Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

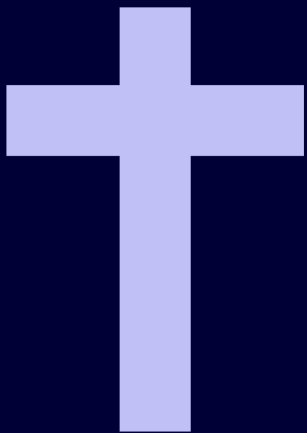

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso
Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2

Contents

Matta 1
Marku 59
Lukka 95
Yuhanna 153
Golle Nulaaɓe 197
Romankooɓe 249
1 Korintunkooɓe 272
2 Korintunkooɓe 294
Galaatiyankooɓe 308
Efeesunkooɓe 316
Filipiyankooɓe 324
Koloosiyankooɓe 330
1 Tesaloniyankooɓe 336
2 Tesaloniyankooɓe 341
1 Timote 344
2 Timote 351
Tiitu 355
Filemon 358
Ibraninkooɓe 360
Yaakuuba 377
1 Piyeer 383
2 Piyeer 389
1 Yuhanna 393
2 Yuhanna 399
3 Yuhanna 400
Yahuuda 401
Ɓangingol 403

Linjiila Iisaa
mo Matta winndi

Haala maamiraaɓe Iisaa
(Lukka 3.23-38)

1 Inan binndi kollooji inɗe maamiraaɓe Iisaa Almasiihu, dimaaɗo ley
lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

2 Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyiraaɓe muuɗum.
3 Yahuuda rimi Fares e Sera. Ɓeen ngoni ɓe o rimdi e Tamar.
Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.
4 Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.
Naasuuna rimi Salmon.
5 Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e Rahabu.
Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.
6 Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon woni mo o rimdi e dee Uriya-no.
7 Suleymaana rimi Robo'am.
Robo'am rimi Abiya.
Abiya rimi Asa.
8 Asa rimi Yosafat.
Yosafat rimi Yoram.
Yoram rimi Usiya.
9 Usiya rimi Yotam.
Yotam rimi Akas.
Akas rimi Hesekiya.
10 Hesekiya rimi Manasa.
Manasa rimi Amon.
Amon rimi Yosiya.
11 Yosiya rimi Yekoniya e minyiraaɓe muuɗum.
Ɗum hawrii e jamaanu mo Alhuudiyankooɓe njaalanoo, njaaraa Baabiila.

12 Caggal ɓe njaaraama Baabiila,
Yekoniya rimi Seyaltiyel.
Seyaltiyel rimi Sorobabel.
13 Sorobabel rimi Abiihudu.
Abiihudu rimi Eliyakim.
Eliyakim rimi Asoro.
14 Asoro rimi Sadok.
Sadok rimi Akim.
Akim rimi Eliyuda.
15 Eliyuda rimi Eliyasar.
Eliyasar rimi Mattan.
Mattan rimi Yaakuuba.
16 Yaakuuba rimi Yuusufi, jom suudu Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon.

17 Ndelle ɗum hawrii e jamaanuuji sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii
Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa
Baabiila ndeen fu, wo jamaanuuji sappo e nay hawrata. Woodi du, illa nde
Alhuudiyankooɓe konanoo njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu ndeen, wo
jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Lukka 2.1-7)

18 Inan no Iisaa Almasiihu rimiraa: Mariyama inniiko oon wo kaɓɓanaaɗo
Yuusufi. Ammaa fadde makko e suddeede, tawi o reedirii saabe baawɗe
Ruuhu Ceniiɗo.
19 Yuusufi kaɓɓanɗo mo oon wo neɗɗo ponnditiiɗo, yiɗaa semtinde mo,
anniyake fiirtude kaɓɓal ngaal e suuraare.
20 Nde o miilotonoo ɗum ndeen, maleyka Joomiraaɗo wari to makko ley
koyɗol, wi'i mo:
—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu ɓaŋude Mariyama, sabo ɓinngel ngel
saawi ngeel e Ruuhu Ceniiɗo yuuri.
21 O riman ɓiɗɗo gorko. Inndiraa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta yimɓe
makko e hakkeeji muɓɓen.*
22 Ɗum fuu, ɗum waɗii faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo kaan tabita
nde wi'unoo:
23 «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima ɓiɗɗo gorko.
O inndirte Imanuwel.»†
Maanaa innde ndeen wo: «Laamɗo ina wondi e meeɗen».
24 Nde Yuusufi finunoo ndeen, waɗi no maleyka Joomiraaɗo wi'iri ɗum
noon. O ɓaŋi Mariyama,
25 ammaa o wondaay e muuɗum faa rimi ɓiɗɗo gorko. Yuusufi inndiri
ɓiɗɗo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

1 Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu
Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettugal, ngari Urusaliima.
2 Nde ɓe ngarnoo ndeen, ɓe mbi'i:
—Toy kaananke Alhuudiyankooɓe dimaaɗo joonin oon woni? Min nji'ii
hoodere makko ɓangii lettugal, min ngarii sujidande mo.
3 Nde Hirudus kaananke oon nannoo ɗum fu, huli, kam e yimɓe Urusali-
ima fuu.
4 O noddi hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen fuu, o yami
ɗum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede.
5 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,
tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawɗe
ɗeen.
Sabo ardotooɗo yuuran e maaɗa,

---

* **1:21** Innde Iisaa ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yoosuwa. Inde fiirta «Joomiraaɗo wo kisinoowo».
† **1:23** Esaaya 7.14.

garoowo faa dura yimɓe am, Israa'iilankooɓe.»*
7 Ndeen Hirudus noddi jom'en anndal ɓeen e cuncukka, ɗami ɓe wakkati
mo hoodere ndeen ɓangi. Ɓe paamini mo.
8 Caggal ɗuum, o neli ɓe Baytilaama. O wi'ii ɓe:
—Njehee, kumpitowoɗon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii
ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.
9 Nde ɓe nannoo ko kaananke oon haali ɗuum ndeen, ɓe ndilli. Hoodere
nde ɓe njiinoo lettugal ndeen ardii ɓe yaade. Nde ardii ɓe faa nde yottii ɗo
cukalel ngeel woni ɗoon, de nde darii.
10 Ko ɓe nji'i hoodere ndeen ɗuum, ɓe ceyii seyo manngo sanne.
11 Ɓe naati ley suudu nduun, ɓe nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Ɓe
kippii e leydi, ɓe cujidani ngel. Ɓe njaltini gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri ngel
kaŋŋe e sií uurdi mbelndi e ɗakke uurɗe bi'eteeɗe miiri.
12 Caggal ɗuum, Laamɗo gongini ɓe ley koyɗol taa ɓe njeccoo to Hirudus.
Ndelle ɓe kootiri leydi maɓɓe laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suuɗowii leydi Misira

13 Nde jom'en anndal ɓeen ndillunoo fu, maleyka Joomiraaɗo wari e
Yuusufi ley koyɗol, wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum, ndoggaa njahaa Misira.
Keddoɗaa toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel
ngel faa wara ngel.
14 Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de ɓe ndilliri
Misira.
15 O heddii toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamɗo yottini annabaajo
kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi noddii ɓiyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaaɓe Baytilaama

16 Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal ɓeen njambake ɗum ndeen, tikki
sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e ɗakkol muuɗum fuu mbaree,
gilla keccoy faa ngaɗukoy duuɓi ɗiɗi. O waɗii ɗum fodde wakkatiiji ɗi jom'en
anndal ɓeen kokki mo ɗiin.
17 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:
18 «Wullaango nanaama ley wuro Rama,
bojji e uumaali ɗuuɗɗi:
Rahiina‡ ina woya cukaloy muuɗum,
jaɓaay ɓerndem waaltinee, sabo koy keddaaki.»§

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

19 Caggal maayde Hirudus, maleyka Joomiraaɗo wari e Yuusufi to leydi
Misira toon e ley koyɗol,
20 wi'i ɗum:
—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muuɗum, njeccoɗon leydi Israa'iila,
sabo yiɗunooɓe warude suka oon ɓeen maayii.
21 Yuusufi ummii, hooyi cukalel ngeel e inniigel, ɓe kooti leydi Israa'iila.
22 Ammaa o nanii Arkalaawu loomtii bammum Hirudus, laamake leydi
Yahuudiya, de o huli yahude toon. O sappaa e ley koyɗol faa o yehi leydi
Galili.

---

* **2:6** Mika 5.1. † **2:15** Hoseya 11.1. ‡ **2:18** Rahiina woni jom suudu Yaakuuba mo yimɓe Israa'iila njogorii hono inna muɓɓen. § **2:18** Yeremiya 31.15.

23 O hoɗowi wuro wi'eteengo Nasaraatu. Noon ɗum laatorii faa ko
annabaaɓe mbi'unoo ɗuum tabita: «O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii
(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo lootagal batisima ɓangi. Imo gooyna
ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:
2 —Tuubee, sabo laamu Laamɗo ɓadake.
3 Oon woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wi'unoo:
«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko!»*
4 Yaayaa ina ɓornii kaddungal canyiraangal leeɓi geeloodi, ina haɓɓii
kaɓɓorgol nguru. Nyaamdu makko wo baɓɓatti e njuumndi ladde.
5 Yimɓe yuuri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun fuu,
ngari to makko.
6 Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima† ley
gooruwol Urdun.
7 Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en heewɓe na ngara faa lootee lootagal
batisima ɗuum, o wi'i ɗum'en:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol.
9 Taa kooloɗon on kisan saabe wo on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a
on: Laamɗo ina waawi waylitinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
10 Joonin, jammbere yeptaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki
rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faɗɗee ley yiite.
11 Miin, ndiyam lootirammi on batisima faa hollita on tuubii. Ammaa
garoowo caggal am oon, kam ɓuri kam baawɗe. Mi fotaay fay ɓortude ɗum
paɗe muuɗum. Oon lootirta on batisima Ruuhu Ceniiɗo e yiite.
12 O segilake faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa. O hawrundura nyaamri
makko ley beembal, de nyaande ndeen o wuldan ɗum yiite nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

13 Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili, wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa
Yaayaa loota ɗum lootagal batisima.
14 Ammaa Yaayaa muuyi salaade ɗum, wi'i mo:
—Aan haani lootude kam. De noy ngardataa to am, miin, faa mi loote?
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Accu ɗum laatoroo noon joonin, sabo noon kaanɗen hiɓɓinirde ko dartii
fuu.
Ndeen o jaɓi.
16 Nde Iisaa lootanoo, ina wurtoo ndiyam ɗaam fu, wakkati oon pay
kammu omtii. O yi'i Ruuhu Laamɗo ina jippoo hono wuugaandu, ina wara
dow makko.
17 Wakkati oon du, daande yuuri dow kammu, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.

---

* **3:3** Esaaya 40.3. † **3:6** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)

1 Wakkati oon, Ruuhu Laamɗo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.
2 Iisaa waɗi balɗe capanɗe nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal ɗuum, o yolbi.
3 Ndeen, Jarribotooɗo oon ɓattitii mo, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, yamir kaaye ɗe laatoo nyaamdu.
4 De Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neɗɗo wuurdata. Ko neɗɗo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamɗo haali.»*
5 Caggal ɗuum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to ɓuri toowde e suudu dewal mawndu,
6 wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamɗo yamiran maleyka'en muuɗum njaɓɓe e juuɗe muɓɓen taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»‡
8 Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja muɓɓen,
9 wi'i mo:
—Mi hokkete ɗum ɗo fuu si a hippake, a sujidanii kam.
10 Iisaa wi'i mo:
—Woɗɗam Seyɗaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamɗo Joomiraaɗo maa kaanɗaa sujidande, kam tan kaanɗaa rewude.»§
11 Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili
(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)

12 Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili.
13 Ammaa o jooɗaaki Nasaraatu katin, de o hoɗowi Kafarnahum wuro ɗakkiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.
14 Ɗum waɗii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:
15 «Leydi Jabulon e leydi Naftali
dow laawol jahoowol maayo manngo,
caggal Urdun,
ley leydi Galili,
joonnde yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en,
16 yimɓe wonɓe e nimre
nji'ii annoora mawɗo.
Wuurɓe e ley leydi niɓɓundi nimre maayde,
annoora yaynanii ɗum'en.»*
17 Gilla ndeen, Iisaa fuɗɗi waajaade ina wi'a:
—Tuubee, sabo laamu Laamɗo ɓadake.

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:6** Jabuura 91.11-12. ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16. § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13. * **4:16** Esaaya 8.23-9.1.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)

18 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraaɓe ɗiɗo, Simon
bi'eteeɗo Piyeer e sakiike mum Andire. Iɓe paɗɗa fiiliiji maɓɓe ley maayo
ngoon. Wo ɓe nanngooɓe liyyi.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan on filotooɓe yimɓe.
20 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
21 O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaɓe ɗiɗo woɓɓe, Yaakuuba e Yuhanna,
ɓiɓɓe Jebede. Kam'en e baaba muɓɓen Jebede ina ngoni ley laana, ina
moyyintina fiiliiji muɓɓen. O noddi ɗum'en.
22 Wakkati oon pay, ɓe njoppi laana kaan, ɓe njoppi baabiiɓe du, ɓe njokki
mo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimɓe
(Lukka 6.17-19)

23 Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waajoo e ley cuuɗi maɓɓe baajorɗi,
imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo, imo danna sii nyawuuji e
male fuu.
24 Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimɓe na ngadda nyawɓe
nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Woɓɓe wo wonduɓe e ginnaaji,
woɓɓe jom'en dabidabiije, woɓɓe du wo jom'en ɓalli-mbaatuɗi. O danni
ɗum'en.
25 Jamaa keewɗo sanne jokki mo. Wo ɓe yuuruɓe Galili e leydi mbi'eteendi
Galluuje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

1 Iisaa yi'i jamaa keewɗo oon de yeeŋi dow waamnde, jooɗii. Taalibaaɓe
muuɗum ɓeen ɓattitii ɗum.
2 O fuɗɗi waajaade ɓe, o wi'i:
3 —Barke woodanii annditinɓe yonkiiji muɓɓen ina lokkiɗi,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.
4 Barke woodanii suniiɓe,
sabo Laamɗo waaltinan ɓerɗe muɓɓen.
5 Barke woodanii leeyinkiniiɓe,
sabo kamɓe ndonata adunaaru.
6 Barke woodanii filotooɓe fonnditaare hono no yolbuɓe e ɗomɗuɓe pilortoo
neema,
sabo ɓe kaaran, ɓe ɗomɗitan.
7 Barke woodanii yurmotooɓe,
sabo Laamɗo yurmoto ɓe.
8 Barke woodanii laaɓuɓe ɓerɗe,
sabo ɓe nji'an Laamɗo.
9 Barke woodanii waddooɓe jam,
sabo ɓe noddirte ɓiɓɓe Laamɗo.
10 Barke woodanii torraaɓe saabe fonnditaare,
sabo kamɓe njeyi laamu Laamɗo.
11 Barke woodanii on si yimɓe mbonkake on, torrii on, njowii on sii
bonanda fuu saabe am.

12 Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu.
Sabo hono noon annabaaɓe artiiɓe on ɓeen torriraa.

Haala lamɗam e annoora
(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

13 —Onon, wo on lamɗam adunaaru ndu. Ammaa si lamɗam selii lamsude,
ɗume lamsinta ɗam katin? Ɗam nafataa fay huunde! Ɗam faɗɗete yaasin,
yimɓe njaaɓa ɗam.
14 Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyiɓaande dow waamnde
waawaa suuɗaade.
15 Fay gooto huɓɓataa lampal, de hippa ɗum kaakol. Ko waɗata dey, ɓilan
ngal, ngal yaynana gonɗo e suudu nduun fuu.
16 Hono noon annoora mooɗon haani yaynirde yeeso yimɓe, faa nji'a
golleeji lobbi ɗi ngaɗoton, de njetta Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli
oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

17 —Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala
annabaaɓe. Mi waraay faa mi itta ɗum. Mi warii faa mi hiɓɓina ɗum.
18 Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay toɓɓel maa
masel tosataake ley Tawreeta faa ɗum fuu ɗum tabita.
19 Ɗum le, boofuɗo ko ɓuri fuu famɗude e jamirooje ɗeen, de janngini
woɓɓe faa ngaɗa noon, joomum laatoto ɓurɗo famɗude e laamu Laamɗo.
Ammaa neɗɗo fuu jokkuɗo Tawreeta oon, de janngini woɓɓe ngaɗa noon,
joomum laatoto mawɗo e laamu Laamɗo.
20 Sabo miɗo haalana on: si on ɓuraay jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en
fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamɗo.

Haala tikkere

21 —On nanii maamiraaɓe meeɗen ɓeen mbi'anooma: «Taa waɗu war-
hoore, gaɗuɗo war-hoore fuu ina haani sareede.»*
22 Miin kaa miɗo wi'a on: tikkanɗo sakiike muuɗum fuu, ina haani sareede.
Bi'uɗo sakiike muuɗum wo cuubaaɗo fu, ina jeyi darneede yeeso sariya
laamu. Katin du, neɗɗo fuu biiɗo mo wo o jiiɓiiɗo, ina haani naatude yiite
jahannama.
23 Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngaɗa sadaka, de miccitiɗaa wakkati oon
sakiike maa ina joganii maa ko metti,
24 njoppaa sadaka maa oon ɗoon, njahaa njaafundurowaa e sakiike maa
oon tafon, ndeen ngartaa ngaɗaa sadaka maa oon.
25 Si a haɓii e goɗɗo, de oɗon njaada sariya fu, karoɗaa ndewritaa e joomum
fadde mooɗon yottaade, taa o watte e juuɗe carotooɗo, de oon watte e junngo
doomoowo kasu, de uddeɗaa e kasu.
26 Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yoɓaay ko ndeweteɗaa
ɗuum faa laaɓi.

Haala jeenu

27 —On nanii wi'anooma: «Taa waɗu jeenu!»†
28 Miin kaa miɗo wi'a on: Yeewruɗo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley
ɓernde mum.
29 Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paɗɗaa nde to woɗɗi!
Ceedaa e tergal maa gootal ɓuri moyyande ma diina ɓanndu maa nduun fuu
faɗɗee e jahannama.

---

* **5:21** Wurtagol 20.13. † **5:27** Wurtagol 20.14.

30 Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paɗɗaa ngo to woɗɗi: ceedaa
e tergal maa gootal ɓuri moyyande ma diina ɓanndu maa nduun fuu naata
jahannama.

Haala ceergal
(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

31 —Wi'anooma katin: «Ceeruɗo deekum fuu, hokka ɗum talkuru ceergal.»‡
32 Miin kaa miɗo wi'a on: neɗɗo fuu ceeruɗo deekum de tawi o wanaa
jeenoowo, si o ɓaŋowaama, gorko ceeruɗo mo oon waɗii mo jeenoowo. Neɗɗo
fuu ɓaŋuɗo debbo ceeraaɗo, kam du jeenii.

Haala hunayeere

33 —On nanii katin, maamiraaɓe meeɗen mbi'anooma: «Taa fiirtu hunay-
eere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraaɗo.»§
34 Miin kaa miɗo wi'a on: taa kunoɗon fey. Taa kunoroɗon kammu, sabo
wo jooɗorgal Laamɗo.
35 Taa kunoroɗon leydi, sabo wo njaaɓirdi koyɗe makko, naa Urusaliima,
sabo wo ngalluure Kaananke mawɗo.
36 Taa kunoroɗaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa ɓawlinde fay
leeɓol mayre gootol.
37 Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii ɗuum fuu, wo to Bonɗo oon yuuri.

Haala yomnitagol
(Lukka 6.29-30)

38 —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte
nyiinde.»*
39 Miin kaa miɗo wi'a on: taa njomnitee gaɗuɗo on ko boni. Si goɗɗo feenyii
ma gere nyaamo fu, acca ɗum feenya gere nano oon du.
40 Si goɗɗo wullake ma faa teeta forgo maa, accu ɗum yaada e saaya maa
jaangol du.
41 Si goɗɗo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda
ngal yaadu kilooji ɗiɗi.
42 Si goɗɗo ŋaarake ma, hokku ɗum. Si goɗɗo wi'ii mbuyoɗaa ɗum fu, taa
salana ɗum.

Haala yiɗugol wayɓe
(Lukka 6.27-28, 32-36)

43 —On nanii wi'anooma: «Njiɗaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»
44 Miin kaa miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on.
45 Worrude hono noon hollata wo on ɓiɓɓe Baaba mooɗon gonɗo dow
kammuuli. Sabo no o fuɗinirta naange makko dow bonɓe, noon du o
fuɗinirta nge dow moyyuɓe. No o tomnirta dow fonnditiiɓe, noon du o
tomnirta dow oonyiiɓe.
46 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, mbarjaari ndiye keɓoton? Fay nanngooɓe
lampo ɓeen du ina ngaɗira noon!
47 Si sakiraaɓe mooɗon tan njowtoton, ɗume senndi on e woɓɓe? Fay
heeferɓe ɓeen ina ngaɗira noon!
48 Ndelle, laatoɗon hiɓɓuɓe, hono no Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli
oon hiɓɓiri ni.

‡ **5:31** Fillitagol Tawreeta 24.1. § **5:33** Limooje 30.3. * **5:38** Wurtagol 21.24, Lewinkooɓe 24.20.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaaɓe

1 —Tinnee taa ngaɗiron golleeji mooɗon lobbi faa yimɓe nji'a on. Si on
ngaɗii ɗum fu, on keɓataa mbarjaari to Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli
oon.
2 Ndelle, si aɗa itta jakka, taa feeka faa yimɓe nji'e. Wo hono noon
munaafiki'en ɓeen ngaɗata ley cuuɗi baajorɗi e dow laabi faa yimɓe mana
ɗum'en. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe faa timmi.
3 Aan kaa, si aɗa itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa waɗata.
4 Ndeen jakka maa oon laatoto ko suuɗii, de Baabiraaɗo maa ji'oowo ko
suuɗii oon yoɓe.

Haala du'aare
(Lukka 11.2-4)

5 —Si oɗon ndu'oo, taa ngaɗon no munaafiki'en ni. Kamɓe, iɓe njiɗi daraade
ley cuuɗi baajorɗi e hakkunde to laabi kawrata, de ɓe ngaɗa du'aare yalla
yimɓe fuu ina nji'a ɓe. Goonga kaalanammi on, ɓe keɓii mbarjaari maɓɓe
faa timmi.
6 Onon kaa, nde ndu'otoɗon fuu, naaton ley cuuɗi mon, ommbon dammbu-
gal, de ŋaaroɗon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suuɗii
oon, yoɓan on.
7 Si oɗon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji ɓoli ɗi ngalaa nafaa hono no yimɓe
ɓe anndaa Laamɗo ɓeen ngaɗata ni. Iɓe miilii Laamɗo jaabanto ɓe si ɓe
kebbinii haala.
8 Taa nyemmbitee ɓe, sabo Baaba mooɗon ina anndi ko kaajaɗon gilla on
nyaagaaki ɗum.
9 Onon le, inan no ndu'ortoɗon:
Baaba amin gonɗo dow kammuuli,
innde maa laatoo seniinde.
10 Laamu maa wara.
Muuyɗe maa ngaɗee dow leydi ɗo hono no ngaɗirtee dow kammuuli ni.
11 Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.
12 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
hono no min njaafortoo waɗooɓe min hakkeeji ni.
13 Taa accu min njarribee,
ammaa hisin min e Bonɗo oon.
[Sabo laamu e baawɗe e teddeengal ina ngoodani maa faa abada. Aamiina.]*
14 Ndelle, si on njaafake waɗooɓe on hakkeeji, Baaba mooɗon gonɗo dow
kammuuli oon du yaafoto on.
15 Ammaa si on njaafataako toonyiiɓe on, Baaba mooɗon oon du yaafataako
hakkeeji mooɗon.

Haala suumayeere

16 —Si on cuumake, taa njurminkinee hono munaafiki'en ɓeen: ɓe ɓalinto,
yalla yimɓe fuu ina anndita ɓe suumiiɓe. Goonga kaalanammi on: ɓe keɓii
mbarjaari maɓɓe faa timmi.
17 Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa,
18 taa paamina yimɓe a cuumiiɗo. Baaba maaɗa gonɗo ley suuraare oon
tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'oowo ko ngaɗuɗaa e suuraare oon,
yoɓete.

---

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

Haala jawdi dow kammu
(Lukka 12.33-34)

19 —Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, ɗo mooyu e puundi mbonnata, ɗo wuyɓe kelata gampuuje de mbujja.
20 Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, ɗo fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, ɗo wuyɓe kelataa gampuuje sakko mbujja.
21 Sabo ɗo jawdi maa woni fuu, ɗoon ɓernde maa du wonata.

Haala annoora e nimre
(Lukka 11.34-36)

22 —Gite ngoni lampal ɓanndu. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora.
23 Ammaa si ɗe mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata ɓanndu maa annoora ɗuum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

Haala filaade laamu Laamɗo
(Lukka 16.13, 12.22-31)

24 —Fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe ɗiɗo, sabo joomum wanyan gooto, de yiɗa keddiiɗo oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiiɗo oon. On mbaawaa gollande Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.
25 Ɗum le, miɗo wi'a on: taa kaɓɓu-ko'u wona e mooɗon e dow nguurndam mon - ko nyaamoton e ko njaroton. Taa ɓalli mooɗon du kaɓɓu on ko'e e ko ɓornotoɗon. Sabo nguurndam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal, naa wanaa?
26 Ndaaree pooli piirooji ɗi: ɗi aawataa, ɗi tayataa, ɗi ndesataa faa'e, ammaa Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli oon ina nyaamna ɗi. Onon le, wanaa oɗon ɓuri pooli teddude to woɗɗi?
27 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe muuɗum fay nyalooma gooto saabe ko haɓɓi ɗum hoore?
28 Ko waɗi de kolte na kaɓɓi on ko'e? Ndaaree pinndiiji ladde no ɗi mawnirta: ɗi ngollataa, ɗi mottataa.
29 Miɗo haalana on: fay Suleymaana e darja muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
30 Si Laamɗo ina holtinira noon huɗo taweteeko ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa ɓura noon, onon famɗuɓe hoolaare!
31 Ndelle, taa ko'e mon kaɓɓoo faa mbi'on: «Ɗume nyaameten? Ɗume njareten? Ɗume ɓornotoɗen?»
32 Sabo kulle ɗee fuu wo ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gonɗo dow kammuuli oon ina anndi ɗum fuu iɗum tilsani on.
33 Ndelle, piloɗon laamu Laamɗo tafon, kam e fonnditaare muuɗum. Ndeen ko heddii ɗuum fuu, on ɓeydante ɗum.
34 Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muuɗum. Nyannde fuu, donngal muuɗum ina heya ɗum.

7

Haala feloore
(Lukka 6.37-38, 41-42)

1 —Taa kiitee, on kiitataake.
2 Sabo no kiitortoɗon woɓɓe, noon onon du kiitorteɗon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo ɗuum etiranteɗon.

3 Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako
leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?
4 Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol
gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?
5 Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa
laaɓan, faa keɓaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.
6 Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo di njeccoto, di ŋata on. Taa cankitee
kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo di njaaɓan de.

No Laamdo hokkirta ŋaariido dum
(Lukka 11.9-13)

7 —Ŋaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.
8 Sabo ŋaariido fuu heɓan. Piliido fuu yiitan. Calmindo fuu omtante.
9 Moy e moodon hokkata ɓiyum hayre si ŋaarake dum buuru?
10 Naa ŋaaroo dum liingu de hokka dum mboddi?
11 No mbonirdon ni fuu, odon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mon kulle lobbe,
sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka ŋaariido mo fuu
ko moyyi.
12 Ndelle, ley huunde fuu, ngadanee woɓɓe ko njiddon ɓe ngadana on. Sabo
dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe deen njamiri.

Haala dammbugal paadungal
(Lukka 13.24)

13 —Naatiree dammbugal paadungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere
ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkooɓe ngol ɓeen du ina keewi.
14 Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam ngaal ina faadi, laawol
muudum ngool ina ɓillii, yiitooɓe dum du wo seeda.

Haala lekki e ɓiɓɓe muudum
(Lukka 6.43-44)

15 —Tinnee e annabaaɓe fewreeɓe. Si ɓe ngarii to moodon fu, iɓe nga'i hono
baali, de si goonga, wo ɓe cuuli jolbudi.
16 Golle maɓɓe annditirton ɓe hono no lekki annditirtee ɓiɓɓe muudum ni.
Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.
17 Lekki lobbi fuu, wo ɓiɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo ɓiɓɓe
bonɓe rimata.
18 Lekki lobbi waawataa rimude ɓiɓɓe bonɓe, woodi du lekki mbonki
waawataa rimude ɓiɓɓe lobbuɓe.
19 Lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe soppete, faddee e yiite.
20 Ndelle, golle maɓɓe annditirton ɓe.

No taalibaaɓe fewreeɓe carirtee
(Lukka 13.25-27)

21 —Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» ɓeen fuu naatata e laamu
Laamdo. Ammaa wo wadooɓe muuyde Baaba am gondo dow kammuuli oon,
ɓeen ngoni naatooɓe.
22 Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e
innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji
naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayeefiiji keewdi naa?»
23 Ndeen mbi'ammi ɓe: «Abada mi anndaano on. Mbodde kam, onon
wadooɓe ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Lukka 6.47-49)

24 —Ndelle, neɓɓo fuu kettindiiɓo haalaaji am ɗi de jokki ɗi, nanndan e jom
hakkillo nyiɓuɓo suudu muuɓum dow hayre.
25 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɓi mbifi e mayru. Ɗum fuu
ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.
26 Ammaa neɓɓo fuu kettindiiɓo haalaaji am ɗi de jokkaay ɗi, ina nanndi e
mo walaa hakkillo, nyiɓuɓo suudu muuɓum dow njaareendi.
27 Yuwoonde toɓi, gooruuji mbubbi, keni mawɓi mbifi e mayru. Ndu saami
faa ndu halki ndu fuu.
28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji ɗiin ndeen, jama'aaje ɗeen kaaynaama sanne
e waaju makko oon.
29 Sabo o waajorake ɓe no jom baawɓe ni, wanaa hono jannginooɓe maɓɓe
Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppinɓo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen ɗuum, jamaa keewɓo jokki ɗum.
2 Wakkati oon, gorko ceppinɓo ɓattitii ɗum, hippii yeeso muuɓum, wi'i:
—Joomam, si a muuyii fu, aɓa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɓu.
Wakkati oon pay, gorko oon daɓi ceppam muuɓum, laaɓi.
4 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i mo:
—Tinna taa kaalanaa ɗum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa
almaami, ngaɓaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɓii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiiɓe
(Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndeen, hooreejo sordaasiiɓe ɓattitii
ɗum, ŋaarii ɗum mballa, wi'i:
6 —Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e
koyngal fuu ɓantataako. Imo torrii sanne!
7 Iisaa wi'i mo:
—Mi waran, mi dannowa mo.
8 Ammaa hooreejo sordaasiiɓe oon jaabii, wi'i:
—Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii
haala ngoota tan, golloowo am oon daɓan.
9 Miin e hoore am, wo mi dawranaaɓo, de miɓo dawrana sordaasiiɓe du.
Si mi wi'ii gooto maɓɓe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goɓɓo wara, waran. Si mi
wi'ii maccuɓo am waɓa huunde, waɓan.
10 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, ɗum haaynii ɗum sanne, wi'i jokkuɓe ɗum
ɓeen:
—Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Is-
raa'iilanke fay gooto.
11 Miɓo haalana on, heewɓe yuuran lettugal e gorgal, njooɓodoo e Ibrahi-
ima e Isiyaaka e Yaakuuba, ɓe nyaamda ley laamu Laamɓo.
12 Ammaa haannooɓe naatude laamu ɓeen, paɓɓete ley nimre wonnde
yaasin ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.
13 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiiɓe oon:
—Hootu. Ɗum laatane hono no ngoondinirɗaa ni.
Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiiɓe oon daɓi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe
(Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaaɗo.
15 Iisaa meemi junngo makko, de o daɗi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.
16 Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimɓe heewɓe ɓe ginnaaji ngoni e muɓɓen. Konngol makko tan o riiwri ɗi, o danni nyawɓe ɓeen fuu.
17 Ɗum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
«O ittii tampiriiji meeɗen,
o ronndake nyawuuji meeɗen.»*

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Lukka 9.57-62)

18 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina fiilii ɗum ndeen, yamiri ɓe peyyita maayo ngoon.
19 Jannginoowo Tawreeta gooto ɓattii, wi'i mo:
—Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.
20 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli du ina njogii cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo walaa fay nokku ɗo fukkina hoore muuɗum fowta.
21 Goɗɗo, jeyaaɗo e taalibaaɓe ɓeen, wi'i mo:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.
22 O jaabii oon, o wi'i:
—Jokkam, accu maayɓe uwa maayɓe muɓɓen.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu
(Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

23 Ndeen Iisaa naati laana, taalibaaɓe muuɗum njokki ɗum.
24 Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempeyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina ɗaanii.
25 Taalibaaɓe ɓeen ɓattii mo, pindini mo, iɓe mbi'a:
—Joomii amin, dannu min! Inani miɗen kalka!
26 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi de kulɗon? Onon famɗuɓe hoolaare!
Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempeyye maayo ɗeen e semmbe. Ɗum fuu ɗum deyyinii siw!
27 Ɗum haaynii taalibaaɓe ɓeen! Iɓe mbi'a:
—Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

No Iisaa selliniri worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji
(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

28 Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimɓe Gadara. Ɗoon worɓe ɗiɗo wonduɓe e ginnaaji njalti ley caabeeje, kawri e makko. Iɓe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.
29 Ɓe keddii iɓe nduka iɓe mbi'a:
—Ɓii Laamɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude min? Yalla a warii ɗo faa torraa min, gilla wakkati podaaɗo oon yottaaki naa?
30 Coggal girooji manngal ina dura ɗakkol ɗoon.
31 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo, mbi'i:
—Si riiwude min njiɗɗaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

---

* **8:17** Esaaya 53.4. † **8:20** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

32 O wi'i ɗi:
—Njehee!
Ginnaaji ɗiin njalti, naatowi e girooji ɗiin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.
33 Duroobe been ndoggi kooti ngalluure toon, kaalowi ko wadi ɗuum fuu e kabaaru wondunoobe e ginnaaji been du.
34 Wakkati oon, yimbe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde be nji'unoo mo ndeen, be nyaagii mo o yalta leydi mabbe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo banndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

1 Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muuɗum.
2 Yimbe ngaddani ɗum gorko mo banndu waatundu ina fukkinaa e daɗɗo. Nde o yi'unoo goondinal mabbe ngaal fu, o wi'i mo banndu waatundu oon:
—Ɓinngel am, sellin bernde maa. Hakkeeji maa njaafaama.
3 Wakkati oon, jannginoobe Tawreeta yogaabe miilii e ko'e mubben: «Gorko o ina mbonkoo Laamɗo!»
4 Iisaa faami miilooji mabbe, de wi'i be:
—Ɓume wadi de oɗon miiloo miilooji bondi ɗi e berɗe mooɗon?
5 Ɓume buri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
6 Ammaa, faa mi faamina on Ɓii Neɗɗo ina jogii baawɗe yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:
—Umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa!
7 Gorko oon ummii, hooti suudu muuɗum.
8 Nde jama'aaje ɗeen njiinoo ɗum ndeen, kuli, ina njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-Aadama baawɗe gaaɗe nii ɗe.

No Iisaa noddiri Matta jokka ɗum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

9 Iisaa dilli ɗoon. E ley yaadu muuɗum, yi'i gorko bi'eteeɗo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngetee. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
Matta ummii, jokki mo.
10 Caggal ɗuum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngoobe lampo heewbe e luttube wobbe ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaabe makko.
11 Farisa'en been nji'i ɗum, de na mbi'a taalibaabe makko been:
—Ɓume wadi de moodibbo mooɗon ina nyaamda e nanngoobe lampo e luttube wobbe?
12 Iisaa nani ɗum, wi'i be:
—Wanaa celluɗo haajaa cawroowo. Wo nyawɗo haajaa cawroowo.
13 Njehee, ekitee ko Dewtere Laamɗo wi'i:
«Wo yurmeende njiɗumi,
wanaa sadaka duppeteeɗo.»*
Sabo mi waraay faa mi nodda dartiibe. Wo luttube ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

14 Wakkati oon, taalibaabe Yaayaa ngari to Iisaa, yami ɗum:

---

* **9:13** Hoseya 6.6.

—Ko waɗi de minen e Farisa'en miɗen cuumoo, de taalibaaɓe maa ɓeen kaa cuumataako?
15 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si ɓaŋuɗo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa nyalaaɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen, ɓe cuumoto.
16 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen fooɗan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool ɓeydoo.
17 Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗuum waɗii, sumalleeji ɗiin pusan, cabijam ɗam rufa, de sumalleeji ɗiin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa ɗum fuu ɗum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no iirtiniri suka debbo (Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

18 Nde Iisaa haalannoo ɗum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, hippii yeeso muuɗum, wi'i:
—Ɓiyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.
19 Iisaa ummii jokki mo, kam e taalibaaɓe muuɗum.
20 E ley yaadu maɓɓe, debbo gooto mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, yuuri gaɗa Iisaa, meemi kommbol saaya muuɗum.
21 O waɗii noon sabo o miilake e ɓernde makko: «Si mi heɓii fay meemude saaya makko tan, mi daɗan.»
22 Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:
—Banndam debbo, sellin ɓernde maa. Goonɗinal maa dannii ma.
Wakkati oon pay, debbo oon daɗi.
23 Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuufooɓe cereeli wonɓe to maayɗo toon e yimɓe heewɓe woyooɓe.
24 O wi'i ɗum'en:
—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo ɗaani tan.
De yimɓe ɓeen njalnorii mo.
25 Nde ɓe njaltinanoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.
26 Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumɓe ɗiɗo

27 Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumɓe ɗiɗo njokki ɗum, ina yeewnoo ina mbi'a:
—Taan Daawda, yurma min!
28 Nde o naatunoo suudu fu, wumɓe ɓeen ngari to makko. O yami ɗum'en, o wi'i:
—Oɗon ngoonɗini miɗo waawi wallude on naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, miɗen ngoonɗini.
29 Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:
—Ɗum laatanoo on hono no ngoonɗinirɗon noon.
30 Wakkati oon fu, ɓe mbumti. O gongini ɓe, o wi'i ɓe:
—Taa kaalanee ɗum fay gooto.
31 Ammaa ɓe njehi ɓe caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

32 Wakkati mo wumtinaaɓe ɓeen ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumɗini.

33 O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuɗɗi haalude. Ɗum haaynii
jama'aaje ɗeen fuu, ina mbi'a:
—Hono ɗum yi'aaka e Israa'iila abada!
34 Ammaa Farisa'en wonɓe ɗoon mbi'i:
—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawɗe riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe nanaay waaju

35 Iisaa ina yiiltoo e galluuje e gure fuu, ina waajoo e ley cuuɗi baajorɗi,
ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo. Imo danna nyawuuji e male
fuu.
36 Ko o yi'i yimɓe ɓeen ɗuum, o yurmii ɗum'en sanne, sabo wo tampuɓe,
ɓilliiɓe hono baali ɗi ngalaa duroowo.
37 Wakkati oon, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Gese ɓenndude ina keewi, ammaa tayooɓe keewaa.
38 Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese muuɗum ɗeen.

10

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, hokki ɗum'en baawɗe
riiwude ginnaaji e dannude sii nyawuuji e male fuu.
2 Inan inɗe nulaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen: arano maɓɓe wo Simon bi'eteeɗo
Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba ɓii Jebede e Yuhanna minyum,
3 Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo lampo oon, Yaakuuba ɓii
Alfaa, kam e Tadde,
4 Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyotto jambotooɗo mo
oon.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen
(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

5 Iisaa nuli ɓe sappo e ɗiɗo, wi'i ɓe:
—Taa njehee to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Katin du taa naatee
galluuje Samariya.
6 Ammaa njehee to suudu Israa'iila'en laatiiɓe hono baali majjuɗi.
7 To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamɗo ɓadake!»
8 Ndannon nyawɓe, ummintinon maayɓe, ndannon seppinɓe, ndiiwon
ginnaaji. On keɓirii moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.
9 Taa kooyee kaŋŋe naa cardi naa buuɗi ley jiibaaji mooɗon.
10 Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji ɗiɗi. Taa njaadee e paɗe naa cabbi.
Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muuɗum.
11 Si tawii on ngarii ley ngalluure naa wuro, piloɗon beero lobbo, wooɗi
keddoɗon to beero mon ɗoon faa nde ndilloton.
12 Si oɗon naata ley galle, calminon.
13 Si suudu nduun ina haandi e majjum, jam mooɗon wonda e mayru.
Ammaa si ndu haandaa e majjum, jam mooɗon warta to mooɗon.
14 Si ina woodi galle naa wuro ɗo on njaɓɓaaka naa on kettindanaaka fu,
njalton to maɓɓe, piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyɗe mon.
15 Goonga kaalanammi on: nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran
ngo galluuje Sodoma e Gomoora bonde.*

---

* **10:15** Sodoma e Gomoora wo galluuje ɗiɗi ɗe Laamɗo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuɗɗoode 19.1-29.

Haala torraaji garooji
(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

16 —Kettindee! Miɗo nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle,
yoyiron hono bolle, woodi newroɗon hono buugaali du.
17 Tinnoɗon e yimɓe ɓeen, sabo ɓe njaaran on to carorɗe, ɓe piyan on dorri
ley cuudi maɓɓe baajordi.
18 On njaarete yeeso sarotooɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanoɗon
kam seedeeɓe yeeso muɓɓen e yeeso lenyi ɗi nganaa Alhuudiya'en ɗiin.
19 Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmbeɗon no kaaldoton naa ko
kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji ɗi kaanɗon haalude wakkati oon.
20 Ko kaaloton ɗuum yuurataa e mooɗon, ammaa wo Ruuhu Baaba mooɗon
oon haalata ley mooɗon.
21 Neɗɗo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran ɓiyum.
Ɓiɓɓe ummanto saaraaɓe muɓɓen, ngaɗa faa ɓe mbaree.
22 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiiɗo faa yottii timmoode
fu, kam hisintee.
23 Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Miɗo haalana on
goonga: on timmintaa gure Israa'iila ɗeen fuu faa ɗo Ɓii Neɗɗo warti.
24 Taalibbo ɓuraa moodibbom, maccuɗo du ɓuraa joomum.
25 Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccuɗo du laatoo hono
joomum. Si ɓe inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawɗo ginnaaji» fu,
tilay ɓe inndiran on, onon yimɓe wuro du noon.

Haala kulol Laamɗo
(Lukka 12.2-7)

26 —Ndelle, taa kulee yimɓe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa
ko suudii ko ɓangintaake.
27 Ko kaalanammi on e nimre ɗuum, kaaltee ɗum e annoora. Ko
nyo'anteɗon ɗuum, ngooynee ɗum faa dow cuudi.
28 Taa kulee warooɓe ɓanndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamɗo
kaanɗon hulude. Kam woni baawɗo halkude ɓanndu e yonki fuu ley
jahannama.
29 Wanaa pooloy ɗiɗoy ina coottee mbuuɗu ngootu tan naa? Ammaa e
noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyɗe Baaba
mooɗon oon.
30 Woodi onon, fay leeɓi ko'e mon fuu wo limaadi.
31 Ndelle, taa kulee, sabo onon le, oɗon ɓuri pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Lukka 12.8-9)

32 Neɗɗo fuu jaɓanɗo kam yeeso yimɓe, miin du, mi jaɓan ɗum yeeso Baaba
am gonɗo dow kammuuli oon.
33 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe fuu, miin du, mi saloto ɗum yeeso
Baaba am gonɗo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe
(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

34 —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi
ngardumi.
35 Mi warii faa mi sennda ɓiɗɗo gorko e bammum, ɓiɗɗo debbo e inna mum,
debbo ɓaŋaaɗo e esum debbo.
36 Koreeji neɗɗo laatoto wayɓe ɗum.

37 Korsindo inna mum naa bammum faa ɓuri kam fuu, fotaa laataade
taalibbo am. Korsindo ɓiyum gorko naa debbo faa ɓuri kam fuu, fotaa
laataade taalibbo am.
38 Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade
taalibbo am.†
39 Piliido heɓtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki
saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari
(Marku 9.41, Lukka 10.16)

40 —Jaɓɓiido on fuu jaɓɓake kam, jaɓɓiido kam fuu jaɓɓake Nuldo kam oon
du.
41 Jaɓɓiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heɓan mbarjaari ndi
annabaajo fodanaa ndiin. Jaɓɓiido nedɗo ponnditiido saabe o ponnditiido
fuu, heɓan mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin.
42 Goonga kaalanammi on: nedɗo fuu kokkudo ɓurdo famdude e taalibaaɓe
am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaajo am fu, waasa-
taa heɓude mbarjaari muudum.

11

1 Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaaɓe muudum sappo e diido ndeen, dilli
doon, yehi jannginoyde e waajowaade ley galluuje piiliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaaɓe muudum to Iisaa
(Lukka 7.18-35)

2 Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasiihu gollata, de o nuli
taalibaaɓe makko ɓeen to muudum.
3 Ɓe njehi ɓe lamndii dum:
—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman godɗo?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nando e ko njiido:
5 wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyde muɓɓen, seppinɓe
ina cellinee, faaduɓe ina paadita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina
kaalanee Kabaaru Lobbo.
6 Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.
7 Nde nulaaɓe Yaayaa ɓeen ndillannoo ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa
oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:
—Ko njaado ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko
henndu dimmbata naa?
8 Ndelle, dume njaado faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga,
nyaayooɓe wo ley galleeji kaanankooɓe tawetee.
9 Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on,
imo ɓuri annabaajo.
10 Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*
11 Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay ɓurdo Yaayaa lootoowo
lootagal batisima† oon. Tawi le, ɓurdo famdude ley laamu Laamdo oon na
ɓuri mo teddude.

---

† **10:38** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

12 Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuɓɓi waajaade, laamu Laamɓo
ina fooɓoroo yeeso, de laawol muuɓum na tiiɓi. Nyanngubɗe du na kabda e
maggu.‡
13 Tawreeta Muusaa e annabaabɗe fuu cappake laamu nguun faa yottii
jamaanu Yaayaa.
14 Si oɓon njabɗa haala mabɗe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muuɓum
sappaa oon.
15 Jom nowru fuu nana.
16 Ɗume mbaawumi nanndinde yimbɗe jamaanu o? Ibɗe nanndi e sukaabɗe
jooɓiibɗe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraabɗe mubɗen, na mbi'a:
17 «Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
18 Sabo Yaayaa warii, wo cuumotooɓo, yarataa doro, de yimbɗe na mbi'a wo
gonduɓo e ginnaaru.
19 Ɓii Neɓɓo du warii ina nyaama, ina yara, de yimbɗe na mbi'a: «Ndaar neɓɓo
o, kakkilanɓo nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoobɗe lampo e luttubɗe
wobɗe!» Ammaa ko hakkillo Laamɓo gollata ɓuum ina holla wo ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliiɓe tuubude
(Lukka 10.13-15)

20 Caggal ɓuum, Iisaa fuɓɓi felude gure ɓe o ɓuri waɓude kaayeefiiji e ley
mubɗen ɓeen, sabo wonɓe ley gure ɓeen tuubaay. O wi'i:
21 —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda!
Sabo si kaayeefiiji gaɓanoodi e ley mooɓon ɓiin ngaɓanooma Tirus e Sidon fu,
tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji,
ɓe njooɓakeno ley ndoondi faa ɓe kolla ɓe tuubii.
22 Saabe ɓum, miɓo wi'a on: nyannde darngal, jukkungo mooɓon ɓuran
ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.
23 Aan du Kafarnahum, aɓa miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A
leeyinte faa kettaa ley maaybɗe. Sabo si kaayeefiiji gaɓanoodi e ley maaɓa ɓiin
ngaɓanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotono faa joonin.
24 Saabe ɓum, miɓo wi'a on: nyannde darngal, jukkungo mooɓon ɓuran
ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimbɗe faa kebɗa powtiri
(Lukka 10.21-22)

25 Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suuɓii kulle ɓe jom'en
hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɓaa ɓe cukaloy.
26 Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɓum weli maa.
27 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɓɓo
oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɓɓo, e
mo Ɓiɓɓo oon muuyi ɓanginande.
28 Onon tampubɗe, ronndiibɗe doŋle tedduɓe, on fuu ngaree to am faa mi
fowtina on.
29 Leeyinee ko'e mon ley hoorewaaku am faa mi ɓowa on, accon mi
janngina on. Sabo mi keesindiiɓo jom ɓernde leeyunde, yonkiiji mooɓon
kebɗan powtiri.

‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: Yimbɗe na kaɓa dow laamu Laamɓo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.

30 Sabo ko njamirammi on ɗuum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina
huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende
(Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

1 Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ina ceeka gese nyannde fowte-
teende. Taalibaaɓe makko njolbi, de na itta cammeeji alkama, ina yakka.
2 Nde Farisa'en ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, ina mbi'a mo:
—Ndaaru, taalibaaɓe maa ɓeen ina ngolla ko haɗaa golleede nyalaande
fowteteende!
3 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe
muuɗum naa?
4 O naati e ley hukum ceniiɗo, kanko e yaadiraaɓe makko, de ɓe nyaami
buuru cakkaaɗo. Wooɗi, ɓe ngalaano laawol nyaamude ɗum, almaami'en
tan njeyi nyaamude ɗum.
5 Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta
ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? Iɓe lutta
yamiroore nyannde ndeen, de ɗum felataa ɓe.
6 Miɗo wi'a on: ko ɓuri suudu dewal mawndu ina ɗo.
7 Si on paamiino ko haala Laamɗo ka fiirtata: «Yurmeende njiɗumi, wanaa
sadaka duppeteeɗo», on carataakono laaɓuɓe ɓe.
8 Sabo Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

9 Iisaa dilli ɗoon, naatowi suudu maɓɓe waajordu.
10 Gorko mo junngo waanngo ina woni ɗoon. Wonɓe ɗoon ɓeen ina piloo
ko pelira Iisaa, de ɓe yami ɗum:
—Yalla dannude goɗɗo nyannde fowteteende haɗaaka naa?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si gooto mooɗon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere
nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?
12 Oɗon anndi neɗɗo ina ɓuri mbaalu ɗo woɗɗi! Ndelle, ina daganii
waɗande neɗɗo ko wooɗi nyannde fowteteende.
13 Caggal ɗuum, o wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
O foorti ngo tan, ngo daɗi faa ngo warti hono no heddiingo ngoon noon.
14 Farisa'en ɓeen njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamɗo suɓorii golloowo muuɗum Iisaa

15 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, dilli nokku oon, de yimɓe heewɓe njokki
mo. O danni nyawɓe ley muɓɓen fuu,
16 o sappani ɗum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.
17 Ɗum waɗi faa ko annabi Esaaya haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
18 «Inan golloowo am mo cuɓiimi.
Miɗo horsini mo,
Imo wela ɓernde am.
Mi jippinan Ruuhu am dow makko,
o gooynanan lenyi laawol fonnditaare.
19 O waɗataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.
20 O helataa fay yommbal oonyiingal,
o nyifataa fay lampal ngal fooyre muuɗum famɗi
faa ɗo o hokki fonnditaare jaalagol.
21 Lenyi ɗiin fuu njowan jikke muɓɓen dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

22 Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumɗini waddaa to Iisaa, de danni ɗum faa na haala, na yi'a.
23 Ɗum haaynii jama'aaje ɗeen fuu, de keddii ina mbi'a:
—Ɗum le, wo taan Daawda oon woni ɗo naa?
24 Ammaa nde Farisa'en ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawɗe Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata ɗi.
25 Iisaa na anndi miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina haɓa fu, heddataako.
26 Si Seyɗaani riiwii ginnaaji muuɗum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muuɗum heddortoo?
27 Si tawii miin miɗo riiwra ginnaaji e baawɗe Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen le, wo e baawɗe moy ndiiwrata ɗi? Ndelle golleeji maɓɓe jaati ina kolla on ngaldaa e goonga!
28 Ammaa si Ruuhu Laamɗo ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla laamu Laamɗo warii to mooɗon.
29 Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muuɗum, sanaa artoo haɓɓa joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muuɗum.
30 Mo waldaa e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.
31 Saabe ɗuum, miɗo wi'a on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeeji muɓɓen e mbonkaaji muɓɓen fuu. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo fu yaafataake.
32 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede. Ammaa neɗɗo fuu kaalɗo ko boni dow Ruuhu Ceniiɗo, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki anndittirtee ɓiɓɓe muuɗum
(Lukka 6.43-45)

33 —Si lekki na wooɗi fu, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗan. Si lekki wooɗaa du, ɓiɓɓe muuɗum mbooɗataa. Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe mum anndittirtee.
34 Onon ɓiɓɓe bolle! Noy mbaawirton haalude ko wooɗi tawee on bonɓe? Sabo ko heewi e ley ɓernde fu, wo ɗuum hunnduko wurtinta.
35 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.
36 Miɗo wi'a on: nyannde darngal yimɓe kaaltan haalaaji laaliiɗi ɗi kaalnoo fuu.
37 Sabo e haalaaji maaɗa carirteɗaa wo a ponnditiiɗo maa a jukketeeɗo.

No Farisa'en pilorii maande
(Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

---

* **12:21** Esaaya 42.1-4.

38 Caggal ɗuum, jannginooɓe Tawreeta woɓɓe, e Farisa'en mbi'i Iisaa:
—Moodibbo, miɗen njiɗi kollaa min maande holloore Laamɗo nuli ma.
39 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo jamaanu bonɗo, tuunɗo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
40 Sabo no Yuunusa waɗiri balɗe tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Ɓii Neɗɗo du waɗirta balɗe tati jemma e nyalooma faa ley leydi.
41 Nyannde darngal, worɓe Niniwe ummodoto e yimɓe jamaanu o, kiitodoo e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo worɓe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa ndeen. Haya, ɓurɗo Yuunusa ina ɗo!
42 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi horɗoore oon ummodoto e yimɓe jamaanu o, hiitodoo e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya, ɓurɗo Suleymaana ina ɗo!

Haala yeccagol ginnaaru
(Lukka 11.24-26)

43 —Si ginnaaru wurtake e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorɗe indu filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu heɓataa.
44 Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muuɗum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo ɓoldu, fiisaama, moyyinaama.
45 Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeɗɗi ɓurɗi ndu bonde. Ɗi naata, ɗi koɗa ley toon. Nii cakitte neɗɗo oon ɓurdata arande muuɗum bonde. Nii du yimɓe jamaanu bonɗo o laatortoo.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)

46 Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muuɗum e minyiraaɓe muuɗum worɓe njottii. Ɓe ndarii yaasin, iɓe njiɗi yi'ude mo.
47 Goɗɗo wi'i mo:
—Inan inna maa e minyiraaɓe maa ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude ma.
48 O jaabii neɗɗo oon, o wi'i ɗum:
—Moy woni inna am? Ɓeye ngoni minyiraaɓe am?
49 O sappii taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
50 Sabo wo gaɗoowo muuyɗe Baaba am gonɗo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

13

Banndol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, jooɗowii daande maayo.
2 Jama'aaje keewɗe ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o jooɗii ley makka. Yimɓe ɓeen fuu ndarii to daande ndiyam ɗaam.
3 O banndani ɓe banndi keewɗi. Imo wi'a:
—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi.

5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaa. Ndi fuɗi law sabo leydi
ndiin ɗuuɗaa.
6 Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi ɗayli, ndi yoori sabo ndi waɗaay ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Kebbe ɗeen mawni, ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fuɗi, ndi rimi: yoga ɓeydake kile
hemre, yoga capanɗe jeegom, yoga capanɗe tati.
9 Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

10 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattii Iisaa yami mo, mbi'i:
—Ɗume waɗi de aɗa haalirana yimɓe banndi?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e kabaaru laamu Laamɗo. De
kamɓe kaa, ɓe kokkaaka ɗum.
12 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal* dow laamu Laamɗo, ɓeydante faa
heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
13 Ɗum waɗi de miɗo haalirana ɓe banndi, sabo iɓe ndaara, de ɓe nji'ataa,
iɓe kettindoo du, de ɓe nanataa, ɓe paamataa.
14 Noon ko annabi Esaaya haali ɗuum tabitiri dow maɓɓe nde wi'unoo:
«On nanan faa wooɗa, de on paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de on nji'ataa.
15 Sabo yimɓe lenyol ngol na njoori ɓerɗe:
Ɓe cukkii noppi maɓɓe,
ɓe muɓɓii gite maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa noppi maɓɓe nana,
taa hakkillooji maɓɓe paama,
taa ɓe tuuba, de mi danna ɓe.»†
16 Ammaa onon, barke woodanii on: gite mooɗon ina nji'a, noppi mooɗon du
ina nana!
17 Goonga kaalanammi on: annabaaɓe heewɓe e fonnditiiɓe heewɓe muuyi-
ino yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe nji'aay. Ɓe muuyiino nanude ko nanoton
ɗuum, de ɓe nanaay.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)

18 —Ndelle, kettindee maanaa banndol aawoowo ngol.
19 Neɗɗo fuu nanɗo haala laamu Laamɗo de tawi faamaay ɗum, bonɗo oon
waran, itta ko aawaa e ɓernde muuɗum. Kabaaru neɗɗo oon ina nanndi e
aawdi caamundi sera laawol ndiin.
20 Kabaaru aawdi caamundi e korokaaye ndiin, ina nanndi e neɗɗo
nanoowo konngol ngool de jaɓɓoroo ngol seyo wakkati oon.
21 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e neɗɗo oon. O nanngan ngol wakkati seeɗa
tan. Nde ɓillaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppan ngol
wakkati gooto.
22 Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neɗɗo nanoowo
konngol ngool, de kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi ɓilla ngol, ngol laatoo
dimarol.

---

* **13:12** Paamalɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

23 Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, ɓeen ngoni
nanooɓe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga
hemre, yoga capanɗe jeegom, yoga capanɗe tati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

24 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri
ley ngesa muuɗum.
25 Ammaa nde yimɓe fuu ɗaaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo
bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.
26 Nde aawdi ndiin fuɗunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi.
27 Maccuɓe ɓeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi
lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»
28 O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma waɗi ɗum.» De maccuɓe ɓeen yami
mo, mbi'i: «Aɗa yiɗi min njaha min ɗoofowa huɗo koon naa?»
29 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon ɗoofa huɗo bonko koon fu, hasii
on ɗoofidan e alkama oon du.
30 Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooɓe ɓeen ɗoofa
ko tafon, ɓe ngaɗa ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngaɗii ɗum fuu, ɓe tayа alkama
oon. Ndeen ɓe kawrundura ɗum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel
(Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

31 Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi, de
aawi ley ngesa muuɗum.
32 Gabbel ngeel ɓuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fuɗii fu, ngel ɓuran
leɗɗe sardiɲe fuu. Ngel laatoto lekki faa pooli ngara nyiɓa cuuɗi muɓɓen e
licce makki.

Banndol haala rabilla
(Lukka 13.20-21)

33 O banndani ɓe banndol gonngol, o wi'i:
—Laamu Laamɗo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe
conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.
34 Ɗum fuu, Iisaa banndanii jama'aaje ɗeen. Walaa fuu ko o haalani yimɓe
si wanaa e banndol.
35 O waɗirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:
«Mi haaldanan ɓe banndi,
mi haalanan ɓe kulle cuuɗaaɗe gilla adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

36 Caggal ɗuum, Iisaa yoppi yimɓe ɓeen, naati ley suudu. Taalibaaɓe
muuɗum ɓeen ɓattii ɗum, mbi'i ɗum:
—Fiirtan min banndol huɗo ley ngesa ngool.
37 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Aawɗo aawdi lobbiri ndiin oon woni Ɓii Neɗɗo.
38 Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo ɓiɓɓe laamu
Laamɗo. Huɗo bonko koon wo ɓiɓɓe bonɗo oon.
39 Ganyo aawɗo huɗo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode
adunaaru, tayooɓe ɓeen wo maleyka'en.
40 Hono no huɗo bonko ittirtee faɗɗee e yiite ni, noon timmoode adunaaru
laatortoo.

‡ **13:35** Jabuura 78.2.

41 Ɓii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta luttinooɓe woɓɓe e waɗooɓe
ko boni fuu e ley laamu muudum.
42 Ɓe paddа dum'en e yiite jahannama. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye
ngoni.
43 Ammaa wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njalbiran hono naange e ley
laamu Baaba muɓɓen. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiindi

44 —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko
gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi
ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.
45 Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye
dime.
46 Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu
de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

47 —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi
sii liyyi fuu.
48 Nde fiil oon heewunoo fu, filotooɓe liyyi ɓeen poodiri dum to daande
ndiyam. Ɓe njoodii iɓe cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje,
bondi diin du ina paddee.
49 Hono noon timmoode adunaaru laatortoo. Maleyka'en ngaran cennda
bonɓe e moyyuɓe.
50 Ɓe paddа bonɓe ɓeen e ley yiite jahannama. Toon bojji e ŋeryundurde
nyiiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiidde

51 Iisaa yami ɓe, wi'i:
—On paamii dum fuu naa?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Ayyo, min paamii.
52 Caggal duum, o wi'i ɓe:
—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamdo, ina
nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

53 Nde Iisaa tilinoo e banndi diin ndeen, dilli doon,
54 de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waajordu.
Ɗum haaynii yimɓe hettindotooɓe ɓeen sanne, keddii ina mbi'a:
—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawde waɗude kaayeefiiji di?
55 Yalla wanaa kanko woni ɓii cehoowo leɗde oon naa? Wanaa Mariyama
woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e
Yahuuda naa?
56 Wanaa enen e minyiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi dum
fuu?
57 Ɗum saabanii ɓe salaade mo. Caggal duum, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley
suudu muudum.
58 Iisaa waɗaay doon kaayeefiiji keewdi sabo ɓe ngoondinaay dum.

14

No Yaayaa maayiri
(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

1 Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.
2 O wi'i gollooɓe makko:
—Ɗum wo Yaayaa lootoowo lootagal batisima! Wo kanko iirtii! Ɗum waɗi de imo jogii baawɗe waɗude kaayeefiiji.
3 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu. O waɗii ɗum saabe debbo bi'eteeɗo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteeɗo Filipu.
4 Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:
—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.
5 Hirudus na yiɗunoo warude mo ammaa suusaano yimɓe ɓeen, sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.
6 Ɗum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe ɓeen. Hirudus weltii sanne,
7 faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ŋaarii ɗum.
8 Surbaajo oon jokki haala inna muuɗum, wi'i Hirudus:
—Waddanam ɗo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!
9 Ɗum metti ɓernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii ɗuum e saabe noddaaɓe ɓeen, yamiri surbaajo oon hokkee ko ŋaarii ɗuum.
10 O nuli goɗɗo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.
11 Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muuɗum.
12 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen ngari kooyi ɓanndu nduun, uwoyi. Caggal ɗuum, ɓe njehi, ɓe kaalanowi Iisaa ko waɗi ɗuum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

13 Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli ɗoon, naati laana ndiyam. O fonndii nokku perwuɗo, kanko tan. Nde yimɓe nannoo ɗum fu, njalti e galluuje ɗeen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo.
14 Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewɗo. O yurmii ɗum'en sanne, o danni nyawɓe wonɓe ley muɓɓen.
15 Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii Iisaa, mbi'i ɗum:
—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.
16 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Fotaa ko ɓe njaha. Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama.
17 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min njogii.
18 O wi'i ɓe:
—Ngaddanee kam ɗum ga.
19 O yamiri yimɓe ɓeen njooɗoo dow huɗo. O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, de o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oon, o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka jamaa oon.
20 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.
21 Nyaamuɓe ɓeen ina ngaɗa hono worɓe ujunaaje njoyo ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe
(Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)

22 Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaɓe ɓeen naata laana kaan, ardoo
peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon.
23 Caggal o waynake jamaa oon, o yeeŋowi dow waamnde faa o waɗa
du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon.
24 Ndeen tawi laana kaan woɗɗowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piya
ka, sabo ika hawra e henndu.
25 Nde ɓadinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaaɓe ɓeen, imo yaha e
koyɗe dow ndiyam ɗaam.
26 Ammaa nde ɓe nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam ɗaam fu, nesiiji maɓɓe
tayi, ɓe mbi'i:
—Wo ɗum mbeelu!
Ɓe mbaaydiri kulol.
27 Wakkati oon fu, Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin. Taa kulee!
28 Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam ɗam.
29 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—War!
Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam ɗaam, ina fonndii to Iisaa.
30 Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuɗɗi
yoolaade. O wulli, o wi'i:
—Joomam, hisinam!
31 Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:
—Hey pamɗuɗo goondinal. Ko waɗi cikkitirɗaa?
32 Caggal ɗuum ɓe ɗiɗo fuu, ɓe naati laana kaan. Wakkati oon, henndu
nduun darii.
33 Ndeen taalibaaɓe wonɓe ley laana kaan ɓeen cujidani mo, mbi'i:
—Tannyoral, aan woni Ɓii Laamɗo!

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

34 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Genesaret.
35 Worɓe nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko.
Yimɓe ɓeen ngaddani mo nyawɓe muɓɓen fuu.
36 Ɓe nyaagii mo o acca nyawɓe ɓeen meema fay si wo kommbol saaya
makko tan. Meemuɗo ngol du fuu daɗii.

15

Haala al'aada maamiraaɓe
(Marku 7.1-13)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami
ɗum, mbi'i:
2 —Ɗume waɗi de taalibaaɓe maa ɓeen ina lutta al'aadaaji maamiraaɓe
meeɗen ɗiin? Sabo ɓe lootataa juuɗe maɓɓe fadde maɓɓe e nyaamude.*
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Onon le, ɗume waɗi de oɗon lutta yamiroore Laamɗo ndeen faa njokkon
al'aada mooɗon?

* **15:2** Lootugol juuɗe ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina.

4 Sabo Laamɗo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kuɗuɗo
bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»‡
5 Ammaa onon le, oɗon mbi'a ina heya si neɗɗo wi'ii bammum naa inna
mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ɗuum wo ngeɗu Laamɗo».
6 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon kaɗa yimɓe teddinde saaraaɓe muɓɓen
katin. Hono noon tosirton konngol Laamɗo, faa njokkon al'aada mooɗon!
7 Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on,
wi'unoo:
8 «Laamɗo wi'ii:
Lenyol ngol ina teddina kam e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen ina mboɗɗii kam.
9 Ko ɓe ndewata kam ɗuum walaa nafaa fey.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe njannginta ɗiin
wo jamirooje yimɓe tan.»§

Haala ko tuuninta neɗɗo
(Marku 7.14-23)

10 Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i ɗum:
—Kettindee, paamee:
11 wanaa ko naatata e hunnduko neɗɗo ɗuum tuuninta ɗum. Wo ko
wurtotoo e hunnduko ɗuum tuuninta ɗum.
12 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Yalla aɗa anndi haalaaji maa ɗiin metti Farisa'en ɓeen naa?
13 O jaabii, o wi'i:
—Funngo fuu ngo Baaba am gonɗo dow kammu oon aawaay, ɗoofete.
14 Accee ɓe. Wo ɓe wumɓe ɗowooɓe wumɓe! Si bumɗo ɗowii bumɗo fu, ɓe
ɗiɗo fuu ɓe caaman ley luggere.
15 Piyeer jaabii, wi'i mo:
—Fiirtan min haala tuundi kaan.
16 Iisaa wi'i:
—Onon du, faa joonin ɗum laaɓanaay on naa?
17 On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de ɗum yalta
yaasin?
18 Ammaa ko wurtoto e hunnduko ɗuum e ɓernde yuurata. Wo ɗuum jaati
tuuninta neɗɗo.
19 Sabo e ɓernde neɗɗo miilooji bondi e waɗude war-hoore e jeenu e fijirde
e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.
20 Ɗum woni ko tuuninta neɗɗo. Ammaa nyaamude tawee lootaay juuɗe
muuɗum no al'aada wi'iri ni tuuninta neɗɗo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)

21 Caggal ɗuum, Iisaa dilli ɗoon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.
22 Debbo jeyaaɗo Kanaana koɗuɗo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:
—Joomam, taan Daawda, yurmam! Ɓiyam debbo ginnaaru ina woni e
muuɗum, ina torra ɗum sanne!
23 Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaaɓe makko ɓeen ɓattitii
mo, mbi'i mo:
—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.
24 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjuɗi ɗiin.

---

† **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17. § **15:9** Esaaya 29.13.

25 Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:
—Joomam, wallam!
26 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faɗɗana dawaaɗi wooɗaa.
27 Debbo oon wi'i:
—Goonga, Joomam. De dawaaɗi du na nyaama nyaamdu ndu joom muɓɓen saamdinta nduun.
28 Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Hey debbo, goonɗinal maa ngal ina mawni! Wo ɗum laatane hono no njiɗirɗaa noon.
Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon daɗi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

29 Iisaa dilli ɗoon, takkii daande maayo Galili. O yeeŋi waamnde, o jooɗii toon.
30 Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe ɓattini ɗum'en yeeso makko, de o danni ɓe.
31 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndaɗi, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, wumɓe ina nji'a. Yimɓe ɓeen ina njetta Laamɗo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo
(Marku 8.1-10)

32 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balɗe tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama. Mi yiɗaa yoppude ɓe ndilla tawee ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere liɓowan ɓe dow laawol.
33 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—E ley ladde ɗo toy keɓeten ko nyaamnen jamaa hono o?
34 O yami ɓe, o wi'i:
—Buuruuje foti njogiɗon?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Jeɗɗi, kam e liyyoy seeɗa min njogii.
35 Caggal ɗuum, o yamiri jamaa oon jooɗoo e leydi.
36 O hooyi buuruuje jeɗɗi ɗeen e liyyoy kooy. O yetti Laamɗo, o tayi ɗe, o hokki taalibaaɓe ɓeen kokka ɗum jamaa oon.
37 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde ɗeen. Ɗe keewi kandeeje jeɗɗi.
38 Nyaamuɓe ɓeen wo worɓe ujunaaje nayo, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.
39 Caggal Iisaa waynake yimɓe ɓeen, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en ŋaarorii kollee maande
(Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

1 Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo ɗum. Ɓe ŋaarii ɗum holla ɓe maande yuuroore dow kammu.
2 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan.
3 Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toɓan. Oɗon mbaawi senndude alhaaliiji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji ɗiin!

4 Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande
fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
Caggal duum, o yoppi ɓe doon, o dilli.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en
(Marku 8.14-21)

5 Nde taalibaaɓe ɓeen peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggitii
yooɓaade buuru.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.
7 Taalibaaɓe ɓeen ina mbi'undura:
—Wo saabe ko en njooɓaaki buuru duum wadi imo wi'a ni.
8 Iisaa faami ko ɓe kaalata duum, wi'i ɓe:
—Ɗume wadi de odon kaalda hakkunde moodon haala njooɓaari buuru?
Onon famduɓe hoolaare!
9 Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruuje joy de
peccanmi worɓe ujunaaje njoyo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?
10 Yalla on miccitaaki katin buuruuje jeddi de peccanmi worɓe ujunaaje
nayo deen, e kandeeje de kebbindon kedde deen?
11 Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on?
Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.
12 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami o wi'aay ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru
duum, ammaa ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta duum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

13 Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaɓe makko ɓeen, o
wi'i:
—Moy yimɓe mbi'ata Ɓii Nedɗo oon woni?
14 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina
mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya
naa gooto e annabaaɓe ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
16 Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu, Ɓii Laamdo buurdo oon.
17 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Barke woodanii maa, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabo wanaa ɓii-Aadama
anndini ma dum, wo Baaba am gondo dow kammuuli oon anndini ma dum.
18 Miin du, mido wi'e Piyeer (dum na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen
nyiɓammi kawrital am goondinɓe ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu
walaa ko waawi e maggal.
19 Mi hokkete cokitirde laamu Laamdo: huunde fuu ko kaduɗaa dow leydi,
haɗete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓuɗaa dow leydi, jaɓete dow kammu.
20 Ndeen, Iisaa sappani taalibaaɓe muuɗum ɓeen taa kaalana fay gooto
yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

21 Gilla wakkati oon, Iisaa fuɗɗi anndinde taalibaaɓe muuɗum ɓeen ina
tilsani dum yaha Urusaliima. Toon mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en
e jannginooɓe Tawreeta torran dum sanne, de ngada waree. De nyannde
tataɓerde ndeen o iirtoto.

22 Ndeen Piyeer toowtini mo de fuɗɗi felude mo e haalaaji makko ɗiin, wi'i:
—Wo Laamɗo reene Joomam! Ɓum hewtataako ma!
23 De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:
—Woɗɗam aan Seyɗaani! Aɗa fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to yimɓe ɗi yuuri!

No Iisaa jokkirtee
(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

24 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal, jokka kam.*
25 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum fu, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am fu, heɓtan ki.
26 Ɓume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo, si mursii yonki muuɗum? Yalla ina woodi ko neɗɗo waawi hokkitirde faa danna yonki muuɗum naa?
27 Sabo Ɓii Neɗɗo oon wardan e maleyka'en muuɗum e ley teddeengal Baaba muuɗum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo maayataa tawee nji'aay Ɓii Neɗɗo ina warda e laamu muuɗum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii
(Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

1 Balɗe jeegom caggal ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraaɓe ɗiɗo Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde.
2 Ɓoon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora.
3 Inan, Muusaa e Iliyaasa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko.
4 Piyeer wi'i Iisaa:
—Joomam, gonal amin ɗo ina woodi. Si aɗa yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.
5 O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi ɓe. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!
6 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo daande ndeen fu, kippi geese muɓɓen e leydi. Ɓe kuli sanne.
7 Iisaa ɓattitii, meemi ɓe, wi'i:
—Ummee, taa kulee.
8 Wakkati oon, ɓe ɓanti gite maɓɓe, de ɓe nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen ɗuum, Iisaa sappani ɓe, wi'i:
—Taa kaalanee fay gooto ko nji'uɗon ɗuum faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo ummitii e hakkunde maayɓe.
10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen yami mo, mbi'i:
—Ɓume waɗi de jannginooɓe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.
12 Ammaa miɗo wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de ɓe annditaay ɗum, ɓe ngollii ɗum ko ɓe muuyi fuu. Hono noon ɓe torrirta Ɓii Neɗɗo oon du.

---

* **16:24** Ndaaree Matta 10.38.

13 Ndeen taalibaaɓe ɓeen paami wo haala Yaayaa lootoowo lootagal
batisima o haalanta ɗum'en.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma ɓattitii mo, hofii
yeeso makko,
15 wi'i:
—Joomam, yurma ɓiyam gorko! O dabidabiyaajo, imo tampi sanne.
Wakkatiiji keewɗi imo saama e yiite naa e ndiyam.
16 Mi yaarii mo to taalibaaɓe maaɗa de ɓe kunngii dannude mo.
17 Iisaa ɓattitii, wi'i:
—Hey yimɓe jamaanu bonɗo mo walaa goonɗinal! Faa ndey ngondammi
e mooɗon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o ɗo!
18 O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon
ni, suka oon daɗi.
19 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:
—Ɗume waɗi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?
20 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Saabe oɗon pamɗi goonɗinal waɗi ɗum. Goonga kaalanammi on: si
goonɗinal mooɗon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde
nde: «Ɗuw ɗo, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunngataako waɗude.
[
21 *]

No Iisaa sapporii katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

22 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum kawri katin ley leydi Galili.
Iisaa wi'i ɓe:
—Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
23 Ɓe mbaran ɗum, de nyannde tataɓerde ndeen iirtoto.
Haala kaan metti taalibaaɓe ɓeen sanne.

Haala yoɓugol lampo suudu dewal mawndu

24 Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngooɓe
lampo suudu dewal mawndu ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Yalla moodibbo mooɗon oon yoɓataa lampo suudu dewal mawndu naa?
25 Piyeer jaabii, wi'i:
—Imo yoɓa.
Ko Piyeer naati suudu nduun ɗuum, fadde muuɗum heɓude haala, Iisaa
wi'i:
—Simon, ɗume miiliɗaa? Kaanankooɓe adunaaru ɓeen, moy ɓe ndoony-
ata? Moy ɓe njomnotoo lampo? Ɓiɓɓe laamu naa weerɓe?
26 Piyeer jaabii, wi'i:
—Wo weerɓe.
Iisaa wi'i mo:
—Ndelle, ɓiɓɓe laamu ɓeen wo rimɓe, njoɓataa.
27 Ammaa, en njiɗaa mettinde ɓerɗe yimɓe ɓeen. Yahu to maayo toon,
paɗɗaa jammbuure maa e ley ndiyam ɗaam. Liingu ngu artiɗaa nanngude
fu, njaltinaa ɗum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuuɗu cardi
kiɓɓinoowu lampo meeɗen. Ittaa ɗum, njoɓanowaa en, enen ɗiɗo.

---

* **17:21** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 21: Ammaa iri ginnaaru nduun riiwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.

18

Haala ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo
(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

1 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii Iisaa, yami ɗum, mbi'i:
—Moy ɓuri teddude ley laamu Laamɗo?
2 Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe,
3 wi'i:
— Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamɗo.
4 Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni ɓurɗo teddude ley laamu Laamɗo.
5 Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaɓɓii.

Haala ko luttinta yimɓe
(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

6 —Neɗɗo fuu luttinɗo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko ɓuri moyyande joomum hayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley to ɓuri luggude e maayo manngo.
7 Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yimɓe ɗeen! Tilay kulle ɗeen ngaɗa, ammaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majje!
8 Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa ɗum, paɗɗaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurndam nduumiiɗam ɓuri moyyande ma diina faɗɗeede e yiite duumiinge tawee a kiɓɓuɗo.
9 Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paɗɗaa. Sabo naataa nguurndam nduumiiɗam a ɗokko, ɓuri moyyande ma diina paɗɗeɗaa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu lallungu
(Lukka 15.3-7)

10 —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo miɗo wi'a on: maleyka'en makkoy wonɓe dow kammuuli ɓeen, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a ɗum. [
11 *]
12 Ɗume miilotoɗon? Si neɗɗo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppan capanɗe jeenay e jeenay ɗiin ley ferro, de filowoo majjungu nguun naa?
13 Goonga kaalanammi on: si o yiitii ngu, o seyorto ngu faa ɓura capanɗe jeenay e jeenay ɗi lallaay ɗiin.
14 Hono noon Baaba mooɗon gondo dow kammuuli oon du yiɗiraa fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraaɓe
(Lukka 17.3)

15 —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muuɗum kollitaa ɗum toonya muuɗum oon tawee onon ɗiɗo tan. Si o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa.
16 Ammaa si o jaɓaay, njaadaa e neɗɗo gooto naa yimɓe ɗiɗo, hono no Binndi ɗiin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato.»
17 Si o jaɓanaay ma, kaalanaa ɗum kawrital goondinɓe ngaal. Si o salake jaɓande kawrital goondinɓe ngaal, njogoroɗaa mo keefeero naa nanngoowo lampo.

---

* **18:11** E ɗereeji ɓooydi, goddi ina ɓeyda aaya 11: Sabo hisinde lalluɓe waddi Ɓii Neɗɗo oon.

18 Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kaɗuɗon dow leydi, haɗete dow
kammu. Huunde fuu ko njaƀuɗon dow leydi, jaƀete dow kammu.
19 Miɗo haalana on katin: si ɗiɗo mooɗon ndewrii ley adunaaru ga dow
ko ŋaarotoo Laamɗo fuu, Baaba am gonɗo dow kammuuli waɗanan on ko
ŋaariɗon ɗuum.
20 Sabo nde ɗiɗo naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, miɗo woni
hakkunde muƀƀen ɗoon.

Banndol haala golloowo caliiɗo yaafaade

21 Ndeen Piyeer ƀattitii Iisaa, yami ɗum:
—Joomam, si banndam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade ɗum?
Yalla kile jeɗɗi naa?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi wi'aay ma kile jeɗɗi tan. Njaafoɗaa ɗum kile capanɗe jeɗɗi faa nde
jeɗɗi.
23 Iisaa ƀeydi wi'i:
—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiiɗo
yamtude gollooƀe muuɗum nyamaande.
24 Nde o fuɗɗunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata
miliyooji.
25 Gorko oon walaa ceede ko yoƀa mo. Ɗum le, kaananke oon yamiri
o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaƀe makko e ko o jogii fuu, faa yoƀa
nyamaande ndeen.
26 Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii ɗum, wi'i: «Munyanam,
mi yoƀete fuu!»
27 Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o
dilli.
28 Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muuɗum joganiiɗo ɗum ceede
seeɗa. O nanngi ɗum daande, imo ɗeɗɗa, o wi'i: «Yoƀam ceede am!»
29 Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi
yoƀete!»
30 Ammaa o jaƀaay. O uddowi ɗum e kasu, faa ɗo yoƀi nyamaande ndeen
fuu.
31 Nde gollooƀe heddiiƀe ƀeen nji'unoo ɗum ndeen, mettaa sanne, njehi
kaalanowi ɗum kaananke oon.
32 Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i ɗum: «A golloowo bonɗo!
Nde nyaaginoɗaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami ɗuum
fuu.
33 Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmorimaami
ni naa?»
34 Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juuɗe jukkotooƀe, faa ɗo o yoƀi
nyamaande ndeen faa laaƀi.
Iisaa ƀeydi, wi'i:
35 —Hono noon Baaba am gonɗo dow kammu oon waɗata neɗɗo fuu e
mooɗon mo yaaforaaki sakiike mum ƀernde laaƀunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal
(Marku 10.1-12)

1 Nde Iisaa tilinoo e waajuuji ɗiin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahuudiya,
caggal gooruwol Urdun.

2 Yimɓe heewɓe njokki mo. O danni toon nyawɓe muɓɓen.
3 Farisa'en woɓɓe ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaaɗo fuu naa?
4 O jaabii, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Binndi ɗiin mbi'i? E fuɗɗoode Laamɗo tagii ɓe, waɗii ɓe gorko e debbo.
5 O wi'i: «Ɗum saabii de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e deekum, ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
6 Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo katin, ɓe ɓanndu wooturu. Ndelle, taa neɗɗo sennda ko Laamɗo hawrunduri.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle ko waɗi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera ɗum?
8 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe, ɗuum waɗi de Muusaa hokki on laawol ceeron rewɓe mooɗon. Ammaa ley fuɗɗoode, wanaa noon worrunoo.
9 Miɗo wi'a on: si neɗɗo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si ɓaŋii debbo goɗɗo fu, jeenii.
10 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neɗɗo ɓaŋaay ɗuum ɓuri wooɗude.
11 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa yimɓe fuu mbaawi jaɓude haala ka, sanaa ɓe Laamɗo hokki baawɗe majjum.
12 Daliiliiji kaɗooji worɓe ɓaŋude ina ngoodi. Sabo woɓɓe ndimaama wo waatoraaɓe. Woɓɓe wo soortaaɓe. Woɓɓe du, kam'en kadi ko'e muɓɓen ɓaŋude faa ngollana laamu Laamɗo. Neɗɗo fuu jardiiɗo tindinoore ndeen, waɗa nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

13 Caggal ɗuum, woɓɓe ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juuɗe muuɗum dow makkoy, de du'anoo koy. Ammaa taalibaaɓe ɓeen ndukani yimɓe ɓeen.
14 Ndeen Iisaa wi'i:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nanndubɓe e makkoy ɓeen njeyi laamu Laamɗo.
15 O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli ɗoon.

Haala jokolle jom jawdi
(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

16 Gorko gomma ɓattitii Iisaa, yami ɗum, wi'i:
—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
17 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de lamndiɗaa kam dow huunde lobbere? Laamɗo tan woni lobbo! Si aɗa yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.
18 Gorko oon yami Iisaa, wi'i:
—Jamirooje ɗeye njokkammi?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,
19 teddin inna maa e bammaa, njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.

---

* **19:5** Fuɗɗoode 2.24.

20 Suka jokolle oon wi'i mo:
—Miɗo haybi ɗum fuu. Ɗume heddii katin?
21 Iisaa wi'i mo:
—Si aɗa yiɗi hiɓɓude, yahu sonnoy ko njogiɗaa fuu, kokkaa ceede ɗeen
talkaaɓe. Ndeen a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.
22 Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji ɗiin ndeen, dillidi e mettorgal,
sabo wo jom jawdi sanne.
23 Ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi!
24 Miɗo haalana on du: ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina
jom jawdi naata laamu Laamɗo.
25 Nde taalibaaɓe ɓeen nannoo haala kaan ndeen, ɗum haaynii ɗum'en
sanne. Iɓe mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
26 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa walaa fuu ko Laamɗo waawanaa.
27 Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Ɗume min keɓoyta?
28 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si Ɓii Neɗɗo oon jooɗake e jooɗorgal laamu
muuɗum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e ɗiɗo jokkuɓe kam
ɓee du, on njooɗoto dow jooɗorɗe laamu, carooɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi
ɗiin.
29 Neɗɗo fuu joppuɗo suudu mum, naa sakiraaɓe mum worɓe e rewɓe, naa
inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese mum saabe am fu,
heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre, katin du heɓan nguurndam nduumiiɗam.
30 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe. Gaɗaaɓe heewɓe du laatoto
ardiiɓe.

20

Banndol haala gollooɓe ley ngesa cabiije

1 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltuɗo gilla
fajiri faa hooya gollooɓe ngolla ngesa muuɗum cabiije.
2 O heɓi gollooɓe, o rewri e muɓɓen njobdi nyalooma, mbuuɗu cardi hono
no woowri noon. O yaari ɓe ngesa makko.
3 Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i woɓɓe ley luumo ɓe ngalaa
golle.
4 O wi'i ɓe: «Njehee onon du ngollowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoɓan
on ko haani yoɓeede.»
5 Ɓeen du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, waɗi noon katin hakkunde
naange e caggal sallifana.
6 Caggal ɗuum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi woɓɓe ina keddii to
luumo toon. O wi'i ɗum'en: «Ɗume waɗi de nyalluɗon ɗo on ngollaay fay
huunde?»
7 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i ɓe: «Njehee
onon du ngollowon to ngesa am cabiije ngaan.»
8 Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu gollooɓe
ɓeen de njoɓaa ɗum'en. Artoroɗaa sakitiiɓe waddeede ɓeen, de cakitoroɗaa
artiiɓe ɓeen.»
9 Waddaaɓe laasara ɓeen ngari, mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.

10 Artinooɓe ɓeen du ngari, cikki njoɓete ko ɓuri ɗum. Ammaa kam'en du,
mono e muɓɓen fuu hokkaa mbuuɗu cardi.
11 Nde ɓe njoɓanoo ɗum ndeen, iɓe ŋurŋurta jom ngesa oon.
12 Iɓe mbi'a: «Ɓee ɗo seeɗa tan ngolli, de ɓe ponndaama e amin njobdi.
Minen kaa, wo min nyallu, miɗen ngolla ley naange wulnge!»
13 Jom ngesa oon jaabii gooto maɓɓe, wi'i: «Neɗɗo am, mi waɗaay ma fuu
ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuuɗu cardi nyalooma naa?
14 Ndelle, jaɓu njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiiɗo oon ko
kokkumaami ɗuum.
15 Wanaa ko weli kam ngaɗammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere
am?»
16 Iisaa wi'i:
—Hono nii gaɗaaɓe laatorto ardiiɓe, ardiiɓe du laatoto gaɗaaɓe.

No Iisaa sapporii tataɓerde maayde muuɗum e iirtagol muuɗum (Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

17 Iisaa e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen ina yeeŋa, ina njaha Urusaliima. E
laawol ngool, Iisaa toowtini ɓe feere, wi'i:
18 —Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe
hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroo mo sariya maayde.
19 Ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du
njalnoroo mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De
nyannde tataɓerde ndeen o iirtoto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa (Marku 10.35-45)

20 Ndeen, inna ɓiɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe muuɗum Iisaa. O sujidi yeeso
Iisaa faa o ŋaaroo ɗum huunde.
21 Iisaa wi'i mo:
—Ɗume njiɗɗaa?
Debbo oon jaabii mo, wi'i:
—Miɗo yiɗi ngaɗaa faa ɓiɓɓe am worɓe ɗiɗo ɓe njooɗoo ɗakkol maa ley
laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.
22 Iisaa jaabii, wi'i:
—On anndaa ko ŋaarotoɗon. Yalla oɗon mbaawi yardude horde mettunde
nde njardammi ndeen naa?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Miɗen mbaawi.
23 O wi'i ɓe:
—Goonga, on njardan nde. Ammaa jooɗaade gere nyaamo am naa nano
am, wanaa miin yamirta ɗum. Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Baaba am moyyinani
ɓeen njeyi.
24 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, ɓernani saki-
raaɓe ɗiɗo ɓeen.
25 Ndeen Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i ɓe:
—Oɗon anndi laamiiɓe leyɗe adunaaru ina laamorii ɗum'en doole. Mawɓe
ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen baawɗe.
26 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. Jiɗɗo laataade tedduɗo
hakkunde mooɗon fuu, ina haani laataade golloowo mooɗon.
27 Katin du, jiɗɗo ardaade e mooɗon fuu, ina haani laataade maccuɗo
mooɗon.
28 Noon du, Ɓii Neɗɗo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe,
de hokka yonki muuɗum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗo
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)

29 Nde Iisaa e taalibaaɓe muuɗum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewɗo
jokki ɗum.
30 Wumɓe ɗiɗo ina njoodii e sera laawol ngool. Ɓe nani Iisaa ina faltoo, de
ɓe puɗɗi yeewnaade, iɓe mbi'a:
—Taan Daawda, yurma min!
31 Jamaa oon jawani ɓe, wi'i ɓe ndeyyinoo. Ammaa ɓe ɓeydi yeewnaade iɓe
mbi'a:
—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!
32 Iisaa darii, noddi ɓe, wi'i:
—Ɗume njiɗuɗon mi waɗana on?
33 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Joomii amin, min mbumta.
34 Iisaa yurmii ɓe, meemi gite maɓɓe. Wakkati oon pay, ɓe mbumti. Ndeen
ɓe njokki ɗum.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ɓadii Urusaliima ɗuum, njottii Baytifaaji
dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee ngalluure wonnde yeeso mooɗon ndeen. Nde
njottiɗon fu, on tawan toon araawa e mola muuɗum ina kaɓɓii. Kaɓɓiton ɗi,
ngaddanon kam.
3 Si won ko goɗɗo yami on e majjum, njaaboɗon ɗum joomii amin ina
haajaa ɗi, de nultiran ɗi law.
4 Ɗum waɗi faa ko annabaajo haalnoo ɗuum tabita nde wi'unoo:
5 «Mbi'ee yimɓe ngalluure Siyona:
Ndaaree, inan kaananke mooɗon ina wara to mooɗon,
ina leeyinkinii, ina waɗɗii mola,
ɓii mbaɗɗeteenga.»*
6 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen njehi ngaɗowi ko Iisaa yamiri ɗum'en.
7 Ɓe ngaddi araawa ngaan e mola muuɗum. Ɓe njowi e majji saayaaji maɓɓe,
de Iisaa waɗɗii.
8 Ko ɓuri heewude e jamaa oon weerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe
kelti licce leɗɗe, mbeerti ɗe dow laawol ngool.
9 Jama'aaje gonɗe yeeso Iisaa ɗeen e jokkuɗe caggal makko fuu ina ilina, ina
mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii garɗo e dow innde
Joomiraaɗo!† Jettooje ngoodanii Laamɗo faa dow kammuuli!
10 Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Iɓe
mbi'a:
—Gorko o wo moy?
11 Jamaa oon jaabii:
—Wo annabi Iisaa, yuuruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

---

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

12 Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Ɓoon o riiwi
soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon fuu. O liɓi taabaaje weccooɓe ceede
e jooɗorɗe soottooɓe buugaali.
13 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ley Binndi ɗiin Laamɗo wi'i: «Suudu am inndirte suudu waɗirdu
du'aare.»
Iisaa ɓeydi, wi'i:
—Onon kaa, oɗon ngaɗa ndu «suuɗirdu yanooɓe!»‡
14 Wumɓe e bonnguuɓe ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun,
de o danni ɗum'en.
15 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen nji'ii kulle
kaayniiɗe ɗe o waɗata. Ɓe nani du sukaaɓe ina ilina e ley suudu dewal
mawndu ina mbi'a:
—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!
Ɓum fuu ɗum metti ɓe.
16 Ɓe mbi'i Iisaa:
—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata ɗuum naa?
O wi'i ɓe:
—Mi nanii. Yalla abada on janngaay ɗum ɗo:
«A waɗii faa kunnduɗe sukaaɓe famarɓe e musinooɓe ina njette»?§
17 Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya,
o waalowi toon.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Marku 11.12-14, 20-24)

18 Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi.
19 O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si
wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:
—Taa a rimu abada katin!
Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori koloŋ.
20 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum fu, ɗum haaynii ɗum'en. Ɓe yami Iisaa,
ɓe mbi'i:
—Noy waɗi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?
21 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: si oɗon ngoonɗini on cikkitiraay fu, on ngaɗan
ko ɓuri ko ngaɗumi yibbi ki ɗuum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde:
«Ɗoofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.
22 Si oɗon ngoonɗini, ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu on keɓan ɗum.

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

23 Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen,
hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ɓattii mo, yami, mbi'i:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki
ma laawol ngollaa ɗum?
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi
haalanan on kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
25 Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamɗo naa to yimɓe?
Ndeen heddii iɓe ndawrida hakkunde maɓɓe, iɓe mbi'a:
—Si en mbi'ii to Laamɗo fu, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?

‡ **21:13** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § **21:16** Jabuura 8.3.

26 Ammaa si en mbi'ii to yimɓe, kulen ko jamaa o waɗata en, sabo yimɓe
ɓeen fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.
27 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa du jaabii ɓe, wi'i:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi
ɗuum.

Banndol haala sakiraaɓe ɗiɗo

28 Iisaa ɓeydi wi'i:
—Ɗume miilotoɗon e banndol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe
ɗiɗo. O ɓattitii arandeejo oon, o wi'i ɗum: «Ɓinngel am, yahu golloy hannden
to ngesa cabiije toon.»
29 Ɓiɗɗo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal ɗuum, mimsiti yehi.
30 Baabiiwo oon ɓattitii ɗiɗaɓo oon, wi'i ɗum ko wi'unoo arandeejo oon
ɗuum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.
31 Moy e maɓɓe wadi ko bammum muuyi ɗuum?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Arandeejo oon.
Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen
artoyto on naatude e laamu Laamɗo.
32 Sabo Yaayaa warii to mooɗon, hollii on laawol fonnditaare, de on
ngoondinaay ɗum. Ammaa nanngooɓe lampo e rewɓe woykuruuɓe ɓeen
ngoondinii mo. Fay nde njiinoɗon ɗum ndeen, on mimsitaay ngoondinɗon
ɗum.

Banndol haala remooɓe bonɓe
(Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

33 —Kettindee banndol gonngol: neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini
nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyiɓi suudu toowndu faa o
haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal ɗuum, o halfini nga remooɓe, de
o wadi jahaangal.
34 Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen
toon, ɓe ngaddanowa mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.
35 Ammaa remooɓe ɓeen nanngi gollooɓe makko ɓeen, piyi gooto, mbari
gooto, limni gooto kaaye.
36 Jom ngesa oon neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe arandeeɓe ɓeen heewude.
Remooɓe ɓeen ngadi ɓe no ngaɗunoo arandeeɓe ɓeen noon.
37 De sakitii o neli ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»
38 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiyiiko oon ndeen, mbi'unduri
hakkunde muɓɓen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo,
keddoroɗen ngesa nga!»
39 Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paɗɗi mo to gaɗa ngesa toon, ɓe mbari
mo.
40 Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o waɗata remooɓe ɓeen?
41 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—O halkiran bonɓe ɓeen no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooɓe
woɓɓe hokkooɓe mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.
42 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i ɓe:
—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi ɗiin ɗuum naa?
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe meeɗen!»*
43 Saabe ɗum, miɗo wi'a on: laamu Laamɗo ittete e mooɗon, hokkee yimɓe
waɗooɓe ko haani e maggu.
44 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du,
ɗiggan.
45 Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en ɓeen nannoo banndi makko ɗiin,
paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.
46 Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe ɓeen ina
njogorii mo annabaajo.

22

Banndol haala nyaamdu ɓangal
(Lukka 14.15-24)

1 Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:
2 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono kaananke ɓaŋnoowo ɓiyum
gorko, waɗani ɗum neema ɓangal.
3 O neli maccuɓe makko noddowa yimɓe ɓangal ngaal, ammaa noddaaɓe
ɓeen calii warude.
4 O neli katin maccuɓe woɓɓe, o wi'i ɗum'en: «Mbi'ee noddaaɓe ɓeen
nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi payɗi. Fuu
segilaama. Ɓe ngara, ɓe nootoo weltaare ɓangal nde.»
5 Ammaa noddaaɓe ɓeen kiisaaki mo, naati haajuuji muɓɓen: o yehi
ndaaroyde ngesa muuɗum, o du luumooji muuɗum.
6 Heddiiɓe ɓeen nanngi maccuɓe ɓeen, torri ɓe, mbari ɓe.
7 Kaananke oon tikki, neli sordaasiiɓe muuɗum mbarowi waruɓe nulaaɓe
ɓeen, mbuli wuro muɓɓen.
8 Caggal ɗuum, o wi'i maccuɓe makko ɓeen: «Nyaamdu ɓangal nduun
moyyinaama, ammaa noddaaɓe ɓeen kaandaa e nyaamude ndu.
9 Ɗum le, njehee dow laabi mawɗi ɗiin, noddon neɗɗo fuu mo kawruɗon
wara nyaama nyaamdu ɓangal ndu.»
10 Maccuɓe ɓeen njehi dow laabi ɗiin, noddi yimɓe ɓe kawri toon fuu gilla
e bonɓe faa e moyyuɓe faa galle jom ɓangal oon heewi yimɓe.
11 Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaaɓe ɓeen ndeen, o haynii
gorko mo ɓornaaki kaddule ɓangal ngaal.
12 O wi'i ɗum: «Neɗɗo am, noy naatirɗaa ɗo tawi a ɓornaaki kaddule
ɓangal?» De oon deyyinii.
13 Ndeen, kaananke oon wi'i gollooɓe ɓeen: «Kaɓɓee juuɗe makko e koyɗe
makko, paɗɗon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye
ngoni.»
14 Iisaa heddii na wi'a:
—Noddaaɓe ina keewi ammaa suɓaaɓe ina pamɗi.

Haala yoɓugol lampo
(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

15 Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muuɗum.
16 Ɓe neli yoga e taalibaaɓe maɓɓe e jokkuɓe Hirudus to Iisaa. Nulaaɓe ɓeen
mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi a goongante: aɗa jannginira laawol Laamɗo
ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe.

* **21:42** Jabuura 118.22-23.

17 Ndelle, haalan min ɗume miiliɗaa: yalla ina dagii min kokka kaananke
Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?
18 Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maɓɓe bondi ɗiin. O wi'i ɓe:
—Onon munaafiki'en! Ɗume wadi de oɗon tuufina kam?
19 Kollee kam mbuuɗu njoɓeteengu lampo.
Ɓe ngaddani mo mbuuɗu cardi ngootu.
20 O yami ɓe, o wi'i:
—Natal moy e innde moy woni ɗo?
21 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kaananke Roma.
O wi'i ɓe:
—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.
22 Nde ɓe nannoo jaabu oon fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe celi mo, ɓe ndilli.

Haala ummital maayɓe
(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

23 E ley nyalooma oon, woɓɓe ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en
ngoni yeddooɓe ummital.
24 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neɗɗo maayii heɓaay ɓiɗɗo, minyum naa
mawnum dewla debbo joppaaɗo oon, faa heɓana ɗum ɓeyngu.»*
25 Ina woodunoo hakkunde amin sakiraaɓe worɓe njeɗɗo. Arandeejo oon
dewli, maayi heɓaay ɓiɗɗo. Minyiiko hooyi debbo oon.
26 Kam du maayi heɓaay ɓiɗɗo. Tataɓo oon du jokki, faa ɓe njeɗɗo fuu ɓe
maayi.
27 Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon du maayi.
28 Ndelle nyannde ummital, moy e njeɗɗo ɓeen laatotoo goroo debbo oon?
Sabo ɓe fuu ɓe ndewliino mo.
29 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On woofuɓe, sabo on anndaa Binndi ɗiin, on anndaa baawɗe Laamɗo du.
30 Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓaŋataa, rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto
hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni.
31 Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamɗo wi'i on
ɗuum naa? O wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba.»†
Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.‡
33 Nde jamaa keewɗo oon nannoo waaju makko oon fu, ɗum haaynii
ɗum'en sanne.

Haala yamiroore ɓurnde fuu manngu
(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

34 Nde Farisa'en ɓeen nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en ɓeen e haala fu, ɓe
kawriti.
35 Gooto maɓɓe jannginoowo Tawreeta na yiɗi tuufinde mo, yami mo, wi'i:
36 —Moodibbo, ndeye woni yamiroore ɓurnde fuu manngu e ley Tawreeta?
37 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e
hakkillo maa fuu.§
38 Nde woni yamiroore arandeere, ɓurnde fuu manngu.

---

* **22:24** Fillitagol Tawreeta 25.5. † **22:32** Wurtagol 3.6. ‡ **22:32** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. § **22:37** Fillitagol Tawreeta 6.5.

39 Inan yamiroore ɗiɗaɓerde hono mayre: «Njiɗiraa gondo maa no
njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe ɗeen fuu e jamirooje ɗiɗi ɗeen
njowii.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

41 Ko Farisa'en ɓeen kawriti toon ɗuum, Iisaa yami ɓe, wi'i:
42 —Ɗume miiluɗon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—O taan Daawda.
43 O wi'i ɓe:
—Ko Daawda haaliri baawɗe Ruuhu ɗuum, noy noddiri Almasiihu «Joomi-
raaɗo»? Sabo o wi'ii:
44 «Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»†
45 Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?
46 Ɓe fuu ɓe kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto
suusaay yamude mo yamɗe goɗɗe katin.

23

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en
(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

1 Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje ɗeen e taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:
2 —Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen kalfinaama njanngina
Tawreeta Muusaa.
3 Saabe ɗuum, oɗon kaani jaɓande ɓe, ngaɗon huunde fuu ko ɓe mbi'i on.
Ammaa taa nyemmbiton golle maɓɓe, sabo ɓe ngaɗataa ko ɓe mbaajotoo
ɗuum.
4 Ɓe kaɓɓan doŋle tedduɗe, ɓe mbakkina yimɓe, ammaa ɓe njiɗaa
meemirde ɗe fay e hoore honndu faa ɓe mballa ɗum'en.
5 Huunde fuu ko ɓe ngaɗata, ɓe ngaɗiran ɗum faa ɓe nji'ee. Ɗum waɗi de
iɓe kaɓɓa talki mawɗi, iɓe njuutina bukki saayaaji maɓɓe faa ina ndaasoo.
6 Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe teddude si ɓe noddaama e nokkuuje nyaamdu
tedduɗe. Iɓe njiɗi jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuuɗi baajorɗi.
7 Iɓe njiɗi jowteede jowtaali tedduɗi ley luumooji e noddireede «Moodibbo».
8 Ammaa onon kaa, taa njaɓee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo
gooto tan njogiɗon. Onon, on fuu wo on sakiraaɓe.
9 Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan
njogiɗon, gonɗo dow kammu oon.
10 Taa njaɓee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogiɗon,
oon woni Almasiihu.
11 Ɓurɗo teddude hakkunde mooɗon laatoo golloowo mooɗon.
12 Toownuɗo hoore muuɗum fuu, leeyinte. Leeyinɗo hoore muuɗum fuu,
toownete.

---

* **22:39** Lewinkooɓe 19.18. † **22:44** Jabuura 110.1. * **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neɗɗo soowa bammum. Ngol haali haala hooreeɓe diina fonnduɓe ko'e muɓɓen e baabiraaku Laamɗo.

13 Bone woodanii on onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon cokana yimɓe dammbugal laamu Laamɗo ngaal. On naatataa, on accataa naatooɓe naata. [
14 †]
15 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon njiiloo e leyɗe, oɗon peyyita maayooji faa keɓon tuubuɗo gooto. Si on keɓii ɗum fu, oɗon ngaɗa ɗum ɓii jahannama faa bura on bonde kile ɗiɗī.
16 Bone woodanii on, onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Oɗon mbi'a: «Si neɗɗo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo ɓolum, ammaa si hunorake kaŋŋe suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan ɗum.»
17 Majjuɓe, wumɓe! Ɗume ɓuri teddude: kaŋŋe oon naa suudu laaɓinooru kaŋŋe oon nduun?
18 Oɗon mbi'a katin: «Si neɗɗo hunorake hirsirde ndeen fu wo ɓolum, ammaa si hunorake sadaka gonɗo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan ɗum.»
19 Wumɓe! Ɗume ɓuri teddude: sadaka oon naa hirsirde laaɓinoore sadaka oon ndeen?
20 Ndelle, neɗɗo fuu kunoriiɗo hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.
21 Neɗɗo fuu kunoriiɗo suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu, kayru e Laamɗo gonɗo ley mayru oon.
22 Neɗɗo fuu kunoriiɗo kammu, hunorake jooɗorgal Laamɗo ngaal e Jooɗiiɗo e maggal oon.
23 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon ittana Laamɗo jakka fay naanaa e haakorooji mooɗon goɗɗī, ammaa oɗon njeeboo ko ɓuri fuu teddude e Jamirooje ɗeen. Ɗum woni gollirde dartaare e yurmeende e goonɗinal. Wo kanjum kaannoɗon waɗude tawee on njoppaay ko heddii ɗuum.
24 Onon wumɓe ɗowooɓe yimɓe! Si mbuubu saamii e njaram mooɗon, on ciiwan itton ɗum, de oɗon moɗa ngeelooba!
25 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.
26 Farisanke bumɗo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaɓan.
27 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nanndi e caabeeje dawninaaɗe, ɗe dow muɓɓen wooɗī, tawee ley muɓɓen ina heewi yi'e maayɓe e ko tuuni fuu.
28 Onon du, wo hono noon nannduɗon: e jiiɗe gite oɗon nanndi e fonnditiiɓe, ammaa ley mooɗon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaare.
29 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe, oɗon ŋarɗina caabeeje fonnditiiɓe woɓɓe.
30 Oɗon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraaɓe amin, min ndufidataano e maɓɓe yiiyam annabaaɓe.»
31 Ndelle, oɗon ceedanoo ko'e mooɗon wo on ɓiɓɓe warannooɓe annabaaɓe ɓeen.

† **23:14** E ɗereeji ɓooyɗī, goɗɗī ina ɓeyda aaya 14: Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Oɗon nyaama jawdi rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, oɗon njuutina du'aawuuji mooɗon faa nanndinkinoɗon e lobbuɓe. Saabe majjum, on keɓan jukkungo ɓurngo fuu bonde.

32 Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe moodon puddunoo!
33 Onon bolle, ɓiɓɓe poosoke! Walaa fuu no ndadiron halkere jahannama.
34 Ɗum wadi de mido nulda on annabaaɓe e jom'en hakkillo e jannginooɓe. On mbaran woɓɓe maɓɓe, tonton woɓɓe maɓɓe, piyon woɓɓe maɓɓe dorri e ley cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde wuro e wuro.
35 Njomnitaari yiiyam fonnditiiɓe ndufaadam e adunaaru ndu ɗaam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.
36 Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimɓe jamaanu o!

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)

37 —Kay Urusaliima, Urusaliima! Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muuɗum ley bippeele mum ni. De on njaɓaay.
38 Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.
39 Miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraaɗo!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

1 Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe muuɗum ɓattitii ɗum, kolli ɗum nyimngo ley galle mayru.
2 O wi'i ɓe:
—On nji'ii kujje ɗe fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.
3 Caggal ɗuum, Iisaa jooɗowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muuɗum ngari to muuɗum kam'en tan, mbi'i ɗum:
—Humpitin min nde ɗum waɗata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?
4 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.
5 Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Ɓe mbosinan yimɓe heewɓe.
6 On nanan kabaaru bolwole gaɗaaɗe e anniyaaɗe, ammaa taa kulee! Ina tilsi ɗum waɗa, de ɗum wanaa timmoode tafon.
7 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngaɗan, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere.
8 Ɗum kaa fuu wo hono fuddoode ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeen, yimɓe njaaran on careɗon faa torreɗon, mbareɗon. Lenyi ɗiin fuu mbanyan on saabe am.
10 Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa goondinal muɓɓen, ina njambundura, ina mbanyunduri.
11 Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe ɓangan, kiila heewɓe.
12 Bonandaaji keewan faa njinngu yimɓe heewɓe ɓuytoo.
13 Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.
14 Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keɓa seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu
(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

15 —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila
haalnoo kabaaru muuɗum. Huunde ndeen darnete dow nokkuure seniinde
ndeen.† (Janngugo ɗum fuu, faama maanaa majjum.)
16 Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.
17 Tawaaɗo dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muuɗum.
18 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muuɗum.
19 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra ley balɗe ɗeen!
20 Ŋaaree Laamɗo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa
nyalaande fowteteende.
21 Sabo ndeen, torra mawɗo waɗan mo hono muuɗum waɗaay gilla
fuɗɗoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muuɗum waɗataa abada
katin.
22 Sini tawiino balɗe ɗeen ndaɓɓindinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa
Laamɗo raɓɓindinii ɗe saabe suɓaaɓe muuɗum.
23 Wakkati oon, si goɗɗo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu ɗo», naa «Inani
mo to», taa ngoondinee.
24 Sabo almasiihu'en fewreeɓe e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan, ngaɗa
maandeeji mawɗi e kaayeefiiji faa majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na laatoo.
25 Paamee wooɗa. Mi haalanii on gilla ɗum waraay.
26 Si yimɓe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si ɓe mbi'ii:
«Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.
27 Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni,
hono noon Ɓii Neɗɗo wardata.
28 To ko saaɗi woni fuu, toon jigaaje kawritata.
29 —Wakkati gooto, caggal torra balɗe ɗeen, naange niɓɓan, lewru selan
yaynude, koode kammu caaman, kulle gonɗe dow kammu ɗeen ndimm-
boto.‡
30 Wakkati oon, maande Ɓii Neɗɗo oon ɓangan dow kammu, lenyi
adunaaru ɗiin fuu mboyan mettorgal. Ɓe nji'an Ɓii Neɗɗo oon, ina wara e
duule, ina warda e baawɗe e teddeengal manngal.
31 Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal,
horɗoore e soɓɓiire, kawrundura suɓaaɓe makko ɓeen gilla to adunaaru
fuɗɗi faa to haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keydiitii, haakorooji makki du
mbilitii fu, odon anndi ndunngu ɓadake.
33 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen fuu, annditon wakkati oon ɓadake, imo
woni e dammbugal galle.
34 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle ɗeen fuu
ngaɗaay.
35 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

---

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **24:15** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum waɗii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin. ‡ **24:29** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

36 —Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa ɗum, wanaa
maleyka'en wonɓe dow kammuuli, wanaa Ɓiɗɗo oon. Walaa anndudo ɗum
si wanaa Baabiiwo oon.
37 Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Ɓii Neɗɗo
warii.
38 E ley nyalaaɗe ɗeen fadde ilam tuufaandu ɗaam warude, yimɓe ina
nyaama, ina njara, ina ɓaŋa, ina ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan.
39 Ɓe paamaay faa'e faa ilam tuufaandu ɗaam wari, yooli ɓe fuu. Garol Ɓii
Neɗɗo du, hono noon laatortoo.
40 Wakkati oon, worɓe ɗiɗo tawdete ley ngesa. Gooto muɓɓen hooyete,
gooto du yoppee.
41 Rewɓe ɗiɗo undooɓe tawete dow unirde. Gooto muɓɓen hooyete, gooto
du yoppee.
42 Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraaɗo mon warata.
43 Paamee ɗum ɗo: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley
jemma, waalan hakkilde, yoppataano o naata suudu muuɗum.
44 Ndelle, onon du cegilee, sabo Ɓii Neɗɗo waran e wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniiɗo e golloowo bonɗo
(Lukka 12.41-48)

45 —Ndelle, moy woni golloowo koolniiɗo, jom hakkillo? Oon woni mo
joomum halfini gollooɓe muuɗum faa hokka ɗum'en nyaamdu muɓɓen e
wakkati kaanɗo.
46 Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina waɗa no yamiraa
noon.
47 Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muuɗum fuu.
48 Ammaa si golloowo oon wo bonɗo, wi'ii ley ɓernde mum joomum
ɓooyan wartaay,
49 de fuɗɗi ina fiya banndiraaɓe muuɗum gollooɓe, ina nyaamda ina yarda
e sulotooɓe,
50 ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o
miilaaki.
51 Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde
munaafiki'en. Toon bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.

25

Banndol haala surbaaɓe sappo

1 —Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono surbaaɓe sappo hooyuɓe
fitillaaji muɓɓen de njehi faa njaɓɓowoo ɓaŋudo.*
2 Njoyo maɓɓe ngalaa hakkillo, njoyo maɓɓe du ina ngoodi hakkillo.
3 Ɓe ngalaa hakkillo ɓeen kooyi fitillaaji tawi njooɓaaki nebbam.
4 Jom'en hakkillo ɓeen kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji muɓɓen.
5 Nde ɓaŋudo oon jenngunoo waraay ndeen, ɓe fuu ɓe ŋoŋi, ɓe ɗaanii.
6 Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan ɓaŋudo oon! Njaltee!
Njaɓɓowee mo!»
7 Ndeen surbaaɓe ɓeen fuu pini, ina moyyina fitillaaji muɓɓen.
8 Surbaaɓe ɓe ngalaa hakkillo ɓeen mbi'i jom'en hakkillo ɓeen: «Njeɗee min
nebbam mooɗon ɗaam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankooɓe ɓaŋudo ina yaada e yigiraaɓe jom suudu muuɗum, sabo kam'en ndammbata ɗum.

9 Jom'en hakkillo ɓeen njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii ɗuum
heyataa en, en fuu. Njehee to sonnooɓe, coodowon!»
10 Ko ɓe njehi faa ɓe coodowa nebbam ɗuum, ɓaŋuɗo oon yottii. Segili-
nooɓe ɓeen naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal
ngaal ommbaa.
11 Faa ɓooyi seeɗa, surbaaɓe heddiiɓe ɓe cegilaaki ɓeen ngarti, keddii ina
nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!»
12 Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»
13 Iisaa sakitii wi'i:
—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Ɓii Neɗɗo
wartata oon.

Banndol haala gollooɓe tato
(Lukka 19.11-27)

14 —Laamu Laamɗo ina nanndi e gorko cegiliiɗo faa dilla, noddi maccuɓe
mum, de halfini ɗum'en jawdi mum.
15 O halfini gooto maɓɓe mutakal kaŋŋe keme joy, goɗɗo keme ɗiɗi, tataɓo
oon hemre, mono fuu ko fotata e muuɗum. Caggal ɗuum, o dilli. Wakkati
oon ni,
16 kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme joy oon yehi luumorii ɗum, heɓi mu-
takal keme joy goɗɗe.
17 Jom keme ɗiɗi oon du waɗi noon, tinii kam du mutakal keme ɗiɗi goɗɗe.
18 Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko
joomum oon hokkunoo ɗum.
19 Faa ɓooyi caggal majjum, joomii ɓe oon warti, noddi ɓe, faa ndaara hiisa
ceede ɗeen.
20 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy
goɗɗe, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake ɗe
mutakal keme joy goɗɗe.»
21 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccuɗo lobbo, koolniiɗo. Saabe a
hoolnake e ko famɗi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
22 Kalfinaaɗo mutakal keme ɗiɗi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii
kam mutakal kaŋŋe keme ɗiɗi. Ndaar, mi tinorake ɗe mutakal keme ɗiɗi
goɗɗe.»
23 Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccuɗo lobbo, koolniiɗo. Saabe a
hoolnake e ko famɗi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyodoɗen!»
24 Kalfinaaɗo mutakal kaŋŋe hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, miɗo
anndunoo a gorko tiiɗuɗo alhaali: aɗa taya ko a aawaay, aɗa hawrundura to
a sarkaay aawdi.
25 Saabe ɗum, kulumi, njahumi iroymi kaŋŋe maa oon. Haya, inan giney
maa.»
26 Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccuɗo bonɗo, jaayɗo! Aɗa anndunoo miɗo
taya ko mi aawaay, miɗo hawrundura to mi saakaay aawdi.
27 Ndelle, aɗa haannoo wattude kaŋŋe am oon to tinooɓe buuɗi, faa danya
ko tinoriimi si mi wartii.
28 Joonin, teetee mo mutakal hemre kaŋŋe oon, kokkon ɗum jom mutakal
kaŋŋe keme joy oon.
29 Sabo jogiiɗo fuu ɓeydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeɗa
ko jogii ɗuum teetete.
30 Maccuɗo jaayɗo oon kaa, paɗɗee ɗum yaasin e ley nimre ndeen. Toon
bojji e ŋeryundurde nyiiye ngoni.»

No Ɓii Neɗɗo oon sarortoo yimɓe fuu

31 —Nde Ɓii Neɓɓo wardi e teddeengal muuɓum, kam e maleyka'en fuu,
jooɓoto e jooɓorgal laamu muuɓum teddungal ngaal.
32 Yimɓe adunaaru ɓeen fuu kawrundurte yeeso makko, o sennda ɓe hono
no duroowo senndirta baali e be'i ni:
33 o heedina baali ɗiin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i ɗiin e
junngo makko nano.
34 Ndeen Kaananke oon wi'ata wonɓe junngo mum nyaamo ɓeen: «Ngaree,
onon ɓe Baaba am barkini, njaɓee laamu mo ndesanaɓon gilla e fuɓɓoode
adunaaru ndu.
35 Sabo mi yolbiino, de on nyaamnii kam. Mi ɓomɓiino, de on njarnii kam.
Mi laatakeno beero, de on njaɓɓake kam.
36 Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi
uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»
37 E wakkati oon, fonnditiiɓe ɓeen njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraaɓo, ndey
min nji'i aɓa yolbi, de min nyaamni ma naa aɓa ɓomɓi, de min njarni ma?
38 Ndey min nji'i a beero, de min njaɓɓii ma, naa a kolɓo, de min koltini
maa?
39 Ndey min nji'i a nyawɓo naa a uddaaɓo ley kasu, de min ngari ndaarude
ma?»
40 Kaananke oon jaaboto ɓe wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngaɓanɓon
gooto e ɓurɓo famɓude ley sakiraaɓe am ɓeen fu, wo miin ngaɓanɓon.»
41 Caggal ɓuum, o wi'an wonɓe junngo makko nano ɓeen: «Mboɓɓee kam,
onon huɓaaɓe Laamɓo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamɓo resani
Ibiliisa e maleyka'en muuɓum ngeen!
42 Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi ɓomɓiino, de on njarnaay
kam.
43 Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi
nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»
44 Ndeen, ɓe njaaboto mo kamɓe du, ɓe mbi'a: «Joomiraaɓo, ndey min nji'i
aɓa yolbi naa aɓa ɓomɓi naa aɓa weeri naa aɓa holi naa aɓa nyawi naa aɓa
ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?»
45 O jaaboto ɓe, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngaɓanaay gooto e
ɓurɓe famɓude ɓee ɓo ɓuum, wo miin woni on ngaɓanaay.»
46 Ndeen, ɓe njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiiɓe ɓeen keɓa
nguurndam nduumiiɓam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nanngа Iisaa
(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Nde Iisaa timminnoo waajuuji ɗiin fuu, wi'i taalibaaɓe muuɓum ɓeen:
2 —Oɓon anndi balɓe ɗiɗi keddanii en e iidi Faltagol*, de Ɓii Neɓɓo hokki-
tirte faa tontee e leggal palaangal.
3 E wakkati oon, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen
kawritowi galle Almaami Mawɓo bi'eteeɓo Kayafas.
4 Ɓe fuu ɓe ndawridi faa ɓe nanngira Iisaa hiila, ɓe mbara ɓum.
5 Ammaa ɓe mbi'i:
—Taa ngaɓen ɓum ley iidi ndi de yimɓe muurta.

* **26:2** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɓo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɓum.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

6 Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteeɗo ceppinɗo.
7 Debbo gomma ɓattitii ɗum ina jogii faandu nebbam uurɗam, tiiɗuɗam
coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori ɗam dow hoore muuɗum.
8 Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, mettaa, ina mbi'a:
—Ɗume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?
9 Iɗam waawnoo sonneede ceede keewɗe, de ceede ɗeen kokkee talkaaɓe.
10 Iisaa faamii ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.
11 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e mooɗon wakkati fuu. De miin kaa, mi
tawdataake e mooɗon wakkati fuu.
12 O joorii nebbam uurɗam ɗam dow ɓanndu am faa o segilanoo kam
uweede.
13 Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu,
ko debbo o waɗi ɗuum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

14 Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, yehi
to hooreeɓe almaami'en,
15 wi'i ɗum'en:
—Ɗume kokkoton kam si mi waddanii on Iisaa?
Ndeen ɓe njoɓi mo buuɗi cardi capanɗe tati.
16 Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

17 Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaɓe ɓeen
ngari, yami Iisaa, mbi'i ɗum:
—Toy njiɗɗaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?
18 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on ɗum: «Moodibbo wi'i
wakkati muuɗum yonii. Wo to suudu maaɗa waɗata iidi Faltagol, kam e
taalibaaɓe muuɗum.»
19 Taalibaaɓe ɓeen ngadi ko Iisaa yamiri ɗum'en, cegilii hiraande ndeen.
20 Nde hiirnoo fu, Iisaa jooɗodii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen faa ɓe
kiirtoo.
21 Nde ɓe kiirtotonoo ndeen, o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: gooto mooɗon jamboto kam.
22 Ɓe cunii sanne, heddii iɓe yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:
—Joomam, kori wanaa miin?
23 O jaabii, o wi'i:
—Cuuwidinɗo e am junngo muuɗum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.
24 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi ɗiin ni. Ammaa
bone woodanii jambotooɗo Ɓii Neɗɗo oon! Gorko oon, si rimaakano fey ɓuri
woodde e muuɗum.
25 Yahuuda jamboytooɗo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:
—Moodibbo, kori wanaa miin?
O jaabii ɗum, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
26 Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamɗo, heltii,
hokki taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i:

—Njaɓee, nyaamee. Ɗum woni ɓanndu am.
27 Caggal ɗuum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wi'i:
—Njaree, on fuu.
28 Ɗum woni yiiyam am tabintinoojam amaana Laamɗo. Ɗam rufete saabe heewɓe faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
29 Miɗo haalana on: mi yarataa cabijam ɗam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e mooɗon kesam ley laamu Baaba am.
30 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i ɓe:
—Ley jemma o, on fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piiɗe maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»‡
Iisaa ɓeydi, wi'i:
32 —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.
33 Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.
35 Piyeer wi'i mo:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

36 Caggal ɗuum, Iisaa yottodii e maɓɓe nokku bi'eteeɗo Geccemane, wi'i ɓe:
—Njooɗee ɗo, faa mi yaha mi waɗowa du'aare.
37 O yaadi e Piyeer e ɓiɓɓe Jebede ɗiɗo ɓeen, ɓernde makko fuɗɗi maatude mettorgal e kaaɗeefi.
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomidee e am, kakkilen.
39 O toowti seeɗa, o hippi yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:
—Baabiiwo, si tawii ina laatoo, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirɗaa aan.
40 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i Piyeer:
—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa?
41 Kakkilee, ndu'ee, taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina lokkiɗi.
42 O yehi katin, o du'ii, o wi'i:
—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woɗɗineede si wanaa mi yara ɗum fu, muuyɗe maa laatoo.
43 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo ɗoyngol maɓɓe na teddi sanne.
44 O yehi katin, o du'ii tataɓerde hono no o du'orinoo ni.
45 Caggal ɗuum, o warti to taalibaaɓe ɓeen, o wi'i ɗum'en:
—On ɗaani, oɗon ŋootta naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe luttuɓe.

---

† **26:30** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.
‡ **26:31** Jakariyaa 13.7.

46 Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

47 O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe.
48 Jambotoodo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:
—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.
49 Wakkati oon pay, Yahuuda ɓattitii Iisaa, wi'i dum:
—Foofoo Moodibbo!
O muccii dum.
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Gido am, wadu ko waddi maa duum.
Wakkati oon, ɓe ɓattitii Iisaa, ɓe nanngi dum, ɓe tiigii dum.
51 Gooto e wonduɓe e Iisaa ɓeen soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.
52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:
—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreteedo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum.
53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko ɓuri konuuji sappo e didi maleyka'en naa?
54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Ɗi mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.
55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:
—Ko wadi de ngarduɗon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam.
56 Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaaɓe diin tabita.
Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu njoppi mo, ndoggi.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

57 Nanngu ɓe Iisaa ɓeen njaari dum to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen kawritii toon.
58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomooɓe ɓeen faa o yi'a no dum sakitortoo.
59 Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,
60 de ɓe keɓaay. Fay ko heewɓe ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawdo warude mo fuu walaa. Sakitii, worɓe diido ngari,
61 mbi'i:
—Kanko wi'unoo imo waawi liɓude suudu dewal Laamdo, de o nyiɓtoo ndu ley balde tati.
62 Almaami Mawdo oon ummii, wi'i Iisaa:
Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante duum wo dume?
63 Ɗum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:
—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Ɓii Laamdo oon.
64 O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, miɗo wi'a on: gilla joonin, on nji'an Ɓii Neɗɗo ina jooɗii gere nyaamo Jom baawɗe oon. O warowan dow duule kammu.
65 Haalaaji makko ɗiin metti Almaami Mawɗo oon faa seeki kaddule muuɗum, wi'i:
—O mbonkake Laamɗo! Walaa fuu ko kaajaraɗen seedeeɓe katin! On narrii noppi mooɗon ko o mbonkii Laamɗo ɗuum.
66 Ɗume miiliɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Imo haani wareede.
67 Caggal ɗuum, ɓe tutti e yeeso makko, ɓe culkii mo. Woɓɓe maɓɓe ina peenya mo,
68 ina mbi'a:
—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

69 Tawi Piyeer ina jooɗii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horɓe wonɓe ɗoon ɓattitii mo, wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.
70 O yeddi ɗum hakkunde yimɓe fuu, o wi'i:
—Mi faamaay ko kaalataa ɗuum.
71 Caggal ɗuum, o fonndii to dammbugal galle toon. Korɗo goɗɗo yi'i mo, wi'i wonɓe ɗoon ɓeen:
—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
72 Piyeer yeddi katin, wi'i:
—Mi hunake, mi anndaa gorko o.
73 Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen ɓattii Piyeer, mbi'i ɗum:
—Tannyoral, aan du wo a gooto maɓɓe, sabo ɗemngal maa ngal hollii to yuuruɗaa.
74 E ley ɗuum, Piyeer fuɗɗi hunaade e huttaade, ina wi'a:
—Mi anndaa gorko o!
Wakkati oon pay, ndontoori joggi.
75 De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo ɗuum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu
(Marku 15.1, Lukka 23.1-2, Yuhanna 18.28-32)

1 Gilla fajiri, hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.
2 Ɓe kaɓɓi mo, ɓe njaari mo, ɓe ngatti mo e juuɗe Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaaɓe 1.18-19)

3 Nde Yahuuda jambiiɗo Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteeɗo fu, mimsiti. O wartiri buuɗi cardi capanɗe tati ɗiin to hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen.
4 O wi'i ɗum'en:
—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore ɗuum!
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ko jomi min? Wo aan ɗum woodani.

5 Yahuuda faɗɗi ceede ɗeen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen
yehi, hooyi ɓoggol, waritowii.
6 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kooyi ceede ɗeen, mbi'i:
—Dagaaki ceede ɗe ngattee ley keesu oon, sabo wo ɗum njobdi yiiyam.
7 Ɓe ndawridi dow majjum, de ɓe kooyi ceede ɗeen, ɓe coodi ngesa
mahoowo looɗe, ɓe ngaɗi nga caabeeje weerɓe.
8 Ɗum waɗi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.
9 Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:
«Ɓe kooyii buuɗi cardi capanɗe tati,
coggu mo yimɓe Israa'iila kiisorii yonki makko,
10 ɓe coodi ɗum ngesa mahoowo looɗe,
hono no Joomiraaɗo yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5, Yuhanna 18.33-38)

11 Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
12 Ammaa nde hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen pelannoo mo
ndeen, o nootaaki fay huunde.
13 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—A nanataa ko ɓe ceedante ɗuum fuu naa?
14 Ammaa o jaabaaki faa'e. Ɗum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteeɗo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

15 Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimɓe
ɓeen kasuujo gooto mo njiɗi yoofaneede.
16 Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteeɗo Iisaa Barabas.
17 E ley ko jamaa oon hawriti ɗuum, Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Moy njiɗuɗon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteeɗo Almasi-
ihu oon?
18 Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram waɗi de ɓe kokkitiri Iisaa.
19 Katin du, wakkati o jooɗinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e
makko, wi'i:
—Celaa gorko ponnditiiɗo oon, sabo jemma hankin koyɗi makko tampinii
kam sanne.
20 Hooreeɓe almaami'en e mawɓe lenyol ɓeen ndunyi jamaa oon nyaagoo
Pilaatu yoofana ɓe Barabas, de wara Iisaa.
21 Goforneer oon yamtindii ɓe:
—Moy e ɗiɗo ɓeen njiɗuɗon mi yoofana on?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Barabas!
22 Pilaatu yami ɓe, wi'i:
—Ndelle, noy ngaɗammi Iisaa bi'eteeɗo Almasiihu oon?
Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal!
23 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɗume o waɗi ko boni?
De ɓe ɓeydi yeewnaade semmbe, iɓe mbi'a:

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

—Tontu mo e leggal palaangal!
24 Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juuɗe makko yeeso yimɓe ɓeen, o wi'i ɓe:
—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiiyam gorko o. Wo onon ɗum woodani.
25 Ɓe fuu ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Yiiyam makko ina yowii dow amin, minen e ɓiɓɓe amin!
26 Ndeen, Pilaatu yoofani ɓe Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal ɗuum, o hokkitiri ɗum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)

27 Sordaasiiɓe goforneer ɓeen njaari Iisaa to galle laamorde ley huɓeere toon. Ɓe ngaddi fedde sordaasiiɓe ɓeen fuu piilii mo.
28 Ɓe ɓorti mo kaddule makko, ɓe ɓorni mo saaya mboɗeeha.†
29 Caggal ɗuum, ɓe canyi taarde gi'e, ɓe kippi e hoore makko, ɓe ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen ɓe kofii yeeso makko, iɓe njalnoroo mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe!
30 Ɓe tutti dow makko, ɓe kooyi loosol ngool iɓe piya mo hoore.
31 Nde ɓe tilinoo jalnoraade mo ndeen, ɓe itti saaya kaan, ɓe ɓorni mo kaddule makko. Ndeen ɓe njaari mo faa ɓe tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

32 Nde ɓe njaltannoo ngalluure ndeen fu, ɓe kawri e gorko jeyaaɗo Sireene bi'eteeɗo Simon. Sordaasiiɓe ɓeen ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.
33 Ɓe njottowii nokku bi'eteeɗo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).
34 Ɓe kokki Iisaa cabijam njillunduraaɗam e kaankaanngel faa o yara. Nde o meeɗunoo ɗum ndeen, o salii yarude.
35 Nde ɓe tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, ɓe pecciri kaddule makko cumnal.
36 Caggal ɗuum, ɓe njooɗii toon iɓe ndooma mo.
37 Ɓe mbinndi sabaabu ko tonti mo, ɓe takki ɗum ɗo tiimtude hoore makko ɗoon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAANANKE ALHUUDIYANKOOɓE.
38 Tawi du, yanooɓe ɗiɗo tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.
39 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓɓen,
40 ina mbi'a:
—Aan liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balɗe tati, dannu hoore maa! Si wo a Ɓii Laamɗo, jippa leggal palaangal ngal!
41 Hono noon, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ɓeen fuu ina njalnoroo mo, ina mbi'a:
42 —O dannii woɓɓe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.
43 O halfinii hoore makko Laamɗo. Laamɗo hisina mo joonin si na yiɗi mo. Sabo o wi'ii wo o Ɓii Laamɗo.
44 Yanooɓe tontaaɓe ɗakkol makko ɓeen du ina mbonkoroo mo noon.

† **27:28** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

Haala maayde Iisaa
(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

45 Gilla hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati
kiiral naange.
46 Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:
— *Eli, Eli, lama sabaktani?* (Ɗum na fiirta «Laamɗo am, Laamɗo am! Ɗume
saabii de njoppuɗaa kam?»)
47 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Wo annabi Iliyaasa o noddata!
48 Wakkati oon ni, gooto doggi waddowi tekkere, suuwi nde e ndiyam
lammuɗam, haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.
49 Ammaa heddiiɓe ɓeen mbi'i:
—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.
50 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki
muuɗum.
51 Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla
dow faa ley, laatii taye ɗiɗi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.
52 Caabeeje udditii, de seniiɓe maaynooɓe heewɓe iirtii.
53 Caggal ko Iisaa iirtii ɗuum, ɓe njalti e caabeeje ɗeen, ɓe naati ngalluure
seniinde ndeen. Yimɓe heewɓe nji'i ɓe.
54 Sordaasiiɓe doomuɓe Iisaa ɓeen e hooreejo muɓɓen nji'ii no leydi
dimmborii e ko waɗi ɗuum fuu. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:
—Si goonga ni, o wo Ɓii Laamɗo!
55 Rewɓe heewɓe ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo ɓe jokkunooɓe Iisaa
gilla Galili faa ɓe ngollana ɗum.
56 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e
inna ɓiɓɓe Jebede ina ngoni hakkunde maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

57 Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaaɗo Arimatiya wari. Imo wi'ee
Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.
58 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hokkee ndu.
59 O hooyi ɓanndu nduun, o fiili ɗum e kasanke keso.
60 O watti ɗum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre.
Caggal ɗuum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen,
o dilli.
61 Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oon ina njooɗii ɗoon, ina
kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiiɓe ndoomiri saabeere Iisaa

62 Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooreeɓe almaami'en e
Farisa'en kawriti to Pilaatu,
63 mbi'i ɗum:
—Joomii amin, min miccitake kiiloowo yimɓe oon wi'iino nde wuurnoo
ndeen, balɗe tati caggal maayde muuɗum iirtoto.
64 Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tataɓo oon
faltoo, taa taalibaaɓe makko ngara mbujja ɓanndu makko mbi'a yimɓe ɓeen
o ummitake hakkunde maayɓe. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan ɓuran
arandeeha kaan bonde.
65 Pilaatu wi'i ɓe:
—Inan sordaasi'en ndaarooɓe. Njehee, kooyee ɗum'en, ndoomira saabeere
ndeen no mbaawiri fuu.

66 Ɓe njehi hayboyde saabeere ndeen: ɓe takki ommboode ndeen, ɓe ngadi
maande dow mayre, ɓe ndarni ɗoon sordaasiiɓe ndaarooɓe.

28

No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fuɗaay nyan-
nde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goɗɗo oon njehi ndaaroyde
saabeere ndeen.
2 De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraaɗo yuuri dow kammu
jippii, talliti hayre ndeen jooɗii dow mayre.
3 Imo jalbira hono mayyere, kaddule makko du ina ndawni far, hono
jalbugol daandorgal ni.
4 Doomooɓe ɓeen kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maayɓe ni.
5 Maleyka oon wi'i rewɓe ɓeen:
—Onon kaa, taa kulee! Miɗo anndi Iisaa tontanooɗo oon pilotoɗon.
6 O walaa ɗo, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku
ɗo o waalinoo ɗo.
7 De kenyoɗon, njahon, kumpitowon taalibaaɓe makko ɓeen o ummitake
e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Ɗum
njoginoomi faa mi haalana on.
8 Rewɓe ɗiɗo ɓeen kenyii, ndilli to saabeere toon, iɓe keewi kulol e seyo
manngo. Ɓe ndoggi yaade faa ɓe kaalanowa taalibaaɓe makko ɓeen kabaaru
o.
9 Wakkati oon ni, Iisaa hawri e maɓɓe, wi'i ɓe:
—Foofoo!
Ɓe ɓattitii mo, ɓe nanngi koyɗe makko, ɓe cujidani mo.
10 Ndeen, o wi'i ɓe:
—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaaɓe am ɓeen njaha Galili. Toon ɓe
nji'oyta kam.

No doomooɓe saabeere Iisaa ɓeen pillorii ko wadi ɗuum

11 Nde rewɓe ɓeen ndillannoo ndeen, woɓɓe e sordaasiiɓe ndaarooɓe
saabeere ɓeen kooti ngalluure toon, kaalani hooreeɓe almaami'en ɓeen ko
wadi ɗuum fuu.
12 Hooreeɓe almaami'en ɓeen kawriti e mawɓe yimɓe. Ɓe ndawridi faa ɓe
kokka sordaasiiɓe ɓeen ceede keewɗe.
13 Ɓe mbi'i ɗum'en:
—Mbi'on taalibaaɓe makko ɓeen ngarii jemma tawi oɗon ɗaanii, de mbujji
mo.
14 Si goforneer oon nanii ɗum fu, min koomtan ɗum, min keedana on e
torra fuu.
15 Sordaasiiɓe ɓeen nanngi ceede ɗeen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du
haala kaan fillortee hakkunde Alhuudiyankooɓe faa hannden.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum
(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

16 Taalibaaɓe sappo e ngo'o ɓeen njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa
tindinnoo ɗum'en ndeen.
17 Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe cujidani mo, ammaa woɓɓe maɓɓe
cikkitirii.
18 O ɓattitii, o wi'i ɓe:
—Mi hokkaama baawɗe fuu dow kammu e leydi.

19 Ndelle, njehee to lenyi yimɓe fuu, ngaɗon ɗum'en taalibaaɓe am, loot-
iron ɓe lootagal batisima e innde Baabiiwo e Ɓiɗɗo e Ruuhu Ceniiɗo.
20 Njannginon ɓe ɓe njokka ko njamirmi on ɗuum fuu. Anndee, miɗo
wondi e mooɗon nyannde fuu faa ɗo adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa
mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28)

1 Ɗum woni fuɗɗoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Ɓii Laamɗo.
2 Ina winndaa e dewtere annabi Esaaya:
«Laamɗo wi'ii: Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laawol.*
3 Daande ina yeewnoo ley ladde na wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee ɗati makko.»†
4 Nulaaɗo oon woni Yaayaa lootoowo lootagal batisima‡. O ɓangii ley ladde, imo gooyna yimɓe tuuba, lootiree lootagal batisima faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
5 Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari to makko. Iɓe kaalta hakkeeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima ley gooruwol Urdun.
6 Yaayaa ina ɓornii kaddule gaɗiraaɗe leeɓi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru, ina wuuri baɓɓatti e njuumndi ladde.
7 Imo waajoroo daande toownde, imo wi'a:
—Ɓurɗo kam baawɗe waran gaɗa am, mi fotaay fay turaade mi haɓɓita ɓoggi paɗe makko.
8 Miin, ndiyam batisima lootirmi on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniiɗo o lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriborii mo
(Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13)

9 Ley balɗe ɗeen, Iisaa yuuri Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de Yaayaa looti mo lootagal batisima ley gooruwol Urdun.
10 Wakkati mo o wurtotonoo ndiyam ɗaam oon, o yi'i kammu na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniiɗo ina jippoo e makko hono no wuugaandu ni.
11 Ndeen daande yuuri dow kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.
12 Wakkati oon fu, Ruuhu Laamɗo yaari mo ley ladde.
13 O waɗi toon balɗe capanɗe nay, Seyɗaani ina jarriboo mo. Imo woni hakkunde kulle ladde, maleyka'en ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11)

14 Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo,
15 ina wi'a:
—Wakkati warii, laamu Laamɗo ɓadake. Tuubee, ngoonɗinee Kabaaru Lobbo.
16 Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, ɗoon yi'i Simon e minyum Andire ina paɗɗa fiiliiji muɓɓen ley maayo ngoon. Wo ɓe nanngooɓe liyyi.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Njokkee kam, mi waɗan on filotooɓe yimɓe.

---

* **1:2** Malakiya 3.1. † **1:3** Esaaya 40.3. ‡ **1:4** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

18 Wakkati oon ɓe njoppi fiiliiji maɓɓe ɗiin, ɓe njokki mo.
19 O yehi yeeso seeɗa, o yi'i Yaakuuba ɓii Jebede e minyum Yuhanna ley
laana muɓɓen ina moyyintina fiiliiji.
20 Wakkati oon fu, o noddi ɓe. Ɓe njoppi baabiiɓe Jebede, kam e gollooɓe
muuɗum ley laana kaan, ɓe njokki mo.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru
(Lukka 4.31-37)

21 Caggal ɗuum, ɓe njehi ngalluure Kafarnahum. Nyannde fowteteende,
Iisaa naati suudu waajordu, fuɗɗi waajaade.
22 Tawaaɓe ɗoon ɓeen kaaynaa e waaju makko oon, sabo o waajorake ɓe
no jom baawɗe ni, wanaa hono jannginooɓe Tawreeta.
23 Gorko gonduɗo e ginnaaru ina woni e waajordu nduun, wulli,
24 wi'i:
—Aan Iisaa mo Nasaraatu, ɗume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min
naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa, a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
25 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
26 Ginnaaru nduun dimmbi gorko oon semmbe, feekii feekaango toowngo,
yalti e makko.
27 Jamaa oon fuu ɗum haaynii ɗum, heddii ina yamundura:
—Ɗum wo ɗume? Ɗum wo anndal kesal koy! Imo yamira fay ginnaaji de iɗi
ɗowtanoo mo.
28 Wakkati gooto kabaaru makko sankitii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe
(Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)

29 Nde ɓe njaltunoo waajordu nduun ndeen, ɓe njehi wuro Simon e Andire.
Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓɓe.
30 Esoo Simon debbo ina fukkii wo jontaaɗo. Iisaa yottii tan, haalanaa
haala makko,
31 ɓattitii mo, nanngi junngo makko, ummini mo. Wakkati oon o daɗi e
jontere makko, de o weerni ɓe.
32 Wakkati futuro nde naange yannoo fuu, yimɓe ngaddani Iisaa nyawɓe
e wonduɓe e ginnaaji fuu.
33 Ngalluure ndeen fuu hawriti to dammbugal ngaal.
34 O danni nyawɓe heewɓe, nyawɓe nyawuuji ɗi kawtaa sii. O riiwi
ginnaaji keewɗi, o accataa ɗi kaala, sabo iɗi anndi mo o woni.

No Iisaa waajorii ley Galili
(Lukka 4.42-44)

35 Jaango majjum, Iisaa hejji gilla law, yehi nokku perwuɗo ina waɗa toon
du'aare.
36 Simon e wonduɓe e muuɗum ina piloo mo.
37 Nde ɓe njiinoo mo ndeen, ɓe mbi'i mo:
—Yimɓe fuu ina pile.
38 Iisaa wi'i ɓe:
—En njaha ley gure ɓadiiɗe ɗeen faa mi waajoo toon du, sabo wo ɗuum
waddi kam.
39 O yehi ley leydi Galili fuu, imo waajoo ley cuuɗi maɓɓe baajordi, imo
riiwa ginnaaji.

No Iisaa selliniri ceppinɗo
(Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)

40 Gorko ceppindo wari dikkinii yeeso makko, nyaagii mo, wi'i:
—Si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaɓa.
41 Iisaa yurmii mo, foorti junngo muudum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
42 Wakkati oon, ceppam daam dilli e gorko oon, o dadi.
43 Wakkati oon fu, Iisaa yoppi mo de gongini mo,
44 wi'i:
—Tinna, taa humpitin fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a dadii.
45 Ammaa kanko, ko o dillu doon fu, o fuddi sankitinde kabaaru oon. Ɗum wadi de Iisaa waawaa naatude galluuje si yimɓe paamanii dum. O heddii ladde, yimɓe ina yuura tatteeji fuu ina ngara to makko.

2

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu
(Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)

1 Gaɗa balde seeda, Iisaa warti ngalluure Kafarnahum. Yimɓe nani o wartii imo woni ley suudu.
2 Jamaa keewdo hawriti ley suudu doon faa nokkuure fuu heddaaki, fay yaasin dammbugal toon. Heddii imo waajoo ɓe konngol Laamdo.
3 Yimɓe ngari, ngaddani mo gorko mo ɓanndu waatundu. Worɓe nayo na ndonndii dum.
4 De ɓe kunngii yottinde mo to Iisaa saabe jamaa oon. Ndelle ɓe yeeŋi dow suudu nduun, ɓe njuli dow do fotata e Iisaa, de ɓe njippiniri doon mo ɓanndu waatundu oon, tawi ina fukkinaa e daddo.
5 Nde Iisaa yiinoo goondinal maɓɓe ndeen, wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Ɓinngel am, hakkeeji maa njaafaama.
6 Jannginooɓe Tawreeta joodinooɓe doon ɓeen ina miiloo e ɓerde muɓɓen:
7 «Ko wadi gorko o na haalira hono ni? O mbonkake Laamdo! Moy waawi yaafaade hakkeeji sanaa Laamdo gooto oon?»
8 Iisaa faami wakkati oon miilooji maɓɓe, wi'i ɓe:
—Ɗume wadi de odon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerde moodon?
9 Ɗume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude mo ɓanndum waati hakkeeji muudum njaafaama, naa wi'ude dum ummoo, hooya daddo muudum, yaha?
10 Ammaa, faa mi faamina on Ɓii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeji ley adunaaru ndu...
Ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
11 —Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.
12 Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daddo mum, dilli yeeso yimɓe ɓeen fuu. Ɓe fuu dum haaynii ɓe, ɓe keddii iɓe njetta Laamdo, iɓe mbi'a:
—Min nji'aay hono dum abada!

No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

13 Iisaa yeccitii to maayo toon. Jamaa oon fuu tawi mo toon, imo waajoo dum'en.
14 Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi ɓii Alfaa ina joodii e suudu to lampo nanngetee, o wi'i dum:
—Jokkam!
Lewi ummii, jokki mo.

15 Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngooɓe lampo
heewɓe e luttuɓe woɓɓe na njoodii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaaɓe
makko. Sabo yimɓe heewɓe ina njokki Iisaa.
16 Jannginooɓe Tawreeta jeyaaɓe e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina
nyaamda e yimɓe ɓeen, mbi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ko wadi de imo nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
17 Nde o nannoo ɗum ndeen, o wi'i ɓe:
—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo. Mi
waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

18 Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ina cuumoo. E ley ɗuum, yimɓe ngari,
yami Iisaa:
—Ko wadi de taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ina cuumoo, de ɓe
maa ɓeen cuumataako?
19 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi suumaade tawa ɓaŋuɗo oon ina wondi e
muɓɓen naa? Mbaawaa. Sini ɓaŋuɗo oon ina wondi e maɓɓe, ɓe cuumataako.
20 Ammaa balɗe ngaran ɗe ɓaŋuɗo oon ittetee e hakkunde maɓɓe. E balɗe
ɗeen ɓe cuumotoo.
21 Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Si ɗum wadii,
tekkere heyre ndeen fooɗan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool
ɓeydoo.
22 Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleeji kiiɗdi. Si
ɗum wadii fu, cabijam ɗaam fusan ɗi, kanjam e sumalleeji ɗiin fuu mbona.
Cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

23 Wadiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese.
Taalibaaɓe muuɗum ina itta cammeeji alkama e laawol ngool.
24 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:
—Ndaaru, ɗume wadi de taalibaaɓe maa ɓe ina ngolla ko haɗaa golleede
nyannde fowteteende?
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo na haajaa ko nyaame-
tee, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
26 O naati hukum Laamɗo e ley jamaanu Almaami Mawɗo bi'eteeɗo
Abiyatar, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi
le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
27 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Nyalaande fowteteende ndeen wo saabe neɗɗo wadiraa, wanaa neɗɗo
wadiraa saabe nyalaande fowteteende ndeen.
28 Ndelle fay nyannde fowteteende ndeen, Ɓii Neɗɗo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende
(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

1 Iisaa naati ley suudu waajordu nduun katin, o tawi toon gorko mo junngo
waanngo.
2 Yimɓe wonɓe ɗoon ɓeen na taykoo Iisaa, iɓe ndaara yalla dannan gorko
oon ley nyalaande fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira ɗum.

3 Iisaa wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde maɓɓe!
4 Caggal ɗuum, o yami ɓe:
—Ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa warude ɗum?
Ammaa ɓe njaabaaki.
5 Iisaa yeewri ɓe tikkere, yoorgol ɓerɗe maɓɓe ngool woyni yonki makko. O wi'i gorko oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.
6 Wakkati oon, Farisa'en ɓeen njalti, njooɗodii e daraniiɓe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimɓe ngardi to Iisaa

7 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum dilli ɗoon, njehi maayo. Jamaa keewɗo yuuruɗo Galili jokki mo.
8 Yimɓe heewɓe, yuuruɓe Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o waɗata ɗuum, ngari to makko.
9 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen pilanoo ɗum laana taa jamaa oon ɓilla ɗum.
10 Saabe ko o dannata heewɓe ɗuum waɗi de nyawɓe ɓeen fuu kenyanii mo faa meema mo.
11 Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu, ina kippoo, ina yeewnoo, ina mbi'a:
—Aan a Ɓii Laamɗo!
12 Imo sappana ɓe sanne taa ɓe kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe sappo e ɗiɗo (Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

13 Caggal ɗuum, Iisaa yeeŋowi dow waamnde, noddi ɓe muuyi, de ɓe ngari to muuɗum.
14 O suɓii sappo e ɗiɗo, faa ngonda e makko, o nula ɗum'en mbaajowoo,
15 woodi o hokka ɗum'en baawɗe riiwude ginnaaji.
16 Inan inɗe sappo e ɗiɗo ɓe o suɓii ɓeen: Simon mo o innditiri Piyeer
17 e Yaakuuba e minyum bi'eteeɗo Yuhanna, ɓiɓɓe Jebede ɓe o innditiri Bowanerges ɓeen, (maanaa majjum woni «Ɓiɓɓe Riggaango»),
18 kam e Andire e Filipu e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba ɓii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba
19 e Yahuuda Isikariyotto jambotooɗo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo (Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

20 Caggal ɗuum, o hooti. Jamaa hawriti dow makko katin faa kanko e taalibaaɓe makko ɓe kunngii heɓude no ɓe nyaamira.
21 Nde sakiraaɓe makko nannoo ɗum ndeen, ngarani mo, sabo wi'aama hoore makko waylitake.
22 Jannginooɓe Tawreeta yuurnooɓe Urusaliima ngari, mbi'i:
—Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon woni e makko. Wo kam hokki mo baawɗe riiwude ginnaaji ɗiin.
23 De Iisaa noddi ɓe ɓe ngara to muuɗum, banndani ɓe, wi'i:
—Noy Seyɗaani waawirta riiwude hoore muuɗum?
24 Si laamu feccake ina habda fu, laamu nguun waawataa heddaade.
25 Katin du si galle feccake ina habda fu, galle oon waawataa heddaade.

26 Ndelle, si Seyɗaani feccake ina haɓa e hoore mum fu, waawataa hed-
daade, wo ɗum timmoode muuɗum.
27 Iisaa jokkintini wi'i:
—Fay gooto waawaa naatude ley galle gorko jom semmbe de hooya jawdi
muuɗum. Sanaa artoo haɓɓa joomum tafon, ndeen ina waawi hooyude ko
woni ley suudu muuɗum.
28 Goonga kaalanammi on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeeji muɓɓen
fuu e mbonkaaji ɗi ɓe mbonkii Laamɗo fuu.
29 Kaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo oon yaafataake abada. Hakke joomum
heddoto dow muuɗum faa abada.
30 Iisaa wi'irii noon saabe ko ɓe mbi'i imo wondi e ginnaaru ɗuum.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)

31 Inna Iisaa e minyiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii yaasin suudu ɗoon, de
neli o noddee.
32 Ɗo jamaa oon fiilii mo ɗoon, ɓe mbi'i mo:
—Inna maa e minyiraaɓe maa na ngoni yaasin, ina kaajaa ma.
33 O jaabii, o wi'i:
—Moy woni inna am e minyiraaɓe am?
34 O ndaari jooɗiiɓe ina piilii mo ɓeen, o wi'i:
—Inan inna am e minyiraaɓe am.
35 Sabo gaɗoowo muuyɗe Laamɗo, kam woni minyam gorko naa minyam
debbo naa inna am.

4

Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)

1 Iisaa ina waajoo hunnduko maayo ngoon katin. Jamaa keewɗo fiilii
mo faa o naati laana ndiyam, o jooɗii ley makka. Jamaa oon fuu ina woni
hunnduko maayo ngoon.
2 Imo waajoroo ɓe e banndi keewɗi, imo wi'a ɓe:
3 —Kettindee! Aawoowo yalti faa saaka aawdi.
4 E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, de pooli ngari cuɓi
ndi.
5 Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaa, ndi fuɗi law, sabo leydi
ndiin ɗuuɗaa.
6 Ammaa nde naange wulnoo fu, ndi ɗayli, ndi yoori sabo ndi waɗaay ɗaɗi.
7 Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Kebbe ɗeen mawni, ɓilli ndi, ndi
rimaay.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, mawni, rimi: yoga ɓeydake kile
capanɗe tati, yoga capanɗe jeegom, yoga hemre.
9 Caggal ɗuum, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

10 Nde Iisaa toowtunoo yimɓe ɓeen fu, taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen e yimɓe
fiiliiɓe mo ɓeen yami mo e dow banndi ɗiin.
11 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e kabaaru laamu Laamɗo. De
wonɓe yaasin ɓeen, huunde fuu sanaa mbanndanee.
12 Ɗum waɗi de:

«ina ndaara faa wooɗa tawa nji'ataa,
ina nana faa laaɓa tawa paamataa,
faa taa ɓe tuuba de ɓe njaafee.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)

13 O wi'i ɓe:
—On paamaay banndol ngol naa? Noy paamirton banndi goɗɗi ɗiin fuu ndelle?
14 Aawoowo oon wo konngol Laamɗo aawata.
15 Aawdi caamundi sera laawol ndiin wo nanɓe konngol ngool, de wakkati oon fu Seyɗaani wara, itta ko aawaa e maɓɓe ɗuum.
16 Aawaandi dow korokaaye ndiin woni nanɓe ngol, de njaɓɓorii ngol seyo wakkati gooto.
17 Ammaa ngol walaa ɗaɗi e maɓɓe, wakkati seeɗa tan ngol wonata e maɓɓe. Nde ɓillaare naa torra hewti ɓe saabe konngol ngool fu, ɓe njoppan ngol wakkati gooto.
18 Aawaandi ley kebbe ndiin woni nanɓe ngol,
19 ammaa kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi, kam e muuyɗe yonki goɗɗe naatan ɓe, ɓilla ngol, ngol laatoo dimarol.
20 Kaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri ɗoon, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngool de njaɓa ngol. Ɓe ndiman: yoga sowoo kile capanɗe tati, yoga capanɗe jeegom, yoga hemre.

Banndol dow lampal
(Lukka 8.16-18)

21 Caggal ɗuum, Iisaa wi'i ɓe:
—Yalla won fuu kuɓɓoowo lampal de hippa ɗum kaakol, naa soorna ɗum ley leeso naa? Wanaa ɓilan ngal naa?
22 Walaa fuu ko suuɗii ko funtintaake, walaa ko waɗiraa suuraare ko wurtintaake yaasin.
23 Jom nowru nanooru fuu nana!
24 O wi'i ɓe katin:
—Tinnee e no nanirton haalaaji am ɗi! Sabo ko etiranton woɓɓe, wo ɗuum etiranteɗon, wooɗi on ɓeydante du.
25 Sabo neɗɗo fuu jogiiɗo paamal† dow laamu Laamɗo ɓeydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum teetete.

Banndol dow aawdi

26 O wi'i katin:
—Laamu Laamɗo ina wa'i hono neɗɗo caakuɗo aawdi e ngesa muuɗum ni.
27 Ɓaawo ɗum, imo ɗaanoo jemma imo ummoo nyalooma, no laatorii fuu aawdi ndiin fuɗan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri.
28 Leydi ndiin fuɗinta aawdi ndiin, ndi waɗa gulle, wutaandu jokka, de caggal ɗuum, wutaandu nduun waɗa gabbe.
29 Si ko aawaa ɗuum ɓenndii, tayee, sabo wakkati muuɗum yottake.

Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, 34, Lukka 13.18-19)

30 O jokkintini o wi'i:
—Ɗume nanndinten e laamu Laamɗo? Banndol ngole mbanndirten ngu?

---

* **4:12** Esaaya 6.9-10. † **4:25** Paamalɗo ina yaada e goonɗinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

31 Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari. Kam ɓuri gabbe fuu
famɗude.
32 De si ngel aawaama fu, ngel mawnan faa ngel ɓura leɗɗe sardiŋe fuu.
Ki waɗan licce mawɗe ɗe ɗowki faa pooli mbaawa nyiɓude cuuɗi muɓɓen e
majje.
33 Iisaa waajorake yimɓe ɓeen konngol Laamɗo ngool e banndi keewɗi
gaaɗi noon, haddi ko ɓe mbaawi faamude.
34 Walaa fuu ko o haalani ɓe si wanaa e banndol. Ammaa nde o toowtidi e
taalibaaɓe makko ɓeen fuu, imo fiirtana ɗum'en banndi ɗiin fuu.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Lukka 8.22-25)

35 Kiiral naange nyalooma oon, Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—En peyyita, keedowen gere ooto maayo.
36 Ɓe njoppi jamaa oon, ɓe tawti mo e laana ka o wonnoo e muuɗum kaan,
ɓe ndunnyi. Laanaaji goɗɗi du ina njokki mo.
37 Henndu sattundu ummii, bempeyye ummii ina piya laana kaan, faa ka
hesi heewude ndiyam.
38 Iisaa ina ɗaanii gaɗa laana toon, imo wawlii wawlaare. Ɓe pindini mo,
ɓe mbi'i mo:
—Moodibbo, a hillaaka ko min kalkata ɗum naa?
39 O ummii, o sappani henndu nduun e semmbe, o wi'i maayo ngoon:
—Deyyina! Dara!
Henndu nduun deyyinii, fuu waɗi siw.
40 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko waɗi de kulɗon? Faa hannden on ngalaa hoolaare naa?
41 Ɓe kuli kulol cattungol, heddii iɓe mbi'undura:
—O wo moy de fay henndu e ndiyam ina ɗowtanoo ɗum?

5

No Iisaa selliniri gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)

1 Caggal ɗuum, ɓe njottii gere ooto maayo ngoon, to leydi Gerasa'en.
2 Nde Iisaa wurtinoo laana kaan ndeen, gonduɗo e ginnaaru yuuri ley
caabeeje, hawri e makko.
3 Ley caabeeje ɗeen o jooɗinoo. Fay gooto waawaa haɓɓude mo, sabo fay
callali kaɓɓataa mo.
4 Sabo imo woownoo geyyireede geyyelle e callali, ammaa imo taya callali
ɗiin, imo hela geyyelle ɗeen. Fay gooto du semmbem hewtaay faa nannga
mo.
5 Nyannde fuu, jemma e nyalooma ley caabeeje e baamle o woni, imo
wulla imo seekitoroo kaaye.
6 Nde o haccinoo Iisaa faa to woɗɗi ndeen, o doggiri to muuɗum, o sujidani
ɗum,
7 o wulli faa toowi, o wi'i:
—Iisaa Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude kam? Hunanam saabe
Laamɗo, a torrataa kam!
8 O wi'ii noon sabo Iisaa wi'unoo mo:
—Aan ginnaaru, yaltu e makko.
9 Iisaa yami mo, wi'i:
—Noy mbi'eteɗaa?
Ndu jaabii, ndu wi'i:

—Jamaa mbi'eteemi, sabo miɗen keewi.
10 Ndu nyaagii Iisaa sanne, taa wurtina ɗi leydi ndiin.
11 Coggal girooji manngal ina dura ɗoon e dow waamnde.
12 Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo o acca ɗum'en naata e ley girooji ɗiin.
13 O jaɓani ɗi. Ginnaaji ɗiin njalti, naati e girooji ɗiin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, saami ley maayo ngoon, yoolii. Iɗi ngaɗa hono ujunaaje ɗiɗi.
14 Duroobe ɓeen ndoggi kaalanowi ɗum yimɓe ngalluure ndeen e seraaji mum. Yimɓe ɓeen njehi faa ndaarowa ko waɗi ɗuum.
15 Nde ɓe ngarnoo to Iisaa ndeen, ɓe nji'i gorko gondunooɗo e ginnaaji oon ina jooɗii ina ɓornii kaddule, hakkillo muuɗum du wartii. De kulol nanngi ɓe.
16 Yiinooɓe ɗum ɓeen kaalani ɓe ko hewtinoo gondunooɗo e ginnaaji oon e girooji ɗiin.
17 Ndeen ɓe puɗɗi nyaagaade Iisaa dillana ɓe leydi maɓɓe.
18 Nde o naatannoo laana kaan ndeen, gondunooɗo e ginnaaji oon nyaagii mo o acca ɗum jokka mo.
19 O salanii oon, o wi'i ɗum:
—Hootu suudu maa to koreeji maa, kaalanaa ɓe ko Joomiraaɗo waɗani ma e no o yurmorii ma.
20 O yehi imo gooyna e leydi mbi'eteendi Galluuje Sappo ndiin ko Iisaa waɗani mo. Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe.

No Iisaa iirtiniri ɓii Jayrus e no selliniri debbo nyawɗo (Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)

21 Nde Iisaa naatunoo laana yeccii gere ooto maayo ndeen, jamaa keewɗo fiilii ɗum katin ɗakkol maayo ɗoon.
22 Ndeen gooto e hooreeɓe suudu waajordu bi'eteeɗo Jayrus wari, yi'i Iisaa tan, hippii e koyɗe muuɗum.
23 O nyaagii ɗum o haali faa heewi, o wi'i:
—Ɓiyam debbo ina habda e yonki. War yowu junngo maa dow makko, faa o daɗa, o wuura!
24 Iisaa yaadi e makko. Jamaa keewɗo jokki ɗum faa ina ɓilla ɗum.
25 Ina woodi ɗoon debbo mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi.
26 O tampii sanne, o yehii to sawrooɓe heewɓe faa jawdi makko timmi. Ɗum fuu samtanaay mo, nyawu nguun ɓeydoto tan.
27-28 O nani haala Iisaa ina haalee, o naati e jamaa oon. Imo miiloo si o heɓii o meemii saaya muuɗum tan o daɗan. O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi saaya muuɗum.
29 Wakkati oon yiiyam makko darii, de o maati e terɗe makko o daɗii.
30 Wakkati oon fu, Iisaa du maati won baawɗe yuuruɗe e muuɗum, yeeyii hakkunde jamaa oon, wi'i:
—Moy meemi saaya am?
31 Taalibaaɓe makko ɓeen mbi'i mo:
—A yi'ii inan jamaa ina ɓilli ma, de aɗa yama moy meemi ma?
32 Kaa imo yeewa gereeji fuu, faa o yi'a meemuɗo mo oon.
33 Debbo oon ina diwna no foti hulude sabo ina anndi ko waɗi, wari, hippii yeeso makko, haalani mo goonga.
34 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa dannii ma. Yahu e jam! A daɗii e nyawu maa!

35 O tilaaki haalde, faa woɓɓe yuuruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu
oon mbi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki. Haanaa tampinaa Moodibbo o katin!
36 Kaa Iisaa hiisaaki haala maɓɓe, wi'i Jayrus:
—Taa hulu, goondin tan!
37 O accaay fay gooto yaada e makko si wanaa Piyeer e Yaakuuba e
Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.
38 Ɓe njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi ɗoon jamaa, yimɓe ina
mboya, ina mbulla semmbe.
39 Nde o naatunoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Ɗume woni bojji ɗi e duko ko? Suka o maayaay, wo o ɗaani tan.
40 Ɓe njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini ɓe fuu, o hooyi baaba suka
oon e inna muuɗum e taalibaaɓe makko tato ɓe o wondi, ɓe naati suudu to
suka oon tawaa toon.
41 O nanngi junngo mum, o wi'i:
— *Talita kuumii!* (Ɗum na fiirta «Suka debbo, umma!»)
42 Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duuɓi makko wo sappo e ɗiɗi.
Ɗum haaynii yimɓe ɓeen sanne.
43 Iisaa tindini ɓe sanne taa ɓe paamina ɗum fay gooto. O wi'i ɓe kokka suka
oon ko nyaametee.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa
(Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30)

1 Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaaɓe muuɗum
njokki ɗum.
2 Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuɗɗi waajaade ley suudu
waajordu nduun. Nanɓe waaju makko ɓeen, ɗum haaynii ɗum'en, heddii ina
mbi'a:
—Toy o heɓi ɗum? Noy o heɓiri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neɗɗo waawiri
waɗirde kaayeefiiji ɗi?
3 Yalla wanaa kanko woni cehoowo leɗɗe, ɓii Mariyama naa? Wanaa o
mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndi-
raaɓe makko rewɓe koddi naa?
Ɗum saabanii ɓe salaade mo.
4 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muuɗum e
hakkunde rimdaaɓe muuɗum e ley suudu mum.
5 Iisaa heɓaay waɗude ɗoon fay kaayeefi gooto, si wanaa ko yowi junngo
muuɗum e nyawɓe seeɗa, danni ɗum'en.
6 De ko ɓe ngoondinaay mo ɗuum haaynake mo.

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen
(Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6)

Caggal ɗuum, Iisaa yiiltii e gure piiliiɗe ɗoon ɗeen, ina waajoo.
7 O noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, o nuliri ɗum'en ɗiɗo ɗiɗo. O hokki
ɓe baawɗe riiwude ginnaaji,
8 o wi'i ɓe taa ɓe njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa ɓe kooya buuru
naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe.
9 O yamiri ɓe ɓe ɓornoo paɗe, de taa ɓe kooya saayaaji ɗiɗi.
10 O wi'i ɓe katin:
—Galle fuu mo njippiɗon, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton e nokku oon.

11 Si on ngarii e nokkuure de yimɓe njaɓɓaaki on naa kettindanaaki on,
ndillon toon, piɓɓon sollaare maɓɓe wonnde e koyɓe mon faa laatanoo ɓe
seedee e dow bonanda maɓɓe.
12 Ɓe njehi, ɓe mbaajii yimɓe ɓeen tuuba,
13 ɓe ndiiwi ginnaaji keewɓi, ɓe ngatti nebbam dow ko'e nyawɓe heewɓe
ɓe cellini ɓum'en.

No Yaayaa maayri
(Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9)

14 Hirudus, kaananke oon, nani haala Iisaa ina haalee, sabo innde Iisaa
sankitake faa yaaji. Woɓɓe ina mbi'a wo o Yaayaa lootoowo lootagal
batisima* oon ummitii e maayde, ɓuum waɓi de imo jogii baawɓe waɓude
kaayeefiiji.
15 Woɓɓe ina mbi'a wo o annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo o
annabaajo hono annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ni.
16 Nde Hirudus nannoo ɓum ndeen, wi'i:
—Yaayaa mo tayunoomi hoore mum oon, kam iirtii!
17 Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngee, haɓɓee, uddee ley kasu.
O waɓii ɓum saabe Hirudiya jom suudu mawniiko bi'eteeɓo Filipu mo o
ɓaŋunoo oon.
18 Sabo Yaayaa ina wi'annoo mo:
—Daganaaki ma teetaa jom suudu mawna.
19 Hirudiya mettaa e Yaayaa faa ina yiɓi o waree, de heɓaay laawol,
20 sabo Hirudus ina hulannoo Yaayaa, ina anndunoo o gorko ponnditiiɓo,
ceniiɓo. Ɗum waɓi de imo haybannoo ɓum. Si o hettindake haala muuɓum
fu, hakkillo makko jiiɓoto, wooɓi du imo yiɓi hettindanaade ɓum.
21 Ammaa, Hirudiya heɓi laawol warude mo nyannde rimeede Hirudus
wartunoo. Hirudus waɓani howruuɓe muuɓum e hooreeɓe sordaasiiɓe ɓeen
e inndee-anndee'en Galili ɓeen fuu hiraande mawnde.
22 Ɓii Hirudiya debbo naati ina wama. Ɗum weli Hirudus e jooɓodiiɓe e
muuɓum fuu. O wi'i suka debbo oon:
—Haalanam ko njiɓɓaa faa mi waɓane.
23 O hunanii ɓum, o wi'i o hokkan ɓum huunde fuu ko nyaagii mo, fay si
tawi wo feccere laamu makko.
24 De suka debbo oon yalti, wi'i inna muuɓum:
—Ɗume kaanumi nyaagaade mo?
Inniiko oon jaabii mo, wi'i:
—Nyaaga mo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon!
25 Suka debbo oon henyii, yeccii to kaananke oon, nyaagii ɓum, wi'i:
—Ko njiɓumi, ngaddanaa kam joonin joonin wo hoore Yaayaa lootoowo
lootagal batisima oon e ley le'al!
26 Ɓernde Hirudus metti sanne. Ammaa saabe ko hunii ɓuum e saabe
noddaaɓe ɓeen, o yiɓaa yaltude e konngol makko ngool.
27 Wakkati oon o neli gooto e sordaasiiɓe doomooɓe mo ɓeen, o yamiri ɓum
waddowa hoore Yaayaa. Sordaasi oon yeccii, naati ley kasu toon, tayi hoore
Yaayaa,
28 tummbi ley le'al, waddi, hokki suka debbo oon. Suka debbo oon du
hokki inna mum.
29 Nde taalibaaɓe Yaayaa ɓeen nannoo ɓum ndeen, ngari kooyi ɓanndu
makko nduun, ngattowi ɓum e saabeere.

---

* **6:14** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo e rewɓe e sukaaɓe
(Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

30 Nulaaɓe ɓeen ngarti to Iisaa, kaalani ɗum ko ngaɗi ɗuum e ko mbaajii
ɗuum fuu.
31 O wi'i ɓe:
—En njaha nokkuure ferwunde, keɓon fowtinaade seeɗa.
Ko o wi'i noon ɗuum wo saabe yaha-warta yimɓe na heewi ɗoon, faa kanko
e taalibaaɓe makko ɓeen, ɓe kunngii heɓude fay no ɓe nyaamira.
32 Ɓe njehi ɓe naatowi laana, ɓe peyyiti, ɓe toowti kamɓe tan e nokku
perwuɗo.
33 Yimɓe heewɓe nji'ii iɓe njaha, annditi to ɓe ponndii. Heewɓe yuuri e gure
ɗeen fuu, kenyanii to ɓe ponndii toon, arti ɓe yottaade.
34 Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewɗo. O yurmii ɓe
sanne, sabo iɓe nga'i hono no baali ɗi ngalaa duroowo ni. O heddii imo
waajoo ɓe kulle keewɗe.
35 Nde hiirunoo ndeen, taalibaaɓe ɓeen ɓattitii mo, mbi'i:
—Joonin hiirii, katin du nokku o wo ladde ɓolde.
36 Mbi'aa jamaa o sankitoo e gure e nokkuuje ɓadiiɗe ɗo faa coodowa ko
nyaama.
37 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!
Ndeen ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ndelle aɗa yiɗi min kooya buuɗi cardi keme ɗiɗi min coodanowa ɓe
buuru ko ɓe nyaama?
38 Wakkati oon, o wi'i ɓe:
—Noy foti buuruuje ɗe njogiɗon? Njehee ndaarowee!
Nde ɓe njahunoo ɓe kumpitowii ndeen, ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi min njogii.
39 O yamiri taalibaaɓe ɓeen njoyyinira jamaa oon feere feere dow huɗo
hecco.
40 Ɓe njooɗorii feere feere, hemre hemre, e capanɗe njoyo njoyo.
41 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti
Laamɗo. O heltii buuru oon, o hokki taalibaaɓe makko peccana yimɓe ɓeen.
Hono noon liyyi ɗiɗi ɗiin du.
42 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari.
43 Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde buuru e liyyi ɗeen, kebbini kandeeje
sappo e ɗiɗi.
44 Nyaamuɓe buuru oon ɓeen, fay worɓe tan ngaɗii hono ujunaaje njoyo.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyɗe
(Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)

45 Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaaɓe muuɗum naata laana kaan,
ardoo ɗum peyyita njaha Baytisayda gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o
waynoo jamaa oon tafon.
46 Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeeŋowi dow waamnde faa o waɗa
du'aare.
47 Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo
toon, Iisaa tan heddii e leydi.
48 O sooynii taalibaaɓe ɓeen ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo ɓe
hawrooɓe e henndu. Nde ɓadinoo weetude ndeen, o wari to maɓɓe imo yaha
e koyɗe dow ndiyam ɗaam, faa o hesi faltaade ɓe.

† **6:48** Maanaa summbude wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam.

49 Kaa nde ɓe njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam ɗaam ndeen, ɓe cikki wo
ɗum mbeelu, ɓe keddii iɓe mbaayda,
50 sabo ɓe fuu, nde ɓe njiinoo mo ndeen, nesiiji maɓɓe tayi. Wakkati oon
Iisaa wi'i ɓe:
—Cellinee ɓerɗe mon! Wo miin. Taa kulee!
51 O naati laana kaan, o tawti ɓe, de henndu nduun darii. Ɗum haaynii ɓe
sanne.
52 Ɓe paamaayno haaynde nde Iisaa waɗiri buuru oon ndeen, sabo ɓe
wumɓe ɓerɗe.

No Iisaa selliniri nyawɓe ley leydi Genesaret
(Matta 14.34-36)

53 Ɓe peyyiti maayo ngoon, ɓe njottii leydi Genesaret, ɓe ndarii ɗoon.
54 Wakkati ɓe njalti e laana kaan ndeen, yimɓe ɓeen annditi mo,
55 cankitii e seraaji ɗiin fuu, ina njowa nyawɓe muɓɓen e dow daɗɗooji, ina
ngadda nokku fuu ɗo nani imo woni.
56 Katin du ɗo Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluuje faa e ladde,
yimɓe ɓeen ngaddan nyawɓe muɓɓen e taliyaaje, ina ŋaaroo mo o acca ɓe
meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemuɗo ngol du fuu daɗii.

7

Haala al'aada maamiraaɓe
(Matta 15.1-9)

1 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta woɓɓe yuuruɓe Urusaliima piilii Iisaa.
2 Ɓe nji'i taalibaaɓe makko woɓɓe ina nyaamira juuɗe tuunɗe, ɗum woni
tawa lootiraay no tawaangal maɓɓe worri ni.*
3 Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooɓe fuu nyaamataa si lootaay juuɗe
muɓɓen faa laaɓa, al'aada maamiraaɓe maɓɓe oon ɓe njokki.
4 Si ɓe ngartii luumo, ɓe nyaamataa si ɓe lootaaki. Iɓe njogii al'aadaaji goɗɗi
keewɗi ɗi ɓe njokki, ko wa'i hono lawyude kore e potiije e taasaaje gaɗiraaɗe
njamndi.
5 Wakkati oon, Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:
—Ɗume waɗi de taalibaaɓe maa ɓeen ndewataa al'aadaaji maamiraaɓe
meeɗen, ina nyaamira juuɗe tuunɗe?
6 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on. Wo on munaafiki'en, hono
no winndiraa:
«Lenyol ngol ina teddina kam e kunnduɗe muɓɓen,
ammaa ɓerɗe muɓɓen ina mboɗɗii kam.
7 Ɓolum ɓe ndewata kam.
Si goonga, janndeeji ɗi ɓe njannginta ɗiin wo jamirooje yimɓe tan.»†
8 Iisaa jokkintini, wi'i:
—Oɗon acca jamirooje Laamɗo, de oɗon njokka al'aadaaji yimɓe.
9 Oɗon calanoo yamiroore Laamɗo faa laaɓa, faa keɓon ndarnon al'aada
mooɗon!
10 Sabo Muusaa wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»‡ O wi'i katin: «Kuɗuɗo
bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuɗum.»§

---

* **7:2** lootugol juuɗe ngol haɓɓaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina ngol waɗiraa.
† **7:7** Esaaya 29.13. ‡ **7:10** Wurtagol 20.12. § **7:10** Wurtagol 21.17, Lewinkooɓe 20.9.

11 De onon le, oɗon mbi'a ina heya si neɗɗo wi'ii bammum naa inna mum:
«Ko kaannoomi wallirde ma ɗuum wo *Korbaan*» (Korbaan ina fiirta «Sadaka
Laamɗo»).
12 Ko mbi'oton noon ɗuum, oɗon kaɗa yimɓe wallude baabiraaɓe muɓɓen
naa inniraaɓe muɓɓen katin.
13 Hono noon tosirton konngol Laamɗo e al'aadaaji ɗi ndonundurton ɗiin.
Katin du oɗon ngaɗa kulle keewɗe gaaɗe noon.

Haala ko tuuninta neɗɗo
(Matta 15.10-20)

14 Caggal ɗuum, Iisaa nodditi jamaa oon, wi'i ɗum:
—Kettindanee kam, on fuu, paamee:
15 Fay huunde naatataa e neɗɗo de tuunina ɗum. De wo ko yuurata ley
neɗɗo ɗuum tuuninta ɗum. [
16 *]
17 Nde Iisaa seedunoo e jamaa oon de naatowi ley suudu ndeen, taalibaaɓe
muuɗum ɓeen yami ɗum maanaa banndol ngol.
18 O wi'i ɓe:
—Onon du, on paamaay naa? On paamaay ko yuurata yaasin de naata e
hunnduko neɗɗo ɗuum, wanaa ɗuum tuuninta joomum?
19 Sabo ɗum naataay e ɓernde joomum. Wo reedu mum tan ɗum naati,
wooɗi du ɗum yaltan.
E haalaaji ɗiin Iisaa holliri nyaamdu fuu na laaɓi.
20 O wi'i katin:
—Ko wurtotoo e ley ɓernde neɗɗo ɗuum, wo kam tuuninta joomum.
21 Sabo e ɓernde neɗɗo miilooji bonɗi yuurata, kam e fijirde e nguyka e war-
hoore e
22 jeenu e eelgal e bonanda e jamba e golleeji terɗe cemtiniiɗi e muuyɗe
bonɗe e mbonka e mawninkinaare e majjere.
23 Kujje bonɗe ɗeen fuu e ɓernde yuurata, de tuunina neɗɗo.

No debbo mo wanaa Alhuudiyanke goonɗiniri Iisaa
(Matta 15.21-28)

24 Iisaa dilli ɗoon fonndii leydi Tirus. O jippii e suudu gomma. O yiɗaa fay
gooto faama toon o woni, ammaa o waawaano suuɗaade.
25 Wakkati oon, debbo gomma mo ɓinngel muuɗum dewel wondi e gin-
naaru, nani haala makko ina haalee, wari hippii ɗakkol koyɗe makko.
26 Debbo oon wanaa Alhuudiyanke, wo to Finiki ley leydi Siiriya o rimaa.
O nyaagii Iisaa itta ginnaaru nduun e ɓiyiiko oon.
27 Kaa Iisaa wi'i mo:
—Accu sukaaɓe ɓeen kaara tafon. Sabo hooyude nyaamdu sukaaɓe de
faɗɗana dawaaɗi wooɗaa.
28 Debbo oon jaabii mo, wi'i:
—Goonga Joomam, ammaa dawaaɗi doomooji du ina nyaama ko sukaaɓe
caamdinta ɗuum.
29 Wakkati oon, Iisaa wi'i mo:
—Saabe ko njaabiɗaa jaabu o, hootu, ginnaaru nduun wurtake e ɓiya oon.
30 O hooti, o tawi ɓiyiiko oon ina fukkii dow leeso, ginnaaru nduun yaltii e
muuɗum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala muuɗum laaɓaa

---

* **7:16** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 16: Jom nowru fuu nana!

31 Iisaa dilli leydi Tirus, rewi leydi Sidon, e leydi mbi'eteendi Galluuje
Sappo ndiin, warti maayo Galili.
32 O waddanaa gorko paho mo haala muuɗum laaɓaa, o nyaagaa o yowa
junngo makko e dow muuɗum.
33 Wakkati oon, Iisaa toowtini mo jamaa oon, watti kolli muuɗum e noppi
makko, tutti, meemiri tutte ɗeen ɗemngal makko.
34 Caggal ɗuum, o tiggitii kammu, o uumi, o wi'i paho oon:
— *Efata!* (Ɗum na fiirta «Cukkitee!»)
35 Wakkati oon, noppi gorko oon cukkitii, ɗemngal muuɗum yoppaa,
heddii ina haalira no wooɗiri.
36 Iisaa yamiri yimɓe ɓeen taa ɓe kaalana huunde nde fay gooto. Ammaa
fay ko o haɗata ɓe dow majjum, iɓe ɓeyda haalde ɗum.
37 Ɗum haaynii ɓe faa yottii kaaddi, iɓe mbi'a:
—Golleeji makko fuu na mboodi. Imo faaɗintina faaɗuɓe, imo
muumɗintina muumɓe.

8

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo e rewɓe e sukaaɓe
(Matta 15.32-39)

1 Ley balɗe ɗeen, jamaa keewɗo hawriti katin. E ley ko ɓe ngalaa ko ɓe
nyaama, Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i ɗum'en:
2 —Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balɗe tati iɓe ngondi e
am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.
3 Si mi yoppii ɓe koota tawee ɓe nyaamaay, yolbere liɓowan ɓe dow laawol.
Sabo woɓɓe maɓɓe yuurii to woɗɗi.
4 Taalibaaɓe makko ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Toy neɗɗo heɓata ko nyaamnata yimɓe ɓe ley ladde nde?
5 O yami taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Noy foti buuruuje ɗe njogiɗon?
Ɓe mbi'i mo:
—Jeɗɗi.
6 De o yamiri jamaa oon jooɗoo e leydi. O hooyi buuruuje jeɗɗi ɗeen, o yetti
Laamɗo, o heltii ɗe, o hokki taalibaaɓe makko ɓeen peccana jamaa oon. Ɓe
ngaɗiri noon.
7 Iɓe njogii katin liyyoy pamaroy seeɗa. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy,
wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen pecca koy, kankoy du.
8 Ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kedde ɗeen. Ɗe
keewi kandeeje jeɗɗi.
9 Iɓe ngaɗa worɓe ujunaaje nayo. Caggal ɗuum, Iisaa yoppi ɓe,
10 naatidi e taalibaaɓe muuɗum laana wakkati oon, feyyiti, yehi leydi
Dalmanuuta.

No Farisa'en pilorii maande
(Matta 16.1-4)

11 Farisa'en ɓeen ngari, puɗɗi yeddundurde e Iisaa. Ɓe ŋaarii mo o holla ɓe
maande yuuroore dow kammu faa ɓe ndaartindoo mo.
12 Iisaa uumi, wi'i:
—Ɗume waɗi de yimɓe jamaanu hannden o ina piloo holleede maande?
Goonga kaalanammi on: fay maande wootere on keɓataa!
13 Caggal ɗuum, o seedi e maɓɓe, o naati laana kaan, o fonndii gere ooto
maayo.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Matta 16.5-12)

14 Taalibaaɓe ɓeen njeggiti yooɓaade buuru, si wanaa buuruwal gootal tan
ɓe njogii ley laana kaan.
15 Wakkati oon, o tindini ɓe, o wi'i:
—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e mo Hirudus oon.
16 Taalibaaɓe ɓeen ina kaalda ina mbi'a ko njooɓaaki buuru ɗuum waɗi de
o wi'iri noon.
17 Iisaa annditi ko ɓe kaalata ɗuum, wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon kaalda hakkunde mooɗon on njooɓaaki buuru? Yalla
faa joonin on annditaay, on paamaay? Naa on wumɓe ɓerɗe?
18 Oɗon njogii gite, de on nji'ataa naa? Oɗon njogii noppi, de on nanataa
naa? Yalla on miccitaaki
19 nde peccanmi worɓe ujunaaje njoyo buuruuje joy ndeen, kandeeje foti
kebbinɗon kedde ɗeen?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kandeeje sappo e ɗiɗi.
20 O yami ɓe katin, o wi'i:
—Nde peccanmi worɓe ujunaaje nayo buuruuje jeɗɗi ndeen, kandeeje foti
kebbinɗon kedde ɗeen?
Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Kandeeje jeɗɗi.
21 Ndeen o wi'i ɓe:
—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Ɓe njottii Baytisayda. Ɗoon yimɓe ngaddani Iisaa bumɗo, ɓe nyaagii ɗum
meema mo.
23 O nanngi junngo bumɗo oon, o yaari ɗum yaasin wuro ngoon. Caggal
ɗuum, o tutti e gite muuɗum, o yowi juuɗe makko e muuɗum, o yami ɗum, o
wi'i:
—Won ko nji'ataa naa?
24 Bumɗo oon feerti gite mum, wi'i:
—Miɗo yi'a yimɓe, de iɓe nga'ani kam hono leɗɗe jahooje ni.
25 Iisaa yowi juuɗe muuɗum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti
gite mum, tawi wumtii faa wooɗi, jiiɗe muuɗum na laaɓi.
26 Iisaa wi'i mo:
—Hootu, de taa njeccoɗaa ley wuro ngo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu (Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)

27 Caggal ɗuum, Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ponndii gure gonɗe ɗakkol
Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami ɓe:
—Moy yimɓe mbi'ata ngonumi?
28 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe ina
mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaaɓe
ɓeen.
29 O yami ɓe, o wi'i:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu.
30 Wakkati oon, o sappani ɓe sanne taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 16.21-23, Lukka 9.22)

31 O fuɗɗi faaminde ɓe:
—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de gaɗa balɗe tati fuu o iirtoto.
32 O haalani ɓe ɗum faa laaɓi, de Piyeer toowtini mo, fuɗɗi felude mo dow haalaaji makko ɗiin.
33 Iisaa kaa, hucciti e taalibaaɓe muuɗum, ndaari ɓe, de feli Piyeer, wi'i:
—Woɗɗam aan Seyɗaani! Sabo miilooji maa ɗiin yuuraay to Laamɗo, wo to yimɓe ɗi yuuri.

No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

34 Caggal ɗuum, o noddi jamaa oon e taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i ɗum'en:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, de hooya leggal muuɗum palaangal, jokka kam.*
35 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oon fu, dannan ki.
36 Ɗume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo si tawii mursii yonki muuɗum?
37 Yalla ina woodi ko neɗɗo waawi hokkitirde faa danna yonki muuɗum naa?
38 Cemtirɗo kam miin e haalaaji am e ley jamaanu tuunɗo luttuɗo Laamɗo o, miin, Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi e maleyka'en seniiɓe e ley teddeengal Baaba am.

9

1 O wi'i ɓe katin:
—Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe maayataa tawee nji'aay laamu Laamɗo ina warda e baawɗe.

Haala waylitagol alhaali Iisaa
(Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)

2 Balɗe jeegom caggal ɗuum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde, kam'en tan. Ɗoon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe.
3 Kaddule makko njalbi, ndawni far, faa dawninoowo fay gooto waawaa rawninirde noon e adunaaru ndu.
4 Iliyaasa e Muusaa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko.
5 Ndeen Piyeer wi'i mo:
—Moodibbo, gonal amin ɗo ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.
6 O anndaa ko o haalata, sabo kulol manngol naatii ɓe, kamɓe taalibaaɓe ɓeen.
7 Ruulde wari suddi ɓe. Daande yuuri e ley ruulde ndeen ina wi'a:
—O woni Ɓiyam mo korsinmi. Kettindanee mo!
8 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen yeewi gereeji fuu, de nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.
9 E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen ɗuum, o yamiri ɓe taa ɓe kaalana fay gooto ko ɓe nji'i ɗuum faa wakkati nde Ɓii Neɗɗo iirtii e hakkunde maayɓe ndeen.

---

* **8:34** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

10 Ɓe njaɓi konngol ngol, de ɓe keddii iɓe yamundura hakkunde maɓɓe ɗume
woni maanaa iirtaade e hakkunde maayɓe.
11 Caggal ɗuum, ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Ɗume waɗi de jannginooɓe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa
artoo Almasiihu warude?
12 O jaabii ɓe:
—Goonga, Iliyaasa artoto warude tafon moyyintinoo huunde fuu. Ndelle
ko waɗi de Binndi ɗiin mbi'i ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi,
huyfinee?
13 Miɗo haalana on: Iliyaasa wariino, de ɓe ngolli ɗum ko ɓe muuyi fuu,
hono no haala makko haaliraa e Binndi ɗiin ni.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)

14 Nde ɓe ngartunoo to taalibaaɓe heddinooɓe ɓeen fu, ɓe nji'i jamaa
keewɗo ina fiilii ɗum'en, jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina njeddundura e
muɓɓen.
15 Wakkati yimɓe ɓeen nji'unoo Iisaa fu, ɗum haaynii ɓe. Ɓe ndoggi ɓe
njaɓɓowii mo.
16 O yami ɓe, o wi'i:
—Ɗume njeddundurton e maɓɓe?
17 Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi gaddanɗo ma ɓiyam gorko mo ginnaaru muumɗini.
18 Ɗo ginnaaru nduun ummorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunnduko
makko ina wurtina nguufo, imo ŋeryundura nyiiye makko, o yoora koloŋ. Mi
nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.
19 Iisaa wi'i yimɓe ɓeen:
—Hey onon yimɓe jamaanu hanndeejo ɓe ngalaa goonɗinal! Faa ndey
ngondammi e mooɗon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee
kam suka oon!
20 O waddanaa suka oon. Nde ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen,
dimmbi suka oon, liɓi ɗum, heddii suka oon ina talloo e leydi, hunnduko
muuɗum ina wurtina nguufo.
21 Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:
—Gilla ndey ɗum heɓi mo?
Baaba oon jaabii, wi'i:
—Gilla imo famɗi.
22 Katin du wakkati fuu ginnaaru nduun ina liɓa mo ley yiite naa ley
ndiyam faa halka mo. De si tawii won ko mbaawɗaa fu, njurmoɗaa min,
mballaa min!
23 Iisaa wi'i mo:
—Si miɗo waawi mbiiɗaa? Huunde fuu ina waawi laatanaade goonɗinɗo.
24 Wakkati oon, baaba suka oon yeewnii, wi'i:
—Mi goonɗinii, de wallam, sabo goonɗinde ina tiiɗi kam!
25 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina dogga warde ndeen, sappani ginnaaru
nduun e semmbe, wi'i ndu:
—Ginnaaru muumɗinooru faaɗinooru, miɗo yamire mburtoɗaa e suka o,
taa naatu mo abada katin!
26 Ginnaaru nduun feekii, dimmbi suka oon semmbe, de yalti e makko.
Heddii imo wa'i hono maayɗo, faa ko heewi e wonnooɓe ɗoon ɓeen ina mbi'a
o maayii.
27 Ammaa Iisaa nanngi junngo makko, ummini mo tan, o darii.

28 Caggal ɗuum Iisaa naati suudu de taalibaaɓe muuɗum ɓeen toowtidi e
muuɗum, yami ɗum, mbi'i:
—Ɗume waɗi de min kunngii riiwude ginnaaru nduun?
29 O jaabii:
—Ginnaaru nduun, sii muuɗum riiwirtaake si wanaa du'aare.

Haala Iisaa ɗiɗaɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45)

30 Ɓe ndilli ɗoon, ɓe ceeki leydi Galili. O yiɗaa fay gooto faama ɗum,
31 sabo imo waajoo taalibaaɓe makko ɓeen. Imo wi'a ɗum'en:
—Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe. Ɓe mbaran ɗum, de caggal balɗe tati fu,
iirtoto.
32 Ammaa taalibaaɓe ɓeen paamaay maanaa haala kaan, de kuli yamude
mo du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48)

33 Ɓe njottii Kafarnahum. Nde ɓe njippinoo suudu weerdude maɓɓe fu, o
yami taalibaaɓe makko, o wi'i:
—Ɗume njeddundurɗon dow laawol?
34 Ɓe ndeyyinii, sabo ko ɓe njeddunduri dow laawol dey, wo moy woni
ɓurɗo teddude hakkunde maɓɓe.
35 Ndeen Iisaa jooɗii, noddi taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Muuyɗo ardaade fuu, gaɗa heddiiɓe ɓeen heedata, laatoo golloowo
maɓɓe ɓe fuu.
36 Caggal ɗuum, o nanngi junngo cukalel gomma, o darni ngel yeeso
maɓɓe, o mumbilii ngel, o wi'i ɓe:
37 —Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaɓɓii.
Katin du jaɓɓiiɗo kam fuu, wanaa miin tan jaɓɓii, jaɓɓake Nulɗo kam oon du.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen
(Lukka 9.49-50)

38 Yuhanna wi'i mo:
—Moodibbo, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min
kaɗi mo, sabo o waldaa e meeɗen.
39 Ammaa Iisaa wi'i:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo fay gooto waawaa waɗirde kaayeefiiji e innde
am, de sakitoo mbonkoo kam wakkati oon.
40 Sabo mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen.
41 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu kokkuɗo on horde ndiyam saabe on
yimɓe Almasiihu, waasataa heɓude mbarjaari muuɗum.

Haala ko luttinta yimɓe
(Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2)

42 Neɗɗo fuu luttinɗo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko ɓuri woodde
e joomum wo hayre teddunde haɓɓee e daande mum, faɗɗee e maayo
manngo.
43 Si tawii junngo maa luttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam ndu-
umiiɗam a nyakuɗo ɓuri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge
nyifataa tawee a kiɓɓuɗo. [
44 *]

---

* **9:44** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 44: Ɗoon, gilɗi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48.

45 Si tawii koyngal maa luttinte, tayu ngal. Naataa ley nguurndam ndu-
umiiɗam tawee wo a nyakuɗo ɓuri moyyande ma diina faddeede e yiite
duumiinge tawee a kiɓɓuɗo. [
46 †]
47 Katin du si yitere maa luttinte, ittu nde. Sabo naataa e laamu Laamɗo a
ɗokko ɓuri moyyande ma diina paddeɗaa e jahannama a kiɓɓuɗo.
48 Ɗoon, «gildi muuɗum mbaatataa, yiite muuɗum du nyifataa.»‡
49 Yiite lamsinan mono fuu hono lamɗam ni.
50 Lamɗam wo huunde lobbere, de si ɗam selii lamsude, noy lamsinirton
ɗam katin? Hakkunde mooɗon laatoɗon hono lamɗam ni, ngondon e jam.

10

Haala ceergal
(Matta 19.1-12, Lukka 16.18)

1 Iisaa dilli ɗoon, yehi leydi Yahuudiya, de feyyiti yehi lettugal gooruwol
Urdun. Yimɓe heewɓe piilii mo, de imo waajoo ɗum'en katin hono no o
woowrunoo ni.
2 Farisa'en woɓɓe ngari faa ndaartindoo mo, yami mo:
—Yalla ina daganii gorko seerude deekum naa?
3 O jaabii ɓe:
—Ɗume Muusaa yamiri on?
4 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Muusaa jaɓii si gorko na seera deekum fu, winnda talkuru ceergal de
seera ɗum.*
5 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo saabe on yoorɓe ɓerɗe, ɗuum waɗi de Muusaa winndani on
yamiroore nde.
6 Kaa gilla e fuddoode, «Laamɗo tagii ɓe, waɗii ɓe gorko e debbo.
7 Ɗum waɗi de gorko yoppan inna mum e bammum, nanngundura e
deekum,
8 ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo neddo gooto.»† Nii woni ɓe nganaa ɗiɗo katin, ɓe
ɓanndu wooturu.
9 Ndelle, taa neddo sennda ko Laamɗo hawrunduri.
10 Nde ɓe kootunoo ndeen, taalibaaɓe makko ɓeen yami mo haala majjum.
11 O wi'i ɓe:
—Si neddo seerii deekum de ɓaŋi goddo fuu, jeenii.
12 Hono noon du, si debbo seedii e gorum, de gorko goddo ɓaŋi ɗum, debbo
oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

13 Yimɓe ina ngadda cukaloy to Iisaa, faa meema koy, de taalibaaɓe ɓeen
ndukani ɗum'en.
14 Nde o yiinoo ɗum ndeen, o ɓerni, o wi'i taalibaaɓe ɓeen:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nanndu ɓe e
makkoy ɓeen njeyi laamu Laamɗo.
15 Goonga kaalanammi on: mo jaɓiraay laamu Laamɗo hono no cukalel ni
fuu, naatataa ɗum.

---

† **9:46** E ɗereeji ɓooyɗi, goddi ina ɓeyda aaya 46: Ɗoon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa. Ndaaree aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24. * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1. † **10:8** Fuddoode 1.27, 2.24.

16 Caggal ɗuum, o mumbilii cukaloy koy, o yowi junngo makko e makkoy,
o barkini koy.

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol fu, gorko gomma doggiri to makko, hofii
yeeso makko, yami mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, ɗume kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam ndu-
umiiɗam?
18 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon
woni Laamɗo.
19 Aɗa anndi jamirooje: «Taa waɗu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa
seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡
20 Gorko oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, miɗo hayba ɗum fuu gilla e cukaaku am.
21 Ndeen Iisaa ndaari mo, yiɗi mo, wi'i mo:
—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogiɗaa ɗuum fuu,
kokkaa ceede ɗeen talkaaɓe. Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De
ngaraa, njokkaa kam.
22 Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ɓalinii, dillidi e
mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.
23 Iisaa yeewi gereeji fuu de wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:
—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!
24 Haalaaji ɗiin kaaynii taalibaaɓe ɓeen sanne. O ɓeydi katin, o wi'i ɓe:
—Sukaaɓe am, naatude e laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!
25 Sabo ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata
laamu Laamɗo.
26 Ɗum ɓeydi haaynaade taalibaaɓe ɓeen, keddii ina yamundura hakkunde
muɓɓen ina mbi'a:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
27 O ndaari ɓe, o wi'i:
—Yimɓe mbaawanaa ɗum, ammaa Laamɗo ina waawi. Sabo walaa fuu ko
Laamɗo waawanaa.
28 Ndeen, Piyeer wi'i mo:
—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!
29 O jaabii ɗum, o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu joppuɗo suudu muuɗum, naa saki-
raaɓe muuɗum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe
mum, naa gese muuɗum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo
30 heɓan ko ɓuri ɗum kile hemre e aduna mo ngonɗen e muuɗum joonin
o: joomum heɓan cuuɗi e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe e
sukaaɓe e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum heɓan
nguurndam nduumiiɗam.
31 Ammaa ardiiɓe heewɓe laatoto gaɗaaɓe, gaɗaaɓe ɓeen du laatoto
ardiiɓe.

Haala Iisaa tataɓa dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)

32 Iɓe ngoni e laawol faa ɓe njaha Urusaliima. Iisaa na ardii ɓe, tawi
taalibaaɓe ɓeen ina mbemmbii, jokkuɓe ɗum'en ɓeen du kulii. O noddi
taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, o fuɗɗi haalande ɗum'en ko hewtata mo.

‡ **10:19** Wurtagol 20.12-16.

33 O wi'i ɓe:
—Inani eɗen njaha Urusaliima. Ɗoon Ɓii Neɗɗo wattetee e juuɗe hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Ɓe caroto mo sariya maayde, de ɓe ngatta mo e juuɗe yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en.
34 Ɓeen njalnoroo mo, tutta dow makko, piya mo dorri, mbara mo. De balɗe tati caggal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa (Matta 20.20-28)

35 Caggal ɗuum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede ɓeen ngari to Iisaa, mbi'i ɗum:
—Moodibbo, won ko min njiɗi nyaagaade ma. Miɗen njiɗi ngaɗanaa min ɗum.
36 O wi'i ɓe:
—Ɗume njiɗuɗon mi waɗana on?
37 Ɓe njaabii mo:
—Nduŋanoɗaa min min njooɗodoo e maaɗa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa e ley darja laamu maaɗa.
38 O jaabii ɓe, o wi'i:
—On anndaa ko ŋaarotoɗon. Yalla oɗon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen, naa looteede lootagal batisima naawngal ngal looteteemi ngaal naa?
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Miɗen mbaawi.
O wi'i ɓe:
—On njardan horde nde njardammi ndeen, on keɓan lootagal batisima ngal looteteemi ngaal.
40 Ammaa jooɗaade gere nyaamo am naa gere nano am wanaa miin yamirta ɗum. Jooɗorɗe ɗeen, wo ɓe Laamɗo moyyinani ɓeen njeyi.
41 Nde taalibaaɓe sappo heddiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, ɓernani Yaakuuba e Yuhanna.
42 Iisaa noddi ɓe fuu, wi'i:
—Oɗon anndi laamiiɓe leyɗe adunaaru ina laamorii ɗum'en doole. Mawɓe ɓeen du ina kolla yimɓe ɓeen baawɗe.
43 Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde mooɗon. Jiɗɗo laataade tedduɗo hakkunde mooɗon fuu, ina haani laataade golloowo mooɗon.
44 Katin du, jiɗɗo ardaade e mooɗon fuu, ina haani laataade maccuɗo mooɗon, on fuu.
45 Sabo fay Ɓii Neɗɗo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yimɓe, de hokka yonki muuɗum faa laatoo coottitaari ndimɗinoori heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime (Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)

46 Ɓe njottii Yeriko. Nde Iisaa yaltannoo ngalluure ndeen, kam e taalibaaɓe muuɗum e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo bi'eteeɗo Bartime ɓii Time ina jooɗii ina garbina ɗakkol laawol ngool.
47 Nde o nannoo wo Iisaa Nasaraatuujo oon faltotoo ɗoon ndeen, o fuɗɗi yeewnaade imo wi'a:
—Iisaa, taan Daawda, yurmam!
48 Yimɓe heewɓe ina njawana mo ina mbi'a o deyyinoo, ammaa o ɓeydi yeewnaade sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
49 Iisaa darii, wi'i:
—Noddee mo.

Ndeen, ɓe noddi bumɗo oon, ɓe mbi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa, umma! O noddii ma.
50 O gurbitii, o faɗɗi saaya makko, o wari to Iisaa.
51 Iisaa yami mo, wi'i:
—Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
Bumɗo oon jaabii mo, wi'i:
—Moodibbo, mi wumta.
52 Iisaa wi'i mo:
—Yahu, goondinal maa dannii ma.
Wakkati oon o wumti, o jokki Iisaa, iɓe njaha dow laawol.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Lukka 19.28-40, Yuhanna 12.12-19)

1 Ko Iisaa e taalibaaɓe muuɗum ɓadii Urusaliima ɗuum, njottii Baytifaaji e Baytaniya dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo,
2 wi'i ɓe:
—Njehee naatowee wuro wonngo yeeso mooɗon ngo. Wakkati oon fu, on tawan mola araawa nga fay gooto waɗɗaaki abada ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga, ngaddon nga ɗo.
3 Si goɗɗo yamii on ɗume ngaɗoton nga, njaaboɗon mbi'on Joomii amin ina haajaa nga, de nultiran nga law.
4 Ɓe njehi, ɓe tawi mola ngaan ina haɓɓii yaasin ɗakkol dammbugal, ɓe kaɓɓiti nga.
5 Yoga e darinooɓe ɗoon ɓeen yami ɓe:
—Ɗume ngolloton ɗo? Ko wadi oɗon kaɓɓita mola nga?
6 Ɓe njaaborii ɓeen no Iisaa wiirunoo ɓe noon. Ɓeen njoppi ɓe.
7 Ɓe njaarani Iisaa mola ngaan, ɓe njowi saayaaji maɓɓe dow magga, o waɗɗii.
8 Yimɓe heewɓe mbeerti saayaaji muɓɓen dow laawol. Woɓɓe kelti licce leɗɗe ɗakkol toon, mbeerti ɗe e laawol ngool.
9 Ardiiɓe mo e heeduɓe gaɗa makko ɓeen na yeewnoo na mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii garɗo e dow innde Joomiraaɗo!*
10 Barke woodanii laamu maami en Daawda, laamu ngaroowu nguun! Jettooje ngoodanii Laamɗo dow kammuuli!
11 Iisaa hewti ley Urusaliima, naatowi suudu dewal mawndu nduun, de ndaari fuu ko woni ley mayru. Ammaa saabe hiirii, o yehi Baytaniya kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.

No Iisaa huɗiri yibbi
(Matta 21.18-19)

12 Jaango majjum, caggal ɓe ndawii Baytaniya, tawi imo yolbi.
13 O haccii yibbi mbilitinki, o yehi yeewoyde yalla imo tawra ki ɓiɓɓe. Nde o yottinoo ki ndeen, o tawaay e makki si wanaa haakorooji. Sabo wakkati oon wanaa wakkati rimugol yibbe.
14 O wi'i yibbi kiin:
—Taa fay gooto nyaama ɓiɓɓe maa abada katin!
Taalibaaɓe makko ɓeen nani ɗum.

* **11:9** Jabuura 118.25-26.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-17, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

15 Nde ɓe njottinoo Urusaliima fu, Iisaa naati taliyaare suudu dewal
mawndu nduun, de fuɗɗi riiwude soodooɓe e soottooɓe wonɓe ley toon. O
liɓi taabaaje weccooɓe ceede e jooɗorɗe soottooɓe buugaali.
16 O accaay fay gooto rewi ley taliyaare suudu dewal mawndu nduun ina
ronndii gineeji.
17 Ndeen o waajii ɓe:
—Yalla wanaa ina winndaa: «Suudu am inndirte suudu waɗirdu du'aare
lenyi fuu!»† Onon kaa, on ngaɗii ndu suudirdu yanooɓe.‡
18 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta nani ɗum, pilii no mbar-
data mo. Ɓe kuli mo, sabo waaju makko oon naatii jamaa oo sanne.
19 Nde hiirnoo fu, kanko e taalibaaɓe makko, ɓe njalti ngalluure ndeen.

Haala du'aare wondunde e goondinal
(Matta 21.20-22)

20 Fajiri jaango majjum, iɓe paltoroo to yibbi kiin toon, ɓe nji'i ki yoorii
koloŋ faa yottii ɗaɗi.
21 Piyeer miccitii, wi'i mo:
—Moodibbo, ndaar! Yibbi ki kuɗunoɗaa kiin yoorii.
22 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Ngoondinee Laamɗo!
23 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu biiɗo waamnde nde: «Ɗoofa, saamoy
ley maayo», si sikkitiraay ley ɓernde muuɗum, de goondini ko wi'i ɗuum
laatoto fu, waɗante ɗum.
24 Ɗum wadi de miɗo wi'a on: ko ŋaariɗon e ley du'aare fuu, ngoondinee on
keɓii ɗum, ndeen on ngaɗante ɗum.
25 Nde ndariɗon faa ngaɗon du'aare fuu, si won gaɗunooɗo on huunde
fu, njaafoɗon ɗum, faa Baaba mooɗon gondo dow kammu oon yaafanoo on
hakkeeji mooɗon onon du. [
26 §]

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Lukka 20.1-8)

27 Ɓe ngarti Urusaliima katin. E ley ko o yiiltotoo ley suudu dewal mawndu
ɗuum, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe ɓattitii mo
28 yami mo:
—Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki
ma laawol ngollaa ɗum?
29 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi yaman on huunde wootere. Njaaboɗon kam, de mi haalana on
kokkuɗo kam laawol mi golla ko ngollammi ɗuum.
30 Lootagal batisima Yaayaa ngaal, to Laamɗo yuuri naa to yimɓe? Njaabee
kam!
31 Ɓe ndawridi hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii to Laamɗo, o yaman en ndelle ko waɗi de en ngoondinaay
Yaayaa?
32 Yalla en mbi'an to yimɓe naa?
Iɓe kula yimɓe ɓeen sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo goon-
gaajo.

---

† **11:17** Esaaya 56.7. ‡ **11:17** Yeremiya 7.11. § **11:26** E ɗereeji ɓooydi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 26: Kaa si on njaafataako, Baaba mon gondo dow kammu oon du yaafataako hakkeeji mooɗon.

33 Ɓe njaabii Iisaa, ɓe mbi'i:
—Min anndaa.
Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

12

Banndol haala remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)

1 Iisaa fuɗɗi haalude, banndani ɓe, wi'i:
—Neɗɗo gomma waɗii ngesa cabiije. O fiiltini nga hoggo, o wasi luggere ɓoosirde, o nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal ɗuum, o halfini nga remooɓe, de o waɗi jahaangal.
2 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o neli golloowo makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddana mo ngeɗu makko e ɓiɓɓe cabiije ɗeen.
3 Ɓe nanngi nelaaɗo oon, ɓe piyi ɗum, ɓe njeccini ɗum juuɗe ɓole.
4 O neli e maɓɓe golloowo makko goɗɗo. Ɓe kuyfini ɗum, ɓe eli ɗum.
5 O neli katin golloowo tataɓo, de ɓe mbari ɗum. Woɓɓe heewɓe nuliraama hono noon: ɓe piyi woɓɓe, ɓe mbari woɓɓe.
6 Joonin kaa gooto tan o heddorii, ɓiyiiko korsuɗo oon. Sakitii o neli oon du e maɓɓe, o wi'i: «Ɓe njaagoto ɓiyam oon.»
7 Ammaa remooɓe ɓeen mbi'unduri hakkunde muɓɓen: «O woni donoowo oon. Ngaree mbaren mo, faa kewten ngesa ngaan!»
8 Ɓe nanngi ɓiɗɗo oon, ɓe mbari ɗum, ɓe paɗɗi ɗum to gaɗa ngesa toon.
9 Joonin le, noy jom ngesa oon waɗata? O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.
10 Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi ɗiin ɗuum naa?
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.
11 Ɗum wo golle Joomiraaɗo,
wo ɗum haaynde e jiiɗe meeɗen!»*
12 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe pilii no nanngira Iisaa, sabo ɓe paamii banndol ngol wo kamɓe sappii. De ɓe cuusaay jamaa oon. Ɓe njoppi mo, ɓe ndilli.

Haala yoɓugol lampo
(Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

13 Hooreeɓe ɓeen neli e makko Farisa'en woɓɓe e daraniiɓe Hirudus faa keɓa tuufira mo e konngol makko.
14 Ɓe ngari, ɓe mbi'i mo:
—Moodibbo, miɗen anndi a goongante. A hulataa fay gooto, sabo a ɓurdintaa yimɓe, aɗa jannginira laawol Laamɗo ngol goonga. Yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki? Min kokka mo naa taa min kokka mo?
15 Ammaa Iisaa annditii naafikaaku maɓɓe. O wi'i ɓe:
—Ɗume waɗi de oɗon tuufina kam? Ngaddanee kam mbuuɗu cardi faa mi yi'a ɗum.
16 Ɓe ngaddani mo. O yami ɓe:
—Natal moy e innde moy woni ɗo?
Ɓe mbi'i mo:
—Kaananke Roma.

* **12:11** Jabuura 118.22-23.

17 Ndeen o jaabii ɓe, o wi'i:
—Ndelle kokkee kaananke Roma ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.
Ko Iisaa jaabii ɗuum haaynii ɓe sanne.

Haala ummital maayɓe
(Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

18 Saduki'en woɓɓe ngari to makko. Kam'en ngoni yeddooɓe ummital. Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
19 —Moodibbo, Muusaa yamirii en si neɗɗo ɓaŋii debbo, maayii tawii heɓaay ɓiɗɗo fu, minyum naa mawnum dewla debbo joppaaɗo oon faa heɓana maayɗo oon ɓeyngu.†
20 Waɗii rimdaaɓe njeɗɗo. Arandeejo oon ɓaŋi debbo de maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
21 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo oon, kam du maayi heɓaay ɓiɗɗo. Tataɓo oon du waɗi hono noon.
22 Hono nii njeɗɗo ɓeen fuu ɓaŋiri mo, keɓaay ɓiɗɗo. Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oon du maayi.
23 Ndelle, nyannde ummital, moy e maɓɓe laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
24 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On woofuɓe, on anndaa Binndi ɗiin, on anndaa baawɗe Laamɗo du.
25 Sabo si maayɓe ummitake fu, worɓe ɓaŋataa, rewɓe ɓaŋataake. Ɓe laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ɓeen ni.
26 Woodi, ko maayɓe ummitotoo ɗuum, on njanngaay e dewtere Muusaa ley taariki wuumoore huɓɓoore, hono no Laamɗo haaldiri e makko, wi'i: «Miin woni Laamɗo Ibrahiima, Laamɗo Isiyaaka, Laamɗo Yaakuuba»?‡
27 Laamɗo wo Laamɗo wuurɓe, wanaa Laamɗo maayɓe.§ On mboofii sanne.

Haala yamiroore ɓurnde semmbe
(Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

28 Janninoowo Tawreeta gooto ɓattitii Iisaa, tawi naniino jeddi maɓɓe, e no o jaaborii Saduki'en ɓeen faa woodi, yami mo:
—E jamirooje ɗeen fuu, ndeye ɓuri manngu?
29 Iisaa jaabii mo:
—Ɓurnde fuu manngu e jamirooje ɗeen wo nde ɗo: «Hettinda Israa'iila, Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen oon tan woni Joomiraaɗo.
30 Yiɗir Laamɗo Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu e semmbe maa fuu.»*
31 Ɗiɗaɓerde ndeen wo hono mayre, kayre woni: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.»† Walaa fuu yamiroore ɓurnde ɗiɗi ɗeen manngu.
32-33 Janninoowo Tawreeta oon wi'i mo:
—Moodibbo! A haalii goonga ko mbiiɗaa Laamɗo tan woni Joomiraaɗo, katin du Laamɗo goɗɗo walaa si wanaa kanko. E yiɗirde Laamɗo e ɓerndem fuu e hakkillom fuu e semmbem fuu, e yiɗirde gondo mum hono no yiɗiri hoore mum ni, kanjum ɓuri sadakaaji duppeteeɗi e kirsamaaji fuu! Haala maa ina selli sanne.
34 Nde Iisaa yi'unoo o jaaborake hakkilantaaku ndeen, wi'i mo:
—A woɗɗaa e laamu Laamɗo.

---

† **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5. ‡ **12:26** Wurtagol 3.6, 15-16. § **12:27** Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamɗo wi'i wo Laamɗo maɓɓe ɗuum, holli iɓe mbuuri. * **12:30** Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † **12:31** Lewinkooɓe 19.18.

Caggal ɗuum, fay gooto suusaay yamude Iisaa yamɗe goɗɗe katin.

Haala Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)

35 Nde Iisaa waajotoo ley suudu dewal mawndu ndeen, wi'i:
—Noy jannginooɓe Tawreeta ɓeen mbaawri wiide Almasiihu oon wo taan Daawda?
36 Sabo Daawda e hoore muuɗum wi'irii Ruuhu Ceniiɗo:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»‡
37 Daawda e hoore muuɗum ina noddira Almasiihu oon «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)

Jamaa keewɗo ina hettindanii Iisaa e seyo.
38 E ley waajagol makko ngool, o wi'i ɓe:
—Tinnee e jannginooɓe Tawreeta yiɗuɓe yiilodaade e saayaaji mawɗi e jowteede jowtaali tedduɗi ley luumooji,
39 fooɗantooɓe jooɗorɗe ɓurɗe teddude ley cuuɗi baajorɗi e nokkuuje tedduɗe to nyaamduuji.
40 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

Haala sadaka debbo talkaajo
(Lukka 21.1-4)

41 Iisaa jooɗii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraaɓe jawdi heewɓe ngatti kaalisi keewɗo ley keesu oon.
42 Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buuɗi ɗiɗi.
43 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Goonga kaalanammi on: ko debbo talkaajo o watti e ley keesu ɗuum ɓuri ko ɓeen fuu ngatti ɗuum.
44 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa ɓe fay huunde tan ɓe ngatti. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muuɗum watti haddi ko joginoo faa wuurda ɗuum fuu.

13

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)

1 Nde o wurtotonoo suudu dewal mawndu ndeen, taalibaajo makko gooto wi'i mo:
—Moodibbo, ndaar, kaaye ɗe e nyimngo ngo fuu no ŋarɗiri!
2 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—A yi'ii nyimngo ngo no foti mawnude naa? Fay hayre wootere hed-dataako ɗo ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.
3 O jooɗowii dow waamnde wi'eteende Jaytun, o hucciti e suudu dewal mawndu nduun. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

‡ **12:36** Jabuura 110.1.

4 —Anndin min nde ɗum waɗata. Maande ndeye hollata waɗugol kulle ɗeen fuu?
5 Iisaa jaabii ɓe wi'i:
—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.
6 Heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko.» Ɓe mbosinan yimɓe heewɓe.
7 Si on nanii kabaaru woldeeji ɓadiidi, si on kaalanaama woldeeji boɗɗudi, taa kulee. Ina tilsi ɗum waɗa, de ɗum wanaa timmoode tafon.
8 Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere, rafooji du ngaɗan. Ɗum fuu laatoto hono fuɗɗoode ŋatawere ɓeynoowo ni.
9 Ndeenee ko'e moodon, sabo yimɓe njaaran on to carorɗe, on piyete ley cuudi baajordi. Ɓe ndarna on yeeso hooreeɓe e kaanankooɓe saabe am, faa laatanoɗon kam seedeeɓe yeeso maɓɓe.
10 Ina tilsi Kabaaru Lobbo oon waajee lenyi ɗiin fuu tafon.
11 Nde ɓe njaarii on faa ɓe kokkitira on, taa mbemmbeɗon dow ko kaaloton. Nde wakkati majjum wari fuu, on keɓan ko kaalon. Sabo wanaa onon kaalata, wo Ruuhu Ceniiɗo haalata.
12 Neɗɗo hokkitiran sakiike muuɗum waree, baabiiwo du hokkitiran ɓiyum. Ɓiɓɓe ummanto saaraaɓe muɓɓen, ngaɗa faa ɓe mbaree.
13 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiiɗo faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu (Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)

14 Wakkati waran nde nji'oton «huunde nyiddiniinde bonnoore»* ina woni ɗo haanaa wonde.† (Jannguɗo ɗum fuu, faama maanaa majjum.) Ndeen, tawaaɓe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.
15 Tawaaɗo dow suudu, taa jippoo fey de wi'a naatan faa hooya huunde ley suudu muuɗum.
16 Tawaaɗo ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muuɗum.
17 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra ley balɗe ɗeen!
18 Ŋaaree Laamɗo taa ɗum waɗa wakkati dabbunde.
19 Sabo ley balɗe ɗeen torra waɗan mo hono muuɗum waɗaay gilla fuɗɗoode adunaaru ndu Laamɗo tagi nduun faa joonin, woodi du hono muuɗum waɗataa abada katin.
20 Sini Joomiraaɗo raɓɓindinaayno balɗe ɗeen, fay gooto hisataano. Ammaa o raɓɓindinirii ɗe saabe suɓaaɓe makko ɓeen.
21 Wakkati oon, si goɗɗo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu ɗo», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.
22 Sabo almasiihu'en fewreeɓe e annabaaɓe fewreeɓe ɓangowan, ngaɗa maandeeji e kaayeefiiji faa majjina fay suɓaaɓe ɓeen, si na laatoo.
23 Ndelle, kakkilon! Mi haalanii on huunde fuu gilla ɗum waraay.
24 —Ammaa e ley balɗe ɗeen, caggal torra oon, naange niɓɓan, lewru selan yaynude,
25 koode kammu caaman, kulle gonɗe dow kammu ɗeen ndimmboto.‡

---

* **13:14** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **13:14** Ɗo Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooɓe. Ko o sappinoo ɗuum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin. ‡ **13:25** Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

26 Wakkati oon, Ɓii Neɗɗo oon yi'ete ina wara e duule,§ ina warda e baawɗe
mawɗe e teddeengal.
27 O nulan maleyka'en makko lettugal e gorgal, horɗoore e soƀƀiire,
kawrundura suƀaaƀe makko ƀeen gilla to adunaaru fuɗɗi faa to haaɗi.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33)

28 Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyɗitii, haakorooji makki mbilitii,
oɗon anndi ndunngu ƀadake.
29 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina ngaɗa, annditon wakkati oon ƀadake,
ina woni e dammbugal galle.
30 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle ɗeen fuu
ngaɗaay.
31 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamɗo
(Matta 24.36-44)

32 Kaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa ɗum. Wanaa
maleyka'en wonƀe dow kammu, wanaa Ɓiɗɗo oon. Walaa anndudo ɗum si
wanaa Baabiiwo oon.
33 Kakkilee, tinnoɗon e majjum, sabo on anndaa wakkati mo o warata.
34 Iɗum wa'i hono gorko cegiliiɗo faa dilla, yalti suudu muuɗum, hokki
maccuƀe mum mono fuu golle mum, yamiri doomoowo dammbugal oon
tinnoo dooma.
35 Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa nde jom galle oon wartata: ina waawi
laataade kiiral naange, naa hakkunde jemma, naa wakkati nde dontooje
njoggata, naa fajiri.
36 Taa o juha on de o tawa oɗon ɗaanii!
37 Ko kaalanammi on ɗuum, miɗo haalana yimƀe fuu: kakkilon!

14

No mawƀe diina ndawriri faa nannga Iisaa
(Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

1 Balɗe ɗiɗi keddanii iidi Faltagol e iidi buuru mo wattaaka rabilla.
Hooreeƀe almaami'en e jannginooƀe Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila
faa keƀa mbara ɗum.
2 De ƀe mbi'i:
—Taa ngaɗen ɗum ley iidi ndi de yimƀe muurta.

No debbo joordi nebbam uurɗam dow Iisaa
(Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8)

3 Wakkati oon Iisaa ina woni ley Baytaniya, ɗo suudu Simon noddirteeɗo
ceppinɗo oon. O joodii faa o nyaama. Debbo gomma naati ina jogii faandu
nebbam laaƀuɗam, uurɗam, tiiɗuɗam coggu sanne. Debbo oon heli faandu
nduun, joori nebbam ɗaam dow hoore makko.
4 Yoga e wonnooƀe toon ƀeen mettaa, mbi'unduri hakkunde muƀƀen:
—Ɗume saabii de nebbam ɗaam bonniraa ni?
5 Iɗam waawnoo sonneede ko ƀuri buudi cardi keme tati, de hokkee
talkaaƀe!
Heddii iƀe pela debbo oon.
6 Ammaa Iisaa wi'i:
—Celee mo! Ko wadi de oɗon torra mo? O gollanii kam gollal lobbal.

§ **13:26** Daniyiila 7.13.

7 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e moodon wakkati fuu, nde muuydon
fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. De miin kaa, mi tawdataake
e moodon wakkati fuu.
8 O wadii ko o waawi: o joorii nebbam uurdam dam dow ɓanndu am faa
mi segilanoo saabeere.
9 Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu,
ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccitee.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6)

10 Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaɓe sappo e didо ɓeen, yehi to
hooreeɓe almaami'en faa watta Iisaa e juude muɓɓen.
11 Nde ɓe nannoo dum ndeen, ɓe ceyii, ɓe aadii ɓe njoɓan mo ceede.
Wakkati oon, imo fiya dabare no o jambortoo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muudum
(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

12 Nyannde arande iidi buuru mo wattaaka rabilla, nde ɓe kirsata
dammuuli iidi Faltagol ndeen, taalibaaɓe Iisaa yami dum, mbi'i:
—Toy njiddaa min njaha min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?
13 O nuli taalibaaɓe makko didо, o wi'i dum'en:
—Njehee ngalluure toon, on kawran toon e gorko ina ronndii loonde
ndiyam. Njokkon dum.
14 Suudu ndu o naati fuu, mbi'on jom galle oon: «Moodibbo yamii suudu
nduye nyaamdata e taalibaaɓe mum ɓeen hiraande iidi Faltagol?»
15 O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegi-
lantodon en hiraande ndeen.
16 Taalibaaɓe didо ɓeen njehi, naatowi ngalluure ndeen, ɓe tawri hono no
o wi'iri ɓe noon. Toon ɓe cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.
17 Nde hiirnoo fuu, Iisaa wardi e sappo e didо ɓeen.
18 Wakkati ɓe njoodinoo iɓe nyaama fu, Iisaa wi'i:
—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam, imo nyaamda e
am joonin.*
19 Ɗum laatanii ɓe kaɓɓu-ko'u, ɓe pudɗi yamirde mo gooto gooto, iɓe mbi'a:
—Kori wanaa miin?
20 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo gooto moodon, onon sappo e didо ɓe, cuuwidindo e am junngo e le'al
ngal.
21 Tilay Ɓii Nedɗo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa
bone woodanii jambotoodo Ɓii Nedɗo oon! Gorko oon, si rimaakano fey ɓuri
woodde e muudum!
22 Nde ɓe nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii,
hokki ɓe, wi'i:
—Njaɓee, dum wo ɓanndu am.
23 Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki ɓe, ɓe fuu
ɓe njari.
24 O wi'i ɓe:
—Ɗum wo yiiyam am, tabintinoojam amaana Laamdo, ndufeteedam saabe
heewɓe.
25 Goonga kaalanammi on: mi yarataa cabijam katin si wanaa nyannde
njaroymi kesam e ley laamu Laamdo.

---

* **14:18** Jabuura 41.10.

26 Caggal ɓe njimii Jabuura,† ɓe njalti, ɓe njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

27 Iisaa wi'i ɓe:
—On fuu on njoppan kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piiɗe maayde, de baali ɗiin cankitoo.»‡
28 Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.
29 Piyeer wi'i mo:
—Fay si ɓe fuu ɓe njoppi ma, miin kaa mi yoppataa ma.
30 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami: jemma hannden o pay, fadde ndontoori e joggude kile ɗiɗi a wi'an a anndaa kam kile tati.
31 De Piyeer haali, tekkini daande, wi'i:
—Fay si tilsi mi maaydan e maaɗa, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.
Taalibaaɓe ɓeen fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamɗo ley Geccemane
(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

32 Ɓe njottii nokku bi'eteeɗo Geccemane, de Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Njooɗee ɗo, faa mi waɗowa du'aare.
33 O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Ɓernde makko fuɗɗi maatude kulol e kaaɗeefi.
34 O wi'i ɓe:
—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee ɗo, ndoomee, kakkilee.
35 O toowti seeɗa, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo daɗa e wakkati naawɗo oon si na laatoo.
36 O wi'i:
—Abba! Aɗa waawi huunde fuu, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa laatoo ko muuyumi, ɗum laatoo ko muuyuɗaa.
37 O warti, o tawi iɓe ɗaanii. O wi'i Piyeer:
—Simon, a ɗaani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?
38 Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njarribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terɗe ina lokkiɗi.
39 O yehi katin, o du'orii no arande ni.
40 O warti, o tawi ɓe ɗaantake, sabo ɗoyngol maɓɓe na teddi sanne. Ɓe kunngii anndude ko ɓe njaabotoo mo.
41 O warti tataɓerde, o wi'i ɓe:
—Faa joonin on ɗaani, oɗon ŋootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe luttuɓe.
42 Ummee njehen! Inan jambotooɗo kam oon ina ɓattitii.

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

43 O tilaaki e haalde ɗum, de Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaaɓe hooreeɓe almaami'en, e jannginooɓe Tawreeta, e mawɓe.
44 Jambotooɗo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:

† **14:26** Al'aada Alhuudiyankooɓe woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol.
‡ **14:27** Jakariyaa 13.7.

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon ɗum, njaaron ɗum kawjoɗon
ɗum.
45 Yahuuda yottii tan, ɓattitii Iisaa, wi'i ɗum:
—Moodibbo!
O muccii ɗum.
46 Ndeen ɓe tuggi juuɗe maɓɓe dow Iisaa, ɓe nanngi ɗum.
47 Gooto e darinooɓe ɗoon ɓeen, soorti kaafaahi muuɗum, soppi maccuɗo
Almaami Mawɗo, tayi nowru muuɗum.
48 Iisaa wi'i ɓe:
—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi ardiiɗo muurtere naa?
49 Nyannde fuu miɗo wondunoo e mooɗon ley suudu dewal mawndu
nduun miɗo waajoo, de on nanngaay kam. Ammaa tilay ko Binndi ɗiin mbi'i
ɗuum tabita.
50 Ndeen, taalibaaɓe ɓeen fuu njoppi mo, ndoggi.
51 Jokolle mo ɓornaaki na waanii disaare tan, jokki mo. Ɓe nanngi ɗum,
52 de yoppi disaare ndeen, doggi ɓanndu ɓoldu.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

53 Ɓe njaari Iisaa to Almaami Mawɗo oon, tawi hooreeɓe almaami'en e
mawɓe e jannginooɓe Tawreeta fuu ina kawriti.
54 Piyeer ina jokki mo to toowti faa naati ley taliyaare galle Almaami
Mawɗo. O jooɗodii e doomooɓe ɗakkol yiite, imo yuuloo.
55 Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina
piloo ko pelira Iisaa faa waree, de ɓe keɓaay.
56 Heewɓe ina pela mo dow fewre, ammaa haalaaji muɓɓen ina luttunduri.
57 Woɓɓe maɓɓe peli mo, mbi'i:
58 —Min nanii imo wi'a: «Mi liɓan suudu dewal mawndu mahiraandu juuɗe
nduun, de ley balɗe tati mi nyiɓa suudu dewal wonndu ndu mahiraaka
juuɗe.»
59 Kaa e ɗum du, pelooje maɓɓe ɗeen ina luttunduri.
60 Almaami Mawɗo oon ummii, darii hakkunde jamaa oon, yami Iisaa:
—Walaa ko njaabotoɗaa naa? Ko yimɓe ɓe ceedante ɗuum wo ɗume?
61 Ɗum fuu imo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Almaami Mawɗo oon ina
yama mo katin, ina wi'a:
—Yalla aan woni Almasiihu, ɓii mo jettooje ngoodani oon naa?
62 O jaabii, o wi'i:
—Miin woni kanko. On nji'an Ɓii Neɗɗo ina jooɗii gere nyaamo Jom baawɗe
oon,§ ina warda e duule kammu.*
63 Ɗuum metti Almaami Mawɗo oon faa seeki kaddule muuɗum, wi'i:
—En kaajaaka seedeeɓe katin.
64 On narrii noppi mooɗon ko o mbonkii Laamɗo ɗuum. Ɗume miiliɗon?
Ɓe fuu ɓe mbi'i imo haani wareede.
65 Woɓɓe maɓɓe puɗɗi tuttude dow makko. Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe piya
mo, iɓe mbi'a mo:
—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!
Ndeen doomooɓe ɓeen du nanngi mo, ina peenya mo.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62, Yuhanna 18.15-18, 25-27)

§ **14:62** Jabuura 110.1. * **14:62** Daniyiila 7.13.

66 E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e horɓe Almaami
Mawɗo oon yottii.
67 Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii ɗum, o wi'i:
—Aan, aɗa wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.
68 Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa ɗuum.
Caggal ɗuum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori
joggi.]†
69 Nde korɗo oon yiinoo mo katin fu, haalani dariiɓe ɗoon ɓeen, wi'i:
—Oo wo gooto maɓɓe!
70 Piyeer yeddi katin. Faa ɓooyti seeɗa, dariiɓe ɗoon ɓeen mbi'i Piyeer:
—Tannyoral, a gooto maɓɓe, sabo a Galilinkeejo.
71 Kanko du, o fuɗɗi hunaade e huttaade, imo wi'a:
—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!
72 Wakkati oon pay, ndontoori joggi ɗiɗaɓerde, de Piyeer miccitii ko Iisaa
wi'unoo ɗuum: «Ɓadde ndontoori e joggude kile ɗiɗi, a wi'an a anndaa kam
kile tati.» Ɓernde Piyeer metti dow majjum, heddii ina woya.

15

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Nde naange fuɗunoo fu, hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e
waalde Saahiiɓe ndeen fuu, tawti mawɓe du, ɓe fuu ɓe ndawridi. Ɓe kaɓɓi
Iisaa, ɓe njaari ɗum, ɓe ngatti ɗum e juuɗe Pilaatu goforneer oon.
2 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
O jaabii, o wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
3 Hooreeɓe almaami'en ɓeen ina pelda mo kulle keewɗe.
4 Pilaatu yami mo katin:
—Walaa ko njaabotoɗaa naa? A nanaay ko ɓe peldete ɗuum fuu naa?
5 Ammaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ɗum haaynii Pilaatu.

No Iisaa saroraa sariya maayde
(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25, Yuhanna 18.39-19.16)

6 Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimɓe ɓeen kasuujo
gooto mo cuɓii.
7 Tawi gorko bi'eteeɗo Barabas muurtidiino e woɓɓe faa ɓe mbari neɗɗo.
Wakkati oon, iɓe uddaa e kasu saabe ko ɓe ngaɗi ɗuum.
8 Jamaa oon njehowi to Pilaatu woni toon, naati e nyaagaade ɗum waɗana
ɓe ko woownoo waɗande ɓe ɗuum.
9 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Oɗon njiɗi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
10 Sabo o faamii hooreeɓe almaami'en ɓeen kiram waɗi de kokkitiri mo.
11 De hooreeɓe ɓeen ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana ɓe
Barabas, ɗum ɓurani ɓe yoofa Iisaa.
12 Pilaatu jaabii katin, wi'i ɓe:
—Ndelle, ɗume njiɗuɗon mi waɗa mo mbi'oton kaananke
Alhuudiyankooɓe oon?
13 Ɓe yeewnii, ɓe mbi'i:

† **14:68** Cakitte aaya 68 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

—Tontu mo e leggal palaangal!
14 Pilaatu yami ɓe:
—Ɗume o wadi ko boni?
De ɓe ɓeydi yeewnaade semmbe:
—Tontu mo e leggal palaangal!
15 Saabe Pilaatu ina yidi welnude ɓerɗe jamaa oon, yoofani ɗum'en Barabas. Caggal ɗuum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, de o hokkitiri ɗum tontowee e leggal palaangal.

No sordaasiiɓe njalnorii Iisaa (Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

16 Sordaasiiɓe ɓeen njaari mo nannowi mo ley galle laamorde toon, kawrunduri sordaasiiɓe heddiiɓe ɓeen fuu.
17 Ɓe ɓorni mo saaya mboɗeeha,* ɓe canyi taarde gi'e ɓe kippi e hoore makko.
18 Ɓe puddi salminde mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe.
19 Iɓe piira hoore makko loosol, iɓe tutta mo, iɓe ndikkinoo, iɓe cujidana mo.
20 Nde ɓe tilinoo jalnoraade mo ndeen, ɓe itti saaya mboɗeeha kaan, ɓe ɓorni mo kaddule makko. Ndeen ɓe njaari mo yaasin faa ɓe tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal (Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

21 Gorko gooto bi'eteeɗo Simon, jeyaaɗo Sireene, baaba Alesandere e Rufus, ina yuura ley ladde ina faltoo ɗoon. Sordaasiiɓe ɓeen ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.
22 Ɓe njaari Iisaa nokku bi'eteeɗo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).
23 Ɓe ngaddani mo cabijam njillunduraaɗam e ɗakke kaaɗuɗe faa o yara, de o jaɓaay.
24 Ɓe tonti mo e leggal palaangal. Ɓe pecciri kaddule makko cumnal, ɓe ndaara ko mono fuu heɓata.†
25 Nde ɓe tontata mo ndeen, wo wakkati yamnde jeenay beetee.
26 Ɓe mbinndi e alluwal tiimtude hoore makko sabaabu ko o tontiraa. Binndi dow maggal na mbi'a: KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
27 Ɓe tontidi mo e yanooɓe ɗiɗo, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko. [
28 ‡]
29 Yimɓe faltotooɓe ɗoon ɓeen ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muɓɓen, ina mbi'a:
—Hey! Liɓoowo suudu dewal mawndu de nyiɓtoo ndu ley balɗe tati,
30 dannu hoore maa, jippa leggal palaangal ngal!
31 Hono noon, hooreeɓe almaami'en ɓeen du ina njalnoroo mo. Kamɓe e jannginooɓe Tawreeta, iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—O hisinii woɓɓe, de o waawaa hisinde hoore makko!
32 Kanko woni Almasiihu kaananke Israa'iila oon. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa nji'en de ngoondinen!
Ɗiɗo tontidaaɓe e makko ɓeen du ina mbonkoroo mo noon.

---

* **15:17** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo. † **15:24** Jabuura 22.19.
‡ **15:28** E ɗereeji ɓooydi, goddi ina ɓeyda aaya 28: Ɗum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonɓe.»

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

33 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde
tati kiiral naange.
34 E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo,
wi'i:
— *Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Ɗum na fiirta «Laamɗo am, Laamɗo am!
Ɗume saabii de njoppuɗaa kam?»§)
35 Nde woɓɓe dariiɓe toon ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!
36 Ndeen goɗɗo maɓɓe doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammuɗam,
haɓɓi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:
—En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!
37 Caggal ɗuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.
38 Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley,
laatii taye ɗiɗi.
39 Mawɗo sordaasiiɓe darinooɗo yeeso makko oon yi'i no o dilliri adunaaru
ni, de wi'i:
—Si goonga ni, neɗɗo o wo Ɓii Laamɗo!
40 Rewɓe woɓɓe ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome
e Mariyama inna Yaakuuba pamarel e Yuusufi ina ngoni hakkunde maɓɓe.
41 Ɓeen njokkannoo mo ina ngollana mo nde o wonnoo Galili ndeen.
Rewɓe woɓɓe heewɓe du ina ngoni ɗoon, yaadunooɓe e makko Urusaliima.

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

42 Ko hiiri ɗuum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowte-
teende ɓadake naatude.
43 Gooto tedduɗo e waaldeere Saahiiɓe, bi'eteeɗo Yuusufi mo Arimatiya,
wari. Kanko du imo heɗii ɓangugol laamu Laamɗo. O hulaay yaade to
Pilaatu o ŋaaroo ɗum ɓanndu Iisaa.
44 Ko Iisaa maayi law ɗuum, haaynii Pilaatu, noddi mawɗo sordaasiiɓe,
yami ɗum yalla wo goonga o maayii.
45 Nde mawɗo sordaasiiɓe oon haalannoo ɗum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi
hooya ɓanndu nduun.
46 Yuusufi soodi kasanke, jippini ɓanndu Iisaa nduun, fiili ɗum e kasanke
oon, de watti ɗum e saabeere wasaande ley hayre. Caggal ɗuum, o talliti
hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.
47 Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10)

1 Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e
Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurɗe faa njaha, ngatta
e ɓanndu Iisaa.
2 Nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire ndeen, rewɓe ɓeen ngari to saabeere ndeen
illa law, wakkati puɗal naange.
3 Iɓe mbi'undura:
—Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?

§ **15:34** Jabuura 22.2.

4 Ammaa nde ɓe ɓantunoo gite maɓɓe ndeen, ɓe nji'i hayre ndeen tallitaama. Inde mawni sanne.
5 Wakkati ɓe naatunoo e saabeere ndeen, ɓe nji'i jokolle ina jooɗii gere nyaamo ina ɓornii saaya ndaneeha, de ɓe kuli.
6 O wi'i ɓe:
—Taa kulee! Oɗon piloo Iisaa Nasaraatuujo tontanooɗo oon. O iirtake, o walaa ɗo. Inan nokku ɗo o wattanoo ɗoon.
7 Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaaɓe makko ɓeen e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.
8 Rewɓe ɓeen njalti saabeere ndeen, ndoggi. Iɓe ndiwna kulol, iɓe mbemmbii sanne. Ɓe kaalanaay fay gooto huunde ndeen no ɓe poti hulude.

———————————————

9 Illa fajiri nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iirtii ɗuum, o artii o ɓangi e Mariyama jeyaaɗo Magdala mo o riiwnoo ginnaaji jeɗɗi e muuɗum oon.
10 Mariyama yehi humpitoyde kabaaru oon wondunooɓe e Iisaa ɓeen, tawi iɓe cunii iɓe mboya.
11 Ammaa ko ɓe nani o iirtake e ko Mariyama yi'i mo ɗuum fu, ɓe ngoonɗinaay ɗum.
12 Caggal ɗuum, o ɓangi e ɗiɗo maɓɓe e tagaadi ngonndi, iɓe nanngi laawol jahoowol ladde.
13 Kamɓe du, ɓe ngarti ɓe kumpiti heddiiɓe ɓeen, de ɓeen ngoonɗinaay ɓe.
14 Sakitii, o ɓangi e taalibaaɓe sappo e ngo'o ɓeen wakkati mo ɓe nyaamata. O feliri ɓe rafi goonɗinal maɓɓe e yoorde ɓerɗe maɓɓe, sabo ɓe ngoonɗinaay yiiɓe mo caggal ummitagol makko ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Njehee ley adunaaru ndu fuu, mbaajoɗon tagaaɗo fuu Kabaaru Lobbo o.
16 Goonɗinɗo de lootaa lootagal batisima fu, hisinte. Mo goonɗinaay jukkete.
17 Kaayeefiiji ɗi ina ngoodani goonɗinɓe ɓeen: ɓe ndiiwran ginnaaji saabe am, ɓe kaalan ɗemle kese,
18 ɓe nanngiran bolle e juuɗe maɓɓe. Fay si ɓe njari poson, fay huunde waɗataa ɓe. Ɓe njowan juuɗe maɓɓe e nyawɓe de cella.
19 Gaɗa Iisaa Joomiraaɗo haaldii e maɓɓe, yeentinaa dow kammu, jooɗii gere nyaamo Laamɗo.
20 De kamɓe kaa, ɓe njehi iɓe mbaajowoo ley nokkuuje fuu. Joomiraaɗo ina wondi e maɓɓe, tabintiniri konngol ngol e maandeeji kaayniiɗi jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

Linjiila Iisaa
mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

1 Yimɓe heewɓe pilake fillitaade kulle tabitinɗe hakkunde meeɗen.
2 Ɓe mbinndii ko seediiɓe gilla fuɗɗoode ɓeen kaalani en. Seediiɓe ɓeen
ngoni halfinaaɓe faa anndina konngol ngool.
3 Tawfilus tedduɗo, mi taykake kulle ɗeen fuu faa woodi gilla arande, mi
tawii na hawrani kam miin du faa mi winndane, mi fiirtane ɗum faa laaɓa
no ɗum waɗiri,
4 faa keɓaa tannyoral jannde nde njannginaɗaa ndeen wo goonga.

No Jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

5 Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, na woodi almaami
gomma bi'eteeɗo Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, ɓii Haaruuna. Dee
Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna, innde muuɗum wo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗo fuu ɓe fonnditiiɓe to Laamɗo. Iɓe njokki jamirooje Joomiraaɗo e
sariyaaji muuɗum fuu. Feloore fuu walaa e maɓɓe.
7 Ɓe keɓaay ɓiɗɗo, sabo Elisabet wo dimaro. Ɓe ɗiɗo fuu ɓe naywii du.
8 Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle muuɗum yottinde sadakaaji
yeeso Laamɗo, sabo wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal ngaal.
9 Ley al'aada almaami'en iɓe mboownoo waɗude cumnal. Wo nii Jakariyaa
suɓiraa faa naata nokkuure seniinde wonnde ley suudu dewal mawndu, de
ura toon ure.
10 Jamaa oon fuu darii yaasin ina waɗa du'aare wakkati mo ure ɗeen
mbuletee.
11 Wakkati oon maleyka Joomiraaɗo ɓangani mo, ina darii gere nyaamo
nokkuure urirde ndeen.
12 Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi
ɗum.
13 Maleyka oon wi'i mo:
—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa jaabaama. Deeka Elisabet rimante
ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Ɓiɗɗo oon waddante seyo manngo, heewɓe ceyorto rimeede makko,
15 sabo o laatoto tedduɗo yeeso Joomiraaɗo. O yarataa doro, o yarataa
huunde fuu ko sulinta. O heewan Ruuhu Ceniiɗo gilla e ley reedu inniiko.
16 O wartiran ɓiɓɓe Israa'iila heewɓe to Laamɗo Joomiraaɗo muɓɓen.
17 O artoto Joomiraaɗo warde, o wonda e ruuhu e baawɗe ɗe annabi
Iliyaasa heɓunoo, faa o wartira ɓerɗe baabiraaɓe to ɓiɓɓe muɓɓen, faa o
wartira saliiɓe du e hakkillooji dartiiɓe, faa moyyinana yimɓe segilaniiɓe
garol Joomiraaɗo.
18 Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:
—Noy paamirammi ɗum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon
du waɗi duuɓi.
19 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Miin woni Jibiriilu ɗakkiiɗo Laamɗo, mi nulaaɗo to maaɗa faa mi
haalane kabaaru lobbo o.
20 Ndelle joonin a muumɗan. A haalataa si wanaa wakkati mo ɗum tabiti,
sabo a goondinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum
wari.

21 Tawi yimɓe ɓeen ina keɗii Jakariyaa, ina haaynii ɗum'en ko o ɓooyi ley
suudu dewal mawndu ɗuum.
22 Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii haaldude e maɓɓe. Ɓe paami won ko o
hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e maɓɓe muummumre,
o heddii o waawaa haalde.
23 Nde balɗe golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.
24 Caggal balɗe ɗeen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi
lebbi joy, ina wi'a:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam. O taykake kam, o ittanii kam
dukkuru hakkunde yimɓe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

26 Ley lewru Elisabet jeegaɓurdu nduun, Laamɗo nuli maleyka Jibiriilu e
wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili,
27 to surbaajo mo taan Daawda bi'eteeɗo Yuusufi haɓɓani. Surbaajo oon
ina wi'ee Mariyama.
28 Maleyka oon naati ɗo Mariyama woni ɗoon, wi'i ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Joomiraaɗo. Joomiraaɗo ina wondi e maaɗa.
29 Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo ɗume jowtaango ngo
fiirtata.
30 De maleyka oon wi'i mo:
—Taa hulu, Mariyama! Sabo a heɓii moyyere yuurunde e Laamɗo,
31 a hooyan reedu, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa ɗum Iisaa.
32 Ɓiɗɗo oon laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo
Joomiraaɗo hokkan mo laamu maamiiko Daawda.
33 O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.
34 Mariyama wi'i maleyka oon:
—Noy ɗum laatortoo, sabo mi anndaa gorko?
35 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maaɗa,
baawɗe Laamɗo Toowɗo cuddete.
Saabe ɗuum, ɓiɗɗo mo ndimataa oon
inndirte Ceniiɗo, Ɓii Laamɗo.
36 Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu ley nayeewu muuɗum, o
riman ɓiɗɗo gorko. Imo wi'enoo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e
reedu lewru jeegaɓurdu,
37 sabo walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
38 Wakkati oon, Mariyama wi'i:
—Inani kam, miin korɗo Joomiraaɗo, ɗum laatoranoo kam no mbiiruɗaa
ni.
Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley balɗe ɗeen, Mariyama ummii, yehi law to wuro gomma wonngo
ley baamle Yahuudiya.
40 O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e reedu
muuɗum oon dimmbii. Ndeen Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniiɗo,
42 yeewnii e daande toownde, wi'i:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe! Ɓiɗɗo mo ndeeduɗaa o du wo barki-
naaɗo!
43 Miin, wo mi ɗume faa inna Joomiraaɗo wari to am?

44 Ndaar, nde jowtaango maa yottinoo nowru am ndeen, ɓiɗɗo gondo e
reedu am oon dimmborake kuyam.
45 Barke woodanii ma, aan goondindo ko Joomiraado haalani maa duum
tabitan.

Jimol Mariyama

46 Mariyama wi'i:
—Yonki am ina mana Joomiraado!
47 Ɓernde am ina heewi seyo e dow Laamdo Kisinoowo kam,
48 sabo o yurmake kam, miin, kordo makko leeyudo.
Gilla joonin jamaanuuji fuu noddiran kam barkinaado.
49 Sabo Jom baawde wadanii kam kulle mawde!
Innde muudum wo seniinde.
50 Yurmeende muudum ina woni dow hulooɓe dum jamaanu dow jamaanu.
51 O gollii golleeji mawdi e semmbe junngo makko,
o sankitii mawninkiniiɓe e anniyaaji muɓɓen.
52 O saamdinii kaanankooɓe e laamuuji muɓɓen,
o toownii leeyuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o yoppii jom'en jawdi juude ɓole.
54-55 O wallii yimɓe Israa'iila, maccuɓe makko ɓeen,
sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraaɓe meeden,
yurmaade Ibrahiima e yuwdi muudum faa abada.
56 Mariyama waddi e Elisabet ko wadata lebbi tati de yeccii suudu
muudum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

57 Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi ɓiɗɗo gorko.
58 Hoddiiɓe makko e sakiraaɓe makko nani yurmeende mawnde nde
Joomiraado wadani mo ndeen, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, ɓe ngari taadude
ngel.* Iɓe njiɗunoo inndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa,
60 ammaa inniigel jaɓaay, wi'i ngel inndiree Yaayaa.
61 Ɓe mbi'i dum:
—Yimɓe maa fuu walaa inndiraado innde nde.
62 Ɓe yami baabiigel e muummumre, noy yidi ɓiyum oon inndiree.
63 Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow maggal: «Yaayaa woni innde
maggel.» Ɓe fuu dum haaynii ɓe.
64 Wakkati oon pay, hunnduko Jakariyaa yoppaa, demngal mum haɓɓitaa,
ina haala, ina yetta Laamdo.
65 Kulol nanngi hoddiiɓe makko ɓeen fuu. Katin du yimɓe ley baamle
Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruuji diin.
66 Nanɓe dum ɓeen fuu ndesi dum e ley ɓerde muɓɓen, ina mbi'a: «Ndelle
dume cukalel ngel laatoytoo?» Sabo ɓe nji'ii junngo Joomiraado ina woni
dow maggel.

Jimol Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu Ceniido, haaldi
annabaaku, wi'i:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila,
sabo warii walli yimɓe muudum, rimdini dum'en.

---

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

69 O waddanii en Kisinoowo jom semmbe
yuwɗo e suudu Daawda, maccuɗo makko.
70 Ɗum fuu ɗum laatorii hono no o haalirnoo e kunnduɗe annabaaɓe makko
seniiɓe gilla arande -
71 o wi'i o hisinan en e habdiiɓe men,
e juuɗe wayɓe en fuu.
72 Nii o yottiniri yurmeende nde o aadaninoo maamiraaɓe men ndeen,
o miccitake amaana makko ceniiɗo,
73 hunayeere nde o hunanii maammen Ibrahiima,
o hokkan en
74 danneede e juuɗe wayɓe en faa ngolliranen mo rafi kulol,
75 ndewen mo ley senaare e dartaare yeeso makko haddi nguurndam
meeɗen fuu.

76 Aan du cukalel, a noddirte annabaajo Laamɗo Toowɗo,
sabo a artoto Joomiraaɗo warde faa moyyinanaa mo laabi makko,
77 faa anndinaa yimɓe makko laawol kisindam ley ko o yaafotoo hakkeeji
muɓɓen.
78 Saabe Laamɗo meeɗen wo keewɗo yurmeende,
Jayngol yuurungol dow ina wara to meeɗen,
79 faa yaynana wonɓe ley nimre e kulol maayde,
de rewna koyɗe men dow laawol jam.
80 Suka oon ina mawna, hakkillo muuɗum ina ɓeydoo. O jooɗii ley ladde
faa wakkati mo o ɓanginaa e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Matta 1.18-25)

1 E ley balɗe ɗeen, Agustus kaananke mawɗo yamiri limgal waɗee ley
laamu Roma fuu.
2 Kangal woni limgal arandeyal, kawrungal e laamu Kiriniyus goforneer
leydi Siiriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndowaade, mono fuu e wuro muuɗum.
4 Yuusufi du dilli Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha wuro Daawda
wi'eteengo Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda jaati o
yuuri.
5 O yehi toon winndowaade, kanko e Mariyama kaɓɓanaaɗo makko,
deeduɗo.
6 E ley gonal maɓɓe toon, wakkati ndimu Mariyama yottii.
7 O rimi afo makko, o saawi ɗum e kaddule, o fukkini ɗum ley akalawal,
sabo ɓe keɓaay nokkuure ley jipporde ndeen.
8 Durooɓe ina ngoni ley seraaji ɗiin, na ndooma dammuuli muɓɓen jemma.
9 Maleyka Joomiraaɗo ɓangani ɓe, darja Joomiraaɗo ɗelkoowo fiilii ɓe.
Kulol manngol nanngi ɓe.
10 De maleyka oon wi'i ɓe:
—Taa kulee! Sabo miɗo haalana on Kabaaru Lobbo laatantooɗo yimɓe fuu
seyo manngo.
11 Hannden on ndimanaama Kisinoowo ley wuro Daawda. Kanko woni
Almasiihu, kanko woni Joomiraaɗo.
12 Inan maande majjum: on tawan cukalel keccel ina saawaa e kaddule,
ina fukkinaa ley akalawal.

13 Wakkati gooto, maleyka'en heewɓe yuuri dow kammu, tawti maleyka
artiiɗo oon, ina njetta Laamɗo, ina mbi'a:
14 —Manngu woodanii Laamɗo faa dow kammuuli,
dow leydi du jam woodanii yimɓe ɓe o horsini.
15 Nde maleyka'en ɓeen ceedunoo e maɓɓe, de yeenti dow kammu ndeen,
durooɓe ɓeen ina mbi'undura:
—En njaha Baytilaama, ndaaren ko waɗi, ko Joomiraaɗo anndini en ɗuum.
16 Ɓe karii, ɓe njehi, ɓe tawi toon Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel
ngeel, ingel fukkinaa ley akalawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel ndeen, ɓe kaalti ko maleyka oon haalani ɓe dow
maggel ɗuum.
18 Nanɓe haala durooɓe ɓeen fuu, haaynde nanngi ɗum'en.
19 De Mariyama kaa ina resi ɗum fuu e ɓerndem, ina miiloo ɗum.
20 Durooɓe ɓeen njeccii, ina teddina Laamɗo, ina njetta ɗum saabe ko ɓe
nani e ko ɓe nji'i fuu. Sabo ɗum fuu ɗum laatorake no maleyka oon wiirunoo
ɓe noon.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde cukalel ngeel waɗunoo nyalaaɗe jeetati ndeen, ngel taadaa,* ngel
inndiraa Iisaa. Ɗum woni innde nde maleyka oon haalannoo Mariyama gilla
reedaay ndeen.
22 Nde balɗe laaɓugol Mariyama yottinoo, hono no Tawreeta Muusaa
yamiri, ɓe njaari suka oon Urusaliima faa ɓe kalfina mo Joomiraaɗo.
23 Sabo wo hono noon winndiraa e Tawreeta Joomiraaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko afo fuu, Joomiraaɗo jeyi.»†
24 Ɓe ngaɗi du sadaka kirsamaari hono no Joomiraaɗo yamiri ni: ɓiɓɓe
buugaali ɗiɗi naa nyaabe ɗiɗi.
25 Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima, ina wi'ee Simeyon. Ruuhu
Ceniiɗo ina woni e makko. O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, imo heɗii
wakkati mo gondi Israa'iila mooytetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo anndinii mo o maayataa si o yi'aay Almasiihu Joomi-
raaɗo.
27 Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu dewal mawndu nduun wakkati mo
saaraaɓe ɓeen ngaddi suka oon faa ngaɗana ɗum ko Tawreeta yamiri.
28 Simeyon jaɓi mo, mumbilii mo, ina yetta Laamɗo, ina wi'a:
29 —Joonin Joomiraaɗo, haala maaɗa kaan tabitii.
Aɗa waawi hooyude maccuɗo maaɗa e jam,
30 sabo mi yiirii gite am kisindam maaɗa
31 ɗam cegiliɗaa yeeso yimɓe fuu.
32 Ɗam woni annoora jaynanoowo lenyi adunaaru fuu,
annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.
33 Ko haalaa dow makko ɗuum, haaynii baabiiko e inniiko.
34 Simeyon barkini ɓe, wi'i Mariyama, inniiko:
—Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol woɓɓe e ummagol woɓɓe ley
Israa'iila. O laatoto maande nde yimɓe calotoo.
35 Hono nii o ɓanginirta miilooji ɓerɗe heewɓe. Aan e hoore maa, mettorgal
yuwan ɓernde maa hono kaafaahi.

---

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.
† **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

36 Annabaajo debbo bi'eteeɗo Anna ina ɗoon kam du. Wo o ɓii Fanuwel,
jeyaaɗo e suudu Aser. O naywii sanne. O ɓaŋaama e surbaaku makko, o
wondi e goriiko duuɓi jeɗɗi,
37 de maayi. O heddii o walaa goriiwo. Joonin duuɓi makko ina ngaɗa
capanɗe jeetati e nay. O dillataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra
Joomiraaɗo suumayeere e du'aare, jemma e nyalooma fuu.
38 E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamɗo, imo haalana
heɗiiɓe garol dimɗinoowo Urusaliima ɓeen fuu kabaaru suka oon.
39 Nde ɓe njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraaɗo yamiri ndeen,
ɓe njeccii wuro maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Suka oon ina mawna, semmbe muuɗum e hakkillo mum ina ɓeydoo.
Moyyere Laamɗo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginooɓe ley suudu dewal mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ina njaha Urusaliima wakkati iidi Faltagol‡.
42 Nde Iisaa waɗunoo duuɓi sappo e ɗiɗi ndeen, ɓe njehi Urusaliima no ɓe
mboowri noon.
43 Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, ɓe njeccii ɓe kooti, ammaa Iisaa ɓiyiiɓe oon
heddake Urusaliima, tawi ɓe paamaay.
44 Ɓe cikkii imo wondi e yaadiraaɓe maɓɓe ɓeen. Ɓe njehi nyalooma
kiɓɓuɗo, iɓe piloo mo hakkunde yimɓe maɓɓe e anndaaɓe maɓɓe.
45 Ammaa ɓe njiitaay mo, ɓe njeccitii Urusaliima filowaade mo.
46 Balɗe tati gaɗa ɗum, ɓe tawi mo ley suudu dewal mawndu. Imo jooɗii
hakkunde jannginooɓe, imo hettindanii ɗum'en, imo yamtindoo ɗum'en.
47 Hettindaniiɓe mo ɓeen fuu kaaynaa hakkillo makko e jaabagol makko.
48 Nde saaraaɓe makko nji'unoo mo ndeen, haaynde nanngi ɗum'en.
Inniiko wi'i mo:
—Ɓinngel, ko saabii ngaɗuɗaa min ni? Inan, miin e baaba maa fuu, filagol
ma haɓɓii min ko'e.
49 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ko waɗi oɗon piloono kam? Yalla on paamaay ina tilsi mi wona ley suudu
Baaba am naa?
50 Ammaa ɓe paamaay haala ka o haalani ɓe kaan.
51 Caggal ɗuum, o jippodii e maɓɓe. Ɓe koondi Nasaraatu, o ɗowtanii ɓe.
Inniiko ina resi kulle ɗeen fuu e ɓernde muuɗum.
52 Iisaa ina mawna, hakkillo muuɗum ina ɓeydoo, Laamɗo e yimɓe ina
korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

1-2 Konngol Laamɗo warii to Yaayaa, ɓii Jakariyaa oon, ley ladde. Ɓum
hawrii e hitaande sappo e joyaɓerde laamu Tibeer kaananke mawɗo. Ndeen
Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii Galili.
Sakiike mum bi'eteeɗo Filipu ina laamii leydi Ituriya e Tarakoniti, Lisaniya
du ina laamii leydi Abileen. Ɓum hawrii e nde Annas e Kayafas laatinoo
hooreeɓe almaami'en.

‡ **2:41** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

3 Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina gooyna yimɓe tuuba,
lootiree lootagal batisima* faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
4 Wo hono noon winndiraa ley dewtere haalaaji annabi Esaaya:
«Ɗaande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee laabi makko!
5 Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu leeyinee,
laabi oonyiiɗi fuu ndartinee,
laabi bondi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yi'an kisindam yuuruɗam to Laamɗo.»†
7 Yimɓe heewɓe ina ngara to Yaayaa faa lootiree lootagal batisima. De imo
wi'a ɓe:
—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. Taa kooloɗon on kisan saabe wo
on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a on, Laamɗo ina waawi waylitinde
kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
9 Joonin jammbere yeptaama faa soppa ɗadi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki
rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faɗɗee ley yiite.
10 Yimɓe ɓeen ina yama mo:
—Ndelle ɗume min njeyi waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, hokka ngoota kaan mo walaa, neɗɗo fuu
jogiiɗo nyaamdu du waɗa noon.
12 Nanngooɓe lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i
mo:
—Moodibbo, ɗume min njeyi waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Taa paltinon ko njamiraɗon nanngon ɗuum.
14 Sordaasiiɓe du yami mo kam'en du, mbi'i:
—Minen le, ɗume min njeyi waɗude?
O wi'i ɓe:
—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennyitoroɗon njobdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ina keɗii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e ɓernde
muuɗum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon.
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wi'i:
—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa ɓurɗo kam
baawɗe ina wara. Mi fotaay fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko. Kanko kaa,
wo Ruuhu Ceniiɗo e yiite o lootirta on batisima.
17 Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo nyaamri makko faa laaɓa,
o hawrundura nyaamri ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o
wuldan ɗum yiite nge nyifataa.
18 Tawi Yaayaa tindinii yimɓe kulle keewɗe, ina waajoo ɗum'en Kabaaru
Lobbo.
19 Kaa Hirudus, laamiiɗo oon, imo felannoo ɗum sabo ɓaŋii Hirudiya, dee
mawnum, ɗuum e kulle goɗɗe bonɗe fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus ɓeydi bone goɗɗo katin, uddi Yaayaa ley kasu.

---

* **3:3** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. † **3:6** Esaaya 40.3-5.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima
(Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootagal batisima ɗoon, Iisaa du lootaa. Wakkati mo
o du'otoo oon, kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jippii dow makko ina wa'i hono wuugaandu. Daande
ɲuuri dow kammu, wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa
(Matta 1.1-17)

23 Nde Iisaa fuɗɗannoo golle muuɗum ndeen, duuɓi muuɗum ina ngaɗa
capanɗe tati. E ley miilooji yimɓe, Iisaa wo ɓii Yuusufi. Yuusufi du wo ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat, Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki, Melki ɓii Yannay, Yannay ɓii
Yuusufi,
25 Yuusufi ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos, Amos ɓii Nahum, Nahum ɓii
Hesili, Hesili ɓii Naggay,
26 Naggay ɓii Maata, Maata ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Semey, Semey ɓii
Yosek, Yosek ɓii Yahuuda,
27 Yahuuda ɓii Yohanan, Yohanan ɓii Resa, Resa ɓii Jorobaabel, Jorobaabel
ɓii Seyaltiyel, Seyaltiyel ɓii Neri,
28 Neri ɓii Melki, Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kasam, Kasam ɓii Elmadam,
Elmadam ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa‡, Iisaa ɓii Eliyeser, Eliyeser ɓii Yorim, Yorim ɓii Matat, Matat
ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon, Simeyon ɓii Yahuuda, Yahuuda ɓii Yuusufi, Yuusufi ɓii
Yonam, Yonam ɓii Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Meleya, Meleya ɓii Menna, Menna ɓii Matata, Matata ɓii
Natan, Natan ɓii Daawda,
32 Daawda ɓii Yesa, Yesa ɓii Obet, Obet ɓii Bo'as, Bo'as ɓii Salmon, Salmon
ɓii Naasuuna,
33 Naasuuna ɓii Aminadaabu, Aminadaabu ɓii Adamin, Adamin ɓii Aram,
Aram ɓii Hesruuna, Hesruuna ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka, Isiyaaka ɓii Ibrahiima,
Ibrahiima ɓii Tara, Tara ɓii Nahor,
35 Nahor ɓii Seruku, Seruku ɓii Reyu, Reyu ɓii Pelek, Pelek ɓii Eber, Eber ɓii
Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Arfasada, Arfasada ɓii Sem, Sem ɓii Nuuhu,
Nuuhu ɓii Lamek,
37 Lamek ɓii Matusala, Matusala ɓii Henok, Henok ɓii Yaret, Yaret ɓii
Maleliyel, Maleliyel ɓii Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Set, Set ɓii Aadama, Aadama mo Laamɗo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

1 Iisaa ɲuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu Ceniiɗo. Ruuhu oon yaari
mo ley ladde.
2 Ibiliisa ina wondi e makko toon balɗe capanɗe nay, ina jarriboo mo. Fay
huunde o nyaamaay e ley nyalaaɗe ɗeen fuu. Caggal ɗuum, o yolbi.
3 Ibiliisa wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, njamiraa hayre nde laatoo nyaamdu.
4 Iisaa jaabii mo wi'i:

‡ **3:29** E ibraninkoore wo «Yoosuwa»

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neɗɗo wuurdata.»*
5 Ibiliisa yaari mo nokku toowɗo, holli mo laamuuji adunaaru fuu wakkati gooto,
6 de wi'i mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu e darja mum, sabo miin hokkaa ɗum, miɗo waawi hokkude mo muuymi.
7 Si a sujidanii kam, ɗum fuu wo aan jeyi.
8 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wo Laamɗo, Joomiraaɗo maa kaanɗaa sujidande, kam tan kaanɗaa rewude.»†
9 Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo dow to ɓuri toowde e suudu dewal mawndu, wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa e leydi,
10 sabo ina winndaa: «O yamiran maleyka'en makko ndeene.»
11 Ina winndaa du: «Ɓe njaɓɓete e juuɗe maɓɓe, taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamɗo, Joomiraaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli mo faa wakkati goɗɗo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili
(Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)

14 Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina wondi e muuɗum, kabaaru muuɗum sankitii e leydi ndiin fuu.
15 Imo waajoo ley cuuɗi Alhuudiyankooɓe baajorɗi, yimɓe fuu ina teddina mo.

No yimɓe Nasaraatu calorii Iisaa
(Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)

16 O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley suudu waajordu nyannde fowteteende hono no o woowri noon. O ummii faa o jannga.
17 O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti nde, o tawi nokkuure ina winndaa:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ina woni e am,
sabo o suɓake kam faa mi faamina talkaaɓe Kabaaru Lobbo.
O nulii kam faa mi gooynana nanngaaɓe yoofeede muɓɓen,
wumɓe du wumtineede muɓɓen,
torraaɓe du yoppeede muɓɓen,
19 faa mi gooyna hitaande nde Joomiraaɗo hollata moyyere muuɗum ndeen warii.»*
20 Caggal ɗuum, o taggi dewtere ndeen, o hokki nde golloowo ley suudu waajordu oon, o jooɗii. Wonɓe toon ɓeen fuu tufi mo gite.
21 Ndeen o fuɗɗi wi'ude ɓe:
—Hannden, Binndi ɗi nanɗon ɗiin tabitii.
22 Ɓe fuu iɓe kaala haala makko lobba, katin du haalaaji lobbi jaltuɗi e hunnduko makko ɗiin ina kaaynii ɓe. Iɓe mbi'a:
—Wanaa o woni ɓii Yuusufi oon?
23 O wi'i ɓe:

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14. ‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16. * **4:19** Esaaya 61.1-2.

—Sikke fuu walaa on kaalanan kam banndol ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi waɗa ko nanɗon mi waɗii Kafarnahum ɗuum e ley wuro am ɗo du.
24 O wi'i katin:
—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto jaɓantaake ley wuro muuɗum.
25 Goonga kaalanammi on, rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ina keewnoo ley Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde toɓaay e leydi ndiin faa waɗi duuɓi tati e lebbi jeegom. Ndeen rafo manngo waɗii e leydi ndiin fuu.
26 Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto maɓɓe, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaaɗo Sarepta leydi Sidon.
27 Katin du, seppinɓe ina keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Elisa, de fay gooto maɓɓe dannaaka, si wanaa Na'aman jeyaaɗo e leydi Siiriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne,
29 ummii, mburtini Iisaa faa e gaɗa wuro, njaari ɗum faa sera waamnde ɗo huɓeere maɓɓe ndeen nyiɓaa ɗoon, faa paɗɗa mo ley.
30 Ammaa o rewi hakkunde maɓɓe, o dilli.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru (Marku 1.21-28)

31 Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yimɓe nyannde fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawɗe.
33 Gorko mo ginnaaru bonndu woni e muuɗum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:
34 —Aan Iisaa mo Nasaraatu, ɗume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa, a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
Ndu liɓi neɗɗo oon hakkunde yimɓe fuu, ndu yalti e muuɗum, tawi ndu nawnaay ɗum fey.
36 Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe, iɓe yamundura hakkunde maɓɓe:
—Ko woni haala ka? Ginnaaji bondi ɗiin, imo yamira ɗi baawɗe e semmbe, de iɗi mburtoo.
37 Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji ɗiin fuu.

No Iisaa danniri nyawɓe heewɓe (Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

38 Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Ɓe ŋaarii mo o walla ɗum.
39 O turii dow muuɗum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi ɗum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jaɓɓii ɓe.
40 Wakkati nde naange saamannoo, jogiiɗo nyawɗo fuu waddi ɗum to makko. Nyawɓe siyiiji nyawuuji fuu ngaddaa. O yowi juuɗe makko dow maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o danni ɓe.
41 Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimɓe heewɓe iɗi yeewnoo, iɗi mbi'a:
—Aan woni Ɓii Laamɗo!
Imo sappana ginnaaji ɗiin e semmbe, o accataa ɗi kaala, sabo iɗi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamɗo
(Marku 1.35-39)

42 Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwuɗo. Jamaa oon ina filoo
mo. Ɓe ngari to makko, iɓe tefa taa o seeda e maɓɓe fey.
43 Ammaa o wi'i ɓe:
—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo e galluuje goɗɗe.
Sabo wo ɗuum nuliraami.
44 O yehi, imo waajoo ley cuuɗi baajorɗi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe
(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

1 Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina
ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamɗo.
2 O yi'i laanaaji ɗiɗi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngooɓe liyyi
ɓeen mburtake ley majji, ina lonna fiiliiji muɓɓen.
3 O naati ngoota laanaaji ɗiin, ka Simon kaan. O ŋaarii ɗum dirbina ka, ka
naata ndiyam seeɗa. O jooɗii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje ɗeen.
4 Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:
—Njehee to luggi, paɗɗee fiiliiji mon faa nanngon liyyi.
5 Simon jaabii, wi'i:
—Joomam, min mbaalii miɗen piloo liyyi, min keɓaay fay huunde. Ammaa
saabe haala maa, mi faɗɗan fiiliiji ɗi.
6 Nde ɓe paɗɗunoo ɗi ndeen, ɓe nanngi liyyi faa keewi, faa fiiliiji maɓɓe ina
ceekoo.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe ley laana ngokka, ngara mballa ɓe. Ɓeen
ngari, ɓe kebbini laanaaji ɗiɗi ɗiin fuu faa ɗi nesi yoolaade.
8 Nde Simon Piyeer yi'unoo ɗum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:
—Joomam, woɗɗam, sabo wo mi neɗɗo luttuɗo.
9 O wi'ii ɗum sabo kanko e wondiiɓe makko ɓeen fuu, ɓe kaaynaama saabe
keewal liyyi ɗi ɓe nanngi ɗiin.
10 Hono noon Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede wonduɓe e Simon ɓeen du
kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:
—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotoooɗo yimɓe.
11 Nde ɓe njottinnoo laanaaji maɓɓe leydi ndeen, ɓe njoppi ɗum fuu, ɓe
njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppinɗo
(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

12 Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppinɗo sanne
wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muuɗum, na ŋaaroo:
—Joomam, si a muuyii fu, aɗa waawi dannude kam faa mi laaɓa.
13 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɗu!
Wakkati oon ceppam ɗam yuwi e makko.
14 De Iisaa yamiri mo taa o haalana ɗum fay gooto, ammaa wi'i mo:
—Yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa laaɓugol maa ngol sadaka
mo Muusaa yamiri oon, faa faamina ɓe a daɗii.
15 De fay ko Iisaa haɗi mo haalude ɗuum, kabaaru muuɗum ɓeydii sanki-
taade. Jama'aaje keewɗe ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, wooɗi
du ndannee e nyawuuji muɓɓen.
16 Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwuɗe, imo waɗa du'aare.

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu
(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

17 Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
Muusaa, yuuruɓe gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njoodii.
Baawɗe Joomiraaɗo ina ngoni e makko, imo danna nyawɓe.
18 Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo ɓanndu waatundu ina fukkinaa e
daɗɗo, ina piloo nannude ɗum faa pukkina ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, ɓe yeeŋi dow
suudu nduun, ɓe njuli ndu, de ɓe njippini gorko oon e daɗɗo mum fuu
hakkunde yimɓe ɓeen yeeso Iisaa.
20 Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ndeen, o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Gorko, hakkeeji maa njaafaama.
21 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen ina miiloo hakkunde muɓɓen
ina mbi'a: «Oo wo moy kaaloowo karmudi? Moy waawi yaafaade hakkeeji
si wanaa Laamɗo?»
22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de jaabii ɓe, wi'i:
—Ko wadi oɗon miiloo miilooji gaadi ni e ɓerɗe moodon?
23 Ɗume ɓuri hoyude? Wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o
ummoo, o yaha?
24 Ammaa faa paamon Ɓii Neɗɗo ina jogii baawɗe e adunaaru ndu
yaafaade hakkeeji...
Ndeen o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Miɗo haalane: umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa.
25 Wakkati gooto, mo ɓanndu waatundu oon ummii yeeso yimɓe fuu, hooyi
daɗɗo muuɗum, hooti suudu mum, ina teddina Laamɗo.
26 Haaynde nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo. Ɓe kuli sanne, ɓe
mbi'i:
—Hannden en nji'ii kaayeefiiji koy!

No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

27 Caggal ɗuum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi
ina joodii e suudu nanngooɓe lampo. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
28 Lewi yoppi ɗum fuu, ummii, jokki mo.
29 Lewi waɗani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngooɓe lampo
heewɓe e yimɓe woɓɓe ina nyaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina mbuyka, ina mbi'a taalibaaɓe
makko ɓeen:
—Ko wadi oɗon nyaamda, oɗon njarda e nanngooɓe lampo e luttuɓe
woɓɓe?
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo.
32 Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

33 Ɓe mbi'i mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngaɗa du'aare, hono noon
taalibaaɓe Farisa'en ɓeen du ngaɗata. Ammaa ɓe maa ɓeen ina nyaama ina
njara.
34 O wi'i ɓe:

—Yalla oɗon mbaawi suuminde warɓe ɓangal, tawa ɓaŋuɗo oon ina wondi e muɓɓen naa?
35 Ammaa balɗe ngaran nde ɓaŋuɗo oon ittetee hakkunde maɓɓe. E balɗe ɗeen ɓe cuumoto.
36 O banndani ɓe banndol katin:
—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si ɗum waɗii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.
37 Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiiɗɗi. Si ɗum waɗii, cabijam kesam ɗaam fusan ɗi, rufa, sumalleeji ɗiin mbona.
38 Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi.
39 Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiiɗɗam, sabo wi'an kiiɗɗam ɗaam ɓuri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

1 Waɗiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaaɓe makko ina itta cammeeji alkama, ina molma ina yakka.
2 Kaa Farisa'en woɓɓe mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati hukum Laamɗo, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
5 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo
(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

6 Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muuɗum nyaamo waati na ɗoon.
7 Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. Iɓe ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira mo.
8 Ammaa Iisaa annditii miilooji maɓɓe. O wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oon ummii, darii.
9 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Miɗo yama on: ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko wooɗi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 Wakkati oon, o ndaari ɓe fuu, o wi'i mo junngom waati oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.
11 Ammaa yimɓe ɓeen tikkii sanne, iɓe ndawrida no ɓe ngaɗata Iisaa.

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

12 E ley balɗe ɗeen, Iisaa wurtii, yehi dow waamnde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamɗo.
13 Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaaɓe makko ɓeen, o suɓii sappo e ɗiɗo hakkunde muɓɓen, o inndiri ɗum'en nulaaɓe.

14 Kamɓe ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer, Andire minyum, Yaakuuba,
Yuhanna, Filipu, Bartolome,
15 Matta, Tomaa, Yaakuuba ɓii Alfaa, Simon bi'eteeɗo Kiranoowo suudu
baaba,
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba, kam e Yahuuda Isikariyotto, jambotooɗo mo
oon.

No Iisaa waajorii yimɓe heewɓe, danni nyawɓe
(Matta 4.23-25)

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokkuure yaajunde, kanko e taalibaaɓe
makko heewɓe. Jamaa keewɗo yuurɗo nokkuuje leydi Yahuudiya fuu na
ɗoon, kam e Urusaliima, e gure ɗakkol maayo manngo gilla Tirus faa e Sidon.
18 Ɓe ngari faa ɓe kettindanoo mo, wooɗi du ɓe ndannee e nyawuuji maɓɓe.
Ɓe ginnaaji bondi torri du, ndannaama.
19 Yimɓe ɓeen fuu ina piloo meemude mo, sabo baawɗe ina mburtoo e
makko ina ndanna yimɓe ɓeen fuu.

Haala barkinaaɓe e ɓe mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)

20 Wakkati oon, o ɓanti gite makko o ndaari taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:
—Barke woodanii on, onon talkaaɓe,
sabo onon njeyi laamu Laamɗo.
21 Barke woodanii on, onon yolbuɓe joonin,
sabo on kaaran.
Barke woodanii on, onon woyooɓe joonin,
sabo on mbeltoyto.
22 Barke woodanii on si yimɓe mbanyii on,
ndiiwii on,
njennii on,
mbonnii inɗe mon saabe Ɓii Neɗɗo.
23 Ceyoɗon nyannde ndeen, pittiron seyo,
sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow kammu.
Hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngaɗannoo annabaaɓe.
24 Ammaa bone woodanii on, onon joomiraaɓe jawdi,
sabo on keɓii mbelirka mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe joonin,
sabo on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe joonin,
sabo on cunoyto, on mboyan.
26 Bone woodanii on, si yimɓe fuu manii on,
sabo hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngaɗannoo annabaaɓe fewreeɓe.

Haala yiɗugol wayɓe
(Matta 5.38-48, 7.12)

27 —Ammaa onon hettindaniiɓe kam ɓeen, miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on,
ngaɗanon wanyuɓe on moyyere.
28 Mbarkinee huɗooɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on du.
29 Si goɗɗo feenyii ma, hokku ɗum feenya gere goɗɗo oon du. Si goɗɗo teetii
ma saaya maa jaangol, taa haɗu ɗum forgo maa du.
30 Ŋaariiɗo ma fuu, kokkaa ɗum. Teetuɗo ma gineeji maa, taa yamtu ɗum.
31 Ngaɗanee woɓɓe ko njiɗɗon ɓe ngaɗana on.
32 Si yiɗuɓe on tan njiɗoton, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ina njiɗi yiɗuɓe
ɗum'en.

33 Si waɗanooɓe on moyyere tan ngaɗanton moyyere, barke oye keɓoton?
Fay luttuɓe ɓeen hono noon ngaɗata.
34 Si ɓe miilidon hemrude tan nyamlotodon, barke oye keɓoton? Fay
luttuɓe ina nyamloo luttuɓe hono muɓɓen, faa njoɓee nyamaande muɓɓen.
35 Onon le, njiɗee wayɓe on, ngaɗon moyyere, nyamloɗon tawee on mi-
ilaaki yoɓeede fey. Ndeen, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe
Laamɗo Toowɗo, sabo oon ina waɗana bonnooɓe moyyere, ina waɗana
bonɓe du.
36 Laatee yurmotooɓe, hono no Baaba mooɗon yurmortoo noon.

Haala hiitaade woɓɓe
(Matta 7.1-5)

37 —Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on
njaafete.
38 Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de ɗibbaa faa yolii,
ina rufa, saawee e kaddule mooɗon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal
etirantedon.
39 O banndani ɓe banndol du, o wi'i:
—Bumɗo ina waawi ɗowude bumɗo naa? Si ɗum waɗii, wanaa ɓe ɗiɗo fuu,
ɓe caaman ley luggere naa?
40 Taalibbo ɓuraa moodibbom, de taalibbo kiɓɓuɗo laatoto hono moodib-
bom.
41 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako
leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?
42 Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kuɗol
gonngol e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley
yitere maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley yitere maa ngaal tafon.
Ndeen jiiɗe maa laaɓan, faa keɓaa ittaa kuɗol gonngol ley yitere sakiike maa
ngool.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum
(Matta 7.16-20, 12.33-35)

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɓɓe bonɓe, lekki mbonki du rimataa ɓiɓɓe
lobbuɓe.
44 Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe muuɗum annditirtee. Yibbe ɓorataake e
ngi'eehi, cabiije du ɓorataake e kebbe.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.
Neɗɗo bonɗo du, ko boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta. Sabo
ko heewi ley ɓernde ɗuum, hunnduko wurtinta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Matta 7.24-27)

46 —Ko waɗi odon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngaɗataa ko
mbiimi?
47 Neɗɗo fuu gardo to am de hettindii haalaaji am, jokki ɗi, mi hollan on mo
o nanndi:
48 Joomum ina nanndi e neɗɗo nyiɓuɗo suudu, wasi leydi ndiin faa yottii
hayre, joyyini ndu dow mayre. Ndeen yuwoonde mawnde toɓi faa gooruwol
heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunngii dimmbude ndu, sabo ndu
nyiɓaama faa wooɗi.
49 Kaa kettindiiɗo haala am, si jokkaay, ina nanndi hono nyiɓuɗo suudu
dow leydi mo wasanaay ɗum joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e suudu
nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu nduun halki halkere mawnde
sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawɗo sordaasi'en
(Matta 8.5-13)

1 Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniiɓe ɗum ɓeen fu, yehi Kafarnahum.
2 Mawɗo sordaasi'en gooto, golloowo muuɗum korsuɗo nyawi faa ina habda e yonki.
3 Mawɗo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawɓe Alhuudiyankooɓe to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon.
4 Ɓe ngari to makko, iɓe ŋaaroo mo sanne sanne, iɓe mbi'a:
—Imo haani waɗaneede ɗum,
5 sabo imo yidi lenyol men, katin du kanko nyiɓi suudu men waajordu.
6 Iisaa ina yaada e maɓɓe faa ɓe ɓadii suudu mawɗo oon. Ndeen mawɗo oon neli yimɓe muuɗum to Iisaa, wi'i ɗum:
—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am.
7 Ɗum waɗi du miiliimi mi fotaay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon daɗan.
8 Miin e hoore am, wo mi laamaaɗo, de miɗo dawrana sordaasiiɓe du. Si mi wi'ii gooto maɓɓe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goɗɗo wara, waran. Si mi wi'ii maccuɗo am waɗa huunde, waɗan.
9 Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, ɗum haaynii ɗum, de hucciti e yimɓe jokkuɓe ɗum ɓeen, wi'i:
—Miɗo haalana on, mi yi'aay hono ngal goonɗinal sellude fay ley Israa'iila'en.
10 Nde nulaaɓe ɓeen njeccinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri ɓii debbo mo gorum maayi

11 Gaɗa majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaaɓe makko e yimɓe heewɓe ina njaada e makko.
12 Nde o ɓattinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maayɗo, ina wurtinee. Wo bajjo mo bammum maayi, inna mum ɓaŋaaka katin. Yimɓe wuro ngoon heewɓe ina njaada e inniiwo oon.
13 Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu, yurmii ɗum sanne, wi'i:
—Taa woy!
14 Iisaa ɓattitii, meemi leggal kooyirgal maayɓe ngaal. Tiigiiɓe ngal ɓeen ndarii. O wi'i:
—Suka jokolle, miɗo wi'e: Umma!
15 Maayɗo oon ummii joodii, fuɗɗi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko.
16 Kulol nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo, iɓe mbi'a:
—Annabaajo mawɗo ɓangii e ley meeɗen! Laamɗo warii ina walla yimɓe muuɗum.
17 Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muuɗum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)

18 Taalibaaɓe Yaayaa kumpiti ɗum kabaaru oon fuu. Yaayaa noddi ɗiɗo muɓɓen,
19 nuli ɗum'en to Iisaa, yamowa ɗum yalla kam woni kaanɗo warude oon, naa ɓe ndooman goɗɗo.
20 Worɓe ɗiɗo ɓeen ngari to makko, mbi'i mo:
—Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maaɗa, min yame yalla aan woni kaanɗo warude oon, naa min ndooman goɗɗo?

21 Wakkati oon pay, tawi o dannii yimɓe heewɓe e nyawuuji ɗi kawtaa sii,
o riiwii ginnaaji bondi, o wumtinii wumɓe heewɓe.
22 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiiɗon e ko nanɗon: wumɓe ina
mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee,
faaɗuɓe ina paaɗita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina kaalanee
Kabaaru Lobbo.
23 Barke woodanii mo yoppaay goonɗinde kam.
24 Nde nulaaɓe ɓeen kootunoo ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oon
haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:
—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko
henndu dimmbata naa?
25 Ndelle ɗume njaaɗon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga,
ɓornotooɓe kaddule lobbe de mbuura nguurndam lobbam ɓeen, ley cuudi
kaanankooɓe tawetee.
26 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon? Annabaajo naa? Goonga! Miɗo haalana on,
imo ɓuri annabaajo.
27 Kanko woni mo Laamɗo haali kabaaru muuɗum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laawol.»*
28 Miɗo haalana on, dimoowo fuu rimaay ɓurɗo Yaayaa. Tawi le, ɓurɗo fuu
famɗude ley laamu Laamɗo oon na ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindaniiɓe mo ɓeen fuu, fay nanngooɓe lampo ɓeen, njaɓii
konngol Laamɗo ko Yaayaa looti ɗum'en lootagal batisima ɗuum.
30 Ammaa Farisa'en e janninooɓe Tawreeta njoppii muuyo Laamɗo ko ɓe
njaɓaay looteede e junngo Yaayaa ɗuum.
31 Ndelle, ɗume nanndinammi yimɓe jamaanu o? Ɓeye o nanndi?
32 Iɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe ley taliyaare luumo, ina noddundura, ina
mbi'a:
«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
33 Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima warii, nyaamataa ɓii jalo,
yarataa doro du, de oɗon mbi'a ina wondi e ginnaaru.
34 De Ɓii Neɗɗo warii, ina nyaama ina yara, de oɗon mbi'a, «Ndaar neɗɗo
o, kakkilanɗo nyaamude e yarude tan, yigoo nanngooɓe lampo e luttuɓe
woɓɓe.»
35 Ammaa jaɓuɓe hakkillo Laamɗo ɓeen fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓeen noddi mo faa ɓe nyaamda. O naati suudu
Farisaajo oon, o jooɗii faa o nyaama.
37 Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina woni ley
suudu Farisaajo oon ina nyaama ɗuum, o waddi faandu nebbam uurɗam.
38 O hetti caggal Iisaa ɗakkol koyɗe muuɗum,† imo woya, imo leppinira
koyɗe mum gondi makko, imo mooytira ɗe sukundu makko. Imo muccoo
ɗe, imo joora nebbam ɗaam dow majje.
39 Nde Farisaajo nodduɗo mo oon yiinoo ɗum ndeen, wi'i e ley ɓernde
mum: «Si neɗɗo o wo annabaajo, o annditan moy woni debbo meemoowo
mo oon, o faaman wo pijoowo.»

---

* **7:27** Malakiya 3.1. † **7:38** E ley jamaanu Iisaa, yimɓe ina mbaawi wahaade e dow coɓɓuli nani de nyaama.

40 Iisaa haaldi e Simon Farisaajo oon, wi'i:
—Simon, miɗo woodi goɗɗum ko njiɗumi haalande ma.
O jaabii:
—Haal, Moodibbo!
41 Iisaa wi'i:
—Nyamlotoodo gomma ina rewannoo yimɓe ɗiɗo, gooto oon buudi cardi keme joy, gooto du buudi cardi capanɗe joy.
42 Kaa nde tawanoo ɓe ngalaa ko ɓe njoɓa mo ndeen, o yaafanii ɓe ɗiɗo fuu. Ndelle, moy e maɓɓe ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafanii kaalisi keewɗo oon.
Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga!
44 Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:
—A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyɗe am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyɗe am e gondi makko, de o mooytiri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyɗe am.
46 A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o joorii nebbam uurɗam dow koyɗe am.
47 Ɗum wadi miɗo wi'e: hakkeeji makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaaɗo seeɗa, njinngu muuɗum heewaa.
48 Ndeen o wi'i debbo oon:
—Hakkeeji maa njaafaama.
49 Nyaamdooɓe e makko ɓeen puɗɗi yamundurde hakkunde muɓɓen: «Moy woni o neɗɗo, jottiiɗo faa yaafaade hakkeeji?»
50 O wi'i debbo oon:
—Goonɗinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewɓe jokkuɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa ina yiiltoo ley galluuje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo. Taalibaaɓe makko sappo e ɗiɗo ɓeen ina ngondi e makko,
2 kam'en e rewɓe dannaaɓe e nyawuuji muɓɓen, e ɓe ginnaaji bondi du ndiiwaa e muɓɓen. Ɓeen ngoni Mariyama innditirteeɗo Magdala mo ginnaaji jeɗɗi mburtinaa e muuɗum,
3 e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteeɗo Huja, kam e Susaana, e rewɓe woɓɓe heewɓe. Ɓe fuu ɓe mballirii Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi maɓɓe.

Banndol dow aawoowo
(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

4 Yimɓe yuuri e gure ɗeen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewɗo oon fiilinoo mo ndeen, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
5 —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muuɗum. E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, yaaɓaa, de pooli ngari, cuɓi ndi.
6 Yoga mayri saami ley korokaaye, fudi, yoori, sabo nokku oon darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe ɗeen ɓilli ndi.

8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi, wabbere fuu ɓeydii kile hemre.
Nde o haalnoo ɗum ndeen, o ɓanti daande makko, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

9 Taalibaaɓe makko ɓeen yami mo:
—Ɗume banndol ngol fiirtata?
10 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamɗo. De heddiiɓe ɓeen kaa, e banndi kaalirantee, faa
«ndaara, tawa nji'ataa,
nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

11 Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamɗo.
12 Ngondi sera laawol ndiin woni nanooɓe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerɗe muɓɓen taa ngoondina de kisa.
13 Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanooɓe ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa ɗaɗi ley maggol. Wakkati seeɗa tan ɓe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ɓe njoppan.
14 Caamundi ley kebbe ndiin woni nanooɓe konngol ngool, ammaa ley mawnugol muɓɓen ndeen kaɓɓu-ko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ɓillan ɗum'en, kunngoo rimude.
15 Ammaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri ɗoon, ɓeen ngoni naniroo ɓe konngol ngool ɓerɗe belɗe laaɓuɗe. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa ngal rima.

Banndol dow lampal
(Marku 4.21-25)

16 —Fay gooto huɓɓataa lampal de hippa ɗum tummbude naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata dey, ɓilan ngal faa ngal yaynana naatooɓe.
17 Sabo walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko suudii du ko anndi-tataake, wurtinee yaasin.
18 Ndelle, tinnee no nanirɗon ni, sabo neddo fuu jogiiɗo paamal† dow laamu Laamɗo, ɓeydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii ɗuum, teetete.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

19 Inna Iisaa e minyiraaɓe muuɗum ngari to muuɗum, de ɓe mbaawaay ɓattaade ɗum saabe jamaa.
20 O haalanaa inniiko e minyiraaɓe makko ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude mo.
21 De o jaabii, o wi'i:
—Inna am e minyiraaɓe am wo nanooɓe haala Laamɗo, de ɗowtanoo ka ɓeen.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

22 Nyannde gomma Iisaa e taalibaaɓe muuɗum naati laana. O wi'i ɓe:

---

* **8:10** Esaaya 6.9. † **8:18** Paamalɗo ina yaada e goondinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.
Ɓe ndunnyi.
23 Ko ɓe peyyitata ɗuum, o ɗaanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii
dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.
24 Ɓe ɓattitii, iɓe pindina mo iɓe mbi'a:
—Joomii amin, joomii amin, inani miɗen kalka!
O fini, o sappani henndu e bempeyye ɗeen e semmbe, de ɗum fuu ɗum
darii, ɗum deyyinii.
25 Ndeen o wi'i ɓe:
—Toy goonɗinal mon woni?
Ɓe kuli, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ɗum fuu iɗum
ɗowtanoo mo!

No Iisaa dannirii gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

26 Gaɗa ɗuum ɓe njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.
27 Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gonduɗo e ginnaaji jeyaaɗo e
wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppuɗo kaddule muuɗum ko
ɓooyi, o jooɗaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.
28 Ko o yi'i Iisaa ɗuum, o halɓi, o hippii yeeso muuɗum, o haali faa toowi, o
wi'i:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiɗɗaa waɗude kam? Miɗo nyaage, taa
torram.
29 O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e
makko. Kile keewɗe indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo.
Imo haɓɓirenoo callali, juuɗe e koyɗe fuu, de imo taya ɗi, ginnaaru nduun
ina yaara mo ley ladde.
30 Iisaa yami mo, wi'i:
—Noy mbi'eteɗaa?
O jaabii:
—Miɗo wi'ee Jamaa.
Sabo ginnaaji keewɗi ina ngoni e makko.
31 Iɗi nyaagoo Iisaa taa yamira ɗi ɗi naatowa ley ɓunndu torra.
32 Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde ɗoon. Ginnaaji ɗiin
ŋaarii mo o acca ɗi ɗi naatowa e ley girooji ɗiin. O acci ɗi.
33 Ɗi njalti e neɗɗo oon, ɗi naati e ley girooji ɗiin. Coggal ngaal fuu doggi,
tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.
34 Nde duroobe ɓeen njiinoo ko waɗi ɗuum fu, ɓe ndoggi, ɓe kaalanowi ɗum
yimɓe ngalluure ndeen e seraaji muuɗum.
35 Ɓeen ngari ndaarude ko waɗi ɗuum. Nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe
tawi gondunoodo e ginnaaji oon ina jooɗii ɗakkol makko, ina ɓornii kaddule,
hakkillom wartii. De kulol nanngi ɓe.
36 Yiinooɓe ɗum ɓeen kaalani yimɓe no gondunoodo e ginnaaji oon danni-
raa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ŋaarii Iisaa dillana ɗum'en leydi muɓɓen, sabo
kulol manngol nanngii ɗum'en. O naati laana, o dilli.
38 Mo ginnaaji ndiiwaa e muuɗum oon, ŋaarii Iisaa sanne, acca o jokka
ɗum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:
39 —Hootu suudu maa, kaalanaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗani maa.
O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa waɗani mo ɗuum.

No Iisaa ummintiniri ɓii Jayrus e no danniri debbo nyawɗo
(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

40 Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii ɗum, sabo yimɓe fuu ina
ndoomunoo ɗum.
41 Wakkati oon, gorko bi'eteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to
makko, hippii ɗakkol koyɗe makko, ŋaarii mo o wara suudu mum.
42 Ɓiyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duuɓi muuɗum na ngaɗa hono
sappo e ɗiɗi.
E ley ko Iisaa yahata toon ɗuum, yimɓe na ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi,
ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawrooɓe, ammaa fay gooto
waawaay dannude mo.
44 O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiiyam
makko tacci.
45 Iisaa wi'i:
—Moy meemi kam?
Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:
—Joomam, hakkunde yimɓe ngonɗaa, iɓe ɓilli ma.
46 Iisaa wi'i:
—Goɗɗo meemii kam, sabo mi maatii baawɗe njaltii e am.
47 Nde debbo oon annditinnoo ɗum suuɗataako fu, wari ina diwna, hippii
yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko waɗi de meemi mo, e no daɗiri
wakkati gooto.
48 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa dannii ma. Yahu e jam.
49 O tilaaki haalde, faa goɗɗo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon,
wi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.
50 Ammaa nde Iisaa nannoo ɗum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:
—Taa hulu, goonɗin tan, ɓiya oon daɗan.
51 Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e
makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna
muuɗum.
52 Yimɓe ɓeen fuu ina mboya suka oon, ina piira ɓerɗe muɓɓen mettorgal.
O wi'i ɓe:
—Taa mboyee sabo o maayaay, wo o ɗaani tan.
53 Ndeen ɓe njalnorii mo, sabo iɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oon, ɓanti daande muuɗum, wi'i:
—Suka, umma!
55 Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri ɓe kokka mo
ko o nyaama.
56 Ɗum haaynii saaraaɓe suka oon. O gongini ɓe taa ɓe kaalana fay gooto
ko waɗi ɗuum.

9

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, hokki ɗum'en semmbe
e baawɗe riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.
2 O nuli ɓe ɓe ngooyna kabaaru laamu Laamɗo, ɓe ndanna nyawɓe.
3 O wi'i ɓe:

—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buudi. Katin du taa adon saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippiɗon fuu, keddoɗon ɗoon faa nde ndilloton wuro ngoon.
5 Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e muuɗum, si oɗon mburtoo ɗum, piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyɗe mon, faa laatanoo ɓe seedee e dow bonanda maɓɓe.
6 Ɓe ndilli, iɓe ngaɗa wuro e wuro, iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo, iɓe ndanna nyawɓe wonɓe ley nokkuuje ɗeen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus
(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

7 Hirudus, laamiiɗo oon, nde nannoo ko Iisaa waɗi fuu, hakkillo mum jiiɓii. Sabo woɓɓe ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon ummitii e maayde,
8 woɓɓe ina mbi'a annabi Iliyaasa ɓangi, woɓɓe katin ina mbi'a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.
9 Hirudus wi'i:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muuɗum ga'uɗo hono noon?
Imo filoo yi'ude ɗum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

10 Nulaaɓe ɓeen ngarti. Ɓe kaalani Iisaa ko ɓe ngaɗi ɗuum fuu. O yaadi e maɓɓe wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e maɓɓe.
11 Jama'aaje ɗeen nani ɗum, njokki mo. O jakkitii ɓe, imo haalana ɓe kabaaru laamu Laamɗo, imo danna ley maɓɓe haajaaɓe danneede.
12 Naange fuɗɗi hiirude. Sappo e ɗiɗo ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje ɓadiiɗe, faa keɓa to njippoo e to nyaama, sabo ɗo wo ladde ɓolde.
13 Ammaa o wi'i ɓe:
—Onon e ko'e moodon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!
Ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yimɓe ɓe fuu nyaamdu.
14 Sabo yimɓe ɓeen ina ngaɗa hono worɓe ujunaaje njoyo baka rewɓe e sukaaɓe ngalaa. O wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Njoyyiniree ɓe feccere feccere, wootere fuu capanɗe njoyo.
15 Ɓe ngaɗiri noon, ɓe njoyyini ɓe fuu.
16 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O heltii buuru oon e liyyi ɗiin, o hokki taalibaaɓe ɓeen peccana jamaa oon.
17 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

18 Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaaɓe makko, imo waɗa du'aare. O yami ɓe, o wi'i:
—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?
19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.

20 O ɣami ɓe:
—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo a Almasiihu Laamɗo!
21 O sappani ɓe e semmbe taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

22 O ɓeydi, o wi'i:
—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tataɓerde o iirtoto.

No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

23 Gaɗa ɗum o wi'i ɓe fuu:
—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*
24 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mursan ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am, dannan ki.
25 Ɓume heɓude adunaaru ndu fuu nafata neɗɗo si halkii yonki muuɗum naa mursii hoore muuɗum?
26 Cemtirɗo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniiɓe.
27 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe maayataa, tawee nji'aay laamu Laamɗo.

No alhaali Iisaa waylitorii
(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

28 Hono balɗe jeetati gaɗa ko Iisaa haali haalaaji ɗiin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o waɗa du'aare.
29 Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.
30 Inan worɓe ɗiɗo ɓangi, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓangidi e darja mawɗo, iɓe kaala dow dillugol makko adunaaru ngol o ɓadii tabintinde to Urusaliima ngool.
32 Tawi Piyeer e wonduɓe e muuɗum ɓeen wo ɗaaniiɓe ɗoyngol teddungol. Kaa ɓe pinii, ɓe nji'i darja makko, ɓe nji'i worɓe ɗiɗo wonduɓe e makko ɓeen.
33 Nde yimɓe ɗiɗo ɓeen ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:
—Joomam, gonal amin ɗo ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.
O anndaa ko o haalata.
34 Nde o haalannoo ɗum ndeen, ruulde wari, suddi ɓe. Nde ruulde ndeen suddunoo ɓe fu, taalibaaɓe ɓeen kuli sanne.
35 Daande ɣuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:
—O woni Ɓiyam cuɓaaɗo. Kettindanee mo!
36 Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaaɓe ɓeen cuuɗi kabaaru oon. Ley balɗe ɗeen, ɓe kaalanaay fay gooto ko ɓe nji'i ɗuum.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru
(Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)

37 Jaango majjum, nde ɓe njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewɗo jakkitii mo.

---

* **9:23** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

38 E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:
—Moodibbo, miɗo nyaage, tinna ndaaranam ɓiyam gorko, sabo kam tan ngoodumi.
39 Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa hunnduko makko wurtina nguufo. Ndu yoppataa mo si wanaa terɗe makko fuu nawnoo.
40 Mi nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.
41 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hey jamaanu bonɗo mo walaa goonɗinal. Faa ndey ngondammi e mooɗon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Waddanam suka maa o ɗo!
42 Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun liɓi ɗum e leydi, heddii ina diwnina ɗum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti ɗum baaba muuɗum.
43 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen fuu sanne saabe baawɗe Laamɗo mawɗe ɗeen.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e ummitagol muuɗum
(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
44 —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
45 Ammaa ɓe paamaay haala kaan, maanaa makka ina suuɗanii ɓe, faa ɓe kunngii annditinde ka. Ɓe kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

46 Ndeen taalibaaɓe ɓeen ina njeddundura moy ɓuri teddude hakkunde muɓɓen.
47 Iisaa annditi ko ɓe miilotoo ley ɓerɗe maɓɓe. O hooyi cukalel, o darni ngel ɗakkol makko,
48 o wi'i ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel ngel e innde am, wo miin jaɓɓii. Jaɓɓiiɗo kam du, jaɓɓake Nulɗo kam. Sabo ɓurɗo famɗude hakkunde mooɗon fuu, kam woni tedduɗo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen
(Marku 9.38-40)

49 Yuhanna haali, wi'i:
—Joomam, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kaɗi mo, sabo o waldaa e meeɗen.
50 Iisaa wi'i mo:
—Taa kaɗee mo ɗum, sabo mo salaaki on fuu ina wondi e mooɗon.

No wuro wooto salorii Iisaa

51 Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu ɓadinoo fu, siini yahan Urusaliima,
52 nuli nulaaɓe ardoo ɗum. Nulaaɓe ɓeen naati ley wuro Samariyankooɓe wooto faa cegilanoo mo weerdude.
53 Ammaa wuro ngoon jaɓɓaaki mo, sabo Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Joomii amin, yalla aɗa yiɗi min njamira yiite yuura dow kammu wula ɓe naa?
55 Ndeen Iisaa hucciti e maɓɓe, feli ɓe.
56 Caggal ɗuum ɓe njehi wuro wonngo.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa
(Matta 8.19-22)

57 E ley jahaangal maɓɓe ngaal, goɗɗo wi'i mo:
—To njahataa fuu mi jokkete.
58 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɗe, pooli du ina njogii cuuɗi, ammaa Ɓii Neɗɗo walaa fay nokku ɗo fukkina hoore muuɗum fowta.
59 O wi'i goɗɗo katin:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.
60 Iisaa wi'i mo:
—Accu maayɓe uwa maayɓe muɓɓen. Aan kaa, yahu mbaajoɗaa kabaaru laamu Laamɗo.
61 Goɗɗo katin wi'i mo:
—Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yimɓe am tafon.
62 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Neɗɗo fuu nannguɗo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamɗo.

10

No Iisaa nuliri taalibaaɓe capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa suɓii katin capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo, nuldi ɓe ɗiɗo ɗiɗo, ɓe ardoo ɗum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyii yaade, kanko e hoore makko.
2 O wi'i ɓe:
—Gese ɓennduɗe ina keewi, ammaa tayooɓe keewaa. Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese muuɗum ɗeen.
3 Njehee. Si goonga miɗo nula on hono wo on ɓiɓɓe baali hakkunde pobbi.
4 Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa paɗe. Taa njowton fay gooto e dow laawol.
5 Galle mo naatoton fuu, njowton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam wondu e galle o!»
6 Si neɗɗo jom jam na woni ɗoon, du'aare mon hewtan ɗum. Ammaa si walaa, du'aare mon wartan e mooɗon.
7 Njippoɗon e galle oon. Ko ɓe kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muuɗum. Taa ngaɗon naata-wurtoo ley galleeji.
8 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on njaɓɓaama, nyaamon ko kokkaɗon fuu.
9 Ndannon nyawɓe wonɓe ɗoon, mbi'on yimɓe wuro ɓeen: «laamu Laamɗo ɓadake on.»
10 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on njaɓɓaaka ley maggo, mburtoɗon e laabi mum, mbi'on:
11 «Min piɗɗanii on fay colla wuro mooɗon takkuɗo e koyɗe amin. Ammaa anndee: laamu Laamɗo ɓadake.»
12 Miɗo haalana on: Nyannde darngal, jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude
(Matta 11.20-24)

13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeefiiji gaɗanoodi e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus e Sidon fu,

† **9:58** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji,
ɓe njoodakeno ley ndoondi, faa ɓe kolla ɓe tuubii.
14 Saabe ɗuum, nyannde darngal, jukkungo moodon ɓuran ngo Tirus e
Sidon ngoon bonde.
15 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A
leeyinte faa kettaa ley maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko katin:
—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettindanii. Calaniiɗo on fuu, miin salanii.
Calaniiɗo kam fuu, salanake Nuldo kam oon du.
17 Capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo ɓeen ngartidi e seyo, mbi'i:
—Joomii amin, fay ginnaaji bondi ɗiin ɗowtanake min saabe innde maa.
18 O wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Seyɗaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.
19 Nanee, mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade
baawɗe ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.
20 Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji ɗowtanii on ɗuum. Ceyoree ko inɗe mon
mbinndaa dow kammu ɗuum.

Haala seyo Iisaa
(Matta 11.25-27, 13.16-17)

21 Wakkati oon, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle ɗe jom'en
hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɗaa ɗe cukaloy. Ayyo, noon jaati
Baaba, sabo ɗuum weli maa.
22 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo si
wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e mo Ɓiɗɗo
oon muuyi ɓanginande.
23 Ndeen Iisaa hucciti e taalibaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en kam'en tan, wi'i:
—Barke woodanii gite jiiɗe ko nji'oton ɗuum!
24 Sabo miɗo wi'a on, annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe na
njiɗunoo yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe nji'aay. Iɓe njiɗunoo nanude ko
nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

Banndol dow Samariyanke lobbo

25 Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:
—Moodibbo, noy kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ɗume winndaa ley Tawreeta? Ɗume njanngataa ley toon?
27 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:
—Njiɗiraa Laamɗo, Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e
semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore
maa ni.
28 Iisaa wi'i mo:
—Jaabu maa o woodii. Waɗu noon, ndeen a wuuran!
29 Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yidi heedude e goonga, wi'i mo:
—Moy woni gondo am?
30 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanooɓe. Ɓe
ɓorti mo, ɓe piyi mo faa ɓe mbayri mo imo ɓadii maayde.
31 Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaaɗo
oon ina waalii ɗoon fu, o wosii ɗum, o faltii.

32 Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.
33 Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,
34 ɓattii mo, sawriri barme makko ɗeen nebbam e cabijam, fiili ɗum leppi. Caggal ɗuum, o waɗɗini ɗum araawa makko, o yaari ɗum nokkuure to weerɓe njippotoo, o hinnii ɗum.
35 Jaango majjum, o itti buuɗi cardi ɗiɗi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i ɗum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri ɗum, nde ngartumi fu, mi yoɓete.»
36 Nde Iisaa hantunoo banndol ngol ndeen, wi'i:
—E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii gondo janaaɗo oon?
37 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:
—Jurmiiɗo mo oon.
Iisaa wi'i mo:
—Aan du, yahu, waɗoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

38 E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteeɗo Marta jippini ɗum.
39 Marta ina woodi minyiiwo bi'eteeɗo Mariyama. Oon ina jooɗii ɗakkol koyɗe Iisaa, ina hettindii haala muuɗum.
40 De Marta le, golleeji muuɗum keewɗi ɗiin tan ngoni e hakkillo muuɗum, wari, wi'i:
—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam e golleeji ɗi ɗuum naa? Wi'u mo, o walla kam!
41 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa e kujje keewɗe, aɗa jiiɓa hakkillo maa.
42 Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama suɓii ɗuum wo ngeɗu lobbu, o teetataake ɗum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum no du'ortee
(Matta 6.9-13, 7.7-11)

1 Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaaɓe makko ɓeen wi'i mo:
—Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum noon.
2 O wi'i ɓe:
—Nde ndu'otoɗon fuu, mbi'on:
«Baabiiwo,
innde maa laatoo seniinde,
laamu maa wara.
3 Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyooru min.
4 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
sabo minen du miɗen njaafoo waɗooɓe min hakkeeji fuu.
Taa accu min njarribee.»
5 O wi'i ɓe katin:
—Si gooto mon yehii to yigoo muuɗum hakkunde jemma, wi'ii ɗum: «Yigoo am, nyamlam buuruuje tati,
6 sabo yigoo am gonɗo e laawol jippake wuro am, de mi walaa ko mi hokka ɗum»,

7 yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo
dammbugal ngal sokaama, miin e sukaaɓe am du min pukkake, mi waawaa
ummaade faa mi hokke fay huunde»?
8 Miɗo wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o ummoto,
o hokke haddi ko kaajaɗaa ɗuum, taa o hersa.
9 Miin, miɗo wi'a on: ŋaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on
omtante.
10 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan. Piliiɗo fuu yiitan. Calminɗo fuu omtante.
11 Moy e mooɗon woni baabiiwo mo ɓiyum ŋaarotoo liingu, de hokka ɗum
mboddi?
12 Naa ŋaaroo ɗum ɓoccoonde, de hokka ɗum yaare?
13 Ndelle no mbonirɗon nii fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mooɗon
kulle lobbe, sakko Baaba mooɗon gonɗo dow kammuuli. Ŋaariiɗo mo fuu, o
hokkan ɗum Ruuhu Ceniiɗo.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawɗe Laamɗo
(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

14 Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa ginnaaru muumɗinndu goɗɗo. Nde
ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo oon fuɗɗi haalude. Ɗum haaynii
jama'aaje ɗeen.
15 De woɓɓe maɓɓe ina mbi'a:
—Wo e baawɗe Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.
16 Woɓɓe ŋaarii mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo.
17 Kanko le, imo anndi miilooji maɓɓe, o wi'i ɓe:
—Laamu fuu pecciingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na
habda fu, cankitoto.*
18 Si Seyɗaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Miɗo
wi'a on ɗum saabe ko mbiiɗon wo e baawɗe Beeljebul ndiiwrammi ginnaaji
ɗuum.
19 Si tawii miin miɗo riiwra ginnaaji e baawɗe Beeljebul, jokkuɓe on ɓeen
le, moy ndiiwrata ɗi? Ndelle golle maɓɓe jaati kollata on ngalaa e goonga!
20 Ammaa si tawii junngo Laamɗo ndiiwrammi ginnaaji, ɗum ina holla
laamu Laamɗo warii to mooɗon.
21 Gorko jom semmbe tiigiiɗo kaɓitirɗe, si haybii galle mum, jawdi mum
reenoto.
22 Ammaa si ɓurɗo ɗum semmbe warii to muuɗum, jaalake ɗum fu, teetan
ɗum kaɓitirɗe mum ɗe yownoo hoolaare muuɗum dow muɓɓen ɗeen, fecca
jawdi muuɗum ndiin e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura
fuu, wo cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru
(Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorɗe indu
filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu heɓataa. Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am
ndu eggunoomi e muuɗum nduun.»
25 Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama.
26 Ndeen, ndu yahan, ndu waddowa ginnaaji jeɗɗi ɓurɗi ndu bonde. Ɗi
naata, ɗi koɗa ley toon. Nii cakitte neɗɗo oon ɓurdata arande muuɗum
bonde.

---

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: Laamu fuu pecciingu ina haɓa, halkan, cuuɗi maggu fuu boɓɓoto.

Haala ɓurɗo heɓude barke

27 Nde o haalannoo ɗum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande
muuɗum, wi'i:
—Barke woodanii debbo deeduɗo ma mo muynuɗaa!
28 Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:
—Nanooɓe haala Laamɗo de njokki ka ɓeen, kam'en ɓuri heɓude barke!

No yimɓe pilorii maande
(Matta 12.38-42, Marku 8.12)

29 Wakkati mo jama'aaje ɗeen ɓillunduri e makko ndeen, o fuɗɗi wi'ude:
—Yimɓe jamaanu o ɓeen wo yimɓe bonɓe. Iɓe piloo maande, de ɓe
kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.
30 Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkooɓe maande ni, hono noon Ɓii
Neɗɗo du laatorantoo yimɓe jamaanu o maande.
31 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi horɗoore ummodoto e worɓe
jamaanu o, hiitodoo e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo o yuwii faa hoore leydi, o
warii faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya,
ɓurɗo Suleymaana ina ɗo!
32 Yimɓe Niniwe du ummodoto e yimɓe jamaanu o nyannde darngal,
kiitodoo e muɓɓen, liɓa ɗum'en. Sabo ɓe tuubii gilla nde ɓe nannoo waaju
Yuunusa ndeen. De inan, ɓurɗo Yuunusa ina ɗo!

Banndol annoora ɓanndu
(Matta 5.15, 6.22-23)

33 —Fay gooto huɓɓataa lampal, de suuɗa ɗum naa hippa ɗum kaakol. Ko
waɗata dey, ngal ɓilete, faa ngal yaynana naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampal ɓanndu maa. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu
maa fuu heewan annoora. Ammaa si ɗe mbooɗaa, ɓanndu maa fuu heewan
nimre.
35 Ndelle, haybu, taa annoora gonɗo e maaɗa oon niɓɓa.
36 Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e
nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

37 Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddi ɗum faa wottodoo
e muuɗum. O naatowi, o jooɗii faa o nyaama.
38 Farisaajo oon, ɗum haaynii ɗum nde yi'unoo o fuɗɗii nyaamude tawi o
lootaay juuɗe makko.
39 De Iisaa wi'i mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, ɓerɗe
mooɗon ina keewi nguyka e bonanda!
40 Onon majjuɓe! Wanaa Taguɗo dow oon tagi ley du naa?
41 Cakkee ko woni ley kore e kaake ɗeen. Ndeen, ko heddii ɗuum fuu
laatanto on ko laaɓi.
42 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon ittana Laamɗo jakka
naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini
dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamɗo. Wo kanjum kaannoɗon waɗude tawee
on njoppaay ko heddii ɗuum.
43 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon njiɗi jooɗaade nokkuuje
tedduɗe ley cuuɗi baajorɗi, oɗon njiɗi salmineede e nokkuuje ɗe yimɓe
keewi.
44 Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono caabeeje ɗe ngalaa maande,
ɗe yimɓe njahata dow muɓɓen, tawee anndaa.

45 Gooto e jannginooɓe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:
—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min, minen du.
46 O jaabii, o wi'i:
—Onon jannginooɓe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo oɗon ndonnda yimɓe doŋle teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa ɗe fay e hoore honndu mooɗon.
47 Bone woodanii on, sabo oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon mbarnoo ɓeen.
48 Ndelle oɗon ceedoo golle maɓɓe ɗeen ina mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon du, oɗon moyyintinoo caabeeje muɓɓen!
49 Ɗum le, Laamɗo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldan ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»
50 Ɗum waɗi de yiiyam annabaaɓe ndufaaɗam gilla e fuɗɗoode adunaaru ɗaam, ina yomnitoree e yimɓe jamaanu o,
51 gilla e yiiyam Haabiila faa e yiiyam Jakariyaa baraaɗo hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Miɗo haalana on goonga: ɗum fuu ɗum yomnitorte e jamaanu o.
52 Bone woodanii on, onon jannginooɓe Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon e ko'e mon on naataay, de yiɗuɓe naatude ɓeen du, on accaay naata.
53 Nde Iisaa dillunoo ɗoon, jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ina ɓernani ɗum sanne sanne. Iɓe yama mo kulle keewɗe,
54 heddii iɓe tuufa mo faa ɓe keɓa e hunnduko makko ko ɓe nanngira mo.

12

Haala kulol Laamɗo
(Matta 10.26-31)

1 Wakkati oon yimɓe ujunaaje sowre kawriti faa ina njaaɓundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:
—Ndeentee e rabilla Farisa'en, ɗum woni naafikaare.
2 Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suuɗii ko ɓangintaake.
3 Ɗum waɗi huunde fuu ko kaalɗon ley nimre nanete ley annoora. Katin du ko cowndiɗon ley cuuɗi ommbaaɗi fuu, gooynete faa dow cuuɗi.
4 Miɗo haalana on, onon yigiraaɓe am: taa kulee warooɓe ɓanndu de walaa fuu ko mbaawi gaɗa ɗuum.
5 Mi hollan on mo kaanɗon hulde: kulon baroowo neɗɗo, jogiiɗo baawɗe nannude ɗum ley jahannama. Goonga, miɗo wi'a on: oon kaanɗon hulude!
6 Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buuɗi ɗiɗi tan naa? Ammaa fay e noon, Laamɗo yeggitataa fay gootel e makkoy.
7 Ko ɓuri noon du, fay ngaasa ko'e mooɗon fuu limaama faa laaɓi. Ndelle, taa kulee, sabo oɗon ɓuri pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe
(Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Miɗo wi'a on: neɗɗo fuu jaɓanɗo kam yeeso yimɓe, miin Ɓii Neɗɗo du mi jaɓan ɗum yeeso maleyka'en Laamɗo.
9 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe, salete yeeso maleyka'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo, ina waawi yaafeede. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu Ceniiɗo yaafataake.
11 Nde yimɓe njaari on to cuuɗi baajorɗi naa yeeso hooreeɓe naa laamiiɓe taa mbemmbeɗon ko njaabotoɗon, naa ko kaaloton,
12 sabo Ruuhu Ceniiɗo anndinan on wakkati oon ko kaanɗon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

13 Goɗɗo ley jamaa oon wi'i:
—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngeɗu am e ndongu amin.
14 O jaabii ɗum, o wi'i:
— Hey gorko, moy waɗi kam carotooɗo mon naa peccoowo jawdi mon?
15 O wi'i jamaa oon:
—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata neɗɗo, fay si tawaa wo jom jawdi.
16 O banndani ɓe banndol, o wi'i:
—Jom jawdi gomma, gese muuɗum mbooɗiino sanne.
17 Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngaɗammi? Sabo mi walaa fuu ɗo mi resa nyaamri am ndi.
18 Ayyo, nii ngaɗammi: mi liɓan beembe am ɗeen, mi nyiɓa goɗɗe ɓurɗe ɗe manngu, mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon.
19 De mi wi'a e hoore am: A heɓii jawdi mbaawndi jogaade ma duuɓi keewɗi. Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltoɗaa.»
20 Ammaa Laamɗo wi'i mo: «Aan pamɗuɗo hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata ko paggiɗaa ɗuum?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu pagganiiɗo hoore muuɗum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso Laamɗo.

Haala hoolaade Laamɗo
(Matta 6.25-34)

22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ɗum waɗi miɗo wi'a on: taa nguurndam mon haɓɓa on ko'e e ko nyaamoton. Taa ɓalli mon du kaɓɓa on ko'e e ko ɓornotoɗon.
23 Sabo nguurndam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal.
24 Taykee dowdaake le: ɗe aawataa, ɗe tayataa, ɗe ngalaa resirde, ɗe ngalaa beembe, ammaa Laamɗo ina nyaamna ɗe. Onon, oɗon ɓuri pooli ɗiin to woɗɗi!
25 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe muuɗum fay nyalooma gooto saabe kaɓɓu-ko'u muuɗum?
26 Ndelle, si tawii on mbaawaa waɗude fay hono ɗum e famɗude, ko waɗi oɗon kaɓɓi ko'e mon e dow ko heddii ɗuum?
27 Yeewee pinndiiji no mawnirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Ammaa miɗo wi'a on, fay Suleymaana e darja muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
28 Laamɗo ina holtinira ni huɗo wonko ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famɗuɓe hoolaare!
29 Taa kilnee filaade ko nyaametee e ko yaretee, taa ɗum haɓɓa on ko'e!
30 Sabo kulle ɗeen fuu, wo yimɓe adunaaru pilotoo ɗe. De Baaba mon ina anndi oɗon kaajaa ɗe.
31 Ammaa piloɗon laamu Laamɗo, ndeen on ɓeydante ko heddii ɗuum.

Haala jawdi dow kammu
(Matta 6.19-21)

32 Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba mooɗon ina seyorii hokkude on laamu muuɗum.
33 Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji ɗi mbonataa, njogoɗon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo ɓadataako, mooyu du bonnataa.

---

* **12:15** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

34 Sabo ɗo jawdi mooɗon woni fuu, ɗoon ɓerɗe mooɗon du ngonata.

Haala segilaniiɓe jakkitaade jom muɓɓen
(Matta 24.45-51)

35 —Kaɓɓee kaɓɓorɗi mon faa ngollon, kuɓɓee lampe mon.
36 Laatee hono yimɓe segilaniiɓe jakkitaade jom muɓɓen nde wartata weltaare ɓangal, faa omtanon ɗum wakkati nde yottii salmini fu.
37 Barke woodanii maccuɓe ɓe jom muɓɓen tawi ina kakkilani ɗum. Goonga kaalanammi on: o haɓɓoto kaɓɓorgol makko saabe golle, o joyyina ɓe faa ɓe nyaama, o wara o gollana ɓe.
38 Si o wartii hakkunde jemma, naa hejjere fu, barke woodanii ɓe o tawri noon ɓeen.
39 Paamee ɗum ɗo: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataano o naata suudu muuɗum.
40 Onon du, cegilee, sabo Ɓii Neɗɗo waran e wakkati mo on miilaaki.
41 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, banndol ngol le, wo minen tan kaaldataa naa yimɓe fuu?
42 Iisaa jaabii, wi'i:
—Moy woni golloowo koolniiɗo, jom hakkillo, mo joomum halfinta golloo ɓe mum faa hokka ɓe ngeɗu maɓɓe nyaamdu e wakkati kaanɗo?
43 Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina waɗa noon.
44 Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muuɗum fuu.
45 Ammaa si golloowo oon wi'ii ley ɓernde mum joomum oon ɓooyii wartaay, de fuɗɗi ina fiya maccuɓe e horɓe, ina nyaama ina yara ina suloo,
46 ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde ɓe ngoonɗinaay.
47 Golloowo anndudo ko joomum yiɗi, de segilaaki, gollaay ko joomum yiɗi fu, fiyete ɓoggi keewɗi.
48 Kaa mo anndaa ko joomum yiɗi, de waɗi ko jeyi fiyeede, fiyete ɓoggi seeɗa. Kokkaaɗo ko ɗuudi, yamete ko ɗuudi. Kalfinaaɗo ko heewi, yamete ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe
(Matta 10.34-36)

49 —Mi warii faa mi faɗɗa yiite e leydi ndi. Miɗo heppi nge huɓɓa law!
50 Ina woodi lootagal batisima naawngal ngal looteteemi. Miɗo torroo faa ɗum tabita!
51 Oɗon miiloo wo jam ngardumi adunaaru naa? Wanaa! Miɗo wi'a on: ko ngardumi dey, wo senndude.
52 Gilla joonin yimɓe njoyo wonduɓe ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e ɗiɗo, ɗiɗo kabdan e tato.
53 Baaba habdan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko du habdan e bammum, inna habdan e ɓiyum debbo, ɓiɗɗo debbo du habdan e inna muuɗum, esiyo debbo habdan e dee ɓiyum, dee ɓiɗɗo du habdan e esum debbo.

Haala senndude wakkatiiji
(Matta 16.2-3)

54 Iisaa wi'i jama'aaje ɗeen katin:
—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde toɓan. Laatorto hono noon du.
55 Si henndu horɗoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Ɗum laatorto noon du.

56 Onon munaafiki'en! Oɗon mbaawi senndude alhaali leydi e kammu. Ko waɗi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

No neɗɗo haaniri rewritinde e gondo muuɗum
(Matta 5.25-26)

57 Ko waɗi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?
58 Si aɗa yaada e kabdo maa faa cardowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotooɗo, de carotooɗo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.
59 Miɗo haalane: abada a wurtataako, si a yoƃaay ko ndeweteɗaa ɗuum faa laaƃi.

13

Haala tuubugol e halkugol

1 Wakkati oon, woƃƃe ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkooƃe woƃƃe. Ɓe mbi'i Pilaatu* jillundurii yiiyam maƃƃe e yiiyam sadakaaji maƃƃe.
2 Iisaa jaabii ƃe, wi'i:
—Yalla oɗon miiloo kamƃe ƃuri luttude diina e Galilinkooƃe heddiiƃe ƃeen fuu naa? Oɗon miiloo wo saabe ɗuum waɗi de ƃe torriraa noon naa?
3 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.
4 Oɗon miccoo yimƃe sappo e njetto ƃe suudu Silowam toowndu nduun saami dow muƃƃen faa maayi ƃeen. Yalla oɗon miiloo kamƃe ƃuri yimƃe Urusaliima fuu junuuba naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.
6 Ndeen o banndani ƃe banndol ngol, o wi'i:
—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neɗɗo gomma. O wari ƃorude ki, de o tawraay ki fay huunde.
7 O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duuƃi tati miɗo wara filaade ƃiƃƃe yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko waɗi iki itta semmbe leydi ndi?»
8 Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki ɗo faa mawuuri. Ɗo e ndeen, mi reman mi fiiltina ki, mi watta birgi.
9 Ina hasii ki riman ɗo e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

10 Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko waɗi duuƃi sappo e jeetati ina tawaa ɗoon. O turiiɗo tan, o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddi mo, wi'i mo:
—Banndam debbo, a daɗii nyawu maa ngu.
13 Iisaa yowi juuɗe mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamɗo.
14 De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa danni goɗɗo nyannde fowteteende ɗuum, wi'i yimƃe ƃeen:
—Balɗe jeegom jeyɗe golleede ina ngoodi. E ley balɗe ɗeen kaanɗon warude ndanneɗon, wanaa nyannde fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e mooɗon fuu ina haƃƃita ngaari muuɗum naa araawa muuɗum nyannde fowteteende yarnowa ɗum naa?

* **13:1** Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

16 Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seyɗaani haɓɓiri duuɓi sappo e jeetati.
Wanaa imo jeyi haɓɓiteede nyannde fowteteende naa?
17 Nde o haalannoo ɗum ndeen, wayɓe mo ɓeen fuu cemti. De jamaa oon
fuu ina ceyii e dow kaayeefiiji ɗi o waɗata ɗiin.

Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)

18 Iisaa wi'i:
—Noy laamu Laamɗo wa'i? Ɗume nanndinammi ɗum?
19 Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi,
aawi ley sardiŋe muuɗum. Aawdi ndiin fuɗi, laatii lekki faa pooli piirooji
nyiɓi cuuɗi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)

20 O wi'i katin:
—Ɗume nanndinammi e laamu Laamɗo?
21 Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati
mawɗe faa ɗum fuu ɗum yuufi.

Haala dammbugal paaɗungal
(Matta 7.13-14, 21-23)

22 Iisaa ina rewa ley galluuje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii
Urusaliima.
23 Neɗɗo gomma yami mo:
—Joomam, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wi'i ɓe:
24 —Ndurwee naatiron dammbugal paaɗungal sabo miɗo wi'a on: heewɓe
tefan naatude, de kunngoo.
25 Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muuɗum, tawi onon oɗon
keddii yaasin, oɗon calmina, oɗon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o
jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon!»
26 Ndeen, on puɗɗan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a
waajake dow laabi amin.»
27 Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon. Mboɗɗee kam, onon
waɗooɓe ko boni!»
28 On mboyan, on nyeryunduran nyiiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka
e Yaakuuba, kam'en e annabaaɓe fuu ley laamu Laamɗo, tawa onon on
faɗɗaaɓe yaasin.
29 Yimɓe yuuran lettugal e gorgal, horɗoore e soɓɓiire, njooɗoo nyaamda ley
laamu Laamɗo.
30 Goonga ni, sakitiiɓe woɓɓe ardoto, ardiiɓe woɓɓe du cakitoto.

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Matta 23.37-39)

31 Wakkati oon, Farisa'en woɓɓe ngari, mbi'i mo:
—Dillu ɗo, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi
warude ma.
32 O wi'i ɓe:
—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan
nyawɓe hannden e jaango. De nyannde tataɓerde mi yottinan golle am.
33 Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e faɓɓi-jaango, sabo
annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

34 Kay Urusaliima, Urusaliima! Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda nulaaɓe
to maa kaaye! Kile keewɗe njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal
hawrundurta coppi muuɗum ley bippeele muuɗum ni. De on njaɓaay.
35 Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon. Miɗo wi'a on: on nji'ataa
kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii garɗo e dow
innde Joomiraaɗo!»†

14

No Iisaa danniri gorko ɓuutuɗo

1 Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en
gooto faa nyaama. Wonɓe toon ɓeen ina taykoo mo.
2 Gorko ɓuutuɗo ina tawaa yeeso makko ɗoon.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, wi'i ɗum'en:
—Dannude nyawɗo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?
4 De ɓe keddii iɓe ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawɗo oon, danni ɗum, de yoppi
ɗum dilli.
5 Ndeen o wi'i ɓe:
—Moy e mooɗon ɓiyum naa ngaari mum saamata ley ɓunndu de hunngoo
wurtinde ɗum law law, fay si ɗum nyalaande fowteteende?
6 Ɓe kunngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala suɓaade joonnde e noddude yimɓe

7 Wakkati Iisaa yi'i noddaaɓe ɓeen ina cuɓoo nokkuuje ɓurɗe teddude, o
banndani ɓe, o wi'i:
8 —Si a noddaama ɓangal fu, taa jooɗa e joonnde ɓurnde teddude. Sabo
ɓurɗo ma teddude ina waawi warude,
9 de nodduɗo ma oon wara, wi'e: «Hokku ooɗo jooɗorgal ngal!» Ndeen a
semtan, kooyaa joonnde ɓurnde leeyude ndeen.
10 Ammaa si a noddaama ɓangal fu, njooɗoɗaa to leeyi, faa nodduɗo ma
oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu dow to woodi toon!» Ndeen, ɗum laatante
teddeengal yeeso jooɗodiiɓe maa ɓeen fuu.
11 Sabo mawninkiniiɗo fuu, leeyinte, leeyinkiniiɗo du teddinte.
12 O wi'i nodduɗo mo oon du:
—Si aɗa nodda yimɓe mbottaari naa hiraande, taa noddu yigiraaɓe naa
banndiraaɓe naa sakiraaɓe naa hoddiiɓe maa jogiiɓe jawdi. Hasii ɓe nod-
ditete de ɗum laatoo njobdi maa.
13 Jonkaa si a wadii weltaare fu, noddaa talkaaɓe e woyɓe e bonnguuɓe e
wumɓe.
14 Ndeen, a barkinte, sabo ɓeen ngalaa ko njoɓire. A yoɓete nyannde
dartiiɓe ummintinaa.

Banndol dow weltaare
(Matta 22.1-10)

15 Gooto e nyaamooɓe ɓeen, nde nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:
—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu Laamɗo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Gorko gomma wadii nyaamdu mawndu, noddi yimɓe faa heewi.
17 Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli maccuɗo makko to yimɓe
ɓeen, wi'a: «Ngaree, nyaamduuji ɗiin cegilaama.»
18 Ɓe fuu, ɓe puɗɗi saloraade gooto gooto. Goɗɗo maɓɓe wi'i: «Mi soodii
ngesa, ina tilsi mi yaha mi ndaarowa nga, miɗo ŋaare njaafoɗaa kam.»

† **13:35** Jabuura 118.26.

19 Goɗɗo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa ɗi,
miɗo ŋaare njaafoɗaa kam.»
20 Goɗɗo katin wi'i: «Mi ɓaŋuɗo kesum, ɗuum waɗi de mi heɓataa warude.»
21 Maccuɗo oon warti, haalani ɗum joomum. Oon ɓerni, wi'i mo: «Yahu law
ley nokkuuje e dow laabi ngalluure nde, ngaddaa talkaaɓe e woyɓe e wumɓe
e bonnguuɓe.»
22 Maccuɗo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiiɗaa ɗuum fuu waɗaama, de
faa joonin nokkuure ina heddii.»
23 Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi jaajuɗi e paaɗuɗi, ndooloɗaa
yimɓe ngara naata, faa suudu am ndu heewa.
24 Sabo miɗo wi'a on: fay gooto e ɓe noddunoomi ɓeen meeɗataa nyaamdu
am ndu.»

No neɗɗo laatortoo taalibaajo Iisaa
(Matta 10.37-38)

25 Yimɓe heewɓe ina njaada e Iisaa. O hucciti e maɓɓe, o wi'i ɓe:
26 —Garɗo to am fuu, sanaa mi ɓurana ɗum bammum e inna muuɗum e jom
suudu muuɗum e sukaaɓe muuɗum e minyiraaɓe mum e mawniraaɓe mum,
mi ɓurana ɗum fay hoore muuɗum. Si wanaa noon fu, joomum waawaa
laataade taalibaajo am.
27 Katin du, mo wakkaaki leggal muuɗum palaangal de jokki kam fuu,
waawaa laataade taalibaajo am.*
28 Si won muuyɗo e mooɗon nyiɓude suudu toowndu, wanaa joomum
jooɗoto tafon, hiisoo ko haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu naa?
29 Si wanaa noon, si joomum joyyinii de waawaay tannyude, jiiɗo ndu fuu
jalan ɗum,
30 wi'a: «Neɗɗo o fuɗɗii nyiɓude, de hunngii tannyude!»
31 Katin, si kaananke yehii faa habdowa e kaananke goɗɗo, wanaa o
jooɗoto tafon o fonnda yalla worɓe makko ujunaaje sappo ɓeen ina mbaawi
habdude e jogiiɗo worɓe ujunaaje noogayo?
32 Si tawii o waawaa, o nulan yimɓe to joomum gilla ɓattaaki, faa jam waɗa
hakkunde maɓɓe.
33 Hono noon, fay gooto mooɗon waawaa laataade taalibaajo am si yop-
paay ko jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

34 Lamɗam ina woodi, ammaa si ɗam selii lamsude, ɗume lamsinta ɗam
katin?
35 Walaa fuu ko ɗam nafata, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Ɗam faɗɗete
yaasin.

Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

Banndol dow mbaalu lallungu
(Matta 18.12-14)

1 Nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe fuu ina ɓadii mo faa kettindanoo mo.
2 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ina ŋormoo, ina mbi'a:
—Gorko o ina jaɓɓoo luttuɓe, ina nyaamda e muɓɓen!
3 Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

* **14:27** Ndaaree Lukka 9.23.

4 —Si gooto moodon ina jogii baali hemre, de ngootu lalli, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay ɗiin fuu ley ladde, de filowoo lallungu nguun faa
yiita ɗum naa?
5 Si o yiitii ɗum fu, o towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigiraaɓe makko e hoddiiɓe
makko, o wi'a ɗum'en: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lallunoongu.»
7 Miɗo haalana on: hono noon seyo laatortoo dow kammuuli si luttoowo
gooto tuubii. Ingo ɓuri seyo capande njeenayo e njeenayo dartiiɓe ɓe
kaajaaka tuubude.

Banndol dow mbuuɗu cardi lallungu

8 —Katin du, si debbo ina jogii buuɗi cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa
o huɓɓan lampal, o fiisoo galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita ɗum naa?
9 Nde o yiiti ɗum fu, o hawrunduran yigiraaɓe makko e hoddiiɓe makko, o
wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuuɗu am lallunoongu.»
10 Miɗo haalana on: hono noon maleyka'en Laamɗo ceyortoo, si luttuɗo
gooto tuubii.

Banndol dow ɓiɗɗo majjuɗo

11 Iisaa wi'i katin:
—Gorko gomma ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.
12 Minyiiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam ngeɗu am e jawdi ndi.»
Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muuɗum ndiin hakkunde maɓɓe.
13 Faa wadi balde seeɗa, minyiiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi
leydi mboɗɗundi. Toon o bonniri ngeɗu makko nguun fuu e fijirde.
14 Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o fuɗɗi
tampude.
15 O yehi o takkowii e gorko jeyaaɗo e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum
faa o duranowa ɗum girooji muuɗum.
16 Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji ɗiin, ammaa fay gooto
hokkataa mo.
17 Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanooɓe baaba
am nyaaman faa kedda, inani kam ɗo, miɗo maaya rafo.
18 Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a ɗum: Baaba, mi toonyake
jom kammuuli, mi toonyake ma aan du,
19 mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto
e gollooɓe maa ɓeen!»
20 Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woɗɗi, baabiiko
oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo.
21 Ɓiɗɗo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma,
mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin!»
22 De baabiiko oon wi'i maccuɓe muuɗum: «Karee, ngaddowee saaya ɓurka
fuu woodde ɓornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton paɗe
e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari payndi du, kirson ɗum faa nyaamen, mbeltoɗen!
24 Sabo ɓiyam o, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.» Nii
ɓe puɗɗiri weltaare.
25 Wakkati oon, ɓiɗɗo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartannoo
faa ɓadii wuro ndeen, nani jimi fijo e dippaali.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓeen, o yami ɗum ko woni duko ko.

27 Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi,
sabo o wartii, imo reenii.»
28 Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wurtii,
ina sura mo faa o naata.
29 O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duuɓi keewɗi miɗo gollane, fay nde
wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa ɗum e laataade fuu, abada a
hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraaɓe am.
30 De ɓiya nyaamruɗo jawdi maa e rewɓe fijooɓe oon kaa, ko warti, a
hirsanii ɗum ngaari payndi.»
31 Baabiiko wi'i mo: «Ɓinngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo
aan jeyi.
32 Ina haani ceyoɗen, mbeltoɗen. Sabo minya oon, o maaynooɗo de o
ummitii, o majjunooɗo de o yiitaa.»

16

Banndol dow howruujo caruɗo

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen katin:
—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo muuɗum jawdi. O haalanaa
howruujo oon ina bonna jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wi'i: «Ko nanumi e maaɗa ɗuum wo ɗume? War, hiisa ko
kalfinaɗaa ɗuum, sabo a waawaa halfineede katin.»
3 Howruujo oon wi'i e hoore muuɗum: «Noy ngaɗammi? Sabo joomam
ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, miɗo semta ŋaaraade.
4 Ayyo! Miɗo anndi no ngaɗammi, faa yimɓe njaɓɓitoo kam e ley cuuɗi
muɓɓen si mi ɓortaama golle.»
5 Jonle o noddi ɓe joomiiko rewata nyamaale ɓeen, gooto gooto. O wi'i
arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?»
6 Oon wi'i mo: «Paali hemre nebbam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo:
«Hooyu talkuru maa nyamaale, hara, jooɗa mbinndaa capanɗe joy.»
7 O wi'i goɗɗo katin: «Aan le, noy foti ndeweteɗaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji
alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa
bootooji capanɗe jeetati.»
8 Jom howruujo oonyiiɗo oon mani ɗum saabe yoyre muuɗum. Sabo yimɓe
adunaaru ɓeen ɓuri yimɓe annoora gollirde yoyre hakkunde muɓɓen.
9 Miin, miɗo wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraaɓe, piloree ɓe jawdi
adunaaru faa nde ndi hantii fu, njaɓɓiteɗon ley nguurndam nduumiiɗam.
10 Koolniiɗo e ko famɗi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamnaay ko famɗi,
laamnataa ko mawni du.
11 Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on
jawdi ngoongalaari ndiin?
12 Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njananndi, moy hokkata on ko
njeyɗon ɗuum?
13 Maccuɗo fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe ɗiɗo. Sabo wanyan
gooto, de yiɗa keddiiɗo oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa
keddiiɗo oon. On mbaawaa gollande Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.
(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)
14 Farisa'en, yiɗuɓe ceede ɓeen, ina kettindii ɗum fuu, ina njala mo.
15 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon le, oɗon moyyina ko'e mooɗon yeeso yimɓe, ammaa Laamɗo ina
anndi ɓerɗe mon. Sabo ko yimɓe teddinta ɗuum, ina nyiddinii to Laamɗo.

16 Tawreeta e annabaaɓe ina ngoodunoo faa warude wakkati Yaayaa. Gilla
e Yaayaa Kabaaru Lobbo laamu Laamɗo ina ɓanginee. Mono fuu ina durwa
naatude ley maggu.
17 Ammaa e noon fu, timmugol kammu e leydi ɓuri hoyude diina ittude
toɓɓel gootel e ley Tawreeta oon.
18 Neɗɗo fuu ceeruɗo deekum de ɓaŋi goɗɗo, jeenii. Katin du neɗɗo fuu
ɓaŋuɗo debbo ceeraaɗo, jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

19 —Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi ɓornotooɗo kaddule boɗeeje
ɗaatuɗe, buurduɗo nyannde fuu e weltaare e mbelirka.
20 Talkaajo gomma keewɗo ɓuuye, bi'eteeɗo Laajaru, ina fukkoo dammbu-
gal galle makko.
21 Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi oon. Fay dawaaɗi ina ngara
ina metta ɓuuye makko ɗeen.
22 Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari ɗum faa to Ibrahiima. Jom jawdi
oon kam du maayi, uwaa.
23 Ley nokkuure maayɓe imo torroo, o ɓanti gite makko, o haccii Ibrahiima
to woɗɗi, Laajaru ina woni ɗakkol muuɗum.
24 O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima, yurmam, nulu Laajaru, suuwa
hoore honndu muuɗum ley ndiyam, de wara feewnana kam ɗemngal am.
Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»
25 Ammaa Ibrahiima wi'i: «Ɓinngel am, miccita a heɓii kulle lobbe e ley
nguurndam maaɗa, Laajaru kaa wo bone tan heɓi. Joonin, kanko o heɓii
hinneede ɗo, de aan torroɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum du fuu, luggere mawnde woni hakkunde amin e mooɗon.
Ndelle si won yiɗuɓe yuurude to amin njaha to mooɗon, naa yuurude to
mooɗon ngara to amin, tawan mbaawaa.»
27 Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, miɗo nyaage, nulu Laajaru suudu
baaba am,
28 sabo miɗo woodi sakiraaɓe worɓe njoyo, faa o gongina ɓe taa ɓe ngara e
nokku torra o.»
29 Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «Iɓe njogii haala Muusaa e haalaaji
annabaaɓe, accu ɓe kettindanoo ɗi.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si goɗɗo yuurii
hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe fu, ɓe tuuban.»
31 Ibrahiima wi'i mo: «Si ɓe kettindanaaki Muusaa e annabaaɓe, fay si
goɗɗo ummitii e maayɓe, ɓe ngoonɗintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede
(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Sikke walaa ko fergata yimɓe faa luttina ɗum'en waran, ammaa bone
woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Hayre teddunde haɓɓee e daande joomum faɗɗee ley maayo manngo,
ɗum ɓuri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy.
3 Kaybee ko'e mooɗon: si sakiike maa luttii, pelaa ɗum. Si tuubii, njaafoɗaa
ɗum.
4 Si o toonyake ma kile jeɗɗi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile
jeɗɗi imo tuubane, njaafoɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtanaade

5 Nulaaɓe ɓeen mbi'i Iisaa:
—Ɓeydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wi'i:
—Si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiiɗo ɗoofoo, darowoo ley maayo, ki jaɓanan on.
7 Moy e moodon maccuɗo muuɗum demoowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a ɗum: «Hara jooɗa, nyaamu»?
8 Walaa! A wi'an mo: «Waɗanam nyaamdu, haɓɓa kaddule maa de ngollanaa kam faa mi nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa njaraa.» Wanaa noon worri naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo oon saabe waɗii ko njamirɗaa ɗuum naa?
10 Onon du hono noon. Si on ngaɗii huunde fuu ko njamiraɗon, mbi'ee: «Min maccuɓe tan, ko min njeyi waɗude ni min ngaɗi.»

No Iisaa danniri seppinɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi hakkunde leyɗe Samariya e Galili.
12 O wari faa o naata wuro wonngo, de seppinɓe sappo ngari to makko, ndarii to toowti,
13 yeewnii, mbi'i:
—Iisaa, joomii amin, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndeen, o wi'i ɓe:
—Njehee, kollowee ko'e mon almaami'en ɓeen.
E ley yaadu maɓɓe nduun ɓe cellinaama.
15 Gooto maɓɓe, nde yi'unoo daɗii ndeen, yeccii, ina teddina Laamɗo e daande toownde.
16 O sujidi e leydi ɗakkol koyɗe Iisaa, imo yetta ɗum. Oon wo Samariyanke.
17 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa sappo ɓeen fuu ndaɗii naa? Toy njeenayo ɓeen le ngoni?
18 Ndelle walaa fuu jecciiɗo faa teddina Laamɗo si wanaa janano o naa?
19 Ndeen, o wi'i gorko oon:
—Umma, yahu, goondinal maa dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamɗo (Matta 24.23-28, 37-41)

20 Farisa'en ɓeen yami Iisaa ndey laamu Laamɗo warata. O jaabii ɓe, o wi'i:
—No laamu Laamɗo wardata noon, yi'ataake.
21 Fay gooto waawaa wiide inani ɗum naa inana ɗum, sabo anndee, laamu Laamɗo ina woni hakkunde moodon.
22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko:
—Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyannde wootere e ley nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo, de on nji'ataa.
23 On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa njehee, taa njokkee ɓe.
24 Sabo hono no mayyere yaynirta illa hoore kammu ɗo faa yaade hoore kammu to, hono noon Ɓii Neɗɗo laatortoo nyannde gartol muuɗum.
25 Ammaa ko artii ɗum, ina tilsi o torree torraaji keewɗi, yimɓe jamaanu o du caloto mo.
26 Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon, noon du nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo laatortoo:
27 yimɓe ina nyaama, ina njara, ina ɓaŋa, ina ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De ilam tuufaandu ɗaam wari, halki ɓe fuu.

28 Laatoto hono no wakkati Luudu noon du, yimɓe ina nyaama, ina njara,
ina cooda, ina conna, ina aawa, ina nyiɓa.
29 Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo Sodoma ndeen, Laamɗo tomni
yiite e sitti,* halki ɓe fuu.
30 Hono noon nyannde ɓangugol Ɓii Neɗɗo du laatortoo.
31 Nyannde ndeen, si neɗɗo ina woni dow suudu, de gineeji mum ina ngoni
ley suudu fu, taa wi'a jippanto ɗi. Tawaaɗo ngesa du, taa yeccoo faa hooya
ko woni ley wuro.
32 Miccitee dee Luudu oon.
33 Neɗɗo fuu piliiɗo reenude yonki muuɗum, mursan ki, de neɗɗo fuu
mursuɗo ki, reenan ki.
34 Miɗo haalana on: ley jemma oon, yimɓe ɗiɗo fukkodiiɓe dow sekko
wooto, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗo undooɓe, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee. [
36 Worɓe ɗiɗo wonɓe ley ngesa ngoota, gooto muɓɓen hooyete, de gooto
yoppee.]†
37 Taalibaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i mo:
—Joomii amin, toy ɗum waɗata?
O wi'i ɓe:
—To ko saaɗi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotooɗo oonyiiɗo

1 Iisaa banndani ɓe banndol faa hollita ɓe ina tilsi ɓe keddodoo e du'aare,
taa ɓe njoppa saabe tampiri.
2 O wi'i:
—Ina woodunoo e wuro gomma carotooɗo mo hulataa Laamɗo, yaa-
gataako fay gooto.
3 Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngoon, ina wara to carotooɗo
oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.»
4 Carotooɗo oon jaɓaay faa ɓooyi. De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si
taweede mi hulataa Laamɗo mi yaagataako fay gooto du,
5 sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa o sela warude imo sukka
noppi am.»
6 Caggal ɗuum Iisaa wi'i:
—On nanii ko carotooɗo bonɗo oon wi'i naa?
7 De wanaa Laamɗo na walla suɓaaɓe muuɗum wullitotooɓe ɗum jemma e
nyalooma ɓeen fuu faa ɓe keɓa sariya maɓɓe naa? O jaabataako ɓe law naa?
8 Miɗo haalana on: o saranto ɓe law. Ammaa wakkati Ɓii Neɗɗo wartowi,
yalla o tawan goondinɓe mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

9 Iisaa banndani yimɓe jogoriiɓe ko'e muɓɓen wo dartiiɓe de njawi woɓɓe,
haalani ɓe banndol ngol, wi'i:
10 —Worɓe ɗiɗo naati suudu dewal mawndu faa ngaɗa du'aare. Gooto wo
Farisaajo, gooto du wo nanngoowo lampo.
11 Farisaajo oon darii ina du'oroo ley ɓernde muuɗum hono ni: «Laamɗo, mi
yettii ma ko mi nanndaay e yimɓe woɓɓe laatiiɓe wuyɓe e bonɓe e jeenooɓe,
e hono nanngoowo lampo o du.

* **17:29** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa. † **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 36.

12 Miɗo suumoo e ley jeɗɗiire fuu kile ɗiɗi, miɗo itta jakka e huunde fuu ko keƀumi.»
13 Nanngoowo lampo oon darii to toowti, suusaay fay tiggitaade kammu,
ina guƀƀoo ƀerndem, na wi'a: «Laamɗo yurmam, mi jom hakke.»
14 Miɗo wi'a on: kanko hooti wo o jaafaaɗo, wanaa ooto. Sabo mawninkiniiɗo fuu leeyinte, leeyinkiniiɗo du toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

15 Ina woodi waddooƀe to Iisaa cukaloy, faa o meema koy. Nde taalibaaƀe ƀeen nji'unoo ɗum ndeen, ina ndukana yimƀe ƀeen.
16 Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nannduƀe e makkoy ƀeen njeyi laamu Laamɗo.
17 Goonga kaalanammi on: mo jaƀiraay laamu Laamɗo hono no cukalel ni fuu, naatataa ɗum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi
(Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

18 Gooto ley hooreeƀe Alhuudiyankooƀe yami mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, ɗume kaanumi waɗude faa mi heƀa nguurndam nduumiiɗam?
19 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamɗo.
20 Aɗa anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa waɗu war-hoore, taa wujju, taa seeda fewre, teddin inna maa e bammaa.»*
21 Hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miɗo hayba ɗum fuu gilla e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, wi'i mo:
—Huunde wootere heddanii ma tafon: sonnu ko njogiɗaa ɗuum fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaƀe. Ndeen, a heƀan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.
23 Nde o nannoo ɗum ndeen, o sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi.
24 Iisaa ndaari mo, wi'i:
—Naatugol joomiraaƀe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!
25 Si goonga, ngeelooba naata wudde battal ƀuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.
26 Hettindaniiƀe mo ƀeen mbi'i:
—Ndelle, moy woni kisoowo?
27 Iisaa jaabii:
—Ko yimƀe mbaawaa ɗuum, Laamɗo kaa na waawi.
28 Ndeen Piyeer wi'i:
—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii ɗuum fuu, min njokkii ma.
29 O wi'i ƀe:
—Goonga kaalanammi on: joppuɗo wuro muuɗum, naa deekum, naa sakiraaƀe muuɗum, naa saaraaƀe mum, naa sukaaƀe mum saabe laamu Laamɗo,
30 heƀan ɗum kile keewɗe e wakkati mo ngonɗen e muuɗum joonin o, heƀan nguurndam nduumiiɗam e ley wakkati garoowo oon du.

---

* **18:20** Wurtagol 20.12-16.

No Iisaa ɓanginiri katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

31 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Inani eɗen njaha Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo e dow Ɓii
Neɗɗo ɗuum fuu, tabitan.
32 Sabo o wattete e juuɗe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, ɓe njalnoroo mo, ɓe
torra mo, ɓe tutta dow makko,
33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. De nyannde tataɓerde, o ummitoto.
34 Taalibaaɓe ɓeen paamaay haala kaan fes. Maanaa makka na suuɗanii
ɓe, ɓe annditaay ko o haali ɗuum.

No Iisaa wumtiniri bumɗo
(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

35 Nde Iisaa ɓattinoo Yeriko ndeen, tawi bumɗo ina jooɗii ɗakkol laawol
ngool, ina garbina.
36 O maati jamaa ina faltoo, de o yami ɗum wo ɗume.
37 Ɓe mbi'i mo:
—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.
38 O yeewnii, o wi'i:
—Iisaa, taan Daawda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓeen ina njawana mo faa o deyyinoo. Ammaa o ɓeydi yeewnaade
sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo to muuɗum. Nde o ɓattinoo ndeen, Iisaa
yami mo:
41 —Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
O wi'i:
—Joomam, mi wumta!
42 Iisaa wi'i mo:
—Wumtu, goonɗinal maa dannii ma.
43 Wakkati gooto o wumti, o jokki ɗum, imo teddina Laamɗo. Nde yimɓe
ɓeen nji'unoo ɗum ndeen, njetti Laamɗo.

19

No Jakayus goonɗiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ina rewi ley wuro ngoon.
2 Gorko bi'eteeɗo Jakayus ina woni ley toon. O hooreejo nanngooɓe lampo,
wo o jom jawdi du.
3 Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo o
daɓɓo.
4 O doggi, o arditii, o yeeŋi lekki hono yibbi ɗo Iisaa rewata ɗoon faa o yi'a
ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tiggitii, wi'i mo:
—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera wuro maa hannden.
6 Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓeen fuu ina ŋurŋurta, ina mbi'a:
—O weeranowii luttoowo.
8 De Jakayus darii, wi'i Iisaa:
—Joomam, hettina, mi hokkan feccere jawdi am fuu talkaaɓe. Si won mo
teetumi huunde, mi yoɓan ɗum kile nay.
9 Iisaa wi'i:
—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko du wo o taan Ibrahiima!

10 Sabo Ɓii Neɗɗo warii filaade majjuɓe faa hisina ɗum'en.

Banndol dow tino buuɗi
(Matta 25.14-30)

11 Ko yimɓe ɓeen kettindii ɗuum, Iisaa ɓeydi haala, banndani ɓe banndol
gonngol, sabo o ɓattake Urusaliima. Katin du yimɓe miilii laamu Laamɗo
ɓangan joonin joonin.
12 Ndelle, o wi'i:
—Gorko dimo tedduɗo yehi leydi mboɗɗundi faa hokkee laamu, de gaɗa
ɗuum warta.
13 O noddi maccuɓe makko sappo, o hokki mono e maɓɓe fuu mbuuɗu
kaŋŋe, o wi'i ɗum'en: «Ngolliree ɗum faa mi warta.»
14 Ammaa yimɓe leydi ndiin njiɗaa mo, ɓe ummini nulaaɓe gaɗa makko, ɓe
mbi'i: «Min njiɗaa o laamoo min.»
15 Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccuɓe ɓe
o halfini jawdi ɓeen. Imo yiɗi faamude ko mono e maɓɓe fuu heɓi e ko golliri
ɗuum.
16 Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuuɗu maa nguun tinake buuɗi
sappo.»
17 O wi'i ɗum: «Gasii sanne, maccuɗo lobbo. Sabo a hoolnake e ko famɗi, a
laamoto dow galluuje sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuuɗu maa tinake buuɗi joy.»
19 O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluuje joy.»
20 Caggal ɗuum keddiiɗo oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuuɗu maa, mi
saawii ɗum e tekkere
21 sabo miɗo hule. Sabo a gorko tiiɗuɗo alhaali, aɗa hooya ko a resaay, aɗa
taya ko a aawaay.»
22 O wi'i ɗum: «Dara! Haalaaji maa jaati carortomaami, aan maccuɗo
bonɗo. Aɗa anndunoo mi gorko tiiɗuɗo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi
tayan ko mi aawaay.
23 Ndelle ko waɗi a wattaay jawdi am ndi to tinooɓe buuɗi, faa nde
ngartumi fu mi jaɓida ndi e tino mayri fuu?»
24 Ndeen joomiiko oon wi'i tawaaɓe ɗoon ɓeen: «Teetee mo mbuuɗu ngu,
de kokkon ɗum jom buuɗi sappo oon.»
25 Ɓe mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buuɗi sappo.»
26 O wi'i: «Miɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante. Ammaa mo walaa oon,
fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
27 De wayɓe kam ɓe njiɗaa mi laamoo ɗum'en ɓeen, ngaddee ɓe ɗo, mbaron
ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19)

28 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndeen, ardii, fonndii Urusaliima.
29 Nde o ɓattinoo gure Baytifaaji e Baytaniya gonɗe dow waamnde
wi'eteende Jaytun, o nuli taalibaaɓe makko ɗiɗo,
30 o wi'i ɓe:
—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon ngo, on tawan mola araawa
nga fay gooto waɗɗaaki abada ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga, ngaddon nga ɗo.
31 Si goɗɗo yamii on, «Ko waɗi oɗon kaɓɓita nga?», mbi'on: «Joomii amin ina
haajaa nga.»
32 Nulaaɓe ɓeen njehi, tawri no o wi'iri ɗum'en noon.
33 E ley haɓɓitingol maɓɓe mola nga, jeyɓe mola nga ɓeen mbi'i:
—Ɗume kaɓɓitanton mola nga?

34 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Joomii amin haajaa nga.
35 Ɓe njaari nga to Iisaa, ɓe njowi saayaaji maɓɓe dow mola nga, ɓe
mbaɗɗini Iisaa dow magga.
36 No o yaarata noon, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngool.
37 Joonin o ɓadake Urusaliima to jippitorde waamnde Jaytun. Taalibaaɓe
heewɓe ɓeen fuu ina keewi seyo, puɗɗi ina njetta Laamɗo e daaɗe toowɗe,
saabe kaayeefiiji ɗi ɓe nji'unoo ɗiin fuu.
38 Iɓe mbi'a:
—Barke woodanii kaananke garɗo e dow innde Joomiraaɗo! Jam won dow
kammu. Manngu woodanii Laamɗo faa dow kammuuli!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe ley jamaa oon ɓeen mbi'i mo:
—Moodibbo, haɗu taalibaaɓe maa ɓeen dukude!
40 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo haalana on, si kamɓe ɓe, ɓe ndeyyinake fu, wo kaaye ɗe yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

41 Iisaa ɓattii ngalluure ndeen. Nde o ndaarunoo nde fu, o woyi nde,
42 o wi'i:
—Miɗo muuyi tawee hannden aɗa anndunoo aan du ko hokkete jam! De
joonin kaa, ɗum suuɗaama e gite maa.
43 Balɗe ngaran ɗe wayɓe ma yolata leydi ngaɗa yeeŋirɗe, piile, ɓille gereeji
fuu,
44 niise, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Ɓe njoppantaa ma fay hayre wootere
dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamɗo wari wallude ma.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

45 Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuɗɗi riiwude luumotooɓe.
46 Imo wi'a ɗum'en:
—Ina winndaa: «Suudu am laatoto waɗirdu du'aare».* Onon kaa, on ngaɗii
ndu suuɗirdu yanooɓe.
47 Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun.
Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ngool ɓeen
ina piloo no mbardata mo,
48 ammaa ɓe kunngake heɓude laawol sabo yimɓe ɓeen ina ngattani
haalaaji makko ɗiin hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)

1 E ley balɗe ɗeen nyannde gomma Iisaa ina janngina yimɓe ina waajoo
Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooreeɓe almaami'en e janngi-
nooɓe Tawreeta e mawɓe yimɓe ngari to makko,
2 mbi'i mo:
—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawɗe gollude ko ngollataa ɗum?
Moy hokki ma laawol ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaaboɗon kam ɗum:
4 lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamɗo yuuri naa to yimɓe?
5 Ɓe paamiri hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:

* **19:46** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11.

—Si en mbi'ii wo to Laamɗo, o yaman en ko waɗi de en ngoonɗinaay Yaayaa?
6 De si en mbi'ii wo to yimɓe, yimɓe ɓe fuu limnan en kaaye, sabo ɓe fuu ɓe
tannyorii Yaayaa wo annabaajo.
7 Nii ɓe njaaborii ɓe mbi'i ɓe paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi
ɗuum.

Banndol dow remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)

9 Iisaa fuɗɗi banndande yimɓe banndol ngol, wi'i:
—Neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de waɗi jahaan-
gal, ɓooyi wartaay.
10 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe ɓeen
toon faa jaɓa ngeɗu makko ɓiɓɓe cabiije ɗeen. Ndeen remooɓe ɓeen piyi
nulaaɗo oon, njeccini ɗum juuɗe ɓole.
11 O nuli to maɓɓe golloowo goɗɗo. Ɓe piyi oon du, ɓe kuyfini ɗum, ɓe
njeccini ɗum juuɗe ɓole.
12 O nuli katin golloowo tataɓo. Ɓe mbarmini ɗum, ɓe ndiiwi ɗum.
13 Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngaɗammi? Mi nelan ɓiyam
gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!»
14 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiɗɗo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O
woni donoowo oon. En mbara ɗum, kewten ngesa nga!»
15 Ɓe paɗɗi mo faa gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa
oon waɗata ɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.
Nde yimɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Taa ɗum laatoo!
17 Iisaa ndaari ɓe, wi'i:
—Ndelle, ɗume woni maanaa ko winndaa ɗuum:
«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon»?*
18 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muuɗum du,
ɗiggan.

Haala yoɓugol lampo
(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

19 Jannginooɓe Tawreeta e hooreeɓe almaami'en paamii banndol ngol wo
kam'en sappii. Ɓe pilii no ɓe nanngira Iisaa wakkati oon, ammaa ɓe kulii
yimɓe.
20 Ɓe taykii Iisaa. Ɓe nuli horooɓe nanndinkiniiɓe e lobbuɓe, yalla ina
keɓira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juuɗe
laamu, saroo mo.
21 Ɓeen yami mo:
—Moodibbo, miɗen anndi ko kaalataa ɗuum e ko mbaajotoɗaa ɗuum ina
fonnditii, miɗen anndi a ɓurdintaa fay gooto, aɗa jannginira laawol Laamɗo
ngol goonga.
22 Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawɗo oon lampo naa
dagaaki?
23 Ammaa o annditii hiila maɓɓe ka, o wi'i ɓe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal moy e innde moy woni ɗo?
Ɓe mbi'i:

* **20:17** Jabuura 118.22

—Kaananke Roma!
25 Ndeen o wi'i ɓe:
—Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamɗo du ko jeyi.
26 Ɓe kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso yimɓe ɗuum. Jaabu makko oon haaynii ɓe, ɓe ndeyyinii.

Haala ummitagol maayɓe
(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

27 Woɓɓe e Saduki'en ngari to makko. Ɓeen ngoni yeddooɓe ummital. Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
28 —Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neɗɗo ɓaŋii debbo, maayii, heɓaay ɓiɗɗo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaaɗo oon faa heɓana maayɗo oon ɓeyngu.
29 Ina woodunoo rimdaaɓe njeɗɗo. Arandeejo oon ɓaŋi debbo, maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo oon, maayi,
31 tataɓo oon jokkiti. Hono noon njeɗɗo ɓeen fuu ɓaŋiri mo, keɓaay ɓiɗɗo, maayi.
32 De sakitii, debbo oon du maayi.
33 Ndelle, nyannde ummital, moy e maɓɓe laatotoo goroo debbo oon? Sabo ɓe njeɗɗo fuu ɓe ɓaŋiino mo.
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yimɓe jamaanu o ina ɓaŋa, ina ɓaŋee.
35 Ammaa fotuɓe heɓude ummitagol e nguurndam garoojam ɓeen, ɓaŋataa, ɓaŋataake,
36 sabo ɓe mbaawaa maayde katin. Ɓe laatake hono maleyka'en noon. Wo ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabo ɓe ummintinaaɓe e maayde.
37 Woodi ko maayɓe ummitotoo ɗuum, fay Muusaa sappake ɗum ley taariki wuumoore huɓɓoore. Sabo toon o noddiri Joomiraaɗo Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†
38 Laamɗo wanaa Laamɗo maayɓe, wo o Laamɗo wuurɓe. Sabo to makko yimɓe fuu wo wuurɓe.
39 Woɓɓe e jannginooɓe Tawreeta, mbi'i:
—Moodibbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗuum ɓe cuusaay yamude mo yamɗe goɗɗe katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)

41 Iisaa wi'i ɓe:
—Noy ɓe mbaawri wiide Almasiihu wo taan Daawda?
42 Daawda e hoore muuɗum wi'i ley dewtere Jabuura:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
43 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»‡
44 Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

45 E ley ko yimɓe ɓeen fuu kettindanii mo, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:

† **20:37** Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko ɓooyi. ‡ **20:43** Jabuura 110.1.

46 —Ndeentee e jannginooɓe Tawreeta yiɓuɓe yiilodaade e saayaaji mawɓi
e jowteede jowtaali teddudi ley luumooji, fooɓantooɓe jooɓorɓe ɓurɓe ted-
dude ley cuudi baajorɓi e nokkuuje teddudɓe to nyaamduuji.
47 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de
ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe,
jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

21

Haala sadaka ɓurɓo wooɓude
(Marku 12.41-44)

1 Iisaa yepti gite muuɓum, yi'i joomiraaɓe jawdi ina ngatta sadakaaji
muɓɓen e keesu sadaka.
2 O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du ina watta toon buudi ɓiɓi,
3 de o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko watti ɓuum, ɓuri ko ɓe fuu
ɓe ngatti.
4 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa ɓe fay huunde tan ɓe ngattiri hono dokke.
Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muuɓum, watti haddi ko joginoo faa
wuurda ɓuum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

5 Ina woodi woɓɓe ina kaala haala suudu dewal mawndu nduun, e no ndu
ŋarɓiniraa kaaye e kulle cakkaaɓe. Ndeen Iisaa wi'i:
6 —Ko nji'oton ɓuum, wakkati waran nde fay hayre wootere heddataako ɓo
ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, anndin min nde ɓum waɓata. Maande ndeye hollata kulle
ɓeen ɓadake waɓude?
8 O wi'i:
—Ndeentee taa mbosineɓon e goonga. Heewɓe ngardan e innde am, ina
mbiitoo: «Miin woni kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon ɓadake.» Taa njokkee
ɓe.
9 Nde nanoyɓon woldeeji e muurtereeji, taa kulee. Sabo tilay ɓum waɓa
tafon, ammaa ɓum wanaa timmoode wakkati oon.
10 O heddii imo wi'a ɓe:
—Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu.
11 Dimmbanɓe leydi mawɓe ngaɓan, rafooji e nyawuuji bonɓi du ngaran e
nokkuuje feere feere. Kulle kulɓiniiɓe e sifaaji mawɓi yuuran dow kammu.
12 Ammaa gilla ɓum fuu waɓaay, yimɓe nanngan on, torreɓon, njaareɓon
to cuudi baajorɓi e kasuuji. Ɓe ngadda on yeeso kaanankooɓe e hooreeɓe
saabe innde am.
13 Ɓum hokkan on laawol seedanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɓe mon on miilataako ko njaabotoɓon.
15 Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko
wayɓe on ɓeen fuu mbaawaa salaade naa yeddude.
16 Fay saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e koreeji mon e yigiraaɓe mon
njammboto on, mbara woɓɓe mooɓon.
17 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am,
18 ammaa fay leembol ko'e mooɓon halkataa.
19 Tinnitaare mooɓon ndannirton yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu
(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

20 —Nde nji'uɗon konuuji ina piiloo Urusaliima fuu, anndon halkeede
mayre ɓadake.
21 Wakkati oon, tawaaɓe leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaaɓe
ley ngalluure nde fuu, njalta e mayre. Tawaaɓe ladde du, taa naata ngalluure
ndeen.
22 Sabo balɗe ɗeen wo balɗe yomnitagol, faa ko winndaa ɗuum fuu tabita.
23 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra ley balɗe ɗeen! Sabo
torraaji mawɗi njanan e leydi ndi, tikkere Laamɗo jippoto e lenyol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaahi, ɓe nanngee, ɓe njaaree hakkunde lenyi fuu.
Lenyi ndampan Urusaliima faa nde wakkati dawrugol muɓɓen timmiri no
fodoraa.
25 Sifaaji ngaɗan dow naange e lewru e koode. Ley adunaaru du kulol
waɗan e leyɗe ɗeen. Ɗe fuu ɗe mbemmboto saabe feekaango maayo manngo
e bempeyye muuɗum.
26 Yimɓe pekkoran saabe kulol si miilake dow ko waroyta e adunaaru ndu,
sabo fay baawɗe kammu ɗeen ndimmboto.
27 Wakkati oon, yimɓe ɓeen nji'an Ɓii Neɗɗo ina wara e duule, ina warda e
baawɗe e teddeengal manngal.
28 Onon, si ɗum fuɗɗii waɗude, tiggitoɗon, ɓanton ko'e mooɗon, sabo
Laamɗo ɓadake rimɗinde on.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

29 Caggal ɗuum, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
—Ndaaree yibbi e leɗɗe goɗɗe ɗe fuu.
30 Si on nji'ii ɗe mbilitii, oɗon anndi ndunngu ɓadake.
31 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina ngaɗa, annditon laamu Laamɗo
ɓadake.
32 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa, tawee kulle ɗeen fuu
ngaɗaay.
33 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon taa yidde fijo suloowo e sulargol doro e kaɓɓu-ko'u
adunaaru njowoo dow ɓerɗe mon de nyannde ndeen juha on
35 hono tuugol*. Sabo inde wara dow yimɓe adunaaru fuu.
36 Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngaɗon du'aare, faa keɓon daɗude e kulle
gaɗooje ɗeen fuu, mbaawon daraade yeeso Ɓii Neɗɗo.
37 Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o
wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo
mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nannga Iisaa
(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

1 Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin ɓadake. Ɗum woni iidi
nyannde Faltagol.

---

* **21:35** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

2 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina piloo no mbarda
Iisaa, de si goonga iɓe kula yimɓe ɓeen.
3 Ndeen Seyɗaani naati Yahuuda bi'eteeɗo Isikariyotto, gooto e sappo e ɗiɗo
ɓeen.
4 O yehi o haaldowi e hooreeɓe almaami'en e doomooɓe suudu dewal
mawndu no o wattirta Iisaa e juuɗe muɓɓen.
5 Ɓe ceyii, ɓe ndewri ɓe kokkan mo ceede.
6 O jaɓi, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa
oon faamaay.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

7 Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde
dammuuli iidi Faltagol njeyi hirseede.
8 Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i ɗum'en:
—Njehee cegilanee en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.
9 Ɓe yami mo:
—Toy njiɗɗaa min cegiloo nde?
10 O wi'i ɓe:
—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii
loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu ɗo o naatata ɗoon,
11 mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaam-
data e taalibaaɓe mum ɓeen iidi Faltagol?»
12 O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon
cegilotoɗon hiraande ndeen.
13 Ɓe njehi, ɓe tawi hono no o wi'iri ɓe noon, ɓe cegilanii hiraande iidi
Faltagol ndeen.
14 Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o jooɗii kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Miɗo muuyi nyaamdude e mooɗon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla
mi torraaka.
16 Sabo miɗo wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyannde nde ɗum tabiti
ley laamu Laamɗo.
17 O hooyi horde, o yetti Laamɗo, o wi'i:
—Njaɓee ɗum, peccee ɗum hakkunde mooɗon,
18 sabo miɗo wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam katin faa nde laamu
Laamɗo wari.
19 Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o heltii, o hokki ɓe, o wi'i:
—Ɗum wo ɓanndu am hokkaandu saabe mooɗon. Ngaɗon ɗum faa micc-
itoɗon kam.
20 Hono noon du, nde ɓe tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam,
o hokki ɓe, o wi'i:
—Horde nde woni amaana keso tabintiniraaɗo yiiyam am ndufeteeɗam
saabe mooɗon.
21 Ammaa paamee, jambotooɗo kam oon ina nyaamda e am e le'al gootal.
22 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira adunaaru hono no fodoranaa noon. Ammaa
bone woodanii jambotooɗo mo oon!
23 Ndeen ɓe puɗɗi yamundurde hakkunde maɓɓe moy e maɓɓe waɗata
huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni ɓurɗo teddude

24 Jeddi ngaɗi hakkunde maɓɓe du e dow moy ɓuri teddude.
25 Iisaa wi'i ɓe:

—Kaanankooɓe leyɗe ina ndawrana jaalaaɓe muɓɓen. Jom'en doole dow yimɓe ɓeen du ina njiɗi noddireede wallooɓe.
26 Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa ɓurɗo teddude e mooɗon laatoo
hono cukalel, ardiiɗo du laatoo hono golloowo.
27 Sabo moy ɓuri teddude, jooɗiiɗo faa nyaama naa golloowo gaddoowo
nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon ɓuri naa? De miin kaa, miɗo woni
hakkunde mooɗon hono golloowo oon.
28 Onon ngoni heddodiiɓe e am ley torraaji am.
29 Saabe ɗuum, miin du, mi hokkii on laamu hono no Baaba am hokkiri
kam laamu ni,
30 faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley laamu am. On njooɗoto dow
jooɗorɗe laamu, caroɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

31 Simon, Simon, Seyɗaani nyaagake heɓude on faa seɗa on hono no
alkama seɗirtee ni.
32 Ammaa mi du'anake ma taa goonɗinal maa mursee. Aan le, nde
ngartoyɗaa to am, cemmbinɗinaa sakiraaɓe maa.
33 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, miɗo segilii yaadude e maaɗa ley kasu e wardeede e maaɗa!
34 De Iisaa wi'i:
—Miɗo haalane, Piyeer, fadde ndontoori e joggude hannden tawan a wi'ii
kile tati a anndaa kam.
35 O wi'i ɓe katin:
—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dannga e mbasu e paɗe, won ko
nyakani on naa?
Ɓe mbi'i:
—Walaa!
36 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, jogiiɗo dannga hooya, jogiiɗo mbasu hooya, mo walaa
kaafaahi du, sootta saaya muuɗum sooda ngooti.
37 Sabo ina winndaa, «O limaama ley bonɓe.» Miɗo haalana on: ina tilsi
ɗum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu tabitan.
38 Ɓe mbi'i:
—Joomii amin, inan kaafaaje ɗiɗi!
O wi'i ɓe:
—Heyii!

No Iisaa nyaagorii Laamɗo dow waamnde Jaytun
(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)

39 Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaaɓe
makko ɓeen njokki mo.
40 Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i ɓe:
—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.
41 Caggal ɗuum, o toowti ɓe ko waɗata hono limnere hayre. O hofii, imo
waɗa du'aare,
42 imo wi'a:
—Baaba, si a muuyii, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa ɗum laatoroo
muuyo am, ɗum laatoroo muuyo maa aan!
43 Wakkati oon, maleyka yuuruɗo dow kammu ɓangi e makko, semmbini
mo.
44 Ley mettorgal ɓernde makko o ɓeydi tekkinde du'aare makko, nguli
makko laatii hono toɓɓe yiiyam ina simta e leydi.

45 Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii to taalibaaɓe makko ɓeen, o tawi
iɓe ɗaanii saabe mettorgal ɓerɗe maɓɓe.
46 O wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon ɗaanii? Ummee ndu'ee, faa ɲaa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11)

47 Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteeɗo Yahuuda, gooto e sappo e
ɗiɗo ɓeen, ardii ɓe de ɓattitii Iisaa faa muccoo ɗum.
48 De Iisaa wi'i mo:
—Yahuuda, muccaango njammbortoɗaa Ɓii Neɗɗo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓeen nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:
—Joomii amin, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Ndeen gooto maɓɓe soppi maccuɗo Almaami Mawɗo, tayi nowru
muuɗum nyaamru.
51 Iisaa jaabii, wi'i:
—Celdee ni.
De o meemi nowru maccuɗo oon, o danni ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe faa nannga ɗum ɓeen, hooreeɓe almaami'en e
doomooɓe suudu dewal mawndu e mawɓe Alhuudiya'en ɓeen, wi'i:
—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo!
53 Nyannde fuu miɗo wondunoo e mooɗon ley suudu dewal mawndu,
on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo
wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27)

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe njaari ɗum faa ley galle Almaami Mawɗo. Piyeer ina
jokki to toowti.
55 Tawi yiite na huɓɓaa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari jooɗodii
e yuulotooɓe ɗoon.
56 Korɗo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa wooɗi, wi'i:
—O du na wondunoo e makko.
57 De Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Hey debbo, mi anndaa mo.
58 Nde ɓooytunoo seeɗa, goɗɗo yi'i mo, wi'i:
—Aan du e maɓɓe njeyaɗaa!
De Piyeer wi'i:
—Hey gorko, mi wanaa!
59 Faa waɗi yamnde wootere gaɗa ɗuum, goɗɗo katin siini dow haala kaan,
wi'i:
—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.
60 De Piyeer jaabii, wi'i:
—Gorko, mi faamataa ko kaalataa ɗuum!
O selaay haalude, faa ndontoori joggi.
61 Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari ɗum. Ndeen Piyeer miccitii haala ka Iisaa
haalannoo ɗum kaan: «Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati
a anndaa kam.»
62 O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

(Matta 26.67-68, Marku 14.65)

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓeen ina njalnoroo ɗum, ina piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe yama mo, iɓe mbi'a:
—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

65 Heddii iɓe njenna mo jennooje goɗɗe keewɗe.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Yuhanna 18.19-24)

66 Nde weetunoo ndeen, yimɓe Saahiiɓe ɓeen kawriti, ɓeen ngoni mawɓe lenyol maɓɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbi'i ɗum:
—Si aan woni Almasiihu haalan min.
O wi'i ɓe:
—Fay si mbiimi on noon du, on njaɓataa.
68 Si mi yamii on du, on njaabataako.
69 Ammaa gilla joonin, Ɓii Neɗɗo jooɗoyto gere nyaamo Laamɗo, Jom baawɗe.
70 Ɓe fuu ɓe mbi'i:
—Ndelle aan woni Ɓii Laamɗo naa?
O wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.
71 Jonle ɓe mbi'i:
—En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunnduko makko ɗuum, en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Caggal ɗuum, yimɓe Saahiiɓe ɓeen fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon.
2 Ɓe puɗɗi iɓe pela mo, iɓe mbi'a:
—Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina haɗa ɗum'en yoɓude kaananke mawɗo oon lampo, ina wi'a hoore muuɗum wo Almasiihu, kaananke.
3 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
4 Pilaatu jaabii, wi'i hooreeɓe almaami'en e jamaa oon fuu:
—Mi yi'aay fuu feloore e makko.
5 Ammaa ɓe ciini e haala maɓɓe sanne, iɓe mbi'a:
—Ko o waajotoo ɗuum ina waddundura yimɓe ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuɗɗiri toon faa e ɗo.
6 Wakkati Pilaatu nannoo ɗum, yami yalla gorko o wo Galilinkeejo.
7 Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi ɗum Hirudus. Sabo ley balɗe ɗeen tawi Hirudus ina woni ley Urusaliima.
8 Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, ɓerndem weli sanne, sabo ɓooyii ko yiɗunoo yiide mo saabe ko nanannoo dow makko ɗuum. Katin du ina yeloo yiide mo imo waɗa ko haaynii.
9 O yami ɗum yamɗe keewɗe, de Iisaa jaabaaki fay huunde.
10 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta na ndarii ɗoon, ina pelda mo no mbaawri fuu.
11 Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e sordaasiiɓe muuɗum, ɓorni mo saaya lobba, nultiri mo Pilaatu.
12 Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigiraaɓe, arande ɓe wanyundurnooɓe.

No Iisaa hiitoraa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16)

13 Pilaatu noddi hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen e
yimɓe fuu,
14 wi'i ɗum'en:
—On ngaddanii kam neɗɗo o hono wo o bosinoowo yimɓe. Ndaaree, mi
yamii mo yeeso mon, de ley ko peloton mo ɗuum fuu, mi tawaay fuu sabaabu
jukkotoodo mo.
15 Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii mo to meeɗen. Paamee,
gorko o waɗaay fay huunde ko jeyi warude ɗum.
16 Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.
17 Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu yoofana ɓe kasunke gooto.
18 Ɓe fuu ɓe ndukidi daande wootere, ɓe mbi'i:
—War mo, njoofanaa min Barabas!
19 Barabas le wo uddanoodo e kasu saabe muurtere waɗunoonde e ngallu-
ure ndeen, e saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe ɗiɗaɓerde saabe muuyo muuɗum yoofude Iisaa.
21 Ammaa ɓe keddii iɓe nduka, iɓe mbi'a:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!
22 Pilaatu wi'i ɓe tataɓerde:
—Ɗume o waɗi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude
mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.
23 Ammaa ɓe ɓeydi feekaade peekaali mawɗi, iɓe mbi'a o tontee. Peekaali
maɓɓe ɗiin njaaltii Pilaatu.
24 O hokki ɓe laawol faa ko ɓe ŋaarii ɗuum laatoo.
25 O yoofani ɓe mo ɓe ŋaarii yoofaneede oon, kam woni uddanoodo ley kasu
saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti ɗum e muuyde maɓɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

26 Nde ɓe njaarannoo mo ndeen, ɓe nanngi gorko jeyaado Sireene bi'eteedo
Simon, yuurudo ley ladde. Ɓe mbakkini ɗum leggal palaangal ngaal faa jokka
caggal Iisaa, yaara ngal.
27 Yimɓe heewɓe na njokki ɗum. Rewɓe du ina ngoni ley maɓɓe, ina mboya
ina piira ɓerde muɓɓen mettorgal saabe majjum.
28 Iisaa hucciti e rewɓe ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Rewɓe Urusaliima, taa mboyee kam, ammaa mboyee ko'e moodon e
ɓiɓɓe mon!
29 Sabo dey, balde ngaran nde yimɓe mbi'ata: «Barke woodanii rewɓe
rimarɓe e ɓe ndeedaay e endi ɗi musinaaka.»
30 Ndeen, yimɓe mbi'an baamle caama dow muɓɓen, mbi'a tile udda
ɗum'en.
31 Sabo si ɓe ngaɗii nii gilla liccal ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal
yoorii?
32 Ɓe njaaridi Iisaa e yimɓe ɗiɗo bonɓe. Ɓeen du wo wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, ɓe tonti
mo e leggal palaangal, kanko e bonɓe ɗiɗo ɓeen, gooto gere nyaamo makko,
gooto du gere nano makko.
34 O wi'i:
—Baaba, yaafa ɓe sabo ɓe anndaa ko ɓe ngaɗata.
Ndeen ɓe pecciri kaddule makko cumnal.

35 Yimɓe ndarii ɗoon ina ndaara. Hooreeɓe ɓeen du ndarii ina njalnoroo
mo, ina mbi'a:
—O hisinii woɓɓe, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cuɓaaɗo Laamɗo.
36 Sordaasiiɓe ɓeen du njalnorii mo. Ɓe ɓattii, ɓe kokki mo ndiyam
lammuɗam,
37 iɓe mbi'a:
—Si aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon, hisin hoore maa!
38 Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na
mbi'a: O WO KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
39 Gooto e bonɓe ɗiɗo tontidaaɓe e makko ɓeen ina mbonkoo mo, ina wi'a:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kisinaa min minen
du!
40 Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:
—A hulataa Laamɗo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.
41 Enen, jukkungo meeɗen wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluɗen tan
njoɓeteɗen. De kanko kaa, o waɗaay fay huunde ko boni.
42 Ndeen o wi'i:
—Iisaa, miccitoɗaa kam wakkati ngartoyɗaa e laamu maa.
43 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami: hannden jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e leydi fuu faa wakkati yamnde
tati kiiral naange.
45 Naange niɓɓi, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii
ceeke ɗiɗi.
46 Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:
—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.
Gaɗa o haalii ɗum, o seedi e yonki.
47 Caggal mawɗo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii ɗuum, yetti Laamɗo, wi'i:
—Goonga, neɗɗo o wo dartiiɗo!
48 Jamaa garuɗo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko waɗi ɗuum. Ɓe njeccii, iɓe
piya ɓerɗe maɓɓe.
49 Ammaa anndubɓe mo ɓeen fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara ɗum fuu.
Rewɓe jokkunooɓe mo gilla leydi Galili ɓeen ina ngoni ley maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa ley saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

50 Ina woodi gorko bi'eteeɗo Yuusufi jeyaaɗo e waaldeere Saahiiɓe ndeen,
wo o gorko lobbo, dartiiɗo.
51 Kanko o jaɓaay ko Saahiiɓe ɓeen kaali e ko ɓe ngolli. Imo yuura Ari-
matiya, ngalluure ley leydi Yahuudiya. Imo heɗii ɓangugol laamu Laamɗo.
52 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa,
53 o jippini ɗum e leggal ngaal, o fiili ɗum e kasanke, o watti ɗum ley
saabeere wasaande ley hayre, ɗo fay gooto wattaaka.
54 Ɗum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteteende ɓadake
fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gilla Galili ɓeen njokki Yuusufi, nji'i saabeere
ndeen e no o wattiraa ley mayre.
56 Ɓe kooti, ɓe moyyinowi nebbeele uurɗe e turaaje.
Caggal ɗuum, ɓe powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen
wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

1 Gilla puɗal naange nyannde go'aɓerde e jeɗɗiire,* rewɓe ɓeen ponndii to
saabeere toon, ɓe kooyii nebbeele uurɗe ɗe ɓe moyyinnoo ɗeen.
2 Ɓe tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal saabeere ndeen.
3 Ammaa nde ɓe naatunoo ndeen, ɓe tawaay ɓanndu Iisaa, joomii ɓe.
4 E ley no hakkillooji maɓɓe mbemmborii noon, inan worɓe ɗiɗo punti, ina
ndarii yeeso maɓɓe, ina ɓornii kaddule jalbooje.
5 Kulol nanngi ɓe, ɓe leeyini geese maɓɓe e leydi. Wakkati oon worɓe ɓeen
mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon piloo buurɗo hakkunde maayɓe?
6 O walaa ɗo, o ummitake. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili ɗuum
7 nde o wi'unoo: «Ina tilsi Ɓii Neɗɗo wattee e juuɗe luttuɓe, de tontee e leggal
palaangal, de ummitoo nyannde tataɓerde.»
8 Ndeen ɓe miccii haala Iisaa kaan.
9 Ɓe yuwi to saabeere toon, ɓe njeccii, ɓe kaalanowi ɗum sappo e ngo'o ɓeen
e wonduɓe e muɓɓen fuu.
10 Rewɓe ɓeen ngoni: Mariyama mo Magdala, e Yowanna, e Mariyama
inna Yaakuuba e rewɓe wonduɓe e muɓɓen. Ɓe kaalani ɗum nulaaɓe ɓeen.
11 Nulaaɓe ɓeen ndaardi haala maɓɓe kaan hono njiiɓiika, njaɓaay
goondinde ɓe.
12 De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere toon. Nde o yuurninoo ley
mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmbii saabe ko
waɗi ɗuum.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum ɗiɗo dow laawol Emayus
(Marku 16.12-13)

13 Nyalooma oon pay, ɗiɗo e ley taalibaaɓe ɓeen kooyi laawol wuro
wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro ngoon e Urusaliima ina waɗa kilooji
sappo e go'o.
14 Iɓe pillodoo e dow ko waɗi ɗuum fuu.
15 E ley filla maɓɓe ɗo ɓe kokkundurta hakkillooji ɗoon, Iisaa e hoore
muuɗum hewti ɓe, ina yaada e maɓɓe.
16 Ammaa gite maɓɓe uddaa taa ɓe anndita mo.
17 O wi'i ɓe:
—Ɗume pillotoɗon e jahaangal mooɗon ngal?
Ɓe ndarii, ɓerɗe maɓɓe metti.
18 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:
—Ndelle hakkunde weerɓe Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko
waɗi toon ley balɗe ɗe naa?
19 O wi'i ɓe:
—Ɗume?
Ɓe mbi'i mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawɗe ley haala
makko e golle makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 De hooreeɓe almaami'en e mawɓe meeɗen ngatti mo ley juuɗe laamu
faa o jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal palaangal.
21 Min cikkiino kanko rimɗinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni
nyalooma tataɓo ko ɗum waɗi.

---

* **24:1** Ɗum woni nyannde alan.

22 Woodi rewɓe amin woɓɓe du ngadii min kaayeefi. Ɓe njehii to saabeere
toon illa fajiri,
23 de ɓe tawaay ɓanndu makko toon. Ɓe ngarti, ɓe mbi'i maleyka'en
ɓanganii ɓe, mbi'i imo wuuri.
24 Caggal ɗuum, woɓɓe amin njehi to saabeere toon, tawri no rewɓe ɓeen
mbiiri noon, de ɓe nji'aay mo kanko kaa.
25 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Hey onon famɗuɓe hakkillo! Ɓerɗe moodon njaawaa goondinde ko
annabaaɓe kaali fuu!
26 Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley teddeengal muuɗum naa?
27 Ndeen o faamini ɓe ko Binndi Ceniidi ɗiin fuu kaali dow makko, gilla e
Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaaɓe.
28 Nde ɓe ɓattinoo wuro ngo ɓe ponndii ngoon ndeen, o wadi hono o jiɗɗo
faltaade.
29 Ammaa ɓe nyaagii mo, ɓe mbi'i:
—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.
O naati, o jippodii e maɓɓe.
30 Nde ɓe njoodinoo iɓe nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o
heltii buuru oon, o hokki ɓe.
31 Ndeen gite maɓɓe peertii, ɓe annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite maɓɓe.
32 Ndeen iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—Wanaa ɓerɗe men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldannoo
e meeɗen dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi ɗiin naa?
33 Wakkati oon, ɓe ummii ɓe njeccii Urusaliima. Ɓe tawtowi toon sappo e
ngo'o ɓeen, ina kawriti e yaadiraaɓe muɓɓen.
34 Ɓeen mbi'i ɓe:
—Goonga, Iisaa Joomiraado ummitake, o ɓanganii Simon.
35 Ɗiɗo ɓeen du kaalani ɓe ko wadi e laawol muɓɓen, e no ɓe annditiri Iisaa
nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum sappo e ngo'o
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

36 Nde ɓe kaalannoo ɗum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e moodon!
37 Nesiiji maɓɓe tayi, ɓe kuli, ɓe miilii ko ɓe nji'ata ɗuum wo mbeelu.
38 De o wi'i ɓe:
—Ɗume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley ɓerɗe mon?
39 Ndaaree juuɗe am e koyɗe am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron.
Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiiruɗon kam ni.
40 Nde o haalunoo ɗum ndeen, o holli ɓe newe juuɗe makko e koyɗe makko.
41 E ley ko ɓe kunngii goondinde saabe seyo maɓɓe e kaayeefi, o wi'i ɓe:
—Odon ngoodi do ko nyaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.
43 O jaɓi nde, o nyaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura dow am
ɗuum fuu, ina tilsi ɗum tabita. Kulle ɗeen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde
ngondunoomi e moodon ndeen.
45 Wakkati oon, o omti hakkillooji maɓɓe faa ɓe paama Binndi ɗiin.
46 O wi'i ɓe:
—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maayɓe
nyannde tataɓerde,

47 de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e lenyi fuu saabe innde
makko. Ɗum fuɗɗan gilla Urusaliima.
48 Onon ngoni seedotooɓe kulle ɗeen!
49 Miin, mi nuldan on ko Baaba aadii ɗuum. Onon kaa, keddee ley
ngalluure nde, faa nde baawɗe gonɗe dow ɗeen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu
(Marku 16.19-20, Golle Nulaaɓe 1.9-11)

50 O yaari ɓe faa ɗakkol Baytaniya, o yepti juuɗe makko, o barkini ɓe.
51 Wakkati mo o barkini ɓe oon, o seedi e maɓɓe, o yeentinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo. Caggal ɗuum, ɓe njeccodii Urusaliima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu iɓe tawee ley suudu dewal mawndu, iɓe njetta Laamɗo.

Linjiila Iisaa
mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamɗo laatorii neɗɗo

1 Gillama e fuɗɗoode bi'eteeɗo Konngol ina woni. Bi'eteeɗo Konngol oon
ina wondi e Laamɗo, wo o Laamɗo du.
2 Imo wondi e Laamɗo gilla fuɗɗoode.
3 E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e
makko.
4 E makko nguurndam woni, nguurndam ɗaam laatanii yimɓe annoora.
5 Annoora oon ina yayna ley nimre. Nimre ndeen du waawaay jaalaade o.
6 Ina woodi neɗɗo mo Laamɗo nuli bi'eteeɗo Yaayaa.
7 O warii faa o seedanoo annoora oon, faa yimɓe fuu ngoonɗinira saabe
makko.
8 Wanaa kanko woni annoora oon, de o warii faa o seedanoo annoora oon.
9 Oon woni annoora goongalaajo garɗo ley adunaaru faa yaynana yimɓe
fuu.
10 Bi'eteeɗo Konngol oon ina woni ley adunaaru, wo e makko adunaaru
ndu tagiraa, de adunaaru nduun kaa annditaay mo.
11 O warii to jeydaaɓe makko, de jeydaaɓe makko ɓeen njaɓɓaaki mo.
12 Ammaa jaɓɓiiɓe mo de ngoonɗini mo ɓeen, o hokkii ɗum'en baawɗe
laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
13 Wo ɓe rimiraaɓe ko wanaa e yiiyam, ko wanaa muuyo terɗe, ko wanaa
muuyo gorko du, ammaa ɓe rimiraaɓe e baawɗe Laamɗo.
14 Konngol ngool laatii neɗɗo jom terɗe de jooɗii hakkunde meeɗen. Min
nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja makko oon
Baabiiwo ɓanginiri keewal hinney e goonga muuɗum.
15 Yaayaa seedanake mo, yeewnii, wi'i:
—Kanko woni mo kaalannoomi haala muuɗum oon nde mbi'unoomi:
«Caggal am ardiiɗo kam waran, sabo imo woni gilla mi tagaaka.»
16 No hinney makko foti heewude, en fuu en keɓii, hinney dow hinney.
17 Saabe Muusaa keɓirɗen jamirooje, ammaa hinney e goonga wo saabe
Iisaa Almasiihu heɓiraa.
18 Fay gooto yi'aay Laamɗo abada. Ammaa Ɓiɗɗo bajjo gonduɗo e Baabiiwo
oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu
(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

19 Alhuudiyankooɓe Urusaliima neli Lewinkooɓe* e almaami'en to Yaayaa
yama ɗum kam wo moy.
20 O salaaki jaabaade ɓe, o haalani ɓe faa laaɓi:
—Miin, mi wanaa Almasiihu.
21 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa naa?
O wi'i:
—Mi wanaa.
Ɓe mbi'i mo:
—Wo a Annabaajo oon naa?

---

* **1:19** Yimɓe lenyol Lewi ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa.

O wi'i:
—Mi wanaa!
22 Ɓe mbi'i mo:
—Wo a moy ndelle? Haalan min ko min kaaltanowa neluɓe min ɓeen. Moy mbi'ataa laatiɗaa?
23 O jaabii, o wi'i:
—Wo mi yeewnotoodo ley ladde miɗo wi'a: «moyyintinee laawol Joomi-raaɗo»,† hono no annabi Esaaya wi'iri ni.
24 Ndeen nulaaɓe yuuruɓe to Farisa'en ɓeen
25 yami mo:
—Ko waɗi aɗa loota yimɓe lootagal batisima‡, si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oon?
26 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin, miɗo loota lootagal batisima, de na woodi dariiɗo hakkunde mooɗon mo on anndaa.
27 Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko.
28 Ɗum fuu waɗii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, ɗo Yaayaa lootata yimɓe lootagal batisima ɗoon.
29 Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muuɗum, wi'ii:
—Inan jawgel Laamɗo donndotoongel hakkeeji adunaaru.
30 Ɗum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neɗɗo waran gaɗa am, ardiiɗo kam, sabo imo woni gilla mi walaa.»
31 Miin, mi anndaano mo, ammaa mi warii miɗo loota lootagal batisima faa o ɓangana Israa'iilankooɓe.
32 Yaayaa seedii, wi'i:
—Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuugaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hoɗi dow makko.
33 Miin, mi anndaano mo. Ammaa Nulɗo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'uɗaa Ruuhu ina jippoo dow muuɗum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniiɗo.»
34 Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Ɓii Laamɗo.

No Iisaa suɓorii taalibaaɓe muuɗum arandeeɓe

35 Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaaɓe muuɗum ɗiɗo.
36 O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:
—Inan jawgel Laamɗo!
37 Taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen nani ko o haali ɗuum, njokki Iisaa.
38 Iisaa yeeyii, yi'i iɓe njokki ɗum, wi'i ɓe:
—Ɗume pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
— *Rabbi* (ɗum na fiirta «Moodibbo»), toy njoodiɗaa?
39 O wi'i ɓe:
—Ngaree ndaaree!
Ndeen ɓe ngari, ɓe nji'i ɗo o jooɗii ɗoon. Wakkati oon wo yamnde nay laasara. Ɓe ngondi e makko ko heddii e nyalaande ndeen.
40 Andire sakiike Simon Piyeer oon wo gooto e ɗiɗo nanɓe haala Yaayaa de njokki Iisaa.
41 Ko Andire artii e waɗude fu wo filowaade sakiike muuɗum Simon oon. O wi'i ɗum:

---

† **1:23** Esaaya 40.3. ‡ **1:25** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

—Min nji'ii Almasiihu (ɗum na fiirta «Mo Laamɗo suɓii»).
42 O yaari ɗum to Iisaa. Iisaa ndaari Simon, wi'i ɗum:
—Aan Simon ɓii Yuhanna, caggal joonin a inndirte Kefas.
(Kefas e Piyeer fuu wo gootum. Maanaa inɗe ɗeen wo «Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

43 Jaango majjum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipu, o wi'i ɗum:
—Jokkam!
44 Filipu ina jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e muuɗum ndeen.
45 Filipu hawri e Natanayel, wi'i ɗum:
—Min nji'ii mo haala muuɗum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe oon. Wo Iisaa Nasaraatuujo ɓii Yuusufi oon.
46 Natanayel wi'i mo:
—Yalla ko wooɗi ina waawi yuurude Nasaraatu naa?
Filipu jaabii mo, wi'i:
—War ndaar!
47 Iisaa yi'i Natanayel ina fonndii ɗum, de haali haala makko wi'i:
—Inan Israa'iilanke jaati, mo hiila fuu walaa e muuɗum.
48 Natanayel wi'i mo:
—Toy annduɗaa kam?
Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla Filipu noddaay ma.
49 Natanayel jaabii, wi'i:
—Moodibbo, wo a Ɓii Laamɗo, wo a kaananke Israa'iila!
50 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Saabe mi wi'ii mi yi'ii ma ley yibbi ɗuum tan ngoonɗinirɗaa naa? A yi'an ko ɓuri ɗum haaynaade.
51 Ndeen o wi'i Natanayel:
—Goonga kaalanammi on: on nji'an kammu ina udditoo, on nji'an maleyka'en Laamɗo ina yeeŋa ina njippoo dow Ɓii Neɗɗo.

2

No Iisaa waɗiri maande ley ɓangal

1 Balɗe ɗiɗi caggal ɗuum, ɓangal waɗi ley ngalluure wi'eteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ina tawaa toon.
2 Iisaa e taalibaaɓe muuɗum du noddaama ngara kawra e ɓangal ngaal.
3 Nde cabijam maɓɓe timmunoo ndeen, inna Iisaa wi'i:
—Ɓe ngalaa cabijam.
4 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Debbo, ɗume ɗum waɗata en?* Wakkati am yonaay tafon.
5 Inniiko wi'i gollooɓe ɓeen:
—Ko o yamiri on fuu, ngaɗon.
6 Ɗoon ina woodi looɗe kaaye jeegom, ndee fuu na hooya liitereeji capanɗe jeetati faa yottoo hemre e noogay. Looɗe ɗeen wo faa Alhuudiyankooɓe lootoroo saabe diina.
7 Iisaa wi'i ɓe:
—Kebbinee looɗe ɗeen ndiyam.
Ɓe kebbini ɗe faa ɗe keewi.

---

* **2:4** E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: Debbo, walaa ko suuɗii hakkunde meeɗen. Ɗum hollii Iisaa ina muuyi inna muuɗum hooloo ɗum e ko waɗata ɗuum.

8 O wi'i ɓe:
—Joonin kaa, nyeɗee ɗam njaaranee hooreejo ɓangal oon.
Ɓe njaari.
9 Nde hooreejo oon meeɗunoo ndiyam mbaylitaaɗam cabijam ɗaam
ndeen, annditaay to ɗam ittaa. De gollooɓe nyeɗuɓe ndiyam ɗaam ɓeen kaa
ina anndi. O noddi ɓaŋuɗo oon,
10 o wi'i ɗum:
—Yimɓe fuu cabijam mbelɗam mboowi artoraade. Nde yimɓe njari faa
heewi fu, ndeen ɗam welaa ɗaam du yaretee. De aan kaa, aɗa resi mbelɗam
ɗam faa joonin.
11 Nii Iisaa golliri maande muuɗum haayniinde arandeere ley ngalluure
Kaana ley leydi Galili. O ɓangini teddeengal makko, taalibaaɓe makko ɓeen
ngoondíni mo.
12 Caggal ɗuum, o dilli Kaana, o yehi ngalluure wi'eteende Kafarnahum,
kanko e inniiko e minyiraaɓe makko e taalibaaɓe makko. Ɓe ngoni toon
balɗe seeɗa.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)

13 Nde iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol† ɓadinoo ndeen, Iisaa
yehi Urusaliima.
14 To taliyaare suudu dewal mawndu toon o tawi luumotooɓe ga'i e baali e
buugaali e weccooɓe ceede ina njoodíi.
15 O sowi ɓoggi, o wadí dorowol, o riiwi ɓe fuu ɓe mburtoo suudu dewal
mawndu nduun, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti ceede weccooɓe
ɓeen, o hippi taabaaje maɓɓe.
16 O wi'i soottooɓe buugaali ɓeen:
—Ittee ɗum ɗo! Taa ngaɗon suudu Baaba am ndu suudu luumo!
17 Taalibaaɓe makko ɓeen miccitii ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum:
«Hirande suudu maa laatanake kam kaɓɓu-ko'u.»‡
18 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Haaynde ndeye kollataa min aɗa foti waɗude ko ngaɗuɗaa ɗuum?
19 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Liɓee suudu dewal ndu. Si on liɓii ndu, on nji'an miɗo nyiɓtoo ndu ley
balɗe tati.
20 Ɓe njaabii mo:
—Suudu ndu nyiɓiraama duuɓi capanɗe nay e jeegom. De aan, a nyiɓtoto
ndu ley balɗe tati naa?
21 Ammaa ko Iisaa wi'i suudu nduun ɗuum, wo hoore muuɗum sappii.
22 Nde Iisaa ummitinoo ndeen, taalibaaɓe muuɗum ɓeen miccitii ko haal-
noo ɗum. Ɓe ngoondíni ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum e haala ka o haalnoo kaan.
23 Nde Iisaa wonnoo Urusaliima iidi Faltagol ndeen, heewɓe ngoondíniii
mo sabo nji'ii kaayeefiiji dí o wadí ɗiin.
24 Ammaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore muuɗum, sabo imo anndi
ɓe fuu.
25 Walaa ko fay gooto seedanoo mo ko woni e ɓiɓɓe-Aadama, sabo imo
anndi ko woni e muɓɓen.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

† **2:13** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum. ‡ **2:17** Jabuura 69.10.

1 Ina woodi gorko Farisaajo bi'eteeɗo Nikodemu, gooto e hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe.
2 Gorko oon yehi to Iisaa jemma, wi'i ɗum:
—Moodibbo, miɗen anndi a jannginoowo yuuruɗo to Laamɗo, sabo fay
gooto waawaa waɗude maandeeji kaayniiɗi ɗi ngaɗataa ɗiin si Laamɗo
waldaa e muuɗum.
3 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: fay gooto waawaa yi'ude laamu Laamɗo
tawee rimtaaka katin.
4 Nikodemu wi'i mo:
—Noy mawɗo waawiri rimtireede? Imo waawi yeccaade e reedu inniiko,
de o rimee katin naa?
5 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Goonga kaalanammaami: si wanaa neɗɗo rimtiree ndiyam e Ruuhu fu
waawaa naatude laamu Laamɗo.
6 Ko ɓii-Aadama rimata ɗuum wo ɓii-Aadama. Ko Ruuhu oon du rimata wo
ruuhu.
7 Taa ɗum haayne saabe mi wi'ii ma sanaa ndimteɗon katin.
8 Henndu ina wifira ɗo muuyri fuu. Aɗa nana bifi mayru, de a anndaa
to ndu yuuri, a anndaa to ndu yahata. Hono noon dimraaɗo Ruuhu oon du
worri.
9 Nikodemu wi'i mo:
—Noy ɗum laatortoo?
10 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Wo a jannginoowo mawɗo ley Israa'iila de a anndaa ɗum naa?
11 Goonga kaalanammaami: minen, ko min anndi min kaalata, ko min nji'i
min ceedotoo, de onon le, on njaɓataa seedaaku amin.
12 Si on ngoonɗintaa nde kaalanammi on haala kulle adunankooje fu, noy
ngoonɗinirton si miɗo haalana on haala kulle dow kammu?
13 Fay gooto yeeŋaay dow kammu, si wanaa yuuruɗo dow kammu oon, ɗum
woni Ɓii Neɗɗo.
14 Hono no Muusaa toowniri mboddi njamndi mboɗeeri ley ladde ni,
sanaa Ɓii Neɗɗo du toowniree hono noon,
15 faa goonɗinɗo mo fuu heɓa nguurndam nduumiiɗam.
16 Sabo Laamɗo ina yiɗi yimɓe adunaaru faa hokkitiri Ɓiyum bajjo, faa
goonɗinɗo oon fuu taa halka ammaa heɓa nguurndam nduumiiɗam.

17 Laamɗo nuliraay Ɓiyum oon e adunaaru faa Ɓiyum oon saroo adunaaru
ndu. Ko o nuliraa dey, faa yimɓe adunaaru kisira saabe makko.
18 Goonɗinɗo mo fuu sarataake. Mo goonɗinaay mo fuu saraama gilla
joonin, sabo goonɗinaay Ɓii Laamɗo bajjo oon.
19 Inan sariya oon: annoora warii e adunaaru, de yimɓe cuɓii nimre dow
annoora sabo golleeji muɓɓen wo bondi.
20 Bonɗo tagu yiɗaa annoora, ɓattataako ɗum saabe hulde taa golleeji
muuɗum bondi ɗiin ɓangu.
21 Ammaa goongante waran e annoora faa golleeji ɗi waɗiri saabe Laamɗo
ɗiin ɓanga.

No Yaayaa seedorii kabaaru Iisaa

22 Caggal ɗuum, Iisaa yaadi e taalibaaɓe muuɗum leydi Yahuudiya. O
ɓooytidi e maɓɓe toon, imo loota yimɓe lootagal batisima.

23 Yaayaa du ina loota yimɓe lootagal batisima to Aynon toon ɗakkol Salim,
sabo ndiyam ina heewi toon. Yimɓe ina ngara ina lootiree ndiyam ɗaam.
24 Tawi Yaayaa nanngaaka wattaa ley kasu tafon.
25 Taalibaaɓe Yaayaa ɓeen njeddunduri e Alhuudiyanke haala laaɓal.
26 Ɓe njehi to Yaayaa, ɓe mbi'i ɗum:
—Moodibbo, gorko gondunoodo e maa gere ooto gooruwol Urdun mo
ceedaniɗaa oon, kanko du imo loota yimɓe lootagal batisima, de yimɓe fuu
ina njaha to makko.
27 Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:
—Neɗɗo waawaa heɓude fay huunde si wanaa ko Laamɗo hokki ɗum.
28 Onon e ko'e mon, on seedeeɓe am mi wi'ii mi wanaa Almasiihu, de miɗo
artii mo nuleede.
29 Gaddanaaɗo debbo ɓaŋaaɗo, kam woni ɓaŋuɗo. Dammbodiiɗo e gorko
oon ina darii, ina hettindii. Si o nanii daande ɓaŋuɗo oon, o seyoto sanne.
Nii seyo am ngoon hiɓɓiri.
30 Na tilsi kanko o toowa, de miin le mi leeya.
31 Yuuruɗo dow oon, kam woni dow huunde fuu. Yuuruɗo e leydi wo
jeyaaɗo e leydi, ina haala haalaaji jeyaaɗo e leydi. Yuuruɗo dow kammu oon,
kam woni dow huunde fuu.
32 Ko o yi'i e ko o nani o seedotoo, de yimɓe kaa jaɓataa seedaaku makko.
33 Jaɓuɗo seedaaku makko oon, laaɓinii Laamɗo wo goongante.
34 Mo Laamɗo nuli oon, wo ko Laamɗo haali ɗuum haaltata, sabo Laamɗo
hokkii mo Ruuhu mo walaa haddi.
35 Baabiiwo oon ina yiɗi Ɓiɗɗo oon faa watti huunde fuu e junngo makko.
36 Goondinɗo Ɓiɗɗo oon heɓii nguurndam nduumiiɗam. Mo goondinaay
Ɓiɗɗo oon heɓataa ɗam, tikkere Laamɗo du ina heddii e muuɗum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

1 Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimɓe lootagal batisima, ina heɓa
taalibaaɓe faa ɓuri Yaayaa.
2 Tawi Iisaa e hoore muuɗum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaaɓe
muuɗum.
3 Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muuɗum fu, dilli leydi Yahuudiya, yeccii
leydi Galili.
4 Sanaa o rewa ley leydi Samariya.
5 O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar ɗakkol ngesa nga Yaakuuba
hokkunoo ɓiyum Yuusufi ngaan.
6 Ɗoon ɓunndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal
ngaal, de joodii daande ɓunndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde
naange.
7 Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:
—Hokkam ndiyam, mi yara!
8 Tawi taalibaaɓe makko ɓeen njehii ley ngalluure toon faa coodowa
nyaamdu.
9 Debbo oon wi'i Iisaa:
—Noy waɗi de aan, Alhuudiyanke, aɗa ŋaaroo kam miin, Samariyanke,
ndiyam faa njaraa?
Sabo Alhuudiyankooɓe e Samariyankooɓe wo harmundurɓe.
10 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si aɗa anndunoo no dokke Laamɗo poti, e bi'uɗo ma kokkaa ɗum ndiyam
yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.
11 Debbo oon wi'i mo:
—Joomam, a walaa cafirgal. Ɓunndu ndu ina luggi. Toy keɓataa ndiyam
nguurndam ɗaam?
12 Aan, aɗa ɓuri maama amin Yaakuuba kokkuɗo min ɓunndu ndu oon
teddude naa? Kanko e ɓiɓɓe makko e daabaaji makko fuu, e mayru ɓe
njaratano.
13 Iisaa jaabii mo:
—Neɗɗo fuu jarɗo ndiyam ɗam ɗomɗan katin,
14 ammaa jarɗo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam fuu, ɗomɗataa faa abada.
Sabo ndiyam ɗam kokkammi ɗaam laatanto ɗum ndiyam iloojam mbu-
urnoojam ɗum nguurndam nduumiiɗam.
15 Debbo oon wi'i:
—Joomam, hokkam ndiyam ɗaam taa mi ɗomɗa katin, sakko mi wartana
yoogude ɗo katin.
16 Iisaa wi'i mo:
—Yahu noddoy gora, ngardon!
17 Debbo oon jaabii mo:
—Mi walaa goriiwo.
Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga ko mbiiɗaa a walaa goriiwo ɗuum.
18 A ɓaŋanooma worɓe njoyo. Mo ngonduɗaa joonin oon du, wanaa gora. A
haalii goonga.
19 Debbo oon wi'i mo:
—Joomam, laaɓanii kam a annabaajo.
20 Maamiraaɓe amin ndewii Laamɗo dow waamnde nde, de onon Alhu-
udiyankooɓe kaa, oɗon mbi'a to Urusaliima tan Laamɗo haani reweede.
21 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goondinam: wakkati waran, nde ndewoton Baabiiwo
tawee wanaa e waamnde nde, wanaa Urusaliima.
22 Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, de minen Al-
huudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabo kisindam to Alhu-
udiyankooɓe yuurata.
23 Wakkati ina wara, yottake jaati, nde rewirooɓe Laamɗo goonga ɓeen
ndewirta ɗum Ruuhu e goonga. Wo rewooɓe hono ɓeen Baabiiwo filotoo.
24 Laamɗo wo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓeen sanaa ndewira mo ruuhu e
goonga.
25 Debbo oon wi'i:
—Miɗo anndi Cuɓaaɗo bi'eteeɗo Almasiihu oon wo garoowo. Nde o wari
fu, o humpitan min huunde fuu.
26 Iisaa wi'i mo:
—Wo ɗum miin, mo kaaldataa oon.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoondiniri Iisaa

27 Wakkati oon fu, taalibaaɓe makko ɓeen njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo
oon ɗuum haaynii ɓe, de fay gooto maɓɓe yamaay mo ɗume o haajaa e debbo
oon naa ko waɗi imo haalda e muuɗum.
28 Ndeen debbo oon yoppi loonde muuɗum toon, fornyii wuro haalanowi
yimɓe, wi'i:
29 —Ngaree ndaaree gorko kaaltanɗo kam ko ngaɗunoomi fuu. Yalla
wanaa kanko woni Almasiihu naa?

30 Ɓe njalti ngalluure, ɓe ponndii to Iisaa.
31 Wakkati oon, taalibaaɓe ɓeen nyaagii mo, ina mbi'a:
—Moodibbo, tinna nyaamu!
32 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo jogii ko mi nyaama ko on anndaa.
33 Taalibaaɓe ɓeen ina yamundura:
—Ɗum le, won gaddanɗo mo ko nyaametee naa?
34 Iisaa wi'i ɓe:
—Nyaamdu am wo waɗude muuyɗe Nulɗo kam oon e yottinde golle muuɗum.
35 Onon, oɗon mbi'a: «Faa hannden lebbi nay de tayri wara.» De miin kaa miɗo wi'a on: yeptee gite mon, yeewee gese fuu ɓenndii, njonii tayeede.
36 Tayoowo heɓan mbarjaari, resana nyaamri ndi nguurndam ndu-umiiɗam, faa aawuɗo e tayuɗo fuu ceyodoo.
37 Ɗum tabintinta banndol bi'oowol: «Goɗɗo ina aawa, goɗɗo ina taya.»
38 Mi nulii on tayowon ngesa nga on tampanaay. Woɓɓe tampi, de oɗon mbeltii e tampiri muɓɓen.
39 Samariyankooɓe heewɓe ley ngalluure ndeen ngoonɗinii Iisaa saabe haala debbo ceediiɗo de wi'i: «O haaltanii kam ko ngaɗunoomi fuu.»
40 Nde Samariyankooɓe ɓeen njottinoo Iisaa ndeen, nyaagii mo o wonda e muɓɓen. O waɗi ɗoon balɗe ɗiɗi.
41 Yimɓe heewɓe ngoonɗini mo katin saabe konngol makko.
42 Ɓe mbi'i debbo oon:
—Joonin, wanaa saabe haalaaji maa ɗiin tan min ngoonɗiniri. Ko min ngoonɗiniri dey, minen e ko'e amin, min nanii konngol makko, min annditii kanko jaati woni Kisinoowo adunaaru.

No Iisaa selliniri ɓii howruujo kaananke

43 Caggal balɗe ɗiɗi ɗeen, o dilli ɗoon, o yehi Galili.
44 Kanko e hoore makko o seedake: «Annabaajo teddintaake e ley wuro muuɗum.»
45 Nde o yottinoo Galili ndeen, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juuɗe ɗiɗi, sabo kamɓe du ɓe njehiino iidi Urusaliima, ɓe nji'iino ko o gollunoo ley iidi ndiin ɗuum.
46 Ndeen Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, ɗo o waylitinnoo ndiyam o waɗi ɗam cabijam ɗoon. Ina woodi howruujo kaananke gomma mo ɓiyum sellaa ley Kafarnahum.
47 Nde howruujo oon nannoo Iisaa yuurii Yahuudiya wartii Galili fu, yehi to Iisaa, nyaagii ɗum jippoo dannanowa ɗum ɓiyum ɓadiiɗo maayde.
48 Iisaa wi'i mo:
—Si on nji'aay maandeeji e kaayeefiiji fu, on ngoonɗintaa.
49 Howruujo kaananke oon wi'i mo:
—Joomam, en njaha gilla ɓiyam oon maayaay.
50 Iisaa wi'i mo:
—Hootu, ɓiya daɗii.
Gorko oon goonɗini ko Iisaa wi'i ɗum, hooti.
51 Ko o hootata ɗuum, gollooɓe makko kawrowi e makko dow laawol, kaalani mo, mbi'i:
—Ɓiya oon daɗii.
52 O yami ɓe wakkati oye suka o samtanaa. Ɓe mbi'i mo:
—Yamnde go'o ɓadagol sallifana keeŋan jontere ndeen yoppi mo.

53 Baaba suka oon annditi wakkati oon jaati Iisaa wi'unoo ɗum: «Ɓiya oon daɗii!»
Nii kanko e koreeji makko fuu ɓe ngoonɗiniri Iisaa.
54 Ɗum woni maande ɗiɗaɓerde nde Iisaa golli leydi Galili. O waɗii ɗum
nde o yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

1 Caggal ɗuum, iidi Alhuudiyankooɓe ina waɗa. Iisaa yehi Urusaliima faa
fota e iidi ndiin.
2 Ley Urusaliima toon, ɗakkol dammbugal wuro bi'eteengal Dammbugal
Baali ngaal, ina woodi luggere ndiyam. Inde wi'ee Baytijata e ibraninkoore.
Danɗe joy ina piilii nde.
3 Nyawɓe heewɓe ina pukkii ley danɗe ɗeen: wumɓe e bonnguuɓe e ɓe ɓalli
muɓɓen fuu mbaati. [
4 *]
5 Gorko nyawruɗo duuɓi capanɗe tati e jeetati ina woni ɗoon.
6 Iisaa yi'i imo fukkii, annditi o ɓooydii e nyawu nguun, yami mo:
—Aɗa yiɗi sellude naa?
7 Nyawɗo oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, mi walaa fay gooto balloowo kam naatude ley luggere nde
wakkati ndiyam mayre iirii. Nde piliimi naatude fuu, tawan goɗɗo artake
kam.
8 Iisaa wi'i mo:
—Umma, hooyu daɗɗo maa, yahu!
9 Wakkati oon fu, gorko oon daɗi, hooyi daɗɗo mum fuɗɗiti yaade.
Ɗum hawrii e nyalaande fowteteende.
10 Saabe majjubm hooreeɓe Alhuudiyankooɓe mbi'i cellinaaɗo oon:
—Hannden wo nyalaande fowteteende, daganaaki ma ndonndoɗaa daɗɗo
maa.
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Cellinɗo kam oon, kam wi'i kam mi hooya daɗɗo am mi yaha.
12 Ɓe yami mo:
—Moy woni biiɗo ma kooyaa daɗɗo maa njahaa oon?
13 Ammaa cellinaaɗo oon faamaay fuu wo moy, sabo tawii Iisaa soorake
ley jamaa keewɗo gonɗo ɗoon oon, dilli.
14 Caggal ɗuum, Iisaa hawri e dannaaɗo oon ley suudu dewal mawndu
nduun, wi'i mo:
—Ndaaru, joonin kaa, a daɗii. Taa luttu katin de ko ɓuri ɗum bonde heɓe.
15 Gorko oon yehi haalanowi hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen wo Iisaa
woni cellinɗo ɗum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Ɓiɗɗo

16 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe puɗɗi torrude Iisaa sabo waɗii ɗum
nyalaande fowteteende.
17 Iisaa wi'i ɓe:
—Baaba am ina golla faa joonin, miin du, miɗo golla.

---

* **5:4** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ina ɓeyda aaya 4: Iɓe ndoomi faa ndiyam ɗam iiroo, sabo maleyka Joomiraaɗo ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam ɗam. Nyawɗo artiiɗo jippaade e ndiyam ɗaam nde ɗam iirii ndeen, daɗan ko nyawu muuɗum laatii fuu.

18 Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeydi filaade warude mo, wanaa
saabe ko o lutti nyannde fowteteende ndeen ɗuum tan, ammaa ko o wi'i
Laamɗo wo baabiiko ɗuum du. O fonndii hoore makko e Laamɗo.
19 Iisaa wi'i ɓe:
—Goonga kaalanammi on: Ɓiɗɗo waawaa gollude fay huunde kam tan,
sanaa ko yi'i Baabiiwo ina golla. Sabo ko Baabiiwo oon gollata ɗuum, Ɓiɗɗo
du gollata.
20 Sabo Baabiiwo ina yiɗi Ɓiɗɗo oon, ina holla ɗum huunde fuu ko gollata.
O hollan ɗum golleeji ɓurɗi ɗii ɗo fuu semmbe faa haaynoo on.
21 Sabo hono no Baabiiwo ummintinirta maayɓe de hokka ɗum'en nguurn-
dam ni, noon Ɓiɗɗo du hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.
22 Baabiiwo, kam kaa sarataako fay gooto. O wattii sariya oon fuu e junngo
Ɓiɗɗo,
23 faa yimɓe fuu teddinira Ɓiɗɗo oon hono no teddinirta Baabiiwo oon ni.
Neɗɗo fuu mo teddinaay Ɓiɗɗo oon, teddinaay Baabiiwo nulɗo mo oon du.
24 Goonga kaalanammi on: nanɗo haala am de goonɗini Nulɗo kam oon
heɓii nguurndam nduumiiɗam. O sarataake, o diwii maayde, o naatii
nguurndam.
25 Goonga kaalanammi on: wakkati ina wara, o yottake jaati, wakkati mo
maayɓe nanata daande Ɓii Laamɗo oon. Nanɓe ɓeen mbuuran.
26 Hono no Baabiiwo oon wuurniri hoore muuɗum nii, hono noon o
hokkiri Ɓiɗɗo oon du baawɗe wuurnira hoore muuɗum.
27 O hokkii ɗum baawɗe saraade, sabo wo Ɓii Neɗɗo.
28 Taa ɗum haaynoo on. Wakkati waran mo maayɓe wonɓe ley caabeeje
fuu nanata daande makko,
29 de njalta. Golluɓe golleeji lobbi ummitanoo nguurndam, golluɓe golleeji
bonɗi ummitanoo sariya.
30 Miin, walaa fuu ko mbaawumi gollude e hoore am. Ko nanumi ɗuum
carotoomi. Sariya am ina dartii, sabo mi filataako muuyɗe am, wo muuyɗe
Nulɗo kam oon pilotoomi.

Haala seedantooɓe Iisaa

31 —Si mi seedanake hoore am, seedaaku am sellataa.
32 Ina woodi goɗɗo ceedantooɗo kam. Miɗo anndi seedaaku ngu o seedan-
too kam nguun wo goonga.
33 Onon, on neliino yimɓe to Yaayaa. Kam du seedake goonga.
34 Miin kaa, mi haajaaka seedaaku ɓii-Aadama, de miɗo haalana on
kabaaru seedaaku Yaayaa nguun faa kison.
35 Yaayaa laatake lampal kuɓɓoowal, jaynoowal. On njaɓii weltaade e
annoora makko faa ɓooyti seeɗa.
36 Miin, miɗo jogii seedaaku ɓurngu ngu Yaayaa nguun semmbe: golleeji
ɗi Baabiiwo yamiri kam mi golla ɗiin, kanji jaati ceedantoo kam Baabiiwo
nuli kam.
37 Katin du, Baabiiwo nulɗo kam oon, kam e hoorem seedantoo kam.
Abada on nanaay daande makko, abada on nji'aay mo,
38 haala makko du walaa e mooɗon, sabo on ngoonɗinaay mo o nuli oon.
39 Oɗon taykoo Binndi sabo on miilii on keɓan e majji nguurndam ndu-
umiiɗam. De wo kanji jaati ceedantoo kam.
40 Ammaa on njaɓaay warude to am faa keɓon nguurndam.
41 Mi filataako manooje yimɓe.
42 De miɗo anndi on, miɗo anndi njinngu Laamɗo walaa e mooɗon.

43 Miin, mi wardii saabe innde Baaba am, de on njaɓɓaaki kam. Kaa si goɗɗo wardii saabe hoore muuɗum fu, on njaɓɓoto ɗum.
44 Oɗon manundura, de on pilataako manooje yuurooje to Laamɗo gooto.
Ndelle noy mbaawruɗon goonɗinirde?
45 Taa miilee wo miin felata on to Baabiiwo. Wo Muusaa mo njowuɗon
jikke mooɗon dow muuɗum oon, kam felata on.
46 Sini on ngoonɗiniino Muusaa, on ngoonɗinan kam miin du, sabo wo
miin o sappii e binndi makko.
47 De si on ngoonɗinaay ko Muusaa winndi ɗuum, noy ngoonɗinirton haala
am?

6

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

1 Caggal ɗuum, Iisaa feyyiti maayo Galili wi'eteengo Tiberiyas.
2 Jamaa keewɗo ina jokki mo sabo ɓe nji'ii kaayeefiiji ɗi o waɗunoo nde o
sellinnoo nyawɓe ɓeen ndeen.
3 Iisaa yeeŋi dow waamnde, jooɗodii toon e taalibaaɓe muuɗum.
4 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake.
5 Iisaa ɓanti gite muuɗum, haccii jamaa keewɗo ina wara to muuɗum. O
wi'i Filipu:
—Toy coodeten nyaamdu ko nyaamnata ɓee fuu?
6 Tawi wo faa o ndaartindoo Filipu o wiirii noon, sabo imo anndi ko o
anniyii gollude.
7 Filipu jaabii mo:
—Buuru buuɗi cardi keme ɗiɗi heyataa ɓe faa mono e maɓɓe fuu heɓa seeɗa.
8 Taalibbo makko goɗɗo, bi'eteeɗo Andire minyoo Simon Piyeer, wi'i mo:
9 —Inan, suka gorko gooto ina jogii buuruuje joy e liyyi ɗiɗi, de ɗume ɗum
nafirta yimɓe heewɓe hono ɓe?
10 Iisaa wi'i:
—Mbi'ee ɓe njooɗoo!
Tawi nokku oon ina heewi huɗo. Ɓe njooɗii ɗoon, fay worɓe tan na ngaɗa
hono ujunaaje njoyo.
11 Iisaa hooyi buuruuje ɗeen, yetti Laamɗo, hokki taalibaaɓe muuɗum
ɓeen. Ɓeen du kokki jooɗiiɓe ɓeen. Noon o waɗi liyyi ɗiin du. Yimɓe fuu
nyaami faa kaari.
12 Nde ɓe kaarnoo ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum:
—Kawrunduree kedde ɗe taa fay huunde bona.
13 Ɓe kawrunduri kedde taye buuruuje joy ɗe nyaamnooɓe ɓeen keddi
ɗeen, ɗe keewi kandeeje sappo e ɗiɗi.
14 Nde yimɓe ɓeen njiinoo maande haayniinde nde Iisaa golli ndeen, mbi'i:
—Kanko jaati woni Annabaajo cappanooɗo ina wara e adunaaru ndu!
15 Iisaa annditi iɓe cegilii nanngirde ɗum doole faa ɓe ngaɗa ɗum
kaananke. Ndelle dilli ɗoon, yeeŋi dow waamnde kam tan.

No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyɗe
(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)

16 Nde hiirnoo fu, taalibaaɓe Iisaa ndegii e maayo.
17 Ɓe naati laana faa ɓe peyyita, ɓe njaha Kafarnahum. Jemma warii, tawi
Iisaa hewtaay ɓe.
18 Henndu mawndu ina wifa, bempeyye ummii.

19 Tawi ɓe ndorbake laana kaan faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom.
Wakkati oon, ɓe kaynii Iisaa ina wara e koyɗe muuɗum dow ndiyam ɗaam,
ina ɓattii ɓe, de ɓe kuli sanne.
20 Iisaa wi'i ɓe:
—Wo miin. Taa kulee!
21 Ndeen ɓe muuyi o naata laana kaan. De wakkati oon fu ka yottii nokku
ɗo ɓe ponndinoo ɗoon.
22 Jaango majjum, jamaa keddinooɗo gere ooto maayo ngoon oon paami
laana ngoota tan wonnoo toon. Ɓe nji'ii du Iisaa naatidaay e taalibaaɓe
muuɗum laana kaan. Ɓe nji'ii taalibaaɓe ɓeen tan ndillidi e makka.
23 Laanaaji goddi yuurudi Tiberiyas ngarii ɗakkol ɗo Iisaa yettunoo Laamɗo
de nyaamni yimɓe buuru ɗoon.
24 Nde jamaa oon yiinoo Iisaa e taalibaaɓe muuɗum fuu ngalaa ɗoon
ndeen, ɓe naati laanaaji ɗiin, ɓe ponndii Kafarnahum faa ɓe pilowoo Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

25 Nde ɓe tawnoo Iisaa gere ooto maayo ndeen, ɓe mbi'i ɗum:
—Moodibbo, ndey ngarɗaa ɗo?
26 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa saabe ko njiiɗon maandeeji kaayniiɗi
ɗuum pilortoɗon kam. Ko pilortoɗon kam dey, saabe on nyaamiino buuru
faa kaarɗon.
27 Taa ngollanee nyaamdu murseteendu. Ko kaanɗon gollande dey,
nyaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiiɗam.
Nyaamdu nduun wo Ɓii Neddo hokkata on. Sabo Laamɗo Baabiiwo oon
waɗi maande muuɗum e makko.
28 Ndeen ɓe yami mo:
—Ɗume min ngaɗata faa min ngolla golleeji ɗi Laamɗo yiɗi?
29 Iisaa jaabii ɓe:
—Gollal ngal Laamɗo yiɗi ngaal woni ngoondinon mo o nuli.
30 Ɓe njaabii mo:
—Haaynde ndeye ngaɗataa faa min nji'a, de min ngoondine? Ɗume
ngollataa?
31 Maamiraaɓe amin nyaamii nyaamdu wi'eteendu «manna» ley ladde,
hono no winndiraa ni: «O hokkii ɓe nyaamdu yuurundu dow kammu faa ɓe
nyaama.»*
32 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: wanaa Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu
dow kammu nduun. Wo Baaba am, kam woni kokkoowo on nyaamdu
goongalaaru yuurundu dow kammu.
33 Sabo nyaamdu ndu Laamɗo hokkata nduun woni yuurooru dow kammu,
hokkooru yimɓe adunaaru nguurndam.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Joomii amin, hokku min nyannde fuu nyaamdu nduun.
35 Iisaa wi'i ɓe:
—Miin woni nyaamdu wuurnooru. Garɗo to am fuu, yolbataa abada.
Goondindo kam fuu ɗomɗataa abada.
36 Mi wi'ii on: on nji'ii kam, de on ngoondinaay.
37 Mo Baabiiwo hokki kam fuu, waran to am. Garɗo to am fuu, mi riiwataa
ɗum.

* **6:31** Wurtagol 16.4, Jabuura 78.24.

38 Sabo wanaa faa mi waɗa muuyɗe am yuurirmi dow kammu, wo faa mi
waɗa muuyɗe Nulɗo kam oon.
39 Inan muuyɗe Nulɗo kam oon: taa fay gooto ɓe o hokki kam ɓeen majja,
de mi ummintinan ɗum'en nyalaande sakitotoonde.
40 Inan muuyɗe Baaba am oon: neɗɗo fuu ndaarɗo Ɓiɗɗo oon de goondini
ɗum heɓan nguurndam nduumiiɗam, mi ummintinan ɗum nyalaande saki-
totoonde.
41 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen ina ŋormoo haala makko sabo o wi'ii
«Miin woni nyaamdu yuurundu dow kammu nduun.»
42 Ɓe mbi'i:
—Oo le, wanaa Iisaa ɓii Yuusufi mo anndudɗen inna muuɗum e bammum
oon naa? Noy o wiirata wo dow kammu o yuuri?
43 Iisaa wi'i ɓe:
—Taa ŋormee hakkunde moodon!
44 Fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo nulɗo kam oon fooɗaay
ɗum. Garɗo to am fuu, mi ummintinan ɗum nyalaande sakitotoonde.
45 Ina winndaa ley dewte annabaaɓe: «Ɓe fuu, Laamɗo anndinan ɓe.»†
Neɗɗo fuu kettindaniiɗo Baabiiwo oon de faami, waran to am.
46 Fay gooto yi'aay Baabiiwo, si wanaa yuuruɗo to muuɗum oon. Kanko tan
yi'i Baabiiwo.
47 Goonga kaalanammi on: goondinɗo kam, heɓii nguurndam ndu-
umiiɗam.
48 Miin woni nyaamdu wuurnooru.
49 Maamiraaɓe moodon nyaamiino «manna» ley ladde. Ɗum fuu ɗum
haɗaay ɓe maayde.
50 Ammaa ndu joonin ndu ɗo wo nyaamdu yuurundu dow kammu, faa si
neɗɗo nyaamii ndu, maayataa.
51 Miin woni nyaamdu wuurnooru yuurundu dow kammu. Si neɗɗo
nyaamii nyaamdu nduun fu, wuuran faa abada. Nyaamdu ndu kokkammi
nduun wo terɗe am, faa yimɓe adunaaru keɓa nguurndam.
52 Ndeen Alhuudiyankooɓe puɗɗi dukidinde ko mbaawi fuu e dow haala
kaan, ina mbi'a:
—Noy o waawiri hokkude en terɗe makko faa nyaamen?
53 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: si on nyaamaay terɗe Ɓii Neɗɗo, on njaraay
yiiyam muuɗum, nguurndam walanaa on.
54 Neɗɗo fuu nyaamɗo terɗe am de yari yiiyam am heɓii nguurndam
nduumiiɗam. Miin du mi ummintinan ɗum nyalaande sakitotoonde.
55 Sabo terɗe am wo nyaamdu jaati, yiiyam am du wo njaram jaati.
56 Neɗɗo fuu nyaamɗo teewu am de yari yiiyam am ina woni e am, miin du
miɗo woni e muuɗum.
57 Hono no Baabiiwo nulɗo kam oon laatorii buurɗo, de miin du miɗo
wuuri saabe muuɗum, noon du nyaamɗo kam fuu wuurdata saabe am.
58 Kayru woni nyaamdu yuurundu dow kammu: ndu waldaa e ndu maami-
raaɓe moodon nyaamunoo de maayi nduun. Nyaamɗo nduun nyaamdu
wuuran faa abada.
59 Iisaa waajii waajuuji ɗi ley waajordu Kafarnahum.

Haala haalaaji kokkooji nguurndam

60 Nde taalibaaɓe makko ɓeen nannoo ɗum ndeen, heewɓe muɓɓen mbi'i:
—Waajuuji ɗi njoorii sanne. Moy waawi hettindaade ɗi?

† **6:45** Esaaya 54.13.

61 Iisaa faamii e ley ɓernde muuɗum taalibaaɓe mum ɓeen ina ŋormoo ɗum,
de wi'i ɓe:
—Yalla ɗum fonnditanaaki on faa ina nesa wosinde on naa?
62 Ndelle si on nji'ii Ɓii Neɗɗo yeeŋtii to wonnoo toon, noy ngaɗoton?
63 Ruuhu, kam hokkata nguurndam. Terɗe ɓii-Aadama kaa nafataa fay
huunde. Haalaaji ɗi kaalanmi on ɗiin, kanji ngoni ruuhu, kanji ngoni
nguurndam.
64 De ina woodi ley mooɗon ɓe ngoonɗinaay.
Tawi Iisaa ina anndi gilla e fuɗɗoode ɓe ngoonɗintaa ɗum ɓeen e jam-
botooɗo ɗum oon.
65 O ɓeydi, o wi'i:
—Ɗum waɗi de mbiimi on: fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo
hokkaay ɗum no warda.
66 Caggal ɗuum, heewɓe e taalibaaɓe makko ɓeen ndilli, jokkiti mo.
67 Ndeen Iisaa wi'i sappo e ɗiɗo ɓeen:
—Onon du, oɗon njiɗi dillude naa?
68 Simon Piyeer jaabii mo:
—Joomam, to moy min njahata? Sabo wo haalaaji kokkooji nguurndam
nduumiiɗam njogiɗaa.
69 Min ngoonɗinii, miɗen anndi a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo.
70 Iisaa wi'i:
—Onon sappo e ɗiɗo ɓe, wanaa miin suɓii on naa? De gooto mooɗon wo
seyɗaani.
71 Haala ka o haali kaan wo Yahuuda ɓii Simon Isikariyotto. Oon woni
jambotooɗo mo oon, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen.

7

Haala dow rafi goonɗinal minyiraaɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa yiilii ley Galili. O muuyaay yiiltaade ley Yahuudiya
sabo hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ina piloo faa mbara mo.
2 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Hukumuuji ɓadake.
3 Minyiraaɓe Iisaa worɓe mbi'i ɗum:
—Dillu ɗo, njahaa Yahuudiya faa taalibaaɓe maa ɓeen nji'a golleeji ɗi
ngollataa ɗiin.
4 Fay gooto suuɗataa ko gollata si ina yiɗi anndeede. Si aɗa golla golleeji
ɗiin, ɓanginan yimɓe fuu wo a moy.
5 Tawi fay minyiraaɓe makko ɓeen du ngoonɗinaay mo.
6 Iisaa wi'i ɓe:
—Wakkati am waraay tafon, onon le, wakkati fuu wo wakkati mon.
7 Yimɓe adunaaru mbaawaa wanyude on, de miin kaa iɓe mbanyi kam,
sabo miɗo seedii golleeji maɓɓe ɗi mbooɗaa.
8 Onon kaa, njehee iidi ndiin. Miin kaa mi yahataa ndi sabo wakkati am
yottaaki tafon.
9 O haalani ɓe ɗum tan, o heddii Galili.
10 Nde minyiraaɓe Iisaa ɓeen njahunoo iidi ndiin ndeen, Iisaa du yehi toon,
de o ɓanginaay hoore makko, o suuɗii.

Haala waaju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

11 Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ina piloo mo ley jamaa iidi ndiin, ina mbi'a:
—Toy o woni?
12 Yimɓe heewɓe ina njeddundura dow haala makko. Woɓɓe ina mbi'a:

—O neɗɗo lobbo!
Woƀƀe du ina mbi'a:
—O wanaa koy, o majjinoowo yimƀe.
13 Ammaa fay gooto suusaay haalde haala makko faa nanee, sabo iƀe kula
hooreeƀe Alhuudiyankooƀe.
14 Nde iidi ndiin feccirnoo fu, tawi Iisaa fuɗɗii waajaade ley suudu dewal
mawndu.
15 Ɗum haaynii Alhuudiyankooƀe sanne, ƀe mbi'i:
—Noy gorko mo janngaay o anndiri Binndi ɗiin ni?
16 Iisaa jaabii ƀe, wi'i:
—Waaju mo mbaajotoomi o, yuurataa e am, wo to Nulɗo kam oon o yuurata.
17 Si neɗɗo muuyii gollude muuyɗe Laamɗo, annditan yalla waajuuji am
ɗi to Laamɗo yuuri, naa wo haala am tan.
18 Baajortooɗo haalaaji yuurdi e muuɗum oon ina filoo mawninde hoore
muuɗum. Ammaa mawninoowo nulɗo ɗum oon wo goongalaajo, oonyaare
walaa e muuɗum.
19 Wanaa Muusaa hokkii on dewtere Tawreeta naa? Ammaa fay gooto
mooɗon jokkataa jamirooje ɗeen. Ko waɗi de oɗon piloo warude kam?
20 Yimƀe ƀeen njaabii mo:
—Aan, a kaaŋaaɗo. Moy filotoo warude ma?
21 Iisaa jaabii ƀe, wi'i:
—Huunde wootere tan ngaɗumi, de ɗum haaynake on, on fuu.
22 Muusaa yamiri on taadagol. De ɗum yuuraay to Muusaa, wo to maami-
raaƀe meeɗen ɗum yuuri. Oɗon taada neɗɗo fay nyalaande fowteteende.
23 Sini neɗɗo ina taadee nyannde fowteteende faa taa lutton jamirooje
Muusaa, ɗume tikkiranton kam saabe mi dannii neɗɗo faa laatoo kiƀƀuɗo
nyalaande fowteteende?
24 Taa cariree huunde e alhaali muuɗum, de cariree goonga.

No yimƀe yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

25 Woƀƀe ley yimƀe Urusaliima mbi'i:
—Wanaa o woni mo ƀe pilotoo warude oon naa?
26 Inani mo, imo waajoo yeeso yimƀe fuu de ƀe mbi'ataa mo fay huunde.
Yalla mawƀe ƀeen tannyorii kanko woni Almasiihu jaati naa?
27 Ooɗo kaa, eɗen anndi ɗo yuurata, ammaa nde Almasiihu oon warata, fay
gooto anndataa to yuurata.
28 Tawi Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu nduun. O yeewnii, o wi'i:
—Oɗon anndi kam, oɗon anndi ɗo yuurammi? Wanaa miin waddi hoore am.
Nulɗo kam oon wo goongaajo, de onon kaa, on anndaa ɗum.
29 Miin kaa, miɗo anndi ɗum sabo to muuɗum yuurumi. Wo kam du nuli
kam.
30 Ndeen ƀe pilii nanngude mo, de fay gooto meemaay mo, sabo wakkati
makko waraay tafon.
31 Ammaa e noon fu, heewƀe ley jamaa oon ngoonɗinii mo, mbi'i:
—Si Almasiihu warii fu, yalla gollan maandeeji kaayniiɗi ƀurɗi ɗi gorko o
golli ɗiin naa?

No ndaarooƀe suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

32 Farisa'en nani ko yimƀe ƀeen cifoto e dow Iisaa ɗuum. Hooreeƀe
almaami'en e Farisa'en neli doomooƀe suudu dewal mawndu nduun nannga
mo.
33 Ndeen Iisaa wi'i:

—Miin, miɗo wondi e mooɗon seeɗa tafon. Caggal ɗuum, mi fornyoto to Nulɗo kam oon.
34 On piloto kam, de on njiitataa kam, sabo on mbaawaa yaade to ngonammi toon.
35 Alhuudiyankooɓe yamunduri:
—Toy o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? Yalla o yahan to yimɓe meeɗen ferduɓe ley yimɓe Geres, o waajoo ɗum'en naa?
36 O wi'i en piloto mo, en njiitataa mo, sabo en mbaawaa yaade to o tawetee toon. Ɗume woni maanaa haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam nguurndam

37 Nyalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, yeewnii, wi'i:
—Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara to am, yara.
38 Neɗɗo fuu goondinɗo kam, bubbirɗi ndiyam mbuurnoojam ilan ley ɓernde muuɗum, hono no winndiraa e Binndi ɗi ni.
39 Ko o haali ɗuum wo haala Ruuhu mo goondinɗo mo fuu heɓata. Ndeen Ruuhu waraay, sabo Iisaa teddinaaka to Laamɗo tafon.

No yimɓe njeddunduri e kabaaru Iisaa

40 Nde keewal jamaa oon nannoo haala kaan ndeen, mbi'i:
—Kanko jaati woni Annabaajo oon.
41 Woɓɓe mbi'i:
—Kanko woni Almasiihu.
Woɓɓe katin mbi'i:
—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?
42 Binndi ɗiin mbi'ii e lenyol Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro Baytilaama ngo Daawda yuuri e muuɗum ngoon.
43 Jamaa oon feccii saabe makko.
44 Woɓɓe maɓɓe ina njiɗi nanngude mo, ammaa fay gooto yowaay junngom dow makko.

No mawɓe Alhuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

45 Doomooɓe suudu dewal mawndu ɓeen ngarti to hooreeɓe almaami'en e Farisa'en. Ɓeen mbi'i doomooɓe ɓeen:
—Ko waɗi de on ngaddaay mo?
46 Doomooɓe ɓeen njaabii ɓe, mbi'i:
—Abada fay gooto waajoraaki no gorko o waajortoo ni.
47 Farisa'en njaabii ɓe, mbi'i:
—Onon du on majjinaama naa?
48 Yalla na woodi fuu goondinɗo mo hakkunde hooreeɓe Alhuudiyankooɓe maa Farisa'en naa?
49 Yimɓe ɓe paamaay jamirooje Muusaa, wo ɓe huɗaaɓe.
50 Gooto e Farisa'en bi'eteeɗo Nikodemu, jahunooɗo to Iisaa jemma oon, wi'i ɓe:
51 —Yalla sariya meeɗen ina saroo neɗɗo tawee hettindanaaka ko wi'i, anndaaka ko golli naa?
52 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Aan du, a Galilinkeejo naa? Tayka Binndi ɗiin, a yi'an annabaajo fuu yuurataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo nanngaaɗo e jeenu

53 Caggal ɗuum, mono fuu hooti suudu muuɗum.

8

1 Ndeen Iisaa yeeŋowi waamnde wi'eteende Jaytun.
2 Gilla puɗal naange o warti ley suudu dewal mawndu. Jamaa oon fuu wari. O joodii, imo waajoo ɓe.
3 Janninooɓe Tawreeta e Farisa'en ngaddani mo debbo nanngaaɗo e jeenu. Ɓe ndarni ɗum hakkunde jamaa oon.
4 Ɓe mbi'i Iisaa:
—Moodibbo, debbo o wo nanngaaɗo ina jeena.
5 Muusaa yamirii min ley Tawreeta min mbarda hono ɓeen rewɓe kaaye. Aan le, ɗume mbi'ataa?
6 Ɓe kaaldi nii faa ɓe tuufina mo, faa ɓe keɓa ko ɓe pelda mo. Iisaa kaa turii, ina diidira honndu muuɗum leydi.
7 Ɓe keddii iɓe yama mo. Ndeen Iisaa turtii, wi'i ɓe:
—Neɗɗo mooɗon mo luttaay abada artoo limnude mo hayre.
8 O turii katin, imo diida e leydi.
9 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe ndilliri gooto gooto. Nayeeɓe ɓeen fuu artii dillude faa heddii Iisaa tan e debbo oon na darii hakkunde taliyaare ɗoon.
10 Iisaa turtii, wi'i mo:
—Banndam debbo, toy feloo ɓe ma ɓeen ngoni? Fay gooto jukkaaki ma naa?
11 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, fay gooto.
Iisaa wi'i mo:
—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

12 Iisaa waajii ɓe katin, wi'i:
—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokkuɗo kam fuu heɓan annoora nguurndam, yahataa ley nimre.
13 Ndeen Farisa'en mbi'i mo:
—Aɗa seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.
14 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo miɗo anndi ɗo yuurumi, miɗo anndi to njahammi du. Onon le, on anndaa ɗo yuurumi, on anndaa to njahammi.
15 Onon, no njiiruɗon yimɓe noon carortoɗon ɗum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.
16 Fay si miɗo saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nulɗo kam oon ina wondi e am.
17 Ina winndaa e ley Tawreeta mooɗon: seedaaku yimɓe ɗiɗo wo goonga.
18 Miin, miɗo seedanoo hoore am. Baabiiwo nulɗo kam oon du, ina seedanoo kam.
19 Ɓe mbi'i mo:
—Toy Baaba maa oon woni?
Iisaa jaabii, wi'i:
—On anndaa kam miin, sakko Baaba am. Si oɗon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.
20 Iisaa haali haalaaji ɗiin nde waajotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku ɗo keesuwal sadakaaji ngaal woni ɗoon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafon.
21 Iisaa wi'i ɓe katin:

---

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude.

—Inan miɗo dilla, de on piloto kam, ammaa on maaydan e hakkeeji mooɗon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.
22 Ndeen Alhuudiyankooɓe mbi'i:
—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, ɗum le, wo o bartoytooɗo naa?
23 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon, wo ley njeyaɗon. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeyaɗon, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.
24 Ɗum waɗi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeji mon. Sabo si on ngoonɗinaay miin woni mo ngonumi oon, on maaydan e hakkeeji mon.
25 Ɓe mbi'i mo:
—Aan wo a moy?
Iisaa jaabii:
—Ko mbi'unoomi on gilla arande ɗuum ngonumi.
26 Miɗo joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Wooɗi Nulɗo kam oon wo goongante. Ko narrunoomi mo ɗuum kaalanammi yimɓe adunaaru.
27 Ɓe paamaay wo haala Baabiiwo o haalanta ɓe.
28 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Nde Ɓii Neɗɗo toownaa fuu, ndeen paamoton miin woni mo ngonumi oon. On paaman du mi waɗirtaa fay huunde e hoore am, ammaa ko Baabiiwo anndini kam, wo ɗuum kaalammi.
29 Nulɗo kam oon ina wondi e am, o yoppaay kam mi perwuɗo, sabo ko weli mo tan ngaɗammi wakkati fuu.

No goonga rimɗinirta

30 Nde Iisaa haalannoo haalaaji ɗi ndeen, heewɓe ngoonɗinii ɗum.
31 Ndeen Iisaa wi'i Alhuudiyankooɓe goonɗinɓe ɗum ɓeen:
—Si oɗon keddii e konngol am, wo on taalibaaɓe am jaati.
32 Ndeen anndoton goonga. Goonga oon du rimɗinan on.
33 Ɓe njaabii mo:
—Minen, min yuwdi Ibrahiima, abada fay gooto maraay min. Noy mbiirataa min ndimɗan?
34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: luttoowo fuu wo maccuɗo luttal.
35 Maccuɗo tabitataa ley wuro, de ɓiɗɗo tabitan ley maggo faa abada.
36 Si Ɓiɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimɓe laaɓuɓe tal.
37 Miɗo anndi on yuwdi Ibrahiima, ammaa oɗon piloo warude kam sabo waaju am naataay on.
38 Miin, ko njiirumi Baaba am mbaajotoomi. Onon, ko narruɗon baaba mooɗon ngaɗoton.
39 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Ibrahiima woni baaba amin.
Iisaa wi'i ɓe:
—Si wo on yuwdi Ibrahiima fu on ngollan golle Ibrahiima.
40 De joonin oɗon piloo warude kam, miin kaalanɗo on goonga mo narrumi Laamɗo oon. Ibrahiima kaa waɗaayno hono ɗum.
41 Onon le, wo golle baaba mooɗon ngolloton.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen, min nganaa jaali. Baaba gooto min njogii, kam woni Laamɗo.
42 Iisaa wi'i ɓe:
—Si Laamɗo wonnoo baaba mooɗon fu, on njiɗanno kam, sabo to Laamɗo yuurumi, de ngarumi. Mi waddaay hoore am, wo kanko nuli kam.

43 Ko wadi de on paamataa haala am? Wo sabo on mbaawaa nanude ko
kaalammi ɗuum.
44 Onon, Ibiliisa woni baaba moodon. Muuyde baaba moodon ngolloton.
O gadoowo bar-ko'e gilla fuddoode. O walaa e goonga sabo goonga walaa e
makko. Si o fenii fu, jikku makko tan o wadi, sabo wo o penoowo, wo o baaba
fewre du.
45 De miin, saabe mido haala goonga wadi de on ngoondinaay kam.
46 Moy e moodon waawi felirde kam hakkeeji? Si mi haalii goonga, ko wadi
de on ngoondintaa kam?
47 Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon le, on kettintaako sabo on
nganaa yimɓe Laamdo.

No Iisaa ɓurdi Ibrahiima

48 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Wanaa min kaalii goonga ko min mbi'i a Samariyanke, a gonduɗo e
ginnaaru naa?
49 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mi wanaa gonduɗo e ginnaaru, miɗo teddina Baaba am. Onon, oɗon
kuyfina kam.
50 Miin, mi filantaako hoore am teddeengal. Ina woodi pilantoodo kam
ngal. Oon woni carotoodo.
51 Goonga kaalanammi on: neddo fuu jokkuɗo konngol am maayataa
abada.
52 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Joonin kaa laaɓanii min a gonduɗo e ginnaaru. Ibrahiima e annabaaɓe
fuu maayii, de aan kaa, aɗa wi'a neddo fuu jokkuɗo konngol maa, meeɗataa
ɗeddere maayde.
53 Yalla aɗa ɓuri baaba amin Ibrahiima naa? Oon le maayii, annabaaɓe du
maayii. Ɗume cikkuɗaa ngondaa?
54 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin, si hoore am mawninammi, manngu am wo ɓolum. Baaba am mo
mbi'oton Laamdo moodon oon, kam mawninta kam.
55 On anndaa mo. Miin kaa, miɗo anndi mo. Si mi wi'ii mi anndaa mo, mi
laatake penoowo hono moodon. Miɗo anndi mo, miɗo jokki konngol makko.
56 Baaba moodon Ibrahiima ina seyorinoo yi'ude nyalaande am. O yi'ii
nde, woodi o seyake.
57 Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:
—Fay duuɓi capande joy a heɓaay tafon, de a yi'ii Ibrahiima naa?
58 Iisaa jaabii ɓe:
—Goonga kaalanammi on: gilla Ibrahiima tagaaka, miin, miɗo woni.
59 Nde Iisaa wi'unoo ɗum fu, ɓe kooyi kaaye faa ɓe limna ɗum. Ammaa o
uddii ley yimɓe, o yalti suudu dewal mawndu nduun.

9

No Iisaa wumtiniri dimdaaɗo e mbumndam

1 Nde Iisaa yahannoo ndeen yi'i gorko dimdaaɗo e mbumndam.
2 Taalibaaɓe makko yami mo:
—Moodibbo, moy lutti de o rimdaa e mbumndam, kanko naa saaraaɓe
makko?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa kanko lutti, wanaa saaraaɓe makko du. Ammaa ɗum wadii faa
baawde Laamdo ɓanga e makko.

4 Ɓaawo nyalooma ina heddii, ina haani ngollen golle Nulɗo kam, sabo
jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.
5 E ley ko keddiimi e adunaaru ndu, miin woni annoora mayru.
6 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o tutti e leydi, o diibunduri tutte ɗeen e loope,
o wuji e gite bumɗo oon.
7 O wi'i ɗum:
—Yahu sulmowa luggere wi'eteende Silowam (maanaa majjum woni «Nu-
laaɗo»).
O sulmowii, o warti imo yi'a.
8 Hoddiiɓe makko, kamɓe e yi'annooɓe mo imo garbina ɓeen, mbi'i:
—Yalla wanaa oo woni jooɗinoodo ina garbina oon naa?
9 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:
—Ɗum kanko!
Woɓɓe du mbi'i:
—Wanaa! Wo nanndi makko!
Gorko oon e hoore muuɗum wi'i:
—Wo miin jaati!
10 Ɓe mbi'i mo:
—Noy mbumtirɗaa?
11 O jaabii:
—Gorko bi'eteeɗo Iisaa diibunduri loope, wuji e gite am, wi'i kam mi yaha
luggere Silowam mi sulmowoo, de culmowiimi, mbumtumi.
12 Ɓe mbi'i mo:
—Toy gorko oon woni?
O wi'i:
—Mi anndaa.

No Farisa'en yamiri bumtinaaɗo oon

13 Ndeen ɓe njaari bumnooɗo oon to Farisa'en.
14 Nde Iisaa diibundurnoo loope de wumtini mo ndeen, wo nyalaande
fowteteende.
15 Ndeen Farisa'en du yami mo:
—Noy mbumtirɗaa?
O wi'i ɓe:
—O wujii loope e gite am, culmiimi de mbumtumi.
16 Farisa'en woɓɓe mbi'i:
—Gorko oon yuuraay to Laamɗo sabo o jokkaay yamiroore nyalaande
fowteteende.
Woɓɓe mbi'i:
—Noy neɗɗo jom hakke waawiri waɗirde kaayeefiiji hono ɗi?
Ndelle ɓe luuri dow majjum.
17 Farisa'en ɓeen yami bumnooɗo oon katin:
—Aan le, ɗume mbi'ataa dow makko, e ko o wumtini ma ɗuum?
O jaabii ɓe, o wi'i:
—Wo o annabaajo.
18 Ammaa e ɗuum fuu hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen njaɓaay wo o
bumnooɗo de o wumtinaa faa ɓe noddi saaraaɓe makko.
19 Ɓe yami ɗum'en:
—Ooɗo wo ɓiɗɗo mooɗon naa? Mbiiɗon wo e mbumndam o rimdaa naa?
Ndelle noy o wumtiri joonin?
20 Saaraaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:
—Miɗen anndi o ɓii amin, e mbumndam du o rimdaa.

21 Ammaa no o wumtiri joonin, min anndaa. Min anndaa du moy wumtini
mo. Kanko du o mawɗo, yamee mo! Imo waawi jaabanaade hoore makko.
22 Saaraaɓe makko mbi'ii noon sabo iɓe kula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
Sabo dey, tawi hooreeɓe ɓeen ndewrii mbi'i neɗɗo fuu biiɗo Iisaa woni
Almasiihu oon, riiwete wurtoo waajordu.
23 Ɗum waɗi de saaraaɓe makko ɓeen mbi'i: «O mawɗo, yamee mo!»
24 Farisa'en nodditi bumnooɗo oon, mbi'i mo:
—Teddin Laamɗo, haalu goonga! Minen kaa miɗen anndi gorko oon wo
jom hakke.
25 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Si o jom hakke du, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndumi: mi
bumnooɗo, de joonin mi wumtii.
26 Ɓe mbi'i mo:
—Ɗume o waɗi e maaɗa? Noy o wumtiniri ma?
27 O jaabii ɓe:
—Mi haalaniino on ɗum, de on njaɓaay. Ko waɗi de oɗon njiɗi hettindaade
ɗum katin? Yalla onon du, oɗon njiɗi laataade taalibaaɓe makko naa?
28 Ɓe njenni mo, de ɓe mbi'i mo:
—Aan woni taalibaajo makko! Minen kaa, min taalibaaɓe Muusaa.
29 Minen, miɗen anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, de kanko kaa, min
anndaa fay to o yuurata.
30 Gorko oon jaabii ɓe, wi'i:
—Hey, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbi'a on anndaa to o
yuurata!
31 Eɗen anndi Laamɗo jaabantaako luttuɓe, ammaa imo jaabanoo kulɗo
mo, gaɗoowo muuyɗe makko.
32 Abada nanaaka bumtinɗo dimdaaɗo e mbumndam.
33 Si wanaa to Laamɗo gorko oon yuuri, o waawataa waɗude faa'e.
34 Ɓe mbi'i mo:
—Aan le, a fuu ley hakkeeji ndimeɗaa! De aɗa waajoo min naa?
Ɓe mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam ɓerɗe

35 Iisaa nani ɓe mburtinii mo, yi'i mo katin, yami mo:
—Aan le, aɗa goonɗini Ɓii Neɗɗo oon naa?
36 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, moy woni oon faa mi goonɗina ɗum?
37 Iisaa wi'i mo:
—A yi'ii mo. Kaaldoowo e maaɗa oon woni kanko.
38 O wi'i:
—Joomam, miɗo goonɗini!
O sujidani ɗum.
39 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Saraade waddi kam ley adunaaru ndu, faa wumɓe nji'a, yi'ooɓe du
mbuma.
40 Farisa'en tawanooɓe ɗoon ɓeen, nani haala kaan, de yami mo:
—Minen le, min wumɓe naa?
41 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Si on wumɓe, on ngalaano hakke. De ko mbiiɗon joonin oɗon nji'a ɗuum,
hakke mooɗon heddake.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Goonga kaalanammi on: neɓɓo fuu naatuɓo hoggo baali de naatiraay
dammbugal wo gujjo, wo janoowo.
2 Ammaa naatirɓo dammbugal oon, kam woni duroowo baali ɓiin.
3 Kayboowo dammbugal oon udditanan mo, baali ɓiin kettindoo daande
makko. O noddira baali makko ɓiin, mbaalu fuu e innde muuɓum, o wurtina
ɓi.
4 Nde o wurtini ɓi fuu, o ardoto ɓi de ɓi njokka mo, sabo iɓi anndi daande
makko.
5 Ɗi njokkataa janano, ɓi ndoggan ɓum sabo ɓi anndaa daande muuɓum.
6 Iisaa banndani ɓe banndol ngol, de ɓe paamaay ko o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

7 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Goonga kaalanammi on, miin woni dammbugal hoggo baali.
8 Artiiɓe kam warude ɓeen fuu wo wuyɓe, wo yanooɓe, ammaa baali ɓiin
kettindanaaki ɓe.
9 Miin woni dammbugal. Neɓɓo fuu naatirɓo kam, hisan, naatan, yaltan,
heɓan durdude.
10 Gujjo waratata si wanaa faa wujja, hirsa, bonna. Miin kaa, mi warii faa
yimɓe keɓa nguurndam, ɓe mbuura nguurndam kiɓɓuɓam ɓam fay huunde
nyakaay.
11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni kokkoowo yonki
muuɓum saabe baali muuɓum.
12 Adaaɓo durngo le, walaa ko wonani ɓum e dammuuli ɓiin. Si yi'ii
suundu fu, yoppan ɓi dogga. Suundu nduun nannga ko nanngata, keddiiɓi
ɓiin du caakoo.
13 Adaaɓo durngo oon doggan yoppa ɓi sabo o joɓeteeɓo tan, o hillaaka e
majji.
14 Miin woni duroowo lobbo. Miɓo anndi baali am, baali am du ina anndi
kam.
15 Hono noon du Baabiiwo anndiri kam, miin du miɓo anndi ɓum. Mi
hokkitiran yonki am saabe baali am ɓiin.
16 Miɓo jogii baali goɓɓi katin ɓi ngalaa ley hoggo ngoon. Ɗiin du sanaa mi
wadda ɓi. Ɗi kettindoo daande am, ɓi fuu ɓi laatoo coggal gootal, duroowo
gooto.
17 Baabiiwo ina yiɓi kam sabo mi hokkan yonki am, de sakitoo mi hewta
ki katin.
18 Fay gooto ittantaa kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Miɓo jogii
baawɓe hokkitirde ki. Miɓo jogii baawɓe wartirde ki. Yamiroore nde yuuri
to Baaba am.
19 Haalaaji ɓiin ɓeydi waddundurde Alhuudiyankooɓe.
20 Heewɓe maɓɓe ina mbi'a:
—Wo o gonduɓo e ginnaaru, wo o kaaŋaaɓo. Ko waɓi de oɓon kettindanoo
mo?
21 De woɓɓe du ina mbi'a:
—Waajuuji ɓii le nganaa waajuuji gonduɓo e ginnaaru. Yalla ginnaaru ina
waawi wumtinde bumɓo naa?

No Alhuudiyankooɓe calorii goonɓinde Iisaa

22 Wakkati oon iidi miccinoori laamnugol suudu dewal mawndu waɓii
Urusaliima. Ɗum hawrii e dabbunde.

23 Ɓo suudu dewal mawndu ɗoon, Iisaa ina yiiltoo ley danki Suleymaana
kiin.
24 Ndeen Alhuudiyankooɓe piilii mo, mbi'i mo:
—Faa ndey ittantaa min wemmbere? Haalan min faa laaɓa, aan woni
Almasiihu naa?
25 Iisaa jaabii ɓe:
—Mi haalanii on, de on ngoondinaay. Golleeji ɗi ngollirmi e innde Baaba
am ɗiin, kanji ceedantoo kam.
26 Onon le, on ngoondinaay sabo on nganaa baali am.
27 Baali am ina kettindoo daande am. Miɗo anndi ɗi, iɗi njokka kam.
28 Miɗo hokka ɗi nguurndam nduumiiɗam, ɗi mbaatataa abada. Fay gooto
ittataa ɗi e junngo am.
29 Baabiiwo kokkuɗo kam ɗi oon ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto
waawaa ittude ɗi e junngo Baaba am.
30 Miin e Baabiiwo, wo min gootum.
31 Alhuudiyankooɓe kooyi kaaye katin faa paɗɗa mo.
32 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi gollii yeeso mooɗon golleeji lobbi keewɗi yuurudi e Baabiiwo. E ley
golleeji ɗiin, saabe oye e majji paɗɗirton kam kaaye?
33 Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii mo:
—Wanaa saabe golleeji lobbi min paɗɗirte kaaye, de wo saabe ko
mbonkotoɗaa Laamɗo ɗuum. Aan wo a neɗɗo, de a waɗii hoore maa a
Laamɗo.
34 Iisaa jaabii ɓe:
—Yalla winndaaka ley Dewtere mon toon: Laamɗo wi'ii «onon on
laamɗo'en»?*
35 Laamɗo noddirii ɓe haaldi ɓeen laamɗo'en. Ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum
sottataa.
36 Baabiiwo suɓii kam, seni kam† de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle noy
mbiiroton mi mbonkake Laamɗo saabe ko mbiimi mi Ɓii Laamɗo?
37 Si mi gollaay golleeji Baaba am, taa ngoondinee kam.
38 De si miɗo golla ɗi, fay si on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji ɗi faa
anndon, faa paamon Baabiiwo ina woni e am, miin du miɗo woni e muuɗum.
39 Ɓe pilii nanngude mo katin de o hisi e juuɗe maɓɓe.
40 O yehi gere ooto gooruwol Urdun nokku ɗo Yaayaa lootannoo lootagal
batisima arande ɗoon katin, o ɓooyti toon.
41 Yimɓe heewɓe ngari to makko, mbi'i:
—Yaayaa waɗaay maande haayniinde fay wootere. De ko o haali e gorko
oon ɗuum fuu goondii.
42 Yimɓe heewɓe ngoondini Iisaa toon.

11

Haala maayde Laajaru

1 Gorko nyawɗo bi'eteeɗo Laajaru ina woni wuro Baytaniya, kam e ban-
ndiraaɓe muuɗum rewɓe Mariyama e Marta.
2 Mariyama oon woni joornooɗo nebbam uurɗam dow Joomiiwo de
mooytiri koyɗe makko sukundu muuɗum. Laajaru nyawɗo oon wo sakiike
makko gorko.
3 Banndiraaɓe makko rewɓe ɓeen neli e Iisaa, mbi'i:

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankoore haala Senude kaan ina holla ko Laamɗo suɓii de senndi faa golla muuyɗe muuɗum.

—Joomii amin, yigoo maa mo korsinɗaa oon nyawii.
4 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, wi'i:
—Nyawu ngu wanaa nyawu saate. Nyawu ngu wo tabintinoowu manngu Laamɗo, faa Ɓii Laamɗo mawninee saabe maggu.
5 Iisaa ina horsini Laajaru e banndiraaɓe muuɗum rewɓe, Marta e Mariyama.
6 Ko o nani Laajaru sellaa ɗuum fu, haɗaay mo jooɗaade ɗo o wonnoo ɗoon faa waɗi balɗe ɗiɗi.
7 Caggal ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko:
—En pornyoo Yahuudiya!
8 Taalibaaɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Moodibbo, ɓooyaa fey ko Alhuudiyankooɓe pilii wardude ma kaaye toon, de a fornyoto toon katin naa?
9 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa wakkatiiji sappo e ɗiɗi ngoni ley nyalooma naa? Si neɗɗo ina yaha nyalooma fu, fergataako sabo ina yi'a annoora adunaaru ndu.
10 Ammaa si neɗɗo ina yaha jemma fu, fergoto sabo annoora walaa e muuɗum.
11 Gaɗa o haalii haalaaji ɗiin, o wi'i ɓe:
—Yigoo men Laajaru ɗaanake, mi yahan mi findinowa mo.
12 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i:
—Joomii amin, si tawii wo o ɗaani ni, o daɗan.
13 Ammaa wo haala maayde Laajaru o haali. Kamɓe ɓe miilii wo haala ɗoyngol o haali.
14 Iisaa laaɓinani ɓe:
—Laajaru heddaaki!
15 Mi seyorake saabe mooɗon ko mi tawaaka toon ɗuum faa ngoonɗinon. Woodi jonkaa, en njaha to makko.
16 Ndeen Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon wi'i taalibaaɓe woɓɓe ɓeen:
—En njaada e Joomii en enen du faa maayden e muuɗum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e nguurndam

17 Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi waɗii balɗe nay ko Laajaru uwiraa.
18 Hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati.
19 Alhuudiyankooɓe heewɓe ngari to Mariyama e Marta faa mbaaltina ɓerɗe muɓɓen e maayde sakiike muɓɓen.
20 Nde Marta nannoo Iisaa ina wara ndeen, yehi jakkitowii ɗum. Mariyama kaa heddii ley suudu toon na jooɗii.
21 Marta wi'i Iisaa:
—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo, minyam gorko oon maayataano.
22 De fay joonin du miɗo anndi huunde fuu ko ŋaariɗaa Laamɗo, waɗante.
23 Iisaa wi'i mo:
—Minya gorko oon ummitoto.
24 Marta wi'i:
—Miɗo anndi o ummitoto nyannde ummital, nyalaande sakitotoonde.
25 Iisaa wi'i mo:
—Miin woni ummital, miin woni nguurndam. Neɗɗo fuu goonɗinɗo kam, fay si maayi, wuuran.
26 Goonɗinɗo kam de heɓi nguurndam saabe am fu, maayataa abada. Aɗa goonɗini ɗum naa?
27 O jaabii, o wi'i:

—Ayyo Joomam! Miɗo goondiini aan woni Almasiihu Ɓii Laamɗo bi'anooɗo waran ley adunaaru ndu oon.
28 Nde Marta haalnoo ɗum fu, yehi noddowi minyum Mariyama, haalani ɗum, wi'i:
—Moodibbo warii, imo nodde.
29 Nde Mariyama nannoo ɗum ndeen, henyii law, nootowii.
30 Tawi ɗum fuu Iisaa naataayno wuro ngoon tafon. Imo heddii ɗo Marta jakkitinoo mo ɗoon.
31 Alhuudiyankooɓe ina ngondi e Mariyama ley suudu, ina mbaaltina ɓernde muuɗum. Ɓe nji'i o gurbitii, o yalti. Ɓe njokki mo. Ɓe miilii o woyowan dow saabeere toon.
32 Mariyama yottii ɗo Iisaa woni ɗoon, yi'i mo tan, hippii ɗakkol koyɗe makko, wi'i mo:
—Joomam, sini aɗa wonnoo ɗo, minyam gorko oon maayataano.
33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Alhuudiyankooɓe wonduɓe e muuɗum ɓeen ina mboya ndeen, ɓernde muuɗum heccidi sanne, torrii sanne.
34 O wi'i:
—Toy ndesuɗon mo?
Ɓe njaabii:
—Joomii amin, war ndaar!
35 Iisaa woyi.
36 Alhuudiyankooɓe ɓeen mbi'i:
—Ndaaree no o foti horsinirde mo.
37 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:
—Imo woodunoo baawɗe wumtinde bumɗo, de o waawaa haɗude Laajaru maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

38 Ɓernde Iisaa heccidi katin, yehi tiimoyde saabeere ndeen. Saabeere ndeen wo loho uddiraako hayre.
39 Iisaa wi'i:
—Ittee hayre ndeen!
Marta, sakiike maayɗo oon, wi'i mo:
—Joomam, tawan o luuɓii joonin, sabo hannden woni balɗe nay ko o wattiraa toon.
40 Iisaa jaabii mo:
—Yalla mi wi'aay ma, si a goondiinii, a yi'an manngu Laamɗo?
41 Ɓe itti hayre ndeen. Iisaa tiggitii kammu, wi'i:
—Baabiiwo, miɗo yettire ko njaabaniɗaa kam ɗuum.
42 Miin kaa, miɗo anndi nyannde fuu aɗa jaabanoo kam. Ammaa wo saabe yimɓe fiiliiɓe kam ɓeen waɗi de kaaldirmi ni, faa ɓe ngoondina aan nuli kam.
43 Caggal haalaaji ɗiin, o yeewnii semmbe, o wi'i:
—Laajaru, wurta yaasin!
44 Maayɗo oon wurtii, juuɗe muuɗum e koyɗe mum ina piilaa leppi, yeeso muuɗum du ina suddii. Iisaa wi'i ɓe:
—Kaɓɓitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiiɓe dawriri faa nanngа Iisaa (Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2)

45 Heewɓe e Alhuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama ɓeen nji'i ko Iisaa waɗi ɗuum, de ngoondini ɗum.
46 Ammaa woɓɓe maɓɓe njehi to Farisa'en, kaaltani ɗum'en ko Iisaa waɗi ɗuum.

47 Ndeen Farisa'en e hooreeɓe almaami'en kawrunduri waalde Saahiiɓe
ndeen, mbi'i:
—Gorko o ina waɗa kaayeefiiji keewɗi. Noy ngaɗeten?
48 Si en njoppirii mo nii fu, jamaa oon fuu goondinan mo. Ndeen kaa,
Romankooɓe ngaran mbonna nokku meeɗen ceniiɗo e lenyol meeɗen ngol.
49 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Kayafas, laatiiɗo Almaami Mawɗo e hitaande
ndeen, wi'i ɓe:
—Onon kaa on anndaa fay huunde.
50 On anndaa neɗɗo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri wooɗude e meeɗen
diina lenyol meeɗen fuu halka.
51 Tawi ko o haali ɗuum yuuraay e hoore makko, ammaa saabe wo o
Almaami Mawɗo hitaande ndeen, o sappake sanaa Iisaa maayana lenyol
ngool.
52 De wanaa lenyol ngool tan o maayanta. Ko o maayanta dey wo ɓiɓɓe
Laamɗo sankitiiɓe ɓeen fuu faa o hawrundura ɗum'en laatoo gootum.
53 Gilla nyalooma oon, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.
54 Ɗum wadi de Iisaa seli yiiltaade hakkunde Alhuudiyankooɓe. O yuwi ɗo
o wonnoo ɗoon, o yehi ngalluure wi'eteende Efrayim hettunde e ladde. O
jooɗodii toon e taalibaaɓe makko.
55 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake. Heewɓe
e yimɓe leydi ndiin njehi Urusaliima faa laamna ko'e muɓɓen gilla iidi ndiin
yottaaki.
56 Iɓe piloo Iisaa. Iɓe keddii ley suudu dewal mawndu nduun, iɓe kaalda,
iɓe mbi'a:
—Oɗon miiloo o waran e iidi ndiin naa on miilaaki?
57 Tawi hooreeɓe almaami'en e Farisa'en njamiriino neɗɗo fuu anndudo to
o woni haala faa o nanngee.

12

No Mariyama joordi nebbam dow koyde Iisaa
(Matta 26.6-13, Marku 14.3-9)

1 Baldе jeegom fadde iidi Faltagol yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ɗo Laajaru
mo o iirtinnoo e maayde oon jeyaa ɗoon.
2 Ɓe ndefani mo nyaamdu ɗoon. Marta gollani ɓe, Laajaru du wo gooto e
nyaamdooɓe e Iisaa ɓeen.
3 Ndeen Mariyama hooyi feccere liitere nebbam laaɓuɗam, uurɗam,
tiiɗuɗam coggu, joori ɗam dow koyde Iisaa, mooytiri de sukundu muuɗum.
Suudu nduun fuu heewi uurngol nebbam ɗaam.
4 Gooto e taalibaaɓe Iisaa ɓeen, ɗum woni Yahuuda Isikariyotto jam-
botooɗo mo oon, wi'i:
5 —Ko wadi de nebbam ɗam sonnaaka buudi cardi keme tati,* hokkee
talkaaɓe?
6 O wiiraay noon saabe imo yurmoo talkaaɓe, ammaa saabe wo o gujjo
wadi de o wi'i noon. Kanko woni kawjotooɗo dannga jawdi maɓɓe, imo
woowi wujjude ko resaa ley toon.
7 Iisaa wi'i:
—Celee debbo o. O resii ɗam faa nyannde ngatteteemi e saabeere.
8 Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e mooɗon wakkati fuu. De miin kaa, mi
tawdataake e mooɗon wakkati fuu.

* **12:5** Buudi cardi keme tati ina fota e njobdi neɗɗo hitaande.

No hooreeɓe almaami'en anniyorii warude Laajaru

9 Alhuudiyankooɓe heewɓe paami Iisaa ina woni Baytaniya, njehi toon.
Wanaa saabe Iisaa tan ɓe njahani toon, wo faa ɓe nji'a Laajaru iirtinaaɗo oon
du.
10 Ndeen hooreeɓe almaami'en ndawridi mbaran Laajaru du,
11 sabo Alhuudiyankooɓe heewɓe na cela jokkude ɓe ina ngoonɗina Iisaa
saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40)

12 Jaango majjum, jamaa keewɗo wari hawrude e iidi ndiin nani Iisaa wo
garoowo Urusaliima.
13 Ɓe kooyi licce tamarooje, ɓe njakkitowii mo. Iɓe yeewnoo, iɓe mbi'a:
—Jettooje e barke ngoodanii garɗo e dow innde Joomiraaɗo oon![†] Jettooje
ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!
14 Iisaa heɓi molel araawa, waɗɗii ngel. Ɗum foti e ko Binndi ɗiin mbi'i:
15 «Taa kulee onon yimɓe ngalluure Siyona!
Ndaaree, kaananke mooɗon ina wara,
ina waɗɗii molel araawa.»[‡]
16 Wakkati oon taalibaaɓe makko ɓeen paamaayno ko ɗum woni. Ammaa
gaɗa Iisaa teddinaama, ɓe miccitii ko sappanoo e dow makko ley Binndi ɗiin
ɗuum e no ɗum fuu ɗum hawriri e ko yimɓe ɓeen ngaɗani mo.
17 Jamaa tawdanooɗo e Iisaa nde noddunoo Laajaru e ley saabeere de iirtinii
ɗum ndeen, kam'en du ina kumpita yimɓe kabaaru oon.
18 Ɗuum waɗi de yimɓe heewɓe njehi njakkitowii mo sabo ɓe nanii o waɗii
maande haayniinde ndeen.
19 Ndeen Farisa'en mbi'unduri:
—On nji'ii, walaa fuu ko mbaawanɗen mo. Ndaaree no aduna oo fuu
jokkiri mo.
20 Wooɗi, ina woodi yuuruɓe leydi Geres tawaaɓe hakkunde warɓe Urusali-
ima faa ndewa Laamɗo ley balɗe iidi ɗeen.
21 Ɓe ɓattitii Filipu jeyaaɗo Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbi'i ɗum:
—Joomii amin, miɗen njiɗi yi'ude Iisaa.
22 Filipu yehi haalanowi Andire. Ɓe njottinowi haala kaan Iisaa.
23 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Ɓii Neɗɗo oon yottake.
24 Goonga kaalanammi on: si wabbere alkama uwake e leydi de nyolaay
fu, heddoto wo wabbere wootere. Ammaa si nde uwake e leydi nde nyolii
fu, nde riman faa heewa.
25 Neɗɗo fuu jiɗɗo yonki muuɗum, mursan ki, ammaa jeebiiɗo yonki mum
e adunaaru ndu, damman ki, heɓan nguurndam nduumiiɗam.
26 Si neɗɗo ina yiɗi gollande kam fuu, jokka kam. Ɗo ngonumi fuu, ɗoon
golloowo am du wonata. Baabiiwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muuɗum

27 —Joonin ɓernde am torrake. Ɗume mbi'ammi? Mi wi'an Abba hisinam e
wakkati o naa? Mi waawaa wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi kam.
28 Abba, mawnin innde maa.
Ndeen daande yuuri dow kammu wi'i:
—Mi mawninii nde, mi mawninan nde katin.

---

† **12:13** Jabuura 118.25-26. ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9.

29 Nde yimɓe darinooɓe ɗoon ɓeen nannoo daande ndeen, mbi'i ɗum wo
riggaango kammu. Woɓɓe mbi'i:
—Maleyka haaldi e makko!
30 Iisaa wi'i ɓe:
—Wanaa saabe am daande ndeen wardi, wo saabe mooɗon.
31 Joonin adunaaru ndu sarete. Joonin laamiiɗo adunaaru bonɗo oon
faɗɗete yaasin.
32 Miin le, si mi toownaama e leydi ndi, mi fooɗan yimɓe fuu ngara to am.
33 Tawi haalaaji ɗiin o sapporii no o maayrata.
34 Yimɓe ɓeen njaabii mo, mbi'i:
—Tawreeta oon anndinii min Almasiihu wo duumotooɗo. Noy aan mbi-
irataa sanaa Ɓii Neɗɗo oon toownee? Moy woni Ɓii Neɗɗo oon?
35 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Annoora ina wondi e mooɗon wakkati seeɗa tafon. Njahon gilla annoora
ina heddii e mooɗon, taa nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ɗo
yahata.
36 Ngoonɗinee annoora gilla imo wondi e mooɗon yalla oɗon laatoo ɓiɓɓe
annoora.

No yimɓe calorii goonɗinde Iisaa

Iisaa haalu ɗum tan, yehi suuɗowii ɓe.
37 Maandeeji kaayniiɗi ɗi o waɗi yeeso maɓɓe ɗiin fuu, waɗaay de ɓe
ngoonɗini mo,
38 faa haala annabi Esaaya kaan tabita:
«Joomiraaɗo, moy goonɗini waaju amin oon?
Moy ɓanginanaa baawɗe Joomiraaɗo?»§
39 Ɓe mbaawaano goonɗinde, sabo Esaaya wi'iino du:
40 «Laamɗo wumnii gite maɓɓe,
yoornii ɓerɗe maɓɓe,
taa gite maɓɓe nji'a,
taa ɓerɗe maɓɓe paama,
taa ɓe tuuba, de o danna ɓe.»*
41 Esaaya wi'ii ɗum nde yiinoo darja Iisaa, de haali haala makko.
42 Ammaa ɗum fuu e laataade, hooreeɓe Alhuudiyankooɓe heewɓe
ngoonɗinii Iisaa. De wo saabe Farisa'en waɗi de ɓe kuli hollude ɓe ngoonɗinii
taa ɓe mburtinee ley waajordu.
43 Sabo yimɓe mana ɓe, ɗum ɓurani ɓe Laamɗo mana ɓe.
44 Iisaa yeewnii, wi'i:
—Goonɗinɗo kam, wanaa miin tan goonɗini, ammaa goonɗinii Nulɗo kam
oon du.
45 Neɗɗo fuu jiiɗo kam, yi'ii Nulɗo kam oon.
46 Miin, mi warii ley adunaaru ndu wo mi annoora, faa goonɗinɗo kam fuu
taa heddoo ley nimre.
47 Si neɗɗo nanii waaju am de jokkaay ɗum fu, wanaa miin sarotoo ɗum.
Sabo mi waraay faa mi saroo adunaaru, ammaa wo faa mi hisina ndu
ngardumi.
48 Caliiɗo kam de jaɓaay waajuuji am fu, ina jogii carotooɗo. Haala ka
kaalumi kaan sarotoo ɗum nyalaande sakitotoonde.
49 Sabo ko kaalumi ɗuum yuuraay e am. Baabiiwo nulɗo kam oon hokki
kam yamiroore ko kaalammi e ko mbaajotoomi.

---

§ **12:38** Esaaya 53.1. * **12:40** Esaaya 6.10.

50 Miɗo anndi yamiroore makko ina hokka nguurndam nduumiiɗam.
Ɗuum waɗi de ko kaalumi ɗuum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyɗe taalibaaɓe muuɗum

1 Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru
faa yeccoo to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yiɗi yimɓe makko,
imo yiɗi ɓe kaddi njinngu fuu.
2 Wakkati mo ɓe kiirtotoo oon, Ibiliisa watti e ɓernde Yahuuda ɓii Simon
Isikariyotto jambaade mo.
3 Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muuɗum, ina anndi
to Laamɗo yuuri, to Laamɗo yeccotoo du.
4 O ummii e hiraande ndeen, o ɓortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e
makko.
5 Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyɗe
taalibaaɓe makko, imo yiggira ɗe gudel ngel o fiilii ngeel.
6 Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:
—Joomam, aan lootata koyɗe am naa?
7 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—A faamaay ko ngaɗammi ɗuum tafon, de a faamowan caggal joonin.
8 Piyeer wi'i mo:
—A lootataa koyɗe am abada!
Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si mi lootanaay ma koyɗe maa fu, a walaa ngeɗu to am.
9 Simon Piyeer wi'i mo:
—Joomam! Si wo noon, taa haaɗu e koyɗe am tan, lootu juuɗe am e hoore
am du.
10 Iisaa wi'i mo:
—Lootiiɗo fuu wo laaɓuɗo. Walaa ko lootee si wanaa koyɗe muuɗum tan.
Onon on laaɓuɓe, de wanaa on fuu.
11 Tawi imo anndi jambotooɗo mo oon. Ɗum waɗi de o wi'i wanaa on fuu
ngoni laaɓuɓe.
12 Nde Iisaa lootunoo koyɗe maɓɓe ndeen, hooyi saaya muuɗum, ɓornii,
jooɗii katin, wi'i ɓe:
—On paamii ko ngaɗumi on ɗuum naa?
13 Oɗon noddira kam «Moodibbo», oɗon noddira kam «Joomam». Ko
mbi'oton ɗuum wo goonga, sabo ɗuum ngonumi.
14 Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyɗe mon, tilay onon
du lootunduron koyɗe.
15 Ko ngaɗumi on ɗuum wo tindinoore faa onon du, ngaɗunduron hono ko
ngaɗumi on ɗuum.
16 Goonga kaalanammi on: maccuɗo ɓuraa joomum teddude, nulaaɗo du
ɓuraa nuldo ɗum.
17 Joonin kaa on paamii ɗum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii
on.
18 Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Miɗo anndi ɓe cuɓiimi ɓeen, de sanaa
ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita: «Nyaamduɗo e am oon, kam latiri kam
teppere muuɗum.»*
19 Gilla joonin miɗo haalana on ɗum, fadde majjum e yottaade, faa nde
ɗum yottii fuu, ngoondinon miin woni mo ngonumi.

* **13:18** Jabuura 41.10.

20 Goonga kaalanammi on: neɓɓo fuu jaɓɓiiɓo mo nulumi, jaɓɓake kam.
Neɓɓo fuu jaɓɓiiɓo kam, jaɓɓake Nulɓo kam oon du.

No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)

21 Caggal Iisaa haalii haalaaji ɗi fu, ɓernde muuɓum metti sanne, wi'i:
—Goonga kaalanammi on: gooto mooɓon jamboto kam.
22 Taalibaaɓe ɓeen yeewunduri. Ɓe paamaay mo o haalata haala mum.
23 Gooto e taalibaaɓe ɓeen, mo Iisaa horsini oon, ina jooɗii ɗakkol muuɓum.
24 Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.
25 Taalibbo oon wahii ɗakkol makko, wi'i:
—Joomam, ɗum wo moye mbi'ataa?
26 Iisaa jaabii, wi'i:
—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.
O suuwi nde, o hokki Yahuuda ɓii Simon Isikariyotto oon.
27 Nde Yahuuda jaɓunoo lonngere ndeen, Seyɗaani naati ɗum. Iisaa wi'i mo:
—Waɗu ko ngaɗataa ɗuum law!
28 Tawi fay gooto e jooɗiiɓe ɗoon ɓeen faamaay ko Iisaa haalani mo ɗuum.
29 Sabo ko Yahuuda tiigii dannga ceede maɓɓe ɗuum, yoga miilii Iisaa wi'i o somonowoo iidi, naa danya ko o hokki talkaaɓe.
30 Nde Yahuuda nanngunoo lonngere ndeen fu, yalti wakkati oon pay. Wo ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

31 Nde Yahuuda wurtinoo ndeen, Iisaa wi'i:
—Joonin Ɓii Neɓɓo teddinaama, Laamɗo du teddiniraama saabe makko.
32 Si Laamɗo teddiniraama saabe makko,† kam du teddinan mo e hoore muuɓum, teddinan mo law.
33 Sukaaɓe am, miɗo wondi e mooɓon seeɗa tafon. On piloto kam. Miɗo wi'a on joonin hono ko mbi'unoomi Alhuudiyankooɓe: on mbaawaa yaade to njahammi toon.
34 Miɗo hokka on yamiroore heyre: njiɗunduree! Hono no njiɗirmi on ni, onon du njiɗunduron noon.
35 Wo noon yimɓe fuu annditirta wo on taalibaaɓe am, ko njiɗundurɗon ɗuum.

No Iisaa holliri Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34)

36 Simon Piyeer wi'i mo:
—Joomam, toy njahataa?
Iisaa jaabii mo:
—To njahammi joonin toon, a waawaa jokkude kam. De caggal joonin a jokkowan kam!
37 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, ko waɗi de mi waawaa jokkude ma joonin? Yonki am kokkitirammi saabe maaɗa.
38 Iisaa jaabii mo:
—Yalla a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Goonga kaalanammaami: fadde ndontoori e joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

† **13:32** Fuɗɗoode aaya 32, «Si Laamɗo teddiniraama saabe makko», tawaaka e ɗereeji ɓurɗi fuu ɓooyude ɗiin.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Taa umminee hakkillooji mon. Ngoonɗinee Laamɗo, ngoonɗinee kam miin du.
2 Cuuɗi keewɗi ina ngoni ley wuro Baaba am. Si ɗum wanaano goonga mi haalantaa on ɗum. Mi yahan, mi moyyinanowa on nokku toon.
3 Ndelle, si mi moyyinanowii on nokku, mi wartan katin mi hooya on faa onon du ngonon to ngonammi toon.
4 Oɗon anndi laawol njahoowol to njahammi toon.
5 Tomaa wi'i mo:
—Joomii amin, min anndaa to njahataa, noy min anndirta laawol muuɗum?
6 Iisaa jaabii mo:
—Miin woni laawol, miin woni goonga, miin woni nguurndam. Fay gooto waawaa yahude to Baabiiwo si rewaay to am.
7 Si oɗon anndi kam, on anndan Baaba am oon du. Gilla joonin oɗon anndi mo, on nji'ii mo du.
8 Filipu wi'i mo:
—Joomii amin, hollu min Baabiiwo, ɗuum ina heya min.
9 Iisaa wi'i mo:
—Filipu, no ngondirmi e mooɗon faa ɓooyi nii fuu, de faa hannden a anndaay kam naa? Jiiɗo kam fuu, yi'ii Baabiiwo. Noy mbiirataa: «Hollu min Baabiiwo»?
10 Yalla a goonɗinaay miɗo woni e Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni e am naa? Waajuuji ɗi mbaajiimi on ɗiin fuu, yuuraay e hoore am. Wo Baabiiwo gonɗo e am oon gollata golle muuɗum.
11 Ngoonɗinee kam ko mbiimi miɗo woni ley Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni ley am. Fay si on ngoonɗinaay haala ka, ngoonɗiniron kam saabe golleeji ɗiin.
12 Goonga kaalanammi on: neɗɗo fuu goonɗinɗo kam, kam du gollan golleeji ɗi ngollammi ɗiin, gollan ko ɓuri ɗi, sabo mi yahan to Baaba am.
13 Mi waɗanan on huunde fuu ko ŋaariɗon Laamɗo saabe am. Mi waɗan ɗum faa Baabiiwo teddiniree saabe Ɓiɗɗo oon.
14 Si won ko ŋaariɗon Laamɗo saabe am, mi waɗanan on.

No Iisaa wi'iri nuldan Ruuhu Ceniiɗo

15 —Si oɗon njiɗi kam, on njokkan jamirooje am.
16 Mi nyaagoto Baabiiwo hokka on Ballo goɗɗo, wonda e mooɗon faa abada.
17 Oon woni Ruuhu Goonga. Adunaaru waawaa jaɓude mo, sabo nji'ataa mo, anndaa mo. Onon le, oɗon anndi mo sabo imo wondi e mooɗon, o heddoto ley mooɗon du.
18 Mi yoppataa on wo on atiime'en. Mi wartowan to mooɗon.
19 Si ɓooytii seeɗa aduna oo yi'ataa kam katin. De onon kaa, on nji'an kam. Saabe miɗo wuuri, onon du on mbuuran.
20 Nyannde ndeen on paaman miɗo woni ley Baabiiwo, oɗon ngoni e am, miɗo woni e mooɗon.
21 Neɗɗo fuu tiigiiɗo jamirooje am de jokki ɗe, kam woni jiɗɗo kam. Jiɗɗo kam, Baaba am yiɗan ɗum. Miin du, mi yiɗan ɗum, mi ɓanginanan ɗum hoore am.
22 Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyotto oon, jaabii mo, wi'i:

—Joomam, noy ɓanginirantaa min hoore maa, tawee a ɓanganaay adunaaru?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si neɗɗo ina yiɗi kam, jokkan haala am. Baaba am du yiɗan ɗum. Miin e Baaba am oon min ngaran to muuɗum min njooɗodoo e muuɗum.
24 Neɗɗo fuu mo yiɗaa kam, jokkataa haala am. Haala ka nanoton kaan, ka wanaa haala am, wo ka haala Baabiiwo nulɗo kam oon.
25 Ɗum kaalanammi on gilla miɗo tawdaa e mooɗon.
26 Ruuhu Ceniiɗo, Balloowo on mo Baabiiwo nuldata on e dow innde am oon, kam anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on ɗuum fuu.
27 Jam njoppidammi on, jam am kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on ni. Taa umminee hakkillooji mon, taa kulee.
28 On nanii ko mbiimi on: «mi yahan, de caggal ɗuum mi warta to mooɗon.» Si on njiɗii kam fu, on ceyoto ko njahammi to Baabiiwo, sabo Baabiiwo ɓuri kam teddude.
29 Mi haalanii on joonin gilla ɗum waraay, faa si ɗum warii fu, ngoonɗinon.
30 Mi haaldataa e mooɗon ko heewi katin, sabo laamiiɗo adunaaru bonɗo oon ina wara. Fay huunde o waawanaa kam.
31 Ammaa ko Baabiiwo yamiri kam, wo ɗuum ngaɗammi, faa adunaaru faama miɗo yiɗi ɗum. Ummee, ndillen ɗo!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

1 —Miin woni cabiihi ngoongalaahi, Baaba am woni jom ngesa cabiije.
2 Liccal am dimaral fuu o tayan ɗum. Dimoowal du fuu, o saltoto ɗum faa ɓeyda rimude.
3 Onon du, gilla joonin on laaɓuɓe saabe waaju mo mbaajiimi on oon.
4 Ngonee e am, miin du mi wonan e mooɗon. Hono no liccal cabiihi waawiraa rimude e hoore muuɗum sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni, hono noon onon du, on mbaawaa rimude si on ngonaay e am.
5 Miin woni cabiihi, onon ngoni licce. Neɗɗo fuu gonɗo e am, tawi miin du miɗo woni e muuɗum, riman faa heewa. On mbaawaa waɗude fay huunde si on ngalaa e am.
6 Neɗɗo fuu mo wonaay e am, faɗɗete yaasin hono no liccal tayaangal ni, de yoora. Licce joorɗe ɗeen kawrundurte, paɗɗee ley yiite, ɗe kuɓɓa.
7 Si oɗon ngoni e am, waaju am du ina woni e mooɗon fu, nyaagee Laamɗo ko muuyɗon fuu on keɓan.
8 Si on ndimii faa heewii, ɗuum hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen Baaba am mawninte.
9 Hono no Baabiiwo yiɗiri kam noon, miin du njiɗirmi on. Ngonee ley njinngu am.
10 Si on njokkii jamirooje am, on ngonan ley njinngu am hono no njokkirmi jamirooje Baaba am de ngonumi e njinngu muuɗum ni.
11 Mi waajake on ɗum faa seyo am wona ley mooɗon, de seyo mon ngoon laatoo hiɓɓungo.
12 Inan yamiroore am: njiɗunduree hono no njiɗirmi on ni.
13 Huunde fuu ɓuraa njinngu ngu ɗo mawnude: neɗɗo hokkitira yonki muuɗum saabe yigiraaɓe muuɗum.
14 Onon, wo on yigiraaɓe am, si on ngaɗii ko njamirmi on ɗuum.

15 Mi noddirtaa on maccuɓe katin sabo maccuɗo anndaa ko joomum
gollata. De mi noddirii on yigiraaɓe, sabo ko narrumi Baaba am ɗuum fuu,
mi anndinii on.
16 Wanaa onon cuɓii kam, wo miin suɓii on de yamiri on njahon ndimowon
ɓiɓɓe, de ɓiɓɓe mooɗon keddoo, faa Baabiiwo hokka on huunde fuu ko
nyaagoriɗon saabe am.
17 Inan ko njamirammi on: njiɗunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaaɓe muuɗum fuu

18 —Si yimɓe adunaaru ɓeen ina mbanyi on fu, anndee, miin ɓe artii
wanyude.
19 Sini on laatakeno adunankooɓe fu, ɓe njiɗanno on. Ammaa on nganaa
adunankooɓe. Mi suɓake on mi senndii on e yimɓe adunaaru. Ɗum saabanii
ɓe wanyude on.
20 Miccitee ko mbi'unoomi on ɗuum: «Maccuɗo ɓuraa joomum.» Si ɓe torrii
kam, ɓe torran on, onon du. Si ɓe njokkii haala am, ɓe njokkan haala mooɗon
kaan du.
21 Ɓe ngaɗiranan on ɗum fuu saabe am, sabo ɓe anndaa Nuldo kam oon.
22 Si mi waraayno, mbaajiimi ɓe, ɓe ngalaano hakke. De joonin kaa mi
warii, mi waajake ɓe, ɓe ngalaa geldol fuu e dow hakkeeji maɓɓe.
23 Neɗɗo fuu banyuɗo kam, wanyii Baaba am oon du.
24 Mi gollii golleeji yeeso maɓɓe dî fay gooto gollaay. Si mi gollaayno kujje
ɗeen fu, ɓe ngalaano hakke. Ammaa joonin ɓe nji'ii ɗe fuu, de iɓe keddii iɓe
mbanyi kam, miin e Baaba am.
25 Ɗum waɗii faa tabintina ko winndaa ley Tawreeta maɓɓe: «Ɓe mbanyii
kam ɓolum.»*
26 Ruuhu Goonga yuuroowo to Baabiiwo, Balloowo on mo nuldammi on
oon, nde wari fu, kam seedantoo kam.
27 Onon du, on ceedanto kam sabo oɗon ngondi e am gilla fuɗɗoode.

16

1 —Mi waajake on ɗum faa taa njoppon goonɗinal.
2 Ɓe mburtinan on cuuɗi baajorɗi. Wakkati warowan nde barɗo on fuu
miilotoo waɗii ko weli Laamɗo.
3 Ɓe ngaɗan ɗum sabo ɓe anndaa Baabiiwo oon, ɓe anndaa kam miin du.
4 Mi waajake on ɗum, faa nde wakkati oon waroyi fu, miccoɗon mi
haalaniino on ɗum.

Haala golle Ruuhu Ceniiɗo

—Mi haalanaay on gilla arande sabo miɗo wondi e mooɗon.
5 Joonin inan miɗo yeccoo to Nuldo kam oon, de fay gooto mooɗon yamaay
kam to njahammi.
6 On cunake sanne saabe ko kaalanmi on ɗuum.
7 Ɗum fuu e laataade, miɗo haalana on goonga: mi yaha ni ɓuri nafude on.
Sabo si mi yahaay, Balloowo on oon waratata to mooɗon. De si mi yehii, mi
nuldan on mo.
8 Si o warii fu, o laaɓinanan yimɓe adunaaru dow hakkeeji muɓɓen e dow
fonnditaare e sariya.
9 Dow hakkeeji, sabo ɓe ngoonɗinaay kam.
10 Dow fonnditaare, sabo miɗo yeccoo to Baabiiwo oon, on nji'ataa kam
katin.

* **15:25** Jabuura 35.19, 69.5.

11 Dow sariya du, sabo laamiiɗo adunaaru bonɗo oon saraama.
12 Miɗo jogii ko heewi katin ko mi waajoo on, ammaa on mbaawtataa ɗum
joonin.
13 Nde Ruuhu Goonga oon wari fuu, ɗowan on faa paamon goonga fuu.
Sabo ko o haalata ɗuum wanaa e makko yuurata. Wo ko o nani o haalanta on,
o humpitan on ko waroyta.
14 O teddinan kam, sabo o hooyan ko njeymi ɗuum, de o humpita on.
15 Ko Baabiiwo oon jogii fuu, miin jeyi. Ɗum waɗi mbiimi o humpitan on
ko o heɓi e am ɗuum.

No mettorgal waylitortoo seyo

16 —Si ɓooytii seeɗa, on nji'ataa kam, de si ɓooytowii seeɗa katin, on
nji'owan kam.
17 Yoga e taalibaaɓe makko ɓeen yamunduri, mbi'i:
—Ɗume woni maanaa haala makko ko o wi'i «si ɓooytii seeɗa, on nji'ataa
kam de si ɓooytowii seeɗa fu, on nji'owan kam katin»? Ɗume woni maanaa
ko o wi'i «sabo mi yahan to Baabiiwo» ɗuum?
18 Ɓe mbi'i:
—«Si ɓooytii seeɗa», ɗume ɗum fiirtata? Min paamaay ko o wi'i ɗuum.
19 Iisaa faamii iɓe njiɗi lamndaade ɗum, de wi'i ɓe:
—Oɗon yamundura maanaa haala am ka: «Si ɓooytii seeɗa on nji'ataa kam,
de si ɓooytowii seeɗa fu, on nji'owan kam katin.»
20 Goonga kaalanammi on: on mboyan, on mboytoto, tawee yimɓe
adunaaru ɓeen ina ceyii. On cunoto, ammaa cunu mooɗon waylitoto seyo.
21 Si debbo na rima fu, ɓernde muuɗum mettan sabo wakkati muuɗum
warii. Ammaa si cukalel ngel rimaama fu, o miccitataako naawalla ndimu
makko saabe seyo ko o heɓi ɓiɗɗo ley adunaaru ɗuum.
22 Onon du hono noon cunortoɗon joonin, ammaa mi yiitan on katin,
de ɓerɗe mooɗon ceyoo sanne. Ndeen fay gooto waawaa bonnude seyo
mooɗon.
23 Nyannde ndeen, on yamataa kam fay huunde. Goonga kaalanammi on:
huunde fuu ko nyaagiɗon Baabiiwo oon, hokkiran on saabe am.
24 Faa joonin, walaa fuu ko nyaagoriɗon saabe am. Nyaagee, on keɓan, faa
seyo mooɗon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

25 —Ko kaalanmi on joonin ɗuum wo haala kippaaka. De wakkati waran
mo mi hippataa haala. Ndeen kaa mi haalanan on haala Baabiiwo faa laaɓa.
26 Nyannde ndeen on nyaagorto Laamɗo saabe am. Mi wi'aay mi nyaa-
ganto on Baabiiwo,
27 sabo Baabiiwo e hoore muuɗum ina yiɗi on. O yiɗirii on saabe ko
njiɗuɗon kam, on ngoonɗinii to Laamɗo yuurumi.
28 Mi yuurii to Baabiiwo, mi warii e adunaaru. Joonin miɗo dilla adunaaru
ndu, mi yeccoo to Baabiiwo.
29 Taalibaaɓe makko mbi'i mo:
—Joonin kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippuɗaa.
30 Joonin kaa, min paamii aɗa anndi huunde fuu, a haajaaka fay gooto
yame. Saabe ɗuum waɗi de min ngoonɗini wo a yuuruɗo to Laamɗo.
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Joonin, on ngoonɗinii naa?

32 Wakkati ina wara, o warii joonin, ɗo on fuu caakotoɗon, mono fuu hoota
suudu muuɗum, njoppon kam mi perwuɗo. Ammaa mi wanaa perwuɗo,
sabo Baabiiwo oon ina wondi e am.
33 Mi haalanii on ɗum, faa keɓon jam ley gondal am. Ley adunaaru ndu on
keɓan torra, ammaa cemmbinee ɓerɗe mon, sabo miin, mi jaalake adunaaru
ndu!

17

No Iisaa du'orii saabe taalibaaɓe muuɗum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji ɗiin ndeen, tiggitii kammu, wi'i:
—Baabiiwo, wakkati oon warii, teddin Ɓiya, faa Ɓiya oon du teddine.
2 Sabo a hokkii mo baawɗe dow neɗɗo fuu, faa o hokka ɓe kokkuɗaa mo
ɓeen fuu nguurndam nduumiiɗam.
3 Nguurndam nduumiiɗam wo anndude ma, aan Laamɗo gooto goongaajo
oon, e anndude Iisaa Almasiihu mo nulɗaa oon.
4 Mi teddinii ma e dow leydi ndi, mi yottinii gollal ngal kokkuɗaa kam mi
golla ngaal.
5 Joonin kaa, Baabiiwo, teddinam yeeso maa darja mo ngoodunoomi to
maaɗa gilla adunaaru ndu tagaaka.
6 Yimɓe ɓe kokkuɗaa kam e adunaaru ndu ɓeen, mi ɓanginanii ɗum'en
innde maa. Aan jeyi ɓe, a hokkii kam ɓe, iɓe njokki haala maa.
7 Joonin kaa, ɓe anndii ko kokkuɗaa kam ɗuum fuu to maaɗa yuuri,
8 sabo mi haaltanii ɓe haalaaji ɗi kokkuɗaa kam ɗiin. Ɓe njaɓii ɗi, ɓe keɓii
tannyoral wo to maaɗa yuurumi, ɓe ngoonɗinii aan nuli kam.
9 Miɗo nyaage saabe maɓɓe. Mi nyaagataako saabe adunaaru nduun, miɗo
nyaagoo saabe ɓe kokkuɗaa kam ɓeen, sabo aan jeyi ɓe.
10 Ɓe njeymi fuu, wo aan jeyi, ɓe njeyɗaa fuu, wo miin jeyi. Mi teddini-
raama saabe maɓɓe.
11 Joonin mi heddataako ley adunaaru katin. To maaɗa njahammi. De
kamɓe kaa, ɓe keddoto e mayru. Aan Baabiiwo Ceniiɗo, reenir ɓe baawɗe
innde maaɗa nde kokkuɗaa kam ndeen, faa ɓe laatoo gootum hono no
meeɗen ni.
12 Nde ngondunoomi e maɓɓe ley adunaaru ndu ndeen, mi reenirii ɓe
baawɗe innde maa nde kokkuɗaa kam ndeen, mi tinnake e maɓɓe. Fay gooto
halkaay si wanaa jeyɗo halkude oon, faa ko sappaa e Binndi ɗiin ɗuum tabita.
13 Joonin kaa miɗo wara to maaɗa. Miɗo haala haalaaji ɗi gilla miɗo heddii
e adunaaru ndu tafon, faa seyo am heewa ley maɓɓe.
14 Mi yottinanii ɓe haala maa. Adunaaru ndu wanyii ɓe, sabo ɓe njeyaaka
e mayru, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.
15 Mi nyaagaaki ittaa ɓe e adunaaru ndu, de miɗo nyaage ndeenaa ɓe e
bonɗo oon.
16 Ɓe njeyaaka e adunaaru ndu, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.
17 Ceniraa ɓe e goonga.* Haala maa woni goonga.
18 Hono no nulirɗaa kam e adunaaru ndu noon, miin du nulirmi ɓe e
mayru.
19 Miɗo senira hoore am saabe maɓɓe, faa kamɓe du ɓe laatoo seniraaɓe
goonga.
20 Wanaa saabe maɓɓe tan nyaagantomaami. Miɗo nyaaganoo du saabe
goonɗinirɓe kam e waajuuji maɓɓe ɓeen.

---

* **17:17** E ley geresankoore haala Senude kaan ina holla ko Laamɗo suɓii de senndi faa golla muuyɗe muuɗum.

21 Miɗo nyaage faa ɓe fuu ɓe laatoo gootum. Hono no aan Baabiiwo
ngonirɗaa e am noon, e miin du ngonirmi e maaɗa, kamɓe du ɓe ngona e
meeɗen, faa adunaaru ndu goonɗina aan nuli kam.
22 Mi hokkii ɓe teddeengal ngal kokkuɗaa kam ngaal, faa ɓe laatoo gootum,
hono no laatoriɗen gootum ni,
23 miin e maɓɓe, aan du e am. Ɗum wo faa ɓe laatodoo gooto kiɓɓuɗo.
Ndeen adunaaru ndu faaman aan nuli kam, ndu faaman du aɗa yiɗi ɓe hono
no njiɗirɗaa kam ni.
24 Baabiiwo, miɗo yiɗi ɓe kokkuɗaa kam ɓeen ngonda e am nokku fuu ɗo
tawaami, faa ɓe nji'a teddeengal ngal kokkuɗaa kam ngaal sabo a yiɗii kam
gilla adunaaru ndu joyyinaaka.
25 Baabiiwo ponnditiiɗo, adunaaru ndu anndaa ma, de miin kaa miɗo
anndi ma. Ɓee ɗo du ina anndi aan nuli kam.
26 Mi anndinii ɓe ko ngonɗaa, mi ɓeydan anndinde ɓe, faa njinngu ngu
njiɗɗaa kam nguun wona e maɓɓe, miin du mi wona e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

1 Nde Iisaa du'inoo ɗum fu, yaadi e taalibaaɓe muuɗum, peyyiti gooruwol
bi'eteengol Kedoron. Toon na woodi nokku keewɗo leɗɗe. Ɓe naati toon.
2 Yahuuda jambotooɗo mo oon ina anndi nokku oon, sabo Iisaa e taal-
ibaaɓe muuɗum ina mboowi hawritinde toon.
3 Yahuuda yaari oorngal sordaasiiɓe e gollooɓe yuuruɓe to hooreeɓe al-
maami'en e Farisa'en. Ɓe ngari toon, iɓe njogii fitillaaji e jaynorɗe e kaɓitirɗe.
4 Iisaa ina anndi ko warata e muuɗum fuu, jakkitii ɓe, wi'i:
—Moy pilotoɗon?
5 Ɓe njaabii mo:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
O wi'i ɓe:
—Wo miin.
Yahuuda jambotooɗo mo oon du ina darii ɗoon ina wondi e maɓɓe.
6 Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, ɓe njaatiri gaɗa ɓe caami e leydi.
7 Iisaa yami ɓe katin:
—Moy pilotoɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Iisaa Nasaraatuujo oon.
8 Iisaa wi'i ɓe:
—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pilotoɗon, accee ɓee kaa njaha.
9 Noon ɗum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e
ɓe kokkuɗaa kam ɓeen.»
10 Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, soorti ki, soppi maccuɗo Almaami
Mawɗo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'ee Malkus.
11 Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:
—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muuɗum. Aɗa miilii mi yardataa horde
torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?
12 Ɗoon sordaasiiɓe e mawɗo muɓɓen e gollanooɓe hooreeɓe Alhu-
udiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi ɗum.
13 Ɓe njaari ɗum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiiɗo Almaami
Mawɗo ley hitaande ndeen.

14 Tawi kanko Kayafas oon dawrannoo hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
dabare, tindini ɓe, wi'i: ko ɓuri woodde e yimɓe lenyol ngol, neɗɗo gooto
maayana ɓe.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57)

15 Simon Piyeer e taalibaajo goɗɗo njokki Iisaa. Taalibaajo oon ina
anndunduri e Almaami Mawɗo oon, ɗuum waɗi de o heɓi naaddude e Iisaa
galle Almaami Mawɗo oon.
16 Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaajo anndundurɗo
e Almaami Mawɗo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal
oon, nanni Piyeer.
17 Korɗo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:
—Aan le, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oon naa?
Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Mi wanaa!
18 Tawi gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ina yuuloo sabo jaangol ina
woodi. Piyeer du na darodii e maɓɓe ina yuuloo.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71)

19 Ndeen Almaami Mawɗo oon yami Iisaa haala taalibaaɓe muuɗum e
waaju mum.
20 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Mi ɓanginanii adunaaru ndu waaju am. Wakkati fuu miɗo waajoo
ley cuuɗi baajorɗi e ley suudu dewal mawndu to Alhuudiyankooɓe fuu
kawritata toon. Walaa fuu ko kaaldumi cuncukka.
21 Ko saabii aɗa yama kam? Yamu hettindaniiɓe kam ɓeen. Kamɓe kaa, iɓe
anndi ko mbaajiimi ɗuum.
22 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndeen, gooto e doomooɓe ɓeen feenyi ɗum, wi'i:
—Nii njaabortoɗaa Almaami Mawɗo naa?
23 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si ko boni mbiimi, haalanam ko boni e majjum. Si tawii ko woodi mbiimi
du, ko waɗi de piiɗaa kam?
24 Ndeen Annas nuldi mo to Kayafas Almaami Mawɗo oon, imo haɓɓaa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin
(Matta 26.71-75, Marku 14.69-72, Lukka 22.58-62)

25 Simon Piyeer ina darii toon ina yuuloo. Ɓe mbi'i mo:
—Aan, a wanaa gooto e taalibaaɓe makko ɓeen naa?
O yeddi, o wi'i:
—Mi wanaa!
26 Gooto e gollooɓe Almaami Mawɗo oon, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru
muuɗum oon, wi'i:
—Wanaa mi yiidii ma e makko ley nokku keewɗo leɗɗe toon naa?
27 Piyeer yeddi katin, de wakkati oon pay, ndontoori joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Lukka 23.1-5)

28 Caggal ɗuum, ɓe itti Iisaa to Kayafas gilla fajiri kecco, ɓe njaari mo to
laamordu goforneer oon. Yaaruɓe mo ɓeen naataay suudu nduun, sabo si ɓe
naatiino fu, ɓe tuunan e ley diina, de ɓe mbaawaa nyaamude nyaamdu iidi
Faltagol nduun.

---

* **18:14** Yuhanna 11.49-50.

29 Pilaatu, goforneer oon, yalti yehi to maɓɓe yaasin toon, wi'i ɓe:
—Ɗume peldoton gorko o?
30 Ɓe njaabii mo:
—Si o gollaayno ko boni, min ngaddataano mo to maaɗa.
31 Ndeen Pilaatu wi'i ɓe:
—Njaaree mo, caroɗon mo sariya mooɗon.
Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii:
—Laamu hokkaay min laawol warude fay gooto.
32 Nii haala ka Iisaa haalnoo dow maayde muuɗum kaan tabitiri.
33 Pilaatu yeccii naati laamordu nduun, noddi Iisaa, wi'i ɗum:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
34 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Aan e hoore maa wi'i noon naa woɓɓe narruɗaa?
35 Pilaatu jaabii mo:
—Miin, mi Alhuudiyanke naa? Ɗume ngaɗuɗaa de lenyol maa e hooreeɓe almaami'en ngaddi ma to am?
36 Iisaa jaabii, wi'i:
—Laamu am jeyaaka e adunaaru ndu. Sini ingu jeyanoo e adunaaru ndu, gollooɓe am kaɓanno taa mi naata juuɗe hooreeɓe Alhuudiyankooɓe. De si goonga laamu am yuuraay e adunaaru ndu.
37 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Ndelle, a kaananke naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali, wo mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraami de ngarmi ley adunaaru ndu si wanaa faa mi seedoo goonga. Neɗɗo fuu jiɗɗo goonga, ina nana daande am.
38 Pilaatu wi'i mo:
—Goonga? Ɗume woni goonga?
Nde Pilaatu yamunoo ɗum fu, yalti katin, tawtowi Alhuudiyankooɓe ɓeen to yaasin toon, wi'i ɓe:
—Mi heɓaay feloore fay wootere e makko.
39 Kaa ley al'aada mooɗon, iidi Faltagol fuu miɗo yoofana on kasunke gooto. Oɗon njiɗi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankooɓe oon naa?
40 Ɓe fuu ɓe peekii, ɓe mbi'i:
—Wanaa oon, Barabas min njiɗi.
Barabas le wo muurtunooɗo.

19

1 Ndeen Pilaatu yamiri Iisaa nanngee, fiyee dorri.
2 Sordaasiiɓe ɓeen canyi taarde gi'e, kippi e hoore makko, ɓorni mo saaya mboɗeeha.*
3 Ɓe ɓattitii mo, iɓe mbi'a:
—Foofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe!
Iɓe peenya mo.
4 Pilaatu yalti katin, wi'i Alhuudiyankooɓe ɓeen:
—Mi wurtinan mo faa anndon mi heɓaay feloore fay wootere e makko.
5 Ndeen Iisaa wurtinaa yaasin ina hippii taarde gi'e ndeen, ina ɓornii saaya mboɗeeha kaan. Pilaatu wi'i ɓe:
—Inan gorko oo!

* **19:2** Wakkati Iisaa, saaya mboɗeeha wo saaya ka kaananke ɓornotoo.

6 Nde hooreeɓe almaami'en e gollooɓe muɓɓen ɓeen njiinoo mo ndeen, peekii mbi'i:
—Tontu mo e leggal palaangal! Tontu mo e leggal palaangal!
Pilaatu wi'i ɓe:
—Nanngee mo onon tonton mo, sabo miin kaa, mi heɓaay feloore e makko.
7 Alhuudiyankooɓe njaabii mo:
—O luttii sariya amin. E ley sariya amin oon kaa tilay o waree, sabo o waɗii hoore makko o Ɓii Laamɗo.
8 Nde Pilaatu nannoo haala kaan ndeen, kulol muuɗum ɓeydii.
9 O naati suudu nduun katin o wi'i Iisaa:
—Toy yuurataa?
Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
10 Ndeen Pilaatu wi'i mo:
—Yalla a haaldataa e am naa? Yalla a anndaa miɗo waawi yoppude ma, miɗo waawi tontude ma?
11 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si wanaa Laamɗo hokki ma baawɗe, a waawanaa kam fay huunde. Ɗuum waɗi de gattuɗo kam e junngo maaɗa oon ina ɓuri maa hakkeeji.
12 Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Ɗum waɗi de Alhuudiyankooɓe ina peekoo, ina mbi'a:
—Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawɗo oon. Neɗɗo fuu gaɗuɗo hoore muuɗum kaananke wo ganyo kaananke Roma.
13 Nde Pilaatu nannoo haalaaji ɗiin ndeen, wurtini Iisaa, jooɗii dow jooɗorgal sariya, nokku bi'eteeɗo Kaaye Cehaaɗe (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).
14 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankooɓe:
—Inan kaananke mooɗon!
15 Ɓe yeewnii semmbe:
—War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!
Pilaatu jaabii, wi'i:
—Mi tonta kaananke mooɗon oon naa?
Hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i:
—Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawɗo oon.
16 Ndeen o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontowa ɗum.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43)

Ndelle sordaasiiɓe ɓeen nanngi Iisaa, njaadi e muuɗum.
17 Iisaa yalti ina ronndii leggal muuɗum palaangal faa yottii nokku bi'eteeɗo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).
18 Ɗoon ɓe tontidi mo e woɓɓe ɗiɗo: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tummbii.
19 Pilaatu yamiri ɓe mbinnda e alluwal, ɓe takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAANANKE ALHUUDIYANKOOƁE.
20 Alhuudiyankooɓe heewɓe njanngi binndi ɗiin sabo ɗo Iisaa tontaa ɗoon woɗɗaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.
21 Ndeen hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i Pilaatu:
—Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankooɓe», winndu: «o wi'ii kanko woni kaananke Alhuudiyankooɓe».
22 Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndumi ɗuum winndaama, tilake.
23 Nde sordaasiiɓe ɓeen tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko
pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muuɗum. Ɓe kooyi saaya makko du.
Saaya kaan walaa nyoogol. Ka fuu ka lefol gootol.
24 Sordaasiiɓe ɓeen kaaldi:
—Taa ceeken saaya ka. Ngaɗen ka cumnal, ndaaren moy heɓata ka.
Ɗum waɗii, faa ko sappaa e Binndi ɗiin ɗuum tabita:
«Ɓe peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,
ɓe ngaɗii saaya am cumnal.»†
Noon sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi.
25 Inna Iisaa, e sakiike inna muuɗum debbo, e Mariyama dee Kolopa, e
Mariyama mo Magdala ina ndarii ɗakkol leggal ngal Iisaa tontaa e muuɗum
ngaal.
26 Iisaa yi'i inna muuɗum e taalibaajo muuɗum korsuɗo oon ina ndarodii,
wi'i inna mum:
—Inna, inan ɓiya!
27 Ndeen o wi'i taalibaajo oon:
—Inan inna maaɗa.
Gilla wakkati oon taalibaajo oon yaari Mariyama wuro muuɗum.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49)

28 Caggal ɗuum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddii. Faa tabintina ko Binndi
ɗiin mbi'i ɗuum, o wi'i:
—Mi ɗomɗii!‡
29 Loongel keewngel ndiyam lammuɗam ina woni ɗoon. Ɓe cuuwi tekkere
e ndiyam lammuɗam ɗaam, ɓe kaɓɓi e loosol lekki hisop, ɓe ɓattini e
hunnduko makko.
30 Nde Iisaa meeɗunoo ɗam ndeen, wi'i:
—Tilake!
O turi hoore makko, o yoofi yonki makko.
31 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi. Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe
nyaagii Pilaatu faa koyɗe tontaaɓe ɓeen kelee, de ɓe adee, taa terɗe ɗeen
keddoo e leɗɗe ɗeen nyalaande fowteteende. Sabo nyannde ndeen wo
teddunde.
32 Ndelle sordaasiiɓe ɓeen ngari, keli korre worɓe ɗiɗo tontidanooɓe e Iisaa
ɓeen.
33 Ammaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi o maayii. Ɗum waɗi de ɓe
kelaay korre makko.
34 De gooto e sordaasiiɓe ɓeen yuwi Iisaa labbo e wuttudu. Wakkati oon fu,
yiiyam e ndiyam njuppii.
35 Neɗɗo ceediiɗo ɗum oon yi'i ɗum. Seedaaku makko du wo goonga.
Kaalɗo oon ina anndi haalii goonga, faa onon du, ngoonɗinon.
36 Ɗum fuu waɗii, faa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum tabita:
«Fay gootal e yi'e makko helataake.»§
37 Ɗi mbi'i katin:
«Ɓe ndaaran mo ɓe njuwnoo oon.»*

No ɓanndu Iisaa wattiraa e saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56)

---

† **19:24** Jabuura 22.19. ‡ **19:28** Jabuura 22.16. § **19:36** Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. * **19:37** Jakariyaa 12.10.

38 Caggal ɗuum, Yuusufi Arimatiyanke nyaagii Pilaatu faa hooyɔa ɓanndu
Iisaa. Pilaatu jaɓani mo ɗum. O hooyi ndu. Tawi Yuusufi oon wo taalibaajo
Iisaa e cuncukka, sabo imo hula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.
39 Nikodemu jaanooɗo to Iisaa jemma oon du wari, waddi urdiiji jillun-
duraaɗi bi'eteeɗi miiri e alowe.† Teddeefi majjum wo hono kilooji capanɗe
tati e ɗiɗi.
40 Kamɓe ɗiɗo ɓe kooyi ɓanndu Iisaa, ɓe piili ndu e kasanke gattaaɗo urdiiji
ɗiin hono no Alhuudiyankooɓe mboowiri uwirde maayɓe muɓɓen ni.
41 Ɓo Iisaa tontanoo ɗoon ina woodi nokku keewɗo leɗɗe. Ley nokku oon
ina woodi saabeere heyre ɗo fay gooto wattaaka abada.
42 Ɓe ngatti ɓanndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen
wo nyannde nde Alhuudiyankooɓe cegilantoo nyannde fowteteende, de
saabeere ndeen ina ɓadii ɗo Iisaa tontanoo ɗoon.

20

Haala iirtagol Iisaa
(Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12)

1 Nyannde alan, go'aɓerde e jeɗɗiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji,
yehi to saabeere toon. O tawi hayre uddiranoonde saabeere ndeen talli-
taama.
2 O doggi, o yehi to Simon Piyeer e taalibaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o wi'i
ɓe:
—Ɓe ittii Joomii en e saabeere ndeen, mi anndaa fuu ɗo ɓe ngatti mo.
3 Piyeer e taalibaajo oon njalti, njehi to saabeere toon.
4 Ɓe ɗiɗo fuu, iɓe ndogga. Taalibaajo oon daɗi Piyeer, artii ɗum e saabeere
ndeen.
5 O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo ɓolo, de o naataay.
6 Simon Piyeer, kam kaa nde yottinoo fu, naati, tawi kasanke oon ina
waalii.
7 Lefol piilanoongol e hoore Iisaa ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol
tawaama ingol sowii e feere maggol.
8 Ndeen taalibaajo artinooɗo yottaade oon, kam du naati, yi'i, goonɗini.
9 Tawi ɓe paamaayno tafon ko Binndi ɗiin mbi'i ina tilsi Iisaa ummitoo e
maayde.
10 Caggal ɗuum, taalibaaɓe ɗiɗo ɓeen kooti.

No Iisaa ɓangirani Mariyama mo Magdala
(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

11 Mariyama le ina darii ɗo dammbugal saabeere ɗoon, ina woya. O turii,
o yuurnii ley saabeere ndeen.
12 O yi'i maleyka'en ɗiɗo ɓe kaddule daneeje ina njooɗii ɗo ɓanndu Iisaa
nduun wonnoo ɗoon, gooto faro hoore, gooto oon du faro koyɗe.
13 Maleyka'en ɓeen mbi'i mo:
—Banndam debbo, ɗume mboyataa?
O jaabii ɓe, o wi'i:
—Ɓe ittii Joomam ɗo, de mi anndaa fuu to ɓe ngattowi ɗum.
14 Nde o haalnoo haala kaan ndeen, o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o
annditaay ɗum.
15 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, ɗume mboyataa? Moy pilotoɗaa?

† **19:39** Miiri wo ɗakkere uurnde. Alowe du wo conndi leɗɗe uurɗe.

Mariyama miilii wo golloowo nokku oon haaldata e muuɗum, wi'i mo:
—Joomam, si aan itti mo ɗo, haalanam ɗo ngattuɗaa mo, faa mi hooya mo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Mariyama!
O yeeyii, o wi'i e ibraninkoore:
— *Rabbunii!* (ɗum na fiirta «Moodibbo»).
17 Iisaa wi'i mo:
—Taa meemam, sabo mi yeeŋaay to Baabiiwo tafon. Yahu to sakiraaɓe am, mbi'aa ɓe mi yeeŋan mi yaha to Baaba am, wo Baaba mooɗon du, to Laamɗo am, wo Laamɗo mooɗon du.
18 Mariyama mo Magdala haalanowi taalibaaɓe ɓeen, wi'i ɓe:
—Mi yi'ii Joomii en oon.
O haalani ɓe ko Iisaa haalani mo ɗuum fuu.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum (Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49)

19 Nde kiiral naange alan warnoo ndeen, taalibaaɓe Iisaa ɓeen na ngoni ley suudu na cokitii saabe kulol hooreeɓe Alhuudiyankooɓe. Ndeen Iisaa wari darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e mooɗon!
20 Nde o jowtunoo ɓe ndeen, o holli ɓe newe juuɗe makko e wuttudu makko. Taalibaaɓe ɓeen ceyii nde njiinoo Joomiraaɗo ndeen.
21 Caggal ɗuum Iisaa wi'i ɓe katin:
—Onon e jam! Hono no Baabiiwo nuliri kam ni, miin du nulirammi on.
22 Nde o haalnoo haalaaji ɗiin ndeen, o fuufi dow maɓɓe, o wi'i:
—Njaɓee Ruuhu Ceniiɗo!
23 Mo njaafaniɗon hakkeeji muuɗum, yaafanaama ɗi. Mo on njaafanaaki hakkeeji muuɗum du, yaafantaake ɗi.

No Iisaa ɓangirani Tomaa

24 De Tomaa noddirteeɗo Funereejo, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, tawaaka ɗoon nde Iisaa ɓangunoo hakkunde maɓɓe ndeen.
25 Taalibaaɓe ɓeen mbi'i mo:
—Min nji'ii Joomii en!
O jaabii ɓe:
—Si mi yi'aay batite tontanɗe ɗeen e newe makko, de mi watta honndu am e majje, mi watta junngo am e wuttudu makko fu, abada mi goonɗintaa.
26 Jeɗɗiire wootere caggal ɗuum, taalibaaɓe ɓeen kawriti katin. Tomaa ina wondi e maɓɓe. Gampuuje ɗeen fuu ina cokii. Iisaa ɓangi, darii hakkunde maɓɓe, wi'i:
—Onon e jam!
27 O wi'i Tomaa:
—Wattu ɗo honndu maa, ndaar juuɗe am. Ɓattin junngo maa, wattu ngo e wuttudu am. Sel sikkitirde, goonɗin tan.
28 Tomaa jaabii, wi'i mo:
—Joomam, Laamɗo am!
29 Iisaa wi'i mo:
—Saabe ko njiiɗaa kam ɗuum waɗi de ngoonɗinɗaa. Barke woodanii ɓe nji'aay kam de ngoonɗini.

Haala anniya dewtere nde

30 Iisaa waɗi yeeso taalibaaɓe muuɗum maandeeji kaayniiɗi goɗɗi keewɗi ɗi mbinndaaka ley dewtere nde.

31 Ɓi ɗo mbinndaama, faa ngoondinon Iisaa woni Almasiihu Ɓii Laamɗo,
faa si on ngoondinii, keɓon nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe muuɗum njeɗɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum ɓeen katin sera maayo
Tiberiyas. Inan no o ɓangiri:
2 Simon Piyeer e Tomaa noddirteeɗo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana
leydi Galili e ɓiɓɓe Jebede worɓe ɓeen e taalibaaɓe woɓɓe ɗiɗo, ɓe fuu iɓe
tawdaa toon.
3 Simon Piyeer wi'i ɓe:
—Mi yahan nanngoyde liyyi.
Ɓe mbi'i mo:
—Minen du, min njaadan e maa.
Ɓe njalti, ɓe naatowi laana ndiyam. Jemma oon, ɓe keɓaay fay huunde.
4 Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko maayo
ngoon, ammaa taalibaaɓe ɓeen annditaay yalla wo ɗum Iisaa.
5 O wi'i ɓe:
—Hey banndiraaɓe, yalla on keɓii ko nyaametee naa?
Ɓe mbi'i:
—Min ngalaa.
6 O wi'i ɓe:
—Paɗɗee fiil oon gere nyaamo laana ka, on keɓan.
Ndelle ɓe paɗɗi fiil oon. Ɓe keɓi liyyi faa ɓe kunngii suuwtude o.
7 Taalibaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:
—Wo ɗum Joomiraaɗo!
Nde Simon Piyeer nannoo ɗum wo joomiraaɗo ndeen, ɓornii saaya
muuɗum, sabo o ɓortinooɗo ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam ɗaam.
8 Taalibaaɓe heddiiɓe ɓeen ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keewɗo liyyi
oon. Tawi ɓe mboɗɗaa e hunnduko ndiyam ɗaam ɓuraa hono piye keme ɗiɗi.
9 Nde ɓe njippinoo laana kaan ndeen, ɓe nji'i liyyi ina njowii dow yulɓe
yiite, ɓe nji'i buuru du.
10 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaddee yoga e liyyi ɗi nanngudon joonin ɗiin.
11 Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O
keewɗo liyyi mawɗi. Liyyi ɗiin wo hemre e capanɗe joy e tati. No ɗi poti
heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.
12 Iisaa wi'i ɓe:
—Ngaree, nyaamee!
Fay gooto e taalibaaɓe ɓeen suusaay yamude mo «Aan wo a moy?» Ɓe fuu
ɓe annditii wo ɗum Joomiraaɗo.
13 Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki ɓe.
14 Ngol woni tataɓol ko Iisaa ɓangani taalibaaɓe muuɗum gaɗa ummitagol
muuɗum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

15 Nde ɓe tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:
—Simon ɓii Yuhanna, aɗa ɓuri ɓee ɗo yiɗude kam naa?
O jaabii, o wi'i:
—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa mbaaloy am kooy!

16 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
O jaabii, o wi'i:
—Goonga, Joomam, aɗa anndi miɗo yiɗi ma!
Iisaa wi'i mo:
—Nduraa baali am ɗiin!
17 Iisaa wi'i mo katin:
—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yiɗi kam naa?
Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tataɓol ko Iisaa wi'i mo «Aɗa yiɗi kam naa?» Piyeer wi'i mo:
—Joomam, aɗa anndi huunde fuu, aɗa anndi miɗo yiɗi ma.
Iisaa wi'i mo:
—Nyaamnaa baali am ɗiin!
18 Goonga kaalanammaami, e njokollaaku maa a ɓornake kaddule maa, a yehii to njiɗɗaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juuɗe maa, de goɗɗo ɓorne ɗe, yaare to a yiɗaa.
19 E haalaaji ɗiin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamɗo. Nde o haalnoo ɗum ndeen, o wi'i ɗum:
—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muuɗum korsuɗo oon

20 Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki ɗum'en. Oon woni bahinooɗo ɗakkol Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotooɗo ma oon?»
21 Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:
—Joomam, noy oo le wattinirta?
22 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.
23 Ndelle haala ka sankitii hakkunde goonɗinɓe Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si miɗo muuyani mo nguurndam faa nde ngartoymi, ɗume jomi ma e majjum?»
24 Oon woni taalibaajo ceediiɗo kulle ɗeen de winndi ɗe. Eɗen anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmoode dewtere nde

25 Iisaa waɗi kulle goɗɗe keewɗe katin. Si ɗe mbinndiranooma gootel gootel, miɗo miiloo dewte ɗeen keyidataano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaaɓe

1 Banndam Tawfilus, e ley dewtere am arandeere ndeen, mi winndii ko
Iisaa fuɗɗi gollude e waajaade fuu,
2 faa nyannde yeentinaa ndeen. Gilla nde o yeentinaakano ndeen o haaldii e
nulaaɓe ɓe o suɓinoo ɓeen, o tindiniri ɗum'en e baawɗe Ruuhu Ceniiɗo.
3 Caggal nde o torranoo ndeen, o hollitii ɓe hoore makko. O hollirii ɓe e
daliiliiji keewɗi imo wuuri. O wondi e maɓɓe balɗe capanɗe nay, imo haalana
ɓe kabaaru laamu Laamɗo.
4 Nyannde gomma imo nyaamda e maɓɓe, o tindini ɓe taa ɓe mboɗɗoo
Urusaliima, ammaa ɓe keɗoo aadi Baabiiwo ndi ɓe narri mo ndiin.
O wi'i:
5 —Yaayaa na lootirannoo yimɓe batisima e ndiyam, de onon, ley balɗe
seeɗa, on lootirte batisima e Ruuhu Ceniiɗo.
6 Ɓe fuu ɓe kawriti, iɓe yama mo, iɓe mbi'a:
—Joomiraaɗo, wo joonin ngartirtaa laamu Israa'iila naa?
7 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—On mbaawaa anndude jamaanuuji e wakkatiiji ɗi Baabiiwo darniri
baawɗe muuɗum.
8 Ammaa nde Ruuhu Ceniiɗo wari jippii e mooɗon fu, on keɓan baawɗe,
de laatoɗon seedee'en humpitooɓe kabaaru am ley Urusaliima e ley leydi
Yahuudiya fuu, kam e Samariya, faa to adunaaru haaɗi.
9 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o yeentinaa. Ɓe tiggitii, iɓe ndaara faa ruulde
suddi mo.
10 Ɗo ɓe tiggitotoo kammu iɓe ndaara imo yeentinee ɗoon, inan worɓe ɗiɗo
ɓe kaddule daneeje punti, ndarodii e maɓɓe,
11 mbi'i:
—Galilinkooɓe, ko waɗi de ndariɗon, oɗon tiggitoo kammu? Iisaa ittaaɗo e
mooɗon de yeentinaa dow kammu oon wartan. O wartiran hono no njiiruɗon
imo yeentiniraa dow kammu noon.
12 Ndeen nulaaɓe ɓeen ndilli waamnde wi'eteende Jaytun ɗoon, ɓe njeccii
Urusaliima. Toon e Urusaliima na waɗa kilomeetere gooto.
13 Nde ɓe njottinoo fu, ɓe yeeŋowi suudu dowuuru to ɓe mbeerunoo toon.
Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome e
Matta e Yaakuuba ɓii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda ɓii
Yaakuuba fuu tawaama ɗoon.
14 Ɓe fuu ɓe kawriti, ɓe laatii ɓernde wootere, iɓe tinnii e du'aare, kamɓe e
minyiraaɓe Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rewɓe woɓɓe.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

15 Ley balɗe ɗeen, goondinɓe ko waɗata hono hemre e noogay kawriti.
Piyeer ummii, darii hakkunde maɓɓe, wi'i:
16 —Sakiraaɓe, ina tilsi ko woni e Binndi ɗiin tabita dow Yahuuda, kolluɗo
nanngubɓe Iisaa laawol oon. Ruuhu Ceniiɗo haalii dow majjum e hunnduko
Daawda.
17 Yahuuda na hiisenoo e meeɗen, o heɓii ngeɗu makko e gollal ngal
ngollanten Joomiraaɗo.
18 Kaalisi mo o yeenanoo e gollal makko bonngal ngaal, o soodi ɗum ngesa.
O boɓɓii ley magga, reedu makko seekii, teketti makko fuu mburtii, ndufi.
19 Yimɓe Urusaliima fuu nani ɗum. Ɗum waɗi de ɓe inndiri ngesa ngaan
Akeldama. E ley ɗemngal maɓɓe iɗum fiirta «Ngesa Yiiyam».

20 Si goonga du, dewtere Jabuura haalii e dow majjum, wi'i:
«Wuro makko laatoo winnde,
taa fay gooto hoɗa toon.» Ina winndaa du:
«Goɗɗo loomta mo.»*
21 Woɗi ndelle, tilay goɗɗo loomta mo, tawee wo gonduɗo e meeɗen ko juuti
wakkati mo Joomiraaɗo men Iisaa wondunoo e meeɗen ndeen.
22 Ɗum wo gilla nde Yaayaa lootunoo mo lootagal batisima faa yaade nyan-
nde nde o yeentinaa dow kammu ndeen. Gorko oon laatodoto e meeɗen
seedee ummitagol Iisaa.
23 Ndeen ɓe ndarni worɓe ɗiɗo: Yuusufi bi'eteeɗo Barasaba coowirteeɗo
Yustus, kam e Matiyas.
24 Ɓe ndu'ii, ɓe mbi'i:
—Joomiraaɗo, aan annduɗo ɓerɗe yimɓe fuu, faamin min mo cuɓiɗaa e ɓee
ɗo ɗiɗo
25 faa ronndoo gollal nulal, loomta Yahuuda joppuɗo ɗum de yehi nokku
to jeyi yahude toon.
26 Ɓe ngaɗi cumnal maɓɓe. Cumnal ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e
nulaaɓe sappo e ngo'o ɓeen.

2

No Ruuhu Ceniiɗo jipporii dow goonɗinɓe

1 Nde iidi ɓenndal alkama warnoo ndeen,* tawi goonɗinɓe Iisaa ɓeen fuu
ina kawriti nokku gooto.
2 Wakkati gooto, sawtu ga'uɗo hono henndu mawndu yuuri dow kammu,
heewi suudu ɗo ɓe njoodii ɗoon fuu.
3 Ko wa'i hono ɗemle yiite ni ɓangani ɓe. Ɗe peccii, ɗe njowii dow mono e
maɓɓe fuu.
4 Ɓe fuu ɓe keewi Ruuhu Ceniiɗo, ɓe puɗɗi haalude ɗemle janane no Ruuhu
oon hokkiri ɓe kaalda noon.
5 Tawi worɓe Alhuudiyankooɓe hulɓe Laamɗo yuuruɓe e leyɗe adunaaru
fuu ina njoodii Urusaliima.
6 Nde sawtu oon waɗunoo ndeen, jamaa oon fuu hawriti. Ɗum jiiɓii
hakkillooji maɓɓe, sabo mono fuu nanii ɗemngal† muuɗum ina haalee.
7 Ɓe fuu ɓe mbemmbaa, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—Haalooɓe ɓe fuu nganaa Galilinkooɓe naa?
8 Ndelle, noy mono e meeɗen fuu nanirta ko ɓe kaalata e ɗemngal ngal
muyni?
9 En Partiyankooɓe e Mediyankooɓe e Elamiyankooɓe, en joodiiɓe
Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya
10 e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyɗe sera Libiya ɗakkol Sireene.
Woɓɓe meeɗen yuurii Roma. En Alhuudiyankooɓe, kam e naatuɓe diina
Alhuudiyankooɓe.
11 Woɓɓe katin yuurii Kereta, woɓɓe yuurii leydi Arabiya. Ammaa ɗum e
laataade fuu, en fuu eɗen nana iɓe kaala haala golleeji mawɗi ɗi Laamɗo
waɗi ɗiin. Iɓe kaala ɗum fuu e ɗemle meeɗen!
12 Ɗum haaynii ɓe ɓe fuu, ɗum haɓɓi ɓe ko'e, iɓe yamundura:
—Ɗume woni maanaa majjum?

---

* **1:20** Jabuura 69.26, 109.8. * **2:1** Innde iidi ɓenndal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankoore. Inde fiirta «capande joy», sabo ina waɗee balɗe 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo ɓiɓɓe aawitirdi artiindi tayetee faa cakkanee Joomiraaɗo. † **2:6** Maanaa ɗemngal ɗo wo sii haala.

13 Woɓɓe ina njalnoroo goondiɗinɓe ɓeen, ina mbi'a:
—Ɓe kaaru doro de ɓe culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

14 Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o ɓeen, ɓanti daande muuɗum, de wi'i jamaa oon:
—Onon Alhuudiyankooɓe e jooɗiiɓe Urusaliima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gaɗuɗo oon.
15 Yimɓe ɓe nganaa suliiɓe hono no miilortoɗon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neɗɗo yara faa suloo.
16 Ammaa ɗum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:
17 «Laamɗo wi'ii:
E ley balɗe cakitotooɗe ɗe
mi jippinan Ruuhu am dow tagaaɓe fuu.
Ɓiɓɓe mooɗon worɓe e rewɓe
kaaliran annabaaku.
Jokolɓe mooɗon nji'an holleede,
nayeeɓe mooɗon koyɗinte.
18 Woodi gollooɓe am worɓe e rewɓe du,
mi jippinan Ruuhu am dow muɓɓen e ley balɗe ɗeen,
ɓe kaaldan annabaaku.
19 Mi waɗan kaayeefiiji dow kammu,
mi waɗan maandeeji kaayniiɗi dow leydi,
ɗi laatoo yiiyam e yiite e cuurki.
20 Fadde nyalaande gartol Joomiraaɗo mawnde teddunde ndeen warude,
naange niɓɓinte,
lewru du wojjan hono no yiiyam ni.
21 Ndeen, neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo hisinte.»‡
22 Piyeer wi'i katin:
—Israa'iilankooɓe, kettinee haalaaji ɗi: Iisaa Nasaraatuujo oon wo neɗɗo mo Laamɗo laaɓinani on wo yuurɗo e muuɗum. Laamɗo hokki ɗum baawɗe, hokki ɗum waɗude kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi hakkunde mooɗon, hono no onon e ko'e mon anndirɗon ni.
23 Neɗɗo oon, Laamɗo muuynoo gilla arande wattee e juuɗe mon. Onon le, on nduŋanake mo yimɓe ɓe anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo.
24 Ammaa Laamɗo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo.
25 Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:
«Wakkati fuu miɗo yi'a Joomiraaɗo na wondi e am.
Imo woni gere nyaamo am,
faa taa mi diwna kulol.
26 Saabe majjum ɓernde am seyake,
ɗemngal am na mana,
faa ɓanndu am du waaltoo dow jikke celluɗo,
27 sabo a yoppataa yonki am hakkunde maayɓe,
a accataa Ceniiɗo maa oon nyola.
28 A anndinii kam laabi nguurndam,
a hebbinan kam seyo sabo aɗa wondi e am.»§
29 Piyeer ɓeydi katin, wi'i:
—Sakiraaɓe, miɗo haalana on laaɓal haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni ɗo meeɗen ɗo faa hannden.

‡ **2:21** Jowiila 3.1-5. § **2:28** Jabuura 16.8-11.

30 Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamɗo hunanake mo gooto e
taaniraaɓe makko loomtan laamu makko.
31 O yi'ii ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki
muuɗum accataake hakkunde maayɓe, ɓanndu muuɗum du nyolataa.
32 Oon woni Iisaa mo Laamɗo ummintini, min fuu miɗen ceedii.
33 Laamɗo ɓantii mo, heedinii mo gere nyaamo muuɗum. O heɓi e
Baabiiwo Ruuhu Ceniiɗo hono no aadorinoo noon, o saaki ɗum. Joonin oɗon
nji'a ɗum, oɗon nana ɗum.
34 Sabo Daawda meeɗaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
35 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»*
36 Lenyol Israa'iila fuu tannyora: Iisaa mo tontuɗon e leggal palaangal oon,
Laamɗo waɗii ɗum Joomiraaɗo, waɗii ɗum Almasiihu.

Haala kawrital artiiɓe goonɗinde

37 Nde ɓe nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi ɓerɗe maɓɓe sanne, ɓe mbi'i
Piyeer e nulaaɓe heddiiɓe ɓeen:
—Sakiraaɓe, ɗume min kaani waɗude?
38 Piyeer jaabii ɓe, wi'i:
—Tuubee, gooto mooɗon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa
Almasiihu, faa lutti mooɗon njaafee. Ndeen Laamɗo hokkan on Ruuhu
Ceniiɗo.
39 Sabo Laamɗo waɗanii on aadi, onon e ɓiɓɓe mooɗon e yimɓe woɗɗuɓe
fuu. Indi woodani neɗɗo mo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen noddi fuu.
40 Caggal ɗuum, Piyeer gongini ɓe haalaaji goɗɗi keewɗi, ina waajoo ɓe, ina
wi'a:
—Ndeenee ko'e mon e yimɓe jamaanu oonyiiɗo o.
41 Jaɓuɓe haala makko ɓeen lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen,
yimɓe hono ujunaaje tato naati e kawrital goonɗinɓe ngaal.
42 Iɓe tinnoo e waaju nulaaɓe ɓeen, iɓe nanngunduri e gondal goonɗinɓe
ngaal, iɓe keltoo buuru,† iɓe ngadida du'aawuuji.
43 Kulol naati e mono fuu, sabo nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa kaayeefiiji e
maandeeji kaayniiɗi keewɗi.
44 Goonɗinɓe ɓeen fuu na kawti. Ko ɓe njogii fuu, wo ɓe kawtu.
45 Iɓe conna jawdi maɓɓe, iɓe kokka mono fuu ko haajaa.
46 Nyannde fuu ɓe kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, iɓe laatii
ɓernde wootere. Iɓe keltoo buuru, iɓe nyaamda ley cuuɗi maɓɓe e seyo e
ɓerɗe laaɓuɗe.
47 Iɓe njetta Laamɗo, yimɓe fuu ina njiɗi ɓe. Nyannde fuu Joomiraaɗo ina
ɓeydana kawrital ngaal hisinaaɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

1 Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare
yamnde tati.
2 Tawi gorko dimdaaɗo e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu
dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yimɓe makko
ina njoyyina mo ɗoon faa o garbina naatooɓe suudu dewal mawndu ɓeen
sadaka.

* **2:35** Jabuura 110.1. † **2:42** Heltaade buuru ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde.

3 Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini ɗum'en.
4 Ɓe ndaari mo, de Piyeer wi'i:
—Ndaaru min!
5 Gorko oon ndaari ɓe faa woodi, sabo na miilii hemrude ɓe huunde.
6 De Piyeer wi'i:
—Mi walaa cardi, mi walaa kaŋŋe, ammaa mi hokkete ko njogiimi ɗuum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo oon, umma yahu!
7 O nanngi junngo muuɗum nyaamo, o ummini ɗum. Wakkati gooto, koyɗe muuɗum e kolɓule mum celli.
8 O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e maɓɓe ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamɗo.
9 Yimɓe ɓeen fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamɗo.
10 Ɓe annditi wo kanko jooɗotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayeefi e wemmbere nanngi ɓe sanne saabe ko o heɓi ɗuum.
11 Neɗɗo oon na takkii Piyeer e Yuhanna ɗoon sanne. Yimɓe ɓeen fuu ndoggi, kawriti e maɓɓe to danki mbi'eteeki danki Suleymaana no huunde nde foti haaynaade ɓe.
12 Nde Piyeer yiinoo ɗum fu, wi'i yimɓe ɓeen:
—Israa'iilankooɓe, ko wadi de iɗum haaynii on? Ko wadi de oɗon tufi min gite? Si goonga, wanaa baawɗe amin naa kulol amin Laamɗo wadi de gorko o ina yaha e koyɗe muuɗum.
13 Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamɗo maamiraaɓe meeɗen, teddini golloowo muuɗum Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juuɗe laamu, on calake mo yeeso Pilaatu, fay si taweede Pilaatu ina yidi yoofude mo.
14 Onon, on calake Ceniiɗo Ponnditiiɗo oon. On nyaagake njoppaneɗon gaɗɗo war-hoore.
15 Jom Nguurndam oon mbaruɗon. Ammaa Laamɗo iirtini mo e maayde. Miɗen ceedii ɗum.
16 Wo saabe goondinal Iisaa e baawɗe innde muuɗum wadi de gorko o dadi. Oɗon nji'a mo, oɗon anndi no o worrunoo du. Ayyo, hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii celluɗo kiɓɓuɗo.
17 Woodi, sakiraaɓe, ko onon e hooreeɓe mooɗon ngaɗuɗon Almasiihu ɗuum, miɗo anndi wo saabe majjere tan.
18 Ammaa hono noon Laamɗo tabintiniri ko annabaaɓe muuɗum fuu kaali ɗuum: Almasiihu torroto.
19 Ndelle tuubee, ngarton, faa lutti mooɗon mooytee.
20 Ndeen Joomiraaɗo waddanan on wakkatiiji powtiri e ndakam. O nuldan on Almasiihu mo o suɓanii on gilla arande, oon woni Iisaa.
21 Ina tilsi o heddoo dow kammu faa nde Laamɗo heydintini kulle ɗeen fuu, no annabaaɓe seniiɓe ɓeen kaaldunoo haala majjum gilla arande noon.
22 Sabo Muusaa wi'ii: «Laamɗo Joomiraaɗo mooɗon nuldan on annabaajo hono am, sakiike mooɗon. Njaɓon huunde fuu ko o haalanta on.
23 Neɗɗo fuu mo jaɓanaay annabaajo oon, yaltinte e yimɓe Laamɗo, de halkee.»*
24 Gilla e Samuwiila faa e annabaaɓe warɓe caggal muuɗum, ɓe fuu ɓe kaalii haala nyalaaɗe ɗe.
25 Onon ngoni ronooɓe annabaaɓe ɓeen, onon ngoni ronooɓe amaana mo Laamɗo nanngani maamiraaɓe men ɓeen nde wi'unoo Ibrahiima: «Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu fuu keɓirta barke.»†

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † **3:25** Fuɗɗoode 12.3.

26 Nde Laamɗo ummintinnoo Iisaa golloowo muuɗum oon fu, wo e
moodon o artii nulde ɗum. O nuli ɗum faa o barkina on e ley ko o ooncata
mono fuu yoppa golleeji muuɗum bondi.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiɓe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldannoo e yimɓe ɓeen ndeen, almaami'en e
mawɗo ndaarooɓe suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to maɓɓe.
2 Iɓe mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yimɓe ina mbaajoo
ɗum'en Laamɗo umminan maayɓe sabo iirtinii Iisaa.
3 Ɓe nanngi ɓeen, ɓe ommbi ɗum'en e kasu faa jaango muuɗum, sabo tawii
hiiriino.
4 Ammaa yimɓe heewɓe e nanɓe waaju oon ɓeen ngoondinii, faa wadi hono
worɓe ujunaaje njoyo.
5 Jaango majjum, hooreeɓe maɓɓe e mawɓe e jannginooɓe Tawreeta
kawritowi Urusaliima.
6 Almaami Mawɗo bi'eteeɗo Annas na tawaa toon, woodi du Kayafas e
Yuhanna e Alesandere e yuwdi hooreeɓe almaami'en ndiin fuu na toon.
7 Ɓe ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maɓɓe, ɓe yami ɗum'en e dow baawɗe
ɗeye naa innde ndeye ɓe celliniri bonnguujo oon.
8 Ndeen, Piyeer keewɗo Ruuhu Ceniiɗo wi'i ɓe:
—Hooreeɓe yimɓe e mawɓe,
9 si on yamtii min hannden moyyere nde min ngaɗani bonnguujo o fu, on
yamii min no o danniraa,
10 oɗon njeyi anndineede ɗum ɗo, onon e Israa'iilankooɓe fuu: Wo saabe
Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo gorko o darorii yeeso moodon wo daɗuɗo. On
tontiino Iisaa oon, ammaa Laamɗo iirtinii ɗum.
11 Kam woni mo Joomiraaɗo wi'i:
«Hayre nde onon nyiɓooɓe caliɗon,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.»*
12 Kisindam heɓirtaake e goddo fay gooto. Laamɗo hokkaay yimɓe innde
wonnde fuu ley adunaaru ndu faa keɓiren kisindam.
13 Nde waalde Saahiiɓe yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, ɗum haaynii
ɓe, sabo ɓe paamii ɓeen wo laddeeɓe, nganaa jannguɓe. Ɓe annditi ɓeen ina
ngondunoo e Iisaa.
14 Ammaa nde ɓe njiinoo gorko cellinaaɗo oon ina darii yeeso maɓɓe,
walaa fuu ko ɓe mbaawi yeddude.
15 Ɓe njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. Iɓe ndawrida,
16 iɓe mbi'a:
—Ɗume ngaɗeten worɓe ɗiɗo ɓe? Si goonga, wonɓe Urusaliima fuu tabin-
tinii ɓe ngadii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude ɗum.
17 Joonin kaa, ɗum haanaa sankitaade e ley yimɓe. Ndelle cappanen ɓe,
kaɗen ɓe haalande fay gooto innde Iisaa ndeen.
18 Ndeen ɓe nodditi ɗum'en katin, ɓe cappani ɗum'en taa mbaajoo, taa
njanngina innde Iisaa fey.
19 Ammaa Piyeer e Yuhanna njaabii ɓe, mbi'i:
—Onon e ko'e moodon ndaaree ko ɓuri woodde yeeso Laamɗo, min
ɗowtanoo on, naa min ɗowtanoo Laamɗo?

* **4:11** Jabuura 118.22.

20 Minen kaa, min mbaawaa selude haalde ko min njiiri gite amin e ko min
naniri noppi amin.
21 Ɓe cappani ɗum'en katin, de ɓe njoofi ɗum'en. Ɓe keɓaay fuu ko ɓe
njukkoroo ɗum'en, sabo yimɓe ɓeen fuu na njetta Laamɗo dow ko waɗi
ɗuum.
22 Danniraaɗo haaynde ndeen oon, duuɓi muuɗum ina ɓuri capanɗe nay.
23 Nde Piyeer e Yuhanna njoppanoo ndeen, njeccii to yimɓe muɓɓen,
kaalani ɓe ko hooreeɓe almaami'en e mawɓe mbi'i ɗum'en fuu.
24 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe yepti daaɗe maɓɓe to Laamɗo e ɓernde
wootere, ɓe mbi'i:
—Laamɗo Joomiraaɗo, aan tagi kammu e leydi e maayo manngo e ko woni
e muɓɓen fuu.
25 Aan du haaliri dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo e hunnduko maama amin
Daawda, golloowo maa oon, de wi'i:
«Ko saabii de lenyi na peekoroo mawnitaare?
Ko saabii de yimɓe na miiloo miilooji ɓoli?
26 Kaanankooɓe adunaaru ndaranake wolde,
ardiiɓe kawriti faa kaɓa
e Joomiraaɗo e Almasiihu muuɗum.»†
27 Ɗum wo goonga, sabo ley ngalluure ndeen Hirudus e Pontiyu Pilaatu
nanngunduri e Israa'iilankooɓe e lenyi goɗɗi faa kaɓa e Iisaa, golloowo maa
ceniiɗo mo cuɓiɗaa oon.
28 Hono nii ɓe ngolliri ko podinoɗaa baawɗe maa e muuyɗe maa fuu.
29 Joonin Joomiraaɗo, ndaar gidi‡ maɓɓe ɗiin. Kokkaa gollooɓe maa waajo-
raade haala maa e cuusal manngal.
30 Ɓangin baawɗe maa, ndannaa nyawɓe, ngaɗaa maandeeji kaayniiɗi e
kaayeefiiji saabe Iisaa, golloowo maaɗa ceniiɗo oon.
31 Nde ɓe tilinoo nyaagaade Laamɗo ndeen, nokkuure ɗo ɓe kawriti ɗoon
dimmbii. Ɓe fuu ɓe kebbinaa Ruuhu Ceniiɗo, iɓe mbaajoo konngol Laamɗo
e cuusal.

No goonɗinɓe ɓeen kawtiri huunde fuu

32 Jamaa goonɗinɓe oon fuu wo ɓernde wootere, wo hakkillo wooto. Ko ɓe
njogii fuu ɓe kawtu. Fay gooto maɓɓe wi'ataa fay huunde e jawdi muuɗum.
33 Nulaaɓe ɓeen ina ceedoroo ummitagol Iisaa Joomiraaɗo e baawɗe
mawɗe. Moyyere mawnde ina woni e maɓɓe ɓe fuu.
34-35 Fay gooto maɓɓe waasaay, sabo jogiiɓe gese e galleeji fuu ina conna,
ina ngadda ceede ɗeen to nulaaɓe. Ndeen mono e maɓɓe fuu ina hokkee ko
haajaa.
36 Ina woodi ɗoon goɗɗo bi'eteeɗo Yuusufi, mo nulaaɓe ɓeen coowirannoo
Barnabas (ɗum na fiirta «Ɓii cellinoowo ɓerɗe»). Wo o yuuruɗo e lenyol
Lewi,§ dimaaɗo Kipirus.
37 Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede ɗeen to nulaaɓe ɓeen.

5

No Ananiyas e Safiira penirani Ruuhu Ceniiɗo

1 Gorko gomma bi'eteeɗo Ananiyas e deekum Safiira, kam'en du conni
ngesa muɓɓen.

---

† **4:26** Jabuura 2.1-2. ‡ **4:29** Maanaa gidaade wo hulɓinirde e haalaaji. § **4:36** Yimɓe lenyol Lewi ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamɗo gilla e jamaanu Muusaa.

2 O suudi feccere ceede ɗeen, tawi deekiiko oon ina anndi. O yaari ko
heddii ɗuum, o hokki nulaaɓe ɓeen.
3 Piyeer wi'i:
—Ananiyas, ko wadi de Seyɗaani heewi ɓernde maa faa penanɗaa Ruuhu
Ceniiɗo, cuuɗuɗaa feccere coggu ngesa ngaan?
4 Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connuɗaa nga ɗuum du, wo aan jeyi
ceede ɗeen. Ndelle ko wadi de anniyiɗaa waɗude ni? Wanaa yimɓe penanɗaa
koy, wo Laamɗo penanɗaa!
5 Nde Ananiyas nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Ɗum laatanii nanɓe
ɗum ɓeen fuu kulol manngol.
6 Jokolɓe ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi
mo.
7 Hono leeruuji tati caggal ɗuum, deekiiko naati, tawi nanaay ko wadi
ɗuum.
8 Piyeer wi'i mo:
—Haalanam yalla wo ɗum jaati connuɗon ngesa mooɗon ngaan naa?
O wi'i:
—Ayyo, nii foti.
9 Ndeen Piyeer wi'i mo:
—Noy de aan e gora dewruɗon faa ndaartindoɗon Ruuhu Joomiraaɗo?
Inan, uwoyɓe gora ina ngara, faa ɓe njaare, aan du!
10 De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maayɗo. Jokolɓe
ɓeen naati, tawi o maayii. Ɓe ndonndii mo, ɓe njaltini yaasin, ɓe uwi mo
ɗakkol goriiko.
11 Kulol manngol nanngi kawrital goondinɓe e nanɓe ɗum fuu.

No nulaaɓe ɓeen ngolliri maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji

12 Nulaaɓe ɓeen ina ngaɗa maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji keewɗi
hakkunde yimɓe. Tawi goondinɓe ɓeen fuu ina kawrita ley danki Suley-
maana kiin, ɓe fuu ɓe ɓernde wootere.
13 Yimɓe heddiiɓe ɓeen, fay gooto e muɓɓen suusaa hawtude e maɓɓe.
Ammaa yimɓe ɗoon na teddina ɓe.
14 Goondinɓe Joomiraaɗo ɓeen ina ɓeydoroo yimɓe heewɓe, worɓe e rewɓe.
15 Faa ɗum hewtini yimɓe waddoyde nyawɓe, iɓe mburtina ɗum'en dow
laabi, iɓe mballina ɗum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu,
ɗowki muuɗum meema yoga maɓɓe.
16 Yimɓe heewɓe yuuri e gure piiliiɗe Urusaliima, ngaddi nyawɓe e
wonduɓe e ginnaaji. Ɓeen fuu ndannaa.

No nulaaɓe ɓeen torriraa

17 Ndeen, Almaami Mawɗo e battaa'en muuɗum ɓeen, ɗum woni
Saduki'en, keewi kiram.
18 Ɓe nanngi nulaaɓe ɓeen, ɓe ommbi ɗum'en ley kasu.
19 Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraaɗo gooto omti dammbuɗe kasu
ɗeen, wurtini ɓe, wi'i:
20 —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajoɗon yimɓe
haala nguurndam goongalajam ɗam fuu.
21 Nde ɓe nannoo ko maleyka oon wi'i fu, ɓe njehi, ɓe naatowi suudu dewal
mawndu nduun gilla fajiri, iɓe njanngina.
Ndeen Almaami Mawɗo oon e battaa'en muuɗum noddi waalde Saahiiɓe
e mawɓe Israa'iila fuu batu. Ɓe njamiri nulaaɓe ɓeen ittowee to kasu toon,
ngaddee.

22 Ammaa nde doomooɓe ɓeen njottinoo ndeen, tawaay ɓe e ley kasu toon.
Ɓe njeccii, ɓe kaaltani waalde Saahiiɓe ɓeen, ɓe mbi'i:
23 —Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomooɓe ɓeen ina keddii
yaasin ina kuccunduri e dammbuɗe ɗeen, ammaa nde min udditinnoo
ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.
24 Nde mawɗo doomooɓe suudu dewal mawndu oon e hooreeɓe al-
maami'en ɓeen nannoo ɗum fu, ɓe mbemmbaa, ɓe kunngii faamude fuu ko
ɗum waawi laataade.
25 Ndeen goɗɗo wari, humpiti ɓe, wi'i:
—Inan, worɓe ɓe ommbunoɗon ley kasu ɓeen, ina ndarii ley suudu dewal
mawndu, ina njanngina yimɓe!
26 Ndeen, mawɗo doomooɓe oon yaadi e doomooɓe ɓeen, ngartiri nulaaɓe
ɓeen. Ammaa ɓe ngaɗiraay ɗum doole sabo iɓe kula taa yimɓe paɗɗa ɓe
kaaye.
27 Nde ɓe ngartirnoo nulaaɓe ɓeen fu, ɓe ndarni ɗum'en yeeso waalde
Saahiiɓe ndeen. Almaami Mawɗo oon yami ɓe,
28 wi'i:
—Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajoɗon e innde gorko oon.
De ndaaree ko ngaɗuɗon! On cankitii waaju mooɗon oon ley Urusaliima fuu.
Katin du, oɗon njiɗi yowude dow amin wareede gorko oon.
29 Piyeer e nulaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i:
—Ina tilsi neɗɗo ɗowtanoo Laamɗo, wanaa yimɓe.
30 Laamɗo maamiraaɓe meeɗen iirtinii Iisaa mo tontuɗon e leggal de
mbarɗon ɗum oon.
31 Wo kanko Laamɗo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo
muuɗum. Laamɗo waɗi mo hooreejo, waɗi mo kisinoowo faa o hokka
Israa'iilankooɓe no tuubira, faa keɓa yaafaneede lutti muɓɓen.
32 Minen ngoni seedeeɓe kabaaruuji ɗiin. Ruuhu Ceniiɗo mo Laamɗo
hokki ɗowtaniiɓe ɗum du na seedii ɗum.
33 Nde waalde Saahiiɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, tikki sanne, anniyii
warude ɓe.
34 Ammaa ina woodi toon gorko jeyaaɗo e waalde Farisa'en bi'eteeɗo
Gamaliyel, jannginoowo Tawreeta Muusaa, tedduɗo e yimɓe fuu. Gorko
oon ummii, darii hakkunde waalde Saahiiɓe ndeen, yamiri nulaaɓe ɓeen
njaltinee seeɗa.
35 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Israa'iilankooɓe, ndeenee ko'e mon e yimɓe ɓe, e ko anniyiɗon waɗude
ɗuum.
36 Ɓooyaay ko Tewdas ɓangunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko
o laatii. Ko waɗata yimɓe keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama,
jokkunooɓe mo ɓeen fuu cankitake, de ɗum fuu laatake ɓolum.
37 Caggal makko, Yahuuda Galilinkeejo oon wariino wakkati limgal. Yimɓe
heewɓe njokki ɗum. Kam du halkaa, jokkuɓe ɗum ɓeen fuu cankitii.
38 Joonin, miɗo haalana on: accee yimɓe ɓeen, celon ɓe. Sabo si anniyaaji
maɓɓe e golle maɓɓe to yimɓe yuuri fu, ɗum fiirtoto.
39 Ammaa si tawii to Laamɗo ɗum yuuri du, on mbaawaa sakkaade ɗum.
Kaybee, taa on kaɓu e Laamɗo!
40 Waalde Saahiiɓe ndeen jaɓi dabare makko. Ɓe nodditi nulaaɓe ɓeen, ɓe
piyi ɗum'en, ɓe cappani ɗum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, ɓe njoofi
ɗum'en.

41 Nulaaɓe ɓeen ndilli yeeso waalde Saahiiɓe ndeen. Ɓe ceyii sabo Laamɗo
ndaardii ɓe iɓe poti huyfineede saabe innde Iisaa.
42 Nyannde fuu ɓe njoppaay waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala
Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No worɓe njeɗɗo cuɓoraa faa mballa nulaaɓe

1 E balɗe ɗeen, tawi taalibaaɓe ɓeen ina ɓeydoo heewude. Alhu-
udiyankooɓe haalooɓe geresankoore mbuykani Alhuudiyankooɓe haalooɓe
ibraninkoore, mbi'i kam'en kaa, rewɓe muɓɓen ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi
ɓeen njeɗataake ko njeyi heɓude e neema nyannde fuu.
2 Nulaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen noddi jamaa goondiɓe oon fuu, mbi'i:
—Min kaanaa yoppude konngol Laamɗo faa min peccana yimɓe nyaamdu.
3 Sakiraaɓe, cuɓee hakkunde mooɗon worɓe njeɗɗo anndiraaɓe ko woodi,
heewɓe Ruuhu Ceniiɗo e hakkillo, faa min kalfina ɗum'en gollal ngaal.
4 Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamɗo.
5 Haala kaan weli goondiɓe ɓeen fuu. Ndeen ɓe cuɓii Etiyen, gorko
keewɗo goondinal e Ruuhu Ceniiɗo, kam e Filipu e Porokor e Nikanor
e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaaɗo Antiyoki naatuɗo e diina Alhu-
udiyankooɓe oon.
6 Ɓe ngaddi suɓaaɓe ɓeen yeeso nulaaɓe. Ɓeen njowi juuɗe muɓɓen e dow
maɓɓe, ndu'anii ɓe.
7 Konngol Laamɗo ina yaaja yaade. Taalibaaɓe ina ɓeydoo heewude sanne
e ley Urusaliima. Almaami'en heewɓe ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

8 Etiyen, kebbinaaɗo moyyere e baawɗe Laamɗo oon, ina waɗa kaayeefiiji
e maandeeji kaayniiɗi mawɗi hakkunde yimɓe.
9 Ammaa yimɓe woɓɓe ngari ndukidi e Etiyen. Ɓeen ngoni jeyaaɓe e
waajordu wi'eteendu waajordu rimɗinaaɓe. Ley maɓɓe ina woodi yuuruɓe
Sireene e Alesandiri e Silisi e Aasiya.
10 Ammaa ɓe kunngii jaalaade mo sabo imo haalda e maɓɓe hakkilantaaku
e Ruuhu.
11 Ndeen ɓe nyoyyi yimɓe mbi'a nanii imo mbonkoo Muusaa e Laamɗo.
12 Nii ɓe umminiri hakkillooji jamaa oon e mawɓe ɓeen e jannginooɓe
Tawreeta ɓeen. Ɓe ngari, ɓe nanngi Etiyen, ɓe njaari ɗum to waalde Saahiiɓe
toon.
13 Ɓe ngaddi seedeeɓe fewreeɓe, ina mbi'a:
—Gorko o selataa wi'ude ko boni dow wuro seniingo ngo e Tawreeta
Muusaa.
14 Min nanii imo wi'a Iisaa Nasaraatuujo oon liɓan suudu ndu, de waylita
al'aadaaji ɗi Muusaa yoppidi en ɗiin.
15 Saahiiɓe joodiiɓe ɗoon ɓeen fuu ndaari Etiyen faa woodi, nji'i yeeso
makko ina wa'i hono yeeso maleyka ni.

7

Waaju Etiyen

1 Ndeen Almaami Mawɗo oon yami Etiyen:
—Yalla ko ɓe mbi'i ɗuum, wo noon worri naa?
2 Etiyen jaabii, wi'i:

—Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettindanee kam! Laamɗo jom teddeengal
oon ɓanganii maami en Ibrahiima nde wonnoo leydi Mesopotami, fadde
muuɗum hoɗoyde Haran,
3 wi'i ɗum: «Ɛggu e leydi maa e lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollanmaami
ndiin.»*
4 Ndeen Ibrahiima dilli leydi Kaldiya, yehi hoɗowi Haran. Caggal maayde
bammum, Laamɗo eggini ɗum ɗoon, waddi ɗum e leydi ndi koɗuɗon e
muuɗum joonin ndi.
5 Laamɗo hokkaay mo e leydi ndi tafon, fay taaɓannde. Ammaa aadake
hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e yuwdi makko, fay si
taweede o walaa ɓiɗɗo tafon.
6 Inan ko Laamɗo wi'i: «yuwdi maa feran jooɗowoo leydi njananndi, maree,
torree duuɓi keme nay.
7 Ammaa leydi marundi ɓe ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal ɗuum, ɓe njaltan
leydi ndiin, ɓe teddina kam e nokku ooɗo.»† Wo noon Laamɗo wi'i.
8 Ndeen Laamɗo haɓɓidi e Ibrahiima amaana. Taadagol laatii maande
amaana oon. Hono noon, ko Ibrahiima heɓi Isiyaaka ɗuum, taadi ɗum nde
waɗunoo balɗe jeetati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon
Yaakuuba du waɗiri ɓiɓɓe muuɗum sappo e ɗiɗo, laatiiɓe maamiraaɓe lenyi
meeɗen sappo e ɗiɗi.
9 Maamiraaɓe ɓeen kaasidii Yuusufi, conni ɗum Misira. Ammaa Laamɗo
ina wondi e makko,
10 hisini mo e torraaji ɗi o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku
yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon waɗi mo dawranoowo galle
muuɗum e Misira fuu.
11 Ndeen rafo waɗi ley Misira e Kanaana fuu. Ɓillaare mawni faa maami-
raaɓe meeɗen kunngii nyaamdu.
12 Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon
maamiraaɓe meeɗen. Ɓe njehi, ɓe ngarti.
13 Nde ɓe njeccinoo Misira ɗiɗaɓerde fu, Yuusufi anndintinii sakiraaɓe
muuɗum ɓeen hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du ɓangani Fira'awna.
14 Ndeen Yuusufi neli noddanee bammum Yaakuuba e koreeji muuɗum
fuu. Wo ɓe yimɓe capanɗe njeɗɗo e njoyo.
15 Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraaɓe
meeɗen ɓeen.
16 Ɓe njaaraa Sikem, ɓe uwaa e saabeere nde Ibrahiima soorunoo e ɓiɓɓe
Hamor buuɗi cardi to Sikem toon.
17 Nde amaana mo Laamɗo waɗannoo Ibrahiima ɓadinoo yottaade ndeen,
Ibraninkooɓe keewi ley Misira.
18 Wakkati oon, kaananke goɗɗo mo anndaano Yuusufi laamii Misira.
19 Kaananke oon hiili lenyol meeɗen, torri maamiraaɓe meeɗen faa tilsi-
nani ɓe ɓe njoppa cukaloy maɓɓe faa maaya.
20 Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsuɗo Laamɗo. O muyninaa lebbi
tati ley galle baabiiko.
21 Nde o yoppanoo ndeen, ɓii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo ɓiyum.
22 Hono noon Muusaa janngiri anndal Misirankooɓe fuu, o laatii barki-
naaɗo e haalaaji e golle fuu.
23 Nde Muusaa heɓunoo duuɓi capanɗe nay ndeen, muuyi wallude saki-
raaɓe muuɗum ɓiɓɓe Israa'iila.

* **7:3** Fuɗɗoode 12.1. † **7:7** Fuɗɗoode 15.13-14.

24 O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto maɓɓe. O yomnitanii neɗɗo makko
oon ko toonyaa ɗuum, o fiyi Misiranke oon, o wari ɗum.
25 Imo sikka sakiraaɓe makko ɓeen paaman Laamɗo ina hisinira ɗum'en e
makko, de ɓe paamaay.
26 Jaango majjum o tawdi ɗiɗo maɓɓe ina kaɓa. O tefi rewrintinde ɓe, o wi'i:
«Yigiraaɓe am, onon, on sakiraaɓe! Ɗume waɗi de oɗon kaɓa?»
27 Ndeen toonyiiɗo gondo muuɗum oon dunyi mo, wi'i: «Moy waɗi ma
hooreejo naa carotooɗo amin?
28 Ɗum le a jiɗuɗo warude kam no mbardunoɗaa Misiranke oon keeŋan
naa?»‡
29 Muusaa doggi saabe konngol ngool, de laatowii janano ley leydi
Madiyan. O heɓi toon ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.
30 Nde o hiɓɓinnoo toon duuɓi capanɗe nay ndeen, maleyka ɓangi e
makko e ley ɗemle yiite e wuumoore huɓɓoore, ley ladde ɗakkol waamnde
wi'eteende Sinayi.
31 Nde Muusaa yi'unoo ɗum ndeen, ɗum haaynii ɗum. Imo ɓattitoo faa o
ndaara, de daande Joomiraaɗo wi'i:
32 «Miin woni Laamɗo maamiraaɓe maaɗa, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaaku-
uba.» De Muusaa na diwna, suusaa ndaarude toon katin.
33 Joomiraaɗo wi'i mo: «Ɓorta paɗe maa, sabo nokkuure ɗo ndariɗaa ɗoon
wo seniinde.
34 Mi yi'ii torra kewtiiɗo yimɓe am ɓeen to Misira, mi nanii uumaali maɓɓe.
Mi jippake faa mi ɓillita ɓe. Joonin le, war, mi nule Misira.»§
35 Muusaa mo ɓe calanii de ɓe mbi'i: «Moy waɗi ma hooreejo naa caro-
tooɗo?», wo oon Laamɗo nuli. Laamɗo waɗi ɗum hooreejo e kisinoowo, waɗi
ɗum e junngo maleyka ɓangannooɗo ɗum e ley wuumoore oon.
36 Kanko wurtini ɓe, o waɗi kaayeefiiji e maandeeji kaayniiɗi ley leydi
Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde duuɓi capanɗe nay.
37 Oon woni Muusaa biiɗo ɓiɓɓe Israa'iila: «Laamɗo nuldan on annabaajo
hono am, sakiike mooɗon.»
38 Nde ɓe kawritinnoo ley ladde ndeen, wo kanko wondi e maleyka kaal-
dunooɗo e makko to waamnde wi'eteende Sinayi. Kanko laatii jottinoowo
ɗum fuu to maamiraaɓe meeɗen. Wo kanko heɓi haalaaji buurnooji faa o
hokka en.
39 Ammaa maamiraaɓe meeɗen njaɓaay ɗowtanaade mo. Ɓe calanii mo,
hakkillooji maɓɓe pornyii Misira.
40 Ɓe mbi'i Haaruuna: «Waɗan en tooruuji ardotooɗi en, sabo en anndaa
ko hewtii Muusaa jaltinnooɗo en leydi Misira oon.»*
41 Ley balɗe ɗeen, ɓe tafi tooru nanndundu hono ga'el. Ɓe ngaɗani ndu
kirsamaari, iɓe ngaɗa weltaare saabe golle juuɗe maɓɓe.
42 Ndeen Laamɗo tottitii ɓe, yoppiri ɓe rewude koode kammu, hono no
winndiraa e dewtere annabaaɓe:
«Hey lenyol Israa'iila!
Duuɓi capanɗe nay ɗi ngaɗuɗon ley ladde ɗiin,
on ngaɗanii kam sadakaaji e kirsamaaji naa?
43 On ngaɗaay. On ndonndake hukum ɗo tooru mooɗon Molok resaa,
kam e tooru ndu ngaɗuɗon hoodere mon wi'eteende Refan,
nate ɗe moyyinɗon faa cujidanon ɗum'en!
Ɗum waɗi de miɗo eggina on,

‡ **7:28** Wurtagol 2.11-14. § **7:34** Wurtagol 3.1-10. * **7:40** Wurtagol 32.1.

faa njaaredon caggal Baabiila.»†
44 Etiyen ɓeydi katin:
—Maamiraaɓe meeden ɓeen ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono no Laamdo tindiniri Muusaa, e sifa mo o holli dum.
45 Maamiraaɓe meeden ndoni hukum oon. Ɓe eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo ɓe. Ɓe nanni dum leydi ndi ɓe teeti e lenyi dî Laamdo riiwi diin. Ɗum worri noon faa jamaanu Daawda.
46 Daawda heɓi moyyere Laamdo, o nyaagii dum faa yardoo o nyiɓana Laamdo Yaakuuba joonnde.
47 De wo Suleymaana, kam nyiɓi suudu nduun.
48 Ammaa Laamdo Toowdo oon joodataako e cuudî dî yimɓe nyiɓi, hono no annabaajo wi'iri:
49 «Joomiraado wi'i:
Kammu wo joodorgal am,
leydi woni to koyde am njaaɓata.
Suudu nduye nyiɓanton kam?
E nokku oye powtintoomi?
50 Wanaa miin tagiri kulle deen fuu baawde am naa?»‡
51 Etiyen ɓeydi katin, wi'i:
—Onon sattuɓe, yoorɓe ɓerde, faadinkiniiɓe! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniido! On laatake hono maamiraaɓe moodon ɓeen ni.
52 Moy woni annabaajo mo maamiraaɓe moodon torraay? Ɓe mbarii haalannooɓe haala garol Ponnditiido. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiido oon, on mbarii dum.
53 On keɓii Tawreeta Muusaa mo maleyka'en njippini de on njokkaay dum.

No Etiyen wardaa e kaaye

54 Nde Saahiiɓe ɓeen nannoo haalaaji diin fu, ɓe tikkani mo sanne sanne faa iɓe nyeryundura nyiiye maɓɓe.
55 Ammaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oon, o tiggitii kammu, o yi'i manngu Laamdo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamdo.
56 O wi'i:
—Ndaaree! Mido yi'a kammu ina udditii, Ɓii Nedɗo ina darii gere nyaamo Laamdo!
57 Ɓe mbulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe fuu ɓe ngurbitanii mo.
58 Ɓe mburtini mo ngalluure ndeen, ɓe limni mo kaaye. Seedeeɓe ɓeen ɓortii saayaaji muɓɓen dowuuji, mballini dakkol koyde jokolle bi'eteedo Sool.
59 Wakkati mo ɓe limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:
—Iisaa Joomiraado, inan yonki am, jaɓu ki!
60 Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:
—Joomiraado, taa rewta ɓe e hakke o!
Nde o haalnoo dum ndeen, o maayi.

8

1 Sool ina yardii ko ɓe mbari Etiyen duum.
Nyalooma oon, torra mawdo hewtii kawrital goondinɓe wonɓe Urusaliima toon. Ɓe fuu ɓe cankitii ley leyde Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaaɓe ɓeen.
2 Worɓe hulɓe Laamdo uwi Etiyen, mboyi dum bojji keewdî.

† **7:43** Amos 5.25-27. ‡ **7:50** Esaaya 66.1-2.

3 Sool kaa yehi na halka kawrital goondiɓe ngaal. Imo naata cuudi, imo
nannga worɓe e rewɓe, imo daasa ɗum'en, imo uddowa ɗum'en ley kasu.
4 Ammaa sankitiiɓe ɓeen naati e yiilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

5 Filipu du yehi ngalluure wonnde ley leydi Samariya, ina waajoo yimɓe
kabaaru Almasiihu.
6 Yimɓe toon heewɓe nani kabaaru maandeeji kaayniidi ɗi Filipu waɗi,
wooɗi nji'i ɗum du. Ndelle ɓe kettindii waaju makko faa wooɗi.
7 Wonduɓe e ginnaaji heewɓe, ginnaaji ɗiin njaltiri bullaali mawɗi.
Heewɓe ɓe ɓalli muɓɓen mbaati ndaɗi, kam'en e bonnguuɓe.
8 Ɗum laatanii ngalluure ndeen seyo manngo.
9 Gorko bi'eteeɗo Simon ina wonnoo ley ngalluure ndeen. Imo gollannoo
ndaggadaaku, imo haayninoo Samariyankooɓe sanne, imo wiitoo wo o
neɗɗo mawɗo.
10 Yimɓe ɓeen fuu ina njaɓani mo, gilla suka faa mawɗo. Ɓe mbi'i:
—Gorko o jogii baawɗe Laamɗo bi'eteeɗe «Baawɗe mawɗe».
11 Ɓe njokkii mo ko ɓooyi sabo imo haayninoo ɓe e dabare makko.
12 Ammaa nde Filipu waajinoo ɓe Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo e
haala Iisaa Almasiihu ndeen, ɓe ngoondini. Worɓe e rewɓe du lootaa lootagal
batisima*.
13 Simon e hoore muuɗum goondini, kam du. Nde o batisaa ndeen, o
takkunduri e Filipu. O yi'i maandeeji kaayniidi e kaayeefiiji mawɗi gaɗaaɗi
ɗiin, de ɗum haaynii mo.
14 Nulaaɓe wonɓe Urusaliima ɓeen nani Samariyankooɓe ngoondinii kon-
ngol Laamɗo. Ɓe nuldi ɗum'en Piyeer e Yuhanna.
15 Nde ɓeen njottinoo ndeen, ndu'anii ɓe faa ɓe keɓa Ruuhu Ceniiɗo,
16 sabo Ruuhu Ceniiɗo jippaaki e dow fay gooto maɓɓe tafon. Wo dow
innde Iisaa Joomiraaɗo oon tan ɓe mbatisiraa.
17 Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi juuɗe muɓɓen dow maɓɓe de ɓe keɓi
Ruuhu Ceniiɗo.
18 Nde Simon yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina njowi juuɗe muɓɓen dow
maɓɓe ina kokka ɓe Ruuhu Ceniiɗo ndeen, inndani ɓe ceede,
19 wi'i:
—Kokkee kam miin du baawɗe ɗe faa mo njowumi juuɗe am e dow
muuɗum fuu heɓa Ruuhu Ceniiɗo.
20 Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:
—Wo Laamɗo halke, aan e cardi maa, sabo a miilii dokkal Laamɗo na
heɓiree ceede!
21 A walaa ngeɗu ley golle amin, ɗum walanaa ma, sabo ɓernde maa
fonnditaaki to Laamɗo.
22 Tuubu, wurta e bonanda maa oon, nyaagoɗaa Joomiraaɗo yalla imo
yaafe e anniya maa bonɗo oon.
23 Sabo mi yi'ii ma a kaaɗuɗo ɓernde, hakke maa haɓɓii ma.
24 Simon jaabii, wi'i:
—Nyaaganee kam Joomiraaɗo taa fay huunde e ko mbiiɗon ɗuum hewtoo
kam.
25 Wooɗi, Piyeer e Yuhanna ceedanii Almasiihu, mbaajii konngol Joomi-
raaɗo toon. Caggal ɗuum, ɓe njeccii Urusaliima. Dow laawol ngool du, iɓe
mbaajoo Kabaaru Lobbo oon e gure Samariya keewɗe.

* **8:12** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

26 Maleyka Joomiraaɗo wi'i Filipu:
—Umma, yaaru horɗoore, kooyaa laawol jeewniingol yuuroowol Urusaliima ina fonndii Gaaja ngool.
27 O ummii, o yehi. O hawri e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon wo howruujo Kandasa. Maanaa Kandasa wo «laamiiɗo debbo Etiyopi». Wo o coortaaɗo, kayboowo beembal jawdi kaananke debbo oon. Tawi o yehiino Urusaliima sujidande Laamɗo.
28 Ko o wartata ɗuum, imo jooɗii e dow torkooru makko puccu, imo jannga ley dewtere annabi Esaaya.
29 Ruuhu wi'i Filipu:
—Ɓatta, samnda torkooru nduun.
30 Filipu doggi hewti ndu, nani imo jannga dewtere annabi Esaaya, de wi'i mo:
—Ndelle aɗa faama ko njanngataa ɗuum naa?
31 Gorko oon jaabii, wi'i:
—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?
O nyaagii Filipu yeeŋa jooɗodoo e makko.
32 Inan aayaaje ɗe o janngi ley dewtere ndeen:
«O yaaraama hono mbaalu kirsoyteengu ni.
No baalel deyyinortoo yeeso kesoowo leeɓi muuɗum ni,
hono noon o muɓɓiri hunnduko makko.
33 Ɓe leeyinii mo, ɓe carii mo sariya bonɗo.
Moy waawi fillaade filla yuwdi makko?
Sabo ɓe ittii yonki makko ley adunaaru ga.»†
34 Howruujo oon wi'i Filipu:
—Miɗo ŋaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muuɗum naa wo goɗɗo?
35 Ndeen Filipu fuɗɗi haalude dow aayaaje ɗeen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
36 Iɓe njokki laawol maɓɓe ngool faa ɓe nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:
—Inan ndiyam! Ɗume haɗata kam looteede lootagal batisima?
37 [Filipu wi'i:
—Si tawii aɗa goondini e ɓernde laaɓunde fu, walaa ko haɗete batiseede. O jaabii, o wi'i:
—Miɗo goondini Iisaa Almasiihu woni Ɓii Laamɗo.]‡
38 O yamiri torkooru nduun daroo. Ɓe ɗiɗo fuu ɓe njippii, ɓe naati ndiyam ɗaam. Filipu looti mo lootagal batisima.
39 Nde ɓe mburtinoo ndiyam ɗam ndeen, Ruuhu Joomiraaɗo hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muuɗum, ina seyii.
40 Filipu tawowaa Ajootus.§ Gilla ɗoon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muuɗum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

1 Sool ina heddii na haala haalaaji kulɓiniiɗi dow taalibaaɓe Joomiraaɗo ɓeen, na wi'a o waran ɗum'en. O yehi to Almaami Mawɗo.

---

† **8:33** Esaaya 53.7-8. ‡ **8:37** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 37. § **8:40** E amaana kiiɗɗo wuro Ajootuswi'etaakenaa Asdot.

2 O ŋaarii ɗum ɗerewol yamiroore nannoore mo cuuɗi Alhuudiyankooɓe
baajorɗi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa,
gorko e debbo fuu, o nannga ɗum'en, o haɓɓa, o yaara Urusaliima.
3 Nde o yahunoo faa o ɓattitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri
dow kammu fiilii mo.
4 O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:
—Sool, Sool, ko waɗi de aɗa torra kam?
5 Sool yami:
—Aan wo a moy, joomam?
Nde o yamunoo ɗum fu, jaabu wari e makko:
—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.
6 Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Ɓe kaalante ko tilsi ngaɗaa.
7 Worɓe wonduɓe e makko ɓeen nani daande ndeen ammaa nji'aay fay
gooto. Ɓe ndarii, ɓe mbemmbaa faa ɓe muumɗi.
8 Sool ummii e leydi, ina feerti gite muuɗum ammaa yi'ataa fay huunde.
Ndeen o ɗowaa, o nannaa Damas.
9 O waɗi balɗe tati o bumɗo. O nyaamaay, o yaraay.
10 Ley Damas ɗoon ina woodi taalibaajo bi'eteeɗo Ananiyas. E ley holleede,
Joomiraaɗo noddi ɗum, wi'i:
—Ananiyas!
O jaabii, o wi'i:
—Naam, Joomiraaɗo.
11 Joomiraaɗo wi'i mo:
—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartiingol, naataa galle Yahuuda,
piloɗaa gorko bi'eteeɗo Sool, jeyaaɗo Tarsus, sabo joonin imo waɗa du'aare.
12 O yi'i e ley holleede gorko bi'eteeɗo Ananiyas ina naata, ina yowa juuɗe
muuɗum e makko faa o wumta.
13 Ananiyas jaabii, wi'i:
—Joomiraaɗo, mi narrii yimɓe heewɓe haala gorko o e torraaji keewɗi ɗi o
waɗi seniiɓe maa wonɓe Urusaliima.
14 O wardii ɗo e yamiroore hooreeɓe almaami'en, faa o haɓɓa noddooɓe
innde maa fuu.
15 Ammaa Joomiraaɗo wi'i mo:
—Yahu waɗoy no mbiimi ni, sabo mi suɓake gorko o faa o gollana kam. O
anndina lenyi e kaanankooɓe e ɓiɓɓe Israa'iila du innde am.
16 Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewɗi saabe am.
17 Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juuɗe muuɗum e
makko, wi'i:
—Sakiike am Sool, Joomiraaɗo meeɗen Iisaa ɓangannooɗo ma e laawol nde
ngarannoɗaa oon, nulii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniiɗo.
18 Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono koɓolaaje nii hoɓɓitii e gite Sool.
O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.
19 O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaaɓe wonɓe
Damas ɓeen balɗe seeɗa.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

20 Wakkati oon fu, Sool fuɗɗi waajaade ley cuuɗi baajorɗi. Imo wi'a Iisaa
jaati woni Ɓii Laamɗo.
21 Ɗum haaynii hettindaniiɓe mo ɓeen fuu, mbi'i:
—Wanaa kanko wonnoo torrannooɗo goondinɓe Iisaa wonɓe ley Urusali-
ima oon naa? Wanaa faa o haɓɓa goondinɓe o yaara ɗum'en to hooreeɓe
almaami'en waddi mo ɗo naa?

22 De Sool ina heddii na ɓeydoroo semmbe e ley waaju muuɗum oon, faa
ɗum jiiɓi Alhuudiyankooɓe wonɓe Damas ɓeen fuu. O laaɓinani ɓe Iisaa woni
Almasiihu oon.
23 Balɗe njehi, ngarti, Alhuudiyankooɓe ndawridi faa mbara Sool.
24 Sool humpitii dabare maɓɓe ndeen. Yimɓe ina kayba dammbuɗe
ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa ɓe keɓa no ɓe mbarda mo.
25 Jemma gooto taalibaaɓe makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, kaɓɓi
ɓoggol, njaltiniri mo kokuwol piiliingol ngalluure ngool.

No taalibaaɓe wonɓe Urusaliima keɓiri hoolaade Sool

26 Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaaɓe
Iisaa ɓeen. Ammaa ɓe fuu iɓe kula mo, ɓe koolaaki yalla o laatake taalibbo
Iisaa goonga goonga.
27 Ndeen Barnabas yaari mo to nulaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en no o yiiri
Joomiraaɗo ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e
cuusal ley Damas toon.
28 Caggal ɗuum, Sool wondi e maɓɓe, ina naata ina wurtoo ley galleeji
maɓɓe Urusaliima, ina waajoroo haala Joomiraaɗo e cuusal.
29 Imo haalda e Alhuudiyankooɓe haalannooɓe geresankoore ɓeen, imo
yeddundura e maɓɓe, de kamɓe kaa iɓe piloo warude mo.
30 Nde sakiraaɓe makko goondinɓe ɓeen annditinnoo ɗum ndeen, njaari
Sool Kaysariya. Caggal ɗuum, ɓe neli mo Tarsus.
31 Ndeen kawrital goondinɓe ngaal heɓi jam ley Yahuudiya e Galili, kam e
Samariya fuu. Ngal ɓeydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraaɗo, ngal
ɓeydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniiɗo.

No Piyeer danniri yimɓe ley Lidda e Joffe

32 Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jippanii seniiɓe wonɓe Lidda
ɓeen du.
33 O tawi toon gorko nyawɗo mo ɓanndu muuɗum fuu waati, bi'eteeɗo
Eneya. O waɗii duuɓi jeetati imo waalii.
34 Piyeer wi'i mo:
—Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daɗɗo maa!
Wakkati oon pay, o ummii.
35 Wonɓe Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraaɗo.
36 Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteeɗo Tabita (maanaa
majjum woni «Lewla»). Ɗum woni Dorkas e geresankoore. Imo golla golleeji
lobbi, imo waɗana talkaaɓe moyyere.
37 E balɗe ɗeen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro
tafon.
38 Wuro Joffe ngoon woɗɗunduraa e Lidda, woodi du, taalibaaɓe ɓeen nani
Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle ɓe neli worɓe ɗiɗo ŋaaroo mo o yottoo
ɗum'en law.
39 Piyeer ummii, yaadi e maɓɓe. Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe njaari mo ley
suudu sooro toon. Rewɓe talka'en ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen fuu ɓattii
ɗum ina mboya, ina kolla ɗum saayaaji e kaddule goɗɗe ɗe Dorkas nyo'unoo
nde wondunoo e muɓɓen ndeen.
40 Piyeer wurtini yimɓe ɓeen fuu, hofii, ina du'oo. Caggal ɗuum, hucciti e
maayɗo oon, wi'i:
—Tabita, umma!
Ndeen Tabita feerti gite muuɗum, yi'i Piyeer, ummii jooɗii.
41 Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal ɗuum, o noddi seniiɓe
ɓeen e rewɓe talkaaɓe ɓeen, o holli ɗum'en Tabita wo buurɗo.

42 Ɗum nanaama e ley Joffe fuu, heewɓe ngoondini Joomiraaɗo.
43 Piyeer ɓooyti Joffe balɗe keewɗe to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

1 Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteeɗo Korneliyus. O mawɗo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankooɓe».
2 O tinniiɗo e diina, kanko e koreeji makko fuu ɓe hulɓe Laamɗo. Imo sakkana Alhuudiyankooɓe sadakaaji keewɗi, imo waɗa du'aare to Laamɗo wakkati fuu.
3 Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:
—Korneliyus!
4 O ndaari ɗum faa woodi, o huli, o wi'i ɗum:
—Joomam, ɗume?
Maleyka oon wi'i mo:
—Du'aawuuji maa e sadakaaji ɗi ngaɗanɗaa talkaaɓe ɗiin ina mbeli Laamɗo. Laamɗo yeggitaay ma.
5 Nulu joonin worɓe to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteeɗo Piyeer.
6 Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum hetti e maayo manngo.
7 Nde maleyka kaaldannooɗo e makko oon dillunoo ndeen, o noddi gollooɓe makko ɗiɗo e sordaasi gooto kulɗo Laamɗo jeyaaɗo e howruuɓe makko.
8 O haalani ɓe ko maleyka oon wi'i ɗuum fuu, o neli ɓe Joffe.
9 Jaango majjum, iɓe ngoni e laawol. Nde worɓe tato ɓeen ɓattinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeeŋi dow suudu ɗo weeri ɗoon wakkati hakkunde naange faa waɗa du'aare.
10 O yolbii sanne, imo yiɗi nyaamude. Nde ɓe moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamɗo holli mo.
11 O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Coɓɓuli muuɗum nay fuu ina kaɓɓaa.
12 Sii daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladooje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.
13 Daande wi'i mo:
—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!
14 Piyeer wi'i:
—A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.
15 Daande ndeen wi'i mo katin:
—Taa harmin ko Laamɗo laaɓini.
16 Ɗum waɗi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.
17 Piyeer ina wemmbii dow ko hollaa ɗuum, ko ɗum fiirtata. Tawi worɓe ɓe Korneliyus nelunoo ɓeen, yamiino galle Simon, de joonin ɓe ngari. Ɓe ndarii e dammbugal.
18 Ɓe noddi, ɓe yami yalla Simon bi'eteeɗo Piyeer ɗoon jippii.
19 Piyeer ina heddii na miiloo dow ko yi'i ɗuum, faa Ruuhu wi'i ɗum:
—Worɓe tato ina pile.
20 Umma, jippa, njaadaa e maɓɓe tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli ɓe.
21 Piyeer jippii, wi'i worɓe ɓeen:
—Inani kam, miin woni mo pilotoɗon oon. Ɗume waddi on?
22 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:

—Korneliyus mawɗo sordaasi'en neli min. O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, mo lenyol Alhuudiyankooɓe fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniiɗo yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maaɗa.
23 Piyeer silmini ɓe, weerni ɓe jemma oon.
Jaango majjum, o ummii, o dillidi e maɓɓe. Sakiraaɓe woɓɓe jeyaaɓe Joffe njaadi e makko.
24 Jaango majjum katin ɓe njottii ngalluure Kaysariya. Korneliyus ina heɗinoo ɓe, noddi sakiraaɓe muuɗum e yigiraaɓe muuɗum ɓadiiɓe.
25 Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus jaɓɓii ɗum, sujidani ɗum.
26 De Piyeer ummini mo, wi'i:
—Umma, sabo miin du mi neɗɗo tan.
27 Piyeer ina haalda e makko, faa ɓe naati suudu nduun, tawi toon yimɓe heewɓe ina kawriti.
28 O wi'i ɓe:
—Oɗon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande ɗum. Ammaa Laamɗo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmuɗo naa tuunɗo.
29 Ɗum waɗi nde nelanɗon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Ɗum le, kaalanee kam, saabe ɗume noddirɗon kam?
30 Korneliyus jaabii, wi'i:
—Hannden woni balɗe nay, miɗo waɗa du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,
31 wi'i: «Korneliyus, Laamɗo jaabanake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa.
32 Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddaneɗaa Simon, bi'eteeɗo Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteeɗo Simon, mo suudu muuɗum hetti e maayo manngo.»
33 Ɗum waɗi de nelumi noddoweɗaa wakkati oon. A gaynii ko ngarɗaa ɗuum. Joonin min fuu inani min yeeso Laamɗo faa min kettindoo ko Joomiraaɗo yamiri ma mbaajoɗaa min fuu.
34 Ndeen Piyeer fuɗɗi haalude, wi'i:
—Joonin mi yi'ii goonga jaati Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
35 Neɗɗo kuloowo mo, gaɗoowo ko fonnditii, o jaɓan ɗum ko lenyol muuɗum laatii fuu.
36 Oɗon anndi konngol ngol Laamɗo nuldi ɓiɓɓe Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na heɓiree saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraaɗo yimɓe fuu.
37 Oɗon anndi kabaaru o huuɓii leydi Yahuudiya fuu. Ɗum fuɗɗii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yimɓe loote batisima.
38 Oɗon anndi no Laamɗo suɓorii Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri e muuɗum Ruuhu Ceniiɗo e baawɗe. Oɗon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ina golla golleeji lobbi, ina danna ɓe Ibiliisa jaalii na torra fuu, sabo Laamɗo ina wondi e muuɗum.
39 Minen, min seedeeɓe ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Ɓe ɓili o e leggal palaangal, ɓe mbari mo.
40 Ammaa Laamɗo iirtinii mo nyannde tataɓerde, de ɓangini mo hakkunde amin.
41 Kaa wanaa yimɓe fuu o ɓangani. O ɓanganii seedeeɓe ɓe Laamɗo artii suɓaade ɓeen, minen nyaamduɓe e makko de njardi e makko caggal iirtagol makko ɓeen.
42 O yamirii min mbaajoo yimɓe, min ceedoo kanko woni mo Laamɗo waɗi carotooɗo wuurɓe e maayɓe.

43 Kanko du woni mo annabaaɓe fuu ceedanii, mbi'i goondinɗo mo fuu heɓan yaafaneede hakkeeji muuɗum saabe innde makko.
44 Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e hettindiiɓe ɓeen fuu.
45 Alhuudiyankooɓe goondinɓe wardunooɓe e Piyeer ɓeen fuu ɗum haaynii ɗum'en, no dokkal Ruuhu Ceniiɗo ngaal saakorii e yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ni.
46 Sabo iɓe nana yimɓe ɓeen ina kaala e ɗemle janane, na njetta Laamɗo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:
47 —Yimɓe ɓeen keɓii Ruuhu Ceniiɗo hono no meeɗen ni. Moy waawi haɗude ɓe looteede lootagal batisima?
48 O yamiri ɓe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ɗuum, ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe balɗe seeɗa.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondinɓe gonngal Urusaliima

1 Nulaaɓe e sakiraaɓe wonɓe Yahuudiya ɓeen nani yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe du keɓii konngol Laamɗo.
2 Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondinɓe tilsinɓe taadagol ɓeen peli ɗum,
3 mbi'i:
—A jippanake yimɓe ɓe taadaaki, a nyaamdii e muɓɓen!
4 Ndeen Piyeer haalani ɓe ko wadi ɗuum gilla e fuɗɗoode faa e timmoode, wi'i:
5 —Wuro Joffe ngonnoomi, miɗo du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde ɓanganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde coɓɓuli muuɗum nay fuu kaɓɓaa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.
6 Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu ɗi koyɗe nay, e kulle ladde e ladooje e sii pooli fuu.
7 Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»
8 Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraaɗo! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»
9 Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamɗo laaɓini.»
10 Ɗum wadi noon kile tati. Caggal ɗuum, kulle ɗeen fuu yeentinaa dow kammu.
11 De wakkati oon pay, worɓe tato nulaaɓe to am yuuruɓe Kaysariya ngari to suudu ɗo min ngonnoo ɗoon.
12 Ruuhu Ceniiɗo wi'i kam mi yaada e maɓɓe taa mi sikkitira fay huunde. Sakiraaɓe njeegomo ɓee ɗo njaadi e am, de min naaddi suudu Korneliyus.
13 O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro wi'eteengo Joffe noddaneɗaa Simon bi'eteeɗo Piyeer.
14 O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»
15 Nde puɗɗumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniiɗo jippii e maɓɓe hono no jipporinoo e meeɗen arande ni.
16 Ndeen, miccitiimi konngol ngol Joomiraaɗo wi'unoo: «Yaayaa batisirannoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniiɗo.»
17 Si Laamɗo fonndii en e maɓɓe, hokkii ɓe ko hokkunoo en ɗuum nde ngoondinnoɗen Joommen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla miɗo waawi haɗude Laamɗo naa?
18 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe ndeyyinii, iɓe njetta Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Laamɗo tuubinii yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe du faa keɓa nguurndam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

19 Nde Etiyen waranoo ndeen, goondiɗinɓe torraama faa cankitii. Woɓɓe njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. Iɓe mbaajoo Alhuudiyankooɓe tan konngol ngool.
20 Ammaa goondiɗinɓe woɓɓe yuurooɓe Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraaɗo oon hakkunde Geresankooɓe.
21 Baawɗe Joomiraaɗo ina ngondi e maɓɓe. Yimɓe heewɓe ngoondiɗini, tuubi, ngarti to Joomiraaɗo.
22 Kawrital goondiɗinɓe wonɓe Urusaliima ngaal nani kabaaru gaɗuɗo Antiyoki oon, neli toon Barnabas.
23 Nde oon yottinoo de yi'i e maɓɓe moyyere Laamɗo fu, seyii, tindini ɓe fuu ɓe tinnoo, ɓe tabita e Joomiraaɗo e ɓerɗe laaɓuɗe.
24 Barnabas wo gorko lobbo, kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo e goondinal. Jamaa keewɗo goondini Joomiraaɗo saabe makko.
25 Caggal ɗuum, Barnabas yehi Tarsus faa filowoo Sool.
26 Nde o yiitunoo ɗum ndeen, o yaari ɗum Antiyoki. Ɓe ngondi e kawrital goondiɗinɓe wonɓe toon ɓeen hitaande hiɓɓunde, ɓe njanngini yimɓe heewɓe. Taalibaaɓe wonɓe Antiyoki ɓeen artii fuu wi'eede Almasiyankooɓe.
27 E balɗe ɗeen, annabaaɓe ley goondiɗinɓe yuurii Urusaliima ngari Antiyoki.
28 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Agabus, ummii, darii, holliri saabe Ruuhu rafo manngo waɗan ley laamu Roma fuu. (Woodi, rafo ngoon waɗii e laamu kaananke mawɗo bi'eteeɗo Kalawdiyus.)*
29 Taalibaaɓe ɓeen anniyii hawrundurde mballa, mono fuu ko waawi, faa ɓe nelda sakiraaɓe maɓɓe wonɓe Yahuudiya ɓeen.
30 Ɓe ngaɗi ɗum, ɓe nuldi mballa kaan e juuɗe Barnabas e Sool faa kokkowa mawɓe kawrital Urusaliima.

12

No goondiɗinɓe torriraa

1 Wakkati oon, kaananke bi'eteeɗo Hirudus fuɗɗi torrude woɓɓe ley kawrital goondiɗinɓe ngaal.
2 O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oon wardee kaafaahi.
3 Nde o yiinoo iɗum weli Alhuudiyankooɓe ndeen, o nanngi Piyeer du. Ɗum hawri e wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla.
4 Nde o nanngunoo Piyeer ndeen, o ommbi ɗum ley kasu. O yamiri pecce sordaasiiɓe nay loomtundura e haybugol ɗum, fedde fuu yimɓe nayo. O anniyii yaarude ɗum yeeso yimɓe fuu, si iidi Faltagol tilake.
5 Ɗum waɗi de Piyeer haybaa e ley kasu nguun, ammaa kawrital goondiɗinɓe ngal selaay nyaaganaade mo Laamɗo.
6 Nde Hirudus anniyinoo yaarude mo sariya ndeen, jemma oon imo ɗaanii hakkunde sordaasiiɓe ɗiɗo, imo haɓɓiraa callali ɗiɗi. Ndaarooɓe woɓɓe du ina kayba dammbugal kasu ɗoon.
7 Wakkati oon, maleyka Joomiraaɗo wari to makko, annoora yayni ley suudu nduun. Maleyka meemi mo, findini mo, wi'i:

---

* **11:28** Kalawdiyus wo kaananke Roma mawɗo njoyaɓo. O laamake hakkunde duuɓi 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo waɗii ley laamu Roma fuu hakkunde duuɓi 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

—Umma law!
Ndeen callali ɗiin kaɓɓitii, yuwi e juuɗe makko, caami.
8 Maleyka oon wi'i mo:
—Haɓɓa kaɓɓorgol maa, ɓorna paɗe maa.
Piyeer waɗiri noon. Maleyka oon wi'i mo:
—Waana suddamaare maa, njokkaa kam.
9 Piyeer wurtii, jokki mo, de o faamaay ko maleyka oon waɗata ɗuum wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u ɗum ley holleede.
10 Ɓe paltii kayboowo arandeejo oon e ɗiɗaɓo fuu. Ɓe njottii dammbugal njamndi naarrugal ngalluure ndeen. Ngal omtanii hoore maggal yeeso maɓɓe. Ɓe njalti, ɓe njokki laawol ngool. Wakkati oon, maleyka oon seedi e makko.
11 Hakkillo Piyeer warti, wi'i:
—Joonin mi tannyorii Joomiraaɗo nuli maleyka muuɗum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Alhuudiyankooɓe njelinoo faa mi waɗee fuu.
12 Nde o faamunoo ko waɗi fu, o yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna bi'eteeɗo Marku. Toon yimɓe heewɓe kawriti ina ngaɗa du'aare.
13 Nde Piyeer gokkinoo dammbugal galle toon ndeen, golloowo debbo bi'eteeɗo Roda ɓattitii faa ndaara wo moy.
14 Nde o annditinnoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti ɓe wo Piyeer darii dammbugal toon.
15 Ɓe mbi'i mo:
—A kaaŋaaɗo!
Ammaa imo heddii siinude sikke walaa wo ɗum Piyeer. Ɓe mbi'i katin:
—Ɗum wo maleyka makko.
16 De ɗum fuu Piyeer ina heddii ina gokkoo. Nde ɓe udditinnoo, ɓe njiinoo mo ndeen, ɗum haaynii ɓe sanne.
17 O huncani ɓe junngo faa ɓe ndeyyinoo, o fillanii ɓe no Joomiraaɗo yaltiniri mo kasu, o wi'i:
—Kaalanee ɗum Yaakuuba, kam e sakiraaɓe woɓɓe ɓeen.
Caggal ɗuum, o yalti, o yehi nokku goɗɗo.
18 Nde weetunoo fu, fitina mawɗo ummii hakkunde sordaasiiɓe ɓeen. Iɓe yamundura noy Piyeer waɗi.
19 Hirudus yamiri ɓe piloo ɓe nannga mo, ammaa ɓe njiitaay mo. Ndelle o yami ndaarooɓe ɓeen ko laatii, de o yamiri ɓe mbaree. Caggal ɗuum, Hirudus jippii Yahuudiya, yehi Kaysariya jooɗowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

20 Hirudus tikkani yimɓe Tirus e Sidon. De yimɓe ɓeen kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin ɓe keɓata nyaamdu. Ndelle ɓe ndawridi, ɓe nuli woɓɓe nyaagoo faa ɓe ndewra e makko. Ɓe paamiri e Bilastus dawranoowo gollooɓe kaananke.
21 Ɓe itti nyalaande faa ɓe kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o ɓornii kaddule kaananke, o jooɗii dow jooɗorgal laamu, o haaldi e maɓɓe.
22 Yimɓe ɓeen peekii, mbi'i:
—Ɗum wo daande laamɗo, wanaa daande neɗɗo!
23 Wakkati oon fu, maleyka Joomiraaɗo fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay Laamɗo teddeengal muuɗum. O yumi gilɗi, o maayi.
24 Ammaa konngol Laamɗo ngool ina yaara yeeso, ina ɓeyda sankitaade.

25 Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muɓɓen Urusaliima fu, ɓe njeccodii
e Yuhanna bi'eteeɗo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamɗo

1 Annabaaɓe e jannginooɓe ina ngoni ley kawrital goonɗinɓe gonngal
Antiyoki ngaal. Kamɓe ngoni Barnabas e Simeyon noddirteeɗo Ɓaleejo e
Lukiyus mo Sireene e Manahen, mawnidinɗo e Hirudus hooreejo leydi oon,
kam e Sool.
2 Nyannde gomma iɓe teddina Joomiraaɗo tawi iɓe ngondi e suumayeere,
ndeen Ruuhu Ceniiɗo wi'i ɓe:
—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi ɓe ngaal.
3 Caggal suumayeere e du'aare maɓɓe, ɓe njowi juuɗe maɓɓe e dow yimɓe
ɗiɗo ɓeen, ɓe nuli ɗum'en.
4 Nii Ruuhu Ceniiɗo nuliri ɓe. Ɓe njehi Selewkiya, ɓe naati laana maayo
manngo ɓe ponndii ruunde* Kipirus.
5 Nde ɓe njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, ɓe mbaajii konngol Laamɗo
ley cuuɗi Alhuudiyankooɓe baajorɗi. Yuhanna bi'eteeɗo Marku ina wondi e
maɓɓe, ina walla ɓe.
6 Ɓe peyyiti ruunde ndeen faa ɓe njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon
ɓe tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteeɗo Bar-Iisaa, biitotooɗo wo annabaajo.
7 Wo o howruujo kaananke bi'eteeɗo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo.
O noddi Barnabas e Sool sabo imo yiɗi nanude konngol Laamɗo.
8 Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «daggada» oon salake ɓe. Imo filoo
bonnitinde goonɗinal kaananke oon.
9 Ndeen Sool bi'eteeɗo Pool, kebbinaaɗo Ruuhu Ceniiɗo, ndaari mo faa
wooɗi,
10 wi'i:
—Ɓii Ibiliisa! Aan keewɗo jamba e hiila, ganyo ko laaɓi fuu! A selataa
oonyude laabi Joomiraaɗo ponnditiiɗi naa?
11 Joonin jukkungo Joomiraaɗo saaman e maaɗa, a wuman, a yi'ataa
naange faa sarɗi† oon yottoo.
Wakkati oon ni, gite makko cuddini, ɗe niɓɓi. Imo memmemta, imo filoo
ɗowoowo.
12 Nde kaananke oon yi'unoo ko waɗi ɗuum ndeen, goonɗini Iisaa. Waaju
haala Joomiraaɗo kaan haaynake ɗum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

13 Pool e yaadiraaɓe muuɗum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos,
njottii Perge ley leydi Pamfiliya. Ɗoon Yuhanna bi'eteeɗo Marku seedi e
maɓɓe, yeccii Urusaliima.
14 Ɓe ndilli Perge, ɓe ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Ɓe naati waajordu
nyalaande fowteteende, ɓe njooɗii.
15 Caggal janngeede Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe, hooreeɓe
waajordu nduun neli ɓe noddee ɓe ngara yeeso muɓɓen. Ɓe mbi'i:
—Sakiraaɓe, si oɗon njogii haala cemmbinooha yimɓe ɗo fu, kaalee.
16 Pool ummii, hunci junngo muuɗum faa ɓe kakkilana ɗum, wi'i:
—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee:

---

* **13:4** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.
† **13:11** sarɗi wo wakkati podanooɗo.

17 Laamɗo Israa'iilankooɓe oon suɓake maamiraaɓe meeɗen, teddinii
lenyol maɓɓe nde ngol hoɗoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri ɓe toon
baawɗe makko.
18 O munyanii‡ ɓe ley ladde faa waɗi duuɓi capanɗe nay.
19 Caggal ko o halki lenyi jeɗɗi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe
makko ndona ndi.
20 Ko ɓe ngoni ley Misira faa warde ko ɓe naati leydi Kanaana fu waɗii
hono duuɓi keme nay e capanɗe joy. Caggal ɗuum, o hokki ɓe sarotooɓe faa
jamaanu annabi Samuwiila.
21 Nde ɗum faltinoo ndeen, ɓe nyaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke.
Laamɗo hokki ɓe Sawulu ɓii Kis yuuruɗo e lenyol Benyamin. Oon laamii ɓe
duuɓi capanɗe nay.
22 Ndeen Laamɗo ɓorti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru
muuɗum, o wi'i: «Mi heɓii Daawda ɓii Yesa gorko belnoowo ɓernde am,
gaɗoowo muuyɗe am fuu.»
23 E yuwdi makko Laamɗo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo
noon.
24 Fadde Iisaa warude, Yaayaa waajake yimɓe Israa'iila fuu tuuba, lootee
lootagal batisima.
25 Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muuɗum ndeen, wi'i ɓe: «Mi
wanaa mo miiloton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am,
mo mi fotaay fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe muuɗum.»
26 Sakiraaɓe, onon yuwdi Ibrahiima e hulɓe Laamɗo woɓɓe, wo enen
nuldaa kabaaru kisinoowo o.
27 Sabo wonɓe Urusaliima ɓeen e hooreeɓe muɓɓen fuu annditaay Iisaa.
Katin du ɓe paamaay haalaaji annabaaɓe janngeteeɗi nyalaande fowte-
teende fuu. Annabaaɓe ɓeen mbi'ii Iisaa sarete. Ko ɓe carii mo ɗuum, ɓe
tabintinii haalaaji ɗiin.
28 Fay si taweede ɓe keɓaay daliili fuu no ɓe mbarda mo, ɓe nyaagake
Pilaatu o waree.
29 Nde ɓe ngollunoo ko Binndi ɗiin mbi'i e makko ɗuum faa hiɓɓi ndeen, ɓe
njippini mo e leggal palaangal, ɓe ngaɗi mo e saabeere.
30 Ammaa Laamɗo iirtinii mo.
31 Balɗe keewɗe o ɓangani wondunooɓe e makko ɓeen gilla Galili faa
Urusaliima. Ɓeen ngoni seedantooɓe mo yeeso yimɓe joonin.
32 Minen, miɗen ngaddana on Kabaaru Lobbo: ko Laamɗo aadaninoo
maamiraaɓe meeɗen ɗuum,
33 yottinanii en, enen taaniraaɓe muɓɓen. O waɗii ɗum e ley ko o iirtini
Iisaa. Noon winndiraa ley jimol Jabuura suura ɗiɗi:

«Wo a ɓiyam, hannden mi laatake Baaba maa.»§

34 Katin du, Laamɗo iirtinii mo e hakkunde maayɓe, accaay ɓanndu makko
nyoli. Noon haaldunoo nde wi'unoo:
«Mi hokkan on barkeeji ceniiɗi ɗi mbonataa,
ɗi podaninoomi Daawda ɗiin.»*
35 Ɓum waɗi de o wi'i e Jabuura suura goɗɗo:
«A accataa Ceniiɗo maa nyola.»†
36 Daawda gollii ko Laamɗo muuyi golla e jamaanu muuɗum. Caggal ɗuum,
o maayi. Ɓanndu makko hawrunduraa e maamiraaɓe makko, ndu nyoli.
37 Ammaa mo Laamɗo iirtini oon nyolaay.

‡ **13:18** Won binndi bi'uɗiO nyaamnii ɓe. § **13:33** Jabuura 2.7. * **13:34** Esaaya 55.3. † **13:35** Jabuura 16.10.

38 Sakiraaɓe, anndee wo saabe makko de mbaajaɗon yaafeede hakkeeji.
39 Tawreeta Muusaa waawaa waɗude neɗɗo ponnditiiɗo. De kanko kaa,
goondindo mo fuu, o ndaardan ɗum ponnditiiɗo.
40 Ɗum le, kaybee taa ko annabaaɓe cappinoo ɗuum hewtoo on:
41 «Onon jalnortooɓe golle am, ndaaree,
de ɗum haaynoo on, de kalkon!
Sabo mi waɗan goɗɗum e ley wakkati mooɗon,
mo on ngoondintaa fay si neɗɗo haalannoo on.»‡
42 Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduun, jamaa oon nyaagii ɓe ɓe
ngarta fowteteende waroore, faa ɓe njaha yeeso e waaju maɓɓe.
43 Caggal ko kawrital ngaal waɗi ɗuum, Alhuudiyankooɓe heewɓe e
naatuɓe e diina muɓɓen njokki Pool e Barnabas. Ɓeen ɗiɗo fuu ina kaalda
e maɓɓe, ina tindina ɓe ɓe keddoo e moyyere Laamɗo.
44 Fowteteende jokkunde ndeen, yimɓe ngalluure ndeen fuu kawriti faa
kettinoo konngol Laamɗo.
45 Ammaa nde Alhuudiyankooɓe ɓeen njiinoo jamaa oon ndeen, kiram
naati ɓe. Iɓe njedda ko Pool waajotoo ɗuum, iɓe njenna ɗum.
46 Ndeen Pool e Barnabas kaaldirani ɓe tannyoral, mbi'i:
—Waajibi onon min artotoo haalande konngol Laamɗo ngol. Ammaa
saabe on paɗɗii ngol, on ndaardaay ko'e mooɗon oɗon poti heɓude nguurn-
dam nduumiiɗam, min njahan to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.
47 Sabo inan ko Joomiraaɗo yamiri min:
«Mi darnii ma faa laatanoɗaa lenyi ɗiin annoora,
faa kisinaa haddi adunaaru ndu fuu.»§
48 Nde yimɓe lenyi goɗɗi ɗiin nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ceyii, teddini
konngol Joomiraaɗo ngool. Ɓe Laamɗo suɓanii nguurndam nduumiiɗam
ɓeen fuu ngoondini.
49 Konngol Joomiraaɗo ngool sankitii e leydi ndiin fuu.
50 Ammaa Alhuudiyankooɓe ɓeen ummini hakkillooji rewɓe rewooɓe
Laamɗo saahiiɓe, kam e mawɓe ngalluure ndeen. Ɓe ummini torra dow Pool
e Barnabas, ɓe ndiiwi ɗum'en leydi maɓɓe.
51 Kam'en du piɗɗi colla koyɗe muɓɓen e maɓɓe, de njehi Ikoniya.
52 Taalibaaɓe ɓeen kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniiɗo.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

1 Ley Ikoniya du Pool e Barnabas naati e ley waajordu Alhuudiyankooɓe.
Ley ko ɓe mbaajii ɗuum, Alhuudiyankooɓe e yimɓe lenyi goɗɗi heewɓe
ngoondini.
2 Ammaa Alhuudiyankooɓe saliiɓe goondinde ɓeen ummini hakkillooji
lenyi goɗɗi, mbonni ɓerɗe muɓɓen faa mbanya sakiraaɓe goondinɓe ɓeen.
3 Ammaa ɗum fuu haɗaay ɓe ɓooyude toon, iɓe mbaajoroo haala Joomi-
raaɗo cuusal, iɓe kolla hinney Joomiraaɗo. Yimɓe ɓeen annditii ko ɓe mbaa-
jotoo ɗuum wo goonga, sabo Laamɗo hokki ɓe baawɗe waɗude maandeeji
kaayniiɗi e golleeji kaayniiɗi.
4 Yimɓe wuro ngoon peccii: woɓɓe keedani Alhuudiyankooɓe, woɓɓe du
keedani nulaaɓe ɓeen.
5 Yimɓe lenyi goɗɗi e Alhuudiyankooɓe e ardiiɓe muɓɓen anniyii torrude
ɓe e wardude ɓe kaaye.

‡ **13:41** Habakuk 1.5. § **13:47** Esaaya 49.6.

6 Nde ɓe maatunoo ɗum ndeen, ɓe ndoggani Listara e Derbe e gure seraaji
muɓɓen ley leydi Likoniya.
7 Toon du iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

8 Ley Listara ɗoon ina woodi gorko bonnguujo, dimdaaɗo e bonngaaku.
Abada o yahaay e koyɗe makko.
9 Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi
danneede,
10 haali semmbe, wi'i:
—Umma, dara e koyɗe maa!
Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha.
11 Nde yimɓe ɓeen njiinoo ko Pool waɗi ɗuum ndeen, mbulli, mbi'i e ley
haala Likoniya'en:
—Alla'en njippake dow meeɗen, na nanndinkinii e yimɓe!
12 Ɓe inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool
wonnoo kaaloowo.
13 Suudu tooru maɓɓe wi'eteendu Jewus ina woni yaasin ngalluure toon.
Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraaɗi pinndi to dammbuɗe
narruɗe ngalluure toon. Kanko e yimɓe ɓeen ina njiɗi waɗude ɗi kirsamaaji.
14 Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo ɗum ndeen, ɗum metti ɗum'en faa
ceeki kaddule muɓɓen, kenyanii jamaa oon ina peekoo,
15 ina mbi'a:
—Worɓe, ɗume ngaɗoton ɗo? Minen du min yimɓe hono mooɗon. Miɗen
mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji ɓoli ɗi, ngarton e
Laamɗo buurɗo, taguɗo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e muɓɓen
fuu.
16 E jamaanuuji paltiiɗi ɗiin o accii lenyi fuu njokka laabi muɓɓen.
17 E ɗum fuu, imo golla ko wooɗi faa ɗum seedanoo mbooɗirka makko. Imo
tomnana on yuwoonde, imo ɓenndinana on nyaamri e wakkati muuɗum. Imo
waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.
18 No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kaɗiri
jamaa oon hirsande ɗum'en ga'i ɗiin.
19 Caggal ɗuum, Alhuudiyankooɓe yuuri Antiyoki e Ikoniya. Ɓe keɓi
hakkillooji yimɓe ɓeen faa limni Pool kaaye. Ɓe ndaasi ɗum, ɓe njoppowi
ɗum faa caggal wuro ngoon, sabo ɓe miilii wo maayɗo.
20 Ammaa nde taalibaaɓe ɓeen ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii
ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.
21 Nde ɓe mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yimɓe heewɓe laatii taal-
ibaaɓe Iisaa. Caggal ɗuum, ɓe njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.
22 Iɓe ɓeydana taalibaaɓe semmbe, iɓe tindina ɗum'en keddoo e goondinal,
iɓe mbi'a:
—Sanaa tampen tampiriiji keewɗi fadde men e naatude laamu Laamɗo.
23 E ley kawrite goondinɓe ɗeen fuu, ɓe cuɓanii ɗum'en mawɓe. Caggal
ɗuum, ɓe cuumii, ɓe ndu'ii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraaɗo mo ɓe ngoondini
oon.
24 Nde ɓe ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, ɓe ngari leydi Pamfiliya.

---

* **14:12** E ley diina Geresankooɓe Jewus woni hooreejo tooruuji, Hermes woni nelaaɗo majji.

25 Ɓe mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal ɗuum, ɓe njippowii
Ataliya.
26 Toon ɓe naati laana maayo manngo, ɓe pornyii Antiyoki ɗo ɓe kalfinanoo
moyyere Laamɗo faa ɓe ngolla gollal ngal ɓe tilii ngaal.
27 Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe kawrunduri yimɓe kawrital goondiinɓe ngaal,
ɓe kaalani ngal no Laamɗo nawtorii ɓe, no o omtirani yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe dammbugal goondinal.
28 Ɓe keddii ɗoon faa ɓooyti, iɓe ngondi e taalibaaɓe ɓeen.

15

Haala kawrital gaɗaangal Urusaliima

1 Yimɓe woɓɓe yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina sakiraaɓe
ɓeen, ina mbi'a:
—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.
2 Pool e Barnabas pooɗunduri e maɓɓe, ndukidi e maɓɓe faa tiidi. Ndelle ɓe
tabintini nelde Pool e Barnabas e yimɓe woɓɓe faa Urusaliima, ɓe kaaldowa
e nulaaɓe e mawɓe goondiinɓe ɓeen dow majjum.
3 Ndelle kawrital goondiinɓe ngaal neli ɓe. Ɓe peyyiti leyɗe Finisi e
Samariya, iɓe kaalana goondiinɓe toon haala tuubugol yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe. Ɗum laatanii sakiraaɓe ɓeen fuu seyo manngo.
4 Nde ɓe njottinoo Urusaliima ndeen, kawrital goondiinɓe ngaal e nulaaɓe
e mawɓe ɓeen njaɓɓii ɓe. Ɓe kaalani ɗum'en ko Laamɗo gollitiri ɓe.
5 Ammaa woɓɓe ley goondiinɓe jeyaaɓe e fedde Farisa'en ummii, mbi'i:
—Waajibi ɓe taadee, ɓe njamiree jokkude Tawreeta Muusaa.
6 Nulaaɓe e mawɓe ɓeen kawriti faa ndaara haala kaan.
7 Caggal ko haalaaji ɗiin keewii, Piyeer ummii, wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe, oɗon anndi Laamɗo suɓake kam e ley mooɗon gilla ko ɓooyi.
O suɓake kam faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oon hakkunde yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, faa ɓe nana, ɓe ngoondina.
8 Laamɗo anndudo ɓerɗe oon hollii jaɓanii ɓe, nde hokkunoo ɓe Ruuhu
Ceniiɗo hono no meeɗen ni.
9 Walaa fuu ko o senndiri en e maɓɓe, e ley ko o laaɓiniri ɓerɗe maɓɓe e
goondinal.
10 Joonin, ko wadi de oɗon ndaartindoo Laamɗo? Oɗon njowa e taal-
ibaaɓe ɓeen donngal ngal enen e maamiraaɓe meeɗen fuu en mbaawaay
ronndaade.
11 A'aa. Wo moyyere Joomiraaɗo meeɗen Iisaa de tannyorɗen hisineede.
Hono noon kamɓe du.
12 Kawrital ngaal fuu deyyinii siw, ina hettinii ko Barnabas e Pool pillo-
too no Laamɗo hokkiri ɗum'en waɗude maandeeji kaayniiɗi e kaayeefiiji
hakkunde lenyi goddi.
13 Nde ɓe kettinnoo haalaaji ɗiin faa woodi fu, Yaakuuba ɓeydi haala, wi'i:
—Sakiraaɓe, kettinanee kam!
14 Simon humpitii en no Laamɗo artorii hakkilande yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe, faa waɗa ɗum'en yimɓe muuɗum.
15 Ɗum hawrii e haalaaji annabaaɓe ɗiin, hono no winndiraa ni:
16 «Joomiraaɗo wi'i:
Caggal ɗuum, mi wartan,
mi nyiɓtoo suudu Daawda saamundu nduun,
mi fonndita ko boni e mayru,
mi darna ndu katin,

17 faa yimɓe heddiiɓe fuu tewta Joomiraaɗo,
lenyi ɗi noddammi fuu, faa laatoo yimɓe am.
18 Joomiraaɗo tabintinɗo kulle ɗe anndunoo waɗan gilla arande, kam wi'i
noon.»*
19 Ɗum saabii miin kaa ko nji'umi, taa tiiɗinanen lenyi goɗɗi tuubuɗi ngarti e
Laamɗo ɗiin.
20 Ammaa mbinndanen ɓe ɓe ndeentoo e ko tooruuji tuunini e jeenu e
nyaamude ko saaɗi e nyaamude yiiyam.
21 Gilla e jamaanuuji ɓooyɗi, Tawreeta Muusaa ina jannginee ley gure ɗeen
fuu, iɓe njannga ɗum nyalaande fowteteende fuu ley cuuɗi baajorɗi.

Haala ɓataaki yaade to goonɗinɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

22 Ndeen nulaaɓe ɓeen e mawɓe e kawrital goonɗinɓe ngaal fuu paamiri
faa cuɓoo worɓe e ley muɓɓen faa nela ɗum'en Antiyoki, ɓe njaada e Pool e
Barnabas. Ɓe cuɓii Yahuuda bi'eteeɗo Barasaba, kam e Silas. Ɗiɗo ɓeen fuu
wo ardiiɓe ley sakiraaɓe goonɗinɓe.
23 Inan ɓataaki ki ɓe kokki ɗum'en:

Minen sakiraaɓe mooɗon nulaaɓe e mawɓe, miɗen njowta on, onon
sakiraaɓe amin lenyi goɗɗi gondi Antiyoki e Siiriya e Silisi.
24 Min nanii yimɓe yuuruɓe to amin mettinirii ɓerɗe mooɗon haalaaji,
njiiɓii hakkillooji mooɗon. Minen le, min njamiraay ɓe.
25 Min ndawridii, min paamiri min cuɓoo worɓe faa min nela ɗum'en to
mooɗon, ɓe njaada e yigiraaɓe amin horsuɓe Barnabas e Pool,
26 farritinɓe† yonkiiji muɓɓen saabe Joommen Iisaa Almasiihu.
27 Ɗum waɗi de min neli Yahuuda e Silas, paamina on ko min mbinndi e
mooɗon ɗuum hunnduko e hunnduko.
28 Minen e Ruuhu Ceniiɗo, min anniyake taa min njowa on doŋle teddude
si wanaa ko tilsi ɗuum:
29 ndeentoɗon e kirsanaaɗi tooruuji e yiiyam e ko saaɗi e jeenu. Si on
ndeenii ko'e mooɗon e kujje ɗe, on ngaɗii ko woodi. Laamɗo reena en!
30 Woodi, ɓe kokkaa laawol, ɓe njehi Antiyoki. Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe
kawrunduri kawrital goonɗinɓe ngaal, ɓe kokki ngal ɓataaki kiin.
31 Nde ɓeen janngunoo ki ndeen, ceyii sabo haalaaji ɗiin cemmbinii ɓerɗe
muɓɓen.
32 Yahuuda e Silas wo annabaaɓe. Ɓe mbaaltiniri ɓerɗe sakiraaɓe e
haalaaji keewɗi, ɓe cemmbini ɗum'en.
33 Nde ɓe ɓooytunoo toon seeɗa fu, ɓe ceedi e sakiraaɓe ɓeen e dow jam, ɓe
njeccii to nelnooɓe ɓe toon. [
34 De Silas, kam kaa, heddii toon.]‡
35 Pool e Barnabas keddii ley Antiyoki ɗoon. Kam'en e woɓɓe heewɓe ina
njanngina ina mbaajoo konngol Joomiraaɗo.

Jahaangal Pool ɗiɗaɓal

No Pool e Barnabas ceediri

36 Caggal baldе seeɗa, Pool wi'i Barnabas:
—Njeccoɗen e gure ɗe mbaajinoɗen konngol Joomiraaɗo ɗeen fuu, njip-
panoɗen sakiraaɓe meeɗen ɓeen, ndaaren no ɓe ngorri.
37 Barnabas ina yiɗi ɓe njaada e Yuhanna bi'eteeɗo Marku.

---

* **15:18** Amos 9.11-12. † **15:26** Farritaade wo rafi reenude yonki muuɗum. ‡ **15:34** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 34.

38 De Pool kaa muuyaay ɓe njaada e gorko oon, sabo oon seediino e maɓɓe
Pamfiliya, yaadaay e maɓɓe faa gollida e maɓɓe.
39 Barnabas e Pool luuri faa ceedi. Mono e maɓɓe fuu suɓii neɗɗo goɗɗo.
Barnabas yaadi e Marku, naati laana maayo, fonndii ruunde§ Kipirus.
40 Pool du suɓii yaadude e Silas. Sakiraaɓe ɓeen kalfinii ɓe e hinney
Joomiraaɗo de ɓe ndilli.
41 Ɓe ndewi leyɗe Siiriya e Silisi, iɓe cemmbina kawrite goonɗinɓe ɗeen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe. Caggal ɗuum, o yottii Listara. Goonɗinɗo bi'eteeɗo
Timote ina tawaa ɗoon. Inniiko wo Alhuudiyanke goonɗinɗo, de baabiiko
wo neɗɗo yuuruɗo Geres.
2 Sakiraaɓe wonɓe Listara e Ikoniya ɓeen ina ceedanoo mo wo o lobbo.
3 Pool ina yiɗi faa o yaada e muɓɓen. Ndelle yaari mo faa o taadee tafon,
sabo Alhuudiyankooɓe wonɓe e leyɗe ɗeen ɓeen fuu ina anndi baabiiko wo
yuuruɗo Geres.
4 Ley gure ɗe ɓe peyyiti ɗeen, iɓe njottinana goonɗinɓe jamirooje ɗe
nulaaɓe e mawɓe wonɓe Urusaliima ɓeen kolli ɓe njokka.
5 Hono noon, kawrite goonɗinɓe ɗeen ina ɓeydoo semmbe ley goonɗinal,
ina ɓeydoo heewude nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

6 Ruuhu Ceniiɗo haɗi ɓe waajaade konngol ngol ley Aasiya. Saabe majjum
ɓe ndewi leydi Firigiya e leydi Galaatiya.
7 Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndeen, ɓe pilii yaade Bitiniya, ammaa
Ruuhu Iisaa accaay ɓe naata.
8 Saabe ɗuum, ɓe paltii Misiya, ɓe naati e wuro wi'eteengo Torowas.
9 Jemma oon, Pool heɓi holleede. O yi'i gorko Makedoniyanke ina darii, ina
nyaagoo mo ina wi'a:
—Ngaraa Makedoniya, mballaa min!
10 Nde Pool yiinoo ko hollaa ɗum ndeen, wakkati oon ni, filii yahude Make-
doniya. Min tannyorii Laamɗo noddii min faa min mbaajoo ɓe Kabaaru
Lobbo.

No Lidiya goonɗiniri waaju Pool ley Filipi

11 Hono noon, min naati laana maayo yuuruka Torowas, min ponndii
ruunde Samotaras. Jaango majjum, min ponndii Neyapolis.
12 Min yuwi ɗoon, min ponndii Filipi. Filipi wo ngalluure mawnde e leydi
Makedoniya nde Romankooɓe ndawranta. Min ngadi balɗe seeɗa ɗoon.
13 Nyalaande fowteteende, min njaltiri wuro ngoon hedde daande maayo
to min miili Alhuudiyankooɓe na mboownoo waɗude du'aare. Min tawi
ɗoon rewɓe ina kawriti. Min njooɗii, min mbaajii ɓe.
14 Gooto maɓɓe wo debbo jokkuɗo Laamɗo bi'eteeɗo Lidiya. Wo o
connoowo kaddule boɗeeje, jeyaaɗo ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo
hettindii waaju oon, de Joomiraaɗo omti ɓernde makko faa o jaɓa ko Pool
waajotoo ɗuum.
15 Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootagal batisima. Caggal ɗuum, o
nyaagii min, o wi'i:

§ **15:39** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

—Si oɗon tiigorii kam mi goondindo Joomiraaɗo fu, ngaree suudu am, mbeeranon kam.
O tilsinani min faa min njaɓi.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

16 Nyannde wootere miɗen njaha to nokkuure waɗirde du'aare. Korɗo
gonduɗo e ginnaaru hawriti e amin. Wo o ji'oowo ko warata. Joomiraaɓe
makko keɓii kaalisi keewɗo e ndaggadaaku makko nguun.
17 O jokki min, minen e Pool, imo feekoo, imo wi'a:
—Yimɓe ɓe wo gollanooɓe Laamɗo Toowɗo! Iɓe mbaajoo on laawol
kisindam!
18 Balɗe keewɗe imo waɗa noon faa ɓernde Pool ummii, hucciti e makko,
wi'i ginnaaru nduun:
—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e debbo o!
Ginnaaru nduun yalti wakkati oon pay.
19 Nde joomiraaɓe korɗo oon paamunoo laawol muɓɓen hemrude ceede e
makko timmii fu, nanngi Pool e Silas, ndaasi ɗum'en ngaddi faa ley luumo
yeeso sarotooɓe wuro ngoon.
20 Ndeen ɓe njaari ɗum'en to hooreeɓe, ɓe mbi'i:
—Worɓe ɗiɗo ɓe wo Alhuudiyankooɓe. Iɓe ngadda baasi e wuro meeɗen
ngo.
21 Iɓe mbaajoo al'aadaaji ɗi ndaganaaki en njaɓen naa ngollen, sabo en
Romankooɓe.
22 Jamaa oon ummanii ɓe. Hooreeɓe ɓeen njamiri ɓe ɓortee kaddule
maɓɓe, de ɓe piiree loosi.
23 Ɓe piyaa faa naawi, ɓe paɗɗaa ley kasu. Hooreeɓe ɓeen njamiri kay-
boowo kasu oon hayba ɓe faa wooɗa.
24 Oon le, nde heɓunoo yamiroore ndeen fu, nanni ɓe e ley suudu kasu
hakkundeeru. O geyyiri koyɗe maɓɓe geyyelle leɗɗe.
25 Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngaɗa du'aare, ina njimana
Laamɗo. Kasunkooɓe woɓɓe ɓeen du ina kettindanii ɓe.
26 De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa joyyinirɗe
kasu ɗeen njergii. Wakkati oon du, dammbuɗe ɗeen fuu omtii, geyyelle
kasunkooɓe ɗeen fuu kaɓɓitii.
27 Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbuɗe kasu ɗeen ina omtii fu,
soorti kaafaahi muuɗum faa waritoo, miilii kasunkooɓe ɓeen ndoggii.
28 Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:
—Taa waɗu hoore maa ko boni, min fuu ɗo min ngoni!
29 Ndeen kayboowo oon ŋaarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas
ngoni toon, o hippii yeeso muɓɓen, heddii imo diwna.
30 Caggal ɗuum, o wurtini ɓe, o wi'i ɓe:
—Joomiraaɓe, noy kaanumi waɗude faa mi hisa?
31 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:
—Goondin Iisaa Joomiraaɗo, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.
32 Ɓe mbaajii mo konngol Joomiraaɗo, kanko e koreeji makko fuu.
33 Faa ɓooyti seeɗa, ley jemma oon o yaari ɓe, o lootowi barme maɓɓe.
Wakkati oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.
34 O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki ɗum'en nyaamdu. Kanko e
koreeji makko fuu ɓe ceyii sabo ɓe keɓii goondinde Laamɗo.
35 Nde weetunoo ndeen, hooreeɓe Romankooɓe neli yimɓe laamu mbi'a
kayboowo oon yoppa worɓe ɗiɗo ɓeen.

36 Kayboowo oon haalanowi ɗum Pool, wi'i:
—Hooreeɓe ɓeen nulii njoppeɗon. Mburtee joonin, njehee e jam.
37 Ammaa Pool jaabii, wi'i:
—Ɓe njamirii min piyee yeeso yimɓe tawa min caraaka, fay si min ɗiɗo fuu min Romankooɓe. Ɓe nanni min e kasu. Joonin ɓe njaltiniran min cuncukka naa? Ɗum kaa laatataako. Sanaa kamɓe e ko'e maɓɓe, ɓe ngara ɓe njaltina min!
38 Yimɓe laamu ɓeen kaaltani hooreeɓe Romankooɓe ɓeen haala kaan. Ɓeen kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankooɓe ndeen.
39 Ɓe njehi, ɓe curowi ɗum'en, ɓe mburtini ɗum'en kasu toon. Ɓe nyaagii ɗum'en ndilla wuro ngoon.
40 Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Ɓe nji'i sakiraaɓe ɓeen, ɓe cemmbini ɓerɗe muɓɓen. Caggal ɗuum, ɓe ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

1 Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhuudiyankooɓe toon du.
2 Pool wadi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaaɗe powteteeɗe tati imo liddundura e maɓɓe imo fiirtana ɓe Binndi ɗiin.
3 O fiirtani ɓe, o holli ɓe ina tilsunoo Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i ɓe:
—Iisaa mo mbaajotoomi on haala muuɗum oon, kam woni Almasiihu.
4 Woɓɓe maɓɓe tannyori ɗum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yimɓe Geresankooɓe rewooɓe Laamɗo heewɓe e rewɓe saahiiɓe ɗuuɗuɓe du njokki ɓe.
5 Alhuudiyankooɓe ɓe nganaa goondinɓe ɓeen kiri Pool e Silas, nanngi yimɓe huyfuɓe yiilotooɓe ley luumo, kawrunduri ɗum'en. Ɓe njirkiti ngalluure ndeen fuu. Ɓe naati e galle Yason, iɓe piloo Pool e Silas faa ɓe njaara ɗum'en yeeso yimɓe wuro.
6 Nde ɓe kunnginoo yiitude ɗum'en ndeen, ɓe ndaasi Yason e sakiraaɓe woɓɓe, ɓe ngaddi ɗum'en to sarotooɓe ngalluure ndeen, iɓe peekoo, iɓe mbi'a:
—Yimɓe umminooɓe baasi e aduna o fuu ngarii ɗo.
7 Yason weerni ɗum'en! Ɓe fuu ko ɓe ngaɗata ɗuum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawɗo oon. Iɓe mbi'a kaananke goɗɗo ina woodi, bi'eteeɗo Iisaa.
8 Haalaaji ɗiin njirkiti jamaa oon e sarotooɓe ngalluure ndeen.
9 Sarotooɓe ɓeen njomnii Yason e wonduɓe e muuɗum ɓeen, njaɓi buudi ɗiin, de njoofi ɗum'en.

No yimɓe Bereya njaɓɓorii Kabaaru Lobbo

10 Jemma oon pay, sakiraaɓe ɓeen neli Pool e Silas Bereya. Nde ɓe njottinoo ndeen, ɓe njehi to waajordu Alhuudiyankooɓe.
11 Yimɓe wonɓe ɗoon ina ɓuri Alhuudiyankooɓe wonɓe Tesaloniiki ɓeen jikku lobbo. Ɓe njakkitorii konngol Pool ngool e juuɗe ɗiɗi. Iɓe piloo ley Binndi ɗiin nyannde fuu faa ɓe ndaara yalla ko Pool waajii ɗuum wo goonga.
12 Heewɓe e maɓɓe ngoondini, kam e rewɓe Geresankooɓe saahiiɓe e worɓe Geresankooɓe heewɓe.
13 Nde Alhuudiyankooɓe Tesaloniiki paamunoo Pool waajake konngol Laamɗo ley Bereya ndeen, ɓe ngari toon, ɓe njirkiti jamaa oon, ɓe ummini hakkillooji muɓɓen.

14 Wakkati oon fu, sakiraaɓe ɓeen neli Pool to maayo manngo faa hooya
laana, de Silas e Timote keddii ɗoon.
15 Ɗowtuɓe Pool ɓeen njaadi e muuɗum faa Ateena. Pool yeccini ɓe Bereya
faa ɓe kaalana Silas e Timote ngara to muuɗum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

16 Pool ina doomi ɓe Ateena fadde maɓɓe warude. Ɓernde muuɗum naawi
sanne ko yi'i no ngalluure ndeen foti heewde tooruuji noon.
17 Ɗum waɗi de o haaldi e Alhuudiyankooɓe e rewooɓe Laamɗo wonɓe ley
waajordu nduun. Nyannde fuu imo haalda e yimɓe wuro ngoon taliyaare to
ɓe kawritata toon.
18 Woɓɓe ley filotooɓe paamal wi'eteeɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabun-
duri e makko. Woɓɓe ina mbi'a:
—Ɗume borbortoowo o haalata?
Woɓɓe du ina mbi'a:
—Imo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.
Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa haala Iisaa e ummital maayɓe o
waajinoo ɓe.
19 Ndeen ɓe kooyi Pool, ɓe njaari ɗum waamnde to kawrital Areyopagus*
waɗata. Ɓe mbi'i ɗum:
—Miɗen njiɗi anndude diina keso mo mbaajotoɗaa oon.
20 Si goonga, aɗa toɓɓa e noppi amin haalaaji ɗi min mboowaa nanude.
Miɗen njiɗi anndude maanaa majji.
21 Tawi Ateenankooɓe e jananɓe jooɗiiɓe toon ɓeen ngollataa huunde fuu
si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.
22 Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Areyopagus, wi'i:
—Ateenankooɓe, mi yi'ii on yiɗuɓe diina mooɗon sanne.
23 Sabo ko njiiltiimi e ngalluure mooɗon ɗuum, mi yi'ii cuuɗi mooɗon
dewirɗi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo
anndaaka».† Ndelle, Alla mo on anndaa oon, kam mbaajotoomi on.
24 Laamɗo taguɗo adunaaru e ko woni e muuɗum fuu oon, kam woni jom
kammu e leydi. O jooɗataako ley cuuɗi nyiɓiraaɗi juuɗe.
25 O haajaaka yimɓe ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo
ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu.
26 E neɗɗo gooto Laamɗo wurtiniri lenyi ɗiin fuu, joyyini ɗum'en e
adunaaru ndu. Gilla ɗum waɗaay, o darnii wakkatiiji e keeri koɗorɗe
muɓɓen.
27 Laamɗo waɗii ɗum faa ɓe piloo ɗum, ɓe memmemta faa ɓe njiita ɗum. E
ɗum fuu o woɗɗaaki fay gooto e meeɗen.
28 Kam waɗi de eɗen mbuura, eɗen njaha, eɗen ngoni ɗo. Hono noon du
yimooɓe mooɗon woɓɓe mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»
29 Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru
moyyiniraandu kaŋŋe naa cardi naa hayre sehaande, nde neɗɗo moyyinirta
nyeenyal e hakkillo.
30 Laamɗo rewtidaaki yimɓe nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o
yamirii yimɓe fuu tuuba ɗo tawaa fuu.
31 Sabo o waɗii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O
sarortoo ɗum e neɗɗo mo o suɓii oon. O hollii yimɓe fuu ɗum wo goonga
nde o ummintinnoo neɗɗo oon e maayde.

---

* **17:19** Areyopagus wo kawrital ɓurngal fuu toowude e ardiiɓe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngaɗi e rewrude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu ɓe njeggiti fuu mettina.

32 Nde ɓe nannoo Pool ina waajoo haala ummital maayɓe ndeen, woɓɓe na
njalnoroo mo, de woɓɓe na mbi'a:
—Min kettindoto waaju maa o nyannde wonnde.
33 Nii Pool wurtorii ley maɓɓe.
34 Woɓɓe njokki mo, ngoondíni. Gooto maɓɓe ina wi'ee Diyonisiyus,
jeyaaɗo e kawrital Areyopagus. Kam e debbo bi'eteeɗo Damaris, e woɓɓe
katin du ngoondíni.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

1 Caggal ɗuum, Pool dilli Ateena, yehi Korintu.
2 O tawi toon Alhuudiyanke bi'eteeɗo Akila, jeyaaɗo leydi mbi'eteendi
Ponta. Ɓooyaay ko oon e deekum bi'eteeɗo Pirisilla yuuri Itali, sabo
Kalawdiyus kaananke mawɗo oon yamiriino Alhuudiyankooɓe fuu mbur-
too Roma.* Pool yehi ndaarude ɓe.
3 O wondi e maɓɓe ɗoon, imo gollida e maɓɓe sabo wo o gaɗoowo huku-
muuji hono no maɓɓe ni.
4 Nyalaande fowteteende fuu, Pool ina liddundura e Alhuudiyankooɓe e
Geresankooɓe ley waajordu. Imo filoo faa ɓe ngoondína.
5 Nde Silas e Timote yuurnoo Makedoniya njottii Korintu ndeen, Pool watti
hakkillo muuɗum fuu e waajaade, ina seedanoo Alhuudiyankooɓe ɓeen
Iisaa woni Almasiihu.
6 Ammaa saabe ko ɓe calanii mo, iɓe njenna mo, o fiɗdi kaddule makko, o
wi'i ɓe:
—Si Laamɗo jukkake on fu, wo feloore mooɗon! Miin kaa, mi walaa
feloore. Gilla joonin mi yahan to ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.
7 O dilli ɗoon, o yehi to gorko jokkuɗo Laamɗo, bi'eteeɗo Tiitu Yustus, mo
galle muuɗum takkii e waajordu nduun.
8 Kirispus, hooreejo waajordu nduun oon, kam e koreeji muuɗum
fuu ngoondíni Joomiraaɗo. Heewɓe e Korintunkooɓe hettindiiɓe ɓeen
ngoondíni, de lootaa lootagal batisima.
9 Jemma gooto Joomiraaɗo haaldi e Pool ley holleede, wi'i:
—Taa hulu, taa deyyina. Waaja,
10 sabo miɗo wondi e maaɗa. Fay gooto waawaa torrude ma. Miɗo woodi
yimɓe heewɓe ley ngalluure nde.
11 Pool joodii hakkunde maɓɓe hitaande e lebbi jeegom, ina janngina ɓe
konngol Laamɗo.
12 Nde Galliyo laaminoo leydi Akaya ndeen, Alhuudiyankooɓe paamiri,
ummanii Pool, njaari ɗum suudu sariya,
13 peli ɗum, mbi'i:
—Gorko o na nannga hakkillooji yimɓe faa ndewra Laamɗo e laawol ngol
wanaa Tawreeta Muusaa.
14 Pool anniyii faa jaaboo ɓe, de Galliyo wi'i Alhuudiyankooɓe ɓeen:
—Alhuudiyankooɓe, si tawii wo toonya naa gollal bonngal o wadi on, mi
jaɓanan on ko mbullitiɗon dow makko ɗuum.
15 Ammaa wo ɗum jeddi dow haalaaji diina mooɗon e inɗe tan. Wo jeddi
dow sariya mooɗon onon. Ndelle sanaa caroɗon onon e ko'e mooɗon. Miin
kaa, mi sarataako kulle ɗeen!
16 Caggal ɗuum, o wurtini ɓe suudu sariya nduun.

* **18:2** Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankooɓe Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

17 Joonin le, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, ɓe piyi ɗum yeeso suudu sariya ɗoon. Ammaa e ɗum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

18 Pool ɓooyti ɗoon balɗe keewɗe. Caggal ɗuum, o waynunduri e sakiraaɓe ɓeen, o naati laana, o fonndii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o laɓi hoore makko nokku bi'eteeɗo Kankiriya saabe ko o hunii Laamɗo.
19 Ɓe njottii Efeesu. Pool yoppi ɗoon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankooɓe ɓeen.
20 Ɓe nyaagii mo o wonda e maɓɓe, de o jaɓaay.
21 Nde o waynundurannoo e maɓɓe ndeen, o wi'i:
—Mi wartowan to mooɗon si Laamɗo jaɓii.
O naati laana, o dilli Efeesu.
22 O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondinɓe ngaal. Caggal ɗuum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tataɓal

23 Pool ɓooyti toon seeɗa de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina ɓerɗe taalibaaɓe toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

24 Alhuudiyanke bi'eteeɗo Apolos, dimaaɗo Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawɗo haala, anndudo Binndi ɗiin,
25 janngudo laawol Joomiraaɗo. Imo teeŋi e waaju sanne, imo janngina kabaaru Iisaa faa laaɓa. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa waɗunoo ngaal tan o anndi.
26 Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindaninoo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamɗo ngool, ɓeydani mo ko o anndaano.
27 Nde Apolos anniyinoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraaɓe ɓeen mballi mo. Ɓe mbinndani taalibaaɓe wonɓe toon ɓeen ɓataaki njaɓɓoo mo faa wooɗa. Nde o yottinoo toon ndeen, o walli goondinɓe ɓeen e dow moyyere Laamɗo sanne.
28 Sabo imo yedda Alhuudiyankooɓe imo liɓa haala muɓɓen hakkunde yimɓe, imo hollira ɗum'en ley Binndi Ceniiɗi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool semmbinɗiniri goondinɓe ley Efeesu

1 Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol ley baamle, yehi Efeesu. O tawi toon taalibaaɓe.
2 O yami ɗum'en, o wi'i:
—Nde ngoondinnoɗon ndeen yalla on keɓii Ruuhu Ceniiɗo naa?
Ɓe njaabii mo:
—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniiɗo ina woodi du, sakko min keɓa.
3 O yami ɓe, o wi'i:
—Ndelle, lootagal batisima ngale keɓuɗon?
Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.
4 Pool wi'i:
—Yaayaa lootirii yimɓe batisima tuubugol hakke, ina wi'a yimɓe ɓeen ngoondina garoowo caggal muuɗum oon, ɗum woni Iisaa.

5 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe lootaa lootagal batisima dow innde Iisaa
Joomiraaɗo.
6 Nde Pool yownoo juuɗe muuɗum dow maɓɓe fu, Ruuhu Ceniiɗo jippii e
maɓɓe, iɓe kaalda ɗemle janane, iɓe kaalda annabaaku.
7 Iɓe ngaɗa hono yimɓe sappo e ɗiɗo.
8 Pool naati e ley waajordu nduun, ina waajoroo ɓe tannyoral haddi lebbi
tati. Imo haalda e maɓɓe, imo liddundura e maɓɓe, imo filoo faaminde ɓe
haala laamu Laamɗo.
9 Ammaa yoorɓe ɓerɗe na ngoni ley maɓɓe, njaɓaay goondinde, ina
mbonna laawol Joomiraaɗo ngool yeeso yimɓe fuu. Ɓum waɗi de Pool seedi
e maɓɓe, yaari taalibaaɓe ɓeen feere, ina waajoo ɗum'en nyannde fuu e ley
janngirde neɗɗo bi'eteeɗo Tiranus.
10 O golliri noon faa hiɓɓi duuɓi ɗiɗi, faa jooɗiiɓe e leydi Aasiya ɓeen
fuu nani konngol Joomiraaɗo ngool, gilla e Alhuudiyankooɓe faa e Gere-
sankooɓe.
11 Laamɗo hokki Pool waɗude kaayeefiiji mawɗi.
12 Fay tekke e kaddule meemuɗe ɓanndu makko ina njaaree, njowee e dow
nyawɓe. Nyawɓe ɓeen ndaɗa e nyawuuji muɓɓen, ginnaaji na mburtoo e
muɓɓen.
13 Woɓɓe ley Alhuudiyankooɓe na njiiloo faa ndiiwa ginnaaji. Ɓe pilii
riiwrude ɗum'en e innde Iisaa, ɓe mbi'i:
—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo haala muuɗum oon, njaltee!
14 Gooto e hooreeɓe almaami'en, Alhuudiyanke bi'eteeɗo Sikewa, ɓiɓɓe
muuɗum worɓe njeɗɗo ngaɗii noon,
15 faa ginnaaru jaabii ɗum'en, wi'i:
—Miɗo anndi Iisaa, Pool du miɗo anndi haala muuɗum. De onon kaa, wo
on ɓeye?
16 Neɗɗo gonduɗo e ginnaaru oon hipporii ɓe semmbe faa jaalii ɓe, torri ɓe
faa ɓe ndoggi. Ɓe njalti suudu nduun ɓalli ɓoli barmuɗi.
17 Kabaaru majjum sankitii hakkunde Alhuudiyankooɓe e Geresankooɓe
jooɗiiɓe Efeesu fuu. Kulol nanngi ɓe fuu, innde Iisaa Joomiraaɗo teddinaa.
18 Heewɓe e goondinɓe ɓeen ngari, kaalti lutti ɗi ngaɗunoo.
19 Dabarankooɓe heewɓe kawrunduri dewte muɓɓen, mbuli ɗe yeeso
yimɓe fuu. Ɓe kiisii coggu majje, ɓe tawi ina waɗa buuɗi cardi ujunaaje
capanɗe joy.*
20 Hono nii, haala Joomiraaɗo kaan ɓeydorii sankitaade e heewude
semmbe.

No fitina mawɗo waɗiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraaɗo

21 Caggal ɗuum, Pool siini feyyitinde Makedoniya e Akaya faa fonndoo
Urusaliima. O wi'i:
—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha Roma du.
22 O neli gollidooɓe e makko ɗiɗo, Timote e Erasta, njaha Makedoniya.
Kanko kaa, o heddii leydi Aasiya seeɗa.
23 Wakkati oon, fitina mawɗo waɗi saabe laawol Joomiraaɗo ngool.
24 Baylo tafoowo cardi bi'eteeɗo Demetirus ina tafa cuuroy cardi nan-
ndukoy e suudu tooru wi'eteendu Artemis. Imo heɓa e majjum tino
heewngo, kanko e gollooɓe makko.
25 O hawrunduri ɗum'en, kam'en e gollooɓe golle juuɗe hono maɓɓe, o wi'i
ɓe:

* **19:19** Ɓum hawrata e golle jokolle faa waɗa duuɓi hemre e capanɗe joy.

—Yigiraaɓe, oɗon anndi wo e gollal ngal jawdi meeɗen fuu yuuri.
26 Oɗon nji'a, oɗon nana no Pool oon heɓiri hakkillo yimɓe heewɓe, ina
wosina ɗum'en, wanaa ley Efeesu ɗo tan, ley leyɗe Aasiya fuu. Imo wi'a ɓe
kulle deweteeɗe ɗe yimɓe moyyiniri juuɗe muɓɓen ɗeen nganaa deweteeɗe.
27 Si jokkirii nii fu, yimɓe mbonnan golle meeɗen. Wanaa ɗum tan,
yimɓe ndaardan suudu tooru Artemis nduun du hono ɓolum. Yimɓe celan
teddinde tooru meeɗen mawndu ndu wonɓe Aasiya e adunaaru ndu fuu
ndewata nduun.
28 Nde ɓe nannoo haalaaji ɗiin ndeen, ɓerɗe maɓɓe kuɓɓi, heddii iɓe
peekoo, iɓe mbi'a:

—Artemis Efeesunkooɓe wo mawɗo! Artemis Efeesunkooɓe wo mawɗo!
29 Ngalluure ndeen fuu jiiɓii. Jamaa oon fuu doggiri taliyaare fijo ndeen.
Ɓe ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankooɓe, yaadiraaɓe Pool ɓeen.
30 Pool ina yiɗi naatude hakkunde jamaa oon, ammaa taalibaaɓe ɓeen kaɗi
mo.
31 Woɓɓe ley hooreeɓe leydi Aasiya, yigiraaɓe makko, neli e makko ina
nyaagoo mo taa o naata taliyaare toon.
32 Wakkati oon, jamaa oon ina jiiɓii sanne. Ɓee ɗo ina mbullana ɗum, ɓee to
ina mbullana ɗum ga. Ko ɓuri heewude e yimɓe ɓeen, anndaa fay ko waddi
ɗum'en ɗoon.
33 Yoga e jamaa oon kaaltani haala ka gorko bi'eteeɗo Alesandere mo Alhu-
udiyankooɓe ɓeen ngaɗi kaaloowo muɓɓen. Alesandere muuyi jakkanaade
yimɓe muuɗum ɓeen, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e muɓɓen.
34 Ammaa nde ɓe annditinnoo wo o Alhuudiyanke ndeen, ɓe fuu ɓe keddii
iɓe yeewnoo faa waɗi leeruuji ɗiɗi, iɓe mbi'a:

—Artemis Efeesunkooɓe wo mawɗo!
35 Ko sakitii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkooɓe, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal
Artemis deweteeɗo mawɗo oon, kam e natal muuɗum yuurungal dow kammu
ngaal. Yimɓe fuu na anndi ɗum.
36 Fay gooto waawaa yeddude ɗum. Ndelle oɗon njeyi jippinde hakkillooji
mooɗon taa ngolliron fay huunde e henyaare.
37 Worɓe ɓe ngadduɗon ɓeen, nganaa wujjooɓe kulle suudu dewal, nganaa
yennooɓe deweteeɗo meeɗen oon.
38 Si tawii Demetirus e tafooɓe cardi ɓeen ina ngoodi ko njiɗi wullitaade fu,
nyalaaɗe careteeɗe ina ngoodi, sarotooɓe du na ngoodi.
39 De si na woodi ko pilotoɗon ko ɓuri ɗum fu, wo to kawrital saahiiɓe ɗum
saroytee.
40 Eɗen mbaawi felireede muurtere waɗunde hannden ndeen, sabo fitina
ga'uɗo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji ɗiin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Pool yaari leyɗe Makedoniya e Geres

1 Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaaɓe ɓeen, de
semmbiniri ɗum'en e haala. Caggal ɗuum, waynii ɗum'en, fonndii Make-
doniya.
2 O yiiltii ley leydi ndiin, imo semmbina yimɓe toon e waajuuji keewɗi.
Caggal ɗuum, o yottii Geres.

3 O waɗi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya
fu, o nani Alhuudiyankooɓe ndawridii faa mbara mo. Ndelle o anniyii
yeccoraade laawol Makedoniya.
4 Inan yaadiraaɓe makko: Sopater ɓii Pirrus jeyaaɗo Bereya, e Aristarka
e Sekundus jeyaaɓe Tesaloniiki, e Gayus jeyaaɗo Derbe, e Timote. Wooɗi du
Tikiku e Torofim jeyaaɓe leydi Aasiya.
5 Ɓeen ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas.
6 Minen, min naati laana yaade Filipi caggal iidi buuru mo wattaaka
rabilla. E ley balɗe joy min kewti ɓe Torowas, min ngaɗi ɗoon jeɗɗiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

7 Nyannde arandeere e jeɗɗiire, tawi miɗen kawriti faa min keltoo buuru.*
Pool ina waajoo yimɓe ɓeen, sabo imo anniyii dillude jaango majjum. O
heddii e waaju oon faa hakkunde jemma.
8 Lampe keewɗe ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley
muuɗum nduun.
9 Suka jokolle bi'eteeɗo Ewtikus ina jooɗii dow feneetere. Ko Pool juutini
waaju muuɗum oon ɗuum, Ewtikus ŋoŋi, faa ɗaanii ɗoyngol teddungol. O
saami yuuwde e feneetere sooro tataɓo ngoon. Nde ɓe kuncunoo mo ndeen,
tawi o maayii.
10 Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juuɗe muuɗum, wi'i:
—Mbaaltee! Yonki makko wartii!
11 Ndeen Pool yeenti, heltii buuru, nyaami. Caggal ɗuum, o warti e waaju
makko faa weeti, de o dilli.
12 Suka jokolle oon hooraa ina wuuri. Ɗum waaltini ɓerɗe maɓɓe sanne.

No Pool waynorii hooreeɓe goondinɓe wonɓe Efeesu

13 Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos ɗo min njeyi
nannude Pool, sabo imo anniyii yaarude toon koyɗe.
14 Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii
Mitilene.
15 Min yuwi ɗoon e laana, min njottowii jaango muuɗum yeeso ruunde†
Kiyos. Faɓɓi-jaango muuɗum min paltorii ɗakkol ruunde Samos, de faɓɓiti-
janngo mum min njottii Miletus.
16 Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa ɓooya ley leydi Aasiya ndiin.
Imo henyanii yottaade Urusaliima nyannde iidi ɓenndal alkama si tawii na
laatoo.
17 Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooreeɓe kawrital goondinɓe
Efeesu ɓeen.
18 Nde ɓe ngarnoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Oɗon anndi no ngorrumi e mooɗon gilla nde koyngal am naatunoo e
leydi Aasiya ndi faa warde hannden.
19 Mi golliranii Joomiraaɗo leeyinkinaare fuu, kam e gondi keewɗi e torraaji
ɗi Alhuudiyankooɓe umminani kam ɗiin.
20 Oɗon anndi mi suuɗaay on huunde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi
jannginii on hakkunde yimɓe e ley galleeji mooɗon.
21 Mi tindinii Alhuudiyankooɓe e Geresankooɓe fuu tuubana Laamɗo,
ngoondina Joomiraaɗo meeɗen Iisaa.
22 Joonin, Ruuhu Ceniiɗo na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hewtoy-
too kam toon.

---

* **20:7** Heltaade buuru ina fiirta rewrude Laamɗo hiraande seniinde. † **20:15** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

23 Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniiɗo oon na holla kam ley gure ɗeen fuu ina
wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam.
24 De miin kaa, mi hiisaaki nguurndam am e maayde am fuu si mi timminii
daɗundurgol, mi heɓii yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraaɗo halfini kam
ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Lobbo haala hinney Laamɗo.
25 Mi yiilake hakkunde mooɗon, miɗo waajoo haala laamu Laamɗo. De
joonin miɗo anndi on nji'oytaa kam katin.
26 Ɗum waɗi de miɗo sappoo on hannden ɗum ɗo: si tawii gooto mooɗon
halkii, wanaa feloore am.
27 Sabo mi waajake on anniyaaji Laamɗo fuu, mi suuɗaay on fay huunde.
28 Ndeenee ko'e mooɗon, ndeenon coggal ngal Ruuhu Ceniiɗo halfini on
faa kaybon ngaal. Laatoɗon duroo ɓe kawrital goonɗinɓe Laamɗo, ngal
soodiri yiiyam ɓiyum.
29 Miin, miɗo anndi caggal am yimɓe bonɓe cooroto e ley mooɗon hono no
pobbi jolbuɗi, katin du ɗi accataa coggal ngaal.
30 Fay e ley mooɗon danyan worɓe ummiiɓe ina mbaajoo waajuuji fewreeji
faa pooɗa taalibaaɓe ɓeen njokka ɗum'en.
31 Ɗum le, kakkilon! Miccitoɗon, jemma e nyalooma fuu faa waɗi duuɓi
tati, mi selaay tindinirde gooto mooɗon fuu e gonɗi.
32 Joonin, miɗo halfina on Laamɗo, e konngol hinney muuɗum. Konngol
ngool ina waawi semmbinde on e ley goonɗinal mon, hokka on ko resani
seniiɓe fuu.
33 Abada mi muuyaay fay huunde e mooɗon, wanaa cardi, wanaa kaŋŋe,
wanaa kaddule.
34 Onon e ko'e mooɗon, oɗon anndi juuɗe am ɗe kumti haajuuji am e
haajuuji wonduɓe e am.
35 Mi hollii on e kabaaruuji ɗiin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon
tampuɓe. E ley ɗuum fuu, miccoɗon ɗii ɗo haalaaji ɗi Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkuɗo ɓuri kokkaaɗo barke.»
36 Nde Pool tilinoo haalde ɗum ndeen, kam e maɓɓe fuu ɓe kofii, ɓe ndu'ii.
37 Ɓe fuu ɓe mboyi bojji mawɗi, ɓe kippii e Pool, ɓe muccii ɗum.
38 Ko ɓuri mettude ɓe fu, ko o wi'i ɓe nji'ataa mo katin ɗuum. Caggal ɗuum,
ɓe ɗowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

1 Nde min ceedunoo e maɓɓe ndeen, min naati laana maayo, min
mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa.
Min yuwi ɗoon, min njottii wuro Patara.
2 Min keɓi laana peyyitooha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.
3 Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus ɗakkol amin gere nano
fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo
Tirus.
Wo ɗoon laana kaan jippinta gineeji muuɗum.
4 Min tawi taalibaaɓe, min ngondi e muɓɓen ɗoon balɗe jeɗɗi. Iɓe mbiira
Pool ley Ruuhu Ceniiɗo taa yaha Urusaliima.
5 Nde jeɗɗiire ndeen hiɓɓunoo ndeen, min ndilli. Ɓe fuu ɓe ɗowti min
faa min njalti wuro ngoon, kamɓe e rewɓe e sukaaɓe. Min kofii hunnduko
maayo manngo, min ndu'ii.
6 Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kamɓe du
ɓe njeccii cuuɗi maɓɓe.

7 Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemayis. Min
njowtowi sakiraaɓe toon, min nyallidi e maɓɓe, min mbaali.
8 Jaango majjum, min ndilli ɗoon, min njehi Kaysariya. Min naatowi
suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii ɗum. Wo o gooto
hakkunde suɓaaɓe njeɗɗo Urusaliima ɓeen.*
9 Imo jogii ɓiɓɓe rewɓe nayo ɓe ɓaŋaaka, haaldooɓe annabaaku.
10 Nde min ngaɗunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, annabaajo bi'eteeɗo Agabus
yuuri Yahuudiya,
11 wari to amin. O hooyi kaɓɓorgol Pool, o haɓɓi juuɗe makko e koyɗe
makko. O wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo wi'i: nii Alhuudiyankooɓe wonɓe Urusaliima ɓeen
kaɓɓirta jeyɗo kaɓɓorgol ngol oon, ngatta ɗum e juuɗe yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiya'en.
12 Nde min nannoo ɗum ndeen, minen e jeyaaɓe ɗoon ɓeen fuu, min
nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.
13 Pool kaa jaabii, wi'i:
—Ɗume waɗi de oɗon mboya, oɗon keccinɗina ɓernde am? Miin, miɗo
segilanii ko wanaa haɓɓeede tan, miɗo segilanii fay maayde ley Urusaliima
saabe innde Iisaa Joomiraaɗo.
14 Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen,
min celi mo, min mbi'i:
—Joomiraaɗo waɗa muuyɗe muuɗum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

15 Nde waɗunoo balɗe seeɗa fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.
16 Taalibaaɓe Kaysariya woɓɓe njaadi e amin, njaari min galle gorko
bi'eteeɗo Manason faa min njippanoo ɗum. Manason wo jeyaaɗo Kipirus,
laatiiɗo taalibaajo gilla ko ɓooyi.
17 Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraaɓe ɓeen njaɓɓorii min seyo.
18 Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Mawɓe kawrital
goonɗinɓe ɓeen fuu ina tawaa toon.
19 Caggal ko o jowti ɓe ɗuum, o fillitanii ɓe huunde fuu ko Laamɗo waɗani
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe saabe golle makko.
20 Nde ɓe nannoo ɗum ndeen, ɓe njetti Laamɗo. Ɓe mbi'i Pool:
—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankooɓe ujunaaje ngoonɗinii. Faa han-
nden iɓe tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.
21 Ɓe kaalanaama aɗa janngina Alhuudiyankooɓe wonɓe hakkunde lenyi
goɗɗi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiiɗaa taa taada sukaaɓe muɓɓen katin,
taa njokka al'aadaaji ɗiin katin.
22 Ndelle, noy ngaɗeten? Sabo tannyoral ɓe nanan a warii.
23 Waɗu ko min kaalante ɗuum. Miɗen njogii ɗo worɓe nayo waɗanɓe
Laamɗo hunayeere.
24 Yaadu e maɓɓe, de laamnidaa hoore maa e maɓɓe, njoɓaa ko ɓe kaani
yoɓude ɗuum, faa ɓe laɓee. Ndeen yimɓe fuu anndan ko haaletee dow maaɗa
ɗuum fuu wanaa goonga. Ɓe anndan aan e hoore maa aɗa jokki Tawreeta
Muusaa.
25 Goonɗinɓe yuuruɓe e lenyi goɗɗi ɓeen, min mbinndanii ɗum'en ndeentoo
e ko hirsanaa tooruuji e yiiyam e ko saaɗi, kam e jeenu.
26 Pool hooyi worɓe ɓeen, yaadi e muɓɓen. Jaango majjum, o laamnidaa
e muɓɓen laaɓal diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani

* **21:8** Golle Nulaaɓe 6.1-6, 8.5.

almaami'en ɓeen. O wi'i si nyalaaɗe laamnugol ɗeen kiɓɓii fu, mono e maɓɓe fuu waɗanee sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

27 Nde balɗe jeɗɗi ɗeen ɓadinoo hiɓɓude ndeen, Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Ɓe ummini hakkillooji yimɓe ɓeen fuu, ɓe nanngi mo.

28 Iɓe peekoo, iɓe mbi'a:

—Israa'iilankooɓe, mballee min! O woni gorko jannginoowo yimɓe e ley nokkuuje ɗeen fuu ina liddoo yimɓe lenyol meeɗen, ina liddoo Tawreeta meeɗen, ina liddoo nokku ceniiɗo o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankooɓe e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniiɗo o!

29 Walaa ko ɓe mbiiri noon si wanaa ko ɓe njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. Iɓe cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.

30 Jirkitaango ngoon huuɓi ngalluure ndeen. Yimɓe ina njaltira tatteeji ɗiin fuu. Ɓe nanngi Pool, ɓe ndaasi ɗum faa ɓe mburtini ɗum suudu dewal mawndu nduun, de ɓe ommbi dammbuɗe ɗeen wakkati oon law.

31 Nde ɓe pilotonoo faa ɓe mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiiɓe oon humpitake Urusaliima fuu jiiɓake.

32 Wakkati oon, o hooyi sordaasiiɓe e mawɓe muɓɓen, o doggani jamaa oon. Nde yimɓe ɓeen njiinoo mo kanko e sordaasiiɓe ɓeen ndeen, celi fiyude Pool.

33 Hooreejo oon ɓattii Pool, yamiri Pool nanngee, haɓɓiree callali ɗiɗi. O yami,

—Gorko o wo moy? Ɓume o waɗi?

34 Jamaa oon ina feekoo. Ɓee ina yeewnoo ɗum, ɓee to ina yeewnoo ɗum to. Duko jiiɓiiko koon haɗi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasiiɓe toon.

35 Nde Pool warnoo faa yeeŋa kalikali sooro oon, sordaasiiɓe ɓeen ndon-ndii mo saabe nyanngere jamaa ndeen,

36 sabo yimɓe heewɓe ina njokki mo ina peekoo, ina mbi'a:

—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yimɓe Urusaliima

37 Nde sordaasiiɓe ɓeen ngarnoo faa nanna Pool ley sooro muɓɓen ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:

—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wi'i mo:

—Aa? Aɗa waawi geresankoore naa?

38 Ndelle a wanaa Misiranke gaɗuɗo muurtere ko ɓooyaay oon naa? A wanaa garduɗo e waɗooɓe bar-ko'e ujunaaje nayo, de njaaruɗaa ɗum'en ley ladde naa?

39 Pool jaabii, wi'i:

—Miin, mi Alhuudiyanke dimaaɗo Tarsus ley leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde anndaaka koy. Miɗo nyaage nduŋanoɗaa kam mi haalda e yimɓe ɓeen.

40 Hooreejo oon duŋanii mo ɗum. Pool darii e dow yeentirde ndeen, ɓantani yimɓe ɓeen junngo. Nde ɓe ndeyyininoo ndeen, o haali e ibraninkoore, o wi'i:

22

1 —Sakiraaɓe e baabiraaɓe, kettinee joonin faa mi seedanoo on mi jeyaa feloore nde njowuɗon dow am.

2 Nde ɓe nannoo wo ibraninkoore o haaldata e maɓɓe fu, deyyinaare ndeen
ɓeydii katin. O wi'i:
3 —Wo mi Alhuudiyanke dimaaɗo Tarsus ley leydi Silisi. Ammaa Urusali-
ima ɗo mawnumi. Gamaliyel wonnoo moodibbo am. Kanko janngini kam
Tawreeta maamiraaɓe meeɗen oon faa laaɓi tal. Miɗo jinngana Laamɗo
hono no ngorruɗon hannden on fuu ni.
4 Mi torrii jokkuɓe Laawol ngool faa maayi. Mi nanngii worɓe e rewɓe, mi
uddii ɗum'en ley kasu.
5 Almaami Mawɗo e waalde Saahiiɓe ɓeen fuu ina ceedanoo kam, kam'en
du. Wo e muɓɓen keɓumi ɗerewol faa mi holla sakiraaɓe muɓɓen wonɓe
Damas ɓeen. De njahumi faa mi haɓɓowa jokkuɓe laawol Iisaa wonɓe toon
ɓeen, faa mi wadda ɗum'en Urusaliima faa njukkee.

No Pool haaliri haala tuubugol muuɗum
(Golle Nulaaɓe 9.1-19, 26.12-18)

6 Woodi, miɗo yaha faa ɓadiimi Damas, wakkati hakkunde naange.
Wakkati gooto annoora mawɗo yuuri dow kammu, yayni, fiilii kam.
7 Caamumi e leydi, nanumi daande ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko waɗi de
aɗa torra kam?»
8 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Nde mbi'unoomi noon fu,
o wi'i kam: «Miin, wo mi Iisaa Nasaraatuujo mo torrataa oon.»
9 Wonduɓe e am ɓeen nji'i annoora oon, ammaa ɓe nanaay daande haal-
dunde e am ndeen.
10 Ndeen, mbiimi: «Joomiraaɗo, ɗume ngaɗammi?» Joomiraaɗo wi'i kam:
«Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamɗo anniyii ngaɗaa fuu.»
11 Wonduɓe e am ɓeen ɗowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo ɗelkugol
annoora ngool wumnii kam.
12 Ananiyas wo gorko kulɗo Laamɗo, jokkuɗo Tawreeta Muusaa. Alhu-
udiyankooɓe wonɓe toon fuu ceedanii mo wo o moyyo.
13 O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De
wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi mo.
14 O wi'i: «Laamɗo maamiraaɓe meeɗen oon suɓake ma faa paama muuyɗe
muuɗum, faa nji'aa Ponnditiiɗo oon, nanaa haala e hunnduko muuɗum.
15 Sabo aan seedantoo mo yeeso yimɓe fuu ko njiiɗaa e ko nanuɗaa.
16 Joonin, ɗume ndoomataa katin? Umma, looteɗaa lootagal batisima, de
njaaforeɗaa lutti maa e noddude innde Joomiraaɗo.»
17 Caggal mi yeccake Urusaliima, miɗo waɗa du'aare ley suudu dewal
mawndu, de won ko njiimi e holleede.
18 Ley holleede oon mi yi'ii Joomiraaɗo, wi'i kam: «Henya law, yaltu
Urusaliima, sabo ɓe njaɓataa seedaaku ngu ceedantoɗaa kam nguun.»
19 Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraaɗo, iɓe anndi miɗo yahannoo ley cuudi
baajordi ɗiin fuu, miɗo uddannoo miɗo fiyannoo goondinɓe ma ɓeen.
20 Nde yiiyam Etiyen seedee maaɗa oon yuppetenoo ndeen, miɗo darii,
iɗum weli kam ko o waraa ɗuum. Miin haybannoo kaddule warɓe mo ɓeen.»
21 Joomiraaɗo jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woɗɗi, to yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe.»

No Pool wi'iri wo Romanke

22 Iɓe kettinanii mo faa o haali haala ka. Ndeen ɓe yepti daaɗe maɓɓe, ɓe
mbi'i:
—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!
23 Iɓe peekoo, iɓe njiila saayaaji maɓɓe, iɓe mbicca leydi.

24 Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro muɓɓen ɗoon, lamn-
doree piiɗe faa ɓe paama ko waɗi de jamaa oon ina wulla e makko hono ni.
25 Nde ɓe kaɓɓannoo mo faa ɓe piya mo ndeen, o wi'i mawɗo sordaasiiɓe
gonɗo ɗoon:
—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?
26 Nde mawɗo oon nannoo ɗum ndeen, yehi to hooreejo muɓɓen oon, wi'i:
—Aɗa anndi ko nesuɗaa waɗude naa? Gorko oon wo Romanke!
27 Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami ɗum, wi'i:
—Haalanam, yalla a Romanke naa?
Pool jaabii, wi'i:
—Wo mi kam!
28 Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miin kaa, ceede keewɗe njoɓumi de keɓumi laataade Romanke.
Pool wi'i mo:
—Miin, mi finii tawumi mi kam.
29 Wakkati oon anniyiiɓe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude ɓeen acciti.
Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woɗi haɓɓiino ɗum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahiiɓe

30 Jaango majjum, hooreejo oon haɓɓiti Pool, sabo na yiɗi tannyorde ko
Alhuudiyankooɓe ɓeen mbullitii ɗum. O yamiri hooreeɓe almaami'en e
waalde Saahiiɓe ndeen fuu kawrita. Caggal ɗuum, o waddi Pool, o darni ɗum
yeeso maɓɓe.

23

1 Pool ndaari waalde Saahiiɓe ɓeen, wi'i:
—Sakiraaɓe, wo ɓernde nde walaa feloore mbuurdumi yeeso Joomiraaɗo
faa yottaade nyalooma hannden o.
2 Ndeen Ananiyas, Almaami Mawɗo oon, yamiri darinooɓe ɗakkol makko
ɓeen piya mo hunnduko.
3 Ndeen, Pool wi'i mo:
—Laamɗo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Aɗa
jooɗii faa caroroɗaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa
ko njamirɗaa mi fiyee ɗuum.
4 Darinooɓe ɗoon ɓeen mbi'i Pool:
—Yalla a mbonkoto Almaami Mawɗo mo Laamɗo joyyini o naa?
5 Pool jaabii, wi'i:
—Sakiraaɓe, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawɗo. Si goonga, miɗo
anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*
6 Pool ina anndi woɓɓe ley Saahiiɓe ɓeen wo Saduki'en, woɓɓe muɓɓen du
wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe hakkunde kawrital ɗoon, wi'i:
—Sakiraaɓe, miin mi Farisanke, ɓii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e
ummital maayɓe carorteemi!
7 Nde o haalnoo ɗum ndeen, Farisa'en e Saduki'en ɓeen njeddunduri,
kawrital ngaal feccii.
8 Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhuuji
du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoonɗini ɗum fuu.
9 Duko koon ɓeydii mawnude. Jannginooɓe Tawreeta woɓɓe heedanɓe
Farisa'en ɓeen, na ngaɗa kalala mawɗo, ina mbi'a:
—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa
maleyka haaldi e makko!

* **23:5** Wurtagol 22.27.

10 Jeddi ɗiin mawni faa hooreejo sordaasiiɓe oon huli taa ɓe ceeka Pool.
Ɓum waɗi de o yamiri sordaasiiɓe njippoo to kawrital toon, itta Pool e juuɗe
yimɓe ɓeen, njeccina ɗum to suudu sooro muɓɓen toon.
11 Jemma jokkuɗo oon, Joomiraaɗo ɓangi e Pool, wi'i ɗum:
—Sellin ɓernde maa! No ceedoraniɗaa kam Urusaliima noon, na tilsi
ceedanoɗaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankooɓe mbatiri faa mbara Pool

12 Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankooɓe ɓeen mbati, kunii nyaamataa
njarataa sanaa nde mbari Pool.
13 Batidinɓe ɓeen ina ɓuri worɓe capanɗe nayo.
14 Ɓe njehi to hooreeɓe almaami'en e mawɓe, ɓe mbi'i:
—Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa gilla
joonin, sanaa nde min mbari Pool.
15 Joonin, onon e waalde Saahiiɓe ɓeen, mbi'ee hooreejo sordaasiiɓe oon
waddana on Pool. Mbi'on oɗon njiɗi faamitaade ko o haalata ɗuum. Minen,
miɗen cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.
16 ƁiI sakiike Pool debbo nani ko ɓe anniyii ɗuum, yehi to suudu sordaasiiɓe
toon, naati, humpiti Pool.
17 Pool noddi gooto e mawɓe sordaasiiɓe ɓeen, wi'i ɗum:
—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yiɗi haalande ɗum.
18 Mawɗo sordaasiiɓe oon yaari mo to hooreejo muuɗum toon, wi'i ɗum:
—Pool ommbaaɗo oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to
maa, sabo won ko o yiɗi haalande ma.
19 Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:
—Ɓume kaalantaa kam?
20 Suka oon wi'i mo:
—Alhuudiyankooɓe ndawridii. Ɓe nanndinkinto e yiɗuɓe faamitaade
kabaaru Pool. Ɓe nyaagete jaango ngaddanaa ɓe Pool yeeso waalde Saahiiɓe
ndeen.
21 Taa njaɓanaa ɓe! Sabo ko ɓuri worɓe capanɗe nayo na ɗuppinanii
mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Ɓe cegilake, iɓe ndoomi
yamiroore maa.
22 Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:
—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam ɗum.
O yoppi ɗum dilli.

No Pool nuldiraa Kaysariya

23 Caggal ɗuum, o noddi mawɓe sordaasiiɓe makko ɗiɗo, o wi'i ɗum'en:
—Kawrunduree worɓe keme ɗiɗo e waɗɗiiɓe pucci capanɗe njeɗɗo, kam e
jom'en labbe keme ɗiɗo. On fuu, cegilanee yaade Kaysariya wakkati yamnde
jeenay jemma.
24 Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.
25 Hooreejo oon winndi ɓataaki ki, wi'i:

26 Miin, Kalawdiyus Lisiya, miɗo jowte, aan Filiki goforneer tedduɗo.
27 Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankooɓe nanngunoo ɗum,
anniyii warude ɗum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi,
miin e fedde sordaasiiɓe ndeen, ittumi mo.
28 Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiiɓe maɓɓe, sabo miɗo yiɗi faamude
ko ɓe peldi mo ɗuum.
29 Tawumi wo dow sariya maɓɓe tan ɓe peldi mo, de ɗum wanaa huunde
waawunde warude mo naa uddude mo.

30 Caggal ɗuum, maatumi Alhuudiyankooɓe ndawridii faa mbara mo. Ɗum waɗi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii felooɓe mo ɓeen du njaha to maa, pela mo toon.

31 Sordaasiiɓe ɓeen ngaɗi ko njamiraa ɗuum, kooyi Pool ley jemma, njaari ɗum faa Antipatiri.
32 Jaango majjum, sordaasiiɓe yaarannooɓe e koyɗe ɓeen njeccii to suudu muɓɓen Urusaliima. Ɓe njoppidi Pool e waɗɗiiɓe pucci ɓeen, njottinowa ɗum.
33 Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndeen, kokki goforneer oon ɓataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko.
34 Nde goforneer oon janngunoo ɓataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen,
35 wi'i mo:
—Mi nanan haala maa si felooɓe ma ɓeen ngarii.
O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

1 Balɗe joy caggal ɗuum, Ananiyas Almaami Mawɗo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e mawɓe woɓɓe, kam e janngudo sariya Roma'en bi'eteeɗo Tertulu. Ɓe peli Pool yeeso goforneer oon.
2 Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fuɗɗi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:
—Filiki kaananke tedduɗo, wo saabe maaɗa de min keɓi jam ɓooyɗo. Woodi ko moyyinaa ley lenyol ngol du wo haybugol maaɗa waɗi.
3 Min anditii fuu ko ngaɗuɗaa, yimɓe tatteeji fuu na njettire ɓerɗe belɗe.
4 Mi yiɗaa joonnde ndeen juuta, de miɗo nyaage saabe moyyuki maa, kettindanoɗaa min seeɗa.
5 Min tawii gorko o wo daaɓoowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankooɓe wonɓe ley adunaaru fuu. O ardiiɗo laawol Nasaraatunkooɓe.
6 O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [
7 Miɗen njiɗi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiiɓe oon ittirii mo semmbe e juuɗe amin, yamiri felooɓe mo ɓeen ngara yeeso maa.]*
8 Aan e hoore maa, lamndoɗaa mo, paamaa ko min peldi mo ɗuum fuu.
9 Alhuudiyankooɓe tawaaɓe toon ɓeen keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.
10 Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:
—Miɗo anndi waɗii duuɓi aɗa saroo lenyol ngol. Ɗum waɗi de miɗo seyoroo jakkanaade hoore am.
11 Ɓuraa balɗe sappo e ɗiɗi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamɗo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.
12 Fay gooto tawaay kam miɗo dukida e neɗɗo naa miɗo jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuuɗi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen.
13 Ɓe mbaawaa tabintinde ko ɓe peldi kam joonin ɗuum.

* **24:7** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 7.

14 Ammaa miɗo jaɓi yeeso maa: miɗo rewri Laamɗo maamiraaɓe meeɗen
oon e laawol ngol ɓe mbi'ata feerewol ngool. Miɗo goonɗini ko winndaa e
Tawreeta Muusaa ɗuum e ko winndaa e dewte annabaaɓe ɗuum fuu.
15 Woodi, miɗo tannyori Laamɗo iirtinan fonnditiiɓe e bonɓe fuu, hono no
Alhuudiyankooɓe du tannyori ni.
16 Saabe ɗuum miɗo tinnoo wondude e ɓernde nde walaa feloore yeeso
Laamɗo e yeeso yimɓe wakkati fuu.
17 Caggal duuɓi keewɗi, mi wartii faa mi waɗana yimɓe am dokke, mi itta
sadakaaji.
18 Wakkati oon ɓe tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko
ngaɗumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.
19 Alhuudiyankooɓe woɓɓe yuuruɓe leydi Aasiya wonnooɓe ɗoon, wo ɓeen
kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngaɗumi.
20 Yimɓe ɓee ɗo, sanaa kam'en e ko'e muɓɓen kaala boofi ɗi nji'i e am nde
ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankooɓe Saahiiɓe ndeen.
21 Ɓe mbaawaa wiide mi waɗii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndariimi
de yeewniimi: «Wo saabe ummital maayɓe waɗi de miɗo saree hannden!»
22 Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:
—Si Lisiya hooreejo sordaasiiɓe oon warii fu, ndeen carotoomi haala
mooɗon ka.
23 O yamiri mawɗo sordaasiiɓe oon hayba Pool, de newnana ɗum, taa haɗa
fay gooto e yigiraaɓe muuɗum ɓeen warude walla ɗum.
24 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteeɗo
Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii ɗum ina haala haala
goonɗinal Iisaa Almasiihu.
25 Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya
garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:
—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde keɓindiimi fuu, mi nodditete.
26 O miilii Pool hokkan mo ceede. Ɗum waɗi de imo nodda ɗum kile keewɗe
faa ɓe njewtida.
27 Nde waɗunoo duuɓi ɗiɗi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii
kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu ɗoon, sabo na yiɗi welnande
Alhuudiyankooɓe ɓeen.

25

No Pool nyaagorii sariya muuɗum yaaree to kaananke Roma

1 Balɗe tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin ɗuum, yuwi Kaysariya,
yehi Urusaliima.
2 Ɗoon, hooreeɓe almaami'en e ardiiɓe Alhuudiyankooɓe ngari to makko
de peli Pool. Ɓe nyaagii mo semmbe
3 o walla ɓe, o wadda Pool Urusaliima. Ko ɓe mbiiri mo noon dey, iɓe piloo
ɗuppinanaade ɗum dow laawol faa ɓe mbara ɗum.
4 Festus jaabii ɓe, wi'i:
—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto
wuro ngoon law.
5 Mawɓe mooɗon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii
won ko waɗi.
6 Festus waddaay e maɓɓe ko ɓuri balɗe jeetati naa sappo, de yeccii
Kaysariya. Jaango majjum, o jooɗowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.

7 Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankooɓe yuuruɓe Urusaliima ɓeen piilii ɗum, peldi ɗum kulle bonɗe keewɗe. Ammaa ɓe mbaawaay laaɓinde pelooje ɗeen.
8 Ndeen Pool jakkanii hoore muuɗum, ina wi'a:
—Mi waɗaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankooɓe oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawɗo oon du.
9 Festus ina yiɗi welnande Alhuudiyankooɓe ɓeen. Ndelle yami Pool, wi'i:
—Aɗa jaɓa yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?
10 Nde o yamunoo ɗuum fu, Pool jaabii, wi'i:
—Wo e sarorde kaananke Roma mawɗo ngonumi, wo ɗo kaanumi sareede. Mi waɗaay Alhuudiyankooɓe ɓeen fuu ko boni. Aan e hoore maa du, aɗa anndi.
11 Si mi waɗii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko ɓe peldi kam ɗuum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juuɗe maɓɓe. Sariya am faltake ɗo. Wo kaananke Roma mawɗo oon, kam sarotoo kam.
12 Caggal nde Festus haaldunoo e tindinooɓe ɗum ndeen, jaabii Pool, wi'i:
—Aɗa yiɗi kaananke Roma mawɗo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawɗo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

13 Balɗe seeɗa caggal ɗuum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.
14 Nde ɓe ɓooytunoo ɗoon balɗe seeɗa fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:
—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi ɗo ley kasu.
15 Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.
16 Njaabiimi ɓe: Al'aada Romankooɓe jaɓataa saraade neɗɗo si hawritaay e felooɓe ɗum ɓeen. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa ɗuum.
17 Ndelle ɓe fuu ɓe ngarii ɗo. Miin le, mi neeɓinaay ɗum fes, sabo jaango majjum njooɗowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon waddee.
18 Felooɓe mo ɓeen ndarii, kaali, de ɓe ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.
19 Ɓe peldii mo haala diina maɓɓe, kam e gooto bi'eteeɗo Iisaa maayɗo, mo Pool wi'ata ina wuuri.
20 Wooɗi miin kaa, mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala kaan. Ɗum waɗi de lamndiimi mo yalla imo jaɓa saroweede Urusaliima.
21 Ammaa o nyaagake kabaaru makko wattee e juuɗe kaananke mawɗo oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi heɓa neldude mo kaananke Roma mawɗo oon.
22 Agirippa wi'i Festus:
—Miɗo yiɗi hettindanaade gorko o, miin e hoore am.
Festus wi'i:
—A hettindanto mo jaango.
23 Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun, kam'en e hooreeɓe sordaasiiɓe e mawɓe ngalluure ndeen. Festus yamiri Pool waddee.
24 Nde waddanoo fu, Festus wi'i:
—Agirippa kaananke e kawrital tawaaɓe ɗo! On nji'ii gorko o. Alhuudiyankooɓe fuu pelii mo to am ley Urusaliima e ɗo fuu. Iɓe yeewnoo, iɓe mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.

25 De miin e hoore am kaa, mi tawii o waɗaay fay huunde ko haani warude
mo. Ammaa kanko e hoore makko, o nyaagake sariya makko yaaree faa to
kaananke Roma mawɗo oon. Ndelle mi anniyake neldude mo toon.
26 Ammaa mi walaa ko mi winndana kaananke oon dow kabaaru makko.
Ɗum waɗi de ngaddumi mo yeeso mooɗon, e ko ɓuri ɗum fuu, yeeso maaɗa
aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi heɓan
ko mi winnda.
27 Sabo hakkillo am jaɓaay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay
ko nanngiraa.

26

1 Agirippa wi'i Pool:
—A hokkaama laawol. Haalu haala maa.
Ndeen, Pool ɓanti junngom, jaabii, wi'i:
2 —Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa han-
nden ko Alhuudiyankooɓe peldi kam ɗuum fuu.
3 Aɗa anndi al'aadaaji Alhuudiyankooɓe e haalaaji muɓɓen fuu. Saabe
majjum miɗo nyaage, kettindanoɗaa kam e munyal.
4 Alhuudiyankooɓe fuu ina anndi no mbuurdumi gilla mi cukalel. Iɓe
anndi no ngorrunoomi e ley yimɓe leydi am e ley Urusaliima fuu.
5 Iɓe anndi gilla arande, si ɓe njaɓii seedaade: miɗo jokki laawol diina amin
ɓurngol tiiɗude ngol, miɗo hiisodaa e Farisa'en.
6 Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo
Laamɗo waɗani maamiraaɓe meeɗen oon.
7 Yuwdiiji meeɗen sappo e ɗiɗi ɗiin ina njowi jikke muɓɓen e tabintingol
amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe
jikke o Alhuudiyankooɓe peldi kam!
8 Ko waɗi de miiliɗon Laamɗo waawaa iirtinde maayɓe?
9 Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino miɗo haani bonnude innde
Iisaa Nasaraatuujo oon, no laatorii fuu.
10 Wo ɗum pay ngaɗumi Urusaliima du. Hooreeɓe almaami'en ɓeen kokkii
kam baawɗe mi udda seniiɓe heewɓe e kasu. Nde ɓe caranoo faa ɓe mbaree
ndeen, mi yardake ɗum.
11 Mi torrii ɓe kile keewɗe e cuuɗi baajorɗi ɗiin fuu. Miɗo tilsina ɓe njedda
Almasiihu mo ɓe ngoonɗini oon. Tikkere am dow maɓɓe ina mawnunoo
sanne, faa miɗo tewna ɓe ley gure janane, miɗo torra ɓe.

No Pool haaliri haala tuubugol muuɗum
(Golle Nulaaɓe 9.1-19, 22.6-16)

12 Wo hono nii njaarumi Damas. Hooreeɓe almaami'en nelii kam, kokkii
kam baawɗe nanngude goonɗinɓe toon.
13 Kaananke, miɗo wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange,
nji'umi annoora ina yuura dow kammu ina fiiloo kam, miin e yaadiraaɓe am
ɓeen fuu. Annoora oon ina ɓuri fay naange jalbude.
14 Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam
e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko waɗi de aɗa torra kam? Si ndemoori wi'ii
saloto tufirgel joomum fu, ɓeydan nawnaade.»
15 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraaɗo wi'i: «Miin,
wo mi Iisaa mo torrataa oon.
16 Umma dara, sabo mi ɓanganii ma, mi suɓake ma faa ngollanaa kam. Wo
faa ceedanoɗaa kam ley ko njiiɗaa joonin e ko nji'oytaa si mi ɓangii e maa
caggal hannden.

17 Mi reenete e Alhuudiyankooɓe e yimɓe lenyi goɗɗi ɓe nulammaami e muɓɓen joonin ɓeen.
18 Mi nulete faa peertaa gite maɓɓe, ɓe yuwa e nimre, ɓe ngarta e annoora,
ɓe yuwa e baawɗe Seyɗaani, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede hakkeeji
maɓɓe, ɓe ndonida e seniiɓe saabe ko ɓe goondini kam ɗuum.»
19 Ndelle saabe majjum, kaananke Agirippa, mi salaaki ɗowtanaade ko
nji'umi, ko yuurani kam dow kammu ɗuum.
20 Ɓe artiimi waajaade wo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol
Yahuudiya fuu. Caggal ɗuum, njokkinmi yimɓe lenyi goɗɗi tuuba, ngarta e
Laamɗo, ngolla golleeji kollooji tuubii.
21 Saabe ɗuum, Alhuudiyankooɓe nanngiri kam ley suudu dewal mawndu
nduun, pilii warude kam.
22 Ammaa Laamɗo wallii kam illa ndeen faa warde hannden. Miɗo
seedanoo yimɓe fuu, gilla lo'uɓe faa e tedduɓe. Mi waajataako fay huunde
si wanaa ko annabaaɓe e Tawreeta Muusaa mbi'i warowan ɗuum.
23 Ɗum woni: Almasiihu torroto faa maaya, de artoo maayɓe ummitaade.
De si ummitake fu, waajoto yimɓe meeɗen e lenyi goɗɗi fuu kisindam, ɗam
laatanoo ɓe annoora.
24 Nde Pool haalannoo ɗum ndeen, Festus feekii e semmbe, wi'i:
—Pool, a haaŋaama! Heewgol maaɗa anndal ngol haaŋii ma!
25 Pool jaabii, wi'i:
—Festus tedduɗo, mi haaŋaaka. Ko kaalammi ɗuum wo haalaaji goongaaji,
celluɗi.
26 Agirippa kaananke oon ina anndi kulle ɗeen. Ɗum waɗi de miɗo hoolii
haalude ɗum yeeso makko. Si goonga, miɗo tannyori ɗum fuu suuɗanaaki
mo, sabo ɗum waɗaay e cuncukka.
27 Kaananke! Aɗa goondini annabaaɓe naa? Miɗo anndi aɗa goondini!
28 Agirippa wi'i Pool:
—Aɗa miilii waɗude kam Almasiyankeejo law law hono nii naa?
29 Pool jaabii, wi'i:
—Nde yaawi e nde hanndii fuu, ɗum laatoo muuyɗe Laamɗo faa aan e
hettindaniiɓe kam joonin fuu laatoɗon hono am, de tawee wanaa e callali
gondi e am ɗi.
30 Kaananke oon e goforneer oon e Bereniika e jooɗodinooɓe e muɓɓen fuu
ummii.
31 Nde ɓe njaltunoo suudu nduun ndeen, iɓe mbi'undura:
—Gorko o waɗaay ko foti warude ɗum naa haɓɓude ɗum callali.
32 Agirippa wi'i Festus:
—Imo waawnoo yoofeede si o wi'aayno sariya makko faltiniree to
kaananke Roma mawɗo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaareede amin Itali e laana tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkooɓe
woɓɓe ngattaa e junngo mawɗo sordaasiiɓe bi'eteeɗo Yuliyus. Oon wo
jeyaaɗo e fedde sordaasiiɓe kaananke Roma mawɗo.
2 Min naati laana maayo yuuruka Adaramati njahooha ina fanta gure ley
leydi Aasiya. Min ndunnyi. Miɗen ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke
yuuruɗo Tesaloniiki.
3 Jaango majjum, min njottii Sidon. Yuliyus waɗani Pool hinney, duŋanii
ɗum yaha to yigiraaɓe mum faa mballira ɗum ko haajaa.

4 Nde min yuwunoo ɗoon ndeen, min ɓattitowii fonngo ruunde* Kipirus,
sabo min kawrii e henndu mawndu.
5 Min peyyiti maayo manngo ngoon hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii
Mira ley leydi Lisiya.
6 Ɗoon, mawɗo sordaasiiɓe oon tawi laana yuuruka Alesandiri ina fonndii
Itali. O nanni min ley makka.
7 Balɗe keewɗe laana amin kaan waɗi ina yaara heese. Semmbe e doole
min njottorii wuro Kinidus. Henndu nduun na haɗa min yahude to min
ponndii. Ndelle min takkii ruunde Kereta gere to henndu walaa, min panti
Salmone.
8 Miɗen takkii senngo, miɗen tampi e yaade. Faa min njottii nokku
bi'eteeɗo Jipporde Lobbere nde woɗɗaa e wuro Lasiya.
9 Min ɓooyi sanne faa wakkati iidi nyannde ittugol hakkeeji faltii. Wakkati
dabbunde maayo ngoon ina hulɓinii sanne, na tiiɗi laana dilla ndeen. Pool
tindini ɓe dow majjum.
10 O wi'i:
—Sakiraaɓe, mi yi'ii jahaangal ngal wo keewungal torra e mursey, wanaa
laana ka e gineeji ɗi tan, ina waawi laataade yonkiiji meeɗen du.
11 Ammaa mawɗo sordaasiiɓe oon, wo haala sofeere laana kaan e joomiika
ɓuri jaɓude e dow haala Pool.
12 Jipporde laanaaji nde ɓe ngoni e muuɗum ndeen, welaa dabbude. Ɗum
waɗi de ɓurɓe heewude ley laana ɓeen mbi'i ɓe njaha ɓe piloo yottaade
Fenika faa ɓe ndabba toon. Ɗum wo jipporde wonnde Kereta huccitinde
horɗoore-gorgaare e soɓɓiire-gorgaare.
13 Nde henndu seeɗa yuurundu horɗoore fuɗɗunoo wifude ndeen, ɓe cikki
ɓe mbaawan yottaade to ɓe njiɗi toon. Ɓe yeentini jamɗe darnooje laana ɗeen,
ɓe takkii e fonngo Kereta, iɓe njaha.
14 Ammaa caggal ɗuum seeɗa, henndu mawndu wi'eteendu henndu
soɓɓiire-lettugaare yuuri to ruunde toon, jippii.
15 Henndu nduun faddii laana kaan. Min kunngii huccitinde e henndu
nduun faa min njaha yeeso. Min acci ika roya.
16 Nde min paltotonoo duungel bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri
e henndu seeɗa. E ley tampiri, min poodi laanayel pamarel ngel min
ndaasannoo ngeel.
17 Min yepti ngel, min njowi ngel dow laana mawka. Ndeen ɓe kooyi ɓoggi,
ɓe piilii laana mawka kaan. Ɓe njippini jamɗe darnooje laana ɗeen du, ɓe
njoppi ika roya, sabo ɓe kulii taa ɓe njanoy e soɓɓundu ruunde Sirta.
18 Henndu nduun ina heddii na wifa min semmbe. Saabe ɗuum, jaango
majjum ɓe puɗɗi faɗɗude donngal laana kaan ley maayo manngo.
19 E nyalooma tataɓo oon, ɓe kooyi anniya, ɓe paɗɗi fay ginereeji jaarooji
laana ley ndiyam ɗiin.
20 Naange e koode du nji'ataake faa waɗi balɗe keewɗe. No henndu nduun
foti mawnude, min tayi jikke amin fuu e hisude.
21 Nde ɓooynoo yimɓe ɓeen keɓaay ko nyaama fu, Pool darii hakkunde
maɓɓe, wi'i:
—Si on njaɓiino haala am, on ndillaayno Kereta fu, torraaji ɗi e mursey o
hewtataakono en.
22 Joonin, miɗo haalana on: cellinee ɓerɗe mon, sabo fay gooto mooɗon
mursataa yonki muuɗum, laana ka tan mursetee.

* **27:4** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

23 Jemma hankin, Laamɗo jeyɗo kam mo ndewammi oon nuli maleyka to
am.
24 Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa hulu, tilay a daroto yeeso kaananke
Roma mawɗo oon. Laamɗo reenete, aan e yaadiraaɓe maa ɓeen fuu.»
25 Ndelle, cellinee ɓerɗe mon, sabo miɗo hoolii ko Laamɗo haalani kam
ɗuum, hono noon jaati worrata.
26 Ammaa tilay en njanowan e ruunde wonnde ley maayo ngo.
27 E ley jemma sappo e nayaɓo oon, miɗen ndoya ley maayo Adiriyati
ngoon faa hannden. Wakkati hakkunde jemma, donnooɓe laana kaan ɓeen
cikki ɓadake leydi.
28 Ɓe paɗɗii ɓoggol ponndirgol, ɓe tawi luggeefi kiin wo haddi daranɗe
noogay. Ɓe njehi yeeso seeɗa, ɓe paɗɗi katin, ɓe tawi luggeefi kiin wo haddi
daranɗe sappo e joy.†
29 Ɓe kuli taa ɓe njanoy e kaaye. Ndelle ɓe njippini jamɗe nay darnooje
laana ɗeen caggal laana kaan, iɓe keppi weetaay.
30 Ndeen gollooɓe laana kaan ɓeen njippini laana pamara kaan e ndiyam,
ina njiɗi faa ndilla kam'en tan. Ɓe mbi'i woɓɓe ɓe njippinowan jamɗe to yeeso
laana kaan toon faa ndarna ka.
31 Pool wi'i mawɗo oon e sordaasiiɓe ɓeen:
—Si yimɓe ɓeen keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndaɗataa.
32 Ndeen sordaasiiɓe ɓeen tayi ɓoggi nanngunoodi laana pamara kaan ɗiin,
njoppi ngel dilli kangel tan.
33 Nde ɓadinoo weetude ndeen, Pool nyaagii ɓe fuu ɓe nyaama, wi'i:
—Hannden woni balɗe sappo e nay oɗon ndoomi on nyaamaay. Oɗon
keddii on meeɗaay fay huunde.
34 Ndelle miɗo nyaagoo on sanne, nyaamon. Oɗon kaajaa ɗum faa ndaɗon.
Si goonga, fay gooto mooɗon leeɓol hoore muuɗum solataa de saama.
35 Nde o haalnoo ɗum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo yeeso maɓɓe
ɓe fuu, o heltii, o fuɗɗi nyaamude.
36 Ndeen ɓe fuu ɓerɗe maɓɓe cuusinaa, kamɓe du ɓe kooyi, ɓe nyaami.
37 Minen wonɓe ley laana kaan ɓeen, min yimɓe keme ɗiɗo e capanɗe
njeɗɗo e njeegom.
38 Nde ɓe nyaamnoo faa ɓe kaari ndeen, ɓe kooyi bootooji alkama gondi e
laana kaan ɗiin, ɓe paɗɗi ɗi ley maayo manngo faa ɗum huyfintina ka.
39 Nde weetunoo ndeen, ɓe kaynii leydi, de ɓe annditaay ndi. Ɓe nji'i
nokkuure njaareendi yaajunde seeɗa. Iɓe njiɗi yaarude toon laana kaan si
ɓe mbaawii.
40 Ɓe tayi jamɗe ɗeen, ɓe njoppi ɗe ley maayo. Ɓe kaɓɓiti ɓoggi kaɓɓaadi e
ooncirɗe ɗeen du. To hoore laana toon du, ɓe yeentini wudere dow, ɓe peerti
nde faa henndu nduun dunyira ka yeeso. Ɓe ponndii daande maayo ngoon.
41 Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaareendi
ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa ɗiggi.
42 Sordaasiiɓe ɓeen anniyii warude kasunkooɓe ɓeen taa fay gooto e
muɓɓen yinoo de dogga.
43 Ammaa mawɗo sordaasiiɓe oon ina yiɗi dannude Pool. Ndelle o haɗi
ɓe waɗude anniya maɓɓe oon. O yamiri waawɓe yinaade ɓeen artoo njinoo
mburtowoo,
44 de heddiiɓe ɓeen du tiigoo kelte laana kaan naa goɗɗum yuurɗum e
makka. Hono nii min fuu min njottorii leydi e jam.

† **27:28** Daranɗe noogay wo meetereeji 37. Daranɗe sappo e joy wo meetereeji 27.

28

1 Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'etee.
2 Jeyaaɓe ɗoon ɓeen njaɓɓorii min caahu mawɗo. Wakkati oon kammu ina
toɓa, jaangol du na woodi. Ndelle ɓe kuɓɓani min yiite faa min yuuloo.
3 Pool hawrunduri leɗɗe, watti e yiite ngeen. Nguleefi wurtini mboddi e
majje, ndi soppi junngo makko.
4 Nde jeyaaɓe ɗoon ɓeen njiinoo mboddi ndiin ina ɓilii e junngo Pool ndeen,
mbi'unduri hakkunde muɓɓen:
—Tannyoral, gorko o wo gaɗɗo war-hoore. Fay si o daɗi to maayo manngo
toon du, sariya accataa mo o wuura.
5 Ndeen o fiɗɗi mboddi ndiin ley yiite, ɗum torraay mo fay huunde.
6 Ɓe miilii o ɓuutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde ɓe
keɗinoo faa ɓooyi, ɓe nji'i ɗum torraay mo fay seeɗa fu, hakkillooji maɓɓe
mbaylitii e makko. Ɓe mbi'i o wo gooto e alla'en.
7 Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muuɗum ina ngoni sera
nokkuure ndeen. O jaɓɓii min faa wooɗi, o weerni min faa haddi balɗe tati,
o saahanii min.
8 Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaaɗo, reedu muuɗum du
na dogga yiiyam. Pool yehi to makko, du'ii, yowi juuɗe muuɗum e dow
makko, danni mo.
9 Nde ɗum waɗunoo ndeen, nyawɓe wonɓe e ruunde ndeen ɓeen ina ngara,
na ndannee.
10 Ɓe teddini min teddeengal manngal. Nde min cegilinoo faa min ndilla e
laana ndeen, ɓe njooɓini min ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

11 Miɗen ngonnoo toon faa haddi lebbi tati. Ndeen min naati e laana
yuuruka Alesandiri, ndabbunooka e ruunde ndeen. Min ndilli. Laana kaan
ina ŋenyaa ŋenyi tooruuji funereeɓe.*
12 Min njottii wuro wi'eteengo Sirakus, min ngaɗi ɗoon balɗe tati.
13 Min yuwi ɗoon, min takkii e daande maayo manngo faa Regiyus. Jaango
majjum, henndu horɗoore wifi. E ley balɗe ɗiɗi min njottii Potiyoli.
14 Min tawi toon sakiraaɓe, nyaagii min min ngonda e muɓɓen jeɗɗiire.
Ndeen sakitii, min njottowii Roma.
15 Nde sakiraaɓe wonɓe Roma ɓeen nannoo garol amin fu, ngari faa Luumo
Abiya e nokku bi'eteeɗo Jipporɗe Tati faa njakkitoo min. Nde Pool yiinoo ɓe
ndeen, yetti Laamɗo, ɓeydorii cuusal.
16 Nde min njottinoo Roma ndeen, Pool hokkaa laawol jippoo e feere
muuɗum. Sordaasiijo ina hayba ɗum.

No Pool waajorii ley Roma

17 Balɗe tati caggal ɗuum, Pool noddi mawɓe Alhuudiyankooɓe. Nde ɓe
kawritinnoo ndeen, o wi'i ɓe:
—Sakiraaɓe! Mi waɗaay fay huunde ko luttundurta kam e yimɓe meeɗen
naa aadiiji maamiraaɓe meeɗen. Ammaa mi nanngaama Urusaliima, mi
wattaama e juuɗe Romankooɓe.
18 Ɓeen du yamtindake kam, de iɓe muuyunoo yoppude kam, sabo ɓe
tawraay kam fay sabaabu gooto kaanɗo warude kam.
19 Ammaa saabe Alhuudiyankooɓe ɓeen calake mi yoppee, ɗum waddani
kam nyaagaade sariya am faltiniree to kaananke Roma mawɗo oon. Mi
walaa fuu ko mi felda lenyol am.

---

* **28:11** E jamaanu oon, dorbotooɓe laanaaji na mbi'a kanji ndeenata ɗum'en.

20 Ɓum waɗi de noddumi on faa mi yi'a on, mi haalana on. Miɗo haɓɓorii
callali ɗi saabe mo Israa'iilankooɓe keɗii garol muuɗum oon.
21 Ɓe mbi'i mo:
—Min keɓaay ɓataaki yuuruki Yahuudiya kaaloohi haala maa. Katin du
fay gooto e sakiraaɓe ɓeen waraay humpiti min naa haalani min ko boni ko
ngaɓuɗaa.
22 Ammaa miɗen njiɗi kaalanaa min ko njiiɗaa e hakkillo maa, sabo miɗen
anndi yimɓe nokkuuje fuu na njedda laawol ngol njokkuɗaa ngool.
23 Ɓe kokkunduri nyalaande nde ɓe ngartoyta. Nyalaande ndeen yottii,
heewɓe ngari kawriti to jipporde makko toon. Gilla fajiri faa caggal kiraaɗe
imo fiirtana ɓe haala laamu Laamɗo, imo waajoo ɓe. Imo holla ɓe kabaaru
Iisaa gonɗo ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaɓe.
24 Woɓɓe maɓɓe njaɓi ko o haali ɗuum, woɓɓe njaɓaay.
25 Nde ɓe cankitotonoo ndeen tawi ɓe ndewraay hakkunde maɓɓe. Ndeen
Pool ɓeydi konngol gootol, wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo haalii goonga nde haalnoo e hunnduko annabi Esaaya,
wi'i maamiraaɓe mooɗon:
26 «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa ɗum:
On nanan faa wooɗa, de on paamataa.
On ndaaran faa laaɓa, de on nji'ataa.
27 Sabo lenyol ngol ɓernde muuɗum yoorii.
Ɓe cukkii noppi maɓɓe, ɓe muɓɓii gite maɓɓe.
Si wanaa noon fu gite maɓɓe nji'an, noppi maɓɓe nanan,
hakkillooji maɓɓe paaman.
Ndeen ɓe ngartan ɓe ndewa kam
de mi danna ɓe.»†
28 Pool ɓeydi katin, wi'i:
—Anndee, kisindam Laamɗo nuldaama yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe. Kamɓe ɓe kettindoto! [
29 Nde Pool haalnoo haalaaji ɗiin ndeen, Alhuudiyankooɓe ɓeen ndilli ina
njeddundura sanne hakkunde muɓɓen.]‡
30 Pool jooɗii suudu to luwi toon duuɓi ɗiɗi kiɓɓuɗi. Imo jaɓɓoo warooɓe
ndaarude mo ɓeen fuu.
31 Imo waajoo laamu Laamɗo. Imo jannginira tannyoral kabaaru Iisaa
Almasiihu Joomiraaɗo, walaa fuu ko haɗi mo.

† **28:27** Esaaya 6.9-10. ‡ **28:29** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 29.

Ɓataaki Pool yaade to Romankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu, mi
noddaaɗo faa mi laatoo nulaaɗo muuɗum. Wo mi cuɓaaɗo faa mi yottina
Kabaaru Laamɗo Lobbo.
2 Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamɗo aadinoo gilla e annabaaɓe muuɗum
ley Binndi ceniiɗi ɗiin.
3 Kabaaru oon wo haala Ɓiyiiko haalata. Fodde neɗɗaaku muuɗum wo
yuuruɗo e Daawda.
4 Fodde Ruuhu ceniiɗo du, holliraama wo Ɓii Laamɗo jom baawɗe ko
ummitii e maayde ɗuum. Oon woni Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
5 Saabe makko min keɓiri moyyere laataade nulaaɓe faa yimɓe yuuruɓe e
lenyi fuu ngoonɗina mo, ɗowtanoo mo, de innde makko teddinee.
6 Onon du, oɗon njeyaa e maɓɓe, onon ɓe Laamɗo noddi faa kawton e Iisaa
Almasiihu ɓeen.
7 Miɗo jowta on fuu, onon wonɓe ley Roma ɓe Laamɗo horsini de noddi faa
laatoo seniiɓe. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu
kokku on moyyere e jam.

No Pool yiɗiri yi'ude goonɗinɓe wonɓe Roma ɓeen

8 Ko artii fuu, miɗo yetta Laamɗo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe
mooɗon on fuu, sabo haala goonɗinal mooɗon ina haalee ley adunaaru fuu.
9 Laamɗo mo ndewammi e ɓernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru
Lobbo haala Ɓiyum ɗuum, wo seedee miɗo miccoo on wakkati fuu
10 e ley du'aawuuji am fuu. Miɗo ŋaaroo Laamɗo newnana kam laawol e
ley muuyɗe muuɗum no mi warda to mooɗon.
11 Sabo miɗo yiɗi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e
Ruuhu faa semmbinɗina on.
12 Woodi, ko njiɗumi wi'ude wo faa cemmbunduren ley goonɗinal ngal
kawtuɗen ngaal, goonɗinal am semmbina on, ngal mooɗon du semmbina
kam.
13 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: kile keewɗe ngaɗumi anniya mi waran to
mooɗon de miɗo faddaa faa hannden. Miɗo yiɗi warude faa danya ɓe keɓumi
hakkunde mooɗon saabe Almasiihu hono no keɓirmi yimɓe hakkunde lenyi
goɗɗi ni.
14 Tilay mi yaha to yimɓe fuu, yimɓe ngallu e wonɓe ladde, to joomiraaɓe
anndal e majjuɓe.
15 Ɗum wadi de miɗo yiɗi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yimɓe
Roma du.

Haala baawɗe Kabaaru Lobbo

16 Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawɗe Laamɗo faa hisina
goonɗinɗo mo fuu: Alhuudiyankooɓe tafon, de caggal ɗuum, lenyi goɗɗi fuu.
17 Sabo Kabaaru Lobbo oon ina ɓangina no Laamɗo fonnditorii, ina
ɓangina wo e goonɗinal tan neɗɗo ndaardetee ponnditiiɗo yeeso Laamɗo,
illa fuɗɗoode faa e timmoode. Wo noon Binndi ɗiin mbiiri: «Ponnditiiɗo
wuurdan goonɗinal.»*

Haala tikkere Laamɗo dow luttal yimɓe

* **1:17** Habakuk 2.4.

18 Tikkere Laamɗo ina ɓanga illa dow kammu ina jippoo dow luttugol
yimɓe e oonyaare muɓɓen fuu. Iɓe kaɗa goonga ɓangude saabe oonyaare
maɓɓe ndeen.
19 Si goonga ko neɗɗo waawi anndude e Laamɗo ɗuum ina laaɓani ɓe, sabo
Laamɗo hollii ɓe ɗum.
20 Sabo gilla Laamɗo tagi adunaaru ndu faa hannden, golle muuɗum ina
ɓangina sifa muuɗum mo yi'ataake oon faa laaɓa, ɗum woni baawɗe makko
faa abada ɗeen e no o worri fuu. Saabe ɗuum, yimɓe ɓeen ngalaa ko ɓe
njaaboo fey.
21 Fay si taweede iɓe anndi Laamɗo, ɓe teddiniraay ɗum no foti ted-
dinireede noon, ɓe njettaay mo du. Miilooji maɓɓe ɗiin laatake ɓoli, ɓerɗe
maɓɓe puuyɗe ɗeen du niɓɓii.
22 Iɓe njaara wo ɓe jom'en hakkillo, jako wo ɓe majjuɓe.
23 Ɓe loomtinirii teddeengal Laamɗo duumiiɗo oon tooruuji nanndudi e
yimɓe maayooɓe e pooli e kulle ɗe koyɗe nay e daasotooɗe.
24 Saabe ɗuum, Laamɗo yoppidi ɓe e muuyɗe yonkiiji maɓɓe tuunɗe faa ɓe
kuyfini ɓalli maɓɓe hakkunde maɓɓe.
25 Ɓe loomtinirii Laamɗo goongaajo oon e fewre, ɓe teddinii ko tagaa, ɓe
ndewi ɗum, ɓe njoppi Taguɗo oon. Oon woni jetteteeɗo faa abada! Aamiina.
26 Saabe ɗuum, Laamɗo yoppidi ɓe e muuyɗe terɗe maɓɓe cemtiniiɗe.
Rewɓe maɓɓe ɓeen mbattiti ko haani waɗeede e ɓalli muɓɓen e ko haanaa.
27 Hono noon worɓe ɓeen du njoppi wondude e rewɓe faa naati na
muuyundura. Worɓe ina ngaɗundura ko semtinii, de ɓe njomnitoree ley ɓalli
maɓɓe fodde majjere maɓɓe.
28 Saabe ko ɓe miilinoo anndude Laamɗo walaa ko nafata ɗuum, Laamɗo
yoppidi ɓe e majjere maɓɓe, faa ɓe ngadi ko neɗɗo haanaa waɗude.
29 Iɓe keewi oonyaare e bonanda e eelgal e nganyaandi fuu. Iɓe keewi
kiram e war-hoore e pooɗundural e jamba e anniya bonɗo. Wo ɓe nyo'ooɓe
yimɓe,
30 wo ɓe mbonkotooɓe, wanyuɓe Laamɗo. Wo ɓe huyfinooɓe yimɓe, wo ɓe
mawninkiniiɓe, mantotooɓe. Iɓe piloo laabi kesi faa ɓe ngaɗa ko boni. Iɓe
calanoo saaraaɓe maɓɓe.
31 Ɓe ngalaa hakkillo, ɓe koolnaaki, ɓe yoorɓe ɓerɗe, ɓe ngalaa yurmeende.
32 Iɓe anndi ko Laamɗo yamiri: gaɗoowo golleeji ɗi fuu ina haani maayde.
Ammaa wanaa golleeji ɗiin tan ɓe ngaɗata, iɓe njardoo woɓɓe du ngaɗa ɗi.

2

Haala jukkungo Laamɗo

1 Ndelle, aan peloowo woɓɓe oon, mo laatiɗaa fuu a walaa ko njaaboɗaa.
Sabo si a felii goɗɗo, aɗa liɓa hoore maa, sabo aan du aɗa waɗa ɗum.
2 Eɗen anndi Laamɗo ina saroo waɗooɓe hono golleeji ɗiin fodde goonga.
3 Aan peloowo waɗooɓe iri golleeji ɗiin tawee hono noon ngaɗirtaa, yalla
aɗa sikki a daɗan jukkungo sariya Laamɗo ngoon naa?
4 Naa a jawɗo moyyuki Laamɗo mawki kiin, kam e munyal muuɗum
e heese muuɗum naa? Yalla a faamaay moyyuki muuɗum ina yaare faa
tuubaa?
5 Ammaa ko a joorɗo ɓernde, a caliiɗo tuubude ɗuum, aɗa waddana hoore
maa tikkere Laamɗo nyannde Laamɗo ɓanginta tikkere muuɗum e sariya
mum ponnditiiɗo oon.
6 Sabo Laamɗo barjoto mono fuu golle muuɗum.

7 Waɗooɓe ko woodi e ley munyal, filotooɓe darja e teddeengal e ko
duumotoo ɓeen, keɓan nguurndam nduumiiɗam.
8 Ammaa filotooɓe ko nafata ko'e muɓɓen, saliiɓe goonga de ina kaɓɓii e
bonanda ɓeen, jukkungo naawngo keɓata.
9 Torra e ɓillaare ngoodanii gaɗoowo ko boni fuu: Alhuudiyankooɓe tafon,
de lenyi goɗɗi njokka.
10 Ammaa darja e teddeengal e jam ngoodanii gaɗoowo ko woodi fuu,
Alhuudiyankooɓe tafon, de lenyi goɗɗi njokka.
11 Sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.
12 Kala gaɗoowo hakke mo anndaa Tawreeta Muusaa halkan tawa saro-
raaka Tawreeta oon. Katin du gaɗoowo hakke tawi na anndi Tawreeta,
sarorte Tawreeta oon.
13 Yimɓe ndaardataake fonnditiiɓe yeeso Laamɗo e hettindanaade
Tawreeta tan. Wo waɗooɓe ko Tawreeta wi'i ɓeen ndaardetee wo
fonnditiiɓe.
14 Ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen, e rafi muɓɓen anndude Tawreeta
fuu, si ɓe ngaɗirii no Tawreeta oon wi'iri ni e ley muuyɗe ko'e maɓɓe, ɓe kollii
iɓe njogii Tawreeta e ley hakkillooji maɓɓe fay si ɓe ngalaa Tawreeta Muusaa
oon.
15 Ɓe kollii ko Tawreeta Muusaa oon yamiri ɗuum ina winndaa e ɓerɗe
maɓɓe. Ɓerɗe maɓɓe ina ceedanoo ɓe, wakkati wakkati miilooji maɓɓe na
pela ɓe, wakkati gom du na laamna ɓe.
16 Ɗum ɓangowan nyannde Laamɗo yamirta Iisaa Almasiihu saroo ko
suuɗii ley ɓerɗe ɗuum, no fotirta e Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon.

No Alhuudiyankooɓe ngorri e Tawreeta Muusaa

17 Aan, bi'uɗo wo a Alhuudiyanke, aɗa tuugii Tawreeta Muusaa, aɗa
mantoroo kawtal maa e Laamɗo,
18 aɗa anndi muuyɗe Laamɗo, aɗa waawi suɓaade ko woodi sabo a janngi-
naama Tawreeta oon.
19 A tannyorii wo a ɗowoowo wumɓe, wo a annoora wonɓe e nimre ɓeen.
20 Aɗa waajoo ɓe njanngaay ɓeen, aɗa janngina sukaaɓe saabe ko njogiɗaa
anndal e goonga faa hiɓɓi e ley Tawreeta Muusaa oon ɗuum.
21 Woodi ndelle, aɗa tindina woɓɓe, yalla a tindintaa hoore maa naa? Aɗa
waajoo taa mbujjee, a wujjataa naa?
22 Aɗa wi'a taa njeenee, a jeenataa naa? Aɗa harmina tooruuji, a wujjataa
ley cuuɗi majji toon naa?
23 Aan mantortooɗo Tawreeta, a huyfintaa innde Laamɗo e luttugol maa
Tawreeta oon naa?
24 Ɗum waɗi de Binndi ɗiin mbi'i: «Onon ngaɗi de yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe ɓeen ina mbonkoo innde Laamɗo.»*
25 Woodi, si aɗa hayba jamirooje Tawreeta, taadagol Alhuudiyankooɓe ina
waawi nafude ma. Ammaa si aɗa lutta jamirooje ɗeen, a laatake hono mo
taadaaki ni.
26 Si mo taadaaki haybii jamirooje Tawreeta, wanaa Laamɗo ndaardan
joomum hono o taadiiɗo nii naa?
27 Mo taadaaki de na hayba Tawreeta Muusaa oon, kam saroyte aan
luttuɗo Tawreeta oon, fay si a taadiiɗo anndude Binndi ɗiin.
28 Sabo wanaa ko yi'etee ɗuum waɗata neɗɗo Alhuudiyanke jaati, wanaa
ko golletee e ɓanndu ɗuum woni taadagol.

---

* **2:24** Esaaya 52.5.

29 Wo ko yi'ataake ɗuum waɗata neɗɗo Alhuudiyanke jaati, taadagol du ley
ɓernde muuɗum tawetee. Wo Ruuhu gollata ɗum, wanaa binndi. Manoore
neɗɗo oon, wanaa to yimɓe yuurata, wo to Laamɗo nde yuurata.

3

1 Ndelle, ɗume Alhuudiya'en ɓurdi lenyi goɗɗi? Ɗume woni nafaa taadagol?
2 Ina heewi e alhaaliiji fuu. Ko artii fuu, Laamɗo halfinii ɓe konngol
muuɗum.
3 Goonga, woɓɓe maɓɓe koolnaaki. Yalla ɗum ina waawi bonnude ko
Laamɗo wo koolniiɗo ɗuum naa?
4 Ɗum waawaa koy! Fay si yimɓe fuu wo fewooɓe, tilay Laamɗo kaa
annditee wo goongante. Wo hono noon winndiraa:
«Fonnditaare maaɗa ina annditee e ko kaalataa ɗuum,
si a sardaama du fu, a liɓan.»*
5 Ɗo mi haaldan hono no woɓɓe kaaldata ni: si oonyaare meeɗen ina ɓeyda
hollude fonnditaare Laamɗo ndeen, noy mbi'eten? Yalla en mbi'an Laamɗo
wo oonyiiɗo si jippinii tikkere muuɗum dow meeɗen naa?
6 Fay seeɗa! Sabo si Laamɗo wo oonyiiɗo, noy o sarortoo adunaaru ndu?
7 Goɗɗo na waawi wi'ude faa hannden: si fewre am ɓeydii hollude goon-
galaaku Laamɗo faa ɗum mawninii teddeengal muuɗum, ko waɗi miɗo saree
hono wo mi luttoowo?
8 Si neɗɗo na miilira nii fu, wi'an: «Ngaɗen ko boni faa ko wooɗi funta.»
Won mbonkotooɓe ina mbi'a enen du eɗen mbiira noon. Yimɓe ɓeen kaa,
jukkungo muɓɓen ina foti e golle muɓɓen.

No yimɓe fuu ndonkiri laataade fonnditiiɓe

9 Ndelle, enen Alhuudiyankooɓe ɓeen, eɗen ɓuri yimɓe heddiiɓe naa? En
ɓuraa koy. Sabo mi hollii Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke fuu e ley
hakkeeji ngoni.
10 Wo hono no winndiraa:
«Walaa fuu ponnditiiɗo, fay gooto,
11 fay gooto walaa paamal,
fay gooto filataako Laamɗo.
12 Yimɓe fuu mbosake laawol, fuu laatake ɓolɓe.
Walaa fuu gaɗoowo ko wooɗi, fay gooto.»†
13 «Kunnduɗe maɓɓe ina nga'i hono caabeeje udditiiɗe ni,
ɗemle maɓɓe ina kaala hiila.
Toni maɓɓe ina caawi tooke bolle.»‡
14 «Kunnduɗe maɓɓe ina keewi kuddi e haalaaji mettuɗi.»§
15 «Koyɗe maɓɓe ina njaawi rufude yiiyam.
16 Bonanda e mettorgal ina njokki ɓe to ɓe njahata fuu,
17 ɓe anndaa laawol jam.»*
18 «Kulol Laamɗo walaa e ɓerɗe maɓɓe fey.»†
19 Eɗen anndi huunde fuu ko Tawreeta Muusaa oon wi'i, wo wonɓe e ley
muuɗum ɓeen haaldi, faa kunnduɗe fuu ndeyyinoo, de yimɓe adunaaru fuu
paama ina poti e hiiteede kiite Laamɗo.
20 Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiiɗo yeeso Laamɗo saabe haybude
muuɗum Tawreeta Muusaa. Si goonga, golle Tawreeta oon haaɗii e an-
ndinde yimɓe ko woni hakke.

---

* **3:4** Jabuura 51.6. † **3:12** Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ **3:13** Jabuura 5.10, 140.4. § **3:14** Jabuura 10.7. * **3:17** Esaaya 59.7-8. † **3:18** Jabuura 36.2.

No yimɓe laatortoo fonnditiiɓe yeeso Laamɗo

21 Ammaa joonin Laamɗo ɓanginii no fonnditaare muuɗum heɓirtee ko
wanaa haybude Tawreeta Muusaa. Tawreeta oon e dewte annabaaɓe ɗeen
kaaliino kabaaru majjum:
22 o ndaardan goondinɓe ɓeen fuu wo fonnditiiɓe saabe goondinal muɓɓen
Iisaa Almasiihu. Sabo walaa ko senndi yimɓe:
23 yimɓe fuu luttii, kewtaay yottaade darja Laamɗo.
24 Ammaa Laamɗo tiigorake ɓe fonnditiiɓe e dokkal saabe hinney
muuɗum. O waɗirii ɗum e Iisaa Almasiihu dimɗinɗo ɓe oon.
25 Wo kam Laamɗo waɗi kirsamaari ittoori hakkeeji‡, faa ittiri hakkeeji
goondinɓe ɗiin e yiiyam muuɗum. Hono noon Laamɗo holliri fonnditaare
muuɗum, fay si jukkaakino luttuɓe arande
26 saabe munyal muuɗum. O waɗirii ɗum faa o ɓangina fonnditaare
makko ley jamaanu mo ngonɗen o, faa o holla wo o ponnditiiɗo, woodi du,
neɗɗo fuu goondinɗo Iisaa, o ndaardan ɗum ponnditiiɗo.
27 Ndelle, ɗume neɗɗo waawi mantoraade? Walaa! Haybude Tawreeta
Muusaa oon waɗi ɗum naa? Wanaa! Goondinal tan waɗi ɗum!
28 Sabo miɗen anndi neɗɗo ndaardete ponnditiiɗo saabe goondinal
muuɗum, wanaa saabe haybugol muuɗum Tawreeta.
29 Naa Laamɗo wo Laamɗo Alhuudiyankooɓe tan naa? Wanaa wo o
Laamɗo lenyi goɗɗi ɗiin du naa? Goonga, wo o Laamɗo lenyi goɗɗi ɗiin du.
30 Sabo Laamɗo gooto woodi, ndaardoowo taadiiɓe ɓeen fonnditiiɓe saabe
goondinal muɓɓen, ɓe taadaaki ɓeen du o ndaardan ɗum'en fonnditiiɓe
saabe goondinal muɓɓen.
31 Ndelle, min ngaɗii Tawreeta Muusaa oon wo ɓolum saabe goondinal
naa? Fay seeɗa! Min ɓoldinaay mo, min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

1 Ɗume mbi'eten dow Ibrahiima maami en oon? Ɗume o ekitii dow kabaaru
oon?
2 Si tawiino o laatake ponnditiiɗo saabe golleeji makko ɗiin, ndeen imo
waawunoo mantaade. De yeeso Laamɗo kaa o waawaa mantaade.
3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii: «Ibrahiima goondinii Laamɗo, de Laamɗo hiisorii
mo saabe majjum wo o ponnditiiɗo.»*
4 Woodi, si neɗɗo gollii fu, njobdi muuɗum hiisortaake hono moyyere, wo
ko tilsi yoɓeede.
5 Ammaa yeeso Laamɗo neɗɗo waawaa yowude jikke muuɗum dow golle
mum. Sanaa o goondina Laamɗo baawɗo nanngirde bonɓe wo fonnditiiɓe
oon, ndeen goondinal makko hiisete wo fonnditaare.
6 Noon Daawda du haaliri dow barke neɗɗo mo Laamɗo hiisorii ponndi-
tiiɗo baka golleeji ngalaa. O wi'ii:
7 «Barke woodanii yimɓe ɓe lutti muɓɓen njaafaa,
ɓe hakkeeji muɓɓen mooytaa.
8 Barke woodanii neɗɗo fuu mo Joomiraaɗo hiisaaki hakkeeji
muuɗum.»†

‡ **3:25** Haala kirsamaari kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du. * **4:3** Fuɗɗoode 15.6. † **4:8** Jabuura 32.1-2.

9 Yalla taadiiɓe ɓeen tan njeyi barke oon naa? Yalla ɓe taadaaki ɓeen ngalaa
toon naa? En mbi'ii: wo saabe goondinal Laamdo hiisorii Ibrahiima wo
ponnditiido.
10 Ndelle, noy Ibrahiima worrunoo nde ndaardanoo wo ponnditiido
ndeen? O taadiido naa o wanaa? Si goonga, o ndaardaama o ponnditiido
gilla o taadaaki.
11 Taadagol makko du wo maande holloore fonnditaare makko saabe
goondinal ngal o woodunoo gilla o taadaaki. Hono noon, o laatorii maama
goondinɓe ɓe taadaaki ɓeen fuu, faa ɓeen du kiisoree wo fonnditiiɓe.
12 Kanko woni baaba taadiiɓe du, de ɓe kaadaay e taadagol tan. Wo
ɓe jokkuɓe laawol makko du, kanko baaba meeden Ibrahiima goondindo
Laamdo gilla taadaaki.

Amaana mo Laamdo wadani Ibrahiima

13 Laamdo aadake hokkude Ibrahiima e yuwdi muudum adunaaru ndu.
Amaana oon daraaki dow ko Ibrahiima jokki Tawreeta oon, ammaa darake
dow fonnditaare nde Ibrahiima heɓi saabe goondinal muudum ndeen.
14 Sabo si amaana oon darake dow jokkugol Tawreeta fu, goondinal
laatake ɓolal, woodi amaana oon du nafataa.
15 Sabo jamirooje Tawreeta deen wo jukkungo Laamdo ngaddata. De si
jamirooje ngalaa fu, lutti du ngalaa.
16 Ndelle, amaana Laamdo oon wo dow goondinal yowii, faa laatoo
moyyere makko. O tabitan e yuwdi Ibrahiima fuu, wanaa hokkaaɓe Tawreeta
tan, ammaa goondinirɓe no Ibrahiima goondiniri ni ɓeen fuu. Kanko woni
maama meeden en fuu.
17 Dum ina hawra e ko winndaa dow Ibrahiima: «Mi wadii ma baaba lenyi
keewdi.»‡ Wo noon dum laatorii yeeso Laamdo mo Ibrahiima goondini,
kokkoowo maayɓe nguurndam, jamiroowo ko walaa duum laatoo.
18 Fay si Ibrahiima walaa daliili dow ko yowa jikke muudum heɓude yuwdi
katin, o heddii imo goondini. Wo nii o laatorii baaba lenyi keewdi no Laamdo
wiirunoo mo ni: «Hono nii yuwdi maada fotata.»§
19 Ibrahiima duuɓi muudum ina ngada hono hemre, ammaa goondinal
mum lokkidaay nde yi'unoo ɓanndu mum naywii, deekum Saaratu oon du
naywii, faltake rimude.
20 O sikkitiraay amaana Laamdo oon. Ko laatii dey, goondinal makko ɓeydii
semmbe, o teddini Laamdo.
21 O tannyorii Laamdo ina waawi tabintinde amaana muudum.
22 Saabe duum, «Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido.»
23 Ko Binndi diin mbi'i «Laamdo hiisorake mo wo o ponnditiido» duum,
wanaa saabe makko tan winndiraa.
24 Idum winndiraa saabe meeden enen du. Laamdo hiisorto en fonnditiiɓe,
enen goondinɓe Laamdo iirtinii Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon.
25 O hokkitiraama, o maayi saabe lutti men, de o iirtinaa faa ndaardeden
fonnditiiɓe.

5

Haala jam hakkunde meeden e Laamdo

1 Ko keɓuden ndaardeede fonnditiiɓe saabe goondinal duum, wadii jam
hakkunde meeden e Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

‡ **4:17** Fuddoode 17.5. § **4:18** Fuddoode 15.5.

2 Kam udditani en dammbugal hinney Laamɗo mo ngonɗen joonin saabe
goondinal meeɗen. Ley majjum eɗen ceyoroo jikke wondude e darja
Laamɗo.
3 Wanaa ɗum tan, eɗen ceyoroo torraaji meeɗen du sabo eɗen anndi
torraaji ndimata munyal,
4 munyal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.
5 Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniiɗo mo kokkaɗen oon hebbinii
en njinngu Laamɗo.
6 Sabo ley wakkati mo Laamɗo suɓii oon, nde tawanoo en ngalaano
semmbe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttuɓe Laamɗo.
7 Ina tiiɗi ko goɗɗo jaɓa maayande neɗɗo fay si wo ponnditiiɗo. Ina hasii
goɗɗo suusa maayande lobbo.
8 Ammaa Laamɗo hollii no yiɗiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en
luttuɓe.
9 Joonin ko ndaardaɗen en fonnditiiɓe saabe yiiyam makko ɗuum, tanny-
oral en ndaɗan tikkere Laamɗo du saabe makko.
10 Sabo nde laatinoɗen wayɓe Laamɗo ndeen, Laamɗo rewrintinii en e
muuɗum saabe maayde Ɓiyum. Ko ndewrintinaɗen e makko joonin ɗuum,
sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Ɓiyiiko oon du.
11 De wanaa ɗuum tan, ammaa eɗen ceyoroo Laamɗo saabe Joomiraaɗo
men Iisaa Almasiihu, dewrintinɗo en e Laamɗo oon.

No Aadama nanditirta e Almasiihu

12 Joonin le, wo saabe neɗɗo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi
hakkeeji ɗiin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimɓe fuu,
sabo ɓe fuu ɓe luttii.
13 Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeeji ina ngoodi e
adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeeji kiisataake.
14 Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimɓe
ɓe ngaɗaay hakke iri mo Aadama waɗi nde luttunoo yamiroore Laamɗo.
Aadama oon wo alhaali garoowo oon.
15 Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamɗo. Goonga,
yimɓe heewɓe maayii saabe luttal neɗɗo gooto. Ammaa hinney Laamɗo,
kam e dokkal ngal hokki yimɓe heewɓe saabe neɗɗo gooto ina ɓuri ɗum fuu
manngu. Neɗɗo oon woni Iisaa Almasiihu.
16 Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamɗo rimata ɗuum e ko luttal
neɗɗo gooto rimata ɗuum. Sabo sariya waɗaama dow luttal gootal ngaal, de
ɗum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamɗo mawnde wari caggal lutti
keewɗi, de ɗum waddi fonnditaare.
17 Wo saabe luttal neɗɗo gooto maayde laamorii yimɓe. Ammaa ɗum
waawaa fonndeede e laamagol heɓooɓe moyyere Laamɗo heewnde e dokkal
fonnditaare ɓeen. Ɓeen laamortoo e nguurndam saabe neɗɗo gooto. Oon
woni Iisaa Almasiihu.
18 Ndelle, no luttal neɗɗo gooto waddirani yimɓe fuu jukkungo ni, hono
noon du gollal ponnditiingal ngal neɗɗo gooto golli ina laatanoo yimɓe fuu
fonnditaare e nguurndam.
19 No salaare neɗɗo gooto waɗiri yimɓe heewɓe luttuɓe ni, hono noon
ɗowtaare neɗɗo gooto du waɗiroyta heewɓe ndaardee fonnditiiɓe.
20 Tawreeta naatii faa lutti ɓeyda annditeede. Ammaa fay ko lutti keewi
ɗuum fu, hinney Laamɗo ɓuri heewude.

21 Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamɗo
oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam ndu-
umiiɗam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muuɗum

1 Ndelle, ɗume mbi'eten? En keddoto e hakkeeji yalla hinney Laamɗo ina
ɓeydoo naa?
2 Kayto! Ɗum waawaa laataade! En ceedii e hakkeeji faa laatoɗen maayɓe
to majji. Ndelle noy mbuurdirten ley majji katin?
3 Oɗon anndi lootagal meeɗen batisima kaɓɓungal en e Iisaa Almasiihu
ngaal hawtii en e maayde muuɗum du.
4 Ndelle, e ley lootagal batisima ngaal en maaydii e makko, en uwidaama
e makko. Ndeen du, no Almasiihu iirtorii e hakkunde maayɓe saabe baawɗe
Baabiiwo tedduɗe ɗeen, enen du en mbuurda noon nguurndam kesam.
5 Sabo si en kawtii e makko ley maayde nanndunde e maayde makko, en
kawtan e makko ummitagol nanndungol e ngol makko.
6 Ndelle eɗen paami ɗum ɗo: tomottaaku meeɗen kiinngu nguun tonti-
daama e makko dow leggal palaangal, faa baawɗe ɓalli men luttooji ɗiin
kalka, faa tawee en nganaa maccuɓe hakke katin.
7 Sabo si neɗɗo maayii fu, yaltii e hawju hakke.
8 Ko maayduɗen e Almasiihu ɗuum, eɗen koolii en mbuurdan e makko du.
9 Sabo eɗen anndi ko Almasiihu iirtii e hakkunde maayɓe ɗuum, maayataa
katin. Maayde walaa baawɗe dow makko katin.
10 Ko o maayi ɗuum, wo saabe hakkeeji yimɓe nde wootere faa abada.
Joonin ko o wuuri ɗuum, wo muuyɗe Laamɗo o wuurani.
11 Hono noon, onon du, laatee maayɓe ɓe hakkeeji laamaaki, de
laatanoɗon Laamɗo wuuruɓe e kawtal Iisaa Almasiihu.
12 Ndelle, taa accee hakke laamoo ɓalli mooɗon maayooji ɗiin faa njokkon
muuyɗe majji.
13 Taa kokkitiree terɗe ɓalli mon hakke, taa ngaɗon ɗe kaɓitirɗe oonyaare.
Kokkee ko'e mon Laamɗo, sabo on iirtinaama e maayde, oɗon mbuuri.
Kokkee terɗe mooɗon Laamɗo faa ɗe laatoo kaɓitirɗe fonnditaare.
14 Hakke laamataako on katin, sabo on ngalaa ley jamirooje Tawreeta. Wo
ley hinney Laamɗo ngonɗon.

No yimɓe laatortoo gollooɓe ɗowtaniiɓe fonnditaare

15 Ndelle noy? Yalla en ngaɗan hakke sabo ley hinney ngonɗen wanaa ley
Tawreeta naa? Kayto! Ɗum waawaa laataade!
16 On paamaay naa? Si on kokkii goɗɗo ko'e mon faa ngollanon ɗum,
ɗowtanoɗon ɗum fu, on laatake maccuɓe mo ɗowtantoɗon oon. Ndelle,
naa on laatake maccuɓe hakke jaaroowo on e maayde, naa on ɗowtanake
Laamɗo jaaroowo on e fonnditaare.
17 Ammaa jettooje ngoodanii Laamɗo! Arande wo on maccuɓe hakke, de
joonin on laatake jokkirɓe laawol ngol njannginaɗon ngool e ɓerɗe laaɓuɗe.
18 On ndimɗinaama e hakke, on laatake maccuɓe fonnditaare.
19 Miɗo haalda ɗo no yimɓe paamirta ni saabe lokkaaku mooɗon. Arande
oɗon ngattunoo terɗe mon ley hawju tuundi e bonanda faa ko boni ɓeydoo.
Joonin kaa, ngaɗiron ɗe noon ley hawju fonnditaare faa ngollon ko senii.
20 Nde ngonnoɗon ley maccungaaku hakke ndeen, on laataakino gollooɓe
ɗowtaniiɓe fonnditaare.

21 Nafaa oye keɓuɗon e majjum wakkati oon? Fay huunde, si wanaa ko
cemtirton hannden ɗuum, sabo cakitte majjum wo maayde.
22 Ammaa joonin, on ndimɗinaama e maccungaaku hakke, on laatake
maccuɓe Laamɗo. Nafaa mo keɓuɗon wo joonnde seniinde, de cakitte
majjum du wo nguurndam nduumiiɗam.
23 Sabo njobdi hakke wo maayde, ammaa dokkal Laamɗo wo nguurndam
nduumiiɗam e ley kawtal Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo meeɗen.

7

No yimɓe kaɓɓitiraa e jamirooje Tawreeta

1 Sakiraaɓe, miɗo haalana on onon anduɓe Tawreeta Muusaa. Oɗon
anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana neɗɗo haddi nguurndam muuɗum
tan.
2 Hono nii debbo ɓaŋaaɗo du, jamirooje kaɓɓiri ɗum e gorum oon si gorum
oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o haɓɓitaama e jamirooje
kaɓɓunooɗe mo ɗeen.
3 Si goɗɗo ɓaŋii mo e ley nguurndam goriiko oon, wi'ete wo o jeenoowo.
Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje ɗeen njoppan mo, o wi'ataake
jeenoowo si o ɓaŋundurii e gorko goɗɗo.
4 Sakiraaɓe am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maayɓe. On
yuwii e ley muuɗum saabe ɓanndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa
njeyaɗon e muuɗum. Kam woni mo Laamɗo iirtini e hakkunde maayɓe oon
faa ngollen ko welata Laamɗo.
5 Wakkati nde ngonnoɗen ley hawju muuyɗe terɗe ndeen, muuyɗe meeɗen
bonɗe ɗe Tawreeta ummini ɗeen ina ngolla e ɓalli men faa njaara en to
maayde.
6 Ammaa joonin, en ndimɗinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta
kaɓɓunooɗo en oon, en laatake maayɓe, faa mbaawen gollande Laamɗo dow
laawol kesol ngol Ruuhu muuɗum hawjii, wanaa dow laawol kiinngol ngol
binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

7 Ndelle, ɗume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa
koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi
anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko
a jeyaa!»
8 Ammaa hakke adii ko jamirooje kaɗi ɗuum, de waɗi e am siyiiji muuyɗe
terɗe fuu. Sabo si Tawreeta walaano fu, hakke wo huunde waatunde.
9 Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, miɗo
wuurnoo, ammaa ko kaɗaaɗi ɗiin ngari ɗuum, hakkeeji laatii buurɗi,
10 de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunooɗe waɗande kam nguurn-
dam ɗeen, laatii jaarooje kam to maayde.
11 Sabo hakke adii kaɗaaɗi ɗiin, de hiili kam, wardi kam ɗi.
12 Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniiɗo, jamirooje ɗeen du wo ceniiɗe, wo
ponnditiiɗe, wo moyyuɗe.
13 Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Ɗum waawaa
laataade! Wo hakke waɗi ɗum. Hono nii hakke annditirtee wo hakke jaati,
sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje ɗeen
kolli hakke oon wo huunde bonnde faa faltii haddi.

Haala durwugol neɗɗo e hakke

14 Eɗen anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniiɗo yuuri. De miin kaa,
mi adunanke tan mo hakke dawrani.
15 Sabo mi faamaay ko ngaɗammi ɗuum: ko njiɗumi waɗude ɗuum, mi
waɗataa ɗum, de ko mbanyumi ɗuum, wo ɗuum ngaɗammi.
16 Si miɗo waɗa ko mi yiɗaa waɗude ɗuum, ina holla mi jaɓii jamirooje
Tawreeta ɗeen ina mboodi.
17 Ndelle, wanaa miin waɗirta noon, wo hakke gonɗo ley am.
18 Miɗo anndi e ley am, ɗum woni e ley ɓanndu am, ko woodi walaa e
muuɗum. Yiɗude waɗude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa waɗude
ɗum.
19 Mi waɗataa ko woodi ko njiɗumi ɗuum, wo ko boni ko mi yiɗaa ɗuum
ngaɗammi.
20 Ammaa si mi waɗii ko mi yiɗaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke
gonɗo ley am oon.
21 Ko taykiimi dey: wakkati fuu miɗo yiɗi waɗude ko woodi, de ko boni ina
woni e am, ina haɗa kam.
22 E ley ɓernde am miɗo seyoroo Jamirooje Laamɗo ɗeen.
23 Ammaa miɗo maata al'aada bonɗo e ley ɓanndu am, ina haɓa e laawol
ngol hakkillo am wi'i na woodi ngool. Al'aada bonɗo oon ina waɗa kam
maccuɗo hakke gonɗo ley ɓanndu am oon.
24 Kay, miɗo yurminii! Moy waawi dannude kam e ɓanndu yaarooru kam
to maayde ndu?
25 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu!
Ndelle miin, e ley hakkillo am wo mi maccuɗo jamirooje Laamɗo, ammaa
e ɓanndu am wo mi maccuɗo laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtuɗam e Ruuhu Laamɗo

1 Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen,
2 sabo baawɗe Ruuhu kokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu ɗeen
ndimɗinii en e baawɗe hakke e maayde fuu.
3 Ko Tawreeta Muusaa waawaayno waɗude saabe lokkaaku ɓalli men, wo
ɗuum Laamɗo waɗi. O nuli Ɓiyiiko e ley tagaadi nanndundi e ɓiɓɓe-Aadama
jom'en hakkeeji ɓeen faa itta hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii hakke
golloowo e ley ɓalli men.
4 Ɗum fuu wo faa laaɓal ngal Tawreeta yamiri ngaal hiɓɓa e dow meeɗen,
enen jokkuɓe Ruuhu ɓe nganaa jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen.
5 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen, muuyɗe terɗe na ndawrana hakkillooji
muɓɓen. De jokkuɓe Ruuhu ɓeen, wo Ruuhu dawranta hakkillooji muɓɓen.
6 Hakkillo jokkoowo muuyɗe terɗe muuɗum, na waddana joomum
maayde. Hakkillo jokkoowo ko Ruuhu jeyi du, na waddana joomum ngu-
urndam e jam.
7 Sabo hakkillo jokkoowo muuyɗe terɗe muuɗum tan ina wanyi Laamɗo.
Joomum ɗowtantaako Jamirooje Laamɗo ɗeen. Si goonga du, waawaa.
8 Jokkuɓe muuyɗe terɗe ɓeen mbaawaa welude Laamɗo.
9 De onon le, on njokkataa muuyɗe terɗe, ammaa oɗon njokka Ruuhu, si
goonga fu Ruuhu Laamɗo ina woni ley ɓerɗe mooɗon. Neɗɗo fuu mo walaa
Ruuhu Almasiihu oon, waldaa e Almasiihu.
10 Kaa si Almasiihu ina woni e mooɗon, fay si taweede ɓalli mon wo
maayɗi saabe hakke, yonkiiji mon kaa wo buurɗi saabe on ndaardaama on
fonnditiiɓe.

11 Si Ruuhu Laamɗo ina woni ley ɓerɗe moodon, Laamɗo buurtindo Iisaa
Almasiihu e hakkunde maayɓe oon, hokkan ɓalli mon maayooji ɗiin nguurn-
dam, hokkiran ɗum Ruuhu muuɗum gondo ley ɓerɗe mon oon.
12 Ndelle, sakiraaɓe, won ko tilsani en, de ɗum wanaa jokkude muuyɗe
terɗe.
13 Sabo si on mbuurdii oɗon njokka muuyɗe terɗe, on maayan. Ammaa si
on mbardii muuyɗe ɗeen Ruuhu Laamɗo fu, on mbuuran.
14 Ɓe Ruuhu Laamɗo ɗowata fuu wo ɓiɓɓe Laamɗo.
15 Laamɗo hokkaay on Ruuhu gaɗoowo on maccuɓe faa ngarton e kulol.
O hokkii on Ruuhu gaɗoowo on ɓiɓɓe Laamɗo. Kam waɗata faa noddiren
Laamɗo «Abba».
16 Ruuhu oon e hoore muuɗum na hawta e ɓerɗe meeɗen faa laamna en
wo en ɓiɓɓe Laamɗo.
17 Si en ɓiɓɓe, wo en ronooɓe du. En ndonan ko Laamɗo aadinoo ɗuum, en
ndondan e Almasiihu du. Sabo sini en njardi torra e makko fu, en keɓidan e
makko teddeengal du.

Haala teddeengal garoowal

18 Mi hiisake torraaji wakkati joonin mbaawaa fonndeede e teddeengal
ngal Laamɗo ɓanginanta en.
19 Si goonga, tagoore fuu ina heppi nyannde nde Laamɗo ɓanginta ɓiɓɓe
muuɗum ndeen.
20 Sabo tagoore ndeen ina faddee hiɓɓinde ko nde jeyi gollude. Wanaa e
muuyɗe mayre ɗum waɗaa, wo Laamɗo muuynoo ɗum. Ammaa jikke ina
heddii,
21 sabo tagoore ndeen rimɗinte e maccungaaku nyolngu, yaaree e ley
ndimaaku e teddeengal ngal ɓiɓɓe Laamɗo ndesanaa.
22 Sabo eɗen anndi, faa joonin tagoore ndeen fuu ina uuma ina tampi e
naawalla ŋatawere.
23 Wanaa ko tagaa tan uumata, enen heɓirɓe Ruuhu Laamɗo oon hono
dokkal Laamɗo artiingal, enen du eɗen uuma. Eɗen keppi Laamɗo waɗaay
en ɓiɓɓe muuɗum, de rimɗina ɓalli men.
24 En kisinaama, de wo ley jikke dow ko warata tafon. De jikke keɓaaɗo
selii laataade jikke, sabo neddo yowataa jikke e dow ko heɓi.
25 Ammaa si eɗen njowi jikke e dow ko en keɓaay tafon, en ndoomiran ɗum
munyal.
26 Katin du, Ruuhu waran na walla en e lokkaaku men. Sabo si goonga,
en anndaa no kaanɗen waɗirde du'aare ni. Ammaa Ruuhu oon e hoore
muuɗum nyaaganto en Laamɗo, nyaagoranoo en uumaali ɓurɗi haalaaji
luggude.
27 Laamɗo kumpitiiɗo ko woni ley ɓerɗe men oon du ina anndi anniya
Ruuhu, sabo wo e muuyɗe makko Ruuhu oon nyaagirantoo seniiɓe ɓeen.
28 Eɗen anndi Laamɗo ina gollira huunde fuu faa laatanoo yiɗuɓe ɗum ko
woodi, ɓe o noddi fodde anniya makko.
29 Sabo ɓe Laamɗo anndi gilla tagaaka ɓeen, o fodanake ɗum'en nanndude
e Ɓiyiiko oon, faa Ɓiɗɗo oon laatoo afo ardiiɗo dow sakiraaɓe heewɓe.
30 Katin du ɓe o fodanii ɓeen, o noddii ɗum'en, ɓe o noddi ɓeen, o tiigorake
ɗum'en fonnditiiɓe, ɓe o tiigorii fonnditiiɓe ɓeen du, o hokkii ɗum'en ngeɗu
muɓɓen e teddeengal makko.

Haala njinngu Almasiihu

31 Caggal ɗuum fuu, ɗume mbi'eten? Si Laamɗo ina wondi e meeɗen, moy
waawani en?

32 Kanko, fay Ɓiyiiko oon e hoore muuɗum o haɗaay en, o hokkitirii ɗum
saabe meeɗen en fuu. Si noon woni moyyere makko, wanaa o hokkidan en
e muuɗum huunde fuu naa?
33 Moy yaarata ɓe Laamɗo suɓii ɓeen sariya? Fay gooto, sabo Laamɗo
tiigorake ɓe fonnditiiɓe!
34 Moy waawi felude ɓe yeeso sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasiihu
maayii, ko ɓuri ɗum du, o iirtake. Imo jooɗii gere nyaamo Laamɗo, imo
nyaaganoo en.
35 Ɓume waawi senndude en e njinngu Almasiihu? Tiiɗallaaji naa, ɓillaare
naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, masiiba naa, maa kaafaahi naa?
36 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Saabe maaɗa miɗen nesa maayde
nyannde fuu,
miɗen ndaardee hono baali kirseteeɗi ni.»*
37 Ammaa e ley majjum fuu, saabe jiɗɗo en oon, eɗen ɓuri fay jaalotooɓe.
38 Sabo miɗo tannyori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa ma-
leyka'en, wanaa laamu, wanaa ko wari joonin, wanaa ko waroyta, wanaa
semmbe,
39 wanaa ko woni faa dow, wanaa ko woni faa ley, huunde fuu ko tagaa
waawaa senndude en e njinngu ngu Laamɗo waɗani en ley kawtal meeɗen
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamɗo suɓii

1 Wo goonga kaalammi miin kawtuɗo e Almasiihu, mi fenataa. Ɓernde am
nde Ruuhu Ceniiɗo ɗowata ndeen, ina seedanoo kam miɗo haala goonga.
2 Ɓernde am ina woodi mettorgal cattungal, nde selataa naawude
3 saabe Alhuudiyankooɓe ɓeen. Mi jaɓanno laataade kuɗaaɗo mi seeda e
Almasiihu miin e hoore am si ina nafannoo sakiraaɓe am ɓe kawtumi yuwdi
ɓeen.
4 Ɓeen ngoni Israa'iila'en. Laamɗo waɗi ɓe ɓiɓɓe muuɗum, holli ɓe teddeen-
gal muuɗum. Kamɓe njeyi aadiiji ɗiin e Tawreeta Muusaa oon. Wo kamɓe
Laamɗo anndini no ɓe ndewirta ɗum, kamɓe Laamɗo waɗani amaanaaji
muuɗum.
5 Kamɓe yuuri e maamiraaɓe Israa'iila arandeeɓe ɓeen. Almasiihu du,
neɗɗaaku muuɗum yuuri e lenyol ngool. Jettooje ngoodanii Laamɗo tiimuɗo
huunde fuu faa abada! Aamiina.
6 Ɓum fuu wanaa wi'ude konngol Laamɗo ngool hunngake laataade. Sabo
wanaa yuuruɓe e Israa'iila ɓeen fuu ngoni Israa'iilankooɓe,
7 wanaa yuuruɓe e Ibrahiima ɓeen fuu ngoni ɓiɓɓe muuɗum jaati. Sabo
Laamɗo wi'ii Ibrahiima: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*
8 Inan ko ɗum yiɗi wi'ude: wanaa ɓiɓɓe Ibrahiima rimiraaɓe no yimɓe fuu
ndimirtee nii ngoni ɓiɓɓe Laamɗo, ammaa wo rimiraaɓe saabe amaana ɓeen
tiigoraa wo yuwdi makko.
9 Sabo Laamɗo waɗii amaana e haalaaji ɗiin, wi'i, «Mi wartan e hono
wakkati o mawuuri, de Saaratu heɓan ɓiɗɗo gorko.»†
10 Wanaa ɗum tan. Ndaaren no Rebeka hooyiri reedu ɓiɓɓe ɗiɗo du. Baaba
maɓɓe wo gooto, Isiyaaka, maami en oon.

* **8:36** Jabuura 44.23. * **9:7** Fuɗɗoode 21.12. † **9:9** Fuɗɗoode 18.10, 14.

11-12 Gilla ɓiɓɓe ɓeen ndimaaka sakko ɓe ngaɗa ko woodi naa ko boni, ndeen
Laamɗo wi'i Rebeka: «Mawniiwo oon laatoto maccuɗo minyiiwo oon.»‡ O
waɗirii noon faa anniya makko dow suɓagol tabita. Suɓagol makko ngool
yowaaki e golle yimɓe, wo e Laamɗo noddoowo oon ngol yowii.
13 Wo noon Binndi ɗiin mbiiri: «Yaakuuba korsinmi, de Isuwa mbanyumi.»§
14 Ndelle, ɗume mbi'eten? Laamɗo wo oonyiiɗo naa? Kayto! Fay seeɗa!
15 Inan ko o wi'i Muusaa:
«Mi hinnoto mo muuyumi hinnaade,
mi yurmoto mo muuyumi yurmaade.»*
16 Ndelle, suɓagol makko yowaaki e muuyɗe neɗɗo naa e tinnaare muuɗum,
ammaa wo dow Laamɗo jurmotooɗo oon ngol yowii.
17 Sabo e ley Binndi ɗiin, Laamɗo wi'ii Fira'awna: «Ko ngaɗirmaami
kaananke dey, faa mi hollira baawɗe am e maaɗa, katin du faa innde am
gooynee e adunaaru ndu fuu.»†
18 Ndelle, Laamɗo yurmoto mo muuyi, yoornan ɓernde mo muuyi.
19 Ndelle on yaman kam: «Si wo noon worri fu, ɗume Laamɗo felirta yimɓe?
Moy waawi salaade muuyɗe makko ɗeen?»
20 Aan ɓii-Aadama oon, wo a moy faa njeddaa Laamɗo? Yalla loonde
mahaande ina yama mahuɗo ɗum oon: «Ko waɗi de mahirɗaa kam ni?»?
21 Mahoowo looɗe ina waawi waɗude e loope ɗeen ko yiɗi fuu: e loopal
gootal o maha loonde gollirteende ko teddi, o maha wonnde du gollirteende
ko heɓaa fuu.
22 Woodi, fay si taweede Laamɗo muuyi ɓanginde tikkere muuɗum e
baawɗe muuɗum, o munyanii ɓe o tikkani ɓeen munyal cattungal, ɗum woni
haanduɓe e halkude ɓeen.
23 O waɗirii noon du faa o ɓangina keewal darja makko dow ɓe o yurmotoo
ɓeen, ɓe o segilanii gilla ko ɓooyi faa ngonda e darja makko.
24 Ɗum woni enen ɓe o noddi ɓeen. De wanaa e ley Alhuudiyankooɓe tan,
wo e ley lenyi goɗɗi ɗiin du.
25 Ɗum woni ko Laamɗo wi'i e annabi Hoseya:
«Yimɓe ɓe nganaa yimɓe am,
mi noddiran ɓe yimɓe am,
yimɓe ɓe korsinaaka ɓeen,
mi noddiran ɓe yimɓe am horsuɓe.
26 Katin du, nokku ɗo ɓe mbi'etee ɓe nganaa yimɓe am,
ɗoon ɓe inndiroytee ɓiɓɓe Laamɗo buurɗo.»‡
27 Annabi Esaaya du haalii haala Israa'iilankooɓe, wi'i: «Fay si ɓiɓɓe Israa'iila
keewiri no njaareendi maayo ni, seeɗa maɓɓe tan hisintee,
28 sabo Joomiraaɗo tabintinan konngol muuɗum dow adunaaru, hiɓɓinan
ngol fuu law.»§
29 Katin du wo nii Esaaya wiirunoo gilla arande:
«Sini Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon accidaayno en yuwdi,
tawanno en laatake hono wuro Sodoma ni, en nanndii e wuro Gomoora.»*

No Laamɗo ndaardata goonɗinɓe Iisaa ɓeen fonnditiiɓe

‡ **9:11-12** Fuɗɗoode 25.23. § **9:13** Malakiya 1.2-3. * **9:15** Wurtagol 33.19. † **9:17** Wurtagol 9.16. ‡ **9:26** Hoseya 2.25, 2.1. § **9:28** Esaaya 10.22-23. * **9:29** No Sodoma e Gomoora kalkiraa ni winndaama e ley Fuɗɗoode 19.1-29.

30 Ndelle, ɗume mbi'eten? Inan ko mbi'eten: yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓe pilaakino fonnditaare ɓeen, ɓe keɓii fonnditaare, ɗum woni
fonnditaare saabe goondinal.
31 Ammaa Israa'iilankooɓe pilorake fonnditaare e jokkugol Tawreeta, de
ɓe keɓaay fonnditaare ndeen.
32 Ko waɗi? Sabo ɓe piloraaki ɗum goondinal, wo e golle maɓɓe ɓe pilorii
ɗum. Ndelle ɓe pergake e «hayre fergoore ndeen»
33 hono no Binndi ɗiin mbiiri ni:
«Inan, mi joyyinan e Siyona hayre nde yimɓe pergotoo e muuɗum,
tefaare liɓoore ɗum'en.
De goondinɗo nde fuu semtintaake.»†

10

1 Sakiraaɓe, ko muuyumi ley ɓernde am e ko nyaagotoomi Laamɗo wo
Israa'iilankooɓe kisinee.
2 Miɗo seedanoo ɓe ɓe njinnganii Laamɗo sanne, de jinngi ɗiin ngaldaa e
paamal.
3 Ɓe paamaay fonnditaare nde Laamɗo hokkata ndeen, faa ɓe pilanii ko'e
maɓɓe dabare laataade fonnditiiɓe. Ɗuum waɗi de ɓe ɗowtanaaki laawol
ngol Laamɗo ndaardata neɗɗo wo ponnditiiɗo ngool.
4 Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondinɗo ɗum
fuu ndaardee ponnditiiɗo.

No kisindam woodirani goondinɗo Almasiihu fuu

5 Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen:
«Neɗɗo gaɗoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»*
6 Ammaa inan ko haala Laamɗo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondinal
ndeen: taa wi'u e ɓernde maa «Moy yeeŋata dow kammu?» Ɗum woni faa
jippina Almasiihu,
7 naa «Moy yahata laakara?» Ɗum woni faa ummintina Almasiihu e
hakkunde maayɓe.
8 Ndelle, ɗume Binndi ɗiin mbi'i? «Konngol Laamɗo ina ɓadii ma, ingol woni
e hunnduko maa, ingol woni e ɓernde maa.»† Konngol ngool woni kabaaru
goondinal ngal min mbaajotoo ngaal.
9 Si a wi'ii e hunnduko maa Iisaa wo Joomiraaɗo, de a goondinii e ɓernde
maa Laamɗo iirtinii mo e maayde fu, a hisinte.
10 Sabo wo e ɓernde neɗɗo goondinta, de Laamɗo ndaardan ɗum ponndi-
tiiɗo. Wo e hunnduko neɗɗo haaldata ko goondini, de Laamɗo hisina ɗum.
11 Wo hono Binndi ɗiin mbiiri: «Goondinɗo mo fuu semtintaake.»
12 Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke.
Ɓe fuu Joomii ɓe wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereeji muuɗum e
noddooɓe ɗum ɓeen fuu.
13 Sabo «neɗɗo fuu nodduɗo innde Joomiraaɗo, hisinte.»‡
14 Ammaa noy ɓe keɓirta noddude mo si ɓe ngoondinaay mo? Noy ɓe
ngoondinirta mo si ɓe nanaay kabaaru makko? Noy ɓe nanirta kabaaru
makko si baajotooɗo walaa?
15 Noy yimɓe mbaajortoo du si nulaaka? Binndi ɗiin mbi'ii: «Ndaar, koyɗe
jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna ɓernde koy!»§

† **9:33** Esaaya 28.16. * **10:5** Lewinkooɓe 18.5. † **10:8** Fillitagol Tawreeta 30.12-14. ‡ **10:13** Jowiila 3.5. § **10:15** Esaaya 52.7.

16 De wanaa yimɓe fuu njaɓani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii:
«Joomiraaɗo, moy goonɗini waaju amin?»*
17 Ndelle goonɗinal ina yuura e nanude waaju, waaju du ina yuura e
konngol Almasiihu.
18 De miɗo yama yalla Israa'iilankooɓe nanaay naa? Ɓe nanii koy! Aayaare
wi'ii:
«Daaɗe maɓɓe nanaama e adunaaru fuu,
konngi maɓɓe njottake faa hoore leydi.»†
19 Miɗo yama katin: Israa'iilankooɓe paamaay naa? Gilla arande Muusaa
winndii ko Laamɗo wi'ii:
«Mi waɗan faa kiron yimɓe ɓe nganaa yuwdi goongaari,
mi waɗan faa tikkanon yuwdi ndi walaa hakkillo.»‡
20 Ndeen kaa, annabi Esaaya hulaay wi'ude caggal ɗuum:
«Yimɓe ɓe pilaakino kam ɓeen njiitii kam,
yimɓe ɓe yamanaay kam ɓeen du,
mi ɓanganii ɗum'en hoore am.»§
21 Ammaa to Israa'iila, Laamɗo wi'ii:
«Fajiri faa futuro miɗo filoo jaɓɓaade yimɓe saliiɓe, sattuɓe.»*

11

No Laamɗo holliri ina yurmoo Israa'iilankooɓe

1 Ndelle, miɗo yama yalla Laamɗo yoppii yimɓe muuɗum Israa'iilankooɓe
ɓeen naa? O yoppaay! Sabo miin e hoore am wo mi Israa'iilanke, wo mi yuwdi
Ibrahiima, wo e lenyol Benyamin njeyaami.
2 Laamɗo yoppaay yimɓe muuɗum ɓe suɓinoo gilla arande ɓeen. Yalla
on anndaa ko Binndi ɗiin mbi'i nde annabi Iliyaasa woyanannoo Is-
raa'iilankooɓe ɓeen to Laamɗo naa? O wi'ii:
3 «Joomiraaɗo, ɓe mbarii annabaaɓe maa, ɓe kalkii kirsirɗe maa sadaka.
Miin tan heddii, de iɓe ndaara no ɓe mbarda kam.»
4 Ammaa ɗume Laamɗo jaabii mo? O wi'ii: «Mi resanii hoore am worɓe
ujunaaje njeɗɗo ɓe cujidanaay tooru wi'eteendu Ba'al.»
5 Hono noon, hakkunde yimɓe hannden ɓeen, ina woodi yimɓe seeɗa ɓe
Laamɗo suɓorii saabe hinney muuɗum.
6 De si o suɓorake ɓe hinney fu, en anndan o suɓoraaki ɓe saabe golle
maɓɓe. Si wo saabe golle maɓɓe fu, hinney Laamɗo oon heddataako laataade
hinney katin.
7 Ndelle, ɗume laatii? Ko laatii dey, Israa'iilankooɓe ɓeen keɓaay ko
pilotonoo ɗuum, wo ɓe Laamɗo suɓii ɓeen ni keɓi ɗum. Heddiiɓe ɓeen, ɓerɗe
muɓɓen njoornaa
8 hono no winndiraa ni:
«Laamɗo uddii hakkillooji maɓɓe,
wumnii gite maɓɓe, faaɗinii noppi maɓɓe.
Faa hannden noon worri.»*
9 Daawda du wi'ii:
«Wo rewugol maɓɓe bonngol ngool laatanoo ɓe tuugol† faa ɓe njana ley
maggol,
laatanoo ɓe fergere faa ɓe njukkee.

* **10:16** Esaaya 53.1. † **10:18** Jabuura 19.5. ‡ **10:19** Fillitagol Tawreeta 32.21. § **10:20** Esaaya 65.1. * **10:21** Esaaya 65.2. * **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10. † **11:9** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

10 Wo gite maɓɓe niɓɓinee taa ɓe nji'a,
wo ɓaawe maɓɓe turee faa abada!»‡
11 Ndelle, miɗo yama: ko Alhuudiyankooɓe ɓeen pergii ɗuum, yalla wo faa
ɓe caama faa abada naa? Wanaa koy! De wo saabe lutti maɓɓe ɗiin, yimɓe ɓe
nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen keɓiri kisindam, faa Alhuudiyankooɓe ɓeen
kira.
12 Si lutti maɓɓe ɗiin laatanake yimɓe adunaaru barke, si mursey maɓɓe
du laatanake ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen barke, barke oon ɓuran ɗum
manngu sanne si Alhuudiyankooɓe ɓeen fuu tuubii.

Haala hisineede yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

13 Joonin, wo onon yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen kaaldammi:
ko laatiimi nulaaɗo e mooɗon ɗuum, miɗo mantoroo gollal ngal kokkaami
ngaal
14 de na hasii mi heɓan waddude kiram e ley lenyol am, faa mi hisina
woɓɓe maɓɓe.
15 Sabo si woɗɗineede Alhuudiyankooɓe waɗi de yimɓe adunaaru
ndewrintinaa e Laamɗo fu, ɗume laatoytoo si ɓe njaɓɓowaama? Ɗum
laatorto hono wo ɓe yaltuɓe e maayde!
16 Si tamre arandeere sakkaama Laamɗo, tame keddiiɗe ɗeen du
cakkaama. Si ɗaɗi lekki cakkaama Laamɗo, licce ɗeen du cakkaama.
17 Joonin le, Israa'iilankooɓe ina nga'i hono no lekki jaytun ki licce
muuɗum goɗɗe caltaa. Aan mo wanaa Alhuudiyanke nannduɗo e liccal
jaytun laddeehi, a waddaama, a dobaama e jaytun kiin. Nii keɓirɗaa ngeɗu e
ko yuurata e ɗaɗi jaytun kiin. Aɗa heɓa barke lekki kiin, aɗa mawnida e licce
goɗɗe ɗeen.
18 Saabe majjum, taa mantoɗaa yeeso licce caltaaɗe ɗeen. De si aɗa mantoo
fu, miccoɗaa wanaa aan wuurni ɗaɗi ɗiin, wo ɗaɗi ɗiin mbuurni ma.
19 Ina woodi tawee aɗa wi'a: «Ko waɗi de licce ɗeen caltaa dey, wo faa miin
mi naata, mi dobee ɗo.»
20 Goonga! Ammaa ko ɗe caltiraa dey, wo rafi goonɗinal majje. Aan aɗa
heddii e dobeede saabe goonɗinal maa. Ndelle, taa mawninkina, ammaa
hulu.
21 Sabo si Laamɗo accaay licce arandeeje ɗeen fu, accataa ma aan du.
22 Ndelle, taykita moyyuki Laamɗo e tikkere muuɗum fuu: tikkere makko
na woni e saamuɓe ɓeen, de moyyuki makko na woni e maaɗa sini aɗa tabiti
e moyyuki kiin. Si wanaa ɗuum fu, aan du a saltete.
23 Israa'iilankooɓe du, si ɓe njoppii salaare maɓɓe de ɓe ngoonɗini fu,
Laamɗo nannan ɓe katin hono no licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamɗo ina
jogii baawɗe dobude ɓe e lekki kiin katin.
24 Ndelle aan yuuruɗo e lekki laddeehi oon, si a saltaama e makki a
dobaama e lekki jaytun aawaaki kiin, haala fuu walaa licce yuurɗe e lekki
aawaaki kiin, si caltanooma ina mbaawi dobeede e inna muɓɓen.

No Laamɗo yurmortoo yimɓe fuu

25 Sakiraaɓe, mi yiɗaa ndullon ko suuɗi ɗum ɗo, heɓa taa ndaardon ko'e
mon wo on jom'en hakkillo: Israa'iilankooɓe laatake yoorɓe ɓerɗe, de ɗum
timman wakkati siyiiji yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe fuu ngoonɗini,
naati laamu Laamɗo.
26 Hono noon Israa'iilankooɓe ɓeen fuu kisinirtee, no Binndi ɗiin mbiiri ni:
«Kisinoowo yuuran e Siyona,
ittan luttal fuu e yuwdi Yaakuuba.»§

‡ **11:10** Jabuura 69.23-24. § **11:26** Esaaya 59.20.

27 «Ɗum woni amaana am e maɓɓe
wakkati nde mooytammi hakkeeji maɓɓe.»*
28 Ko Alhuudiyankooɓe ɓeen njaɓaay Kabaaru Lobbo oon ɗuum, ɓe laatorii
wayɓe Laamɗo, ammaa wo ɗum saabe mooɗon faa keɓon Kabaaru oon. De
ko Laamɗo suɓii ɓe ɗuum, ɓe laatake ɓe o yiɗi saabe maamiraaɓe maɓɓe.
29 Wo noon, sabo Laamɗo waylitataa anniya dow mo moyyinani dokke
muuɗum, e dow mo noddi.
30 Onon yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, arande on calakeno Laamɗo, de
joonin kaa on keɓii yurmeende saabe sattere Alhuudiyankooɓe.
31 Noon du, joonin wo ɓeen calii Laamɗo, de Laamɗo yurmii on. De ɗum
laatake faa ɓeen du keɓa yurmeende makko.
32 Sabo Laamɗo uddii yimɓe fuu e ley salaare, faa o yurmoo ɓe fuu.
33 Hey barkeeji Laamɗo korsuɗi ina keewi! Hakkilantaaku makko e anndal
makko ina luggi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto
waawaa faamude laabi no o gollirta.
34 Wo hono noon winndiraa:
«Moy anndi miilooji Joomiraaɗo?
Moy laatii tindinoowo ɗum?»†
35 «Moy artii hokkude mo sakko o yoɓa ɗum?»‡
36 Si goonga, huunde fuu e makko yuuri, huunde fuu wo kanko tiigii, huunde
fuu wo kanko jeyi. Wo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina.

12

No goondinɓe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndelle sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on sanne saabe yurmeende Laamɗo,
cakkee ko'e mon laatoɗon sadaka buurɗo, ceniiɗo, beldo Laamɗo. Ɗum woni
dewal ngal kaanɗon rewrude mo ngaal.
2 Taa nyemmbitee adunaaru, ammaa accee Laamɗo heydintina hakkillooji
mon faa ɓerɗe mooɗon mbaylitoo. Ndeen, on mbaawan anndude muuyɗe
Laamɗo: ko woodi e ko weli mo e ko hiɓɓi.
3 Saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam ndeen, miɗo wi'a mono e mooɗon
fuu: taa njaaree ko'e mooɗon to on njottaaki, ammaa ndaardon ko'e mon e
miilooji hakkilantaaku, kawrooji e goondinal ngal Laamɗo etani on ngaal.
4 Gooto e meeɗen fuu ina jogii terɗe keewɗe, de terɗe ɗeen fuu kawtaa golle.
5 Hono noon, enen e keewal meeɗen fuu, wo en neɗɗo gooto e ley kawtal
meeɗen e Almasiihu. En fuu eɗen njeydaa no terɗe fuu njeydiraa e ɓanndu
ni.
6 En kokkaama dokke ceeduɗe ɗe Laamɗo hokkiri en moyyere muuɗum. Si
Laamɗo hokkii neɗɗo haaltude konngol ngol watti e muuɗum, haaltira ngol
no fotiri e goondinal muuɗum.
7 Mo Laamɗo hokki dokkal wallude woɓɓe, o walla ɓe. Mo o hokki dokkal
janngine, o janngina.
8 Mo o hokki dokkal semmbindina yimɓe, o semmbindina ɗum'en. Mo o
hokki dokkal moyyande woɓɓe du, o hokkira e yardaamuye. Mo o hokki
dokkal ardaade, o ardoroo tinnaare. Mo o hokki dokkal yurmeende du, o
yurmoroo woɓɓe e seyo.
9 Njinngu mooɗon laatoo ngu waldaa e naafikaaku. Mbanyee ko boni,
kaɓɓee e ko woodi.

* **11:27** Yeremiya 31.33-34. † **11:34** Esaaya 40.13. ‡ **11:35** Ayuuba 41.3.

10 Njiɗunduree njinngu sakiraagu, mono fuu teddina banndum faa ɓurna
ɗum hoore muuɗum.
11 Taa accee tinnitaare mon feewa. Ngollanon Joomiraaɗo e ɓerɗe mon
fuu.
12 Mbeltee e ley jikke mooɗon, munyee torra, tinnee keddodoɗon e du'aare.
13 Mballee seniiɓe Laamɗo e haajuuji muɓɓen, laatee jaɓɓotooɓe weerɓe.
14 Mbarkinee torrooɓe on. Mbarkinon ɓe, taa kuɗon ɓe.
15 Ceyodee e seyiiɓe, mboydee e woyooɓe.
16 Laatodee miilo wooto. Taa pilee manngu ammaa kawtee ko'e mon e
lokkaaɓe. Taa tiigoree ko'e mon on jom'en hakkillo.
17 Si goɗɗo waɗii on ko boni, taa njomnitee ɗum. Kakkilanee waɗude ko
yimɓe fuu ndaarata na ŋarɗi.
18 Si na laatoo, ngondiree e yimɓe fuu e jam. Piloɗon ɗum haddi no
mbaawruɗon.
19 Sakiraaɓe horsuɓe, taa njomnitanee ko'e mon. Ko kaanɗon waɗude
dey, accee tikkere Laamɗo ndeen yomnitanoo on. Sabo e ley Binndi ɗiin
Joomiraaɗo wi'ii: «Miin woni jomnitotooɗo, miin yoɓoyta ɓe.»*
20 Ina winndaa katin: «Si ganyo ma yolbii fu, nyaamnaa ɗum, si ɗomɗii
njarnaa ɗum. Si a waɗii nii fu, a waɗan o semta saabe ko o waɗi ko boni
ɗuum.»†
21 Taa accu ko boni jaale, ammaa jaalora ko boni ɗuum e ko wooɗi.

13

Haala ɗowtanaade laamiiɓe

1 Mono fuu ɗowtanoo laamiiɓe, sabo laamu walaa si wanaa yuurungu to
Laamɗo. Laamiiɓe fuu wo Laamɗo joyyini ɗum'en.
2 Saabe ɗuum, neɗɗo fuu caliiɗo laamu leydi salake ko Laamɗo yamiri.
Caliiɗo yamiroore Laamɗo du fooɗanan hoore muuɗum jukkungo.
3 Gaɗoowo ko wooɗi walaa ko huldata hooreeɓe ɓeen, wo gaɗoowo ko boni
hulata ɓe. Aɗa yiɗi tawee a hulataa laamiiɓe leydi naa? Ndelle, ngaɗaa ko
wooɗi. Ndeen laamu yettete.
4 Sabo laamiiɓe wo gollanooɓe Laamɗo faa nafe. Ammaa si tawii wo ko
boni ngaɗataa, kulaa, sabo wanaa ɓolum laamiiɓe mbakkorii kaafaahi. Wo
ɓe gollanooɓe Laamɗo faa ɓe tabintina jukkungo muuɗum dow gaɗoowo ko
boni fuu.
5 Ndelle, tilay ɗowtanoɗon laamiiɓe ɓeen, wanaa saabe hulde jukkeede
tan, ammaa faa taa ɓerɗe mon pela on du.
6 Ɗum waɗi de oɗon njoɓa lampo, sabo laamiiɓe ɓeen wo gollanooɓe
Laamɗo, hokkuɓe wakkatiiji muɓɓen fuu faa laamoo.
7 Kokkee mono fuu ko jeyi hokkeede. Kokkee lampo mo kaanɗon hokkude
lampo, kokkon tino mo kaanɗon hokkude tino. Kulon mo kaanɗon hulude,
teddinon mo kaanɗon teddinde.

No yimɓe njeyri yiɗundurde

8 Taa njoganee fay gooto nyamaande. Huunde wootere tan haani laataade
nyamaande, ɗum woni yiɗundurde. Sabo jiɗɗo gondo muuɗum fuu, tabin-
tinii jamirooje Tawreeta.

* **12:19** Fillitagol Tawreeta 32.35. † **12:20** Banndi 25.21-22.

9 Oɗon anndi kaɗaaɗi ɗii ɗo: «Taa jeenu, taa waɗu war-hoore, taa wujju, taa
muuyu ko a jeyaa». Kanji e jamirooje goɗɗe ɗeen fuu ina kawriti e yamiroore
wootere. Ndeen woni: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.»
10 Jiɗɗo gondo muuɗum waɗataa ɗum ko boni. Ndelle njinngu na tabintina
Tawreeta oon.
11 Taykee kujje ɗeen, sabo oɗon anndi wakkati mo ngonɗen e muuɗum.
Wakkati mo kaanɗon finude oon yonii. Sabo joonin kisindam ɓuri ɓadaade
en diina nde naatunoɗen e goonɗinal ndeen.
12 Jemma ɓadake timmude, nyalooma ɓattake. Ndelle, celen gollude golle
nimre, kooyen kaɓitirɗe annoora.
13 Mbuurden no haaniri, hono no wonɓe ley annoora nyalooma. Wanaa e
ley fijirde bonnde e sulagol, wanaa e golleeji ɓalli tuundi e rafi semto, wanaa
e pooɗundural e kiram.
14 Ɓornoree Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu hono no kaddungal ni, taa
kilnee muuyɗe terɗe mooɗon, taa nyaamnon ɗe.

14

Haala lokkaaɓe e jom'en semmbe

1 Njaɓɓee mo goonɗinal muuɗum lokkiɗi tawa on peldaay ɗum ko miilotoo.
2 Hasii goɗɗo ina woodi goonɗinal faa na waawi nyaamude huunde fuu,
tawee goɗɗo du goonɗinal muuɗum ina lokkiɗi faa nyaamataa teewu.
3 Nyaamoowo teewu oon taa yawa mo nyaamataa teewu oon. Mo nyaa-
mataa teewu oon taa fela nyaamoowo teewu oon, sabo Laamɗo jaɓɓake mo.
4 Aan, wo a moy faa pelaa gollanoowo goɗɗo? Yalla imo darii faa wooɗi
naa o saamii, ɗum fuu wo donngal joomiiko. O daroto faa wooɗa du, sabo
Joomiraaɗo ina woodi baawɗe jogaade mo faa o daroo.
5 Hasii goɗɗo ina jogorii nyalaande wootere ina ɓuri goɗɗe teddude, tawee
goɗɗo du ina jogorii nyalaaɗe fuu wo potu. Mono fuu tannyora ko miilotoo
ɗum e ley hakkillo muuɗum.
6 Ɓurdinɗo nyalaande oon waɗirii ɗum saabe Joomiraaɗo. Katin du,
nyaamoowo ko yiɗi fuu oon waɗirii ɗum saabe Joomiraaɗo, sabo imo yetta
Laamɗo. Mo nyaamataa teewu oon du waɗirii ɗum saabe Joomiraaɗo, imo
yetta Laamɗo kanko du.
7 Sabo fay gooto e meeɗen wuurantaa hoore muuɗum, katin du fay gooto
e meeɗen maayantaa hoore muuɗum.
8 Si en mbuurii, wo Joomiraaɗo mbuuranɗen. Si en maayii du, wo
Joomiraaɗo maayanɗen. Si en mbuurii naa si en maayii fu, wo Joomiraaɗo
oon jeyi en.
9 Sabo Almasiihu maayii, de ummii e maayde faa laatoo Joomiraaɗo
wuurɓe e maayɓe fuu.
10 Aan, ko waɗi de aɗa fela sakiike maa goonɗinɗo oon? Naa aan, ko waɗi
de aɗa yawa sakiike maa goonɗinɗo oon? En fuu, en ndaroyto yeeso sarorde
Laamɗo.
11 Sabo ina winndaa:
«Joomiraaɗo wi'ii:
‹Tannyoree, no tannyorɗon mi buurɗo:
Koppi fuu kofanto kam,
ɗemle fuu ceedoto miin woni Laamɗo.› »*
12 Ndeen mono e meeɗen fuu jaabanto hoore muuɗum yeeso Laamɗo.

* **14:11** Esaaya 45.23.

13 Ɗum le, taa pelunduren hakkunde meeɗen katin. Kooyee anniya reen-
taade e huunde fuu ko waawi fergude sakiike mon naa ko liɓata ɗum.
14 Saabe kawtal am e Joomiraaɗo men Iisaa miɗo tannyori nyaamdu fuu
e hoore muuɗum harmaa. Ammaa si neɗɗo miilii goɗɗum wo karmuɗum,
ɗum harmanan ɗum kam kaa.
15 Si a torrii sakiike maa goondindo oon saabe ko nyaamuɗaa, a jokkaay
laawol njinngu. Taa halku mo Almasiihu maayani dow ko nyaametee.
16 Ndelle, ko ndaarɗon na woodi ɗuum, tinnee taa woɓɓe mbonkoo on
saabe majjum.
17 Sabo laamu Laamɗo wanaa kabaaru nyaamdu naa njaram, wo kabaaru
fonnditaare e jam e seyo ley kawtal Ruuhu Ceniiɗo.
18 Golliranoowo Almasiihu hono noon fuu, welan Laamɗo, yimɓe du
teddinan ɗum.
19 Ndelle, piloɗen ko ɓeydata jam hakkunde meeɗen. Mono fuu filoo ko
semmbindinta banndum ley goondinal.
20 Taa mbonnon golle Laamɗo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu
fuu ina laaɓi, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike
maa, nyaamude ndu wooɗaa.
21 Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngaɗon
huunde fuu ko fergata sakiike mooɗon.
22 Huunde fuu ko ngoondindaa, njogoɗaa ɗum hakkunde maa e Laamɗo.
Barke woodanii mo sikkitirtaa ko woni e hakkillo muuɗum.
23 Ammaa si neɗɗo waɗii sikki-sakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum
nyaamiraay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

1 Enen selluɓe goondinal ɓeen, eɗen kaani wallude ɓe goondinal muɓɓen
lokkiɗi ɓeen. Haanaa ngaɗen ko weli en tan.
2 Gooto e meeɗen fuu filoo ko welata gondo muuɗum, faa nafa ɗum, de
semmbindina ɗum ley goondinal.
3 Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muuɗum, ammaa laatake no
winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkiiɓe ma ɗiin e am njani.»*
4 Ko winndanoo arande e ley Binndi ɗiin ɗuum, winndaama faa janngina
en. Iɗi kolla en munyal, iɗi cellina ɓerɗe men, faa keɓen tannyoral ley jikke
men.
5 Laamɗo jom munyal, cellinoowo ɓerɗe oon, hokku on laataade jom'en
miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu anndiniri on ni.
6 Noon teddinirton Laamɗo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni
Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo men.
7 Njaɓɓunduree no Almasiihu jaɓɓorii on ni, faa Laamɗo teddinee.
8 Miɗo wi'a on: Almasiihu warii gollani Alhuudiyankooɓe. Ko o gollani ɓe
ɗuum hollitii Laamɗo wo koolniiɗo, sabo tabintinii amaanaaji ɗi waɗannoo
maamiraaɓe maɓɓe ɗiin.
9 Woodi du, wo faa lenyi goɗɗi ɗiin teddina Laamɗo dow yurmeende
muuɗum, hono no winndiraa:
«Saabe ɗuum, mi yettete hakkunde lenyi,
mi yimante faa teddina innde maa.»†
10 Ina winndaa katin:
«Onon lenyi, mbeltodee e yimɓe Joomiraaɗo ɓeen.»‡

* **15:3** Jabuura 69.10. † **15:9** 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. ‡ **15:10** Fillitagol Tawreeta 32.43.

11 Katin du:
«Njettee Joomiraaɗo, onon lenyi fuu!
Manee mo, onon siyiiji yimɓe fuu!»§
12 Annabi Esaaya du wi'ii:
«yuuruɗo e lenyol Yesa warowan,
oon ummoytoo faa laamoo lenyi adunaaru.
Ɗi njowan jikke majji e makko.»*
13 Laamɗo jom jikke oon hebbin on seyo e jam fuu saabe ko ngoonɗinɗon mo,
faa jikke mooɗon ɓeydoo heewude saabe baawɗe Ruuhu Ceniiɗo!

No Pool haaldi kabaaru golle muuɗum

14 Sakiraaɓe am, miɗo tannyori oɗon keewi mboodirka, oɗon keewi anndal, katin du mono fuu na waawi tindinde banndum.
15 Ammaa ley ɓataaki ki miɗo suusi haalande on haalaaji goddi faa laaɓa faa mi miccintina on ɗi. Mi haaldirii noon saabe moyyere nde Laamɗo hokki kam
16 laataade gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oon ɗuum wo gollal ceniingal faa ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen laatoo sadaka belɗo Laamɗo mo Ruuhu Ceniiɗo senini.
17 Ndelle, e kawtal am e Iisaa Almasiihu, miɗo waawi mantoraade golleeji ɗi ngollanmi Laamɗo ɗiin.
18 Sabo walaa fuu ko cuusumi haalude si wanaa ko baawɗe Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen ɗowtanaade Laamɗo. O waɗii ɗum ley haala am e ley golle am,
19 e ley baawɗe maandeeji e kaayeefiiji, fuu dow baawɗe Ruuhu Laamɗo. Hono noon njottinirmi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e seraaji muuɗum faa leydi Illiriya.
20 Katin du, gilla arande anniya am wo waajaade Kabaaru Lobbo ɗo innde Almasiihu yottaakino, faa taa mi nyiɓa dow nyimngo neddo goddo.
21 De mi waɗa hono no winndiraa ni:
«Ɓe kumpitaakano haala makko ɓeen nji'owan,
ɓe nanaayno ɓeen du paamowan.»†

Haala anniyaaji Pool

22 Wo gollal waajaade ngaal haɗi kam warude to mooɗon kile keewɗe.
23 Joonin kaa, gollal ngaal huuɓii leyɗe ɗee ɗo. Katin du waɗii duuɓi keewɗi ko njiɗumi warude to mooɗon.
24 Miɗo yiɗi fantude to mooɗon si miɗo yaha Espanya. Si mi ndaarii on de ceyodiimi e mooɗon fu, oɗon mbaawi wallude kam e jahaangal am faa mi yottowoo toon.
25 De joonin kaa mi yahan Urusaliima faa mi walla seniiɓe wonɓe toon.
26 Sabo kawrite goondinɓe gonɗe Makedoniya e Akaya ɗeen anniyake hawrundurde mballa faa kokka talkaaɓe jeyaaɓe e seniiɓe Urusaliima ɓeen.
27 Ɓe anniyorii ɗum ɓerɗe belɗe, de na tilsani ɓe hono njobdi du. Sabo si Alhuudiyankooɓe ɓeen mballii lenyi goddi ɗiin keɓa ngeɗu e barkeeji Ruuhu fu, lenyi ɗiin du ina kaani wallirde Alhuudiyankooɓe e kujje adunaaru.
28 Si mi yottinii ɗum, mi hokkii ɓe ko hawrunduraa ɗuum fu, mi yahan Espanya, mi fantan to mooɗon.

---

§ **15:11** Jabuura 117.1. * **15:12** Esaaya 11.10. † **15:21** Esaaya 52.15.

29 Miɗo anndi si mi warii to mooɗon fu, mi wardan e barke Almasiihu
keewɗo.
30 Sakiraaɓe, saabe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu e saabe njinngu
ngu Ruuhu oon hokkata nguun, miɗo nyaagoo on sanne: kawton e am e ley
du'aawuuji mooɗon to Laamɗo saabe am.
31 Ŋaarooɗon Laamɗo danna kam e yimɓe ɓe ngoondinaay wonɓe Yahu-
udiya ɓeen, katin du seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓeen njaɓɓoo ballal ngal
njaaranammi ɗum'en ngaal.
32 Hono noon, mi yottorto on e ɓernde welnde saabe muuyɗe Laamɗo, de
keɓden powtiri seeɗa.
33 Laamɗo jom jam wondu e mooɗon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

1 Miɗo haalana on kabaaru sakiike meeɗen debbo bi'eteeɗo Febe, gol-
lanoowo kawrital goondinɓe gonngal ley Kankiriya oon.
2 Njaɓɓoroɗon mo ley innde Joomiraaɗo no seniiɓe ɓeen kaaniri
njaɓɓoreede ni. Katin du mballee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o
wallii heewɓe, miin du o wallii kam.
3 Njowtanon kam Pirisilla e Akila, gollidooɓe e am golle Iisaa Almasiihu
ɓeen.
4 Kamɓe nesi mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndanna yonki am. Wanaa
miin tan yettata ɓe, kawrite goondinɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɗeen fuu
ina njetta ɓe.
5 Njowtanon kam goondinɓe hawrooɓe ley suudu maɓɓe ɓeen fuu. Njow-
ton Epaynetus, giɗo am korsuɗo oon. Kanko artii goondinde Almasiihu ley
leydi Aasiya fuu.
6 Njowton Mariyama tampanɗo on sanne oon.
7 Njowton Andoronika e Yuniya, banndiraaɓe ɓe uddidanoomi e kasu
ɓeen. Wo ɓe nulaaɓe anndaaɓe sanne, katin du kamɓe artii kam goondinde
Almasiihu.
8 Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraaɗo oon.
9 Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeɗen golle Almasiihu oon, kam e
Estaaki giɗo am korsuɗo oon.
10 Njowton Apeles, tabintinaaɗo wo jokkuɗo Almasiihu e goonga. Njowton
yimɓe galle Aristobul.
11 Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimɓe galle Narsisi
hawtuɓe e Joomiraaɗo ɓeen.
12 Njowton Tirifena e Tirifosa, rewɓe gollanooɓe Joomiraaɗo ɓeen. Njow-
ton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampuɗo sanne e ley gollande
Joomiraaɗo.
13 Njowton Rufus mo Joomiraaɗo suɓii oon. Njowton inniiko mo ndaar-
dumi wo inna am ni, miin du.
14 Njowton Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorooba e Hermasa e
goondinɓe Iisaa wonduɓe e maɓɓe ɓeen.
15 Njowton Filoloogu e Yuliya, njowton Nere e sakiikem debbo, kam e
Olimpa. Njowton seniiɓe wonduɓe e maɓɓe ɓeen fuu.
16 Jowtunduron e jowtaali ceniiɗi. Kawrite goondinɓe Almasiihu fuu ina
njowta on.
17 Sakiraaɓe, miɗo ŋaaroo on sanne, kakkilon e waddooɓe ceedaagu. Iɓe
perga yimɓe sabo ɓe calake jannde nde keɓuɗon ndeen. Mboɗɗee ɓe!

18 Sabo yimɓe wa'uɓe hono noon ngollantaa Joomiraaɗo meeɗen Almasi-
ihu. Ko ɓe ngollanta dey, wo deedi maɓɓe. Wo e haalaaji maɓɓe beldi e
manooje maɓɓe jaayɗe ɓe majjinirta hakkillooji yimɓe ɓe anndaa ɓeen.
19 Onon le, kabaaru ɗowtaare mooɗon yottake yimɓe fuu. Saabe ɗuum
miɗo weltoroo on, de miɗo muuyani on laatoɗon jom'en hakkillo e dow ko
wooɗi, laatoɗon ɓe ngalaa feloore du e dow ko boni.
20 Laamɗo jom jam oon waɗan niison Seyɗaani ley teppe mooɗon ko
ɓooyataa. Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa wondu e mooɗon.
21 Timote gollidoowo e am oon ina jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoro
banndiraaɓe am ɓeen ina njowta on.
22 Miin, Tertiyu, binndanɗo Pool ɓataaki ki oon, miɗo jowta on saabe
kawtal meeɗen e Joomiraaɗo.
23 Gayus, beero am mo kawrital goonɗinɓe ngaal hawrata galle muuɗum
oon, ina jowta on. Erasta kalfinaaɗo kaalisi ngalluure nde oon ina jowta on,
kam e Kuwartus sakiike meeɗen oon. [
24 *]

Jettooje

25 Jettooje ngoodanii Laamɗo baawɗo semmbinde on fodde Kabaaru
Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajiimi oon. Kabaaru Lobbo oon wo
ɓangugol sirri Laamɗo cuuɗanoodo gilla arande
26 de joonin o ɓanginaama. Dewte annabaaɓe anndinii ɗum lenyi ɗiin fuu
no Laamɗo duumiiɗo oon yamiri ni, faa ɗi ngoonɗina Laamɗo, ɗi ɗowtanoo
ɗum.
27 Laamɗo kam tan woni hakkilanteejo. Teddeengal woodan mo faa abada
saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina.

* **16:24** E ɗereeji ɓooyɗi, goddi ina ɓeyda aaya 24: Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon on fuu. Aamiina.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Korintunkooɓe

1 Ɓataaki ki to amin yuuri, miin Pool, e sakiike meeɗen Sosteni. Miin Pool,
mi noddaaɗo saabe muuyɗe Laamɗo faa mi laatoo nulaaɗo Iisaa Almasiihu.
2 Miɗen njowta kawrital goondinɓe Laamɗo gonngal ngalluure Korintu.*
Laamɗo noddii on faa laatoɗon yimɓe muuɗum seniiɓe, seniraaɓe kawtal
Iisaa Almasiihu. O noddii on, onon e noddooɓe innde Joomiraaɗo meeɗen
Iisaa Almasiihu ɗo tawaa fuu. Oon woni Joomiraaɗo maɓɓe, wo Joomiraaɗo
meeɗen du.
3 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on
moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo dow Korintunkooɓe

4 Miɗo yetta Laamɗo saabe mooɗon wakkati fuu ko hokki on moyyere
muuɗum ley kawtal Iisaa Almasiihu.
5 Si goonga, ley kawtal muuɗum on keɓii ko wooɗi fuu e ley haala e ley
anndal fuu.
6 Seedaaku amin haala Almasiihu tabitii e mooɗon jaati.
7 Ɗum waɗi de on nyakiraaka dokkal Laamɗo fay gootal e ley ko keɗiɗon
gartol Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
8 Kam hokkata on semmbe faa ɗo adunaaru haaɗi, yalla oɗon laatoo ɓe
ngalaa feloore nyannde gartol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
9 Laamɗo noɗɗuɗo on faa kawton e Ɓiyum Iisaa Almasiihu Joomiraaɗo
meeɗen wo koolniiɗo.

Haala pooɗundural hakkunde goondinɓe

10 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on sanne e innde Joomiraaɗo men Iisaa
Almasiihu: tiigunduree, laatoɗon daande wootere. Taa peccoɗon, ammaa
laatoɗon jogiiɓe hakkillo wooto e anniya gooto faa hiɓɓi.
11 Sakiraaɓe am, si goonga mi narrii yimɓe suudu Kolowe pooɗundural ina
woni hakkunde mooɗon.
12 Ko njiɗumi wi'ude dey, woɓɓe mooɗon ina mbi'a wo Pool ngoodani,
woɓɓe ina mbi'a wo Apolos ngoodani,† woɓɓe du ina mbi'a wo Piyeer
ngoodani, woɓɓe katin du ina mbi'a wo Almasiihu ngoodani.
13 Yalla Almasiihu wo pecciiɗo naa? Yalla wo Pool maayani on dow leggal
palaangal naa? Wo e innde Pool lootiraɗon lootagal batisima‡ naa?
14 Miɗo yetta Laamɗo ko mi lootaay fay gooto mooɗon lootagal batisima, si
wanaa Kirispus e Gayus.
15 Hono noon, fay gooto waawaa wi'ude wo e innde am lootiraɗon lootagal
batisima.
16 Ayyo, goonga, mi batisiino katin du galle Estefaana. Ko faltii ɗum, mi
anndaa yalla mi batisii goɗɗo katin.
17 Sabo Almasiihu nulaay kam mi batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala
Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa dow haalaaji am nyeenyuɗi ɗum jooɗii, faa
taa maayde makko dow leggal palaangal ndeen laatoo ɓolum.

No Almasiihu holliri baawɗe Laamɗo e hakkilantaaku Laamɗo

---

* **1:2** Golle Nulaaɓe 18.1-17. † **1:12** Golle Nulaaɓe 18.24-28. ‡ **1:13** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee.

18 Si goonga, haala maayde Iisaa dow leggal palaangal wo puuyndam
to halkooɓe ɓeen, ammaa to meeɗen enen hisinteeɓe ɓeen, wo ka baawɗe
Laamɗo.
19 Sabo ina winndaa:
«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en hakkillo,
paamal faamuɓe du, mi jiiɓan ngal.»§
20 Ndelle won ko jom hakkillo woni naa? Won ko jannginoowo Tawreeta
woni naa? Won ko baawɗo haala e jamaanu o woni naa? Walaa, sabo
Laamɗo waylitii hakkilantaaku adunaaru ndu, waɗi ɗum puuyndam.
21 Yimɓe adunaaru ndu e hakkilantaaku muɓɓen fuu annditaay no Laamɗo
holliri hoore muuɗum e ley hakkilantaaku mum. Ɗuum waɗi de Laamɗo
muuyi hisinirde goondinɓe ɗum ɓeen e waaju amin nannduɗo e puuyndam
oon.
22 Alhuudiyankooɓe ina piloo kaayeefiiji, Geresankooɓe du ina njiɗi hakki-
lantaaku.
23 De enen kaa, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal palaangal mbaajotoɗen.
To Alhuudiyankooɓe wo ɗum haala cemtiniika mettuka, to lenyi goɗɗi du wo
ɗum puuyndam.
24 Ammaa to yimɓe ɓe Laamɗo noddi ley Alhuudiyankooɓe e ley lenyi goɗɗi,
Almasiihu wo baawɗe Laamɗo, wo hakkilantaaku Laamɗo.
25 Sabo ko nanndi e puuyndam Laamɗo ɗuum ina ɓuri hakkilantaaku ɓiɓɓe-
Aadama. Katin du ko nanndi e lokkaaku Laamɗo ɗuum ina ɓuri semmbe
ɓiɓɓe-Aadama.
26 Ndaaree ko'e mooɗon, onon sakiraaɓe ɓe Laamɗo noddi: ɓe yimɓe
njogorii wo jom'en hakkillooji keewaa e ley mooɗon, jom'en baawɗe keewaa
e ley mooɗon, yuuruɓe e lenyi teddudi du keewaa e ley mooɗon.
27 Ammaa Laamɗo suɓake ko adunaaru jogorii wo puuyndam faa huyfina
jom'en hakkillo ɓeen. Laamɗo suɓake ko adunaaru jogorii wo lokkaaku faa
huyfina ko jogii semmbe.
28 O suɓake ko hoyi, ko yawnii, ko adunaaru ndu jogorii wo ɓolum ɗuum,
faa o waɗa ko tayketee ɗuum laatoo ɓolum.
29 O waɗii ɗum taa fay gooto mantoo yeeso makko.
30 Kanko hawti on e Iisaa Almasiihu. Kam laatanii en hakkillo yuurungo to
Laamɗo, laatanii en fonnditaare e senaare e rimɗineede.
31 Wo hono nii faa ko Binndi ɗiin mbi'i ɗuum laatoo: «mantotoodo fuu
mantoroo Joomiraaɗo.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamɗo

1 Sakiraaɓe, miin du, nde ngarnoomi to mooɗon faa mi waajoo on goonga
Laamɗo tedduɗo ndeen, mi waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi waajoraaki
on hakkilantaaku yimɓe.
2 Sabo mi anniyakeno mi waajataako on fay huunde si wanaa haala Iisaa
Almasiihu e tonteede muuɗum dow leggal palaangal.
3 Nde ngondunoomi e mooɗon ndeen, miɗo lokkiɗi, miɗo huli sanne faa
miɗo diwna.
4 Haala am e waaju am yowaaki dow nyeenyal haala nanngooha hakkillo.
Ko ɗum yowinoo dow muuɗum dey, wo baawɗe ɗe Ruuhu Ceniiɗo hollata
ɗeen,
5 taa goondinal mon yowoo dow hakkilantaaku yimɓe, ammaa yowoo dow
baawɗe Laamɗo.

§ **1:19** Esaaya 29.14. * **1:31** Yeremiya 9.23.

6 De si goonga, wo hakkilantaaku min mbaajotoo hakkunde mawnuɓe e
ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku adunaaru ndu min mbaajotoo, maa
hakkilantaaku jom'en baawɗe halketeeɓe e ley jamaanu o.
7 Wo hakkilantaaku Laamɗo min mbaajotoo. Hakkilantaaku nguun wo
goonga tedduɗo cuuɗaaɗo yimɓe mo Laamɗo fodanii en gilla adunaaru
tagaaka faa teddineɗen.
8 Fay gooto e laamiiɓe adunaaru ɓeen faamanaay hakkilantaaku nguun,
sabo sini ɓe paamaniino ɗum fu, ɓe tontataano Joomiraaɗo tedduɗo oon.
9 Ammaa ɗum laatake hono no winndiraa:
«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay,
ɓernde fay gooto miilaaki,
ko Laamɗo moyyinani yiɗuɓe ɗum.»*
10 Enen kaa, Laamɗo hollirii en ɗum Ruuhu muuɗum. Ruuhu oon ina tiima
huunde fuu, fay ko luggi to Laamɗo.
11 Moy waawi anndude miilooji neɗɗo si wanaa yonki ngonki e muuɗum
kiin? Hono noon du, fay gooto anndaa miilooji Laamɗo si wanaa Ruuhu
muuɗum oon.
12 Enen le, en keɓii Ruuhu, de wanaa to adunaaru o yuuri, wo to Laamɗo o
yuuri. En keɓii ɗum faa paamen moyyere nde Laamɗo waɗani en ndeen fuu.
13 Si miɗen mbaajoo ɗum, min mbaajortaako haalaaji ɗi hakkilantaaku
ɓiɓɓe-Aadama kokkata min. Ammaa min mbaajorto haalaaji ɗi Ruuhu oon
hokkata min. Miɗen piirtira goongaaji Ruuhu ɗiin e haalaaji ɗi hokkata ɗiin.
14 Ammaa mo heɓaay Ruuhu Laamɗo oon jaɓataa kulle Ruuhu ɗeen, sabo
wo ɗe puuyndam to muuɗum. O waawaa faamude ɗe, sabo Ruuhu oon tan
waawi hollude no kulle ɗeen carortee.
15 De neɗɗo keɓuɗo Ruuhu oon ina waawi saraade huunde fuu ley hakkillo
mum, de fay gooto waawaa saraade ɗum.
16 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Moy anndi miilooji Joomiraaɗo?
Moy waawi jannginde ɗum?»†
De enen kaa, eɗen ngoodi miilo Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe Laamɗo

1 Miin kaa, sakiraaɓe, mi waawaay haalirande on hono no kaaldirammi
e jogiiɓe Ruuhu Ceniiɗo ni. Ammaa mi haaldiranii on hono wo on jokkuɓe
muuyɗe terɗe, hono wo on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu.
2 Wo ɓiraaɗam kokkumi on, wanaa nyaamdu tekkundu, sabo on
mbaawanaano ndu. Fay joonin du, on mbaawanaa ndu,
3 sabo wo muuyɗe terɗe mon tan njokkuɗon tafon. Ko kirundural bonngal
e kalala woni hakkunde mooɗon ɗuum, wanaa ɗuum ina holla wo muuyɗe
terɗe njokkuɗon naa? Ayyo, oɗon laatii hono jokkuɓe adunaaru tan.
4 Si gooto mooɗon wi'ii Pool heedani, goɗɗo katin wi'ii Apolos heedani,
wanaa ɗum ina holla miilooji adunaaru ndu njokkuɗon naa?
5 Ɗume Apolos woni? Ɗume Pool woni? Min gollanooɓe Laamɗo tan,
yaarooɓe on to goondinal. Mono fuu gollii ko Joomiraaɗo hokki ɗum.
6 Miin, mi aawii, Apolos du wiccii, ammaa Laamɗo woni mawninoowo.
7 Hono noon, aawuɗo oon e jarnuɗo oon fuu nganaa fay huunde. Laamɗo
mawninoowo oon tan woni baawɗo.

* **2:9** Esaaya 64.3. † **2:16** Esaaya 40.13.

8 Aawuɗo e jarnuɗo fuu potu. Mono e muɓɓen fuu barjete ko fotata e
tampiri muuɗum.
9 Sabo minen, min gollidooɓe e Laamɗo. Onon wo on ngesa Laamɗo, wo
on nyimngo Laamɗo.
10 E dow moyyere nde Laamɗo waɗani kam ndeen, mi wasii joyyinirde
hono no nyiɓoowo jom hakkillo waɗata ni. Joonin goɗɗo ina nyiɓa e dow
mayre. Ammaa mono fuu hakkila no nyimrata.
11 Fay gooto waawaa wasude joyyinirde wonnde, sabo arandeere ndeen
tabitii. Kayre woni Iisaa Almasiihu.
12 Woodi, neɗɗo na waawi nyiɓude dow joyyinirde ndeen kaŋŋe naa cardi
naa kaaye dime. Imo waawi nyiɓude leɗɗe naa huɗo naa yommbe.
13 De mono fuu, golle muuɗum ɓanginte nyannde gartol Almasiihu. Sabo
ndeen, yiite ɓanginan golle mono fuu, hollan no golleeji ɗiin ngorri.
14 Mo golle muuɗum heddii ina darii dow joyyinirde ndeen, heɓan mbar-
jaari.
15 Ammaa mo yiite ngeen nyaami golle muuɗum, waasii mbarjaari mum.
Kam e hoorem kaa hisinte, de na wa'i hono peyyitindo yiite ni.
16 Yalla on anndaa wo on suudu Laamɗo, woodi Ruuhu Laamɗo oon ina
woni e mooɗon naa?
17 Ndelle, neɗɗo fuu kalkuɗo suudu Laamɗo nduun, Laamɗo halkan ɗum.
Sabo suudu Laamɗo nduun wo seniindu. Woodi, onon ngoni suudu nduun.
18 Taa fay gooto hiila hoore muuɗum. Si goɗɗo mooɗon miilake ina jogii ko
yimɓe adunaaru ndaardata wo hakkillo ɗuum, joomum laatoo puuyɗo, faa
heɓa hakkillo jaati.
19 Sabo hakkilantaaku e adunaaru ndu wo puuyndam yeeso Laamɗo.
Wo hono noon winndiraa: «Laamɗo nanngiran jom'en hakkillo ɓeen caral
muɓɓen.»*
20 Ina winndaa katin: «Joomiraaɗo ina anndi miilooji jom'en hakkillo ɓeen,
wo ɗi ɓoli.»†
21 Ndelle, taa fay gooto mantoroo yimɓe, sabo si goonga onon njeyi huunde
fuu:
22 Pool e Apolos e Piyeer, e adunaaru ndu, e nguurndam e maayde e ko
woni joonin e ko warata - fuu onon njeyi.
23 Onon du, Almasiihu jeyi on. Almasiihu du, Laamɗo jeyi ɗum.

4

Haala golle nulaaɓe Almasiihu e tampiriiji muɓɓen

1 Ndelle, njogoree min wo min gollanooɓe Almasiihu, halfinaaɓe goongaaji
Laamɗo cuuɗiiɗi ɗiin.
2 Woodi, halfinaaɓe, ina haani tawee wo hoolniiɓe.
3 Miin e hoore am, si on pelii kam, naa si mi darnaama e sarorde ɓiɓɓe-
Aadama wi'ooɓe mi wanaa koolniiɗo fu, walanaa kam baasi. Mi sarataako
hoore am du.
4 Si goonga ni, ɓernde am feldaay kam fay huunde. Ammaa wanaa ɗuum
waɗata kam ponnditiiɗo. Wo Joomiraaɗo, kam sarotoo kam.
5 Ndelle, taa caree fay gooto illa wakkati oon yottaaki, illa Joomiraaɗo
waraay. Kam yaltinta ko suuɗinoo e nimre, kam ɓanginta anniyaaji ɓerɗe
yimɓe. Nyannde ndeen, mono fuu heɓan to Laamɗo jettooje ɗe foti heɓude.

* **3:19** Ayuuba 5.13. † **3:20** Jabuura 94.11.

6 Sakiraaɓe, ko mbiimi dow amin, miin e Apolos, wo saabe moodon. Wo
faa min ekintina on maanaa haala ka: «Taa ndiwton ko winndaa». Ndeen on
mawnintaa nedɗo gooto e dow heddiiɓe.
7 Moy ɓurni on woɓɓe? Ko njogidon duum, wanaa Laamdo hokki on? Si
wo noon worri, ko wadi de odon mantoroo dum hono dum wanaa dokkal
Laamdo?
8 Woy on kaarii, woy on keɓii jawdi! On laatake laamiiɓe, de dum fuu, min
laamaaki! Haya, midɗen njidi laamodon jaati, faa minen du min laamodoo e
moodon!
9 Sabo mido miilii, minen nulaaɓe, Laamdo heedinii min caggal hono no
saraaɓe sariya wareede ni. Min laatake fijirteeɓe yeeso adunaaru ndu fuu:
yeeso maleyka'en e yimɓe fuu.
10 Minen, wo min fuuyɓe saabe Almasiihu, de onon kaa, wo on jom'en
hakkillo ley kawtal Almasiihu. Minen, wo min lokkaaɓe, de onon, wo on
jom'en semmbe. Onon, on teddinaaɓe, de minen, min huyfinaaɓe.
11 Fay wakkati mo ngondɗen joonin o, min ceedaay e yolbere e dɗomka.
Midɗen koli. Yimɓe na piya min. Min ngalaa do min koota.
12 Midɗen ngollira semmbe juude amin faa min tampa. Si yimɓe njennii
min, min mbarkinan dum'en. Si ɓe torrii min, min munyanan ɓe.
13 Si ɓe mbonkake min du, min njaaborto ɓe haalaaji jam. Faa joonin midɗen
njogoraa wo min mbuuwdi ley adunaaru ndu, hono tuundi ndi yimɓe fuu
paddata.
14 Mi winndiraay dum faa mi hersina on. Ko mbinndirmi dum dey, faa mi
tindinira on wo on sukaaɓe am horsuɓe ni.
15 Fay si taweede e ley kawtal mon e Almasiihu odon njogii dowooɓe
ujunaaje sappo, on keewaa baabiraaɓe kaa. Sabo ley kawtal Iisaa Almasiihu,
miin laatii baaba moodon nde mbaajinoomi on Kabaaru Lobbo oon ndeen.
16 Ndelle mido nyaagoo on, nyemmbiton kam.
17 Wo saabe kulle deen wadi de nelumi Timote to moodon. Wo o ɓiyam
korsudo, koolniido ley kawtal Joomiraado. O miccintinan on laabi di
njokkirmi saabe Almasiihu. Mido janngina laabi diin nokku fuu e ley kawrite
goondinɓe fuu.
18 Woɓɓe moodon ina mawnitoo sabo iɓe miiloo mi warataa to moodon.
19 Ammaa ɓooyataa de mi wara to moodon si Joomiraado jaɓii. Ndeen mi
faaman yalla mawninkiniiɓe ɓeen wo haalooɓe tan, naa iɓe njogii baawde.
20 Sabo laamu Laamdo wanaa haalaaji, wo baawde.
21 Noy njidirdon mi warda to moodon? Sawru naa njinngu e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondinɓe

1 Haya, haala jeenu hakkunde moodon nanaama nokku fuu. Tuundi
hono ndiin wadaay fay hakkunde heeferɓe: gooto moodon ina wondi e dee
bammum.
2 Katin du odon mantoroo dum! Ko haannoo dey, dum metta on, faa itton
gadudo noon oon hakkunde moodon.
3 Miin kaa, fay si ɓanndu am na woddi on, ruuhu am ina wondi e moodon.
Gilla joonin mi sarake gadudo dum oon hono wo toon tawaami.
4 Mi sarake mo e dow innde Joomiraado men Iisaa. Nde kawritindon fu,
hakkillo am ina tawdee e moodon, ina wondi e baawde Joomiraado meeden
Iisaa -

5 sanaa neɗɗo oon wattee e juuɗe Seyɗaani wakkati oon, faa ɓanndu
muuɗum halkee, de yonki muuɗum heɓa hisinee nyannde gartol Joomi-
raaɗo.
6 Ko mantortoɗon ɗuum wooɗaa! Yalla on anndaa rabilla seeɗa ina yuufina
conndi ndiibaandi fuu?
7 Laaɓinee ko'e mon, itton rabilla kiiɗɗo oon hakkunde mooɗon, faa
laatoɗon conndi keyri ndi walaa rabilla. Wo ɗuum ngonɗon du, sabo jawgel
meeɗen iidi Faltagol ngeel hirsaama, ɗum woni Almasiihu.
8 Ndelle, teddinen iidi ndiin, de wanaa e rabilla kiiɗɗo mo hakke e bonanda
oon teddinirten. Ammaa teddiniren ndi buuru mo walaa rabilla, buuru
laaɓal e goonga.
9 E ɓataaki ki mbinndannoomi on kiin, mi wi'ii on e ley makki taa ngondon
e fijooɓe.
10 Nde mbi'unoomi noon ndeen, wanaa haala fijooɓe wonɓe ley adunaaru
ɓeen kaalumi, naa haasidi'en naa wuyɓe naa rewooɓe tooruuji. Sabo si wo
haala ɓeen kaalannoomi fu, tilay mburtoɗon adunaaru ndu.
11 De ko njiɗunoomi wi'ude on, taa ngondon e bi'oowo wo sakiike meeɗen
de tawee wo pijoowo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa mbonkotooɗo
yimɓe naa jaroowo doro naa gujjo. Taa fay nyaamdon e ga'uɗo hono noon
du.
12-13 Sabo mi sarataako yimɓe ɓe ngalaa ley kawrital goondinɓe ɓeen. Wo
Laamɗo sarotoo ɓe. De oɗon njeyi saraade wonɓe ley kawrital. Wo hono
noon winndiraa: «Ittee neɗɗo bonɗo oon e ley mooɗon.»*

6

Haala pelundural hakkunde sakiraaɓe goondinɓe

1 Si woɓɓe mooɗon potaay fu, noy joomum'en cuusirta wullitaade saro-
tooɓe ɓe ngoondinaay ɓeen de njoppa yimɓe Laamɗo?
2 Yalla on anndaa wo yimɓe Laamɗo ɓeen caroytoo adunaaru ndu naa?
Ndelle, si onon yimɓe Laamɗo caroytoo adunaaru ndu, ɗume haɗata on
saraade ko ɓuri famɗude ɗuum?
3 Yalla on anndaa wo enen caroytoo maleyka'en ɓeen naa? Sakko ko woni
ley nguurndam ɗam!
4 Ndelle, si luural waɗii hakkunde mooɗon dow kulle adunaaru, ko waɗi
de oɗon njaara ɗum to yimɓe ɓe kawrital goondinɓe ngaal hiisaaki ɓeen?
5 Ko mbi'umi ɗuum na haani semtinoo on. Yalla on ngalaa fay jom hakkillo
gooto baawɗo saraade sakiraaɓe mooɗon luuruɓe naa?
6 Ee, goondinɗo na yaara goondinɗo banndum faa saroo ɗum, wooɗi du wo
yeeso yimɓe ɓe ngoondinaay!
7 Haya, fay ko cardoton hakkunde mooɗon ɗuum wo semteende bonnde.
Ko waɗi de on cuɓaaki munyude toonya? Ko waɗi de on cuɓaaki munyude
teeteede ko ngooduɗon?
8 Ammaa wo onon e ko'e mon toonyotoo, wo onon teetata, fay sakiraaɓe
mooɗon.
9 Yalla on anndaa oonyiiɓe naatataa e ley laamu Laamɗo naa? Taa kiilon
ko'e mon: fijooɓe e rewooɓe tooruuji, jeenooɓe e worɓe woykuruuɓe e
luuɗunkooɓe,
10 wuyɓe e haasidi'en, sulotooɓe e mbonkotooɓe e yanooɓe, fay gooto
maɓɓe naatataa e laamu Laamɗo.

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

11 Noon du woɓɓe moodon ngorrunoo. Ammaa joonin on lootaama, on
cenaama, on ndaardaama fonnditiiɓe e dow innde Joomiraado men Iisaa
Almasiihu e Ruuhu Laamdo men oon.

No goondinɓe kaaniri teddinirde Laamdo e ɓalli muɓɓen

12 Woɓɓe moodon ina mbi'a: «Huunde fuu ina daganii kam.» Ayyo, ammaa
wanaa fuu nafata. Si goonga «huunde fuu ina daganii kam», ammaa mi
jaɓataa huunde dawrana kam.
13 Odon mbi'a: «Nyaamdu jeyi reedu, reedu du jeyi nyaamdu.» Ayyo, de
Laamdo halkan di, di didi fuu. Ɓanndu ɓii-Aadama tagiraaka saabe fijirde. Ko
ndu tagiraa dey, faa ndu rewa Joomiraado. Joomiraado du wo joomiiru.
14 Laamdo ummintindo Joomiraado meeden e maayde oon, ummintiniran
en, enen du e baawde muudum.
15 Yalla on anndaa ɓalli mon ngoni terde Almasiihu? Ndelle, ina dagoo
mi hooya terde Almasiihu deen, de mi hawrundura de e terde pijoowo naa?
Abada koy!
16 Yalla on anndaa kawtudo e pijoowo fuu, laatodake e muudum ɓanndu
wooturu? Sabo na winndaa: «Ɓe diido fuu ɓe laatoto gootum.»*
17 Ammaa kawtudo e Joomiraado laatodake e muudum ruuhu gooto.
18 Ndoggee fijirde! Hakkeeji goddi di neddo wadata fuu takkataa e ɓanndu
muudum, sanaa fijirde. Pijoowo na wadana ɓanndu mum hakke.
19 Yalla on anndaa ɓanndu gooto moodon fuu wo suudu Ruuhu Ceniido
gondo e moodon mo Laamdo hokki on oon? On njeyaa ko'e moodon,
20 sabo Laamdo soodii on coggu tiidungu. Ndelle, teddiniron dum e ɓalli
moodon.

7

Haala dewgal

1 Joonin kaa mi jaaboto yamde de mbinndandon kam deen. Goonga, si tawii
gorko naaddaay e deekum fu, na woodi.
2 Ammaa faa taa fijirde wada, gorko fuu na haani tawdee e deekum, debbo
du tawdee e gorum.
3 Gorko fuu wondira e deekum no haaniri, debbo du humtana gorum
haaju muudum.
4 Debbo dawrantaa ɓanndu muudum, wo gorum dawranta ndu. Gorko du
dawrantaa ɓanndu muudum, wo deekum dawranta ndu.
5 Taa fay gooto moodon salanoo banndum si wanaa e dow ko ndewrudon
wakkati seeda faa ngadon du'aare. Ammaa caggal duum, keddododon
ngondon no haaniri ni, taa mbaason nanngitaade de Seydaani jarriboo on.
6 Ko kaalanammi on joonin duum, wanaa ko tilsi. Mi hollu on laawol
lobbol ni.
7 Ko ɓurumi yidude dey, yimɓe fuu laatoo hono am. Ammaa mono fuu no
Laamdo hokkiri dum: woɓɓe kokkiraa nii, woɓɓe du kokkiraa nii.
8 To ɓe ɓaŋaay e ɓe ɓaŋaaka ɓeen, kam e rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi,
mido wi'a si iɓe keddorii noon, hono no am ni, dum ɓuri woodde e maɓɓe.
9 Ammaa si tawii ɓe mbaawaa nanngitaade fu, ɓe ɓaŋa, ɓe ɓaŋee. Sabo dum
ɓuri joodoraade noon muuyo ina torra dum.
10 Wonɓe e dewle ɓeen, mido yamira dum'en yamiroore nde yuuraay to am,
wo to Joomiraado nde yuuri: debbo haanaa seerude gorum.

* **6:16** Fuddoode 2.24.

11 Si tawii o seerii ɗum fu, o heddoroo noon, maa du o warta e muuɗum.
Gorko du haanaa seerude deekum.
12 Onon heddiiɓe du, miin e hoore am haalanta on, wanaa Joomiraaɗo: si
goondindo Iisaa ina jogii debbo mo goondinaay tawee debbo oon ina yardii
wondude e makko fu, taa o seera ɗum.
13 Naa si debbo goondindo dewlaama gorko mo goondinaay tawee gorko
oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera ɗum.
14 Sabo gorko mo goondinaay oon ina laamniree deekum. Katin du, debbo
mo goondinaay oon ina laamniree gorum. Si wanaa noon, ɓiɓɓe moodon
laatoto ɓe laaɓaa, tawee le ɓe seniiɓe.
15 Ammaa mo goondinaay, si yiɗii seerude goondindo oon, seera.
Goondindo oon, si wo debbo naa wo gorko, tilsinaaka e dewgal hono ngaal.
Sabo Laamɗo noddii en faa mbuurden e jam.
16 Aan debbo goondindo, a anndaa yalla aɗa waawi hisinde gora. Aan
gorko goondindo du, a anndaa yalla aɗa waawi hisinde deeka.

No mono fuu haani worrude hono no Joomiraaɗo noddiri ɗum

17 Ɗum le, mono fuu wuurda hono no Joomiraaɗo yedîri ɗum ni, no wor-
runoo nde Laamɗo noddi ɗum ndeen. Noon njamirammi kawrite goondinɓe
fuu.
18 Tawaaɗo wo taadiiɗo nde Laamɗo noddi ɗum ndeen, taa filoo wartude
hono mo taadaaki. Noddaaɗo de tawi taadaaki wakkati oon, taa taadoo.
19 Taadaade e rafi taadaade fuu walaa ko nafata. Ko nafata dey, wo
jokkude jamirooje Laamɗo.
20 Mono fuu heddoroo no worrunoo wakkati nde Laamɗo noddannoo ɗum
ndeen.
21 Nde noddaɗaa ndeen, si tawii a maccuɗo, taa ɗum laatane mettorgal.
Ammaa si a heɓii laawol no ndimɗîraa fu, ndimɗaa.
22 Sabo maccuɗo mo Joomiraaɗo noddi, laatake dimɗinaaɗo Joomiraaɗo.
Dimo noddaaɗo du, laatake maccuɗo Almasiihu.
23 On coodaama coggu tiiɗungu. Ndelle taa laatee maccuɓe yimɓe.
24 Sakiraaɓe, mono fuu no worrunoo nde noddanoo ndeen, heddoroo
noon yeeso Laamɗo.

Haala dewlude e rafi dewlude

25 To yimɓe ɓe ndewlaay ɓeen, mi walanaa ɗum'en yamiroore yuurunde to
Joomiraaɗo, de mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomi-
raaɗo waɗi koolniiɗo oon:
26 saabe torraaji joonin ɗiin, miɗo miiloo neɗɗo heddoroo no worri ni ɓuri
woodde e muuɗum.
27 Si dewgal ina woodi hakkunde maa e debbo, taa piloɗaa tayude ngal. Si
dewgal walaa hakkunde maa e debbo, taa piloɗaa debbo.
28 Ammaa si a ɓaŋii du, a luttaay. Surbaajo du si ɓaŋaama, luttaay. Ammaa
naatuɓe e ɓangal ɓeen ɓilloto e nguurndam muɓɓen. Miɗo yiɗi dannude on
ɗum.
29 Sakiraaɓe, inan ko njiɗumi wi'ude: wakkati o na raɓɓiɗi. Joonin, ɓaŋuɓe
ɓeen ngaɗa hono ɓaŋaay ni,
30 woyooɓe ngaɗa hono mboyaay, weltiiɓe ngaɗa hono mbeltaaki,
soodooɓe ngaɗa hono njeyaa ko coodi,
31 nawtortooɓe adunaaru ndu ngaɗa hono ndu nafaay ɗum'en. Sabo no
adunaaru ndu worri joonin ni ina faltoo.
32 Ko njiɗumi dey, ndaɗon e kaɓɓu-ko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo
mum to kulle Joomiraaɗo ndaarata, wo ko welata Joomiraaɗo filotoo.

33 Ammaa dewluɗo, hakkillo muuɗum to kulle adunaaru ndaarata, wo ko
welata deekum filotoo.
34 Ɓernde muuɗum feccitake. Debbo mo ɓaŋaaka e surbaajo fuu, ina kilnii
kabaaru Joomiraaɗo, faa ɓe laatoo seniiɓe ley ɓalli maɓɓe e yonkiiji maɓɓe
fuu. Ammaa ɓaŋaaɗo, ina hilnii kabaaru adunaaru, wo ko welata gorum
filotoo.
35 Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tonnga on. Miɗo yiɗi
mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraaɗo e ɓernde wootere e hakkillo
wooto.
36 Si muuyo mawnii e neɗɗo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haɓɓani
fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani waɗeede. Ngal waɗiree no o yiɗiri
noon, o luttaay.
37 Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e ɓernde muuɗum
ɓaŋataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon
anniyake ɓaŋataa debbo oon fu, waɗii ko wooɗi.
38 Ndelle, ɓaŋuɗo mo haɓɓani waɗii ko wooɗi, mo ɓaŋaay mo haɓɓani du
waɗii ko ɓuri wooɗude.
39 Debbo ɓaŋaaɗo wo kaɓɓaaɗo sini gorum ina heddii na wuuri. Ammaa si
gorum oon yawtii, ina waawi ɓaŋeede mo yiɗi. De sanaa tawee wo jokkuɗo
laawol Joomiraaɗo.
40 Ɗum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o ɓurata ɓernde welnde.
Ɗum woni miilo am, de miɗo miiloo ko kollammi on ɗuum yuurii e Ruuhu
Laamɗo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruuji

1 Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruuji. Eɗen anndi «en
fuu eɗen ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njinngu
semmbinɗinta goonɗinɓe.
2 Neɗɗo fuu miiliiɗo na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.
3 Ammaa neɗɗo fuu jiɗɗo Laamɗo, Laamɗo ina anndi ɗum.
4 Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruuji, eɗen anndi «tooru
fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eɗen anndi du, «Laamɗo walaa si
wanaa gooto oon».
5 Yimɓe na mbi'a reweteeɓe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga,
wi'eteeɓe «reweteeɓe» e «joomiraaɓe» na keewi.
6 Ammaa to meeɗen, Laamɗo gooto tan woodi, Baabiiwo taguɗo huunde
fuu mo mbuuranɗen oon. Wooɗi du, Joomiraaɗo gooto tan woodi, Iisaa Al-
masiihu mo huunde fuu laatorii saabe muuɗum, kokkoowo en nguurndam
oon.
7 Ammaa wanaa yimɓe fuu paami ɗum. Woɓɓe woownooɓe rewude
tooruuji, faa hannden si ɓe nyaamii teewu cakkanaangu tooruuji fu, ɓe
miiloto wo tooruuji jaati njeyi teewu nguun. Ndeen ɓerde maɓɓe pelan ɓe,
mbona, sabo na lokkiɗi.
8 De nyaamdu kaa ɓattintaa en Laamɗo. Si en nyaamii, ɓeydantaa en faa'e.
Si en nyaamaay du, ɓuytantaa en faa'e.
9 Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu.
Ammaa kakkilee taa laawol ngool liɓa ɓe tabitaay e ley goonɗinal ɓeen.
10 Sabo aan bi'eteeɗo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma aɗa nyaama ley
suudu tooru fu, wanaa ɗum suusinan ɓernde mum faa nyaama teewu
cakkanaangu tooruuji kam du naa?

11 Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta
saabe anndal maa ngaal.
12 Si on ngaɗii sakiraaɓe ɓe tabitaay e ley goondinal ɓeen hakke, si on
nawnii ɓerɗe maɓɓe fu, on luttii Almasiihu.
13 Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina liɓa sakiike am fu, mi nyaamataa
ngu katin abada, taa mi liɓa sakiike am.

9

Haala ko nulaaɗo haani waɗaneede

1 Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nulaaɗo naa? Mi yi'aay Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa naa? Wanaa saabe ko ngollanmi Joomiraaɗo ɗuum
ngoondinirɗon naa?
2 Fay si to woɓɓe mi wanaa nulaaɗo, to mooɗon kaa wo mi nulaaɗo, sabo
ko ngoondinɗon Iisaa ɗuum ina seedoo faa laaɓi Joomiraaɗo nuli kam.
3 Inan ko njaabotoomi felooɓe kam ɓeen:
4 wanaa miɗen njeyi heɓude nyaamdu e njaram ley golle amin naa?
5 Wanaa miɗen njeyi yaadude e debbo goondinɗo hono no nulaaɓe woɓɓe
ɓeen naa? Hono no minyiraaɓe Joomiraaɗo ɓeen ni, e no Piyeer?
6 Naa wo miin e Barnabas tan ngoni nulaaɓe jeyuɓe gollude faa mbuura?
7 Moy e mooɗon yi'i sordaasi joɓoowo hoore muuɗum? Moy woni de-
moowo mo nyaamataa ko tayi e ngesa muuɗum? Moy woni duroowo mo
yarataa kosam kulle muuɗum?
8 Ko kaalammi ɗuum, wanaa miilooji yimɓe tan. Tawreeta du haalii dow
majjum.
9 Inan ko winndaa e Tawreeta Muusaa: «Taa haɓɓu hunnduko ngaari
wakkati ndi yaaɓata gawri faa sokkoo.»* Ko Laamɗo taykii ɗo wo ga'i
jaaɓooji naa?
10 Wanaa wo saabe meeɗen o haaldata ɗo naa? Sikke walaa, wo enen
mbinndanaa konngol ngol, sabo demoowo e cokkoowo fuu ina ngollira jikke
heɓude ngeɗu muɓɓen.
11 Min aawii e mooɗon barkeeji Ruuhu. Si min tayii e mooɗon barkeeji
adunaaru, yalla iɗum laatanii on huunde mawnde naa?
12 Si woɓɓe na kaandi heɓude barke e juuɗe mooɗon, wanaa minen ɓuri
haanude heɓude naa?
Ammaa e ɗum fuu, min nawtoraaki laawol ngol. Miɗen munya huunde
fuu taa min kaɗa Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon yaade yeeso.
13 Yalla on anndaa gollooɓe e ley suudu dewal mawndu ɓeen ina mbuurdi
e kulle ɗe yimɓe kokkata suudu nduun ɗeen naa? Yalla on anndaa halfinaaɓe
golle hirsirde ɓeen ina keɓa ngeɗu muɓɓen e mayre naa?
14 Hono noon du, Joomiraaɗo yamirii waajotooɓe Kabaaru Lobbo ɓeen
mbuurda e Kabaaru Lobbo oon.
15 De miin kaa, mi nawtoraaki fay gootel e kulle ɗeen. Ko mbinndammi e
mooɗon joonin du, wanaa faa mi heɓa huunde. Maayde ɓurani kam diina
nyaagaade huunde! Mi jaɓataa fay gooto itta mantagol am e majjum.
16 Sabo waajaade Kabaaru Lobbo oon manataa kam, iɗum tilsani kam.
Bone woodanii kam si mi waajaaki Kabaaru Lobbo oon!
17 Sini miɗo gollannoo ɗum saabe muuyɗe am fu, ndeen kaa mi heɓanno
njobdi. De si goonga, laatake tilay ngollirammi ɗum, wo gollal ngal kalfi-
naami.

---

* **9:9** Fillitagol Tawreeta 25.4.

18 Ndelle ɗume woni njobdi am? Njobdi am woni heɓude waajaade
Kabaaru Lobbo ɓolum, tawee du mi filataako heɓude ko baajotooɗo Kabaaru
Lobbo foti heɓude.
19 Sabo fay si mi dimo mo fay gooto dawrantaa, mi waɗii hoore am
maccuɗo yimɓe fuu, yalla miɗo heɓa ko ɓuri heewude e muɓɓen.
20 Hakkunde Alhuudiyankooɓe, mi waɗii hoore am Alhuudiyanke, faa mi
heɓa ɗum'en. Hakkunde jokkuɓe Tawreeta Muusaa, mi waɗii hoore am
jokkuɗo Tawreeta Muusaa, faa mi heɓa ɗum'en, fay si wanaa tilay mi jokka
jamirooje ɗeen.
21 Hakkunde yimɓe ɓe ngalaa e Tawreeta Muusaa ɓeen, mi waɗii hoore am
hono mo walaa e Tawreeta oon, faa mi heɓa ɗum'en. Mi wi'aay mi jokkataa
jamirooje Laamɗo ɗeen, sabo ley yamiroore Almasiihu ngonumi.
22 E ley lokkaaɓe, mi waɗii hoore am mi lokkaajo, faa mi heɓa ɗum'en.
Walaa fuu no mi waɗaay hoore am saabe yimɓe fuu, faa mi hisina woɓɓe
muɓɓen no waawi laatoraade fuu.
23 Miɗo waɗa ɗum fuu saabe Kabaaru Lobbo oon, faa mi heɓa barke
muuɗum.
24 Yalla on anndaa ley doggudu wo yimɓe heewɓe ndoggata, de gooto tan
heɓata mbarjaari? Ndelle, ndoggee faa keɓon.
25 Segilantooɓe daɗundurde fuu eeltan ɓalli muɓɓen eeltugol cattungol.
Kamɓe, iɓe ngaɗira noon faa ɓe keɓa mbarjaari ndi duumataako. Enen le,
wo faa keɓen mbarjaari nduumotoondi.
26 Ndelle miin le, mi doggataa hono jiiltotooɗo mo anndaa ko dogganta. Mi
nanndaa du hono culkotooɗo ɓolum.
27 Ammaa miɗo ekintina ɓanndu am no naawiri faa mi dawrana ndu, taa
mi waajoo woɓɓe Kabaaru Lobbo, de miin e hoore am mi laatoo mo heɓaay.

10

Haala hakkilde faa taa boɓɓoo

1 Sakiraaɓe, mi yiɗaa ndullon ko hewtinoo maamiraaɓe meeɗen e jamaanu
Muusaa ɗuum. Ɓe fuu iɓe ngonnoo ley ruulde, ɓe fuu ɓe peyyitiino maayo
manngo.
2 E ley ruulde ndeen e maayo ngoon, ɓe fuu ɓe keɓii lootagal batisima
laatiiɓe jokkuɓe Muusaa.
3 Katin du ɓe fuu ɓe nyaamdii nyaamdu wooturu yuurundu to Laamɗo.
4 Ɓe fuu ɓe njardii njaram ngootam yuuruɗam to Laamɗo. Si goonga, iɓe
njarannoo ɗam e tefaare Laamɗo yaadoore e maɓɓe. Tefaare ndeen woni
Almasiihu.
5 Ammaa ko ɓuri heewude e maɓɓe, mbelaay Laamɗo. Ɗum waɗi de ɓe
maayi, ɓalli maɓɓe cankitaa ley ladde ndeen.
6 Kulle ɗeen laatanii en misaalu*, taa njokken muuyɗe terɗe bonɗe hono
maɓɓe ni.
7 Taa laatee rewooɓe tooruuji hono no woɓɓe maɓɓe ngaɗiri ni, hono no
winndiraa: «Yimɓe ɓeen njooɗii ina nyaama ina njara, de ummii ina pija.»†
8 Taa naaten e fijirde hono no woɓɓe maɓɓe naatiri. Ko ɗum waɗi, yimɓe
maɓɓe ujunaaje noogay e tato maayi nyannde wootere.
9 Taa ndaartindoɗen Almasiihu hono no woɓɓe maɓɓe ngaɗi ni. Ko ɗum
waɗi, bolle kalki ɗum'en.

* **10:6** Misaalu wo yeru maa nanndingol. † **10:7** Wurtagol 32.6.

10 Taa ŋormee hono no woɓɓe maɓɓe ni. Ko ɗum waɗi, maleyka baroowo
oon halkii ɓe.
11 Kulle ɗeen fuu kewtake ɓe faa laatanoo en misaalu. Ɗum winndaama
faa ɗum tindina en, enen wonɓe e cakitte jamaanuuji ɓeen.
12 Ɗum le, miiliiɗo ina darii fuu, hakkila taa boɓɓoo.
13 Walaa torra ndaartintooɗo on mo hewtataa ɓii-Aadama fuu. Wooɗi,
Laamɗo wo koolniiɗo, accataa ndaartindeɗon ko ɓuri semmbe mon. Ley
ndaartindaare ndeen o hokkan on laawol no mburtoroɗon nde faa mbaa-
won munyande nde.
14 Saabe ɗuum, sakiraaɓe am horsuɓe, mboɗɗee dewal tooruuji.
15 Miɗo haalana on hono wo on jom'en hakkillo ni. Ndelle caree onon e
ko'e mon ko mbi'ammi ɗuum.
16 Horde-loonde hiraande seniinde nde njetteten Laamɗo saabe muuɗum
ndeen, si en njarii nde, en kawtii yiiyam Almasiihu ɗaam. Buuru mo tayeten
oon, si en nyaamii ɗum, en kawtii ɓanndu Almasiihu nduun.
17 Caggal buuru oon wo gooto, enen du, enen e heewude fuu, wo en ɓanndu
wooturu, sabo eɗen njogii ngeɗu e buuru gooto oon.
18 Taykee lenyol Israa'iila ngool: yimɓe maɓɓe nyaamooɓe kirsamaaji ɓeen
laatake gootum e ley teddingol Laamɗo gaɗanaaɗo hirsirde oon.
19 Mi wi'ataa teewu cakkanaangu tooruuji nguun wo huunde dagiinde
hono noon. Mi wi'ataa du, tooruuji ɗiin, won ko ngoni.
20 Ko njiɗumi wiide dey, kirsamaaji ɗi yimɓe ɓeen cakkata ɗiin, wo ginnaaji
cakkantee, wanaa Laamɗo. Mi yiɗaa laatoɗon hawtuɓe e ginnaaji.
21 On mbaawaa yardude horde Joomiraaɗo ndeen de njardon katin horde
ginnaaji. On mbaawaa nyaamude e le'al Joomiraaɗo ngaal de nyaamron
katin e le'al ginnaaji ɗiin.
22 Naa umminde tikkere Joomiraaɗo kiroowo oon njiɗuɗen naa? Yalla en
miilii eɗen ɓuri mo semmbe naa?

No neɗɗo jeyi worrude ley ndimaaku

23 Mbiiɗon: «Huunde fuu ina dagii.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata.
Si goonga, «huunde fuu ina dagii», ammaa wanaa huunde fuu semmbinta
goonɗinal woɓɓe.
24 Taa fay gooto filoo ko nafata hoore muuɗum tan, ammaa filoo ko nafata
woɓɓe.
25 Teewu cootteteengu luumo fuu, oɗon mbaawi nyaamirde ɗum ɓerɗe ɗe
pelataa on tawa on yamaay yalla wo ɗum teewu cakkanaangu tooruuji naa
wanaa.
26 Sabo «leydi e ko woni e mayri fuu wo Joomiraaɗo jeyi.»‡
27 Si neɗɗo mo goonɗinaay noddii on faa nyaamdon, de on njaɓii nootaade
fu, nyaamon ko kokkaɗon fuu, tawa ɓerɗe mon pelataa on.
28 Ammaa si goɗɗo wi'ii on: «Ɗum wo ko sakkanaa tooruuji», ndeen kaa,
taa nyaamee ɗum, saabe biiɗo noon oon e saabe miiloo ɓernde mum feloore
ɗum.
29 Ko kaalammi haala miiloo ɓernde ɗuum, wanaa saabe ɓerɗe mooɗon
onon, wo saabe ɓernde biiɗo noon oon.
Sabo si goonga, walaa ko ɓernde neɗɗo goɗɗo saroo ndimaaku am.
30 Si miɗo yetta Laamɗo e dow ko nyaamammi, ko waɗi de miɗo mbonkee
saabe nyaamdu ndu njettirmi Laamɗo nduun?
31 Ndelle, si oɗon nyaama maa oɗon njara, maa ko ngaɗoton fuu, ngaɗiree
ɗum faa Laamɗo teddinee.

‡ **10:26** Jabuura 24.1.

32 Taa laatanee fay gooto fergere, wanaa Alhuudiyankooɓe, wanaa yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, wanaa kawrital goondinɓe Laamɗo ngaal.
33 Ngolliree hono am ni. Miɗo filoo ko welata yimɓe fuu e dow huunde fuu,
tawee mi filaaki nafaa am miin tan. Wo ko nafata yimɓe heewɓe pilotoomi,
faa ɓe kisinee.

11

1 Nyemmbitee kam hono no nyemmbitirammi Almasiihu ni.

Haala dow suddugol hoore

2 Miɗo yetta on ko miccitiɗon kam e huunde fuu, e ko njokkuɗon al'aadaaji
ɗi kollumi on ɗiin.
3 Ammaa, miɗo yiɗi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko
woni hooreejo deekum, katin du Laamɗo woni hooreejo Almasiihu.
4 Ndelle, si gorko na du'oo maa na haalda konngol annabaaku de suddi
hoorem fu, huyfinii hooreejo muuɗum oon.
5 Ammaa si debbo na du'oo naa na haalda annabaaku de suddaay hoore
muuɗum fu, huyfinii hooreejo muuɗum oon, sabo imo wa'i hono wo o
toytiiɗo ni.
6 Sabo dey, si debbo suddaay hoore muuɗum, ina haani tayа sukundu
mum fuu. Ammaa tayude sukundu mum naa toytude ndu ina semtina
debbo. Ndelle na haani sudda hoore muuɗum.
7 Taa gorko kaa sudda hoorem, sabo gorko wo tagaadi Laamɗo, na holla
darja muuɗum. Debbo kaa wo darja gorko.
8 Sabo wanaa gorko ittaa e debbo, wo debbo ittaa e gorko.
9 Katin du, wanaa gorko taganaa debbo, wo debbo taganaa gorko.
10 Saabe ɗuum, e saabe nulaaɓe laamu fu, ina tilsani debbo sudda hoore
muuɗum.* Ɗum laatanto ɗum maande holloore ina woni ley hawju gorum.
11 Ammaa ɗum e laataade fuu, ley tagaadi Joomiraaɗo, debbo ina haajaa
gorko, gorko du ina haajaa debbo.
12 Sabo no debbo yuuriri e gorko ni, hono noon gorko du yuurirta e debbo,
rimee. De ɗuum fuu to Laamɗo ɗum yuuri.
13 Caree onon e ko'e mon: si debbo na rewi Laamɗo tawi suddaay hoorem,
yalla na fonnditii naa?
14 Wanaa tagaadi ndiin e hoore muuɗum ina faamina on sukundu juu-
tundu ina semtinii e gorko?
15 Ammaa debbo kaa, si na woodi sukundu juutundu fu, wo darja
muuɗum. Sabo o hokkiraama sukundu juutundu faa o sudda hoore makko.
16 De si goɗɗo yeddii ɗum de jokki laawol gonngol fu, faama ɗum wanaa
al'aada amin, ɗum wanaa al'aada kawrite goondinɓe Laamɗo ɗeen du.

Haala hiraande seniinde

17 Won ko njiɗumi haalande on joonin, haala no kawritirton. Haala
majjum mi waawaa yettude on, sabo nde kawritinɗon fu, wo ko boni
ɓeydotoo, wanaa ko woodi.
18 Ko artii fuu, mi nanii si on kawritii fu, luural ina woni hakkunde
mooɗon. Miɗo miila du wo ɗum goonga.
19 Ina tilsi pelle pelle ngaɗa hakkunde mooɗon, faa hoolniiɓe jaati wonɓe
e ley mooɗon ɓeen annditee.

---

* **11:10** Woɓɓe ina paamira fuɗɗoode aayaare nde hono nii: Saabe ɗuum, e saabe maleyka'en. Ley Geresankoore, nulaaɓe e maleyka'en, fuu wo innde wootere.

20 Nde kawritindon fu, wanaa nyaamude hiraande Joomiraado ndeen
hawrunduri on.
21 Sabo gooto moodon fuu henyoto nyaama hiraande muudum. Woɓɓe
moodon ina njolba, woɓɓe moodon du ina culoo.
22 Yalla on ngalaa cuudi do kaandon nyaamude e yarude naa? Naa wo
on njawu kawrital goondinɓe Laamdo ngaal? Yalla odon njidi huyfinde ɓe
ngalaa faa'e ɓeen naa? Ɗume mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa
yettude on e dum.

Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere
(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)

23 Sabo miin, inan ko keɓumi e Joomiraado de njottinmi on: ley jemma mo
Joomiraado meeden Iisaa jambaa oon, hooyi buuru,
24 yetti Laamdo, heli buuru oon, wi'i: «Ɗum wo ɓanndu am hokkaandu
saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.»
25 Hono nii du, nde ɓe tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam. O
wi'i: «Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiiyam am. Nde njaroton
fuu, miccitodon kam.»
26 Sabo nde nyaamoton buuru oon e nde njardoton horde cabijam ndeen
fu, odon kaala haala maayde Joomiraado faa do wartowi.
27 Ndelle, nedɗo fuu nyaamirdo buuru Joomiraado no fotiraay, yardi horde
makko no fotiraay, wadii hakke e ɓanndu Joomiraado nduun e yiiyam makko
daam fuu.
28 Ndelle, mono fuu taykoo hoore muudum fadde muudum nyaamude
buuru oon naa yardude horde ndeen.
29 Sabo nedɗo fuu nyaamudo buuru oon, yardi horde ndeen, de miilaaki
wo dum ɓanndu Joomiraado nduun fu, foodanan hoore muudum sariya no
nyaamiri e no yariri noon.
30 Ɗum wadi de nyawɓe e lokkaaɓe ina keewi e moodon, woɓɓe moodon du
njawtii.
31 Sini en taykotono ko'e meeden, en carataakeno.
32 Ammaa Joomiraado ina saroo en faa dartina en, taa njukkodeden e
adunaaru ndu.
33 Ndelle sakiraaɓe am, si odon kawrita faa nyaamdon hiraande Joomi-
raado ndeen, mono fuu njaɓɓoo banndum.
34 Si godɗo yolbii fu, sanaa nyaama to suudu muudum. Ndeen kawrite
moodon laatantaako on jukkungo.
Woodi, ko heddii duum mi biltan dum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

1 Joonin en ndaaran kabaaru dokke Ruuhu Ceniido. Sakiraaɓe, mi yidaa
tawee on paamaay.
2 Nde on ngoondinaayno Joomiraado ndeen, odon anndi tooruuji muumdi
diin na dowa on, na majjina on.
3 Saabe duum mido yidi paamon: fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo
kudaado» si Ruuhu Laamdo ina woni e muudum. Katin du fay gooto waawaa
wi'ude «Iisaa wo Joomiraado» si Ruuhu Ceniido walaa e muudum.
4 Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo
gooto.
5 Golleeji ballooji kawrital diin ina ceedi sifa, de Joomiraado oon wo gooto.

6 Ko golleeji ɗiin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamɗo gooto oon kam
gollata ɗi fuu ley yimɓe ɓeen fuu.
7 Mono fuu hokkaama dokkal ɓanginoowal Ruuhu faa ngal nafa kawrital
fuu.
8 Imo hokka ooɗo haala hakkilanteeha, o hokka ooto haala kebbinaaka
anndal.
9 Kanko Ruuhu gooto oon hokkata ooɗo goonɗinal luggungal, ooto dan-
nude nyawɓe.
10 O hokka ooɗo waɗude kaayeefiiji, ooto haaldude annabaaku. O hokka
ooɗo senndude ko yuuri e Ruuhu e ko yuuri e ginnaaji, ooto haalude ɗemle ɗe
anndaaka. O hokka goɗɗo du fiirtude ɗemle ɗeen.
11 Wo Ruuhu gooto oon gollata ɗum fuu. Wo kam feccata, de hokka mono
fuu dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terɗe neɗɗo

12 Wooɗi ɓanndu du wo wooturu, de na jogii terɗe keewɗe. Fay si terɗe
ɓanndu na keewi, ɓanndu kaa wo wooturu. Hono noon ɓanndu Almasiihu
du worri.
13 Sabo en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laatoɗen ɓanndu
wooturu, yalla wo en Alhuudiyankooɓe naa en nganaa, yalla wo en rimɓe
naa en riimayɓe. Katin du en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oon.
14 Ɓanndu wanaa tergal gootal, wo terɗe keewɗe.
15 Si koyngal wi'ii: «Caggal mi wanaa junngo, mi jeyaaka e ɓanndu», ɗum
haɗataa ngal jeyeede e ɓanndu.
16 Naa si nowru wi'ii: «Caggal mi wanaa yitere, mi jeyaaka e ɓanndu», ɗum
haɗataa ndu jeyeede e ɓanndu.
17 Si terɗe ɗeen fuu wo gite, noy neɗɗo oon nanirta? Naa si ɗe fuu wo ɗe
noppi, noy neɗɗo oon maatirta ko uurata e ko luuɓata?
18 Ammaa, Laamɗo hawrundurii terɗe ɗeen fuu e ɓanndu wooturu hono
no muuyiri ni.
19 Si tergal gootal tan woodunoo, ɗum kaa laatataako ɓanndu.
20 Ndelle, terɗe ɗeen ina keewi, de ɓanndu nduun wo wooturu.
21 Yitere waawaa wi'ude junngo: «Mi haajaaka ma.» Hoore du waawaa
wi'ude koyɗe: «Mi haajaaka on.»
22 Ammaa, terɗe ɓanndu nanndude e ɓurɗe lokkiɗinde, ɗeen ngoni ɗe
kaajaɗen sanne.
23 Terɗe ndaardeteeɗe wo kuyfuɗe, ɗeen ɓurɗen teddinde. Ɓurɗe semti-
naade, ɗeen ɓurɗen haybude.
24 De terɗe meeɗen goɗɗe ɓurɗe teddeengal ɗeen kaajaaka waɗeede noon.
Laamɗo hawrunduri terɗe fuu, hokki terɗe lokkaaje ɗeen teddeengal faa
ɓuri ɗeya ɗeen.
25 O waɗii ɗum faa taa luural waɗa e ɓanndu nduun, ammaa faa terɗe ɗeen
fuu kaybundura.
26 Si tawii tergal gootal naawii, keddiiɗe ɗeen fuu naawdan e muuɗum. Si
tergal gootal teddinaama, keddiiɗe ɗeen fuu mbeltodoto e muuɗum.
27 Wooɗi onon, wo on ɓanndu Almasiihu, mono e mooɗon fuu wo tergal e
ɓanndu makko nduun.
28 Nii Laamɗo darniri kawrital goonɗinɓe ngaal: ko artii fuu o joyyini
nulaaɓe, o ɓeydi katin haaldooɓe annabaaku, de o jokkintini jannginooɓe.
Caggal ɗuum, o joyyini waɗooɓe kaayeefiiji e ɗannooɓe nyawɓe e wallooɓe e
ardotooɓe e haalooɓe ɗemle ɗe anndaaka.

29 Yalla yimɓe fuu wo nulaaɓe naa? Yalla ɓe fuu wo ɓe haaldooɓe annabaaku naa? Ɓe fuu wo ɓe jannginooɓe naa? Ɓe fuu iɓe ngaɗa kaayeefiiji naa?
30 Yalla yimɓe fuu kokkaa dannude nyawɓe naa? Naa haalude ɗemle ɗe anndaaka? Naa fiirtude ɗemle ɗeen naa? Wanaa noon!
31 Woodi ndelle, tinnee, pooɗanee dokke ɓurɗe heewude nafaa ɗeen.
Joonin le, mi hollan on laawol ɓurngol fuu wooɗude ngol hono muuɗum walaa.

13

Haala njinngu

1 Si mi haalirii ɗemle yimɓe, fay ɗemle maleyka'en, de njinngu walaa e am fu, wo mi lennguru senyooru, naa wo mi duko jamɗe gokkundurteeɗe tan.
2 Si miɗo woodi dokkal haaldude annabaaku, de mi faama sirriiji fuu e annde fuu, naa si mi tawraama goondinal faa mi dirna baamle, si njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay huunde.
3 Si mi hokkii ko njogiimi fuu talkaaɓe naa mi hokkitirii ɓanndu am duppee, de njinngu walaa e am fu, ɗum nafataa kam fay huunde.
4 Njinngu ina jogii munyal, ina jogii moyyuki. Njinngu waldaa e kiram, mantataako, mawninkintaako.
5 Njinngu waɗataa ko semtinii, filataako muuyɗe hoore muuɗum. Ngu yaawaa ɓernude, ngu saawataa tikkere.
6 Njinngu seyortaako oonyaare, wo goonga seyortoo.
7 Wakkati fuu njinngu ina sawrii, selataa hoolaade, de na heɗoo Laamɗo ley huunde fuu. Munyal muuɗum timmataa.
8 Njinngu saamataa abada. Haaldude annabaaku timminte, ɗemle celan, anndal du timminte.
9 Sabo anndal meeɗen ina nyaki, haala annabaaku du ina nyaki.
10 Ammaa si ko hiɓɓi ɗuum warii fu, ko nyaki ɗuum fuu faltoto.
11 Nde laatinoomi cukalel ndeen, miɗo haaldannoo hono cukalel, miɗo miilotonoo hono cukalel, miɗo yiirannoo du hono cukalel. De ko laatiimi mawɗo ɗuum, mi seedii e golle cukaaku.
12 Ko nji'eten joonin ɗuum laaɓaay, wo hono yuurnaade daandorgal niɓɓungal ni. Ammaa ley ko warata ɗuum en njiiran gite men faa laaɓa. Ko anndumi joonin ɗuum hiɓɓaay, ammaa wakkati waran nde anndammi faa hiɓɓa, hono no Laamɗo anndiri kam faa hiɓɓi ni.
13 Ndelle, kulle tati ngoni duumotooɗe: goondinal e jikke e njinngu. De ko ɓuri manngu hakkunde majje fuu wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniiɗo

1 Ndelle, pooɗanoɗon njinngu no mbaawruɗon fuu. Eelon du dokke Ruuhu Ceniiɗo ɗeen. De ko ɓuri fuu, piloɗon haaldude annabaaku.
2 Sabo kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka wo Laamɗo haaldata, wanaa yimɓe. Si goonga, fay gooto faamataa ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley kawtal Ruuhu.
3 Ammaa kaaloowo konngol annabaaku oon, wo yimɓe haaldata, faa semmbina goondinal muɓɓen, sellina ɓerɗe muɓɓen, de feewtina ɗe.
4 Kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka, wo hoore muuɗum nafata. Ammaa kaaldoowo annabaaku, wo kawrital goondinɓe nafata.

5 Miɗo yiɗi kaaliron ɗemle ɗe anndaaka on fuu, de ko ɓurani kam, kaaldon annabaaku. Sabo kaaldoowo annabaaku ɓuri kaaliroowo ɗemle ɗe anndaaka, si wanaa tawa neɗɗo ina waawi fiirtude, faa kawrital goondinɓe ngaal heɓa nafaa.
6 Ndelle sakiraaɓe, si mi warii to mooɗon de miɗo haalirana on ɗemle ɗe anndaaka, ɗume ɗum nafata on? Si haala am waddanaay on ko Laamɗo ɓanginani kam ɗuum, naa anndal, naa konngol annabaaku, naa waaju fu, ɗum fuu ɗum nafataa on.
7 Taykoɗen du fay ko walaa yonki hono sereendu naa hoddu. Si munkariiji ɗiin piyaaka faa laaɓi fu, noy annditirten ko sereendu nduun fuufata naa ko hoddu nduun hoɗata?
8 Naa si puufoowo luwal wolde fuufaay faa laaɓi, moy segilantoo wolde ndeen?
9 Hono noon, onon du, si on njottinirii kabaaru oon ɗemle ɗe anndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy paamirteɗon? On paɗɗii haala mon ley henndu!
10 Ina woodi ɗemle keewɗe ley adunaaru. De no ceediri fuu, walaa haala ka nanataake.
11 Ammaa si neɗɗo haaldii e am ɗemngal* ngal mi nanataa fu, mi laatanake ɗum janano, kam du laatanake kam janano.
12 Hono noon, onon du e ley fooɗanagol mooɗon dokke Ruuhu ɗeen, tinnoɗon e heɓude dokke cemmbinooje kawrital goondinɓe ngaal e semmbe mooɗon fuu.
13 Ndelle, kaaliroowo ɗemngal ngal anndaaka fuu ŋaaroo Laamɗo waawude fiirtude ngal.
14 Sabo si miɗo waɗa du'aare e ɗemle ɗe mi anndaa fu, goonga, yonki am ina woni e du'aare, ammaa mi faamataa miin e hoore am.
15 Ndelle, noy ngaɗammi? Mi waɗan du'aare e yonki am, ammaa mi waɗan nde e hakkillo am du. Mi yimiran yonki am, ammaa mi yimiran hakkillo am du.
16 Si wanaa noon fu, si a yettirii Laamɗo e ley yonki maa tan, noy tawaaɗo toon mo woowaa ɗum waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol maaɗa ngool? Sabo joomum nanataa ko kaalataa ɗuum.
17 Fay si yettugol maa ngool ina wooɗi sanne, ngol nafataa joomum fey.
18 Miɗo yetta Laamɗo, ko kaaldammi ɗemle ɗe anndaaka faa ɓuri on on fuu.
19 Ammaa e ley kawrital goondinɓe, haalude karfeeje joy paaminiiɗe faa janngina yimɓe, ɓurani kam haalirde karfeeje ujunaaje sappo ɗemle ɗe anndaaka.
20 Sakiraaɓe, taa laatoɗon hono cukaloy e ley hakkillooji mooɗon. Laatoɗon ɓe ngalaa bonanda hono cukaloy, ammaa e ley hakkillooji mon laatoɗon mawɓe.
21 Ina winndaa e Tawreeta:
«Nde kaaldowammi e yimɓe am,
wo e kunnduɗe yimɓe leyɗe goɗɗe,
wo e ɗemle jananɓe kaalirammi.
Ɗum fuu,
ɓe kettindantaako kam.»†
Wo noon Joomiraaɗo wi'i.
22 Hono noon, ɗemle ɗe anndaaka ɗeen wo maande sariya ɗo ɓe ngoondinaay, ɗe nganaa maande ɗo yimɓe goondinɓe. Haaldude annabaaku du wo maande ɗo goondinɓe, wanaa ɗo ɓe ngoondinaay.

* **14:11** Maanaa ɗemngal ɗo wo sii haala. † **14:21** Esaaya 28.11-12.

23 Ndelle, si goondinɓe fuu kawritii, ina kaalda ɗemle ɗe anndaaka, de
yimɓe ɓe mboowaa ɗum naa yimɓe ɓe ngoondinaay ngarii fu, ɓe mbi'an wo
on haaŋaaɓe.
24 Ammaa si gooto e yimɓe ɓeen warii, de tawi yimɓe fuu ina kaalda
annabaaku, ko o nanata ɗuum fuu ina faamina mo hakkeeji makko, ina
saroo mo.
25 Ko suudii ley ɓernde makko ɓangan. Ndeen o hippoto e leydi, o sujidana
Laamɗo, o wi'a: «Si goonga ni, Laamɗo ina wondi e mooɗon.»

No kawrital goondinɓe haani worrude

26 Ndelle sakiraaɓe, noy ngaɗoton? Si on kawritii, de gooto mooɗon ina
woodi jimol, goɗɗo du ina janngina, goɗɗo ina woodi ko Laamɗo ɓanginani
ɗum, goɗɗo ina haala ɗemngal ngal anndaaka, goɗɗo du na fiirta ngal, sanaa
fuu waɗiree faa semmbina kawrital goondinɓe ngaal.
27 Si ɗemle ɗe anndaaka kaalirtee, taa ɓura yimɓe ɗiɗo naa tato. Ɓeen du,
sanaa ɓe kaalira gooto gooto, de gooto mooɗon fiirta.
28 Ammaa si piirtoowo walaa, joomum deyyinoo e ley kawrital ngaal,
haalda e Laamɗo e ley ɓernde muuɗum.
29 Haaldooɓe annabaaku du, ɗiɗo naa tato tan kaala, de heddiiɓe ɓeen
kiinya haala maɓɓe kaan.
30 De si won ko Laamɗo ɓanginani gooto e jooɗiiɓe ɓeen, kaaloowo aran-
deejo oon deyyinoo.
31 Sabo on fuu, oɗon mbaawi haaldude annabaaku gooto gooto, faa yimɓe
fuu keɓa paamal e ɓerɗe cellinaaɗe.
32 Haaldooɓe annabaaku ɓeen ina mbaawi nanngitinde ko'e muɓɓen.
33 Si goonga, Laamɗo waɗataa ko jiiɓii. Wo o Laamɗo gaddoowo jam.
No worri e kawrite seniiɓe ɗeen fuu,
34 sanaa rewɓe ndeyyinoo ley kawrite ɗeen, sabo ɓe ngalaa laawol haalude
ley ɗoon. Ɓe ɗowtoroo no Tawreeta wi'iri noon.
35 Si tawii won ko ɓe njidi faamtindaade, ɓe acca faa ɓe koota, ɓe yamowa
jom'en cuudi maɓɓe. Sabo konngol debbo nanee ley kawrital ina semtinii.
36 Naa oɗon miiloo konngol Laamɗo ngool to mooɗon yuuri naa? Wo onon
tan keɓi ngol naa?
37 Si neɗɗo ina miilii wo annabaajo maa ina miilii wo jogiiɗo baawɗe
Ruuhu Ceniiɗo, ina haani annditinde ko mbinndanammi on ɗuum wo
yamiroore Joomiraaɗo.
38 Mo annditaay ɗum fuu, Laamɗo annditataa ɗum.
39 Ndelle sakiraaɓe, pooɗanoɗon haaldude annabaaku, katin du taa kaɗon
ɗemle ɗe anndaaka haaleede.
40 Ammaa huunde fuu waɗiree no haaniri, tawee fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

1 Sakiraaɓe, miɗo miccintina on Kabaaru Lobbo mo mbaajinoomi on. On
njaɓii ɗum, oɗon keddii oɗon kaɓɓii e majjum.
2 Wo saabe Kabaaru oon kisinirteɗon, si tawii on tiigorake mo no kaal-
danmi on ni. Si wanaa noon fu, goondinal mon laatoto ɓolum.
3 Mi yottinanii on kabaaru mo keɓumi, ɓurɗo huunde fuu oon. Ɗum woni:
Almasiihu maayii saabe hakkeeji meeɗen, no Binndi ɗiin mbiiri ni.
4 O wattaama ley saabeere. O iirtake e nyalooma tataɓo, no Binndi ɗiin
mbiiri ni.

5 O ɓanganii Piyeer. Caggal ɗuum, o ɓangani taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen.
6 Caggal ɗuum, o ɓangani ko ɓuri sakiraaɓe keme njoyo ley wakkati gooto.
Ko ɓuri heewude e maɓɓe ina mbuuri faa joonin, de woɓɓe maɓɓe paltake.
7 Jokkiti katin, o ɓangani Yaakuuba, de o ɓangani nulaaɓe ɓeen fuu.
8 Sakitii, o ɓangani kam miin ga'uɗo hono ɓinngel dimaangel gilla wakkati
muuɗum yottaaki ni.
9 Si goonga, miin ɓuri nulaaɓe ɓeen fuu famɗude. Mi fotaay fay noddireede
nulaaɗo, sabo mi torriino kawrital goondinɓe Laamɗo.
10 Joonin le, saabe moyyere Laamɗo ndeen laatoriimi ko ngonumi ɗuum.
Moyyere nde o waɗani kam ndeen du rimaay ɓolum. Si goonga, miin ɓuri
nulaaɓe ɓeen fuu gollude. De wanaa miin gollata, wo moyyere Laamɗo
wonnde e am ndeen gollata.
11 Ndelle nde wo miin, nde wo kamɓe, fuu fotu. Wo ɗuum min fuu min
mbaajotoo, ɗuum du ngoondinɗon.

Haala ummital maayɓe

12 Woodi, miɗen mbaajoo Almasiihu iirtake e maayde. Ndelle, noy woɓɓe
mooɗon mbiirata maayɓe ummitataako?
13 Sini ummital maayɓe walaa, Almasiihu e hoore muuɗum ummitaaki.
14 De si Almasiihu ummitaaki, waaju amin wo ɓolum, goondinal mooɗon
du wo ɓolal.
15 Woodi si maayɓe ummitataako du, iɗum holla ko min ceedanii Laamɗo
ɗuum wo fewre. Sabo min mbi'ii Laamɗo ummintinii Almasiihu, de ɗum
wanaa goonga si maayɓe ummitataako.
16 Si maayɓe ummitataako, Almasiihu e hoore muuɗum ummitaaki.
17 Si Almasiihu ummitaaki, goondinal mooɗon wo ɓolal, oɗon ngoni ley
hakkeeji mon faa joonin.
18 Si wo noon du, maaynooɓe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ɓeen kalkii.
19 Si jikke meeɗen e Almasiihu wo ley nguurndam meeɗen ɗo tan nafan-
noo, eɗen ɓuri yimɓe fuu yurminaade.
20 Ammaa si goonga, Almasiihu ummintinaama e maayde, laatake artiiɗo
e ummitotooɓe.
21 Sabo no maayde yuurdi e neɗɗo gooto, hono noon du ummital hakkunde
maayɓe yuurdi e neɗɗo gooto.
22 No yimɓe fuu maayirta saabe kawtal muɓɓen e Aadama, hono noon du
yimɓe fuu ummintinirtee saabe kawtal muɓɓen e Almasiihu.
23 Ammaa mono fuu e wakkati muuɗum ummitotoo. Almasiihu woni
arandeejo oon. Ndeen si wartii fu, ɓe o jeyi ɓeen du ummitoto.
24 Ndeen timmoode waran. Almasiihu halkan kaanankaaku e baawɗe e
semmbe fuu, de hokkita Laamɗo Baabiiwo laamu.
25 Sabo ina tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamɗo waɗi mo o yaaɓa wayɓe
mo ɓeen fuu.
26 Ganyo cakitotooɗo halkeede oon wo maayde,
27 sabo ina winndaa: «Laamɗo wattii huunde fuu ley koyɗe makko.»*
Ammaa si wi'aama «huunde fuu wattaama ley koyɗe makko», na tannyoraa
Laamɗo gaɗuɗo ɗum oon kaa naataay.
28 Nde huunde fuu heedii ley baawɗe Almasiihu Bajjo oon ndeen, kam
e hoore muuɗum heedan ley Laamɗo gaɗuɗo o dawrana huunde fuu, faa
Laamɗo laamoo kala huunde fuu.

* **15:27** Jabuura 8.7.

29 Woodi, ina woodi jaɓooɓe lootireede lootagal batisima saabe maayɓe.
Si tawii maayɓe ummitataakono, ɗume wadi de yimɓe ina mbatisiree saabe
maɓɓe?
30 Minen e ko'e amin, ko wadi de miɓen njardoo masiibaaji wakkati fuu faa
miɓen nesa maayde?
31 Sakiraaɓe, nyannde fuu miɓo nesa wareede. Tannyoron wo ɗum
goonga, hono ko mantortoomi on yeeso Joomiraaɓo men Iisaa Almasiihu
ɗuum du laatorii goonga.
32 To Efeesu toon mi haɓaama wolde sattunde, hono wo daabaaji ladde
bondi kaɓumi. Si mi goondinaayno ummintineede fu, ɗume ɗum nafata
kam? Si maayɓe ummitataakono fu, ngaɓen no wiiraa ni: «Nyaamen, njaren,
sabo jaango en maayan.»
33 Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e bonɓe ina bonna needi lobbiri.»
34 Ngartiree hakkillooji mon e ko fonnditii, celon waɓude hakke. Sabo
woɓɓe mooɓon anndaa Laamɓo. Ko mbiirumi noon wo faa cemton.
35 Ammaa hasii goɓɓo yaman: «Noy maayɓe ummitortoo? Noy ɓalli muɓɓen
ngorrata?»
36 Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi aawuɓaa fuu, sanaa waata, de sakitoo
fuɓa.
37 Aawdi ndi aawuɓaa du, si wo gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi
wabbere tan. A aawataa wullere ndeen e hoore muuɓum.
38 Caggal ɗuum, Laamɓo waɓata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii
wullere muuɓum.
39 Kulle jogiiɓe yonki du kawtaa terɓe: ɓiɓɓe-Aadama e terɓe muɓɓen,
daabaaji e terɓe muɓɓen, pooli e terɓe muɓɓen, liyyi du e terɓe muɓɓen.
40 Ina woodi ɓalli kammunkooji e ɓalli leydinkooji. Kammunkooji ɗiin e
darja muɓɓen, leydinkooji ɗiin du e darja muɓɓen.
41 Naange e jalbugol muuɓum, lewru du e jalbugol muuɓum, koode e
jalbugol muɓɓen. Fay hakkunde koode ɗeen, jalbugol muɓɓen ina seedi.
42 Ummital maayɓe du hono noon worri. Ko iretee ɗuum ina nyola, ko
ummitotoo ɗuum nyolataa.
43 Ko iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko ummitotoo ɗuum ina jogii teddeengal. Ko
iretee ɗuum ina lokkiɗi, ko ummitotoo ɗuum ina jogii semmbe.
44 Ko iretee ɗuum wo terɓe leydinkooje, ko ummitotoo ɗuum wo terɓe
ruuhunkooje. Terɓe leydinkooje ina ngoodi, ndelle terɓe ruuhunkooje du
ina ngoodi.
45 Ɗum wadi de na winndaa: «Neɗɗo arandeejo oon, ɗum woni Aadama,
laatake yonki mbuurki.» Aadama cakitiiɓo oon kaa laatake Ruuhu
kokkoowo nguurndam.
46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu ɗuum artii warude. Wo ko jeyaa e leydi ɗuum
artii, de ko jeyaa e Ruuhu ɗuum jokki.
47 Neɗɗo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neɗɗo ɗiɗaɓo oon e kammu
yuuri.
48 Yimɓe yuuruɓe e sollaare leydi ɓeen ina ngorri hono Aadama yuuruɓo e
sollaare leydi oon. Yimɓe jeyaaɓe e kammu ɓeen ina ngorri hono yuuruɓo
dow kammu oon.
49 Hono no nanndirɓen e yuuruɓo e sollaare leydi oon ni, hono noon
nanndirten e yuuruɓo dow kammu oon du.
50 Sakiraaɓe, inan ko kaalammi ɗuum: teewu e yiiyam mbaawaa naatude
e laamu Laamɓo. Katin du ko nyolata waawaa heɓude ko nyolataa faa abada
ɗuum.

51 Ndaar, miɗo ɓanginana on sirri: wanaa en fuu maayata, ammaa en fuu
en mbaylitete.
52 Ɗum waɗan wakkati gooto, no tamyaango yitere ni, si buututal cakito-
toongal fuufaama. Sabo buututal ngaal fuufete, de maayɓe ɓeen ummodoo
e ɓalli ɗi nyolataa. Enen du, en mbaylitete.
53 Sabo si goonga, ina tilsi terɗe nyolooje ɗeen ɓornoo ko nyolataa, maay-
ooje ɗeen du ɓornoo ko maayataa.
54 Si terɗe nyolooje ɗeen ɓornake ko nyolataa, maayooje ɗeen ɓornake ko
maayataa fu, ndeen konngol binndaangol ngol tabitan: «Maayde jaalaama,
moɗaama.»†
55 «Maayde, toy jaalagol maa woni?
Maayde, toy tooke maa ngoni?»‡
56 Tooke pooɗooje maayde wo hakke. Hakke du hemrii baawɗe saabe
jamirooje Tawreeta.
57 Ammaa jettooje ngoodanii Laamɗo kokkiroowo en jaalagol saabe Joomi-
raaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
58 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, laatee joottiiɓe ɓe ndimmbataako.
Wakkati fuu ɓeydon tinnaade e golle Joomiraaɗo, sabo oɗon anndi ko
ngolloton ley kawtal Joomiraaɗo ɗuum wanaa ɓolum.

16

Haala wallugol seniiɓe wonɓe ngalluure Urusaliima

1 Joonin en ndaaran kabaaru hawrundurgol ceede faa walla seniiɓe wonɓe
Urusaliima ɓeen. Ngaɗon ko njamirmi kawrite goondinɓe gonɗe leydi
Galaatiya ɗeen.
2 Alan fuu, mono e mooɗon fuu itta ko waawi, resa. Ndeen si mi warii, en
pilataako hawrundurde ɗum katin.
3 Nde ngarumi fu, mi hokkan ɓe cuɓiɗon ɓeen ɓataakiiji kollooji on cuɓake
ɓe, ɓe njaara ballal mooɗon ngaal Urusaliima.
4 Si na foti ko mi yaha miin du, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

5 Si mi feyyitii leydi Makedoniya fu, mi waran to mooɗon, sabo toon
ndewammi.
6 Hasii mi weeranan on seeɗa naa mi dabban to mooɗon. Ndeen oɗon
mbaawi wallude kam faa mi yaha yeeso e jahaangal am.
7 Sabo mi yiɗaa fantude to mooɗon joonin de mi dilla law. Miɗo yiɗi
ɓooyude to mooɗon seeɗa si Joomiraaɗo jaɓii.
8 Ammaa mi ɓooyan ley Efeesu ga faa iidi ɓenndal alkama hewta.
9 Sabo mi heɓii ɗo laawol manngol no mi gollira gollal nafoowal. Wooɗi,
wayɓe du na keewi.
10 Si Timote warii to mooɗon fu, njakkitoɗon ɗum faa wooɗa taa hula, sabo
wo Joomiraaɗo o gollanta hono am ni.
11 Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta
to am e jam. Sabo miɗo heɗii mo, kanko e sakiraaɓe ɓeen.
12 Wooɗi, dow sakiike meeɗen Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e
sakiraaɓe ɓeen to mooɗon, de o muuyaay yahude joonin. Si o heɓii laawol
fu, o waran.

Baynundural

† **15:54** Esaaya 25.8. ‡ **15:55** Hoseya 13.14.

13 Kakkilon, ndaroɗon faa wooɗa ley goondinal. Laatoɗon suusuɓe,
ɓeydoroɗon semmbe.
14 Ko ngaɗoton fuu, ngaɗiron ɗum njinngu.
15 Oɗon anndi Estefaana e koreeji muuɗum. Kam'en artii fuu goondinde
ley leydi Akaya. Iɓe tinnii e gollande seniiɓe ɓeen. Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo
on sanne:
16 njarranee yimɓe wa'uɓe hono noon, kam'en e gollidooɓe e muɓɓen,
tinniiɓe e gollal ngaal fuu.
17 Miɗo weltoroo garol Estefaana e Fortunaatu e Akayku ngool. Ɓe
ngaɗanii kam ko onon on mbaawaa waɗande kam saabe on ngalaa ga.
18 Ɓe mbaaltinii hakkillo am, kam e hakkillooji mooɗon fuu. Teddinee
yimɓe hono maɓɓe.
19 Kawrite goondinɓe gonɗe leydi Aasiya ɗeen ina njowta on. Akila e
deekum Pirisilla e kawrital goondinɓe kawroowal galle maɓɓe ngaal ina
njowta on sanne e innde Joomiraaɗo.
20 Sakiraaɓe ɓeen fuu ina njowta on. Njowtunduron onon du e jowtaali
ceniiɗi.

21 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL.
22 Neɗɗo fuu mo yiɗaa Joomiraaɗo, kuddi woodanii ɗum! Yaa Joomiraaɗo
amin, war!
23 Wo hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa wondu e mooɗon.
24 Njinngu am ina woni e mooɗon on fuu e ley kawtal meeɗen e Iisaa
Almasiihu.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi to Korintunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool e sakiike meeɗen Timote. Miin Pool, mi nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe muuyɗe Laamɗo. Miɗen njowta kawrital Laamɗo gonngal Korintu e seniiɓe wonɓe leydi Akaya fuu.
2 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamɗo

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Oon woni Baabiiwo jom yurmeende, Laamɗo cellinoowo ɓerɗe e dow huunde fuu.
4 Imo sellina ɓerɗe men e ley torraaji men fuu, faa enen du, mbaawen sellinde ɓerɗe wonɓe e sii torraaji fuu no o sellinirta ɓerɗe men ni.
5 Sabo no keɓirɗen torraaji saabe Almasiihu faa keewi, noon du Almasiihu sellinirta ɓerɗe meeɗen faa heewa.
6 Nde min torraa fuu, wo faa ɓerɗe mooɗon cellinee, wooɗi du faa kisineɗon. Nde ɓerɗe amin cellinaa du, wo faa ɓerɗe mooɗon peewa, de keɓon munyal munyude sii torraaji ɗi min torretee minen e ko'e amin ɗiin.
7 Jikke amin e mooɗon ina selli, sabo miɗen anndi ko kawtuɗon e amin torraaji ɗuum, oɗon kawti e amin sellineede ɓerɗe du.
8 Si goonga sakiraaɓe, min njiɗaa ndullon torraaji kewtiiɗi min e leydi Aasiya. Torraaji kewtiiɗi min toon ina paltii semmbe amin sanne faa min miilaaki wuurude katin.
9 Ley ɓerɗe amin, miɗen maatannoo wo min saraaɓe sariya wareede. De ɗum waɗirii faa taa min njowa jikke amin dow ko'e amin, ammaa min njowa ɗe dow Laamɗo ummintinoowo maayɓe oon.
10 Wo kam danni min e maayde ndeen, kam dannata min yeeso du. Wo dow makko min njowi jikke o dannan min katin.
11 Oɗon mballira min e majjum du'aawuuji mon, onon du. Hono noon, moyyere nde o waɗanta min saabe du'aawuuji yimɓe heewɓe, waɗata faa heewɓe njetta Laamɗo saabe amin du.

Haala ko haɗi Pool fantude Korintu'en

12 Inan ko min mantortoo: ɓerɗe amin ina ceedanoo min min mbuurdii e goonga e laaɓal ɓerɗe yuurungal to Laamɗo ley adunaaru ndu, sakko hakkunde mooɗon. Min ngaɗiraay ɗum hakkillooji ɓiɓɓe-Aadama, ammaa wo e moyyere Laamɗo.
13 Sabo min mbinndantaa on faa'e si wanaa ko njanngoton de paamon. Miɗo yiɗi paamon faa laaɓa
14 ko puddudon faamude joonin ɗuum. Ndeen, nyannde Joomiraaɗo men Iisaa wartowi fu, on mantorto min hono no minen du min mantortoo on noon.
15 Saabe hoolaare ndeen, mi anniyakeno warude to mooɗon arande faa ceyoɗon kile ɗiɗi.
16 Ko njiɗunoomi dey, mi fanta to mooɗon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to mooɗon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.

17 Yalla nde mbi'ammi mi waran to moodon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake wadude huunde, yalla mido sikkitira hono no yimɓe adunaaru anniyortoo, wi'ooɓe «ayyo» de wakkati gooto pudditа wi'ude «a'aa» naa?
18 No tannyordeen Laamdo wo koolniido ni, hono noon konngol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.
19 Sabo Iisaa Almasiihu Ɓii Laamdo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muudum to moodon oon.
20 Goonga ni, amaanaaji Laamdo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eden mbi'a «Aamiina» faa Laamdo teddinee.
21 Woodi, wo Laamdo tabintinani min, minen e moodon fuu, kawtal meeden e Almasiihu. Kanko suɓii en.
22 Katin kanko wadi maande makko e meeden, o watti Ruuhu makko e ɓerde meeden laatoo maande laaɓinanoore en en keɓan moyyereeji garooji.
23 Laamdo na seedanoo kam, o jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi haɓa e moodon wadi de mi yeccaaki Korintu.
24 Min pilataako dawrande goondinal moodon, de miden mballundura e moodon faa ceyodon, tawa on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

1 Ɗum le, mi wadii anniya mi yeccataako to moodon, taa mi mettina ɓerde mon katin.
2 Sabo si mi mettinii ɓerde mon, moy seynata kam si wanaa onon ɓe mettinanmi ɓeen?
3 Ɗum wadi mbinndumi no mbinndirmi ni e ley ɓataaki am kiin. Mi yidaano warude to moodon de haanuɓe seynude kam ɓeen mettina ɓernde am. Mido tannyorani on, nde ceyiimi fu, onon du on ceyoto.
4 Ɓillaare e ɓernde mettunde e gondi keewdi mbinndiranmi on. Ko mbinndumi duum wanaa faa mi mettinana on, ammaa wo faa mi anndina on no njinngu am dow moodon foti mawnude.

No Pool yaaforii toonyiido

5 Si gooto moodon laatake sabaabu mettorgal fu, wanaa miin o mettinani, wo on fuu – naa woɓɓe moodon, taa mi faltoo goonga.
6 Ko ɓurɓe heewude e moodon njukkii neddo oon duum heyii.
7 Joonin kaa, ko ɓuri woodde dey: njaafodon mo, cellinon ɓernde makko taa mettorgal ɓernde jaaloo mo.
8 Ndelle, mido ŋaaroo on sanne tabintinon njinngu moodon e makko.
9 Si goonga, wo saabe majjum mbinndiranmi on, faa mi fonnda on, mi ndaara yalla odon njokka haala am ley huunde fuu.
10 Mo njaafidon fuu, miin du mi yaafake dum. Goonga ni, ko njaafiimi duum – si ina woodi ko kaanumi yaafaade mo – mi yaafake dum yeeso Almasiihu faa nafa on
11 taa Seydaani jamboo en, sabo eden anndi anniyaaji muudum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

12 Nde njahunoomi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu fu, mi tawii Joomiraado omtanii kam laawol gollude toon.
13 Ammaa hakkillo am fukkaaki, sabo mi tawaay toon sakiike am Tiitu. Woodi ndelle, mbayniimi sakiraaɓe ɓeen, de ponndiimi leydi Makedoniya.

14 Ammaa jettooje ngoodanii Laamɗo kokkoowo en jaalagol wakkati fuu
saabe kawtal meeɗen e Almasiihu. Laamɗo hokkii min saakude anndal
Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi ni.
15 Sabo si goonga, wo min uurdi ndi Almasiihu sakkanta Laamɗo. Uurngol
ngool yottake hisinteeɓe e halketeeɓe fuu.
16 To halketeeɓe ɓeen, wo min luumngol maayde jaaroowol ɗum'en to
maayde, ammaa to hisinteeɓe ɓeen, wo min uurngol nguurndam jaaroowol
ɗum'en to nguurndam.
Moy foti gollude gollal ngaal?
17 Min nganaa julortooɓe konngol Laamɗo hono no heewɓe ngaɗata.
Ammaa miɗen kaalda ɓerɗe laaɓuɗe yeeso Laamɗo. Miɗen kaalda hono
nulaaɓe muuɗum e ley kawtal amin e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe amaana keso

1 Yalla min puɗɗitii mantaade katin naa? Naa miɗen kaajaa ɓataakiiji
kollooji ko min ngoni, maa yuuruɗi to mooɗon hono no woɓɓe kaajiraa naa?
2 Wanaa. Onon jaati ngoni ɓataaki amin mbinndaaki e ɓerɗe amin. Oɗon
kolla ko min ngoni, hono ɓataaki ki yimɓe fuu mbaawi anndude e janngude.
3 Ina laaɓi, wo on ɓataaki Almasiihu saabe golle amin. Ɓataaki kiin
winndiraaka dawa, wo Ruuhu Laamɗo buurɗo ki winndiraa. Ki winndaaka
dow alluuje kaaye, wo e ɓerɗe yimɓe ki winndaa.
4 Miɗen mbi'a noon sabo miɗen ngoodi hoolaare mawnde e Laamɗo saabe
Almasiihu.
5 Min ngalaa baawɗe faa min ngaɗa fay huunde e semmbe amin. Baawɗe
amin wo to Laamɗo yuuri.
6 Kam waɗi min fotuɓe laataade gollanooɓe amaana keso. Amaana oon
yowaaki dow jamirooje binndaaɗe, wo dow Ruuhu yowii. Sabo jamirooje
binndaaɗe ɗeen wo jaarooje to maayde, ammaa Ruuhu oon na hokka
nguurndam.
7 Jamirooje binndaaɗe e alluuje kaaye, jaarooje to maayde ɗeen, ina
ngoodunoo darja faa Israa'iilankooɓe kunngii ndaarude yeeso Muusaa
saabe annoora gonɗo e darja oon, fay si taweede darja oon wo nyifoowo.
8 Ndelle, golle Ruuhu ɓuri darja oon, haala fuu walaa!
9 Si ko fooɗata jukkungo ɗuum ina woodunoo darja, wanaa haala ko
waddata fonnditaare ɗuum!
10 Goonga ni, darja arandeejo oon walaa darja si fonndaama e darja garɗo
joonin mo walaa ko nanndi oon.
11 Si ko nyifata ɗuum waawii jogaade darja, haala fuu walaa ko heddotoo
ɗuum ɓurata darja oon sanne.
12 Ko jikke amin dow amaana keso oon teeŋi sanne, ɗuum waɗi de miɗen
kaalda cuusal yeeso yimɓe.
13 Min ngaɗataa hono no Muusaa ni, gattunooɗo suddaare e yeeso
muuɗum taa Israa'iilankooɓe keddoo ina ndaara fay darja nyifoowo oon faa
timma.
14 Ammaa miilooji ɓerɗe maɓɓe ina njoori. Sabo faa hannden nde ɓe
njanngata amaana kiiɗɗo oon fu, suddaare ndeen ina heddii e geese maɓɓe.
Nde huncaaka tafon, sabo wo ley kawtal Almasiihu tan nde huncetee.
15 Goonga, faa warde hannden, si Tawreeta Muusaa janngaama fu, sud-
daare ndeen ina heddii ina suddi ɓerɗe maɓɓe.

16 Ammaa si neɗɗo wartii to Joomiraaɗo fu, suddaare ndeen huncete e
ɓernde muuɗum.
17 Woodi, Joomiraaɗo kam woni Ruuhu. To Ruuhu Joomiraaɗo woni fuu,
ɗoon ndimaaku du woni.
18 Enen ɓe geese muɓɓen cudditaa ɓeen fuu, eɗen tiima darja Joomiraaɗo
hono ley daandorgal, ina yaynana en. Imo waylita en faa nannden e
makko tagaadi, darja makko ina ɓeydana en yahude yeeso. Ɗum woni golle
Joomiraaɗo, laatiiɗo Ruuhu oon.

4

Haala jawdi ley looɗe

1 Laamɗo hokki min gollal ngaal saabe yurmeende muuɗum. Ndelle, min
tampataa.
2 Min calake kulle cuuɗiiɗe cemtinooje. Min kiilataa yimɓe, min mbaylitataa konngol Laamɗo. Ko min ngaɗata dey, miɗen ɓangina goonga yeeso
Laamɗo, faa mono fuu annditira e ɓernde mum fuu wo min goongalaaɓe.
3 De si Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oon suuɗaama fu, wo halkooɓe tan
o suuɗantee.
4 Ɓeen le, ɓe ngalaa goondinal, sabo Ibiliisa wumnii hakkillooji maɓɓe taa
nji'a annoora Kabaaru Lobbo. Kabaaru oon na holla darja Almasiihu jogiiɗo
tagaadi Laamɗo.
5 Sabo wanaa haala amin min mbaajotoo, ammaa wo haala Iisaa Almasiihu, Joomiraaɗo meeɗen oon min mbaajotoo. Ko min mbi'ata e dow ko'e
amin tan, min maccuɓe mooɗon saabe makko.
6 Sabo Laamɗo wi'ii: «annoora yaynu e ley nimre.» Kam yaynini annoora
muuɗum e ley ɓerɗe amin, faa anndina min darja muuɗum jaynoowo, gondo
e yeeso Almasiihu.
7 Anndude darja oon laatanake min jawdi korsundi, ammaa miɗen njogorii ndi e ley amin hono no ley looɗe loope, faa anndee baawɗe mawɗe ɗe
wo to Laamɗo yuuri, wanaa to amin.
8 Miɗen ɓillee e huunde fuu, ammaa min pusaay. Miɗen ngoni e wemmbere wakkati fuu, ammaa min tayaay jikke.
9 Miɗen torree, ammaa Laamɗo yoppaay min. Miɗen paɗɗee e leydi,
ammaa min kalkaaka.
10 Wakkati fuu, maayde Iisaa ina woni e ɓalli amin, faa nguurndam Iisaa
du yi'ee e ley majji.
11 Si goonga, fay si miɗen mbuuri, miɗen nesa maayde wakkati fuu saabe
Iisaa, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e terɗe amin maayooje ɗeen.
12 Ndelle, maayde na golla ley amin, de nguurndam na golla ley mooɗon.
13 Ina winndaa: «Mi goondinii, ɗuum waɗi de mbaajiimi.»* Minen du min
goondinirii hono noon, ɗuum waɗi de miɗen mbaajoo.
14 Sabo miɗen anndi iirtinɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa e maayde oon
iirtindinan min e Iisaa minen du, de wadda min yeeso muuɗum, minen e
mooɗon fuu.
15 Ko hewti min fuu wo saabe mooɗon faa moyyere Laamɗo yottoo yimɓe
heewɓe. Hono noon yimɓe heewɓe njettirta Laamɗo faa Laamɗo ɓeyda
teddineede.

Haala teddeengal duumiingal

* **4:13** Jabuura 116.10.

16 Ɗum waɗi de min tampataa. Fay si terɗe amin ɗeen na kalka, yonkiiji
amin ɗiin ina keyɗintinee nyannde fuu.
17 Sabo torraaji ɗi min torretee ɗiin ina kuyfiti, ina paltoo law. De ɗi
cegilanto min teddeengal manngal ngal timmataa, ɓurngal torraaji ɗiin
abada.
18 Ndelle min taykataako ko yi'etee, wo ko yi'ataake min taykotoo. Sabo ko
yi'etee ɗuum faltoto, ammaa ko yi'ataake ɗuum, heddoto faa abada.

5

Haala suudu wonndu dow kammu

1 Eɗen anndi si terɗe meeɗen laatiiɗe suudu leydiiru ndu koɗuɗen e
muuɗum joonin nduun halkii fu, Laamɗo moyyinanii en suudu dow kammu
ndu junngo waɗaay, heddotoondu faa abada.
2 Eɗen uuma ley adunaaru ɗo, sabo eɗen keppi naatude e ley suudu
meeɗen dow kammu nduun, ɓornoroɗen ndu hono kaddungal kesal.
3 Goonga ni, si en ɓornake ndu fu, en laatataako yonkiiji ɗi ngalaa ɓalli.
4 Sabo ko ngonɗen ley suudu ndu tafon, eɗen uuma saabe tiiɗallaaji.
Woodi, wanaa hono eɗen njiɗi laataade ɓortiiɓe, ammaa eɗen njiɗi ɓornaade
ɓalli kesi dow kiiɗɗi, faa nguurndam moɗa ko halkata ley meeɗen.
5 Wo Laamɗo kam segilanii en ɗum, hokki en Ruuhu muuɗum laatoo
maande laaɓinanoore en moyyereeji garooji.
6 Ndelle, eɗen njogii ɓerɗe pukkiiɗe wakkati fuu. Eɗen anndi sini eɗen
keddii e ɓalli gondi ley adunaaru ɗiin, eɗen mboɗɗi to Joomiraaɗo tafon.
7 Sabo wo e goonɗinal mbuurdeten, wanaa e ko njiireten gite.
8 Ndelle eɗen njogii ɓerɗe pukkiiɗe, de ko ɓurani en ni, eggen e ɓalli ɗi faa
njooɗoɗen to Joomiraaɗo.
9 Ammaa ko ɓurɗen filaade fu, wo waɗude ko welata mo, heddaade ley
ɓanndu ndu naa wurtaade e mayru fuu gootum.
10 Sabo ina tilsi en fuu ndaroɗen yeeso Almasiihu faa careɗen, faa mono
fuu heɓa mbarjaari golleeji muuɗum gaɗooji e ɓanndu ndu, nde wo ko woodi
naa ko boni.

Haala dewral hakkunde yimɓe e Laamɗo

11 Ndelle, ko min anndi no Joomiraaɗo huldetee ɗuum, min piloto heɓude
hakkillooji yimɓe. Laamɗo ina anndi min. Miɗo hoolii on onon du, on
annditii min e ley miilooji ɓerɗe mooɗon.
12 Min kaalantaa on kabaaru amin lobbo katin. Ammaa miɗen piloo
hokkude on daliili no mantoroɗon min, faa keɓon ko njaaboɗon mantor-
tooɓe ko yi'etee tan, wanaa ko woni ley ɓernde.
13 Si min njogoraama hono min haaŋaaɓe, wo ɗum saabe Laamɗo. Si min
njogoraama min jom'en hakkillo du, wo ɗum saabe mooɗon.
14 Njinngu Almasiihu na dawrana min, sabo min tannyorii, gooto
maayanii yimɓe fuu, ndelle yimɓe fuu laatii maayɓe.
15 O maayanii yimɓe fuu, faa wuurɓe ɓeen cela wuurande ko'e muɓɓen,
ammaa mbuurana maayanɗo ɗum'en de iirtanii ɗum'en oon.
16 Ndelle, gilla joonin, walaa fuu mo min ndaardata hono no ɓiɓɓe-Aadama
ndaardata woɓɓe. Fay si miɗen ndaardunoo Almasiihu hono no ɓiɓɓe-
Aadama ndaardata ɗum, min celii ndaardude ɗum noon.
17 Neɗɗo fuu kawtuɗo e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiɗɗi ɗuum
faltake. Ndaar, fuu heyɗintinaama!

18 Ɗum fuu to Laamɗo yuuri. Kam nuli Almasiihu faa rewrintina en e
muuɗum, de halfini min golle rewrintinde yimɓe e muuɗum.
19 Ɗum woni, Laamɗo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yimɓe
adunaaru e muuɗum. O hiisaaki hakkeeji muɓɓen katin. O halfini min du
kabaaru rewrintingol ngool.
20 Woodi ndelle, min daraniiɓe Almasiihu, ina nanndi hono Laamɗo ina
haalda kunnduɗe amin faa nodda yimɓe to muuɗum. Miɗen nyaagoo on e
innde Almasiihu: ngartee to Laamɗo!
21 Almasiihu waɗaay hakke abada. Ammaa Laamɗo yowi hakkeeji meeɗen
fuu dow makko, faa kawtal meeɗen e Almasiihu waɗa en fonnditiiɓe yeeso
Laamɗo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamɗo

1 Minen, saabe min gollidooɓe e Laamɗo, miɗen nyaagoo on taa accon
moyyere Laamɗo nde keɓɗon ndeen laatanoo on ɓolum.
2 Sabo o wi'ii:
«Wakkati lobbo kettindanimaami,
nyalaande kisindam mballumaami.»*
Ndaar, joonin jaati woni wakkati lobbo oon, joonin woni nyalaande kisin-
dam.
3 Min ngaɗataa fay huunde ko fergata yimɓe, faa taa feloore tawee e golle
amin.
4 Ammaa e huunde fuu, miɗen kolla min gollanooɓe Laamɗo goongalaaɓe,
ley tinnitaare mawnde, ley torraaji, ley sayya, ley ɓillaare,
5 ley piiɗe, ley kasu, ley muurtere, ley tampiri, ley rafi ɗoyngol, ley rafo.
6 Miɗen kolla min gollooɓe goongalaaɓe ley laaɓal amin, ley anndal amin,
ley munyal amin, ley moyyuki amin. Miɗen ngoodi Ruuhu Ceniiɗo, miɗen
ngoodi njinngu ngu waldaa e naafikaaku.
7 Miɗen kaala goonga, miɗen ngoodi baawɗe Laamɗo. Juuɗe amin nane e
nyaame fuu na tiigii kaɓitirɗe fonnditaare.
8 Miɗen kolla min gollanooɓe Laamɗo ley teddeengal e ley koyeendam, ley
ko yimɓe mbuykata min e ko njettata min, ley ko min ndaardetee hono
majjinooɓe tawee min goongalaaɓe.
9 Miɗen kolla ɗum ley ko min ndaardetee min anndaaka tawee min an-
ndaaɓe, ley ko min ndaardetee min maayooɓe, de inani min, miɗen mbuuri.
Miɗen ndaardee min jukkaaɓe tawee min mbaraaka.
10 Miɗen ndaardee min suniiɓe tawee min seyiiɓe wakkati fuu. Miɗen
ndaardee min talkaaɓe tawee miɗen ngaɗa heewɓe joomiraaɓe jawdi. Miɗen
ndaardee min ngalaa fay huunde tawee miɗen njogii huunde fuu.
11 Korintunkooɓe, min kaaldanii on laaɓal reedu, min njaajinanii on ɓerɗe
amin.
12 Minen, min paaɗinanaay on ɓerɗe amin, ammaa onon kaa on paaɗinanii
min ɓerɗe mooɗon.
13 Miɗo haalda e mooɗon hono wo on ɓikkoy am: ngaɗanee min no min
ngaɗirani on - njaajinanee min ɓerɗe mooɗon!

No neɗɗo laatorii suudu Laamɗo buurɗo

14 Taa kaɓɓunduron e ɓe ngoonɗinaay. Yalla ko fonnditii na waawi
hawritinde e ko oonyii naa? Yalla annoora na waawi hawritinde e nimre
naa?

---

* **6:2** Esaaya 49.8.

15 Yalla Almasiihu na waawi hawritinde e Ibiliisa naa? Yalla goondindo na
waawi hawritinde e mo goondinaay naa?
16 Yalla amaana ina woodi hakkunde suudu Laamdo e tooruuji naa?
Paamee, enen ngoni suudu Laamdo buurdo oon. Sabo Laamdo wi'ii:
«Mi hodidan e maɓɓe,
mi yaada e maɓɓe,
mi laatoo Laamdo maɓɓe,
kamɓe du, ɓe laatoo yimɓe am.»†
17 Ɗum wadi de Joomiraado wi'ii:
«Ɗuwee hakkunde maɓɓe!
Ceedee e maɓɓe!
Taa meemee ko tuuni!
Ndeen, mi jaɓɓoto on.‡
18 Mi laatanto on baaba,
onon du, on laatanto kam ɓiɓɓe worɓe e rewɓe.
Noon Joomiraado jom baawde fuu wi'ii.»§

7

1 Ndelle sakiraaɓe horsuɓe, saabe en ngadanaama amaanaaji diin fu,
laaɓinen ko'e meeden e ko tuuninta ɓalli men e yonkiiji men fuu. Tabintinen
senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala mettorgal e seyo

2 Omtanee min ɓerde moodon! Min toonyaaki fay gooto, min mbonnanaay
fay gooto, min nyaamaay jawdi fay gooto.
3 Mi haaldaay dum faa laatanoo on jukkungo. Sabo mi haaliino gilla
naanen: ɓerde amin na korsini on sanne, faa maayden naa mbuurden.
4 Midо hoolii on faa woodi. Midо mantoroo on sanne. Ɓernde am selli-
naama faa heewi, midо heewi seyo du e ley torraaji amin fuu.
5 Si goonga, fay nde min njottinoo leydi Makedoniya ndeen, min powti-
naaki fey. Torraaji tan min nji'i. Miden ngondi e luural yaasiyal, e kulol ley
ɓerde.
6 Ammaa Laamdo cellinoowo ɓerde suniiɓe oon, sellinirii ɓerde amin e
garol Tiitu.
7 Wanaa garol makko tan sellini ɓerde amin. Ko cellindon ɓernde makko
duum sellinii hakkillooji amin. O haalanii min no njidirdon yi'ude kam
sanne, e no cunoridon ko wadunoo, e no tinnoridon e jinngande kam. Ɗum
fuu ɓeydii seyo am.
8 Si ɓataaki am kiin mettiino on, mi mimsitataa ko mbinndumi ki. Goonga
ni, midо mimsitinnoo, sabo mi yi'ii ɓataaki kiin mettiino on, fay si wo haddi
wakkati seeda tan.
9 Joonin kaa midо seyii, de wanaa saabe ko mettadon duum, ammaa ko
mettadon de tuubudon. Sabo mettorgal ngal maatudon ngaal, iri maggal
hawri e muuyde Laamdo. Hono noon, walaa ko min mbonnannoo on.
10 Sabo mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ina wada faa nedдo tuuba,
de hisa, mimsugol du fuu walaa e majjum. Ammaa mettorgal adunaaru, wo
maayde wadata.
11 Ndaaree mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ngaal, ko wadi e
moodon: ngal wadii faa ciinudon, faa du pilidon laamnude ko'e moodon.
Ngal wadii faa mettadon e ko boni, faa du kuludon. Ngal waddanii on

† **6:16** Lewinkooɓe 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ **6:17** Esaaya 52.11. § **6:18** 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

yeeweede kam, ngal waddanii on tinnaare. Ngal wallii on jukkaade ko boni.
E huunde fuu on kollii oɗon laaɓi e kabaaru oon.
12 Ndelle si mi winndanii on fu, ɗum wanaa saabe toonyiiɗo, wanaa saabe
toonyaaɗo du. Ammaa wo faa ɓanginaneɗon ciinal ngal njoganiɗon min
yeeso Laamɗo.
13 Ɓerɗe amin mbaaltorake saabe majjum.
Woodi, e dow waaltagol ɓerɗe amin du min keɓii seyo. Goonga ni, Tiitu
seynii min sanne, sabo seyniraama ko mbaaltinɗon ɓernde muuɗum.
14 Si mi mantorake on seeɗa yeeso makko du, on cemtinaay kam. Ammaa
no min kaaldirani on goonga e huunde fuu ni, hono noon ko min mantorii
on yeeso Tiitu ɗuum du laatorii goonga.
15 Njinngu ɓernde makko ina ɓeydoo nde o miilotoo no ɗowtoraniɗon
haala makko on fuu, e no njaɓɓoriɗon mo kulol e diwngol.
16 Miɗo seyii ko mbaawumi hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi anndinde on moyyere nde Laamɗo hokki kawrite
goondinɓe Iisaa gonɗe leydi Makedoniya ɗeen.
2 Ɓe ndaartindoraama torraaji cattuɗi, ammaa no seyo maɓɓe heewri noon
waddanii ɓe hokkitirde ko heewi, fay si iɓe ngoni e talkaaku cattungu.
3 Miɗo seedanoo ɓe: ɓe kokkitirii ko ɓe mbaawi fuu, fay ko ɓuri baawɗe
maɓɓe. Yardaamuye ɓe kokkiri.
4 Ɓe eeli min sanne ɓe keɓa laawol ɓe kawta e woɓɓe faa ɓe mballa seniiɓe
wonɓe Urusaliima.
5 Ɓe ngaɗii ko ɓuri miilo amin. Sabo ɓe artii, ɓe kokki ko'e maɓɓe Joomi-
raaɗo, de ɓe kokkiri min ko'e maɓɓe minen du saabe muuyɗe Laamɗo.
6 Ɗum waɗi de min ŋaarii Tiitu walla on njottinon dokkal ngaal no
puɗɗirnoɗon ngal ni.
7 On joomiraaɓe jawdi e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, oɗon
njogii tinnaare dow huunde fuu, oɗon korsini min du. Tinnoɗon faa ngaɗon
kabaaru moyyere ndeen faa wooɗa du.
8 Ko mbiimi ɗuum wanaa yamiroore. Ammaa, miɗo haalana on tinnaare
woɓɓe faa hokka on laawol hollude njinngu mooɗon ina selli.
9 Sabo oɗon anndi moyyere Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu: kam
jom jawdi oon, waɗii hoore muuɗum talkaajo saabe mooɗon faa laatoroɗon
joomiraaɓe jawdi talkaaku muuɗum nguun.
10 Miɗo haalana on ko woni miilo am, woodi wo ko nafata on du. Gilla
rawanin onon artii filaade wallude seniiɓe ɓeen, onon artii fuɗɗude ballal
ngaal du.
11 Joonin kaa, kiɓɓinee ɗum. No anniyiriɗon fiyude dabare oon ni, anniy-
oroɗon noon yottinde ɗum du. Kokkiron haddi baawɗe mooɗon.
12 Sabo si neɗɗo anniyake waɗude moyyere fu, dokkal ngaal ina weli
Laamɗo fodde baawɗe kokkoowo oon. Laamɗo yamataa neɗɗo ko walaa.
13 Mi wi'aay naaton e ɓillaare faa ɓilliton woɓɓe ɓeen, de yimɓe fuu laatoo
fotuɓe ni.
14 No tawraɗon joonin e keewal mooɗon ni, oɗon mbaawi wallude wonɓe
ley baasal muɓɓen. Caggal joonin, si tawii onon oɗon ngoni ley baasal fu,
kamɓe e keewal maɓɓe, iɓe mbaawi wallude on. Hono noon yimɓe potirta,
15 no winndiraa ni:

«Kawrundurɗo ko heewi oon faltaaki ko haajaa,
kawrundurɗo ko famɗi oon du nyakiraaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraaɓe muuɗum

16 Jettooje ngoodanii Laamɗo gattuɗo e ɓernde Tiitu tinnaare wallude on
hono nde min njoganii on ndeen.
17 Wanaa saabe min nyaagake ɗum tan waɗi de jaɓi yahude to mooɗon. Wo
tinnaare muuɗum waɗi de anniyii yahude to mooɗon.
18 Miɗen nulda mo, kanko e sakiike meeɗen jetteteeɗo e kawrite goonɗinɓe
fuu saabe waajagol muuɗum Kabaaru Lobbo oon.
19 Wanaa ɗum tan, kawrite goonɗinɓe ɗeen cuɓii mo o yaada e amin, faa
min njaara dokkal ngaal Urusaliima. Miɗen ndaranoo moyyere ndeen faa
ɗum teddina Joomiraaɗo, ɗum holla anniya amin lobbo du.
20 Miɗen ngaɗa ko min mbaawi fuu taa min keɓa feloore e jawdi keewndi
ndi min ndaranii ndiin.
21 Sabo miɗen piloo waɗude ko wooɗi, de wanaa yeeso Joomiraaɗo tan,
ammaa yeeso yimɓe du.
22 Miɗen nula sakiike meeɗen goɗɗo yaada e maɓɓe mo min taykitii
tinnaare muuɗum wakkatiiji keewɗi e kulle keewɗe. Joonin o ɓuri tinnaade
sanne e wallude saabe hoolaare mawnde nde o joganii on ndeen.
23 Tiitu du wo kawtuɗo e am, gollidoowo am saabe mooɗon. Sakiraaɓe
meeɗen yaadiraaɓe makko ɓeen wo nulaaɓe kawrite goonɗinɓe ɗeen, Al-
masiihu na teddiniree saabe maɓɓe.
24 Wooɗi ndelle, kollee ɓe njinngu mooɗon. Hono nii laaɓinirton kawrite
goonɗinɓe fuu miɗen njogii daliili mantoraade on.

9

No Laamɗo yiɗiri kokkiroowo seyo

1 Walaa ko mi winndana on dow wallugol seniiɓe wonɓe Urusaliima ɓeen.
2 Sabo miɗo anndi on muuyii wallude ɓe sanne. Mi mantorake on ɗum
yeeso Makedoniyankooɓe, mbiimi ɓe onon yimɓe Akaya, on cegilake wal-
lude gilla rawanin. Tinnaare mooɗon dow mballa oon umminii anniya ko
ɓuri heewude e maɓɓe du.
3 De miɗo nela to mooɗon sakiraaɓe ɓeen taa ko min mantorii on ɗuum
laatoo ɓolum, ammaa tawee oɗon cegilii hono no mbiirumi ni.
4 Si wanaa noon fu, si yimɓe Makedoniya ngardii e amin to mooɗon de tawi
on cegilanaaki wallude, min cemtan ko min koolii on, onon du on cemtan.
5 Ɗum le, ko nji'umi dey, ina tilsi mi ŋaaroo sakiraaɓe ɓeen artoo kam to
mooɗon, ndaranoo ballal ngal aadiɗon waɗude ngaal. Ndeen si mi warii fu,
mi tawan ingal hawriti, ngal laatii ballal yardaamuye ɓernde, tawee wanaa
doole.
6 Inan ko njiɗumi paamon: aawuɗo seeɗa, seeɗa tayata. Aawuɗo ko heewi,
ko heewi tayata.
7 Mono fuu hokka ko anniyii e ɓernde muuɗum, tawa wanaa e mettorgal,
wanaa e doole. Sabo Laamɗo ina yiɗi kokkiroowo seyo.
8 Laamɗo ina waawi hebbinande on siyiiji moyyere fuu. Hono noon
keɓiron ko heyata on wakkati fuu e ley huunde fuu, faa keddoroɗon ko heewi
saabe gollal lobbal fuu.
9 Wo hono noon winndiraa:
«Imo saaka moyyere makko e ley talka'en,

* **8:15** Wurtagol 16.18.

gollal makko moyyungal duumoto faa abada.»*
10 Laamɗo ina hokka aawoowo aawdi, ina hokka yimɓe nyaamdu faa neem-
ina ɗum'en du. Hono noon o hokkiran on aawdi keyoori on onon du. O
funnan ndi faa ɗuuɗa. Ndeen moyyere mooɗon riman faa heewa.
11 Noon du keɓal mon ɓeydorto e huunde fuu, faa mbaawon hokkirde
yardaamuye wakkati fuu. Ndeen heewɓe njettan Laamɗo saabe ballal mon
ngal min njaaranta ɓe.
12 Sabo ballal ngaal, wanaa ngal humtanan haaju seniiɓe ɓeen tan, ammaa
ingal waddana heewɓe yettude Laamɗo du.
13 Si ɓe ndaarii ballal mooɗon ngaal, ɓe teddinan Laamɗo saabe ɗowtaare
mooɗon holloore seedaaku mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu. Ɓe teddi-
nan mo du saabe ko peccirɗon barkeeji mon e yardaamuye faa kokkon ɓe,
kamɓe e yimɓe fuu.
14 Ɓe kolliran korsa maɓɓe to mooɗon e du'aawuuji ɗi ɓe ndu'antoo on saabe
moyyere mawnde nde Laamɗo waɗani on ndeen.
15 Jettooje ngoodanii Laamɗo saabe dokkal muuɗum ngal waawaa sifeede!

10

No Pool jaaborii feluɓe ɗum

1 Miin Pool, bi'eteeɗo wo lokkaajo si miɗo woni hakkunde mooɗon de wo
cuusuɗo si na woɗɗii on oon, miɗo waajoroo on heese e moyyuki Almasiihu,
2 miɗo nyaagoo on: taa ngaɗee faa mi suusa hollude on semmbe nde
ngarumi to mooɗon. Sabo miɗo heɗii faa mi holla woɓɓe semmbe am,
wi'ooɓe miɗen ngollana muuyɗe tomottaaku ɓeen.
3 Goonga, min ɓiɓɓe-Aadama tan, ammaa no min kaɓirtee ni wanaa no
ɓiɓɓe-Aadama kaɓirtee.
4 Sabo kaɓitirɗe ɗe min kaɓirtee ɗeen nganaa ɗe ɓii-Aadama. Ɓaawɗe majje
wo to Laamɗo yuuri faa ɗe kalka nokkuuje cemmbiɗinɗe. Wo nii min kalkirta
miilooji bonɗi,
5 miɗen keɓa jaalorgal dow mawnitaare fuu haɗoore yimɓe anndude
Laamɗo. Woodi du, miɗen nannga miilooji muɓɓen fuu, miɗen njaara ɗi faa
ɗi ɗowtanoo Almasiihu.
6 Si ɗowtaare mooɗon hiɓɓii fu, miɗen cegilanii jukkaade neɗɗo fuu mo
ɗowtaaki.
7 Ndaaree kulle ɗeen no ngorri ni – si goɗɗo mooɗon hiisake hoorem wo
neɗɗo Almasiihu fu, inan ko haani miccitaade: no Almasiihu jeyri ɗum fu,
noon du o jeyri min, minen du.
8 Fay si mantoriimi baawɗe am faa faltii seeɗa, ɗum semtintaa kam.
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa hokkii min baawɗe ɗe faa min cemmbinɗina
goonɗinal mon, wanaa faa min kalka ngal.
9 Mi yiɗaa miiloɗon hono miɗo filoo hulɓinde on e ɓataakiiji am.
10 Sabo ina wi'ee ɓataakiiji am ɗiin ina nyaaɗi, ina njogii semmbe, ammaa
si miɗo woni hakkunde mooɗon, miɗo lokkiɗi, haala am ina yawnii.
11 Neɗɗo fuu bi'oowo hono noon, faama ko min mbinndata si miɗen
mboɗɗi on fu, ɗuum min ngollata si miɗen ngondi e mooɗon du.
12 Min cuusaa fonndude ko'e amin e jinnganooɓe ko'e muɓɓen ɓeen. Min
nanndaa e maɓɓe du. Kamɓe, iɓe ponnda ko'e maɓɓe e ponndirgal maɓɓe.
Ko ɓe nanndinta ko'e maɓɓe e maɓɓe tan ɗuum, ina holla ɓe ngalaa hakkillo.

* **9:9** Jabuura 112.9.

13 Minen kaa, min mantataako faa faltoo keerol. Miɗen kaaɗa keerol gollal
ngal Laamɗo halfini min ngaal, de onon du ley maggal ngonɗon.
14 Ko min njottotoo to mooɗon ɗuum, min paltataako keerol golle amin.
Sabo si goonga, wo minen artii waddude to mooɗon Kabaaru Almasiihu
Lobbo oon.
15 Min mantortaako golle woɓɓe ɗe ngalanaa min. Ammaa ko goonɗinal
mooɗon ɓeydotoo ɗuum, miɗen njikka golle amin ɓeydorto noon hakkunde
mooɗon faa heewa, tawee min paltaaki ko Laamɗo halfini min.
16 Nii waɗata de min keɓa no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo e nokkuuje
gonɗe caggal mooɗon, min kaajaaka mantoraade golleeji ɗi woɓɓe ngaɗi ley
gese muɓɓen.
17 Ina winndaa: «Mantotooɗo fuu, mantoroo ko Joomiraaɗo golli.»*
18 Sabo wanaa jinnganoowo hoore muuɗum woni jaɓaaɗo, ammaa
jaɓaaɗo woni mo Joomiraaɗo jinngani.

11

No Pool feliri nulaaɓe fewreeɓe

1 Joonin kaa miɗo yiɗi munyanon kam faa mi haalda e mooɗon puuyndam
seeɗa. Si goonga, munyanee kam.
2 Miɗo joganii on kiram yuuruɗam to Laamɗo, sabo mi haɓɓii dewgal
mooɗon e gorko gooto, ɗum woni Almasiihu. Miɗo yiɗi yaarude on to makko
hono surbaajo laaɓuɗo.
3 Ammaa miɗo hula taa hakkillooji mooɗon mbonnee, nanndon e Hawwaa
mo mboddi yoyundi hiili oon, de celon jokkude Almasiihu e laaɓal e ɓernde
wootere.
4 Miɗo hula ɗum, sabo si goɗɗo warii, waajake on Iisaa goɗɗo mo waldaa e
mo min mbaajii on oon, oɗon njaɓana ɗum law. Si on keɓii ruuhu goɗɗo naa
kabaaru lobbo mo waldaa e mo keɓunoɗon e amin oon, oɗon njaɓana ɗum
du.
5 De miɗo miiloo nulaaɓe mooɗon haliiɓe ɓeen, walaa fuu ko ɓurdi kam.
6 Ina waawi tawa mi wanaa baawɗo haala, ammaa mi wanaa baasuɗo
anndal. Wakkati fuu min kollii on ɗum faa laaɓi e ley huunde fuu.
7 Mi haalanii on Kabaaru Laamɗo Lobbo ɓolum. Mi leeyinii hoore am
saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?
8 Mi jaɓii ko mbuurdammi e kawrite goonɗinɓe goɗɗe. Mi teetirii ɗe ni, faa
mi gollana on.
9 Nde ngonnoomi to mooɗon tawi miɗo woodi haaju ndeen, mi yowaaki e
dow fay gooto mooɗon. Sabo sakiraaɓe yuuruɓe Makedoniya ɓeen ngaddanii
kam ko nyakannoo kam ɗuum. Mi jogake hoore am taa mi laatanoo on
donngal. Noon worri faa hannden du.
10 Wo goonga Almasiihu gonɗo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya
fuu fay gooto waawaa haɗude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal
ɗuum.
11 Yalla miɗo haalira noon sabo mi yiɗaa on naa? Laamɗo ina anndi miɗo
yiɗi on!
12 Ko ngaɗammi ɗuum, mi heddoto e waɗude ɗum, faa mi haɗa mantor-
tooɓe wo nulaaɓe ɓeen laawol wi'ude iɓe ngollira hono amin.
13 Ɓeen wo nulaaɓe fewreeɓe, wo gollooɓe jambotooɓe, iɓe nanndina ko'e
maɓɓe hono wo ɓe nulaaɓe Almasiihu.

* **10:17** Yeremiya 9.23.

14 Ɗum haaynaaki, sabo fay Seyɗaani ina nanndina hoore mum hono wo maleyka jom annoora.
15 Ndelle haaynaaki du si gollanooɓe Seyɗaani ina nanndina ko'e muɓɓen hono wo gollanooɓe fonnditaare. Ammaa jukkungo maɓɓe fotan e golle maɓɓe.

Haala torraaji kewtiiɗi Pool

16 Miɗo wi'a on katin: taa fay gooto mooɗon nanngira kam puuyɗo. Ammaa fay si oɗon tiigorii kam puuyɗo du, njaɓon kam faa miin du mi mantoo seeɗa.
17 Ko mantortoomi ɗuum, wanaa hono Joomiraaɗo muuyi mi haalira noon. Iɗum nanndi hono puuyndam ni, de na yaada e tannyoral miɗo woodi goonga.
18 Heewɓe ina mantoroo kulle adunaaru. Woodi, miin du, miɗo waawi mantoraade noon.
19 Oɗon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasii hakkillo mon saabii de munyanɗon fuuyɓe ɓeen hono iɓe mbeli on!
20 Goonga, oɗon munyana nulaaɓe fewreeɓe ɓeen maccinɗina on, nyaama jawdi mooɗon, njana on, pamɗina on, peenya on.
21 Miɗo semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe waɗude hono noon.

Tawi le, si goɗɗo suusii mantoraade huunde fu, miin du miɗo suusi mantoraade ɗum. De ɗum wo puuyndam kaaldammi ni.
22 Si ɓe Alhuudiyankooɓe, miin du mi Alhuudiyanke. Si ɓe Israa'iilankooɓe, miin du mi Israa'iilanke. Si ɓe yuwdi Ibrahiima, miin du mi yuwdi Ibrahiima.
23 Si ɓe gollanooɓe Almasiihu, miin ɓuri ɓe fuu laataade ɗum – ina haani mi haaldira rafi semteende, hono wo mi kaaŋaaɗo ni! Miin ɓuri ɓe golleeji keewɗi, ɓuri ɓe ommbeede ley kasu, ɓuri ɓe fiyeede. Wakkati fuu, miɗo nesa maayde.
24 Kile joy Alhuudiyankooɓe ina piya kam, kilol fuu dorri capanɗe tati e jeenay.
25 Kile tati Romankooɓe ina piya kam cabbi. Mi faɗɗaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.
26 Miɗo woni e laawol wakkati fuu. Miɗo farritoo e gooruuji e yanooɓe, miɗo farritoo e lenyol am e lenyi goɗɗi, miɗo farritoo e ley galluuje e ley ladde, miɗo farritoo ley maayo e ley sakiraaɓe fewreeɓe.
27 Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewɗi mi ɗaanataako. Wakkatiiji keewɗi miɗo yolbi, miɗo ɗomɗi, miɗo suumoo, miɗo jaangee, miɗo holi.
28 Mi limtataa ko heddii ɗuum si wanaa huunde wootere: nyannde fuu kabaaru kawrite goonɗinɓe fuu ina teddi e am, ina kaɓɓi kam hoore.
29 Si goɗɗo lokkiɗii fu, miin du miɗo maata lokkaaku muuɗum. Si goɗɗo fergake du, ina naawa yonki am.
30 Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.
31 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Iisaa Joomiraaɗo meeɗen faa abada. Kam anndi mi fenaay.
32 Nde ngonnoomi Damas ndeen, kaananke bi'eteeɗo Aretas ina joginoo goforneer gomma. Goforneer oon joyyini yimɓe faa kayba ngalluure ndeen faa nannga kam.

33 Ammaa tummbaami e ley hanndeere, mburtiniraami feneetere koku-
wol piiliingol ngalluure ndeen, de njippinaami yaasin mayre. Noon kisirmi
e junngo goforneer oon.

12

Haala ko ɓangani Pool ley holleede

1 Ina tilsi mi mantoo fay si nafataa faa'e. Ɗum e taweede fuu, mi haalan ko
ɓangani kam, e ko Joomiraaɗo holli kam ɗuum.
2 Ina foti duuɓi sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, kawtuɗo e Almasi-
ihu, yeentii faa dow kammu tataɓu. Mi anndaa yalla ɓanndu makko du
yeentinaama naa yeentinaaka. Laamɗo ni anndi.
3 Miɗo anndi gorko oon nannaama aljanna. Jonkaa yalla imo heddorii
ɓanndu makko nduun naa o heddoraaki ndu? Mi anndaa, Laamɗo ni anndi.
4 To aljanna toon o nani haala ɓurka hakkillo, ka ɓii-Aadama fotaa haal-
tude.
5 Kanko mantortoomi, mi mantortaako hoore am si wanaa ko hollata
lokkaaku am.
6 Fay si mi muuyiino mantaade, mi wanaa puuyɗo, sabo goonga kaalammi.
Ammaa mi waɗataa noon, taa yimɓe miiloo miɗo ɓuri ko nji'i e am naa ko
naniri kam.
7 Ko kollaami ɗuum ina ɓuri hakkillo. De taa mi mana hoore am e majjum,
ko nanndi hono gi'al wattaama ley terɗe am. Ɗum laatanake kam nelaaɗo
Seyɗaani, ina fiya kam faa taa mi mawnitoo.
8 Kile tati miɗo ŋaaroo Joomiraaɗo ittana kam ɗum,
9 ammaa o wi'i kam: «Hinney am oon heyii ma, sabo baawɗe am wo
ley lokkaaku kiɓɓirta.» Ndelle na weli kam mantoraade lokkaaku am, faa
baawɗe Almasiihu ɗeen ngonda e am.
10 Ɗum waɗi de miɗo seyoroo lokkaaku e jennooje e sayyaaji e torraaji e
ɓillaare fuu saabe Almasiihu. Sabo nde lokkiɗimmi fuu, wo ndeen ngoodumi
semmbe.

No Korintunkooɓe kaɓɓiri Pool hoore

11 Jonle, mi laatake hono puuyɗo, ko mantoriimi noon, de wo onon ndunyi
kam haaldude hono ni. Oɗon kaannoo jinngande kam, sabo fay si mi wanaa
fay huunde du, nulaaɓe mooɗon haliiɓe ɓeen ɓurdaay kam fay seeɗa.
12 Nde ngonnoomi to mooɗon ndeen, mi gollii maandeeji kaayniiɗi e
kaayeefiiji e golleeji ɗi baawɗe. Mi gollirii ɗum haddi munyal fuu. Wooɗi,
maandeeji ɗiin fuu na kolla mi nulaaɗo.
13 Ɗume ngaɗanmi kawrite goonɗinɓe Iisaa goɗɗe ɗeen ko mi waɗanaay on,
si wanaa ko mi yowaaki dow mooɗon ɗuum? Njaafanee kam gacce ɗeen!
14 Joonin, mi segilake faa mi wara to mooɗon nde tataɓerde. Ndeen du
mi yowataako e mooɗon, sabo wanaa jawdi mooɗon pilotoomi, wo onon e
ko'e mooɗon pilotoomi. Sabo wanaa ɓiɓɓe kaani filanaade saaraaɓe muɓɓen
jawdi, wo saaraaɓe kaani filanaade ɓiɓɓe muɓɓen jawdi.
15 Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du,
faa mi walla on. Si mi ɓeydii yiɗude on fu, yalla on ɓuytoto yiɗude kam naa?
16 Ndelle na laaɓani en, mi yowaakino dow mooɗon. Kaa e noon fu, hasii
goɗɗo wi'an mi jom yoyre, mi heɓirii on hiila.
17 Yalla fay gooto hakkunde nelaaɓe am ɓe nelumi ɓeen nyaamii jawdi
mooɗon naa?

18 Mi nyaagake Tiitu yaha to moodon, de nelidinmi dum e sakiike meeden
goddo du. Yalla Tiitu nyaamii jawdi moodon naa? Miin e Tiitu, miden kawti
miilo wooto e laawol gootol.
19 Yalla odon miiloo ko ɓooyi wo min laaɓinooɓe ko'e amin yeeso moodon
naa? Wanaa noon. Wo yeeso Laamdo ley kawtal amin e Almasiihu min
kaaldata. Sakiraaɓe horsuɓe, ko min ngaɗata fu, wo faa semmbindina on.
20 Si mi warii to moodon fu, mido hula taa mi tawra on no mi muuyraay,
onon du tawron kam no on muuyraay. Mido hula taa mi tawda on e kalala
e kiram mbondam e tikkere e yidde hoorem tan e nyiŋundural e nyoore e
mawninkinaare e muurtere.
21 Si mi wartii to moodon fu, mido hula taa Laamdo leeyina kam hakkunde
moodon, mi mettee saabe heewɓe luttunooɓe ɓe tuubaay e golleeji muɓɓen
tuundi e fijirde muɓɓen e rafi semto muɓɓen.

13

Baynundural

1 Mido wara to moodon joonin nde tataɓerde. Si mi warii fu, sey «haala fuu
daroo dow seedaaku yimɓe didо naa tato»* hono no winndiraa ni.
2 Mi haalaniino luttunooɓe nde ngonnoomi to moodon didaɓerde ndeen,
joonin du ko mi walaa to moodon duum, inan ko kollanmi ɓe katin kamɓe e
heddiiɓe ɓeen fuu: si mi wartii fu, mi yurmataako fay gooto.
3 Noon kolliranmi on baawde de pilidon, sabo odon njidi heɓude tannyoral
yalla Almasiihu kam haalirta hunnduko am. Almasiihu lokkidaay ley
moodon, ammaa ina golla hakkunde moodon e semmbe.
4 Goonga du, o tontiraama e leggal palaangal e ley lokkaaku makko,
ammaa imo wuurdi baawde Laamdo. E ley kawtal amin e makko, minen
du min lokkaaɓe, ammaa min kollan on, miden mbuurda e makko e dow
baawde Laamdo.
5 Wo onon e ko'e moodon njeyi taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla odon
ngondi e goondinal. Onon njeyi ndaartindaade ko'e mon. Si on tawaay Iisaa
Almasiihu ina woni e moodon fu, on potaay ley ko ndaartindidon duum.
6 Ammaa mido hoolii on paaman min potii, minen kaa.
7 Miden ŋaaroo Laamdo taa ngaɗon fay huunde ko boni, de wanaa faa holla
miden ngoni e goonga, ammaa faa ngollon ko moyyi, fay si miden ndaardee
hono min potaay.
8 Sabo min ngalaa baawde faa min kaɗa goonga, ammaa faa min ndaranoo
dum.
9 Fay si min lokkidi de tawi onon kaa odon njogii semmbe, miden ceyii e
majjum. Wo duum min nyaagotoo Laamdo du, faa laatodon hiɓɓuɓe.
10 Saabe dum, mido winndana on dum gilla mi waraay tafon, faa si mi
warii to moodon fu, taa mi bonnana on e ley baawde de Joomiraado hokki
kam deen. Laamdo hokkii kam baawde deen faa semmbindina on, wanaa
faa bonnana on.
11 Woodi, ko cakitotoomi wi'ude sakiraaɓe, ceyodon. Kegintinee nguurn-
dam mon faa wooda, njaɓee waajeede, njogee miilo wooto, mbuuree e jam.
Ndeen, Laamdo jom njinngu e jam wondan e moodon.
12 Njowtunduron jowtaali ceniidi. Seniiɓe fuu ina njowta on.
13 Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e njinngu Laamdo e kawtal
Ruuhu Ceniido ngona e moodon, on fuu.

* **13:1** Fillitagol Tawreeta 19.15.

Ɓataaki Pool yaade to Galaatiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool nulaaɗo. Wanaa yimɓe nuli kam, baawɗe neɗɗo fuu nulaay kam. Iisaa Almasiihu jaati nuli kam, kam e Laamɗo Baaba meeɗen ummintinɗo mo e maayde oon.
2 Miin e sakiraaɓe wonduɓe e am ɓeen fuu, miɗen mbinnda ɓataaki ki yaade to mooɗon, onon kawrite goondiinɓe Iisaa gonɗe leydi Galaatiya ɗeen.
3 Wo on keɓu moyyere e jam to Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
4 Almasiihu hokkitirii hoore muuɗum saabe hakkeeji men, faa danna en e jamaanu bonɗo o. Nii o waɗiri muuyɗe Laamɗo Baaba meeɗen.
5 Wo teddeengal woodan Laamɗo faa abada abadin! Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

6 Ina haaynii kam sanne! Ɓooyaay faa'e de on puɗɗii yoppude Laamɗo, noddirɗo on e moyyere Almasiihu oon, de njokkuɗon kabaaru goɗɗo.
7 Paamon: kabaaru lobbo goɗɗo fuu walaa, de woɓɓe ina mbemmba on, ina njiɗi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon.
8 De si neɗɗo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oon, fay si wo minen, naa maleyka yuuruɗo dow kammu, wo kuddi wonu e joomum.
9 Min kaalaniino on ɗum, joonin du miɗo haaltana on: si neɗɗo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo keɓɗon oon, wo kuddi wonu e muuɗum.
10 Ɗum le, yardaamuye yimɓe pilotoomi naa yardaamuye Laamɗo? Yalla ko welata yimɓe pilotoomi naa? Si faa joonin wo mi pilotonooɗo ko welata yimɓe, mi laatataakono maccuɗo Almasiihu.

No Pool laatorii nulaaɗo

11 Sakiraaɓe, miɗo yiɗi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon, wanaa neɗɗo yuuri.
12 Sabo neɗɗo fuu hokkaay kam ɗum, jannginaay kam ɗum, wo Iisaa Almasiihu ɓanginani kam ɗum.
13 On nanii no ngorrunoomi arande e ley diina Alhuudiyankooɓe. Mi torririi kawrital goondiinɓe Iisaa ngaal no mbaawrumi fuu, mi siinii halkude ngal.
14 Miɗo ɓurnoo heewɓe e waaldeeɓe am jokkuɓe diina Alhuudiyankooɓe, sabo miɗo jinnganannoo al'aadaaji maamiraaɓe amin faa faltii.
15 Ammaa Laamɗo suɓake kam gilla mi rimaaka, noddi kam saabe moyyere muuɗum nde muuynoo ndeen.
16 O ɓanginani kam Ɓiyiiko faa mi waajoo kabaaru muuɗum ley lenyi ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe. Wakkati oon, mi yamaay fay gooto tindina kam.
17 Mi yahaay Urusaliima to artiiɓe kam laataade nulaaɓe ɓeen, ammaa wakkati oon wo leydi Arabiya njahumi, de ngartumi Damas.
18 Duuɓi tati caggal ɗuum, njahumi Urusaliima faa mi anndundura e Piyeer. Ngondumi e muuɗum balɗe sappo e joy.
19 Mi yi'aay nulaaɗo goɗɗo fuu, si wanaa Yaakuuba minyoo Iisaa Joomiraaɗo oon.
20 Ko mbinndanammi on ɗuum ɗo wo goonga, Laamɗo na seedii mi fenaay.
21 Caggal ɗuum, njahumi leydi Siiriya e leydi Silisi.

22 Wakkati oon, tawi kawrite kaɓɓiiɗe e Almasiihu gonɗe leydi Yahuudiya
ɗeen njiiraay kam gite muɓɓen abada.
23 Ɓe nananno tan ina wi'ee: «Neɗɗo torrannooɗo en arande oon, ina
waajoo joonin diina ka siinunoo nyifude kaan.»
24 Ndeen ɓe teddini Laamɗo saabe am.

2

No nulaaɓe njaɓirani Pool

1 Duuɓi sappo e nay caggal ɗuum, njecciimi katin Urusaliima, miin e
Barnabas. Tiitu du ina wondi e amin.
2 Laamɗo ɓanginani kam sanaa mi yaha toon. Ɗuum waɗi de njahumi,
kawritoymi toon e mawɓe kawrital goondiinɓe, miin tan e maɓɓe. Mi ann-
dinii ɓe Kabaaru Lobbo mo mbaajiimi yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe
oon. Sabo mi yiɗaa ko ngollunoomi e ko ngollammi joonin fuu laatoo ɓolum.
3 Ammaa fay Tiitu jaado am yuuruɗo Geres oon du, tilsinaaka taadeede,
4 fay si tawi sakiraaɓe fewreeɓe coorake e kawrital goondiinɓe ngaal. Ko ɓe
pilii dey, wo horude no ngorruɗen e ndimaaku ngu keɓɗen e ley kawtal men
e Iisaa Almasiihu, faa ɓe ngartira en e maccungaaku.
5 Min njaɓanaay ɓe fay wakkati gooto, faa goonga Kabaaru Lobbo oon
heddoo saabe mooɗon.
6 Woodi, ɓe yimɓe njogorii wo mawɓe ɓeen, ko ɓe laatinoo ɗuum, miin kaa,
walaa ko jomi kam e majjum, sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe. Mawɓe ɓeen
tilsinanaay min fay huunde.
7 Ɓe paamii Laamɗo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oon to yimɓe
ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Alhu-
udiyankooɓe ɓeen ni.
8 Sabo no Laamɗo waɗiri Piyeer faa laatii nulaaɗo to Alhuudiyankooɓe
noon, o waɗiri kam miin du nulaaɗo to lenyi ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe.
9 Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, ndaareteeɓe hono bimmbeeje kawrite
goondiinɓe teddinaaɗe ɓeen, nji'ii moyyere nde Laamɗo hokki kam ndeen.
Miin e Barnabas fuu, ɓe kokkii min juuɗe faa tabintina kawtal hakkunde
amin. Ɓe paamiri e amin min njaha to lenyi ɗi nganaa Alhuudiyankooɓe,
kamɓe du ɓe njaha to Alhuudiyankooɓe.
10 Huunde wootere tan ɓe nyaagii min, min miccoo talkaaɓe. Mi tinnake e
majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

11 Ammaa nde Piyeer warnoo e wuro Antiyoki fu, mi felii ɗum yeeso yimɓe
sabo woofii.
12 Si goonga, fadde nulaaɓe Yaakuuba ɓeen e warude, imo nyaamdannoo
e goondiinɓe Iisaa ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe. Ammaa nde ɓeen ngarnoo
ndeen, o woɗɗii ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen, o seli nyaamdude e
muɓɓen, saabe hulude jokkuɓe sariya taadagol ɓeen.
13 Alhuudiyankooɓe goondiinɓe Iisaa woɓɓe du tawti mo faa njaari fay
Barnabas e naafikaaku muɓɓen.
14 Nde njiinoomi no ɓe ngorri ni dartaaki, iɓe mbosii goonga gonɗo
e Kabaaru Lobbo fu, mbiimi Piyeer yeeso yimɓe fuu: «Aan wo a Alhu-
udiyanke, de a worraa hono no Alhuudiyankooɓe ngorri ni, no lenyi goɗɗi
ɗi ngorri noon ngorruɗaa. Noy mbaawruɗaa tilsinirde yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe ɓeen sanaa laatoo hono Alhuudiyankooɓe?»

No Laamɗo hisinirta yimɓe saabe goondinal

15 Minen, min yuwdi Alhuudiyankooɓe, min njeyaaka e lenyi goɗɗi bosiidi.
16 Tawi le, miɗen anndi neɗɗo ndaardataake ponnditiiɗo saabe jokkugol
Tawreeta Muusaa, wo e goondinal muuɗum Iisaa Almasiihu ndaardetee
ponnditiiɗo. Ɗum waɗi de minen du, min ngoondinii Iisaa Almasiihu, faa
min ndaardee fonnditiiɓe saabe goondinal amin Almasiihu, tawee wanaa
jokkugol Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiiɗo saabe
jokkugol Tawreeta Muusaa.
17 Minen, miɗen piloo ndaardeede fonnditiiɓe saabe kawtal amin e Al-
masiihu. E ley majjum si min tawaama min luttuɓe minen du, yalla ɗum na
holla Almasiihu wo daraniiɗo luttal naa? O wanaa koy!
18 Sabo si mi wi'ii mi nyiɓtoto Tawreeta Muusaa mo liɓunoomi oon, ina
holla wo mi luttoowo.
19 Si goonga, miin kaa mi maayanii Tawreeta e sariyaaji muuɗum, kam
jaati waɗi ɗum, faa mi wuura e gollande Laamɗo. Mi tontidaama e Iisaa
Almasiihu dow leggal palaangal.
20 Mi wuuraa miin e hoore am katin, wo Almasiihu wuuri ley am. Ngu-
urndam neɗɗo ɗam mbuurammi joonin ɗam, e ley goondinal Ɓii Laamɗo
mbuurammi ɗam, kanko jiɗɗo kam de hokkitiri hoore muuɗum saabe am
oon.
21 Mi huyfintaa moyyere Laamɗo. Sabo si tawii jokkude Tawreeta oon
waɗata neɗɗo ponnditiiɗo fu, Almasiihu maayii ɓolum.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Hey Galaatiyankooɓe, oɗon pamɗi hakkillo koy! Moy dabii on dabare
nde*? On cifanaama faa laaɓi tal no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal
palaangal.
2 Njaabee kam ɗum ɗo tan: wo saabe ko njokkuɗon Tawreeta Muusaa
keɓirɗon Ruuhu Ceniiɗo oon, naa on keɓirii mo saabe on nanii Kabaaru
Lobbo de ngoondinɗon?
3 Ko saabii oɗon pamɗiri ni hakkillo? On puɗɗirii semmbe Ruuhu Laamɗo
oon, de joonin kaa oɗon njiɗi timminirde e semmbe terɗe mon naa?
4 Ko hewtii on ɗuum fuu laatake ɓolum naa? Ɗum waawaa laataade ɓolum.
5 Kokkoowo on Ruuhu de na waɗa kaayeefiiji hakkunde mooɗon oon, na
waɗa ɗum saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondinɗon, wanaa saabe on
njokkii Tawreeta o waɗirta ɗum!
6 Ina winndaa: «Ibrahiima goondinii Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo wo o
ponnditiiɗo saabe majjum.»†
7 Ndelle anndee: goondinirɓe hono nii, kam'en jaati ngoni yuwdi Ibrahi-
ima.
8 Sappaama e ley Binndi, Laamɗo ndaardan yimɓe ɓe nganaa Alhu-
udiyankooɓe ɓeen fonnditiiɓe saabe goondinal muɓɓen. Ɗum waɗi de Binndi
ɗiin kumpiti Ibrahiima kabaaru lobbo oon gilla waɗaay tafon, ɗi mbi'i: «Lenyi
ɗiin fuu keɓiran barke saabe maaɗa.»‡
9 Ndelle, goondinɓe fuu keɓan barke no Ibrahiima goondinɗo oon heɓiri
barke ni.
10 Ammaa yowuɓe jikke muɓɓen e jokkude Tawreeta Muusaa ɓeen kuddi
ina woni dow muɓɓen. Sabo ina winndaa: «Kuddi woodanii neɗɗo fuu mo
jokkaay ko woni e dewtere Tawreeta ndeen faa hiɓɓi.»§

* **3:1** maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neɗɗo ndaggadaaku. † **3:6** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **3:8** Fuɗɗoode 12.3. § **3:10** Fillitagol Tawreeta 27.26.

11 Tannyoral, fay gooto ndaardataake wo ponnditiiɗo yeeso Laamɗo saabe
Tawreeta. Sabo ina winndaa: «Ponnditiiɗo wuurdan goonɗinal.»*
12 Tawreeta kaa yowaaki e goonɗinal, sabo ina winndaa: «Gaɗoowo
jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»†
13 Almasiihu soottitii en e kuddi ndi Tawreeta yowi dow meeɗen ndiin,
e ley ko loomtanii en kuddi ndiin. Sabo ina winndaa: «Ɓilaaɗo e leggal
palaangal fuu wo kuɗaaɗo.»‡
14 Wo ɗuum Iisaa waɗi faa yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen du
keɓa barke mo Ibrahiima heɓi oon saabe Iisaa Almasiihu, keɓiren Ruuhu mo
Laamɗo aadii hokkude ley goonɗinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

15 Sakiraaɓe, miɗo sifanoo on ko woowi waɗude: si neɗɗo moyyinii talkuru
ndongu faa sariya laamu jaɓii ɗum fu, fay gooto mooytataa ɗum, ɓeydataa
ɗum fay huunde.
16 Woodi, Laamɗo waɗanii Ibrahiima e yuuruɗo e muuɗum amaanaaji.
Binndi ɗiin mbi'aay: «Ɓuuruɓe e muuɗum» hono wo heewɓe ɗi cappii, wo
gooto ni ɗi cappii nde ɗi mbi'unoo: «Ɓuuruɗo e maaɗa». Oon woni Almasiihu.
17 Inan ko njiɗumi wiide ɗuum: amaana mo Laamɗo haɓɓi oon, Tawreeta
garɗo duuɓi keme nay e capanɗe tati caggal ɗuum oon haɓɓitataa ɗum,
bonnataa amaana Laamɗo oon.
18 Sabo si ndongu ngu Laamɗo aadinoo nguun wo dow Tawreeta oon
yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana
Laamɗo hokkiri Ibrahiima ndongu nguun.
19 Ndelle, ɗume Tawreeta Muusaa nafata? O ɓeydaama dow amaana
faa o ɓangina hakkeeji fadde yuuruɗo e Ibrahiima podanaaɗo amaana oon
e warde. Laamɗo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de ɓeen kokki
curoowo waddana o yimɓe.
20 Curoowo na holla wanaa neɗɗo gooto tan. Laamɗo kaa wo gooto.§
21 Ndelle, Tawreeta oon ina luttunduri e amaanaaji Laamɗo ɗiin naa?
Luttunduraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimɓe nguurndam
jippinanooma, ndaardeede ponnditiiɗo yuuranno e yamiroore ndeen jaati.
22 Ammaa Binndi ɗiin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goondinɓe
Iisaa Almasiihu ɓeen kokkee ko aadanaa ɗuum saabe goonɗinal muɓɓen.
23 Fadde wakkati goonɗinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta
faa goonɗinal ngaal ɓanginaa.
24 Hono noon Tawreeta oon laatorii ɗowoowo en faa wakkati mo Almasi-
ihu wari oon, faa ndaardeɗen fonnditiiɓe saabe goonɗinal.
25 Joonin ko wakkati goonɗinal ngaal wari ɗuum, en njaltii e maral
ɗowoowo oon.
26 Joonin on fuu wo on ɓiɓɓe Laamɗo saabe goonɗinal mooɗon Iisaa
Almasiihu.
27 Onon waɗaaɓe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on
hono kaddungal ngal ɓorniɗon.
28 Ndelle, walaa katin ko senndata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhu-
udiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on
gootum e ley kawtal mooɗon e Iisaa Almasiihu.
29 Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on yuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamɗo
aadinoo ɗuum.

---

* **3:11** Habakuk 2.4. † **3:12** Lewinkooɓe 18.5. ‡ **3:13** Fillitagol Tawreeta 21.23. § **3:20** Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamɗo hokki Ibrahiima oon.

4

1 Inan ko njiɗumi wi'ude: sini donoowo wo cukalel, walaa fuu ko senndata
ɗum e maccuɗo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.
2 O heddoto ley hawju ndaarooɓe mo e dawranooɓe jawdi makko ɓeen faa
sarɗi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.
3 Enen du, nde en sukaaɓe ndeen, wo en maccuɓe tindinooje adunaaru
ɗeen.
4 Ammaa nde sarɗi oon yottinoo ndeen, Laamɗo nuli Bajjo muuɗum mo
debbo rimi, ɗowtaniiɗo Tawreeta Muusaa,
5 faa o soottita maccuɓe Tawreeta ɓeen, faa keɓen laataade ɓiɓɓe Laamɗo.
6 Saabe wo on ɓiɓɓe Laamɗo du, o nuli Ruuhu Ɓiyiiko oon e ley ɓerɗe
meeɗen. Ruuhu oon waɗata de noddiren Laamɗo «Abba».
7 Ndelle, en nganaa maccuɓe katin, wo en ɓiɓɓe! Saabe wo en ɓiɓɓe,
Laamɗo du waɗii en ronooɓe ɗum.

No Pool tindiniri Galaatiyankooɓe

8 Nde on anndaano Laamɗo ndeen, oɗon ngonnoo e maral alla'en ɓe
nganaa Laamɗo.
9 De joonin kaa ko anndudon Laamɗo ɗuum, naa miɗo haannoo wiide
joonin ko Laamɗo anndi on ɗuum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje
adunaaru lokkaaje ɗe ngalaa nafaa ɗeen? Ko waɗi de oɗon njiɗi laataade
maccuɓe majje katin?
10 Oɗon teddini balɗe goɗɗe e lebbi goɗɗi e wakkatiiji goɗɗi e kitaale goɗɗe.
11 Miɗo hula taa ko ngollanmi on ɗuum fuu laatoo ɓolum.
12 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on, nga'ee hono am ni. Miin e hoore am, mi
laatakeno hono mooɗon. On ngaɗaay kam fuu ko boni.
13 Oɗon anndi rafi cellal waddani kam haalande on aranel fuu Kabaaru
Lobbo oon.
14 Nyawu am nguun torrii on, de ɗum fuu e laataade on kuyfinaay kam,
on njawaay kam saabe nyawu nguun. Ko ngaɗuɗon dey, on njaɓɓorake kam
hono no maleyka Laamɗo ni, naa hono wo mi Iisaa Almasiihu.
15 Wakkati oon, oɗon keewnoo seyo sanne! Miɗo waawi seedanaade on:
si oɗon mbaawnoo, on ɗoofanno gite mooɗon kokkon kam. Ndelle noy seyo
mooɗon ngoon laatorii joonin?
16 Mi laatake ganyo mooɗon saabe miɗo haalana on goonga naa?
17 Yimɓe ɓeen na njoganii on anniyaaji, ammaa ɗi nganaa lobbi. Ko ɓe njiɗi
dey, senndude on e am yalla oɗon ndaranoo ɓe.
18 Sikke walaa, daranaade neɗɗo na wooɗi si wo faa wooɗa. Katin du tilay
ɗum waɗee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.
19 Sukaaɓe am, miɗo naawee sanne katin saabe mooɗon hono no ŋatawere
ni, faa tagaadi Almasiihu tawee e mooɗon.
20 Hey miɗo yiɗi tawdeede e mooɗon joonin faa mi heɓa haaldude e
mooɗon ko wanaa no kaalirammi joonin, sabo kabaaru mon ina wemmbi
kam sanne.

Haala amaana kiiɗɗo e amaana keso

21 Onon yiɗuɓe jokkude Tawreeta Muusaa, miɗo yama on: on nanaay ko
Tawreeta wi'i naa?
22 Ina winndaa: Ibrahiima ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo, gooto o heɓdi
e korɗo, gooto du o heɓdi e dimo.

---

* **4:2** sarɗi wo wakkati podanooɗo.

23 Ɓii kordo oon rimiraama no yimɓe fuu ndimirtee ni, de ɓii dimo oon kaa
rimiraama saabe amaana Laamdo.
24 Ɗum wo banndol rewɓe dido sapporaaɓe aadiiji didi. Gooto, mo Haajara
oon wo amaana waamnde wi'eteende Sinayi. Amaana oon, wo maccun-
gaaku rimata.
25 Haajara wo waamnde wi'eteende Sinayi wonnde Arabiya ndeen, inde
sapporaa ngalluure Urusaliima hannden ndeen. Sabo Urusaliima e wonɓe
e muudum ɓeen fuu e dawraneede ngoni.
26 Ammaa Urusaliima gondo dow kammu oon wo dimo, kanko woni inna
meeden.
27 Sabo ina winndaa:
«Aan dimaro mo rimaay abada,
welta!
Aan mo anndaa naawalla ŋatawere,
ilina peekaali seyo!
Sabo debbo jeebaado heɓan sukaaɓe
faa ɓura debbo kaybaado gorum.»†
28 Ammaa onon sakiraaɓe, wo on ɓiɓɓe heɓaaɓe dow amaana Laamdo oon
hono no Isiyaaka ni.
29 Wakkati oon dimiraado no yimɓe ndimirtee oon ina torra dimiraado
Ruuhu Laamdo oon. Fay hannden du noon worri.
30 De dume Binndi diin mbi'i? Ɗi mbi'ii: «Riiwu kordo oon e ɓiyum, sabo ɓii
kordo oon rondataa e ɓii dimo oon abada.»‡
31 Ndelle sakiraaɓe, en nganaa ɓiɓɓe kordo oon, wo en ɓiɓɓe dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondinɓe Iisaa

1 Almasiihu rimdinii en faa ndimden faa laaɓa. Ɗum le, tinnee keddorodon
noon, taa ngartee ley donngal maccungaaku katin.
2 Kettindanee kam! Miin Pool, mido haalana on: si on pilake taadeede,
Almasiihu nafataa on fay huunde.
3 Katin mido haalana on neddo fuu pilotoodo taadeede: ina tilsani dum
jokka haddi Tawreeta Muusaa oon fuu.
4 Onon filotooɓe ndaardeede fonnditiiɓe saabe Tawreeta ɓeen, on ceedii e
Almasiihu, on mboddake moyyere Laamdo ndeen.
5 De minen kaa, saabe goondinal miden njowa jikke amin dow Laamdo
ndaardoowo en fonnditiiɓe oon. Wo Ruuhu Ceniido hokki min jikke oon.
6 Sabo kaɓɓiido e Iisaa Almasiihu, taadagol e rafi taadagol fuu fotu. Ko
nafata tan, goondinal golliroowal njinngu.
7 On puddirii no woodiri. Moy hadi on jokkude goonga?
8 Ko wayliti hakkillo moodon duum yuuraay to Laamdo nodduudo on oon.
9 Ina wi'ee: rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu.
10 Ɗum fuu e laataade Joomiraado hokkii kam hoolaare e moodon, mi
tannyorii miilo moodon seedataa e miilo am. Ammaa jiiɓoowo on oon, ko
laatii fuu, jukkete.
11 Miin le sakiraaɓe, si tawanooma faa hannden mido waajoo sanaa neddo
taadee, ko wadi de mido torree faa joonin? Sini dum mbaajotonoomi, waaju
am haala maayde Iisaa dow leggal palaangal mettataano fay gooto.
12 Jiiɓooɓe on yiduɓe taadagol ɓeen, ɓe coortitoo!

† **4:27** Esaaya 54.1. ‡ **4:30** Fuddoode 21.10.

13 Sakiraaɓe, on noddaama faa ndimɗon. Joonin le, taa ngaɗon de ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon muuyɗe terɗe. Ko kaanɗon waɗude dey, mono fuu gollirana banndum e njinngu.
14 Sabo Tawreeta oon fuu hawtaama e ley yamiroore wootere nde: «Njiɗiraa gondo maa hono no njiɗirɗaa hoore maa ni.»*
15 De si oɗon keddii oɗon ŋatundura, oɗon nyaamundura, tinnee taa kantunduron.

Haala Ruuhu Ceniiɗo e muuyɗe terɗe

16 Ndelle, miɗo wi'a on: accee Ruuhu Ceniiɗo ɗowa on, ndeen on njokkataa muuyɗe terɗe mon.
17 Sabo muuyɗe terɗe ina kaɓa e Ruuhu oon. Ruuhu oon du ina haɓa e muuyɗe terɗe ɗeen. Ngela e majji fuu ina haɓa e gonngel faa mbaason gollude ko muuyɗon.
18 Ammaa si wo Ruuhu ɗowata on, on ngalaa e ley Tawreeta Muusaa oon katin.
19 Golleeji muuyɗe terɗe ina anndaa. Ɗum wo jeenu e ko nyiddini e muuyɗe cemtiniiɗe
20 e dewal tooruuji e ndaggadaaku e nganyaandi e kalala e kiram e tikkere e yidde hoorem tan e luural e rafi kawral
21 e haasidaaku† e sulagol e fijirde bonnde e ko nanndi e muuɗum. Miɗo haalana on ɗum ɗo hono no kaalirannoomi on ɗum ni: gollooɓe kulle gaaɗe noon ɓeen naatataa ley laamu Laamɗo.
22 Ammaa ko Ruuhu Ceniiɗo rimata e meeɗen ɗuum woni njinngu e seyo e jam e munyal e moyyuki e mboodirka e hoolnaare
23 e leeyinkinaare e nanngitaare. Sikke walaa, yamiroore fuu haɗataa kulle gaaɗe noon.
24 Jeyaaɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen ngaɗii hono ɓe tontidii terɗe maɓɓe e muuyɗe majje bonɗe fuu dow leggal palaangal ni.
25 Wo saabe Ruuhu oon keɓirɗen nguurndam kesam ɗam. Ndelle njaaden e Ruuhu.
26 Taa mawninkinoɗen, taa toonyunduren, taa haasidaaku tawee hakkunde meeɗen.

6

No goonɗinɓe kaaniri wallundurde

1 Sakiraaɓe, si gooto mooɗon luttii fu, onon jogiiɓe Ruuhu ɓeen njeyi dartinde ɗum, tawee e ley heese. Ammaa mono e mooɗon fuu hayba hoore muuɗum taa jarribee kam du.
2 Mballunduree ronndaade doŋle mooɗon tedduɗe, hono noon kiɓɓinirton yamiroore Almasiihu.
3 Si neɗɗo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, hiilii hoore muuɗum.
4 Mono fuu ndaara golle muuɗum. Ndeen si won ko waawi mantoraade fu, mantorto golle muuɗum jaati, hewtaay ko nanndina ɗum e golle goɗɗo.
5 Sabo mono fuu donngal muuɗum ronndotoo.
6 Janngineeɗo konngol Laamɗo ngool ina haani ko heɓi ko woodi ɗuum fuu, feccida e janngoowo ɗum.

No mono fuu tayirta ko aawi

---

* **5:14** Lewinkooɓe 19.18. † **5:21** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

7 Taa kiilee ko'e mooɗon, Laamɗo jalnortaake. Ko neɗɗo aawi fuu, wo ɗuum tayata.
8 Aawɗo ko weli terɗe muuɗum, tayan maayde. Ammaa aawɗo ko weli Ruuhu Ceniiɗo, tayan nguurndam nduumiiɗam.
9 Taa ndonken gollude ko wooɗi. Sabo si en ndonkaay, en tayan si wakkati oon warii.
10 Ndelle, wakkati keɓɗen laawol fuu, ngaɗanen yimɓe fuu moyyere, ɓurɓe fuu haandude wo sakiraaɓe men goonɗinɓe Iisaa Almasiihu ɓeen.

Baynundural

11 Ndaaree binndi ɓutti ɗi mbinndirammi on e junngo am ɗiin.
12 Tilsinanɓe on taadeede ɓeen wo filotooɓe faa manee. Walaa ko ɓe ngaɗiri noon si wanaa taa ɓe torriree saabe maayde Almasiihu dow leggal palaangal ngaal.
13 Sabo fay kamɓe taadaaɓe ɓeen, ɓe njokkataa Tawreeta. Ko ɓe njiɗiri taadoɗon dey, wo faa ɓe mantoroo ɗum.
14 Miin e hoore am kaa, taa mi mantoroo faa'e sanaa leggal Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu palaangal ngaal. Wo saabe maggal mi maayanii adunaaru, adunaaru du maayanii kam.
15 Sabo taadaade naa rafi taadaade fu, walaa nafaa. Ko jogii nafaa dey, tagiteede tagu kesu.
16 Jokkuɓe laawol ngol fuu, wo keɓu jam e hinney, hono no Israa'iilankooɓe Laamɗo goongalaaɓe ɓeen.
17 Joonin kaa, fay gooto taa tampina kam, sabo terɗe am ngaɗii ɓatitanɗe saabe Iisaa.
18 Sakiraaɓe, wo hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon. Aamiina.

Ɓataaki Pool yaade to Efeesunkooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe muuyɗe
Laamɗo. Miɗo jowta seniiɓe hoolniiɓe e ley kawtal muɓɓen e Iisaa Almasiihu
ɓeen.
2 Wo on keɓu moyyere e jam to Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo hokkirta yimɓe moyyere saabe Almasiihu

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu! O
waɗanii en barkeeji ɗi Ruuhu hokkata ɗiin fuu to dow kammu saabe kawtal
men e Almasiihu.
4 Sabo fadde adunaaru ndu e joyyineede, Laamɗo suɓake en saabe Almasi-
ihu, faa laatoɗen seniiɓe ɓe ngalaa feloore yeeso makko. Saabe njinngu
makko
5 o fodoranii en gilla arande laatoɗen ɓiɓɓe makko saabe Iisaa Almasiihu.
Ɗum wo muuyo makko, waɗude moyyere ndeen na weli mo,
6 faa o yettiree moyyere makko mawnde nde walaa kaaddi! O hokkii en
moyyere ndeen saabe Ɓiyiiko korsuɗo oon.
7 E kawtal meeɗen e muuɗum en ndimɗinaama saabe yiiyam muuɗum, en
njaafanaama lutti meeɗen saabe keewal makko hinney.
8 Hinney oon o wayli e meeɗen, o hokki en hakkilantaaku kiɓɓungu e
anndal kiɓɓungal,
9 o anndini en anniya makko cuuɗinooɗo oon. Gilla arande o anniyorii
tabintinirde anniya oon e Almasiihu saabe moyyere makko.
10 Anniya oon wo hawrundurde huunde fuu e hawju Almasiihu, wanaa ko
woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamɗo yottinan ɗum si wakkati
oon hiɓɓii.
11 E ley kawtal men e Almasiihu du en cuɓaama faa laatoɗen ngeɗu
Laamɗo. Laamɗo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oon, fodake ɗum.
12 Noon waɗata faa laatoɗen sabaabu mawninoowo teddeengal muuɗum,
enen artuɓe yowude jikke men e Almasiihu ɓeen.
13 Onon hawtuɓe e Almasiihu du, on nanii konngol goongawol ngool, ɗum
woni Kabaaru Lobbo kisinɗo on oon. Nde ngoonɗinnoɗon Almasiihu ndeen,
Laamɗo wattii e mooɗon maande muuɗum nde hokkunoo on Ruuhu Ceniiɗo
mo aadaninoo on.
14 Ruuhu Ceniiɗo oon wo maande laaɓinanoore en en keɓan moyyereeji ɗi
ndesanaɗen, faa wakkati mo Laamɗo rimɗinta en, enen jeyaaɓe muuɗum.
Jettooje ngoodani Laamɗo saabe teddeengal muuɗum!

Haala du'aare Pool

15 Saabe majjum, gilla nanumi kabaaru goonɗinal mooɗon Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa, e no njiɗirɗon seniiɓe ɓeen fuu,
16 mi selataa yettude Laamɗo saabe mooɗon nde nyaagantoomi on
Laamɗo fuu.
17 Miɗo ŋaaroo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, Baabiiwo jom
darja oon, hokka on Ruuhu muuɗum Ceniiɗo. Miɗo ŋaaroo faa Ruuhu oon
waɗa on jom'en hakkillo, ɓanginana on Laamɗo faa anndon ɗum.

18 Miɗo ŋaaroo Laamɗo uddita ɓerɗe mooɗon faa tannyoron cakitte
mooɗon ɗe o noddiri on ɗeen, paamon no moyyereeji desanaaɗi seniiɓe ɗiin
keewiri e no teddiri,
19 paamon katin no baawɗe makko mawɗe ɗe ngalaa kaaddi ɗeen ngorri e
meeɗen, enen goonɗinɓe. Baawɗe keewɗe semmbe ɗeen
20 o hollii e ley Almasiihu nde o iirtini ɗum e maayde de o joyyini ɗum gere
nyaamo makko dow kammu.
21 Toon o ɓurni ɗum laamu e baawɗe e semmbe e kaanankaaku fuu, kam e
inɗe fuu baawɗe inndeede, wanaa ley jamaanu o tan, wo e jamaanu garoowo
du.
22 Laamɗo wattii huunde fuu ley baawɗe Almasiihu, waɗi mo hooreejo
kawrital goonɗinɓe, hokki mo ɓurde huunde fuu.
23 Kawrital goonɗinɓe ngaal wo ɓanndu Almasiihu. Ngal hebbinaama mo,
kanko kiɓɓinɗo huunde fuu kala no laatorii fuu.

2

No kisinirteɗen saabe hinney Laamɗo

1 Onon, on maaynooɓe saabe lutti mooɗon e hakkeeji mooɗon,
2 on jokkunooɓe laawol bonngol ngol adunaaru ndu jokki ngool, on
ɗowtaninooɓe laamiiɗo baawɗe gonɗe dow mbeeyu* oon. Laamiiɗo oon wo
Ibiliisa golloowo faa hannden ley yimɓe saliiɓe Laamɗo ɓeen.
3 En fuu e maɓɓe njeyanoɗen, e muuyɗe terɗe meeɗen ngonnoɗen. Eɗen
njokkunoo muuyɗe meeɗen e miilooji meeɗen bonɗi. No ngorrunoɗen nii
jaati, eɗen kaandunoo e jukkungo Laamɗo ngoon hono maɓɓe ni.
4 Ammaa Laamɗo wo keewɗo yurmeende. Saabe njinngu manngu ngu o
yiɗi en nguun,
5 o iirtindinii en e Almasiihu, enen maaynooɓe saabe lutti meeɗen ɓeen.
Goonga, saabe hinney Laamɗo oon kisiniraɗon.
6 E ley kawtal meeɗen e Iisaa Almasiihu, Laamɗo iirtindinii en e makko,
joyyindinii en e makko dow kammu toon.
7 Hono nii o ɓanginirta no hinney makko ɓurdi huunde fuu mawnude.
Jamaanuuji garooji ɗiin fuu nji'an moyyuki makko ki o waɗani en e Iisaa
Almasiihu.
8 Goonga, wo hinney Laamɗo oon kisiniraɗon, e dow ko kooliɗon Almasi-
ihu. Kisindam ɗam, wanaa e golle mooɗon haɓɓii, wo ɗam dokkal Laamɗo.
9 Ɗam wanaa njobdi golle neɗɗo taa fay gooto heɓa mantoraade ɗam.
10 Sabo Laamɗo waɗi en ko ngonɗen joonin ɗuum: e ley kawtal meeɗen
e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi ɗi o segilanii en gilla
arande.

No Almasiihu waɗiri en lenyol gootol

11 Ndelle miccitee ko ngonnoɗon arande, onon yuuruɓe e lenyi ɗi nganaa
Alhuudiya'en. Mantortooɓe wo «taadiiɓe» ina kuyfina on, ina noddira on
«yimɓe ɓe taadaaki» fay si taadagol maɓɓe ngool wo ko junngo ɓii-Aadama
gollata e terɗe tan.
12 Miccitee, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on jananɓe woɗɗiiɓe
lenyol Israa'iila ngol Laamɗo suɓii ngool, on ngaldaano e amaanaaji ɗi
Laamɗo aadorinoo e haala muuɗum ɗiin. On mbuurdiino e rafi jikke, on
ngaldaano e Laamɗo ley adunaaru ndu.

* **2:2** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

13 De joonin kaa, e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunooɓe
e Laamdo arande ɓeen, on ɓattinaama saabe yiiyam makko.
14 Sabo kanko Almasiihu woni jam meeden ko o wadi Alhuudiyankooɓe
e lenyi goddi fuu lenyol gootol duum. Nde o hokkitinnoo hoore makko
ndeen, o liɓi kokuwol paliingol hakkunde meeden ngool, duum woni o ittii
nganyaandi hakkunde lenyi diin.
15 O ittii jamirooje e kadaadi Tawreeta Muusaa fuu faa o wada Alhu-
udiyankooɓe e lenyi goddi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal maɓɓe e
makko. Nii o wadiri jam oon.
16 E maayde makko dow leggal palaangal o ittiri nganyaandi ndiin, o
hawrunduri lenyi diin laatii ɓanndu wooturu, o rewrintini di e Laamdo.
17 O warii waajaade on jam, onon woddunooɓe e Laamdo ɓeen, o warii
waajaade ɓadinooɓe ɓeen du jam.
18 Saabe ko Almasiihu wadii duum, en fuu keɓirten laawol yottaade
Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniido gooto.
19 Ndelle, on nganaa jananɓe katin, on nganaa weerɓe du. Ko ngondon dey,
wo on wonduɓe e seniiɓe, wo on jeyaaɓe e suudu Laamdo.
20 On mahaama e dow ko nulaaɓe e annabaaɓe nyiɓi, Iisaa Almasiihu e
hoore muudum woni hayre arandeere nyimngo ngoon.
21 Saabe muudum, nyimngo ngoon fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo
laatoo suudu Joomiraado seniindu.
22 Ley kawtal moodon e makko on mahidaama faa laatidon suudu to
Ruuhu Laamdo joodii.

3

No Pool halfiniraa golle to yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe

1 Saabe majjum mido hofanoo Laamdo, miin Pool uddaado e kasu saabe
Iisaa Almasiihu mo ngollanammi hakkunde moodon, onon yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe.
2 Tannyoral on nanii Laamdo halfinii kam golle e ley moyyere muudum faa
nafa on.
3 Sabo o ɓanginanii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no
raɓɓidiri.
4 Si on njanngii dum on paaman no potumi anndirde sirri dow haala
Almasiihu oon.
5 Sirri oon faaminaaka ɓiɓɓe-Aadama ley jamaanuuji paltiidi diin, de
joonin kaa Laamdo ɓanginirii mo Ruuhu Ceniido faa nulaaɓe muudum e
annabaaɓe muudum seniiɓe fuu paami mo.
6 Inan no sirri oon worri: saabe Kabaaru Lobbo oon, yimɓe ɓe nganaa
Alhuudiyankooɓe ɓeen keɓii ngedu e moyyereeji desaadi diin no Alhu-
udiyankooɓe ɓeen keɓiri ni. Katin du ɓe kawtii e muɓɓen ɓanndu wooturu,
ɓe kawtii e muɓɓen amaana mo Laamdo wadi saabe kawtal maɓɓe e Iisaa
Almasiihu.
7 Wo Kabaaru Lobbo oon laatiimi golloowo muudum saabe moyyere
nde Laamdo hokki kam. Laamdo golliri moyyere ndeen ley am e baawde
muudum.
8 Miin ɓurdo seniiɓe ɓeen fuu famdude oon, mi hokkaama moyyere faa
mi waajoo yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe barkeeji gondi e Almasiihu di
ngalaa haddu diin.
9 Mi hokkaama du faaminde yimɓe fuu no Laamdo tabintinirta fodoore
muudum. Laamdo taguido huunde fuu oon suudunoo fodoore ndeen gilla
jamaanuuji ɓooyudi.

10 Noon waɗata de laamu e baawɗe gonɗe ley kammu ɗe nji'ataake ɗeen
fuu paama no anndal Laamɗo yaajiri e huunde fuu, paamira ɗum saabe
kawrital goondiinɓe ngaal.
11 Ɗum fuu wo saabe anniya ɓooyɗo mo Laamɗo tabintiniri e Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu.
12 Saabe en ngoondiinii Almasiihu, en kawtii e muuɗum, eɗen mbaawi
ɓadoraade Laamɗo e hoolaare, eɗen anndi o jaɓanan en.
13 Ɗum waɗi de miɗo ŋaaroo on taa tayon jikke mooɗon saabe torraaji
kewtotooɗi kam. Miɗo yardii ɗi saabe mooɗon, kanji ngoni teddeengal
mooɗon.

Du'aare faa yimɓe annda njinngu Almasiihu

14 Saabe ɗuum fuu, miɗo hofanoo Baabiiwo.
15 Lenyi gondi dow kammu e gondi e leydi fuu yuurii e makko, kanko woni
baaba majji ɗi fuu.
16 Miɗo ŋaaroo mo kanko jom teddeengal manngal oon o semmbindina
ɓerɗe mooɗon saabe Ruuhu makko Ceniiɗo.
17 Miɗo ŋaaroo Almasiihu wona e ley ɓerɗe mooɗon saabe ko ngoondiinɗon
ɗum. Miɗo ŋaaroo mo katin o darna on e ley njinngu, o tabintina on ley
maggu.
18 Faa paamon, onon e seniiɓe ɓeen fuu, njuuteefi e njaajeefi e tooweefi e
luggeefi njinngu Almasiihu paltiingu haddi,
19 de anndon ɗum faa keewon kiɓɓal Laamɗo.
20 Teddeengal woodan Laamɗo gollirɗo ley meeɗen baawɗe mawɗe oon,
baawɗo gollude ko ɓuri du'aawuuji men e miilooji men faa waawaa fon-
ndeede!
21 Wo teddeengal woodan mo ley kawrital goondiinɓe, e saabe Iisaa Almasi-
ihu ley jamaanuuji ɗiin fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondiinɓe Iisaa ɓeen laatorii ɓanndu wooturu

1 Miin uddaaɗo ley kasu saabe gollande Joomiraaɗo oon, miɗo ŋaaroo on
sanne: mbuuron nguurndam njaadoojam e noddaango ngo Laamɗo noddi
on to muuɗum ngoon,
2 tawdeɗon e leeyinkinaare e heese e munyal. Munyunduron e ley njinngu.
3 Tinnee keddoɗon e ngootumbaaku yuurungu e Ruuhu Ceniiɗo. Ngaɗon
ɗum fuu e ley jam kaɓɓundurɗo on.
4 Wo on ɓanndu wooturu, oɗon njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte mo
Laamɗo noddiri on oon du wo gooto.
5 Katin Joomiraaɗo gooto woodi, goondinal gootal woodi, lootagal batisima
gootal woodi,
6 kam e Laamɗo gooto, Baaba yimɓe fuu. Wo gonɗo dow maɓɓe fuu,
golloowo ley maɓɓe fuu, gonɗo e maɓɓe fuu.
7 Mono e meeɗen fuu heɓii moyyere Laamɗo ko foti e no Almasiihu hokkiri
ɗum.
8 Sabo wo hono noon winndiraa:
«O yeeŋii dow, o hooyi honaaɓe heewɓe,
o hokki yimɓe dokke.»*
9 Ɗume woni maanaa «o yeeŋii»? Iɗum holla o artakeno o jippii e nokkuuje
ɓurɗe fuu leeyude e leydi.

* **4:8** Jabuura 68.19.

10 Jippinoodo oon, kam e hoore muudum woni yeeŋudo faa tiimi kammuuli
diin fuu, faa o heewa adunaaru ndu fuu.
11 Wo kanko wadi dokke deen: o wadi woɓɓe nulaaɓe, woɓɓe annabaaɓe,
woɓɓe waajotooɓe, woɓɓe durooɓe yimɓe, kam e jannginooɓe.
12 Ko o wadiri noon, wo faa o segilanoo seniiɓe ɓeen faa ngolla ko njeyi
gollude, faa semmbindina kawrital goondinɓe laatiingal ɓanndu Almasiihu
ngaal,
13 de laatoden daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden
Ɓii Laamdo, laatoden hiɓɓuɓe du, faa njottoden darnde Almasiihu hiɓɓunde
ndeen.
14 Ndelle, en laatataako sukaaɓe hooyaaɓe hono no bempeyye e keni kooyirta
laana ni. Jannde yimɓe yiduɓe yaarude woɓɓe ley majjere hiilataa en katin.
15 Ko laatotoden dey, haalooɓe goonga e ley njinngu. Noon wadata de
mawnen e ley huunde fuu faro Almasiihu, laatiido hooreejo oon.
16 Kanko waddani ɓanndu nduun fuu nanngundurde faa woode saabe
jokkule de ndu hokkaa deen. Hono noon, si tergal fuu gollii golle muudum,
ndeen ɓanndu nduun mawnan, yaha yeeso ley njinngu.

Haala nedɗaaku kesu ley Almasiihu

17 Ndelle, ko jokkata duum mbi'ammi on: mido ŋaaroo on e ley innde
Joomiraado, taa mbuurdon katin hono no yimɓe ɓe anndaa Laamdo, sabo
miilooji maɓɓe diin wo ɓoli.
18 Hakkillooji maɓɓe niɓɓii, ɓe njeyaaka e nguurndam dam Laamdo
hokkata saabe majjere maɓɓe e yoorugol maɓɓe ɓerde.
19 Caggal ɓe cemtataa, ɓe ngadii ko'e maɓɓe jaahili'en, ɓe celataa gollude
kulle nyiddiniide.
20 De onon kaa, wanaa noon njanngirdon haala Almasiihu.
21 Tannyoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko
oon.
22 Ndelle, ittee ko hiidɗi ko woni ley moodon duum, njoppee nguurndam
moodon arandejam dam muuyde kiilooje daam.
23 Accon yonkiiji mon e hakkillooji mon keydintinee.
24 Njogitee nedɗaaku kesu ngu Laamdo tagi dow tagaadi muudum.
Nedɗaaku kesu nguun na golla ko fonnditii e ko senii. Golleeji diin e goonga
yuuri.
25 Ndelle, celon fewre, mono fuu haalda e gondo muudum goonga, sabo
mono e meeden fuu ina jeydaa e godɗo no terde nedɗo gooto njeydiraa ni.
26 Si on ɓernii fu, taa ngadee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.
27 Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley moodon.
28 Wo gujjo selu wujjude, ko haani wadude dey, gollira juude muudum ko
nafata, faa heɓa ko wallira nyakoraaɓe.
29 Taa konngol bonngol yaltu e kunndude moodon. Ko kaandon wadude
tan wo haalude haalaaji nafooji baawdi semmbinde ɓerde yimɓe fodde
haajuuji, faa di ngaddana hettindantooɓe on ɓeen moyyere.
30 Taa mettinanee Ruuhu Laamdo Ceniido, sabo Laamdo wadi maande
Ruuhu oon e moodon saabe nyalaande nde Laamdo rimdinta on ndeen.
31 Ittee mettorgal fuu e ɓerde moodon, celon konnaagu e tikkere e duko e
nyoore, kam e ko boni fuu.
32 Moyyunduree hakkunde moodon, njurmunduron, njaafunduron hono
no Laamdo yaaforii on saabe kawtal moodon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

1 Ndelle, laatee nyemmbitooɓe Laamɗo. Wo on ɓiɓɓe makko ɓe o horsini.
2 Mbuurdon e yiɗundurde, no Almasiihu yiɗiri en de hokkitiri hoore
muuɗum saabe meeɗen laatanii en kirsamaari, hono sadaka beldo Laamɗo.
3 Saabe wo on seniiɓe Laamɗo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko
wartata e fijirde e ko tuuni e eelgal.
4 Taa kaalee haalaaji bondi naa ɓoli naa nyiddiniiɗi, sabo hono majji
kaanaa taweede e mooɗon. Ko kaanɗon waɗude dey, njetton Laamɗo.
5 Paamee ɗum ɗo faa wooɗa: pijoowo e nyiddiniiɗo e muuyoowo ko
jeyaa, ɗum woni dewoowo tooruuji, ɓeen ngalaa ngeɗu e laamu Almasiihu e
Laamɗo.
6 Taa fay gooto hiilira on haalaaji ɓoli, sabo hono majji caabotoo tikkere
Laamɗo e dow saliiɓe ɗum ɓeen.
7 Ndelle, taa njokkunduree e maɓɓe.
8 Arande e nimre njeyanoɗon, de joonin kaa saabe kawtal mooɗon e
Joomiraaɗo wo e annoora njeyaɗon. Ndelle mbuurdee no ɓiɓɓe annoora ni,
9 sabo annoora rimata mboodirka e fonnditaare e goonga fuu.
10 Piloɗon faamude ko welata Joomiraaɗo.
11 Taa kawtee e golleeji ɗi ngalaa nafaa golleteeɗi e ley nimre, de ko haani
dey, cuurton ɗi.
12 Ko yimɓe ɓeen ngaɗata e cuncukka ɗuum, ina semtinii fay fillaade.
13 Ammaa huunde fuu ko suurtaa ley annoora oon ɓanginte no worri,
14 sabo huunde fuu ko ɓanginaa yaynan. Ɗum waɗi de na wi'ee:

«Aan ɗaaniiɗo, finu!
Umma e hakkunde maayɓe,
Ndeen annoora Almasiihu yaynante.»

15 Ndelle, ngaɗon hakkillo faa sanne no mbuurdoton, tawee wanaa no
fuuyɓe ni, ammaa hono no jom'en hakkillo ni.
16 Wakkati laatiiɗo fuu, ngaɗon ko nafata, sabo jamaanu hannden o wo
bondo.
17 Saabe ɗuum, taa laatee ɓe ngalaa hakkillo, ammaa piloɗon faamude ko
woni muuyde Joomiraaɗo.
18 Taa njaree doro faa culoɗon, sabo ɗum wo rafi nanngitaare. Ko haani
dey, keewee Ruuhu,
19 mbaajunduron jimi Jabuura e jettooje e jimi teddinooji Laamɗo. Nji-
manon Joomiraaɗo, njettiron mo ɓerde laaɓude.
20 Njetton Laamɗo Baaba meeɗen wakkati fuu dow huunde fuu e ley innde
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.

Haala rewɓe e goriraaɓe muɓɓen

21 Mono e mooɗon fuu ɗowtanoo banndum saabe teddinde Almasiihu.
22 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon goriraaɓe mooɗon hono no ɗowtorantoɗon
Joomiraaɗo ni.
23 Sabo gorko woni hoore deekum hono no Almasiihu laatorii hoore
kawrital goondinɓe ngaal. Kam woni kisinoowo goondinɓe laatiiɓe ɓanndu
muuɗum ɓeen.
24 No kawrital goondinɓe ngaal ɗowtoranii Almasiihu noon, nii du debbo
fuu haani ɗowtoranaade gorum e huunde fuu.
25 Onon worɓe, njiɗiree deekiraaɓe mooɗon no Almasiihu yiɗiri kawrital
goondinɓe ngaal de hokkitiri hoore muuɗum saabe maggal

26 faa wadi ngal ceniingal, gaɗa o laaɓinirii ngal ndiyam e haala makko.
27 O wadi ɗum faa o darna kawrital goondinɓe ngaal yeeso makko, ngal
yaynira darja, ngal laatoo ceniingal, ngal walaa ko semtinii naa ko tuuni naa
nyoofi-nyoofi naa ko boni fuu.
28 Hono noon, ina tilsi e worɓe njiɗa deekiraaɓe muɓɓen hono no njiɗiri
ɓalli muɓɓen ni. Neɗɗo fuu jiɗɗo deekum, wo hoore muuɗum yiɗi.
29 Sabo fay gooto wanyaa ɓanndu muuɗum. Ko waɗata dey, nyaamnan
ndu, hinnoo ndu hono no Almasiihu hinnortoo kawrital goondinɓe ngaal ni,
30 sabo wo en terɗe ɓanndu makko nduun.
31 Binndi ɗiin mbi'ii: «Ɗum wadi de gorko yoppan inna muuɗum e bam-
mum, de nanngundura e deekum, ɓe ɗiɗo fuu ɓe laatoo neɗɗo gooto.»*
32 Ɗum wo sirri lugguɗo. De miin, miɗo holla on, sirri oon wo kaaloowo no
Almasiihu e kawrital goondinɓe ngondiri.
33 No waawi laatoraade fuu, gorko fuu yiɗira deekum no yiɗiri hoore
muuɗum ni. Debbo du teddina gorum.

6

Haala ɓiɓɓe e saaraaɓe

1 Onon ɓiɓɓe, ɗowtanoɗon saaraaɓe mooɗon saabe Joomiraaɗo, sabo ɗum
woni ko dartii.
2 «Teddin inna maa e bammaa.» Yamiroore nde woni arandeere nde
amaana haɓɓii e muuɗum.
3 Amaana o woni: «yalla aɗa heɓa moyyere, balɗe maa du njuuta e leydi
ndi.»*
4 Onon saaraaɓe, taa ɓerninee ɓiɓɓe mon, ammaa ndartinon ɓe, tindinon
ɓe, faa ɓe mawna dow laawol Joomiraaɗo.

Haala maccuɓe e joomiraaɓe

5 Onon maccuɓe, ɗowtanoɗon joomiraaɓe mooɗon dow kulol e diwngol
tawee e ɓerɗe laaɓuɗe no ɗowtorantoɗon Almasiihu ni.
6 Ɗowtanee ɓe tawee wanaa yeeso maɓɓe tan, hono no filotooɓe welude
ɓiɓɓe-Aadama. Ko haani dey, ɗowtanee ɓe no maccuɓe Almasiihu ngaɗirta
muuyɗe Laamɗo e ɓerɗe laaɓuɗe ni.
7 Ngolliranee ɓe anniya lobbo hono wo Joomiraaɗo ngollanton, wanaa
yimɓe.
8 Sabo oɗon anndi neɗɗo fuu golluɗo ko woodi, si wo dimo naa diimaajo,
Joomiraaɗo yoɓan ɗum haddi golle muuɗum.
9 Onon joomiraaɓe, ngorree hono noon e maccuɓe mooɗon. Taa kulɓinee
ɓe. Anndon Joomii on, onon e maɓɓe fuu, ina woni dow kammu, de kam kaa
ɓurdintaa yimɓe.

Haala kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

10 Walaa ko heddii si wanaa wiide on keewon semmbe e ley kawtal
mooɗon e Joomiraaɗo, tiigoɗon baawɗe makko mawɗe ɗeen.
11 Kooyee kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗeen fuu, faa mbaawon daraade
de cakkoɗon dabareeji Ibiliisa.
12 Sabo wanaa yimɓe kaɓeten, ko kaɓeten dey, wo laamuuji e baawɗe e
hoorewaaku ley adunaaru niɓɓundu ndu, kam e seyɗaani'en bonɓe wonɓe
hakkunde kammu e leydi ɓeen.

---

* **5:31** Fuɗɗoode 2.24. * **6:3** Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

13 Saabe majjum, kooyee kaɓitirɗe ɗe Laamɗo hokki on ɗeen fuu, faa
mbaawon dartaade nde nyalaande bonnde ndeen wari, tawee caggal haɓo
moodon ngoon on keddoto on dartiiɓe.
14 Ndelle, ndarodon wo on segiliiɓe. Goonga laatanoo on kaɓɓorgol,
ɓornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.
15 Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on
paɗe.
16 Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawɗon jakko-
raade kure kuɓɓooje ɗe Bondo oon faɗɗata on ɗeen fuu.
17 Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu
Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamɗo.
18 Wakkati fuu ngaɗon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido.
Kakkilee taa on celu waɗande seniiɓe ɓeen fuu du'aare.
19 Nyaaganodon kam miin du Laamɗo hokka kam konngol, faa wakkati mo
muɓɓitinmi hunnduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo
oon e cuusal.
20 Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geyyelle. Nyaaganee kam
faa mi waajoroo ɗum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

21 Tikiku, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado e hoolnaare oon,
humpitan on ɗum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngol-
lammi.
22 Mi nelii mo e moodon faa paamon no min ngorri de o waaltina hakkil-
looji moodon du.
23 Sakiraaɓe, wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraado men Iisaa Almasiihu
ngaɗan on jam e njinngu ngondungu e goondinal.
24 Yiɗuɓe Joomiraado meeɗen Iisaa Almasiihu njinngu ngu timmataa ɓeen
fuu, wo hinney Laamɗo wondu e muɓɓen.

Ɓataaki Pool yaade to Filipiyankooɓe

1 Miin Pool e Timote, maccuɓe Iisaa Almasiihu, mbinndani ɓataaki ki kawrital goondiɗnɓe Almasiihu gonngal ngalluure Filipi. Miɗen njowta on, onon seniiɓe hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen, onon e hooreeɓe e gollanooɓe kawrital ngaal fuu.
2 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Filipiyankooɓe

3 Miɗo yetta Laamɗo nde miccitiimi on fuu.
4 Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo e seyo.
5 Sabo gilla nyannde ngoondiɗnɗon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin oɗon ndarodii e am.
6 Miɗo tannyori, Laamɗo puɗɗuɗo gollal lobbal e mooɗon oon, jokkan ɗum faa ɗum hiɓɓa nyalaande gartol Iisaa Almasiihu.
7 Miɗo haani miilanaade on ɗum, sabo hakkillo am ina woni e mooɗon. E ley ko kaɓɓaami e ko ndaraniimi tabintinde Kabaaru Lobbo o ɗuum, on fuu on kawtu e am moyyere nde Laamɗo hokkata kam ndeen.
8 Laamɗo ina seedii miɗo horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu.
9 Inan ko nyaagantoomi on Laamɗo: wo njinngu mooɗon ɓeydoroo yeeso, wondude e anndal e paamal,
10 faa mbaawon suɓaade ko ɓuri fuu moyyude. Ndeen on laatoto laaɓuɓe ɓe ngalaa feloore nyannde nde Iisaa Almasiihu wartowi.
11 On laatoto du hebbinaaɓe golleeji ponnditiiɗi yuurudi e Iisaa Almasiihu, faa Laamɗo teddinee, yettee.

No uddeede Pool ɓeydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

12 Sakiraaɓe, ko njiɗumi anndon dey, torra keɓuɗo kam oon waddanii Kabaaru Lobbo oon yaarude yeeso.
13 Si goonga doomooɓe laamordu ndu e heddiiɓe ɓeen fuu paamii wo saabe Iisaa Almasiihu kaɓɓiraami.
14 Ko ɓuri heewude e sakiraaɓe du, geyyelle am ɗe ɓeydanii ɗum'en hoolaade Joomiraaɗo. Ɗum waɗi de iɓe mbaajoroo konngol Laamɗo ngol rafi kulol.
15 Goonga, woɓɓe ina mbaajoo kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe kiram e kalala, ammaa woɓɓe na ngoni e anniyaaji lobbi.
16 Ɓeen ngolliranta Almasiihu njinngu, sabo iɓe anndi Laamɗo hokkii kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.
17 Ammaa ɓeya ɓeen mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa ɗum'en kam'en tan. Anniyaaji maɓɓe mbooɗaa. Ko ɓe miilotoo dey, ɓeydande kam torra ley haɓɓeede am.
18 Ɗum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Almasiihu inndaama tan ina heya. Nde laatii anniya bonɗo naa anniya lobbo fuu, miɗo seyii.
Goonga, mi seyoto caggal muuɗum du
19 sabo miɗo anndi ɗum fuu ɗum sakitanto kam kisindam saabe du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu.

20 Ko woni e hakkillo am e ko keɗiimi sanne, wo mi hersataa e dow fay
huunde. Woodi du, mi heddodoo e cuusal faa ko hewtii kam fuu mawnina
Almasiihu gilla joonin faa abada, nde mbuurumi e nde maayumi fuu.
21 Sabo miin e hoore am, Almasiihu woni nguurndam am, maayde du wo
tino am.
22 Ammaa si miɗo heddii miɗo wuuri fu, ɗum waddanan kam gollude gollal
nafoowal. Ndelle mi anndaa ko cuɓotoomi.
23 Hakkillo am feccake pecce ɗiɗi: ko ɓurumi yiɗude, yahude mi
jooɗodowoo e Almasiihu. Ɗuum ɓuri fuu woodde.
24 Ammaa mi heddoo miɗo wuuri ɓuri nafude on, onon kaa.
25 Miɗo tannyori ɗum, miɗo anndi mi heddoto e adunaaru mi wonda e
mooɗon on fuu, faa njaaron yeeso e goonɗinal, de ceyoɗon ley maggal.
26 Ndeen gartol am hakkunde mooɗon ɓeydanan on mantoraade Iisaa
Almasiihu saabe ko waɗani kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

27 Ko laatii fuu, mbuuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala
Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi warii mi ndaarii on, naa si mi waraay fu,
mi nanan kabaaru mooɗon, mi faaman oɗon keddii e anniya gooto, oɗon
ndarodii gootum e haɓɓaade e goonɗinal Kabaaru Lobbo oon.
28 Ndeen du, tawan on accataa wayɓe kulɓina on e dow fay huunde. Ko
tinnotoɗon ɗuum wo maande ɓe kalkan, de onon kaa, kison. Ɗum fuu,
Laamɗo waɗata.
29 Laamɗo waɗanii on moyyere saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoonɗinon
mo tan nde waɗiraa, wo faa torreɗon saabe makko du.
30 Sabo si goonga, en kawtu haɓo ngo njiiɗon miɗo haɓee, e ngo nanoton
miɗo haɓee faa hannden ngoon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e teddeengal muuɗum

1 Wanaa Almasiihu na sellina ɓerɗe mon naa? Wanaa njinngu muuɗum na
waaltina hakkillo mon naa? Wanaa ko kawtuɗon e Ruuhu Ceniiɗo, on keɓii
korsa e yurmeende naa?
2 Si wo noon fu, laatoɗon hakkillo wooto, ngondon e njinngu ngootu e
ɓernde wootere e anniya gooto. Ndeen on kiɓɓinan seyo am.
3 Taa ngolliree huunde fuu saabe yidde hoorem naa saabe mawnitaare
ɓolde. Ngolliree leeyinkinaare, faa mono fuu ndaarda hoore muuɗum ban-
ndum ina ɓuri ɗum.
4 Taa fay gooto mooɗon ndaarta ko nafata hoore muuɗum tan, ammaa
ndaarta nafaa woɓɓe du.
5 Ngorron hakkunde mooɗon hono no Iisaa Almasiihu worrunoo:
6 Kanko, fay si taweede tagaadi Laamɗo ina woni e makko,
o tiigaaki ɗum faa o heddoo fotude e Laamɗo,
7 de o jippini hoore makko faa ley,
o hooyi tagaadi maccuɗo,
o laatii hono ɓii-Aadama.
O jogoraama wo o neɗɗo.
8 O leeyini hoore makko,
o ɗowtanii Laamɗo faa o maayi,
maayde dow leggal.
9 Ɗuum waɗi de Laamɗo toownii mo sanne,
hokki mo innde ɓurnde inɗe fuu,

10 faa koppi fuu koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
nde wo dow kammu, nde wo dow leydi, nde wo ley leydi,
11 faa ɗemle fuu ceedoo, mbi'a
Iisaa Almasiihu woni Joomiraaɗo,
faa Laamɗo Baaba meeɗen teddinee.

No goonɗinɓe njaynirta ley adunaaru

12 Saabe ɗuum, sakiraaɓe am horsuɓe, tinnoɗon e gollande Laamɗo saabe kisindam ɗam hokki on ɗaam faa ɗam rima nafaa. Ngaɗiron ɗum kulol e diwngol. Si goonga, on ɗowtanake mo wakkati mo ngondunoomi e mooɗon oon fuu. Ko mboɗɗiimi on joonin du, sanaa ɗowtanoɗon mo faa ɓura noon.
13 Sabo Laamɗo e hoore muuɗum ina golla e mooɗon faa muuyon ko weli ɗum, de ngollon muuyɗe ɗeen.
14 Ko ngolloton fuu, taa ŋurŋurton, taa ndukidon,
15 faa laatoɗon laaɓuɓe ɓe ngalaa feloore, laatoɗon ɓiɓɓe Laamɗo ɓe ngalaa laru* hakkunde yimɓe hannden oonyiiɓe bonɓe ɓeen. Sanaa njaynon hakkunde maɓɓe hono no koode njaynirta ley aduna ni,
16 tawee oɗon tiigii konngol nguurndam ngool faa wooɗi. Si on ngaɗii noon fu, mi mantorto on nyannde nde Almasiihu wartowi. Sabo hollan mi doggaay doggudu ɓoldu, mi tampaay ɓolum.
17 Ko ngollanton Laamɗo ko cakkoton ɗum yonkiiji mon ɗuum, na holla goonɗinal mooɗon. Fay si yonki am laatoto sadaka dufeteeɗo dow goonɗinal mooɗon ngaal, mi seyoto, mi weltodoto e mooɗon.
18 Onon du ceyoree hono noon, faa mbeltodoɗen.

Haala gollidooɓe ɗiɗo hoolniiɓe

19 Si Joomiraaɗo meeɗen Iisaa jaɓii, mi nelan Timote to mooɗon ko ɓooyataa. Ndeen si mi humpitake kabaaruuji mon ɗiin fu, miin du, ɓernde am waaltoto.
20 Sabo kanko tan woni gonduɗo e am anniya gooto. Goonga, no ngorruɗon fuu ina woni e ɓernde makko.
21 Heddiiɓe ɓeen fuu wo hakkilanɓe haajuuji muɓɓen tan, wanaa ɗi Iisaa Almasiihu.
22 De Timote kaa, oɗon anndi no holliri neɗɗaaku muuɗum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no ɓiɗɗo wallirta bammum ni.
23 Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laatortoo fuu.
24 Miɗo hoolii Joomiraaɗo du, miin e hoore am, mi waran to mooɗon ko ɓooyataa.
25 Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e mooɗon sakiike men Epaforodit, gollidoowo e am oon. O wallii kam haɓande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunoɗon faa walla kam e haaju am.
26 Imo yeewaa on fuu. Katin ko nanɗon o sellaano ɗuum, na metti ɓernde makko sanne.
27 Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamɗo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi heɓa kaɓɓu-ko'u dow kaɓɓu-ko'u.
28 Ɗum waɗi de kenyiimi law faa mi nela mo e mooɗon, faa si on nji'ii mo fu, ceyoɗon, miin du kaɓɓu-ko'u am ɓuytoo.
29 Ndelle, njaɓɓoree mo saabe Joomiraaɗo e seyo manngo. Teddinee yimɓe wa'uɓe noon fuu.

---

* **2:15** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

30 Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki
makko faa o waɗana kam ballal ngal ndonkunoɗon waɗande kam onon e
ko'e mooɗon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

1 Ko heddii fu, sakiraaɓe am, ceyoree Joomiraaɗo. Fay si miɗo winndana
on ko mbinndannoomi on arande, ɗum tampintaa kam, wooɗi, iɗum reena
ɓerɗe mooɗon onon du.
2 Tinnoɗon e dawaaɗi – ɗum woni gollooɓe ko boni, doolɗooɓe taadagol
ngol nafataa ɓeen!
3 Sabo wo enen ngoni taadiiɓe jaati ɓeen, eɗen teddinira Laamɗo e ballal
Ruuhu muuɗum, eɗen mantoroo Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow
golleeji ɓanndu.
4 Si goonga, miin kaa miɗo waawnoo yowude jikke am dow golleeji
ɓanndu. Si goɗɗo miilii ina waawi yowude jikke muuɗum dow golleeji
ɓanndum fu, miin ɓuri haandude e majjum.
5 Mi taadaama illa nde kiɓɓinnoomi nyalaaɗe jeetati. Wo mi Israa'iilanke
yuuruɗo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke ɓii Alhuudiyanke. Ley
Tawreeta Muusaa du, miɗo jeyaa e waalde Farisa'en.
6 Miɗo jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa miɗo torrannoo kawrite
goonɗinɓe Iisaa ɗeen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade
Tawreeta oon.
7 Duum fuu miɗo ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasi-
ihu mi tawii wo ɗum mursey.
8 Goonga, miɗo jogorii ɗum fuu wo mursey, sabo anndude Joomiraaɗo am
Iisaa Almasiihu ɓuri kulle ɗeen fuu. Wo saabe makko njardoriimi mursude
ko njogiimi. Miɗo jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi heɓa Almasiihu,
9 mi jeyee e muuɗum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi heɓude
e jokkugol am Tawreeta oon. Mi heɓii fonnditaare saabe ko kooliimi
Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamɗo hokki goonɗinɓe mo ɓeen.
10 Miɗo muuyi anndude Almasiihu e wondude e baawɗe iirtagol muuɗum,
mi hawta e muuɗum torra, mi laatoo hono muuɗum ley maayde mum.
11 Hono nii, mi heɓan ummintineede hakkunde maayɓe nyannde darngal.
12 Mi wi'aay mi heɓii ɗum gilla joonin naa mi kiɓɓuɗo, ammaa miɗo wondi
e doggudu hono no daɗundurteeɗo ni, faa mi nannga ɗum. Sabo miin e hoore
am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.
13 Goonga sakiraaɓe, mi wi'aay mi heɓii ɗum. Kaa miɗo waɗa huunde
wootere: miɗo yeggita ko faltii, miɗo fooɗanoo ko warata.
14 Miɗo doggira to fonndetee, faa mi heɓa mbarjaari dow kammu ndi
Laamɗo noddiri en to muuɗum saabe Iisaa Almasiihu.
15 Enen ɓenduɓe ley goonɗinal ɓeen fuu, miilorodeen hono noon. Si tawii
miilooji mon potaay e dow goɗɗum katin du, Laamɗo ɓanginanan on ɗum.
16 Ammaa e noon fu, ɗo kewtuɗen fuu, keddoɗen njokken laawol ngol
njokkuɗen faa joonin ngool.
17 Sakiraaɓe, on fuu nyemmbitee kam. Taykoɗon worruɓe no njiiɗon
miɗen ngorri ni.
18 Sabo heewɓe laatake wayɓe leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on
ɗum kile keewɗe, mi haaldanan on joonin du e bojji.

† **2:30** Farritaade wo rafi reenude yonki muuɗum.

19 Kamɓe, cakitte maɓɓe wo halkere. Deedi maɓɓe ngoni alla'en maɓɓe. Iɓe
mantoroo ko ɓe njeyi semtirde. Adunaaru tan ɓe kaɓanta.
20 De enen kaa, wo dow kammu njeyaɗen, eɗen keppi kisinoowo meeɗen
yuuroowo toon. Oon woni Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
21 Kam waylitata ɓalli meeɗen lokkaaji ɗiin faa ɗi keɓa teddeengal hono
ɓanndu makko nduun ni. Sabo imo jogii baawɗe faa o waɗa huunde fuu
ɗowtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraaɗo

1 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, hono noon tabitee ley kawtal mooɗon e
Joomiraaɗo. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.
2 Miɗo waajoo Ewodi, kam e Sintis, ɓe laatoo daande wootere saabe
Joomiraaɗo.
3 Aan Sisigi, gollidoowo e am koolniiɗo du, miɗo ŋaare mballaa rewɓe ɗiɗo
ɓeen, sabo ɓe mballii kam haɓande Kabaaru Lobbo oon, kamɓe e Keleman
e gollidooɓe am woɓɓe. Inɗe maɓɓe mbinndaama e dewtere nguurndam
nduumiiɗam.
4 Ceyoree Joomiraaɗo wakkati fuu. Miɗo wi'a on katin, ceyee!
5 Yimɓe fuu nji'a heesindaare mooɗon. Joomiraaɗo ina ɓadii.
6 Taa fay huunde haɓɓa on ko'e, ammaa nyaagoroɗon Laamɗo haajuuji
mooɗon fuu ley du'aare. Ngaɗiron ɗum e jettooje.
7 Ndeen Laamɗo hokkan on jam faa ɓura huunde fuu ko waawi miileede.
Jam oon reenan ɓerɗe mon e hakkillooji mon e ley kawtal Iisaa Almasiihu.
8 Joonin kaa sakiraaɓe, miilooji mooɗon keddoo dow goonga, e ko teddi, e
ko fonnditii, e ko senii, e ko foti yiɗeede, e ko leeɓi. Kakkilanee ko moyyi, e
ko jeyi maneede fuu.
9 Ngolliree ko paaminmi on e ko keɓɗon e am, ko narruɗon kam e ko
njiiruɗon kam. Ndeen Laamɗo gaddoowo jam tawdete e mooɗon.

No Pool yettiri Filipiyankooɓe dow dokkal muɓɓen

10 Miɗo seyorii Joomiraaɗo seyo manngo sabo joonin on keyɗintinii ballal
mooɗon to am. Tannyoral, hakkillooji mon ina ngonnoo e am, de on keɓaay
yottinde ballal ngaal.
11 Wanaa saabe won ko kaajaami waɗi de mbiimi noon. Sabo si goonga,
mi woowtinii hoore am hennyitoraade no tawraami fuu.
12 Miɗo waawi wuurdude e ko famɗi, miɗo waawi wuurdude e ko ɗuuɗi.
No tawraami e no ngorrumi fuu, miɗo waawi yardaade ɗum. Mi ekitake
hennyitoraade haarannde e yolbere, e keɓal e baasal.
13 Miɗo waawi fuu e ley kawtal am e Iisaa Almasiihu kokkoowo kam
semmbe oon.
14 Ammaa e ɗum fuu, on ngaɗii ko woodi ko mballuɗon kam e ley torra am
ɗuum.
15 Filipiyankooɓe, oɗon anndi wakkati nde puɗɗumi waajaade on Kabaaru
Lobbo de ndillumi leydi mon Makedoniya ndeen fu, kawrital goonɗinɓe fay
gootal wallunduraay e am, si wanaa kawrital mooɗon ngaal.
16 Nde ngonnoomi Tesaloniiki ndeen du, on neldii kam ko kaajaami,
wanaa nde wootere tan.
17 De wanaa dokkal pilotoomi. Wo faa tino gollal mon lobbal ngaal ɓeydoo
pilotoomi.

18 Ko nelduɗon e junngo Epaforodit ɗuum yottake faa woodi, humtii
haajuuji am fuu. Mi heɓii faa heewi. Dokkal mon ngal laatake urdi mbelndi,
hono sadaka beldo jaɓaaɗo to Laamɗo.
19 Laamɗo am jom goodal keewngal oon humtiran haajuuji mon fuu saabe
Iisaa Almasiihu e teddeengal muuɗum.
20 Teddeengal woodan Laamɗo Baaba meeɗen faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

21 Njowtanee kam seniiɓe hawtuɓe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraaɓe
wonduɓe e am ɓeen ina njowta on.
22 Seniiɓe fuu na njowta on. Ɓurɓe jowtude on wo wonɓe ley galle
kaananke Roma mawɗo ɓeen.
23 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool yaade to Koloosiyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri miin Pool nulaaɗo Iisaa Almasiihu e muuyɗe
Laamɗo, miin e sakiike meeɗen Timote.
2 Miɗen njowta on, onon seniiɓe wonɓe Koloosi, sakiraaɓe hoolniiɓe
hawtuɓe e Almasiihu. Wo Laamɗo Baaba meeɗen hokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamɗo saabe Koloosiyankooɓe

3 Nde min nyaagantoo on Laamɗo, Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Al-
masiihu fuu, min celataa yettude ɗum.
4 Sabo min nanii kabaaru no ngoondinirɗon Iisaa Almasiihu e no njiɗirɗon
seniiɓe fuu.
5 Oɗon ngorri noon saabe jikke mooɗon celluɗo e ko Laamɗo resani on dow
kammu ɗuum. On keɓii jikke oon nde nannoɗon konngol goonga ndeen, ɗum
woni Kabaaru Lobbo.
6 Kabaaru Lobbo oon yottake on no yottorii adunaaru ndu fuu ni, imo
wa'i hono no lekki mawnoohi ndimoohi ɓiɓɓe muuɗum ni. Hono noon
Kabaaru Lobbo oon worri hakkunde mooɗon onon du, gilla nyannde keɓɗon
hettindaade haala hinney Laamɗo oon de paamuɗon no o wa'i jaati ni.
7 Ɗum woni ko Epafara gollidoowo e amin korsuɗo oon waajii on. Kanko
woni gollanoowo Almasiihu koolniiɗo hakkunde mooɗon.
8 O haalanii min du njinngu mooɗon yuurungu e Ruuhu oon.
9 Saabe ɗuum, minen du, gilla min nani ɗum, min celaay nyaaganaade on
Laamɗo. Miɗen ŋaaroo mo o hebbina on hakkilantaaku e paamal ngal Ruuhu
hokkata ngaal, faa paamon ko woni muuyɗe makko faa wooɗa.
10 Hono noon, keɓon wuurude nguurndam mbeloojam Joomiraaɗo
kawroojam e muuyɗe muuɗum e dow huunde fuu, tabiton e gollal lobbal
fuu, ɓeydon anndude Laamɗo.
11 Miɗen nyaaganoo on Laamɗo katin hokka on semmbe mawɗo fodde
baawɗe muuɗum tedduɗe ɗeen, faa tawreɗon tinnitaare e munyal fuu.
12 Njettiree Baabiiwo oon seyo, sabo o waɗii on fotuɓe heɓude ngeɗu e
moyyereeji desanaaɗi seniiɓe gondi e annoora ɗiin.
13 O wurtinii en e baawɗe nimre, de o nanni en e laamu Ɓiyiiko korsuɗo
14 dimɗinɗo en, jaafaniiɗo en lutti meeɗen.

Haala teddeengal Almasiihu

15 Almasiihu oon woni tagaadi Laamɗo mo yi'ataake oon.
Kanko woni afo ardiiɗo dow tagoore ndeen fuu.
16 Sabo huunde fuu tagiraama saabe makko,
ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,
ko yi'etee e ko yi'ataake,
bimmbeeje laamu naa kaanankaaku,
naa hoorewaaku naa baawɗe.
Saabe makko ɗum fuu ɗum tagiraa, kanko du, ɗum taganaa.
17 Imo woni gilla fay huunde walaa.
Huunde fuu na tiigunduri saabe makko.
18 Kanko woni hoore kawrital goondinɓe mo,
laatiingal ɓanndu makko ngaal.
Kanko woni fuɗɗoode,

kanko woni arandeejo e iirtiiɓe hakkunde maayɓe,
faa o laatoo ardiiɗo e ley huunde fuu.
19 Sabo Laamɗo muuyii ko woni e muuɗum ɗuum fuu
wona e makko, kanko Almasiihu,
20 de rewrintiniri huunde fuu e muuɗum saabe Almasiihu,
waɗi jam saabe yiiyam makko ndufaaɗam dow leggal palaangal.
Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu
rewrintinaama e makko.
21 Arande, on fuu on woɗɗinooɓe Laamɗo, on laatakeno wayɓe ɗum e ley miilooji mooɗon e golleeji mooɗon bondi.
22 Joonin kaa, o rewrintinii on e makko saabe maayde nde Ɓiyiiko laatiiɗo ɓii-Aadama oon maayi ndeen. O waɗii ɗum faa o darna on yeeso makko tawee on seniiɓe, on ngalaa laru*, on ngalaa feloore.
23 Ammaa sanaa keddoɗon e goonɗinal, laatoɗon dartiiɓe ɓe ndimmbat-aako. Taa mbosee jikke mo keɓuɗon wakkati mo nanuɗon Kabaaru Lobbo oon. Kabaaru Lobbo oon le, tagoore adunaaru ndu fuu waajaama o. Kanko ngollanammi, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goonɗinɓe Iisaa

24 Almasiihu yardake torraaji. Kawrital goonɗinɓe laatiingal ɓanndu muuɗum ngaal du tilay yardoo torraaji. Joonin, miɗo seyorii torraaji ɗiin saabe mooɗon, sabo ɗum woni ngeɗu am to torraaji Almasiihu.
25 Mi laatake golloowo kawrital goondinɓe ngaal. Laamɗo halfinii kam gollal ngaal saabe mooɗon, faa mi waajoo haala muuɗum faa hiɓɓa.
26 Haala kaan wo sirri cuuɗaninooɗo jamaanuuji gilla arande, de joonin kaa Laamɗo ɓanginanii seniiɓe muuɗum sirri oon.
27 Sabo Laamɗo anniyake anndinde ɓe sirri muuɗum mo waɗanta lenyi fuu, no sirri oon teddiri e no horsiri ni. Inan sirri oon: Almasiihu ina woni ley mooɗon, ɗuum hokkata on tannyoral wonude ley darja Laamɗo garoowo.
28 Wo kabaaru Almasiihu oon min mbaajotoo. Miɗen tindina yimɓe fuu, miɗen njannginira ɗum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngaɗirta faa min njottina neɗɗo fuu yeeso Laamɗo, tawa wo kiɓɓuɗo e ley kawtal muuɗum e Almasiihu.
29 Saabe ɗuum waɗi de miɗo golla, miɗo durwa haddi baawɗe makko gonɗe e am cemmbinooje kam ɗeen.

2

1 Miɗo yiɗi anndon haɓo naawngo ngo kaɓeteemi saabe mooɗon, onon e yimɓe wonɓe Lawdikiya e woɓɓe ɓe njiiraay kam gite muɓɓen ɓeen fuu.
2 Ɗum wo faa semmbina ɓerɗe mon, laatoɗon gooto saabe njinngu. Noon keɓirton baraaji hakkilantaaku kiɓɓungu, anndon sirri Laamɗo oon. Ɗum woni Almasiihu
3 mo goodal Laamɗo korsungal fuu suuɗii e muuɗum oon. Goodal ngaal wo hakkilantaaku e anndal.
4 Ko waɗi miɗo haalana on ɗuum dey, faa taa kiilireɗon e haalaaji beldi.
5 Sabo fay si taweede miɗo woɗɗiri on terɗe, hakkillo am kaa ina wondi e mooɗon, miɗo seyoroo gondal mon lobbal ngaal, miɗo seyoroo du no tinnoriɗon e goonɗinal mooɗon Almasiihu ngaal.

Haala jokkude Almasiihu

* **1:22** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

6 Joonin, ko njaɓuɗon Iisaa Almasiihu laatoo Joomiraaɗo mooɗon ɗuum,
njokkee mo.
7 Tabiton e makko hono no ɗaɗi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon
nguurndam mooɗon dow makko. Ɓeydon semmbe e ley goondinal hono no
ekintiniraɗon. Njetton Laamɗo sanne.
8 Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila ɓoli.
Haalaaji ɗiin yuurii e al'aadaaji ɓiɓɓe-Aadama e tindinooje adunaaru, ɗe
yuuraay e Almasiihu.
9 Sabo ko woni e Laamɗo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hiɓɓi, e ley ɓanndu
muuɗum jaati.
10 Onon du, nguurndam mooɗon fuu hiɓɓii saabe kawtal mooɗon e Almasi-
ihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawɗe fuu.
11 E gondal makko on laatake taadiiɓe, de taadagol ngol wanaa hono ngol
yimɓe ngaɗata ngool, wo ɗum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool
wo itteede e tomottaaku luttoowu.
12 E ley ko lootaɗon lootagal batisima ɗuum, on uwidaama e makko, wooɗi
du, on iirtodake e makko saabe on ngoondinii baawɗe Laamɗo iirtinɗo mo
oon.
13 On maaynooɓe saabe lutti mooɗon e saabe on laataakino yimɓe Laamɗo.
Ammaa Laamɗo iirtindinii on e Almasiihu,
yaafanake en lutti meeɗen fuu,
14 tosii ɗerewol kiite pelooje en ɗeen,
itti ngol,
tonti ngol dow leggal palaangal,
15 ɓortii laamuuji e baawɗe.
Nde o jaalorinoo ɗum'en e maayde Almasiihu ndeen,
o hersinii ɗum'en yeeso yimɓe fuu.
16 Ndelle, taa fay gooto felda on dow ko nyaamoton e ko njaroton naa saabe
teddingol nyalaaɗe goɗɗe e darɗe lewru e nyalaaɗe powteteeɗe.
17 Ɗum fuu wo ɗum alhaali kolloowo ko warannoo tan, ammaa goonga oon
e Almasiihu woni.
18 Taa accon rewooɓe maleyka'en wattinkintooɓe wo leeyinkiniiɓe pela on.
Yimɓe ɓeen ina kaɓɓii e ko nji'i ley koydi, katin iɓe mawninkinii e dow ɓolum
saabe miilooji maɓɓe adunankooji.
19 Ɓe celii haɓɓaade e Almasiihu hooreejo oon. Oon hokkata ɓanndu
nduun fuu ko haajaa, seŋira ndu jokkule e ɗaɗi. Katin du saabe makko
ɓanndu nduun ina mawnira no Laamɗo muuyiri.

Haala maaydude e Almasiihu e wuurdude e muuɗum

20 On maaydii e Almasiihu, on mburtinaama e tindinooje adunaaru ndu
ɗeen. Ndelle, ɗume waɗi de oɗon mbuurda no jeyaaɓe e adunaaru ndu ni?
Ɗume waɗi de oɗon njaɓa tindineede:
21 «Taa hooyu ɗum, taa meeɗu ɗum, taa meemu ɗum»?
22 Ɗum fuu ɗum nawtorteeɗum de ɗum hantoo. Kulle ɗeen fuu wo ɗe
kaɗaaɗe dow ɓolum, wo ɗum waaju yuuruɗo e yimɓe tan.
23 Si goonga, yimɓe ina miiloo kaɗaaɗe ɗeen wo hakkilantaaku, sabo
ina wi'ee sanaa yimɓe ndewa diina haddu baawɗe muɓɓen, sanaa yimɓe
leeyinkinoo, sanaa yimɓe torra terɗe muɓɓen. Ammaa tawaama kaɗaaɗe
ɗeen fuu mballataa yimɓe jaalaade muuyɗe terɗe.

3

1 Ndelle, ko iirtindinaɗon e Almasiihu ɗuum, pilee kulle gonɗe dow
kammu to Almasiihu jooɗii gere nyaamo Laamɗo toon.
2 Ngattee hakkillooji mooɗon e kulle gonɗe dow kammu, taa ngattee ɗi e
kulle gonɗe e leydi.
3 Sabo on maayii, nguurndam ɗam keɓɗon joonin ɗaam ina suuɗidaa e
Almasiihu to Laamɗo.
4 Si Almasiihu laatiiɗo nguurndam mooɗon oon ɓangii fu, onon du on
ɓangidan e muuɗum, on teddindinte e muuɗum.

Haala tomottaaku kiinngu e kesu

5 Ndelle, mbaree kulle adunankooje gonɗe e mooɗon ɗeen. Ɗuum woni
fijirde e ko soɓi e muuyɗe terɗe e muuyooji bondi, kam e eelgal jawdi*, sabo
eelgal ngaal du wo rewude tooruuji.
6 Saabe hakkeeji ɗiin tikkere Laamɗo jippoto e dow saliiɓe goondinde mo
ɓeen.
7 Onon du, hono noon ngorrunoɗon arande, hono noon mbuurdunoɗon e
hakkeeji ɗiin.
8 De joonin kaa, njoppee kulle ɗee ɗo fuu: tikkere e nyanngere e
nganyaandi. Taa mbonkoɗon, taa kaalon haalaaji nyiddiniiɗi.
9 Taa fay gooto mooɗon fenana banndum, sabo on ittii tomottaaku mooɗon
kiinngu e golle muuɗum fuu,
10 on naatii tomottaaku kesu. Laamɗo taguɗo tomottaaku kesu oon selataa
heyɗintinde ngu faa ngu nannda e muuɗum, faa anndon ɗum faa wooɗa.
11 Ndelle joonin, walaa ko senndi hakkunde Alhuudiyanke e mo wanaa,
naa hakkunde taadiiɗo e mo taadaaki, naa mo janngaay, naa baanyaaru, naa
diimaajo, naa dimo. Sabo Almasiihu woni fuu, kam woni e maɓɓe ɓe fuu.
12 Ndelle, saabe Laamɗo suɓake on, wadi on seniiɓe, horsinii on, keewon
yurmeende e moyyuki, ngaɗon leeyinkinaare e heese e munyal.
13 Munyunduree. Si yoga mooɗon ina jogii ko felira banndum, njaafun-
duron. No Joomiraaɗo yaaforii on ni, njaafunduron.
14 E ley ɗuum fuu, ɓerɗe mooɗon keewa njinngu, sabo njinngu wo kam
haɓɓunduri huunde fuu faa woodi.
15 Accon jam Almasiihu oon laamoo miilooji mooɗon, sabo Laamɗo noddii
on faa ngondon e jam laatoɗon ɓanndu wooturu. Njetton Laamɗo.
16 Accon konngol Almasiihu ngool heewa e mooɗon. Mono e mooɗon fuu
janngina banndum, tindinira ɗum e hakkilantaaku. Njimanee Laamɗo e
jettooje, njettiree mo Jabuura e manooje, kam e jimi teddinooji Laamɗo.
17 Ko ngaɗoton fuu, nde wo haala nde wo golle, ngaɗiree ɗum fuu e ley
innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, njettiron Laamɗo Baaba meeɗen e innde
makko.

No jokkuɓe Almasiihu njeyi wuurdude

18 Onon rewɓe, ɗowtanoɗon goriraaɓe mooɗon hono no fotiri e Joomi-
raaɗo.
19 Onon worɓe, njiɗee deekiraaɓe mooɗon, taa tinnanon ɓe.
20 Onon sukaaɓe, ɗowtanoɗon saaraaɓe mooɗon e huunde fuu, sabo ɗum
woni ko welata Joomiraaɗo.
21 Onon saaraaɓe, taa tinnanee sukaaɓe mooɗon de ɓerɗe muɓɓen metta.

---

* **3:5** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

22 Onon maccuɓe, ɗowtanoɗon joomiraaɓe mooɗon e huunde fuu, tawee
wanaa wakkati mo ɓe nji'ata on tan hono filotooɓe weldude e ɓiɓɓe-Aadama.
Ko haani dey, ɗowtoranee ɓe e ɓerɗe laaɓuɗe e ley kulol Joomiraaɗo.
23 Huunde fuu ko ngolloton, ngolliron ɗum ɓerɗe laaɓuɗe, sabo wo Joomi-
raaɗo ngollanton, wanaa yimɓe.
24 Anndon Joomiraaɗo barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaaɗi yimɓe
muuɗum. Sabo joomiiwo mo ngollanton oon wo Almasiihu.
25 Gaɗoowo ko boni fuu heɓan mbarjaari gollal muuɗum bonngal ngaal,
sabo Laamɗo ɓurdintaa yimɓe.

4

1 Joomiraaɓe, njogoree maccuɓe mooɗon ɓeen jogaaɗe lobbe e dow fonndi-
taare, anndon onon du oɗon njogii joomiiwo dow kammu.
2 Ciinee e du'aare, tawee oɗon kakkilana ɗum, oɗon njetta Laamɗo.
3 Ndu'anee min minen du, yalla Laamɗo ina omtana min dammbugal faa
min mbaajoo konngol muuɗum ngol, min keɓa saakude goonga tedduɗo
kaaloowo haala Almasiihu oon. Saabe goonga oon jaati uddiraami joonin
e ley kasu.
4 Ŋaaree Laamɗo mi waajoroo goonga tedduɗo oon laaɓal no haaniri.
5 Laatee hakkilante'en hakkunde yimɓe ɓe ngoonɗinaay ɓeen. Wakkati
laatiiɗo fuu, tawdeɗon e seedaaku lobbu.
6 Haala mooɗon ina haani laataade haala mbelka ngaɗaaka lamɗam, faa
paamon no kaanɗon jaaboraade mono fuu.

Baynundural

7 Tikiku humpitan on kabaaruuji am ɗiin fuu. Wo o sakiike meeɗen
korsuɗo, gollidiiɗo am koolniiɗo e ley golle Joomiraaɗo.
8 Ko waɗi de nelumi mo e mooɗon wo faa paamon no min ngorri, faa o
waaltina hakkillooji mooɗon du.
9 O wardan e Onesim, jeyaaɗo e mooɗon oon. Oon wo sakiike amin korsuɗo
koolniiɗo. Kamɓe ɗiɗo, ɓe kumpitan on ko waɗi ga ɗuum fuu.
10 Aristarka uddidaaɗo e am oon ina jowta on, kam e Marku sakiike
Barnabas mo mbi'unoomi si warii to mooɗon njaɓɓoɗon ɗum oon.
11 Iisaa bi'eteeɗo Yustus oon du ina jowta on. Kamɓe tan ngoni Alhu-
udiyankooɓe gollidooɓe e am kabaaru laamu Laamɗo oon. Ɓe peewnii
ɓernde am sanne.
12 Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du
e mooɗon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe mooɗon faa
ndaroɗon, laatoɗon hiɓɓuɓe, faa tannyoron muuyɗe Laamɗo fuu, njokkon
ɗe.
13 Miɗo seedanoo mo imo tampani on, onon e wonɓe Lawdikiya e wonɓe
Hiyerapolis fuu.
14 Lukka dokotoro korsuɗo oon, kam e Demas ina njowta on.
15 Njowtee sakiraaɓe meeɗen wonɓe Lawdikiya ɓeen, njowtee Nimfa e
kawrital goonɗinɓe kawroowal suudu muuɗum ngaal.
16 Nde njanngudon ɓataaki ki fuu ngaɗon faa kawrital goonɗinɓe
Lawdikiya ngaal jannga ki. Onon du, njanngon ɓataaki ki goonɗinɓe wonɓe
ley Lawdikiya tiigii kiin.
17 Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomiraaɗo halfini ɗum
ngaal.

18 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa
njeggitee miɗo woni ley kasu e geyyelle.
Wo hinney Laamɗo wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miɗen njowta
kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki kaɓɓiingal e Laamɗo Baaba meeɗen,
e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wondu e mooɗon.

Goondinal Tesaloniyankooɓe

2 Miɗen njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon on fuu. Min celataa
miccitaade on e ley du'aawuuji amin.
3 Miɗen miccoo on wakkati fuu yeeso Laamɗo Baaba meeɗen. Miɗen
miccitoo golleeji ɗi ngollirɗon saabe goondinal, miɗen miccitoo tinnitaare
mooɗon saabe njinngu, miɗen miccitoo munyal mooɗon saabe jikke mon e
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
4 Sakiraaɓe amin ɓe Laamɗo yiɗi, miɗen anndi Laamɗo suɓake on.
5 Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo ɗuum laataaki haala ɓola tan.
Kabaaru oon wardii to mooɗon e baawɗe e Ruuhu Ceniiɗo. O wardii e
tannyoral kiɓɓungal wo ɗum goonga. Oɗon anndi du, sabo on seediiɓe no
min ngorrunoo hakkunde mooɗon. Ɗum fuu wo saabe mooɗon.
6 On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraaɗo, sabo fay ko torraɗon
torraaji mawɗi ɗuum, on njaɓɓake konngol Laamɗo. On njaɓɓorake ngol e
seyo ngo Ruuhu Ceniiɗo hokkata.
7 Hono nii on kollii goondinɓe wonɓe ley leyɗe Makedoniya e Akaya fuu no
kaani worrude.
8 Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraaɗo ngool, on cankitii ngol,
wanaa ley leyɗe Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamɗo nanaama
e nokkuuje ɗeen fuu. Walaa ko min ɓeyda haala kabaaru mooɗon katin.
9 Sabo wo goondinɓe ɓeen jaati kumpitata min no njaɓɓoriɗon min arande,
no njoppirɗon tooruuji de ngartuɗon to Laamɗo faa ngollanon Laamɗo
buurɗo, goongaajo oon.
10 Oɗon kedii Ɓiyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini
hakkunde maayɓe, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

1 Sakiraaɓe, oɗon anndi onon e ko'e mooɗon, ko min ngari to mooɗon ɗuum
laataaki ɓolum.
2 Fadde amin warude to mooɗon, min torraama, min kuyfinaama ley
ngalluure Filipi. Ammaa oɗon anndi du, Laamɗo meeɗen hokkii min cuusal
min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley haɓo manngo.
3 Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa dow anniya bonɗo, ɗum
wanaa hiila du.
4 Ammaa Laamɗo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo
hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yimɓe min pilotoo. Ko welata
Laamɗo kumpitiiɗo ɓerɗe amin oon min pilotoo.
5 Hono no anndirɗon ni, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, haalaaji
amin du cuuɗaay eelgal*. Laamɗo na seedii.

* **2:5** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

6 Min pilaaki faa ɓiɓɓe-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa woɓɓe.
7 Si goonga, miɗen mbaawnoo hollude on manngu amin saabe wo min
nulaaɓe Almasiihu, ammaa min ngaɗaay noon. Min ngaɗii heese hakkunde
moodon. Min kinnorake on hono no inna hinnortoo ɓiɓɓe muuɗum ni.
8 Miɗen korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamɗo Lobbo oon tan min
njardii hokkude on. Miɗen njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on
laatake sakiraaɓe amin horsuɓe.
9 Sakiraaɓe, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamɗo oon
ndeen, oɗon miccoo min ngolliino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma
e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto moodon donngal.
10 Oɗon ceedanii min, Laamɗo du ina seedanii min, no min ngorri
hakkunde moodon, onon goondinɓe. Miɗen cenii, miɗen ponnditii, min
ngalaa feloore fuu.
11 Oɗon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon, min ngolliranii gooto
moodon fuu hono no baaba golliranta ɓiɓɓe muuɗum ni.
12 Min mbaajake on, min cellinii ɓerɗe mon, min nyaagake on mbuuron
nguurndam kawroojam e muuyɗe Laamɗo, nodduɗo on faa naaton laamu
muuɗum e teddeengal muuɗum.
13 Katin won ko saabanii min yettude Laamɗo wakkati fuu: nde nannoɗon
konngol Laamɗo ngool e kunnduɗe amin ndeen, on njaɓɓoraaki ngol wo ngol
konngol ɓii-Aadama. Ammaa on njaɓɓorake ngol wo ngol konngol Laamɗo.
Wo kam jaati. Ingol golla e ley moodon, onon goondinɓe.
14 Sakiraaɓe, on laatake hono kawrite goondinɓe Laamɗo gonɗe Yahuudiya
kaɓɓiiɗe e Iisaa Almasiihu. Goonga, on munyii torraaji hono ɗi maɓɓe. On
njarii bone e yimɓe lenyol moodon hono no kamɓe du ɓe njardi bone to
Alhuudiya'en ni.
15 Kam'en mbari Joomiraaɗo meeɗen Iisaa. Ɓe mbari annabaaɓe. Woodi,
ɓe torrii min minen du. Iɓe ngolla ko welaa Laamɗo, wo ɓe wayɓe yimɓe fuu.
16 Iɓe tinnii e haɗude min waajaade lenyi goɗɗi faa kisa. Wo hono nii ɓe
kebbinirta hakkeeji maɓɓe wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamɗo
hewtake ɓe.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiki

17 De minen kaa, sakiraaɓe, min ceedii e moodon wakkati seeɗa. De fay si
en njiidataa e gite, ɓerɗe men ina ngondi. Min tinnake sanne faa min nji'a
on katin. Miɗen njeewaa on faa sanne.
18 Saabe majjum, min muuyiino warude to moodon. Miin Pool, mi filake
kile keewɗe, ammaa Seyɗaani haɗii min.
19 Moy woni jikke amin e seyo amin e kufune amin darja mo min mantor-
too yeeso Joomiraaɗo men Iisaa nde wartowi? Wo onon jaati!
20 Si goonga, onon ngoni teddeengal amin e seyo amin.

3

1 Ɗum wadi nde min kunnginoo munyude ceedaagu meeɗen fu, min tawii
heddaade ley ngalluure Ateena minen tan na samtani min.
2 Min nulii sakiike amin Timote gollidoowo e Laamɗo sankitinde Kabaaru
Lobbo haala Almasiihu oon. Min nulii mo faa o darna on e semmbe, o sellina
ɓerɗe mon e ley goondinal moodon,
3 faa taa fay gooto moodon dimmboroo sikki-sakka saabe torraaji ɗiin.
Sabo oɗon anndi en fodanaaɓe ɗi.
4 Si goonga, nde min ngondunoo e moodon ndeen, miɗen kaalanannoo on
torraaji kewtooji en. Oɗon anndi wo noon ɗum laatorii du.

5 Ndelle, mi waawaay munyude katin. Ɗum waɗi de nelumi Timote faa mi
faama yalla oɗon tinnii e goonɗinal ngaal. Mi yiɗaano tawee jarribotooɗo
oon jarribake on, de golle amin laatoo ɓolum.
6 Ammaa joonin Timote yuurii to mooɗon, wartii to amin. O seynirii min
kabaaru goonɗinal mon e njinngu mon. O haalanii min oɗon miccoroo min
mboodirka wakkati fuu, oɗon njiɗi yi'ude min sanne, hono no minen du min
njiɗiri yi'ude on ni.
7 Sakiraaɓe, ko tawdeɗon e goonɗinal ɗuum, waaltinii ɓerɗe amin e ley
ɓillaare amin e ley torra amin.
8 Joonin min mbuurii katin sabo oɗon tabiti e Joomiraaɗo.
9 Min mbaawaa yettude Laamɗo saabe mooɗon faa heya. Miɗen mbeltoroo
seyo saabe mooɗon yeeso makko.
10 Jemma e nyalooma miɗen nyaagoo Laamɗo e semmbe faa min nji'a on
katin, faa min kiɓɓina ko nyaki e goonɗinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goonɗinɓe gonngal Tesaloniiki

11 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa omtan min laawol
faa min ngara to mooɗon.
12 Joomiraaɗo ɓeydu njinngu hakkunde mooɗon, hebbina ngu faa njiɗon
yimɓe fuu, hono no minen du, min njiɗiri on ni.
13 O semmbinɗina on faa laatoɗon yimɓe ɓe ngalaa feloore, laatoɗon
wonɓe ley senaare yeeso Laamɗo Baaba meeɗen wakkati Joomiraaɗo men
Iisaa warti, kam e seniiɓe muuɗum fuu.

4

Haala nguurndam ɗam Laamɗo yiɗi

1 Caggal ɗuum, sakiraaɓe, min njannginii on no kaanɗon worrude faa wela
Laamɗo. Oɗon ngaɗa ɗum du. Miɗen nyaagoo on saabe Joomiraaɗo men
Iisaa, tinnoɗon, ɓeydon semmbe.
2 Sabo oɗon anndi jamirooje ɗe min kokki on yuuruɗe e Joomiraaɗo men
Iisaa ɗeen.
3 Laamɗo na muuyi mbuurdon e senaare, mboɗɗoɗon jeenu.
4 Imo muuyi mono e mooɗon fuu reena ɓanndu muuɗum, ekitoo reenirde
ndu laaɓal e teddeengal,*
5 wanaa e muuyɗe terɗe hono no heeferɓe ɓe anndaa Laamɗo ngaɗirta
noon.
6 Fay gooto taa naata suudu banndum, taa waɗa ɗum ko boni. Sabo
Joomiraaɗo woni jomnitotooɗo kulle ɗeen fuu. Min kaalanii on ɗum, min
cappanii on.
7 Laamɗo noddiraay en faa tuunen, ammaa noddii en faa mbuurden
senaare.
8 Ndelle, caliiɗo ko haalaa joonin ɗuum fuu, wanaa neɗɗo salanii. Wo
Laamɗo, kokkuɗo on Ruuhu muuɗum Ceniiɗo oon, o salanii.
9 Walaa ko min mbinndana on dow njinngu hakkunde sakiraaɓe, sabo
onon e ko'e mooɗon, Laamɗo anndinii on no njiɗundurton.
10 Si goonga, oɗon ngaɗira noon e sakiraaɓe wonɓe ley leydi Makedoniya
fuu. Ammaa sakiraaɓe, miɗen nyaagoo on, ɓeydiron ɗum yeeso.
11 Tinnoɗon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muuɗum tan, wuura e
semmbe ɓanndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.

---

* **4:4** Woɓɓe ina paamira aayaare nde hono nii: Imo muuyi mono e mooɗon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo ɗum laaɓal e teddeengal.

12 Ndeen on ngorran yeeso yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen no haaniri, on tampinirtaa goddo fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

13 Sakiraaɓe, min njidaa tawee on paamaay kabaaru maayɓe, min njidaa cunorodon hono no yimɓe ɓe ngalaa jikke ɓeen.
14 Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamdo wartiran maayɓe goondinnooɓe ɓeen e makko.
15 Miden kaalana on ko Joomiraado wi'i: enen wuurɓe tawaaɓe e gartol Joomiraado ɓeen, en artataako maayɓe ɓeen yaareede to makko.
16 Sabo Joomiraado e hoore muudum yuuran dow kammu, jippoo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hooreejo maleyka'en yeewnoto, buututal Joomiraado fuufete. Ndeen maayɓe goondinnooɓe Almasiihu ɓeen artoto fuu ummitaade.
17 Caggal duum, enen wuurɓe heddinooɓe ɓeen, en fuu en yeentindinte e maɓɓe, njaarideden ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.
18 Ndelle, mbaaltunduree ɓerde mon e haalaaji di.

5

1 Sakiraaɓe, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuuji e wakkatiiji gartol Joomiraado oon.
2 Sabo onon e ko'e mon, odon anndi nyannde gartol Joomiraado ndeen wardan hono no gujjo wardata ley jemma noon.
3 Wakkati nde yimɓe miilata jam tan e ndeenaagu woodi, ndeen halkere ukkotoo e muɓɓen, hono no ɲatawere juhirta debereedu noon. Ɓe mbaawaa dadude halkere ndeen fey.
4 Ammaa sakiraaɓe, onon on ngalaa ley nimre faa nyalaande ndeen juha on hono no gujjo juhirta ni.
5 On fuu wo on ɓiɓɓe annoora, wo on yimɓe nyalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.
6 Ndelle taa daanoden hono no woɓɓe ni. Mbaalen hakkilde, nanngitoden.
7 Ɗaanotooɓe ɓeen, wo jemma daanotoo, sulotooɓe ɓeen du, wo jemma culotoo.
8 Ammaa enen, wo en yimɓe nyalooma. Ndelle nanngitoden. Ɓornoden goondinal e njinngu, laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke heɓude kisindam du laatanoo en kufune ndeenaagu.
9 Sabo Laamdo fodanaaki en jukkungo muudum. Ko o fodanii en dey, keɓiren kisindam e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.
10 O maayanii en faa mbuurden e makko, nde wo en wuurɓe, e nde wo en maayɓe.
11 Ndelle mbaaltunduree ɓerde mon. Mono fuu walla banndum e yaade yeeso, hono no ngadirton ni.

No kawrital goondinɓe haani worrude

12 Sakiraaɓe, miden nyaagoo on, anndanon gollooɓe hakkunde moodon ɓeen. Iɓe dowa on e ley innde Joomiraado, iɓe mbaajoo on.
13 Teddinon ɓe faa sanne, njidiron ɓe saabe golle maɓɓe. Ngondon e jam hakkunde moodon.

† **4:17** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

14 Miɗen nyaagoo on, sakiraaɓe, cappanon jaayɓe, mbaaltinon ɓerɗe hulɓe,
mballon lokkaaɓe*, tawdeɗon e munyal hakkunde yimɓe fuu.
15 Tinnoɗon taa fay gooto yomnitoo ko boni dow ko boni. Wakkati fuu
piloɗon waɗundurde ko woodi, ngaɗanon yimɓe fuu hono noon.
16 Ceyoɗon wakkati fuu.
17 Taa celon waɗude du'aare.
18 Njetton Laamɗo no tawraɗon fuu. Ɗum woni ko Laamɗo muuyani on e
kawtal mooɗon e Iisaa Almasiihu.
19 Taa kaɗon Ruuhu Ceniiɗo gollude hakkunde mooɗon,
20 taa koynon waaju annabaaɓe.
21 Ammaa taykoɗon huunde fuu, nanngon ko woodi e muuɗum.
22 Mboɗɗoɗon ko boni fuu.

Baynundural

23 Wo Laamɗo jom jam oon e hoore muuɗum senu on senaare hiɓɓunde. O
reena ɓerɗe mon e yonkiiji mon e ɓalli mon fuu, faa laatoɗon yimɓe ɓe ngalaa
feloore nyannde nde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wartowi.
24 Nodduɗo on oon wo koolniiɗo, o tabintinan ɗum du.
25 Sakiraaɓe, miɗen ŋaaroo on du'aare.
26 Njottinon sakiraaɓe ɓeen fuu jowtaali amin ceniiɗi.
27 Miɗo yamira on saabe Joomiraaɗo, njannganon sakiraaɓe ɓeen fuu
ɓataaki ki.
28 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon.

* **5:14** Lokkaaɓe ɗo ina waawi hooyude tampuɓe ɓe ngalaa semmbe e ɓalli muɓɓen maa du ɓe ngalaa semmbe e goonɗinal.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Tesaloniyankooɓe

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miɗen njowta
kawrital goondinɓe gonngal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Laamɗo Baaba meeɗen
e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu.
2 Wo on keɓu moyyere e jam to Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.

No Laamɗo sarortoo yimɓe wakkati gartol Iisaa

3 Sakiraaɓe, tilay min njetta Laamɗo wakkati fuu saabe mooɗon. Iɗum
haani, sabo goondinal mooɗon ina ɓeyda yahude yeeso. Katin du njinngu
hakkunde mooɗon on fuu na ɓeydoroo yeeso.
4 Ɗum waɗi de miɗen mantoroo on to kawrite goondinɓe Laamɗo ɗeen.
Miɗen mantoroo on saabe munyal mooɗon e goondinal mooɗon e ley torraaji
e ɓillaaje jowiiɗe dow mooɗon ɗeen fuu.
5 Ɗum fuu na holla sariya Laamɗo na fonnditii. Laamɗo na waɗa on faa
laatoɗon fotuɓe naatude laamu muuɗum. Wo saabe maggu de oɗon torree.
6 Sabo si goonga, Laamɗo waɗan ko fonnditii, yoɓiran torruɓe on ɓeen
torra.
7 Ammaa onon torreteeɓe joonin ɓe, o hokkan on powtiri, onon e amin fuu.
O waɗan ɗum si Joomiraaɗo men Iisaa gondo dow kammu oon wartii, ina
wondi e maleyka'en jogiiɓe baawɗe muuɗum ɓeen.
8 O ɓangan ley yiite nyanngunge faa o jukkoo ɓe anndaa Laamɗo, ɓe
njaɓaay jokkude Kabaaru Lobbo Joomiraaɗo men Iisaa ɓeen.
9 Jukkungo waroowo e maɓɓe ngoon wo halkere duumiinde. Ɓe
mboɗɗinee Joomiraaɗo e baawɗe muuɗum mawɗe.
10 Ɗum warowan nyannde Joomiraaɗo wartowi faa teddinee hakkunde
seniiɓe muuɗum. O laatoo kaayniiɗo hakkunde goondinɓe mo fuu. Onon
du, oɗon njeyaa e maɓɓe, sabo on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oon.
11 Saabe ɗuum, miɗen ndu'anoo on wakkati fuu. Miɗen ŋaaroo Laamɗo mo
njokkuɗen waɗa on fotuɓe heɓude nguurndam ɗam noddiri on ɗaam. Miɗen
ŋaaroo Laamɗo wallira on baawɗe muuɗum faa tabintina anniya mooɗon
lobbo fuu e gollal yuurungal e goondinal mon fuu.
12 Hono nii, innde Joomiraaɗo men Iisaa teddinirtee e ley mooɗon, onon du
teddinireɗon saabe makko. Ɗum fuu laatoto saabe moyyere makko, kanko
Laamɗo meeɗen e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.

2

Haala neɗɗo bondo e gartol Joomiraaɗo

1 Sakiraaɓe, miɗen njiɗi haalande on haala gartol Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu e hawrundureede meeɗen to muuɗum. Miɗen nyaagoo on:
2 taa accee hakkillooji mon njiiɓoo law saabe goɗɗo wi'ii nyannde gartol
Joomiraaɗo ndeen yottake. Taa kulon fay si goɗɗo wi'i wo annabaaku haaldi
ɗum, maa si goɗɗo waajake ɗum, maa wi'ii minen mbinndi ɗum e ɓataaki.
3 Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen waratаa sanaa
wakkati mo yimɓe heewɓe muurtanta Laamɗo oon yottoo tafon. Wakkati
oon Neɗɗo Bondo podanaaɗo halkere oon ɓangan.

4 Wo o ganyo Laamɗo. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu
ko rewetee hono wo Laamɗo naa ko sujidantee, faa o jooɗowoo ley suudu
Laamɗo. Noon o wiirata kanko e hoore makko wo o Laamɗo.
5 Nde ngondunoomi e mooɗon ndeen, miɗo haalanannoo on ɗum. Yalla on
miccitaaki ɗum naa?
6 Oɗon anndi ko faddii Neɗɗo Bonɗo oon joonin, faa taa ɓanga illa wakkati
muuɗum waraay.
7 Sabo gilla joonin baawɗe Bonɗo cuuɗaaɗe ɗeen ina ngolla e adunaaru
ndu. Ammaa paddiiɗo ɗe oon ina ɗo tafon. Si oon yuwii ɗo fu,
8 Neɗɗo Bonɗo oon ɓangan. Ndeen Joomiraaɗo men Iisaa wardan mo
henndu hunnduko muuɗum, halkira mo garol muuɗum ɗelkoowol.
9 Neɗɗo Bonɗo oon wardan e baawɗe Seyɗaani, warda e semmbe mawɗo
e maandeeji e kaayeefiiji fewreeji.
10 O golliran siyiiji bonanda fuu faa o hiila halkooɓe ɓeen, sabo ɓe njaɓaay
yiɗude goonga de ɓe kisinee.
11 Saabe ɗuum, Laamɗo nuldan ɓe majjere mawnde, faa ɓe ngoonɗina
fewre.
12 Noon waɗata de yimɓe ɓe ngoonɗinaay goonga de ceyorii oonyaare ɓeen
fuu njukkee.

No goonɗinɓe teeŋuɓe njeyi worrude

13 Sakiraaɓe ɓe Laamɗo horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamɗo
wakkati fuu saabe mooɗon, sabo Laamɗo suɓake on gilla fuɗɗoode faa hisina
on. Ko o hisini on ɗuum, Ruuhu Ceniiɗo waɗi on seniiɓe, on ngoonɗini
goonga oon.
14 Wo ley majjum Laamɗo noddi on nde min mbaajinoo on Kabaaru
Lobbo oon. O noddii on faa keɓon ngeɗu e darja Joomiraaɗo meeɗen Iisaa
Almasiihu.
15 Ndelle sakiraaɓe, tinnee, tabitee e ko min anndini on ɗuum, nde wo e
haala amin nde wo e ɓataaki amin.
16 Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu, kam e Laamɗo Baaba meeɗen njiɗi
en, de cellini ɓerɗe men faa abada, kokki en jikke lobbo saabe moyyere
muɓɓen.
17 Ɓe cellina ɓerɗe mooɗon, ɓe kokka on semmbe faa ngollon golleeji lobbi,
kaalon haalaaji lobbi fuu.

3

No Pool muuyri waɗaneede du'aare

1 Sakiraaɓe, ko keddiimi wi'ude, ndu'anoɗon min, yalla konngol Joomi-
raaɗo ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono no ngol
teddiniraa to mooɗon ni.
2 Ndu'anoɗon min du min kisa e yimɓe oonyiiɓe, bonɓe. Sabo wanaa yimɓe
fuu ngoni goonɗinɓe.
3 Ammaa Joomiraaɗo wo koolniiɗo, o hokkan on semmbe, o reena on e
Bonɗo oon.
4 Joomiraaɗo hokkii min hoolaade on, oɗon njokki jamirooje ɗe min kokki
on ɗeen, woodi du on keddoto jokkude ɗe.
5 Joomiraaɗo meeɗen waɗa ɓerɗe mon keewa njinngu Laamɗo, ɗe keewa
munyal hono no Almasiihu heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

6 Sakiraaɓe, miɗen njamira on e innde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasi-
ihu, mboɗɗoɗon sakiraaɓe jaayɓe ɓe njokkaay waaju mo narrunoɗon min
oon.
7 Onon e ko'e mon, oɗon anndi no njeyɗon nyemmbitirde min. Nde min
ngondunoo e mooɗon ndeen, min nganaa jaayɓe.
8 Walaa fuu mo min nyaami nyaamdu muuɗum ɓolum. Jemma e nyalooma
fuu min ngollii faa min tampi taa min laatanoo fay gooto mon donngal.
9 Miɗen mbaawnoo nyaagaade on nyaamdu. Ammaa min ngaɗaay noon,
faa min kolla on misaalu* de nyemmbiton min.
10 Si goonga, fay nde min ngonnoo to mooɗon ndeen, miɗen mbi'annoo on
ɗum ɗo: mo jaɓataa gollude, taa nyaama.
11 Miɗen mbi'a noon sabo min nanii woɓɓe mooɗon na njaasi, ngollataa
fay huunde si wanaa naatude e ko walanaa ɗum'en.
12 Miɗen njamira yimɓe ɓeen, miɗen mbaajoo ɗum'en e innde Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa Almasiihu, ɓe ngollira deyyinaare, ɓe mbuura e semmbe ɓalli
maɓɓe.
13 De onon kaa sakiraaɓe, taa tampee waɗude ko woodi.
14 Si won caliiɗo jokkude ko min kaali e ɓataaki ki ɗuum fu, ngattanee
joomum hakkillo, mboɗɗoɗon ɗum, yalla na semta.
15 Ammaa, taa ndaardee joomum wo ganyo. De cappanee ɗum hono wo
sakiike.

Baynundural

16 Joomiraaɗo jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu.
Joomiraaɗo wondu e mooɗon, on fuu.

17 Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Ɗum
woni maande ɓataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.
18 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e mooɗon, on fuu.

* **3:9** Misaalu wo yeru maa nanndingol.

Ɓataaki Pool arandeehi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamɗo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuɗen jikke dow muuɗum oon.
2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam goongaajo e ley goonɗinal. Laamɗo Baabiiwo e Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala jannginooɓe fewre

3 Timote, sey keddoɗaa wuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahannoomi Makedoniya ndeen, faa kaɗaa woɓɓe jannginde ko hawtaay e waaju men.
4 Sanaa ɓe cela fillitaade taali e limtude inɗe maamiraaɓe ɗe kantataako. Kulle ɗeen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamɗo. Wo ley goonɗinal anndirɗen anniyaaji ɗiin.
5 Ko waɗi mbi'umi njamiraa ɗum dey, wo faa njinngu laatoo - njinngu yuuroowu e ɓernde laaɓunde, nde feloore fuu walaa e muuɗum, kam e goonɗinal ngal waldaa e naafikaaku.
6 Woɓɓe njoppii ɗum fuu, mbosii, de njokki haalaaji ɓoli.
7 Iɓe njiɗi ndaardeede hono jannginooɓe Tawreeta Laamɗo, de ɓe paamataa ko ɓe kaalata, ɓe paamataa ko ɓe tilsinta.
8 Eɗen anndi jamirooje Tawreeta ɗeen na mboodi si ngolliraama no njeyi gollireede.
9 Paamen: jamirooje Laamɗo wanaa saabe fonnditiiɓe ngaɗiraa. Ɓe ɗe ngaɗiraa saabe muɓɓen dey, wo bonɓe e saliiɓe, yeddooɓe e luttuɓe. Ɓe ngaɗiraama saabe yawuɓe ko senii e yimɓe ɓe kulataa Laamɗo, saabe warooɓe saaraaɓe muɓɓen, e warooɓe woɓɓe
10 e jeenooɓe e luuɗunkooɓe e soodooɓe yimɓe de cootta ɗum'en e fenooɓe e hunotooɓe fewre. Jamirooje ɗeen ngaɗiraama saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje celluɗe.
11 Tindinooje ɗeen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, ɓanginɗo teddeengal Laamɗo jom barkeeji oon.

No Pool yettiri Joomiraaɗo

12 Miɗo yetta Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu kokkuɗo kam semmbe faa mi gollana ɗum. Miɗo yetta ɗum ko hiisorii kam mi koolniiɗo, de watti kam e golle muuɗum.
13 Arande miɗo mbonkotonoo ɗum, miɗo torra yimɓe muuɗum, miɗo huyfina ɗum. Ammaa mi heɓii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goonɗinal ngaɗirmi ɗum.
14 Moyyere Joomiraaɗo heewii kam sanne, hokki kam goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.
15 Inan haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e ɓerɗe muɓɓen fuu: Iisaa Almasiihu warii ley adunaaru ndu faa hisina luttuɓe, de miin woni ɓurɗo fuu bonde e ley maɓɓe.
16 Ammaa inan ko waɗi de Laamɗo yurmii kam, miin ɓurɗo bonde o: wo faa Iisaa Almasiihu holla kam munyal muuɗum kiɓɓungal, de ɗum laatoo maande faaminoore goonɗinooɓe mo de keɓa nguurndam nduumiiɗam.

17 Laamɗo duumiiɗo jamaanuuji fuu,
mo waylitataako, mo yi'ataake
- Laamɗo gonɗo kam tan -
teddeengal e darja woodan mo
faa abada abadin! Aamiina.
18 Ɓiyam Timote, inan tindinoore nde kalfinammaami, fotunde e haalaaji
annabaaku cappiiɗi ma arande ɗiin: tuugoɗaa ɗi faa kaɓaa hono no sordaasi
cuusuɗo haɓirta ni.
19 Tiigoɗaa goonɗinal e ɓernde nde walaa feloore. Woɓɓe njoppii ɗum, de
goonɗinal muɓɓen boni faa halki.
20 Himene e Alesandere ina njeyaa e maɓɓe. Mi wattii ɓe e junngo Seyɗaani
faa ɓe paama ɓe kaanaa mbonkaade Laamɗo.

2

Haala du'aare

1 Ndelle, inan ko artotoomi waajaade goonɗinɓe: ɓe ŋaaroo Laamɗo, ɓe
ngaɗana yimɓe fuu du'aawuuji e nyaagundeeji e jettooje.
2 Ndu'anoɗon kaanankooɓe e dawrooɓe du, faa mbuurden jam e hakkillo
fukkiingo, tawee e ley kulol Laamɗo e needi ley huunde fuu.
3 Ɗum na woodi, ina weli Laamɗo kisinoowo en,
4 jiɗɗo yimɓe fuu kisa, keɓa anndude goonga.
5 Sabo Laamɗo wo gooto. Curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo du wo
gooto, oon woni Iisaa Almasiihu neɗɗo oon.
6 Kam hokkiti hoore muuɗum faa rimɗina yimɓe fuu. Ley wakkati mo
Laamɗo darnunoo, ɗum laatake seedaaku kolloowu Laamɗo na yiɗi yimɓe
fuu kisa.
7 Wo saabe kabaaru o Laamɗo waɗiri kam baajotooɗo e nulaaɗo faa
mi faamina yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe ɓeen goonɗinal e goonga.
Goonga kaalammi, mi fenaay.
8 Ndelle, miɗo muuyi ɗo worɓe kawriti faa ngaɗa du'aare fuu, ɓantira juuɗe
muɓɓen ɓerɗe laaɓuɗe, tawee tikkere e kalala fuu walaa.

No rewɓe kaaniri jokkirde Laamɗo

9 Miɗo muuyi du, rewɓe nyaayira kaddule dagiiɗe, tawee e needi e yaage.
Taa ɓe coɗoroo moorli e kaŋŋe naa kaaye dime, taa ɓe nyaayira kaddule
tiiɗuɗe coggu.
10 Ammaa ɓe nyaayira golleeji lobbi. Sabo ɗum woni ko hawrata e rewɓe
wi'ooɓe ina kula Laamɗo.
11 Debbo fuu nanngita hunnduko muuɗum, tawree ɗowtaare hiɓɓunde
wakkati nde janngintee ndeen.
12 Mi jaɓanaay debbo janngina naa ardoo gorko. Ko tilsi e muuɗum dey,
heddoo e deyyinaare.
13 Sabo Aadama artii Hawwaa tageede.
14 Katin du wanaa Aadama Ibiliisa hiili, wo debbo oon hiilaa de lutti
yamiroore Laamɗo.
15 De e ɗum fuu, debbo ina hisinee e ɓeyngu, si ina heddii e goonɗinal e
njinngu e senaare e yaage.

3

No hooreeɓe kawrital goonɗinɓe kaani worrude

1 Haala kaan ina hoolnii: jiɓuɓo laataade ardiiɓo kawrital goonɓinɓe fuu,
joomum na muuyii gollal lobbal jaati.
2 Ndelle, ina tilsi ardiiɓo oon laatoo neɓɓo mo walaa feloore, jom deekiiwo
gooto, nanngitiiɓo, hakkilante, jom needi, jippinoowo weerɓe, baawɓo
jannginde.
3 Taa o laatoo jaroowo doro, naa kaɓeteeɓo. De o laatoo newiiɓo, jom heese.
O wanaa pilotooɓo ceede.
4 O laatoo kawjiiɓo koreeji makko faa wooɓi, ne'uɓo ɓiɓɓe makko faa ɓe
ɓowtanii mo e ley teddeengal.
5 Sabo si neɓɓo waawaay hawjaade koreeji muuɓum, noy hinnortoo
kawrital goonɓinɓe Laamɓo ngaal?
6 Haanaa du tuubuɓo keso laatoo ardiiɓo, faa taa joomum mawnina hoore
mum, de jukkoree no Ibiliisa jukkortee ni.*
7 Ina tilsi katin wonɓe yaasin ɓeen ceedanoo mo ko wooɓi, taa innde makko
gaccee, de o saama ley tuugol† Ibiliisa.

No gollanooɓe kawrital goonɓinɓe kaani worrude

8 Gollanooɓe kawrital du, ina kaani taweede wo teddinteeɓe, ngalaa ɓerɓe
ɓiɓi, nganaa haajaaɓe doro, nyaamataa riba.
9 Ina haani ɓe kaybira goonga tedduɓo gonɓo e goonɓinal oon e ɓerɓe ɓe
ngalaa pelooje.
10 Aranel fuu, ɓe taykee yalla ɓe ngalaa feloore. Si tawii ɓe ngalaa feloore
fu, ndeen iɓe mbaawi naatude e gollande kawrital.
11 Hono noon rewɓe du tawree teddeengal. Taa ɓe laatoo mbonkotooɓe
yimɓe, de ɓe laatoo nanngitiiɓe, hoolniiɓe e ley huunde fuu.
12 Gollanoowo kawrital taa dewla ko ɓuri debbo gooto. Ina haani tawee
wo kawjiiɓo ɓiɓɓe muuɓum e wuro mum faa wooɓi.
13 Sabo si goonga, gollanɓe kawrital goonɓinɓe faa wooɓi ɓeen keɓan
teddeengal, katin du keɓan hoolaare mawnde ley goonɓinal muɓɓen Iisaa
Almasiihu.

Haala sirri diina meeɓen

14 Miɓo winndane haalaaji ɓi joonin, fay si miɓo yiɓi warude to maa ko
ɓooyataa.
15 Ndeen si mi heɓaay warude law fu, a faaman no kaanɓen worrude e
ley suudu Laamɓo, laatiindu kawrital goonɓinɓe Laamɓo buurɓo. Kawrital
ngaal woni bimmbeere tiigiinde goonga, wo ngal joyyinirde goonga.
16 Sikke fuu walaa, sirri diina meeɓen oon ina luggi:
O ɓangii ley ɓanndu ɓii-Aadama,
o laamniraama ponnditiiɓo e baawɓe Ruuhu,
maleyka'en nji'ii mo,
o gooynaama ley lenyi,
o goonɓinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii teddeengal.

4

Haala jannde majjinoore

1 Ruuhu Ceniiɓo haalii faa laaɓi, wi'i ley cakitte jamaanuuji woɓɓe njoppan
goonɓinal de ɓowtanoo ginnaaji majjinooji, e ko ginnaaji njannginta.

---

* **3:6** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa liɓa ɓum faa jukkee. † **3:7** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

2 Wo fenooɓe cankitirta jannde nde e naafikaaku muɓɓen. Ɓerɗe muɓɓen
njoornaama, ɗe mbaylitataako, ɗe maatataa pelooje.
3 Iɓe karmina dewle. Iɓe kaɗa yimɓe nyaamude kulle goɗɗe, tawee le,
Laamɗo tagii kulle ɗeen faa goondiɓe anndubɓe goonga ɓeen nyaama ɗe, de
njetta Laamɗo saabe majje.
4 Si goonga, ko Laamɗo tagi fuu na woodi. Walaa fuu ko haani yoppeede,
si jaɓiraama e jettooje.
5 Sabo konngol Laamɗo e du'aare ina cena ɗum.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

6 Si a tindinii sakiraaɓe men kulle ɗeen, wo a gollanoowo Iisaa Almasiihu
lobbo, sabo a wallirii yonki maa e haalaaji goondinal e tindinooje lobbe ɗe
njokkuɗaa faa woodi ɗeen.
7 Ammaa mboɗɗoɗaa haalaaji ɗi njaadaay e kulol Laamɗo, hono ɗi rewɓe
nayeeɓe woɓɓe pillitotoo. Eltiraa hoore maa kulol Laamɗo.
8 Eltude ɓanndu muuɗum ina nafa e kulle goɗɗe, ammaa kulol Laamɗo ina
nafa e huunde fuu, sabo ina wondi e aadi nguurndam joonin e ngaroojam
ɗaam fuu.
9 Ɗum wo haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e ɓerɗe muɓɓen fuu.
10 Saabe majjum eɗen ngolla, eɗen ndurwa, sabo eɗen njowi jikke meeɗen
dow Laamɗo buurɗo, kisinoowo yimɓe fuu sakko goondiɓe ɗum.
11 Njamiraa yimɓe haalaaji ɗi, njannginaa ɗi.
12 Taa fay gooto yawe saabe njokollaaku maa. Ammaa laatanoɗaa
goondiɓe alhaali lobbo e ley haala maa e nguurndam maa, ley njinngu maa
e goondinal maa, e ley laaɓal maa.
13 Fadde am warude, tinnoɗaa e janngande yimɓe Binndi ceniiɗi,
mbaajoɗaa ɓe, paaminaa ɓe.
14 Taa yeeba dokkal yuurungal e Ruuhu Ceniiɗo ngal keɓirɗaa haalaaji
annabaaku, nde mawɓe njownoo juuɗe muɓɓen dow maaɗa ndeen.
15 Tinnoɗaa e kulle ɗeen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yimɓe fuu
nji'a no ɓeydortoɗaa yahude yeeso.
16 Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa jannde maa ndeen. Keddodoɗaa
e majjum fuu. Sabo si a waɗii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan
hettindantooɓe ma ɓeen du.

5

Waajuuji Pool yaade to goondiɓe Iisaa

1 Taa pelaa gorko mawɗo e semmbe, ammaa mbaajoroɗaa ɗum yaage
hono wo bammaa ni. Jokolɓe du, mbaajoroɗaa ɗum'en hono wo sakiraaɓe
maa.
2 Mbaajoroɗaa rewɓe mawɓe hono wo inniraaɓe maa. Surbaaɓe du, mbaa-
joroɗaa ɗum'en hono wo sakiraaɓe maa rewɓe, tawee e ɓernde laaɓunde tal.
3 Teddinaa rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, ɓe ngalaa tiigotooɓe.
4 De si debbo mo gorum maayi ina jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ɓuri
fuu tilsude e ɓiɓɓe ɓeen, ɓe paaminee no Laamɗo huldetee faa ɓe mbarjitoo
saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lobbiri ndi mbarjinoo ɓe. Sabo ɗum woni ko
welata Laamɗo.
5 Debbo mo gorum maayi mo walaa tiigotooɗo ɗum mo waldaa e fay gooto,
halfinii hoore muuɗum Laamɗo. Imo heddoo e du'aare jemma e nyalooma,
imo ŋaaroo Laamɗo.

6 Ammaa debbo mo gorum maayi, pilotoodo mbelirka adunaaru tan, wo
maaydo fay si wuuri.
7 Njamiraa ɓe, ɓe njokka tindinooje de taa ɓe keɓa feloore.
8 Mo hinnaaki jeydaaɓe muudum, sakko koreeji muudum, yeddii ko
goondini. Imo ɓuri fay mo goondinaay oon bonde.

9 Mo kaandaa winndude innde muudum e ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen
maayi haanuɓe walleede, sanaa tawa joomum ina ɓuri duuɓi capande
jeegom, tawee du gorko gooto dewlunoo dum.
10 O anndiree golleeji lobbi hono ne'ude sukaaɓe, jippinde weerɓe, lootude
koyde seniiɓe, wallude ɓilliiɓe, woodi du tinnaade e golleeji lobbi fuu.
11 Ammaa haabuuɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen, taa winndu inde
muɓɓen. Sabo si muuyooji maɓɓe ngartii e ɓaŋeede fu, ndeen kaa ɓe accan
haɓɓagol maɓɓe e Almasiihu.
12 Sariya Laamdo doggan dow maɓɓe, sabo ɓe mbonnii aadi maɓɓe aran-
deeri ndiin.*
13 Katin du, iɓe mboowtina ko'e maɓɓe jaayre. Iɓe naata suudu ndu do, ɓe
mburtoo ɓe naata ndu to. De wanaa duum tan, ammaa ɓe laatoto heewɓe
haala du, haaltooɓe ko iidinta noppi. Iɓe kaala haalaaji di ngalanaa ɓe.
14 Ɗum wadi de mido yidi haabuuɓe rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen
ɓaŋee, ndima, kayba cuudi muɓɓen, taa ganyo oon heɓa laawol no bonnira
inde meeden.
15 Sabo fay joonin woɓɓe maɓɓe mbosake, ina njokki Seydaani.
16 Debbo goondindo mo rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ngoni ley
yimɓe muudum fu, sanaa walla dum'en, taa donngal ngaal tampina kawrital
goondinɓe. Ndeen kawrital ngaal ina waawi wallude rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi ɓe ngalaa tiigotooɓe ɓeen.

17 Mawɓe kawrital goondinɓe dawrooɓe faa woodi ɓeen ina kaani teddi-
neede teddeengal manngal, sakko tinniiɓe e waajaade e jannginde ɓeen.
18 Sabo Binndi diin mbi'ii: «Taa haɓɓu hunnduko ngaari wakkati ndi
yaaɓata gawri faa sokkoo.»† Ɗi mbi'i katin: «Golloowo ina haandi e njobdi
muudum.»‡
19 Taa njaɓaa mawdo kawrital goondinɓe felee si wanaa dow seedaaku
yimɓe dido naa tato.
20 Pelaa wadooɓe hakke yeeso yimɓe fuu, faa laatanoo heddiiɓe ɓeen kulol.

21 Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e maleyka'en ɓe o
suɓii ɓeen, kaybaa jamirooje de, tawee a heedantaa fay gooto, a ɓurdintaa
yimɓe.
22 Taa karodaa yowude juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum
golle kawrital, taa kawtiraa hono nii e hakkeeji woɓɓe. Njogorodaa hoore
maa laaɓal.
23 Taa yaru ndiyam ɓolam tan, ammaa njaraa cabijam seeda saabe reedu
maa e nyawuuji ummotoodi e maada wakkati fuu diin.

24 Hakkeeji woɓɓe ina nji'ee faa laaɓi gilla caraaka. De hakkeeji woɓɓe kaa,
nji'ataake si wanaa faa neeɓa.
25 Hono noon du, golleeji lobbi njiirete faa laaɓa tal. Fay di nji'ataake law
diin du mbaawaa heddaade e suuraare.

---

* **5:12** Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, ɓaŋataake katin. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ **5:18** Lukka 10.7.

6

1 Goondinɓe wonɓe e maccungaaku fuu, ndaara joomiraaɓe muɓɓen wo
fotuɓe e teddeengal kiɓɓungal, taa innde Laamɗo e tindinooje diina fuu
mbonkee.
2 Jogiiɓe joomiiwo goondindo fuu, taa njawa mo saabe wo o sakiike.
Ammaa ɓe ɓeyda ngollande mo e tinnaare, sabo keɓoowo nafaa oon wo
goondindo, wo korsuɗo. Paaminaa kulle ɗeen, mbaajoɗaa ɗe.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

3 Si goɗɗo ina waajoo ko hawraay e jannde men ndeen, de salii haala
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu celluka kawrooha e kulol Laamɗo fu,
4 oon wo mawninkiniiɗo mo anndaa fay huunde. Wo o cuunaaɗo kalala
dow jannde diina, jiɗɗo jeddi tan. Ɓuum fuu ina wadda haasidaaku* e kalala
e mbonka e sikkitaare bonnde.
5 Iɗum wadda dukooji ɗi ngalaa keerol hakkunde yimɓe ɓe hakkillooji
bondi. Yimɓe ɓeen ngaldaa e goonga. Iɓe cikka kulol Laamɗo ina hokka
jawdi.
6 Goonga, kulol Laamɗo wo jawdi mawndi, si neɗɗo hennyitorake ko jogii.
7 Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa
dillidinde e fay huunde du.
8 Ndelle, si en keɓii nyaamdu e koltal tan, ɗum heyan en.
9 Ammaa yiɗuɓe jawdi sanne ɓeen jarribete. Ɓe caaman e ley tuugol, e ley
muuyde keewde laaliide majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde.
10 Sabo yidde jawdi woni ɗaɗol bonandaaji fuu. Ko woɓɓe pooɗanii jawdi
ɗuum majjinii ɗum'en laawol goondinal, ngaddanii ko'e muɓɓen torraaji
keewɗi.

Haala haybude ko yamiraa

11 Aan neɗɗo Laamɗo kaa, doggu, mboɗɗoɗaa kulle ɗeen. Piloɗaa fonndi-
taare e kulol Laamɗo e goondinal e njinngu e munyal e leeyinkinaare.
12 Ndurwaa ley durwo nafoowo, ndaraniingo goondinal ngoon. Tiigoɗaa
nguurndam nduumiiɗam ɗam noddiraɗaa. Wo saabe majjam du ceedaniɗaa
Almasiihu no wooɗiri yeeso yimɓe heewɓe.
13 Yeeso Laamɗo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediiɗo
no wooɗiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, miɗo yamire:
14 tinnoɗaa e ko njamiraɗaa ɗuum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa
nyannde nde Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu ɓangata.
15 O ɓangowan ley wakkati mo Laamɗo darni.
Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.
Wo kaananke kaanankooɓe, Joomiraaɗo joomiraaɓe.
16 Kam tan woni keddotooɗo,
gondo ley annoora mo fay gooto waawaa ɓadaade.
Neɗɗo fay gooto yi'aay ɗum, waawaa yi'ude ɗum du.
Teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

17 Njamiraa joomiraaɓe jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa
njowa jikke muɓɓen e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa ɓe njowa jikke maɓɓe
e Laamɗo kokkoowo en huunde fuu faa heewa faa ceyoroɗen ɗum.
18 Sey ɓe ngolla ko woodi, ɓe keewa golleeji lobbi no jawdi maɓɓe heewiri
noon. Ɓe laatoo moyyuɓe, yardiiɓe wallirde woɓɓe e jawdi maɓɓe.

---

* **6:4** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa.

19 Noon ɓe ndesiranta ko'e maɓɓe jawdi ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurn-
dam goongalajam ɗaam.
20 Timote, tinnoɗaa e ko kalfinaɗaa ɗuum. Mboɗɗoɗaa haalaaji ɓoli luttuɗi
kulol Laamɗo, kam e miilooji bi'eteeɗi wo anndal de nganaa.
21 Woɓɓe na mbiitoo wo jom'en anndal ngaal, faa njoppi goonɗinal.
Hinney Laamɗo wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool ɗiɗaɓi yaade to Timote

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaaɗo Iisaa Almasiihu
saabe muuyɗe Laamɗo faa mi faamina yimɓe amaana nguurndam ngonɗam
e Iisaa Almasiihu.
2 Miɗo winndane aan Timote, ɓiyam mo korsinmi. Laamɗo Baabiiwo e
Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

3 Miɗo yetta Laamɗo mo ngollanammi oon. Miɗo gollirana mo ɓernde nde
walaa feloore, hono no maamiraaɓe am ngaɗirnoo ni. Jemma e nyalooma
fuu mi selataa miccitaade ma e ley du'aawuuji am,
4 sabo miɗo miccoo gonɗi maaɗa. Miɗo yiɗi yi'ude ma sanne faa seyo am
heewa.
5 Miɗo miccoo goonɗinal maa laaɓungal ngal maammaa debbo Lowis e
inna maa Enis njoginoo ngaal. Miɗo tannyori aan du aɗa jogii ngal.
6 Ɗum waɗi de miɗo miccintine: heyɗintin dokkal ngal Laamɗo hokki ma
nde njowunoomi juuɗe am dow maaɗa ndeen.
7 Sabo Laamɗo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa
keɓen semmbe e njinngu e nanngitaare.
8 Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraaɗo meeɗen, taa cemtiraa ko
uddiraami ley kasu saabe muuɗum du. De kawtaa e am torraaji saabe
Kabaaru Lobbo, fodde baawɗe ɗe Laamɗo hokkata.
9 Kam hisini en, noddi en faa laatoɗen yimɓe muuɗum seniiɓe. Wanaa
saabe golle men o noddiri en, ammaa wo saabe anniya makko e hinney
makko. O hokkirii en hinney oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuuji
puɗɗaay.
10 De joonin moyyere ndeen ɓanginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa
Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yaynani en laawol nguurndam e
duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.
11 Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamɗo waɗiri kam baajotoɗo e nulaaɗo
e jannginoowo.
12 Ɗuum waɗi de miɗo torree du. Ammaa mi semtaay, sabo miɗo anndi mo
ngoonɗinmi oon. Miɗo tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo
hoore am ɗuum faa nyannde gartol makko.*
13 Kooyaa sifa mo narruɗaa kam oon, tiigoɗaa haalaaji celluɗi ɗiin. Njokkaa
ɗum e ley goonɗinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.
14 Kabaaru korsuɗo mo kalfinaɗaa oon, ndeenaa ɗum e ballal Ruuhu
Ceniiɗo.
15 Aɗa anndi Aasiyankooɓe fuu celii kam. Fijela e Hermoogena ina njeyaa
e maɓɓe.
16 Joomiraaɗo hinnoo koreeji Onesifoora, sabo o feewnii ɓernde am kile
keewɗe. O semtiraay kam du ko kaɓɓaami ɗuum.
17 Woodi nde o wonnoo Roma ndeen du, o filorake kam tinnaare faa o yiiti
kam.
18 Joomiraaɗo yoɓu mo, yurmoo mo nyannde darngal. Woodi, ko o gollani
kam ley ngalluure Efeesu ɗuum fuu, aɗa anndi ɗum sanne.

---

* **1:12** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: Miɗo tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami ɗuum faa nyannde gartol makko.

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniiɗo

1 Ndelle aan ɓiyam, ɓeydu semmbe ley moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu
ndeen.
2 Ko kaalanmaami yeeso seedeeɓe heewɓe ɗuum, kalfinaa ɗum yimɓe
hoolniiɓe waawɓe jannginde woɓɓe.
3 Kawtaa e am torra no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo ni.
4 Sordaasi fay gooto haajuuji wuro kaɓɓataa ɗum hoore, sabo ina filoo
waɗude ko welata mawɗo muuɗum.
5 Daɗundurteeɗo ley doggudu du heɓataa kufune darja, sanaa doggira no
fotiri e ko yamiraa ɗuum.
6 Woodi, demoowo golluɗo faa tampi, kam haani artaade heɓude ngeɗu
artiingu e tayri.
7 Miiloɗaa ko kaalanammaami ɗuum, sabo Joomiraaɗo hokkete hakkillo
faa paamaa huunde fuu.
8 Miccita Iisaa Almasiihu ummintinaaɗo e maayde, yuuruɗo e yuwdi
Daawda. Ɗum woni Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi.
9 Wo saabe kabaaru oon torriraami faa kaɓɓaami hono wo mi janoowo.
Ammaa konngol Laamɗo ngool kaa haɓɓaaka.
10 Ɗum wadi de miɗo munya huunde fuu saabe suɓaaɓe Laamɗo ɓeen, faa
kamɓe du ɓe keɓa kisindam ngonɗam e Iisaa Almasiihu, ɓe kawta e muuɗum
teddeengal faa abada.
11 Inan haala koolniika:
Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.
12 Si eɗen munya torraaji,
en laamodoto e makko.
Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o anndaa en.
13 Si en nganaa hoolniiɓe,
kanko kaa o heddoto wo o koolniiɗo,
sabo o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamɗo yardii

14 Wo kujje ɗeen kaanɗaa miccintinde goonɗinɓe. Cappanaa ɓe yeeso
Laamɗo taa ɓe pooɗundura e haalaaji ɗi nafataa fay huunde si wanaa
bonnande nanooɓe.
15 Tinnoɗaa, faa laatoɗaa yeeso Laamɗo wo a jarraaɗo mo golle muuɗum
semtinaay ɗum, dartiiɗo e anndinde konngol goonga.
16 Mboɗɗoɗaa haalaaji ɓoli luttudi kulol Laamɗo, sabo idi ɓeydana yimɓe
woɗɗaade Laamɗo.
17 Haalaaji luttinooɓe yimɓe ɓeen ina lanyira hono ɓuure lanyoore.
Himene e Filitus ina njeyaa e maɓɓe.
18 Ɓe mbosake goonga. Iɓe mbi'a ummital faltake. Noon ɓe mbonnirta
goondinal woɓɓe.
19 Ammaa e ɗum fuu, joyyinirde Laamɗo sellunde tabitii. Ina winndaa
dow mayre: «Joomiraaɗo ina anndi yimɓe muuɗum.» Ina winndaa katin:
«Noddoowo innde Joomiraaɗo fuu woɗɗoo ko boni.»
20 Woodi, ley suudu teddundu, wanaa ginereeji kaŋŋe e cardi tan ngoodi,
moyyiniraadi leɗɗe e loope du ina ngoodi. Goɗɗi ina ngolliree golleeji teddudi,
goɗɗi du ina ngolliree golleeji keɓaadi fuu.

21 Ndelle, si neɗɗo laaɓinii hoore muuɗum e golleeji bondi ɗiin fuu, laatoto
hono kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol Joomum, cegilanaangol faa
golliree gollal lobbal fuu.
22 Doggu muuyɗe njokollaaku bonɗe. Piloɗaa fonnditaare e goondinal e
njinngu e jam, aan e noddirooɓe Joomiraaɗo ɓerɗe laaɓuɗe ɓeen fuu.
23 Mboɗɗoɗaa jeddi puuyɗi laaliiɗi. Aɗa anndi wo luural tan ɗi ngaddata.
24 De maccuɗo Joomiraaɗo haanaa dukideede, ammaa ko haani tawee wo
newaniiɗo yimɓe fuu, baawɗo jannginde, jom munyal.
25 Sanaa o dartinira yeddooɓe mo jam-jam, sabo hasii Laamɗo hokkan ɓe
no ɓe tuubira, de ɓe paama goonga.
26 Ndeen kaa ɓe keɓtan hakkillo, ɓe kisa e tuugol Ibiliisa nannguɗo ɓe, ina
gollina ɓe muuyɗe mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

1 Faamu ɗum ɗo: ley balɗe cakitotooɗe wakkatiiji tiiɗuɗi ngaɗan.
2 Si goonga, yimɓe laatoto yiɗuɓe ko'e muɓɓen, yiɗuɓe jawdi, mantotooɓe,
mawninkiniiɓe, mbonkotooɓe Laamɗo. Ɓe calanto saaraaɓe maɓɓe, ɓe
mbonnan moyyere, ɓe teddintaa ko senii.
3 Ɓe laatoto yoorɓe ɓerɗe. Ɓe njaafataako, ɓe mbonkoto yimɓe, ɓe nyako-
rete nanngitaare. Ɓe laatoto ɓawluɓe yonki, wanyuɓe ko woodi.
4 Ɓe laatoto jambotooɓe, jom'en ɓerɗe, mawnitiiɓe, mbelirka adunaaru ina
ɓurani ɓe Laamɗo.
5 Ɓe nanndinkinto e huluɓe Laamɗo, ammaa iɓe njedda baawɗe muuɗum.
Mboɗɗoɗaa ɓe.
6 Woɓɓe maɓɓe ina naata cuudi faa keɓa hakkillooji rewɓe hoyɓe oonyude,
ɓe hakkeeji njaalii ɗum'en. Muuyɗe terɗe muɓɓen na pooɗa ɗum'en.
7 Wakkati fuu iɓe njannga, de abada ɓe njottataako anndude goonga.
8 Worɓe naatooɓe cuudi ɓeen njeddii goonga hono no Yanes e Yamberes
njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji maɓɓe mbonii, goondinal maɓɓe du
wanaa goonga.
9 Ammaa ɓe njahataa yeeso e golle maɓɓe, sabo yimɓe fuu nji'an majjere
maɓɓe hono no Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniiɗi

10 Aan kaa a ndaarii janngingol am e alhaali am e anniyaaji am e goondinal
am e munyal am e njinngu am e tinnitaare am.
11 A ndaarii torraaji e tampiriiji kewtiiɗi kam Antiyoki e Ikoniya e Listara.
A yi'ii no munyirmi torraaji ɗiin. De Joomiraaɗo biltii kam e majji ɗi fuu.
12 Goonga ni, jiɗuɗo wuurdude e kulol Laamɗo ley kawtal Iisaa Almasiihu
fuu, torrete.
13 Ammaa bonɓe e hiilooɓe yimɓe ɓeen ɓeydorto ko boni. Iɓe majjina
woɓɓe, iɓe majjina ko'e maɓɓe du.
14 Aan kaa, keddododaa e ko njannguɗaa de tannyorɗaa faa laaɓi ɗuum,
sabo aɗa anndi jannginɓe ma ɓeen.
15 Woodi du, gilla a suka aɗa anndi Binndi ceniiɗi. Kanji mbaawi faaminde
ma laawol kisindam keɓirteeɗam goondinal Iisaa Almasiihu.
16 Binndi ceniiɗi fuu yuurii e poofaali Laamɗo. Nafaa majji wo jannginde,
e ɓanginde boofi, e dartinde e ekintinde neɗɗo dow laawol fonnditaare
17 faa neɗɗo Laamɗo fuu hiɓɓa, segilanee gollal lobbal fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

1 Miɗo gongine yeeso Laamɗo e yeeso Iisaa Almasiihu carotooɗo wuurɓe e
maayɓe oon: saabe gartol makko e laamu makko,
2 mbaajoɗaa konngol Laamɗo, nde hoyani maa e nde tiiɗani maa fuu.
Kollitaa ɓe boofi maɓɓe, pelaa ɓe. Celliniraa ɓerɗe maɓɓe haddi munyal maa
e waaju maa fuu.
3 Sabo wakkati waran nde yimɓe munyataa janngineede jannde dartiinde,
ɓe njokkan muuyooji maɓɓe faa ɓe kawrundurana ko'e maɓɓe jannginooɓe
ko welata noppi maɓɓe.
4 Ɓe tottitoo taa noppi maɓɓe nana goonga, de ɓe kuccita e taali.
5 Aan kaa, nanngitoɗaa e huunde fuu, munyaa torra, mbaajoɗaa Kabaaru
Lobbo, njottinaa golle maa fuu faa laaɓa.
6 Miin le, yiiyam am ɓadake laataade hono dokkal dufeteengal. Wakkati
warii faa mi dilla adunaaru ndu.
7 Mi durwii no mbaawrumi fuu ley durwo nafoowo, wooɗi du, mi yottake
ɗo kaanumi haaɗude ley doggudu, mi haybii goondinal.
8 Gilla joonin miɗo resanaa mbarjaari fonnditaare ndi Joomiraaɗo caro-
tooɗo ponnditiiɗo oon hokkata kam nyannde darngal. Wanaa miin tan
hokketee, de wo miin e heppuɓe gartol makko ɓeen fuu.

Haala waajuuji cakitiiɗi

9 Tinnoɗaa ngaraa to am law.
10 Sabo Demas yoppii kam saabe yidde muuɗum adunaaru, yehi Tesaloni-
iki. Keresna yehii Galaatiya, Tiitu du yehi Dalmaatiya.
11 Lukka tan wondi e am. Fantu Marku de ngardaa e muuɗum, sabo imo
waawi wallude kam sanne e ley gollal ngaal.
12 Tikiku le, mi nulii ɗum Efeesu.
13 Si aɗa wara, ngaddanaa kam forgo am tekkuɗo mo njoppunoomi
Torowas ley galle Karpo oon, kam e dewte ɗeen. De ko ɓurumi yiɗude,
ngaddanaa kam dewte guri ɗeen.
14 Alesandere baylo oon waɗii kam ko naawi kam sanne. Joomiraaɗo
yoɓan mo ko fotata e golle makko.
15 Reenta e makko, aan du, sabo o yeddii waaju amin sanne.
16 Nyannde arandeere, nde ndarinoomi yeeso carotooɗo faa mi jaabanoo
hoore am ndeen, fay gooto wallaay kam. Ɓe fuu ɓe njoppii kam. Taa Laamɗo
hiisoroo ɓe ɗum!
17 Ammaa Joomiraaɗo darodake e am, hokki kam semmbe faa mi gooyna
waaju muuɗum faa yottoo, de lenyi fuu nana. Nii woni no kisiniraami e
hunnduko laddeeru.
18 Joomiraaɗo dannan kam e ko boni fuu, hisina kam faa mi hewta laamu
muuɗum dow kammu. Wo kam jeyi teddeengal faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

19 Njowtanaa kam Pirisilla e Akila, e koreeji Onesifoor.
20 Erasta ina heddii Korintu. Torofim le, mi yoppii ɗum Miletus sabo wanaa
celluɗo.
21 Tinnoɗaa ngaraa gilla dabbunde waraay. Ebulus e Pudes e Lina e
Kalawdiya e sakiraaɓe ɓeen fuu ina njowte.
22 Joomiraaɗo wondu e maaɗa. Hinney muuɗum wondu e mooɗon.

Ɓataaki Pool yaade to Tiitu

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccuɗo Laamɗo, mi nulaaɗo Iisaa
Almasiihu faa mi waɗa suɓaaɓe Laamɗo ɓeen ngoondiina ɗum, ɓe annda du
goonga potuɗo e kulol Laamɗo.
2 Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeɗen heɓude nguurn-
dam nduumiiɗam. Laamɗo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadinoo
hokkude nguurndam ɗaam gilla jamaanuuji puɗɗaay.
3 Nde sarɗi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamɗo kisinoowo en oon,
o ɓangini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.
4 Tiitu, miɗo jowte. A ɓiyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuɗen e
muuɗum ngaal. Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Iisaa Almasiihu kisinoowo en
kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

5 Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponnditaa golleeji keddiidi, faa
njoyyinaa du mawɓe kawrital goondinɓe ley wuro fuu hono no njamirmaami
ni.
6 Tawee mawɗo oon walaa feloore, wo jom deekiiwo gooto, tawee ɓiɓɓe
muuɗum du wo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa feldude ɗum'en e rafi nann-
gitaare naa salaare.
7 Sabo hooreejo kawrital goondinɓe, wo golle Laamɗo o halfinaa. Ndelle
ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniiɗo, wanaa jaawɗo
ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kaɓeteeɗo, wanaa nyaamoowo riba.
8 Joomum ina haani laataade jippinoowo weerɓe, jiɗɗo ko woodi, hakki-
lanteejo, ponnditiiɗo, kulɗo Laamɗo, nanngitiiɗo.
9 Sanaa tawee joomum ina haɓɓodii e konngol koolniingol ngol sanne,
no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta semmbinirde yimɓe e
waaju celluɗo oon, katin du waawa liɓude yeddooɓe ɗum ɓeen.
10 Sabo heewɓe calake jokkude goonga, laatake haalooɓe haalaaji ɓoli,
hiilooɓe yimɓe. Ko ɓuri heewude wo hakkunde Alhuudiyankooɓe goondinɓe
Iisaa.
11 Ina tilsi kunnduɗe maɓɓe muɓɓee, sabo iɓe mbonnira galleeji keewdi
waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira ɗum ceede no harmiri.
12 E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii wo annabaajo, wi'i:
«Keretankooɓe wo fenooɓe wakkati fuu, wo ɓe daabaaji bondi, ɓe guugaaɓe
jaayɓe.»
13 Ko keretanke oon wi'i ɗuum wo goonga. Ɗum le, dartin ɓe e semmbe, faa
ɓe keɓa goondinal cellungal,
14 ɓe ŋootta jokkude taali Alhuudiyankooɓe, kam e jamirooje yimɓe
yoppuɓe goonga ɓeen.
15 Huunde fuu ina laaɓani laaɓuɓe. Ammaa tuunɓe ɓerɗe e ɓe nganaa
goondinɓe ɓeen, fay huunde laaɓanaay ɗum'en, sabo hakkillooji maɓɓe e
miilooji ɓerɗe maɓɓe fuu ina tuuni.
16 Iɓe mbi'a iɓe anndi Laamɗo, ammaa golleeji maɓɓe ina kolla ɓe anndaa
mo. Wo ɓe nyiddiniiɓe, saliiɓe, fay gollal lobbal gootal ɓe mbaawaa gollude.

* **1:3** sarɗi wo wakkati podanooɗo.

2

Haala waaju celluɓo

1 Aan kaa, mbaajoɓaa ko hawrata e waaju celluɓo oon.
2 Worɓe nayeeɓe, mbi'aa ɓe laatoo reentiiɓe, ne'iiɓe, nanngitiiɓe, ɓe laatoo
du selluɓe e ley goondinal e njinngu e munyal.
3 Rewɓe nayeeɓe du mbuurda e senaare, taa ɓe laatoo mbonkotooɓe yimɓe,
taa ɓe acca doro jaaloo ɓe. Ɓe laatoo faaminooɓe ko woodi,
4 faa ɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓeen yiɓude goriraaɓe muɓɓen e sukaaɓe
muɓɓen.
5 Ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nanngitiiɓe, laaɓuɓe, hilniiɓe cuudi muɓɓen,
lobbuɓe, ɓowtantooɓe goriraaɓe muɓɓen, faa taa konngol Laamɓo ngool
mbonkee.
6 Sukaaɓe worɓe du, mbaajoroɓaa ɓum'en noon faa ɓe laatoo hakkilɓe e
7 huunde fuu. Aan e hoore maa, laatanoɓaa ɓe alhaali e ley gollal lobbal
fuu. Mbaajoroɓaa ɓernde laaɓunde e teddeengal
8 e haala celluka ka yeddataake, yalla wayɓe en ina cemta, kunngoo
heɓude e meeɓen feloore.
9 Maccuɓe du, mbaajoɓaa ɓum'en ɓowtanoo joomiraaɓe muɓɓen e huunde
fuu, ɓe mbelna ɓerɓe muɓɓen, taa ɓe njedda ɓum'en.
10 Taa ɓe mbujja ɓum'en, ammaa ɓe laatoo hoolniiɓe hiɓɓuɓe, faa ɓe ŋardina
tindinoore haala Laamɓo kisinoowo en e ley huunde fuu.
11 Sabo Laamɓo ɓanginii moyyere muuɓum, laawol kisindam saabe yimɓe
fuu.
12 Inde ekintina en no celirten huunde fuu ko Laamɓo wanyi, kam e
muuyɓe adunaaru ndu. Inde ekintina en katin no laatortoɓen nanngitiiɓe,
fonnditiiɓe, hulɓe Laamɓo ley adunaaru ndu,
13 tawa eɓen ndoomi jikke belnoowo en hoore oon e wakkati mo Laamɓo
mawɓo, Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon ɓangidata e teddeengal muuɓum.
14 Kam hokkitiri yonki muuɓum saabe meeɓen, faa rimɓina en e ko boni
fuu, laamna en, laatoɓen lenyol muuɓum, tinniingol e gollude golleeji lobbi.
15 Kulle limtanooɓe ɓeen, njannginaa ɓe, mbaajoɓaa ɓe, peliraa ɓe yimɓe
haddi baawɓe maa fuu. Taa fay gooto huyfine.

3

No goondinɓe Iisaa kaani worrude

1 Miccintin goondinɓe ɓowtanoo kaanankooɓe e dawrooɓe, ɓe cegilanoo
gollal lobbal fuu.
2 Taa ɓe mbonkoo fay gooto. Sey ɓe laatoo jom'en heese, newiiɓe, ɓe kolla
yimɓe fuu leeyinkinaare hiɓɓunde.
3 Sabo arande enen du en famɓunooɓe hakkillo, salinooɓe, majjunooɓe.
En laatakeno maccuɓe muuyɓe yonki keewɓe e ko weli terɓe fuu. Eɓen
ngondunoo e nganyaandiiji e haasidaaku*, eɓen mbanyanoo, eɓen
mbanyundurnoo.
4 Ammaa nde Laamɓo kisinoowo en oon ɓanginnoo moyyuki muuɓum e
njinngu muuɓum ndeen,

---

* **3:3** Maanaa haasidaaku ɓo wo nganyaandi yuurundi e yiɓande hoorem tan. Joomum yiɓaa goɓɓo heɓa.

5 o hisinii en. Wanaa saabe golleeji men lobbi o hisiniri en, wo saabe
yurmeende makko. O hisinirii en lootagol rimteede, keyɗintiniroowol en
saabe Ruuhu Ceniiɗo.
6 O yuppii Ruuhu oon dow meeɗen saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en
oon faa keewɗen.
7 O waɗirii ɗum faa o ndaarda en fonnditiiɓe saabe hinney makko, ndonen
nguurndam nduumiiɗam ɗam keɗiɗen ɗaam.
8 Kaan woni haala koolniika.
Miɗo yiɗi tilsinaa kulle ɗeen faa goonɗinɓe Laamɗo ɓeen tinnoo e golleeji
lobbi. Ɗum woni ko woodi, ko nafata yimɓe.
9 Ammaa mboɗɗoɗaa kalalaaji ɓoli e mantoragol lenyi e kalala e luural dow
Tawreeta. Ɗiin golleeji ngalaa fayda, walaa ko ɗi nafata.
10 Cenndoowo yimɓe fuu, sappan ɗum nde wootere naa nde ɗiɗi. Si
joomum jaɓanaay ma, mboɗɗoɗaa ɗum.
11 Anndaa ga'uɗo hono noon wo majjuɗo, wo luttoowo, joomum waddanii
hoore muuɗum sariya.

Baynundural

12 Tiitu, si mi nelii e maa Artema naa Tikuku fuu, tinnoɗaa ngaraa law
tawaa kam Nikopolis, sabo toon anniyiimi dabbude.
13 Tinnoɗaa mballaa Jenas jannguɗo sariya leydi oon, kam e Apolos e dow
dillol muɓɓen ngool, taa fay huunde nyaka ɓe.
14 Yimɓe meeɗen ɓeen du ekitoo gollude golleeji lobbi, ɓe mballa haajaaɓe
walleede ɓeen taa nguurndam maɓɓe laatoo ɓolum.
15 Wonduɓe e am ɓeen fuu ina njowte. Aan du njowtaa yiɗuɓe min
goonɗinɓe Iisaa ɓeen fuu.
Hinney Laamɗo wondu e mooɗon, on fuu.

Ɓataaki **Pool yaade to Filemon**

1 Ɓataaki ki to amin yuuri, miin Pool, uddiraaɗo e kasu saabe gollande Iisaa
Almasiihu, e sakiike meeɗen Timote. Miɗen njowte, aan Filemon gollidoowo
e amin korsuɗo.
2 Miɗen njowta kawrital goonɗinɓe Iisaa gonngal galle maa ngal, kam e
Appiya sakiike amin debbo oon e Arkippa balluɗo kam haɓɓanaade Kabaaru
Lobbo oon.
3 Wo Laamɗo Baaba meeɗen e Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kokku on
moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goonɗinal muuɗum

4 Filemon, wakkati nde miccitiimi on ley du'aare fu, miɗo yetta Laamɗo
mo teddinammi.
5 Sabo mi nanii no njiɗirɗaa seniiɓe ɓeen e no ngoonɗinirɗaa Joomiraaɗo
meeɗen Iisaa.
6 Miɗo ŋaaroo Laamɗo faa gonal maaɗa ley goonɗinal ɓeydana en faamude
moyyere fuu nde keɓeten saabe Iisaa Almasiihu.
7 Sakiike, mi seyake sanne, ɓernde am du sellinaama saabe njinngu
ngonngu e maaɗa nguun, sabo a feewnii ɓerɗe seniiɓe ɓeen.

No Pool surirani Onesim

8 Ndelle, si goonga miɗo jogii baawɗe saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma
ko tilsi ngaɗaa.
9 Ammaa ko ɓurani kam ni, mi nyaage ɗum saabe njinngu. Miin Pool
nayeejo oon, woodi du joonin wo mi uddaaɗo e kasu saabe Iisaa Almasiihu,
10 miɗo nyaage e dow Onesim* laatiiɗo ɓiyam e laawol Iisaa e ley ɗo
kaɓɓaami ɗoon.
11 Arande, walaano ko o nafata, ammaa joonin, imo nafa en sanne, miin e
maaɗa fuu.
12 Miɗo neltire mo, anndaa wo o feccere yonki am.
13 Ko ɓurannoo kam, o heddoo ɗakkol am, o walla kam no kaannoɗaa
wallirde kam ni e wakkati mo ngonumi ley kasu e geyyelle saabe Kabaaru
Lobbo.
14 De mi yiɗaa waɗude fay huunde tawa a yardaaki, sabo mi yiɗaa tilsi-
nande ma waɗude moyyere. Ko njiɗumi dey, ngaɗiraa nde muuyde maaɗa.
15 Hasii Onesim seedi e maaɗa seeɗa faa keɓtaa ɗum faa abada,
16 tawa wanaa hono maccuɗo tan, de faa ɓura maccuɗo, hono sakiike
meeɗen korsuɗo ni. Miin, miɗo horsini mo sanne, ammaa aan ɓuri horsinde
mo, wanaa hono wo maccuɗo tan, de ko o laatii sakiike maa saabe Joomi-
raaɗo ɗuum.
17 Ndelle, sini aɗa ndaardi kam kawto maa, jaɓɓora mo no kaanɗaa
jaɓɓoraade kam miin ni.
18 Si tawii won ko o waɗi ma, naa won ko ndewataa mo, yowu ɗum fuu e
dow am.
19 Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore am. En kaalataa
dow ko njeyuɗaa yoɓude kam fay nguurndam maaɗa.
20 Goonga sakiike, miɗo ŋaare moyyere ndee ɗo saabe Joomiraaɗo: peewni-
raa ɓernde am kawtal men e Iisaa Almasiihu.

---

* **1:10** Maanaa Onesim wo «Nafaa».

21 Miɗo winndane sabo miɗo tannyori ɗowtaare maa, miɗo anndi a waɗan
ko ɓuri ko nyaagimaami ɗuum du.
22 Katin du, moyyinanam jipporde, sabo miɗo sikka njaabaneɗon
du'aawuuji moodon mi wara to moodon.

Baynundural

23 Epafara uddidaaɗo e am saabe Iisaa Almasiihu oon ina jowte.
24 Gollidiiɓe am ɓeen ɗoon ina njowte: Marku e Aristarka e Demas e Lukka.
25 Wo hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu wondu e moodon.

Ɓataaki yaade to Ibraninkooɓe

No Laamɗo haaldiri adunaaru e Ɓiyum

1 Gilla arande Laamɗo haalaniino maamiraaɓe meeɗen wakkatiiji keewɗi
e sifaaji keewɗi, haaldanii ɓe e kunnduɗe annabaaɓe.
2 Ammaa e ley nyalaaɗe cakitiiɗe ɗe o haaldanii en e Ɓiyiiko mo o tagiri
adunaaru ndu fuu.* O waɗi ɗum donoowo huunde fuu.
3 Ɓiyiiko oon na yaynira teddeengal Laamɗo. Alhaali makko ina foti
e Laamɗo jaati. Imo heɓindorii huunde fuu e konngol makko jogiingol
semmbe. Caggal ko o tilii laaɓinde hakkeeji yimɓe ɗuum, o jooɗii gere
nyaamo Laamɗo jom manngu to dow kammu toon.
4 Ndelle ɓiɗɗo oon laatake ɓurɗo maleyka'en manngu, hono no innde nde
Laamɗo hokki mo ndeen ɓurdi inde maɓɓe faa waawaa fonndideede.

Haala Ɓiɗɗo ɓurɗo maleyka'en

5 Si goonga, fay gooto e maleyka'en ɓeen Laamɗo wi'aay:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake Baaba maa.»†
Naa katin:
«Miin, mi laatanto o Baaba,
kanko du o laatanoo kam Ɓiɗɗo.»‡
6 Katin du, nde o ɓadinoo nulude afo ardiiɗo oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:
«Maleyka'en Laamɗo fuu cujidana ɗum.»§
7 Laamɗo wi'ii dow maleyka'en ɓeen:
«O waɗi maleyka'en makko keni,
o waɗi maccuɓe makko ɗemle yiite.»*
8 Ammaa dow Ɓiɗɗo oon, o wi'i:
«Laamu maa, aan Laamɗo, heddoto faa abada abadin!
Potal woni sawru ndu laamortoɗaa.
9 Aɗa yiɗi fonnditaare,
aɗa wanyi oonyaare.
Saabe ɗuum, Laamɗo Joomiraaɗo maa suɓii ma joori nebbam kaanankaaku
dow maaɗa,
hokki ma seyo ɓurngo ngo banndiraaɓe maa fuu.»†
10 O wi'i katin:
«Aan Joomiraaɗo, illa fuɗɗoode
a joyyinii adunaaru,
e juuɗe maa tagirɗaa kammuuli ɗiin.
11 Kanji ɗi timman. Aan kaa, a heddoto.
Ɓi fuu ɗi kiiɗɗiran hono kaddule ni.
12 A sowiran ɗi hono saaya,
ɗi mbattitorto no neɗɗo wattitirta saayaaji muuɗum ni.
Aan kaa, a waylitataako,
nguurndam maa du walaa timmoode.»‡
13 Fay nde wootere, Laamɗo wi'aay gooto e maleyka'en:

---

* **1:2** Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: E makko Laamɗo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko. † **1:5** Jabuura 2.7. ‡ **1:5** 2 Samuwiila 7.14. § **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43.
* **1:7** Jabuura 104.4. † **1:9** Jabuura 45.7-8. ‡ **1:12** Jabuura 102.26-28.

«Jooɗa gere nyaamo am,
faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»§
14 Ɗume woni maleyka'en? Ɓe fuu wo ɓe ruuhuuji gollanooji Laamɗo ɗi o
nulata faa ngollana heɓooɓe kisindam ɓeen.

2

Haala kisindam mawɗam

1 Ndelle, eɗen kaani wattude hakkillooji meeɗen sanne e ko nanɗen ɗuum,
taa mbosoɗen goonga.
2 Nulal Laamɗo ngal maleyka'en njottini ngaal tabitii. Luttuɓe ngal naa
yedduɓe ngal fuu, keɓii jukkungo ngo kaandi.
3 Si wo hono nii, noy ndaɗirten enen si en njeebake kisindam mawɗam
hono ɗam? Kisindam ɗam, Joomiraaɗo artii haalude haala majjam, de
hettindantooɓe mo ɓeen laamni haala makko.
4 Laamɗo ɓeydi e dow seedaaku maɓɓe oon katin maandeeji e kaayeefiiji
e golleeji mawɗi. O yeɗiri dokke Ruuhu Ceniiɗo du no o muuyiri.

Haala ɗowiroowo yimɓe to kisindam

5 E ley ɗuum, wanaa maleyka'en ɓeen Laamɗo hokki laamaade adunaaru
warooru ndu kaaleten haala muuɗum nduun.
6 Won ɗo Binndi ɗi ceedii dow mo o hokki laamaade oon. Ɗi mbi'i:
«Neɗɗo wo ɗume faa ngattanaa ɗum hakkillo?
Ɗume ɓii-Aadama laatii faa kaybaa ɗum?
7 A leeyinii mo wakkatiyel seeɗa e ley maleyka'en.
A fiilii mo lefol darja e teddeengal,
8 a wattii huunde fuu e ley hawju makko.»*
Ko Laamɗo watti huunde fuu e ley hawju makko ɗuum, ina holla imo laamii
huunde fuu. Fay huunde heddaaki nde ɗowtanaaki mo. Kaa si goonga, en
nji'aay kulle ɗeen fuu na ɗowtanii mo tafon.
9 E wakkatiyel seeɗa Iisaa leeyinaama ley maleyka'en. Ammaa joonin en nji'ii
imo fiilaa darja e teddeengal saabe ko o yari torra maayde. Goonga ni, o
maayanii yimɓe fuu saabe hinney Laamɗo.
10 Sabo Laamɗo taguɗo huunde fuu mo huunde fuu woodani oon anniyake
wattude yimɓe heewɓe e darja muuɗum. Ndelle o tawi na haani o yaara Iisaa
ley torra faa o waɗa ɗum ardiiɗo kiɓɓuɗo, potuɗo omtande yimɓe ɓeen laawol
kisindam.
11 Sabo dey, Iisaa cenoowo yimɓe oon e seniiɓe ɓeen wo yuwdi ngootiri.
Ɗum saabii de Iisaa semtirtaa noddirde ɓe sakiraaɓe muuɗum.
12 Imo wi'a Laamɗo:
«Mi anndinan sakiraaɓe am ɓeen innde maa,
mi manete hakkunde kawrital maɓɓe.»†
13 O wi'i katin:
«Mi yowan hoolaare am dow Laamɗo.»
Katin du o wi'i:
«Inani kam, miin e sukaaɓe ɓe Laamɗo hokki kam ɓeen.»‡
14 Ndelle, ko tawaa sukaaɓe ɓeen wo teewu e yiiyam, Iisaa du hawti e
maɓɓe tagaadi ndiin. O waɗii noon faa maayde makko jaaloo jogiiɗo baawɗe
maayde oon, ɗum woni Ibiliisa,

§ **1:13** Jabuura 110.1. * **2:8** Jabuura 8.5-7. † **2:12** Jabuura 22.23. ‡ **2:13** Esaaya 8.17-18.

15 de o rimɗina yimɓe ɓe kulol maayde haɓɓunoo ɓeen haddi nguurndam muɓɓen fuu.
16 Ina laaɓi wanaa wallude maleyka'en waddi mo, ammaa wallude yuwdi Ibrahiima waddi mo.
17 Ndelle ina tilsi o laatoo hono sakiraaɓe makko ɓeen e huunde fuu, faa o laatanoo ɓe Almaami Mawɗo jom yurmeende koolniiɗo e ley golle Laamɗo. Ɓum o wadi faa o itta ɓe e jukkungo ngo ɓe kaandi saabe hakkeeji maɓɓe.
18 Kanko e hoore makko, o ndaartindoraama torraaji. Saabe ɗuum, imo waawi wallude ndaartindeteeɓe ɓeen.

3

No Iisaa ɓurdi annabi Muusaa teddude

1 Sakiraaɓe seniiɓe, Laamɗo noddii on faa kawton e muuɗum dow kammu. Ngatton hakkillooji mooɗon e Iisaa Almasiihu. Wo o nulaaɗo, wo o Almaami Mawɗo mo ceedantoɗen.
2 O hoolnake e Laamɗo cuɓiiɗo mo oon, hono no Muusaa hoolnorii ley suudu Laamɗo fuu noon.
3 De si goonga, nyiɓoowo na ɓuri nyimngo muuɗum manngu. Hono noon du, Iisaa ɓurdi Muusaa manngu.
4 Suudu fuu na woodi nyiɓoowo ɗum, de nyiɓoowo huunde fuu oon wo Laamɗo.
5 Muusaa wonnoo koolniiɗo e suudu Laamɗo nduun fuu. Wo o gollanoowo Laamɗo faa o sappoo ko Laamɗo wi'ata caggal makko.
6 Ammaa Almasiihu wo ɓiɗɗo koolniiɗo. Kam woni hooreejo dow suudu Laamɗo nduun. Enen ngoni suudu makko nduun, si tawii en tinnake e hoolaare, en keddake e jikke ko mantortoɗen ɗuum.

Haala naatude e ley fowtere Laamɗo

7 Saabe ɗuum, no Ruuhu Ceniiɗo wi'iri ni:
«Hannden, si on nanii daande makko,
8 taa njoornee ɓerɗe mooɗon hono no maamiraaɓe mon ngaɗirnoo de muurti ni,*
nyannde ɓe ndaartindinoo Laamɗo ley ladde ndeen.
9 Ɓe ndaartindake kam toon faa ɓe ndaara munyal am,
fay ko ɓe nji'i golleeji am haddi duuɓi capanɗe nay.
10 Saabe ɗuum tikkiranmi yimɓe jamaanu oon,
mbiimi: wakkati fuu ɓerɗe maɓɓe ina ndunya ɓe e majjere,
ɓe anndaa laabi am fey!
11 Faa kuniimi ley tikkere am, mbiimi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»†
12 Ndelle sakiraaɓe, kaybee taa fay gooto mooɗon tawree ɓernde bonnde nde walaa goonɗinal, de sela Laamɗo buurɗo.
13 Ammaa cemmbunduron ɓerɗe mon nyannde fuu haddi na wi'ee «hannden» taa luttal hiila on, de yoorna ɓerɗe mon.
14 Sabo dey, si eɗen tinnoo e hoolaare nde keɓuɗen gilla fuɗɗoode faa yaha timmoode fu, ndeen kaa en kawtii e Almasiihu.
15 Wo hono no Binndi ɗiin mbiiri:
«Hannden, si on nanii daande makko,
taa njoornee ɓerɗe mon hono no maamiraaɓe mooɗon ngaɗirnoo de muurti ni.»

---

* **3:8** Ɓum woni yimɓe Israa'iila muurtirnooɓe annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira.
† **3:11** Jabuura 95.7-11.

16 Ɓeye ngoni muurtuɓe fay si tawaa nanii daande Laamɗo? Ɓe fuu wo ɓe
yimɓe ɓe Muusaa wurtinnoo leydi Misira.
17 Ɓeye ngoni ɓe Laamɗo tikkani ko foti duuɓi capanɗe nay? Wo luttuɓe de
maayi kantii ley ladde ɓeen.
18 Ɓeye ngoni ɓe o hunanii naatataa e leydi ndi o hokkata fowtere makko
ɓeen? Wo saliiɓe mo ɓeen ni.
19 Woodi, en nji'ii du, ɓe keɓaay naatude e fowtere makko sabo ɓe
ngoondinaay.

4

1 Laamɗo na heddii na hokka en amaana naatude fowtere muuɗum.
Ndelle sanaa kulen taa fay gooto e meeɗen hunngoo naatude.
2 Sabo enen du, en nanii kabaaru lobbo hono no yimɓe ley ladde ɓeen
naniri ni. De kamɓe kaa, ko ɓe nannoo ɗuum nafaay ɓe sabo ɓe kettindoraaki
ɗum goondinal.
3 Kaa enen goondinɓe ɓeen, en naatan e fowtere Laamɗo ndeen. Kayre
woni nde o wi'i:
«Ley tikkere am kuniimi, mbiimi:
Ɓe naatataa ley fowtere am abada!»*
Ɗum e taweede fuu, o yottinii fowtere ndeen gilla nde o joyyinnoo adunaaru
ndeen.
4 Sabo nokku gooto e ley Binndi ɗiin haalii haala nyalaande jeɗɗaɓerde
ndeen, wi'i:
«Laamɗo fowtii e golle muuɗum fuu e ley nyannde jeɗɗaɓerde ndeen.»†
5 O wi'i katin:
«Ɓe naatataa ley fowtere am abada.»
6 Woɓɓe kaa keɓan naatude ley fowtere ndeen. Artiiɓe nanude kabaaru
lobbo oon ɓeen naataay e ley fowtere ndeen sabo ɓe calake ko Laamɗo wi'i.
7 Ndelle Laamɗo waɗi sarɗi‡ goɗɗo bi'eteeɗo «hannden». O haaliri ɗum e
hunnduko Daawda caggal duuɓi keewɗi katin. Ɗum woni aayaare nde
njanngudeen naanen ndeen:
«Hannden, si on nanii daande makko,
taa njoornee ɓerɗe mon.»§
8 Sabo si goonga, si Yoosuwa yaariino yimɓe to fowtere fu, Laamɗo
haalataano caggal ɗuum haala sarɗi goɗɗo.
9 Ɗum na holla yimɓe Laamɗo ina ndesanaa fowtere hono nde Laamɗo fowti
nyannde jeɗɗaɓerde ndeen.
10 Sabo naatuɗo e fowtere Laamɗo, kam du fowtiran no Laamɗo fowtiri e
golle muuɗum ni.
11 Ndelle, tilay tinnitoɗen no mbaawruɗen fuu faa naaten e fowtere Laamɗo
ndeen taa fay gooto saamira no salaniiɓe Laamɗo ɓeen caamiri noon.
12 Konngol Laamɗo ina wuuri, ina gollira baawɗe. Ingol ɓuri kaafaahi
mbelnaaki kunnduɗe ɗiɗi fuu welude. Ingol yuwa faa ngol sennda ɓernde e
yonki, faa ngol sennda yi'e e mbusam. Ingol saroo miilooji e anniyaaji gondi
e ɓernde.
13 Tageefo fuu suuɗanaaki Laamɗo. Huunde fuu na ɓangi yeeso makko, na
yi'ee. Wo yeeso makko njaabantoɗen ko'e meeɗen.

No Iisaa Almaami Mawɗo oon worri

---

* **4:3** Jabuura 95.11. † **4:4** Fuɗɗoode 2.2. ‡ **4:7** sarɗi wo wakkati podanoodo. § **4:7** Jabuura 95.7-8.

14 Ndelle kaɓɓoɗen e ko ngoondinɗen ɗuum faa wooɗa. Sabo en keɓii
Almaami Mawɗo jaaɗo dow kammu to yeeso Laamɗo, ɗum woni Iisaa Ɓii
Laamɗo oon.
15 Almaami Mawɗo meeɗen oon, wanaa neɗɗo mo waawaa yurmaade en e
lokkaaku meeɗen. O jarribaama no heɓiraa fuu no njarriboraɗen ni, ammaa
o waɗaay hakke.
16 Ndelle, en kooloo ɓattaade jooɗorgal Jom moyyere, faa keɓen yurmeende
e moyyere, ɗum walla en nde kaajaɗen fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami kiɓɓuɗo

1 Kala Almaami Mawɗo ina suɓee hakkunde yimɓe de halfinee gollande
Laamɗo saabe maɓɓe. Sanaa o yottina sadakaaji nyaamri e kirsamaaji saabe
hakkeeji.
2 Joomum ina waawi yurmaade yimɓe ɓe anndaa laawol Laamɗo de majji
ɓeen, sabo kam e hoore muuɗum wo lokkaajo hono no maɓɓe ni.
3 De saabe kam e hoore muuɗum wo lokkaajo, tilay yottina sadakaaji saabe
hakkeeji muuɗum du, wanaa saabe hakkeeji yimɓe tan.
4 Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja laataade Almaami Mawɗo.
Sanaa tawa Laamɗo suɓii ɗum hono no suɓorii Haaruuna ni.
5 Almasiihu du, wanaa kam hokki hoore muuɗum darja laataade Almaami
Mawɗo. Wo Laamɗo suɓanii mo ɗum. Kam wi'i mo:
«Wo a ɓiyam,
hannden mi laatake Baaba maa.»*
6 O wi'i e ley nokku goɗɗo:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»†
7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndiin ndeen, waɗirii du'aawuuji e bullaali
cattuɗi e gondi, nyaagake Laamɗo baawɗo hisinde ɗum e maayde oon.
Laamɗo jaɓanii mo saabe ko o ɗowtanii ɗum.
8 Fay si taweede kanko woni Ɓiɗɗo oon, o ekitake ɗowtanaade Laamɗo e
ley torraaji ɗi o yari.
9 Saabe ko o hiɓɓiniraa hono nii ɗuum, imo waawi hokkude ɗowtaniiɓe mo
ɓeen fuu kisindam nduumiiɗam.
10 Laamɗo waɗii mo Almaami Mawɗo hono no Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goondinal yeeso

11 Miɗen njogii haalaaji keewɗi e kabaaru o, de fiirtande on ɗum ina tiiɗi
sabo on paamataa law.
12 Oɗon kaannoo laataade jannginooɓe gilla ko ɓooyi, ammaa faa han-
nden sanaa goɗɗo janngina on jannde arandeere hono abajadda ley Haala
Laamɗo. Oɗon kaannoo taweede nyaamdu tekkundu nyaamoton, ammaa
faa joonin e muynam ngondon.
13 Muynoowo fuu wo kecco tafon, faamataa kabaaru fonnditaare.
14 Ammaa nyaamdu tekkundu wo mawɓe njeyi. Ɓeen kaa marii hakkillooji
muɓɓen, ɓe mboownii ko'e maɓɓe senndude ko woodi e ko boni.

6

1 Ndelle, njaaren yeeso dow anndude Almasiihu faa njottoɗen kiɓɓal. Taa
keddoɗen e jannde arandeere ndeen. Walaa ko ngarten e haala tuubude e
golleeji jaarooji en to maayde, e haala goondinde Laamɗo.

* **5:5** Jabuura 2.7. † **5:6** Jabuura 110.4. Malkisedek Ndaaree 7.1-10

2 Walaa ko ngarten e haala lootagal batisima, e hono yowugol juuɗe dow neɗɗo, e ummital maayɓe, e jukkungo duumiingo.
3 Njaaren yeeso. Noon ngaɗeten du si Laamɗo jaɓii.
4 Si goonga, wurtiiɓe e laawol Laamɗo ɓeen mbaawaa soyyaade de tuuba katin. Ɓe keɓiino annoora Laamɗo, ɓe meeɗii moyyere Laamɗo, ɓe keɓii ngeɗu e Ruuhu Ceniiɗo.
5 Ɓe meeɗii haala Laamɗo moyyuka kaan. Ɓe meeɗii du baawɗe wakkati garoowo oon.
6 Caggal ɗuum fu, ɓe njoppii. Ɓe mbaawaa tuubineede katin. Ina nanndi hono kamɓe e ko'e maɓɓe iɓe tonta Ɓii Laamɗo oon dow leggal palaangal katin, iɓe cemtina ɗum.
7 Taykoɗen leydi: si ndi haarii yuwoole, si ndi funnii aawitirdi nafoori remooɓe ɓeen, ndi heɓan barke yuuruɗo to Laamɗo.
8 Ammaa si ndi funnii kebbe e tuppe fu, ndi walaa nafaa, ɓooyataa ndi huɗee, de sakitoo ndi duppee.
9 De onon kaa, sakiraaɓe am horsuɓe, fay si min kaaldi nii, miɗen tannyori wo e laawol lobbol ngonɗon, ɗum woni laawol kisindam ngool.
10 Sabo Laamɗo wanaa oonyiiɗo sakko yeggita golle mooɗon naa njinngu ngu kolluɗon ɗum nde ngollanɗon seniiɓe ɓeen ndeen e no ngaɗoton faa joonin du.
11 De miɗen muuya mono e mooɗon fuu siina jokkude faa yaha timmoode, faa jikke mooɗon hiɓɓa, tabita.
12 Min njiɗaa laatoɗon jaayɓe. Ko min njiɗi dey, nyemmbiton ronooɓe ko Laamɗo aadii hokkude ɗum'en saabe goonɗinal muɓɓen e munyal muɓɓen.

Haala amaanaaji Laamɗo celluɗi

13 Ko Laamɗo waɗanannoo Ibrahiima amaana ɗuum, wo hoore muuɗum hunorii, sabo walaa fuu potuɗo e muuɗum manngu faa hunoroo ɗum.
14 O wi'i: «Mi hunake, mi waɗan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*
15 Woodi, Ibrahiima munyi faa heɓi ko Laamɗo aadinoo hokkude ɗum ɗuum.
16 Yimɓe ina kunoroo ɓurɗo ɗum'en manngu, de hunayeere ndeen ina tabintina haala muɓɓen, ina itta jeddi gondi hakkunde muɓɓen ɗiin fuu.
17 Nde Laamɗo aadinoo ɗum ndeen, na yiɗi heɓooɓe amaana oon paama faa laaɓa anniya muuɗum waylitataako fey. Ɗum waɗi de o ɓeydi hunayeere e dow amaana makko oon.
18 Kulle ɗiɗi ɗe, ɗum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamɗo fenataa. Ndelle, ɗum fuu na semmbinɗina ɓerɗe meeɗen, enen doggirɓe to Laamɗo faa njogoɗen jikke mo kokkaɗen oon.
19 Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeɗen. Imo ɗowa en faa paltoɗen lefol paliingol† e nokku ɓurɗo fuu senaade to dow kammu toon.
20 Iisaa artii en, naati toon saabe meeɗen. O laatanake en Almaami Mawɗo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteeɗo Malkisedek

---

* **6:14** Fuɗɗoode 22.16-17. † **6:19** lefol paliingol ngool ina holla ko senndata hakkunde to yimɓe ngoni e to Laamɗo heedi ley nokkuure ɓurnde fuu senaade.

1 Malkisedek oon laatakeno kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamɗo Toowɗo suɓii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankooɓe, o barkini ɗum.*
2 Ibrahiima hokki mo sappoɓerde e huunde fuu ko heɓoynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiiɗo». Katin du wo o kaananke Salaam. Ɗum na fiirta «kaananke jam».
3 Binndi ɗiin cifaaki baabiiko naa inniiko naa maamiraaɓe makko fey. Ɗi kaalaay haala rimeede makko naa maayde makko. Imo wa'i hono Ɓii Laamɗo oon: o heddoto wo o almaami faa abada.
4 Ndaaree no teddeengal Malkisedek foti mawnude, sabo fay Ibrahiima maami en oon hokkii mo sappoɓerde ko heɓunoo e wolde ndeen fuu.
5 Katin du, almaami'en yuuruɓe e Lewi† ɓeen njamiraa e ley sariya nan-ngude sappoɓerde e Israa'iila'en fuu, fay si taweede kam'en du wo yuuruɓe e Ibrahiima.
6 Ammaa fay ko Malkisedek jeyaaka e yuwdi Lewi, jaɓii sappoɓerde jawdi Ibrahiima, de barkini ɗum, kam keɓuɗo amaanaaji Laamɗo oon.
7 Sikke fuu walaa, barkinoowo ina ɓuri barkinteeɗo teddude.
8 Katin du, yuuruɓe e Lewi, jaɓooɓe sappoɓerde ɓeen, na maaya. Ammaa Malkisedek wo buurɗo hono no Binndi ɗiin ceedorii noon.
9 Eɗen mbaawi fay wi'ude: ko Ibrahiima hokki sappoɓerde ɗuum, Lewi mo yuwdi muuɗum jaɓata sappoɓerde oon, kam du hokkii nde.
10 Sabo fay si taweede Lewi oon rimaaka tafon, e ɓanndu maammum Ibrahiima wonnoo nde Malkisedek jakkitinoo Ibrahiima ndeen.
11 Laamɗo hokkii Israa'iila'en Tawreeta, joyyinii ɗum dow almaamaaku Lewinkooɓe. Joonin le, si tawiino almaamaaku nguun hiɓɓiino fu, ndeen garol almaami goɗɗo hono Malkisedek mo yuuraay e Haaruuna, walaa nafaa.
12 Woodi du, si almaamaaku waylitake fu, tilay jamirooje du mbaylitoo.
13 Kulle ɗeen ina kaala haala Joomiraaɗo meeɗen. O jeyaaka e yuwdi Lewi. Wo e lenyol gonngol o jeyaa, ngol fay gooto muɓɓen gollaay golle almaami hirsirde abada.
14 Sabo en fuu en anndii, Joomiraaɗo men oon e lenyol Yahuuda yuuri, de Muusaa kaa haalaay e dow lenyol ngool nde haalnoo haala almaamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nanndudo e Malkisedek

15 Kabaaru o ɓeydan laaɓude du si almaami goɗɗo ɓanguɗo oon nanndii e Malkisedek.
16 O laataaki almaami saabe yamiroore dow lenyol makko. Ko o laatorii almaami dey, wo saabe baawɗe gonɗe e nguurndam ɗam halkataake.
17 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»
18 Ndelle yamiroore arandeere ndeen ittaama sabo walaa semmbe, nafaay.
19 Si goonga, ley Tawreeta Muusaa oon fay gooto laataaki kiɓɓuɗo. Joonin kaa en njowii jikke men e ko ɓuri Tawreeta Muusaa oon. E jikke oon keɓirten ɓattaade Laamɗo.
20 Katin du, Laamɗo waɗii hunayeere muuɗum. Lewinkooɓe ɓeen le, Laamɗo hunanaaki ɗum'en.
21 Ammaa Iisaa laatorake almaami e dow hunayeere. Laamɗo wi'i mo:
«Miin Joomiraaɗo hunii,
waylitataa ko anniyii du, wi'i:

* **7:1** Ndaaree Fuɗɗoode 14.17-20. † **7:5** Lewi woni maama Muusaa e Haaruuna.

Wo a almaami faa abada.»‡
22 Hono nii Iisaa laatorii tolma§ kokkoowo en hoolaare wondunde e amaana
ɓurɗo woodde oon.
23 Ko jokkiti katin, almaami'en ɓeen ina keewnoo sabo maayde na haɗa ɓe
heddodaade e golle maɓɓe.
24 Ammaa Iisaa woni duumiiɗo faa abada, almaamaaku muuɗum du
walaa kaaddi.
25 Saabe ɗuum, imo waawi hisinde ɓattoriiɓe Laamɗo saabe makko ɓeen
kisindam kiɓɓuɗam. Imo waawi hisinde ɓe sabo imo wuuri faa abada, imo
surana ɓe to Laamɗo.
26 Ndelle, Iisaa woni Almaami Mawɗo mo kaajaɗen: wo o ceniiɗo, o walaa
feloore, laru* fuu walaa e makko. O senndaama e waɗuɓe hakke. Katin du,
o toownaama dow huunde fuu to dow kammu.
27 O nanndaay e almaami'en mawɓe woɓɓe. Ɓeen kaa, nyannde fuu
sanaa ɓe artoo ɓe ngaɗana ko'e maɓɓe kirsamaari saabe hakkeeji maɓɓe.
Caggal ɗuum, ɓe ngaɗa saabe hakkeeji yimɓe. Ammaa Iisaa hokkitirii hoore
muuɗum laatoo kirsamaari, de nii ittiri hakkeeji yimɓe nde wootere heyoore
yimɓe jamaanuuji fuu.
28 Tawreeta Muusaa oon ina darna yimɓe lokkaaɓe faa laatoo Almaami'en
Mawɓe. Ammaa hunayeere nde Laamɗo hunii caggal Tawreeta ndeen
darnii Ɓiɗɗo kiɓɓinaaɗo faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana ɓurɗo woodde oon

1 E ley ko kaaleten ɗuum, inan haala ɓurka manngu: eɗen ngoodi Almaami
Mawɗo, oon woni jooɗiiɗo gere nyaamo jooɗorgal Jom manngu dow kammu.
2 Imo golla golle makko e ley nokkuure seniinde. Ɓum woni hukum
goongaajo mo Joomiraaɗo darni, wanaa mo neɗɗo darni.
3 Almaami fuu ina suɓoraa faa yottina to Laamɗo sadakaaji nyaamri e
kirsamaaji. Ɓum le, tilay Iisaa laatantooɗo en Almaami Mawɗo oon du heɓa
huunde faa yottina.
4 Sini to leydi ga o wonnoo fu, o laatataako almaami, sabo dey, ina woodi
almaami'en waddooɓe dokke kawrooje e Tawreeta Muusaa.
5 To almaami'en ɓeen ngollata toon na holla en ko woni dow kammu.
Nokku maɓɓe oon wo sifa tan. Nde Muusaa ɓadinoo darnude hukum
seedaaku oon ndeen, Laamɗo sappani mo, wi'i: «Ɓinnoɗaa, ngaɗiraa huunde
fuu dow sifa mo kollumaami dow waamnde oon.»*
6 Ammaa joonin, Almasiihu halfinaama gollal dewal ɓurngal ngal maɓɓe
ngaal woodde, sabo wo curanoowo yimɓe ley amaana ɓurɗo woodde oon.
Amaana oon waldaa e arandeejo oon, o yowaama dow haalaaji gondi e
amaana ɓurɗi woodde.
7 Sini amaana arandeejo oon laatakeno kiɓɓuɗo fu, walaa fuu ko ɗiɗaɓo
nafata.
8 Ammaa Laamɗo wo felu yimɓe muuɗum, wi'i:
«Miin Joomiraaɗo miɗo wi'a nyalaaɗe ina ngara
ɗe ngaɗammi amaana keso e yimɓe Israa'iila e yimɓe Yahuudiya.
9 O nanndataa e amaana mo ngaɗidinnoomi e maamiraaɓe maɓɓe
nde ɗowunoomi ɗum'en faa mi wurtina ɗum'en leydi Misira ndeen.
Ko kamɓe e ko'e maɓɓe ɓe mbonni amaana am ɗuum,

‡ **7:21** Jabuura 110.4. § **7:22** Tolma wo maande holloore hoolaare. * **7:26** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. * **8:5** Wurtagol 25.40.

miin du mi tottitake ɓe.
Noon mbiimi, miin Joomiraaɗo.»
10 Joomiraaɗo wi'i:
«Inan amaana mo ngaɗidammi e Israa'iilankooɓe caggal balɗe ɗeen:
Mi wattan jamirooje am e hakkillooji maɓɓe,
mi winnda ɗe e ɓerɗe maɓɓe,
mi laatoo Laamɗo maɓɓe,
ɓe laatoo yimɓe am.
11 Katin walaa fuu ko neɗɗo tindina gondo muuɗum,
maa sakiike mum faa wi'a ɗum: ‹Hey, anndu Joomiraaɗo›,
sabo yimɓe fuu anndan kam,
gilla lo'uɓe faa e tedduɓe.
12 Sabo mi yaafoto lutti maɓɓe,
mi ittan hakkeeji maɓɓe e hakkillo am fey.»†
13 Ko o haali kabaaru amaana keso oon ɗuum, o hiiɗɗini amaana arandeejo oon. Joonin kaa, ko naywi faa nyoofii ɗuum ɓadake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiɗɗo oon

1 Amaana arandeejo oon ina joginoo jamirooje kawjiiɗe dewal Laamɗo, kam e nokkuure dewal seniinde wonnde to leydi ga.
2 Nokku oon wo hukum mo cuuɗi ɗiɗi: arandeeru nduun wo suudu seniindu inndirtee. Ɗoon joyyinirɗe fitilla e taabawal gondungal e buuru cakkaaɗo ngonnoo.
3 Yeesooru nduun woni caggal lefol paliingol ngool. Innde mayru wo nokkuure ɓurnde fuu senaade.
4 Ley mayru urirde waɗiraande kaŋŋe e keesuwal amaana mooytiraangal kaŋŋe ngonnoo. Ley keesuwal ngaal ina woodi loongel kaŋŋe goodungel nyaamdu wi'eteendu «manna», kam e sawru Haaruuna wilitinnoondu nduun e alluuje ɗe amaana oon winndaa e muɓɓen ɗeen.
5 To dow keesuwal toon na woodi nate maleyka'en ɗiɗo wi'eteeɓe keruba'en, wo ɓe maande teddeengal Laamɗo. Bippeele maɓɓe ina kuuri nokku ɗo yiiyam ɗaam rufetee faa hakkeeji njaafee ɗoon. Ammaa en mbaawaa sifaade kulle ɗeen faa laaɓa e wakkati o.
6 Noon kulle ɗeen fuu moyyiniraa. Nyannde fuu almaami'en ɓeen ina naata, ina mburtoo to suudu arandeeru toon faa ngolla golle muɓɓen.
7 Ammaa ley suudu yeesooru nduun, Almaami Mawɗo oon tan naatata e mayru hitaande fuu nde wootere. Katin du tilay o naadda e yiiyam kirsamaaji faa o itta hakkeeji makko, e hakkeeji yimɓe ɗi anndaano ɗiin.
8 Inan ko Ruuhu Ceniiɗo sappii e kulle ɗeen: si suudu arandeeru na heddii fu, nokku ɓurɗo fuu senaare oon naatataake.
9 Ɗum fuu wo ɗum maande ko woni hannden: sadakaaji nyaamri e kirsamaaji fuu mbaawaa laaɓinde gaɗoowo ɗum'en faa tawa ɓernde mum felataa ɗum.
10 Dewal ngaal ina haɓɓaa e jamirooje haala nyaamdu e njaram e lootaade lootaali feere feere. Jamirooje ɗeen fuu na kaɓɓaa e ɓanndu tan wanaa e ɓernde, iɗe njokkee faa nyannde Laamɗo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

† **8:12** Yeremiya 31.31-34.

11 Ammaa joonin, Almasiihu ɓangii, wo Almaami Mawɗo gaɗanɗo en
moyyereeji. O naatii e hukum ɓurɗo teddude ɓurɗo hiɓɓude, mo junngo ɓii-
Aadama darnaay, mo jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.
12 O naatii ley nokkuure ɓurnde fuu senaade ndeen. O naaddaay e yiiyam
ndamkoy e nga'oy, wo e yiiyam makko jaati o naaddi. Hono nii o rimɗiniri en
nde wootere faa abada.
13 E ley Tawreeta Muusaa, si yiiyam damɗi e ga'i e ndoondi nyale dup-
paange wiccaama e neɗɗo tuunɗo fu, laaɓinan joomum ley diina.
14 Ndelle walaa ko haali haala yiiyam Almasiihu ɗaam! E baawɗe Ruuhu
duumiiɗo oon, Almasiihu hokkii hoore muuɗum Laamɗo no kirsamaari ndi
walaa laru. Ɗum waɗi de yiiyam makko laaɓinan miilooji ɓerɗe meeɗen e
golleeji jaarooji en to maayde, faa ndewen Laamɗo buurɗo oon.
15 Saabe ɗuum, o laatii curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley amaana
keso oon, faa yimɓe ɓe Laamɗo noddi ɓeen keɓa ndongu nduumiingu ngu
Laamɗo aadii hokkude nguun. Ɗum fuu ɗum waɗii sabo goɗɗo maayii, faa
rimɗina woofuɓe e ley amaana arandeejo oon.
16 Kabaaru ndongu, na tilsi laamnee joomum maayii.
17 Tilay ndongu tabita caggal maayde, sabo ngu tabitataa sanaa tawa
joomum maayii.
18 Ɗum waɗi de fay amaana arandeejo oon tabitaay si wanaa yiiyam rufaa.
19 Nde Muusaa hollitinnoo yimɓe ɓeen jamirooje gonɗe e Tawreeta ɗeen
fuu ndeen, hooyi yiiyam nga'oy e ndamkoy, jillunduri ɗam e ndiyam, de
suuwiri toon leeɓi baali boɗeeji e licce hisop, de wicci dewtere Tawreeta
ndeen e yimɓe ɓeen fuu.
20 O wi'i: «Ɗum woni yiiyam tabintinoojam amaana mo Laamɗo yamiri on
njokkon oon.»*
21 Hono noon katin, o wicciri yiiyam e dow hukum ceniiɗo oon, kam e
gineeji dewruɗi Laamɗo ɗiin fuu.
22 Si goonga, ko ɓuri heewude ley Tawreeta fu, wo yiiyam laaɓinta ɗum. Si
wanaa yiiyam rufaa fu, hakke yaafataake.

Haala kirsamaari kiɓɓundi

23 Kulle ɗeen ngoni nate kollitooje kulle gonɗe dow kammu ɗeen, iɗe
kaajaa laaɓinireede yiiyam daabaaji. Ammaa kulle kammunkooje ɗeen,
kam'en kaa ina kaajaa sadakaaji ɓurɗi noon woodde.
24 Sabo Almasiihu naataay e nokkuure dewal seniinde nde ɓiɓɓe-Aadama
nyiɓi, nanndunde e goongaare wonnde dow kammu ndeen. Ammaa, to
kammu toon pay o naati faa o heedana en joonin yeeso Laamɗo.
25 Almaami Mawɗo na naata hitaande faa hitaande e ley nokkuure ɓurnde
fuu senaade ndeen, na yaada e yiiyam daaba. Ammaa Almasiihu naatiraay
hono noon faa o ittana hoore makko sadaka kile keewɗe.
26 Si tawiino noon fu, Almasiihu torreteno kile keewɗe gilla e fuɗɗoode
adunaaru faa joonin, ammaa ɗum laatoraaki noon. O ɓangii nde wootere
tan faa abada faro timmoode wakkatiiji, faa o itta hakkeeji yimɓe saabe ko o
hokkitiri hoore makko hono no kirsamaari ni.
27 Cakitte ɓii-Aadama wo maayde nde wootere, caggal ɗuum, saree.
28 Hono noon, Almasiihu du hokkitiri hoore muuɗum hono no kirsamaari
ni nde wootere faa ronndoo hakkeeji yimɓe heewɓe. O ɓangan ɗiɗaɓerde, de
wanaa faa o ronndoo hakkeeji, ammaa wo faa o waddana yimɓe doomuɓe
garol makko ɓeen kisindam.

---

* **9:20** Wurtagol 24.8.

10

1 Tawreeta Muusaa oon wo sifa moyyereeji garooji ɗiin, wanaa tagaadi
majji pay. Jokkuɓe Tawreeta ɓeen na ndewra Laamɗo kirsamaaji wakkatiiji
fuu ley hitaande fuu. Ammaa Tawreeta oon waawaa hiɓɓinde ɓattoriiɓe
Laamɗo kirsamaaji ɓeen.
2 Si imo waawnoo hiɓɓinde ɓe, yottingol sadakaaji yoppeteno. Sabo dey,
si rewooɓe ɓeen laaɓinaama nde wootere fu, ɓerɗe maɓɓe pelataa ɓe saabe
hakkeeji katin.
3 De wanaa noon laatorii. Kirsamaaji hitaande faa hitaande ɗiin miccinti-
nan yimɓe hakkeeji muɓɓen.
4 Sabo yiiyam ga'i e damɗi ɗaam waawaa ittude hakkeeji fey.
5 Ɗum waɗi, wakkati mo Almasiihu naati adunaaru oon, wi'i Laamɗo:
«Wanaa kirsamaaji muuyuɗaa, wanaa sadakaaji nyaamri muuyuɗaa,
ammaa a waɗanii kam ɓanndu.
6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakke du,
mbelataa ma.»
7 Ndeen, o wi'i:
«Inani kam, mi warii faa mi waɗa muuyɗe maaɗa, aan Laamɗo,
no winndiraa ley dewtere Tawreeta dow am ni.»*
8 O wi'i tafon: «A yiɗaa sadakaaji kirsaaɗi, a yiɗaa sadakaaji nyaamri kam e
sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakkeeji. Ɗi mbelataa ma.» O wi'ii
ɗum fay si sadakaaji ɗiin ina kokkiree hono no Tawreeta yamiri ni.
9 Caggal ɗuum, o wi'i: «Inani kam, mi warii faa mi waɗa muuyɗe maa.» Noon
Laamɗo ittiri sadakaaji arandeeji ɗiin de tabintini sadaka keso oon.
10 Ko Iisaa Almasiihu waɗi muuyɗe Laamɗo ɗuum, laaɓinii en e hakkeeji.
Sabo dey, o hokkii ɓanndu makko laatanoo en sadaka, o hokkii ndu nde
wootere faa abada.
11 No gollal sadaka aranal ngaal worri, almaami fuu wo daraniiɗo golle
muuɗum nyannde fuu, ina yottina sadakaaji ɗiin wakkati fuu, ammaa ɗi
mbaawaa ittude hakkeeji.
12 Ammaa Almasiihu hokkirii hoore muuɗum wo sadaka ittoowo hakkeeji
nde wootere faa abada. Caggal ɗuum, o jooɗii gere nyaamo Laamɗo.
13 Ɗoon o doomata faa Laamɗo waɗa o yaaɓa wayɓe mo.
14 Ndelle, ko o laatii kirsamaari ɗuum, o hiɓɓinii yimɓe ɓe hakkeeji muɓɓen
laaɓintee ɓeen faa abada.
15 Ruuhu Ceniiɗo du na seedanoo en ɗum. Sabo o wi'ii tafon:
16 «Joomiraaɗo wi'i:
Inan amaana mo ngaɗidammi e maɓɓe
e ley balɗe garooje:
Mi wattan jamirooje am e ɓerɗe maɓɓe,
mi winnda ɗe e hakkillooji maɓɓe.»
17 O jokkintini katin, o wi'i:
«Mi ittan hakkillo am e hakkeeji maɓɓe e bonandaaji maɓɓe fey.»†
18 Wooɗi ndelle, ɗo hakkeeji njaafaa fu, sadaka ittoowo hakkeeji walaa katin.

No Laamɗo ɓadortee

19 Saabe ɗuum sakiraaɓe, yiiyam Iisaa ndufaaɗam ɗaam hokkii en laawol
naatude e nokkuure ɓurnde fuu senaade ndeen e ɓerɗe baaltiiɗe.
20 O udditanii en laawol kesol buurngol, naatirteengol lefol paliingol
ngool, kangol woni ɓanndu makko nduun.

---

* **10:7** Jabuura 40.7-9. † **10:17** Yeremiya 31.33-34.

21 Eɗen njogii Almaami mawɗo ardinaaɗo suudu Laamɗo nduun.
22 Ndelle, ɓattitoroɗen Laamɗo ɓerɗe goongaaje e goonɗinal ngal sikkitiraaka. Sabo ɓerɗe meeɗen laamnaama, pelataa en dow ko boni, ɓalli meeɗen du lootiraama ndiyam laaɓuɗam.
23 Tiigoɗen jikke mo kaaleten haala muuɗum faa wooɗa, sabo Laamɗo wo koolniiɗo, waɗan ko aadii.
24 Ndaaren hakkunde meeɗen no pooɗundurten njinngu e golleeji lobbi.
25 Taa celen hawritinde no woɓɓe ngaɗata ni. Ammaa sanaa cemmbunduren ɓerɗe, sakko ko nji'oton nyalaande Joomiraaɗo ndeen ina ɓadoo warude.
26 Sabo si goonga, si eɗen kensoo eɗen ngaɗa hakkeeji caggal ko annduɗen goonga faa laaɓi fu, sadaka ittoowo hakkeeji heddaaki katin.
27 Ko heddii dey, doomugol kulɓiniingol nyannde kiite, kam e yiite mannge nyaamoowe yedduɓe Laamɗo ngeen.
28 Si neɗɗo salake Tawreeta Muusaa oon fu, waraama e dow seedaaku yimɓe ɗiɗo naa tato, yurmataake.
29 Ndelle miilee, sabo ina haani neɗɗo jukkee jukkungo ɓurngo noon manngu si yaaɓirii Ɓii Laamɗo yawaara, huyfinii yiiyam amaana cenuɗam ɗum ɗaam, mbonkake Ruuhu gaddoowo moyyere oon.
30 Sabo eɗen anndi Laamɗo wi'ii:
«Wo miin jeyi njomnitaari, wo miin yoɓoyta.»
O wi'i katin:
«Joomiraaɗo saroto yimɓe muuɗum.»‡
31 Hey, saamude e juuɗe Laamɗo buurɗo oon ina hulɓinii!
32 Miccitee nyalaaɗe mooɗon arane ɗeen, caggal nde Laamɗo yaynunoo hakkillooji mooɗon. On ndurwii ley torraaji keewɗi e munyal.
33 Wakkatiiji oɗon kuyfiniree jennooje e toonya yeeso yimɓe, wakkatiiji oɗon njaɓa wondude e woɓɓe waɗaaɓe noon.
34 Si goonga du, on cunodake e uddaaɓe ley kasu, wooɗi on njaɓii teeteede ko njogiɗon ɗuum fuu. On njaɓirii ɗum seyo, sabo on anndii oɗon njogii ko ɓuri ɗuum fuu wooɗude, ko tabitata faa abada.
35 Ndelle, taa njoppee hoolaare mon, sabo inde jogii mbarjaari mawndi.
36 Wo munyal kaanduɗon. Ndeen si on ngaɗii muuyɗe Laamɗo fu, on keɓan ko aadanii on.
37 Sabo ina winndaa:
«Si waɗii seeɗa fu,
kaanɗo warude oon waran, o hanndataako.»
Laamɗo wi'ii:
38 «Ponnditaniiɗo kam wuurdan goonɗinal,§
ammaa si yeccitake,
ɓernde am yardataako ɗum.»
39 Enen kaa, en njeyaaka e yeccotooɓe de kalkee ɓeen. Ɓe njeyaɗen e muɓɓen dey, goonɗinɓe faa yonkiiji muɓɓen ndannee ɓeen.

11

Haala goonɗinal

1 Goonɗinal wo tannyorde heɓan ko yowi jikke e muuɗum, wo tannyorde ko yi'aay ɗuum ina woodi.
2 Saabe maggal, Laamɗo jaɓiri maamiraaɓe meeɗen.

‡ **10:30** Fillitagol Tawreeta 32.35-36. § **10:38** Habakuk 2.3-4.

3 Saabe goondinal, paamirɗen Laamɗo tagirii adunaaru ndu e ko woni e
kammu fuu e konngol muuɗum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.
4 Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamɗo sadaka ɓurɗo mo Kayiinu
oon. Goondinal waɗi de Laamɗo hiisorii mo o ponnditiiɗo nde jaɓannoo mo
sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi ɗuum, imo heddii waajaade en faa
joonin saabe goondinal makko.
5 Saabe goondinal, Henok yeentiniraa dow kammu, meeɗaay maayde fey.
Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamɗo yeentinii mo. Si goonga du, Binndi
ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamɗo.
6 Si neɗɗo walaa goondinal, waawaa welude Laamɗo. Sabo garɗo to
Laamɗo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o barjoto filotooɓe mo ɓeen.
7 Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muuɗum. O
ɗowtanii Laamɗo cappanɗo mo ko warata, ko yi'aaka tafon ɗuum. Noon
o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamɗo du hiisorii mo o ponnditiiɗo saabe
goondinal makko ngaal.
8 Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddaango Laamɗo, yehi to leydi
ndi Laamɗo aadanii ɗum heɓan. De o dilli tawi le o anndaa fuu to o fonndii.
9 Saabe goondinal, o jooɗii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin.
Isiyaaka e Yaakuuba du njooɗodake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du
ngoni heɓidooɓe e makko amaana gooto oon.
10 Ibrahiima waɗii ɗum sabo na heɗinoo ngalluure yowiinde dow
joyyinirde duumiinde nde Laamɗo diidi de nyiɓi ndeen.
11 Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa heɓude yuwdi, fay si taweede o
naywiino, jom suudu makko Saaratu du wo dimaro-no. O heɓii yuwdi ndiin
sabo o hoolake Laamɗo yottinan aadi muuɗum.
12 Ndelle neɗɗo gooto nayeejo faa ɓaɗii maayde heɓi yuwdi potundi e koode
kammu heewude. Hono njaareendi maayo du, ndi limataako.
13 Yimɓe ɓeen fuu maaydii e goondinal muɓɓen tawi ko Laamɗo aadanii
ɗum'en ɗuum tabitaay tafon. Ammaa ɓe kaynake ɗum to woɗɗi, de ɓe kuyani
ɗum. Ɓe cemtaay wi'ude wo ɓe hoɓɓe du, wo ɓe weerɓe e adunaaru ndu.
14 Ko ɓe kaaldi noon ɗuum, hollii faa laaɓi iɓe pilanoo ko'e maɓɓe leydi ndi
ɓe njeyi.
15 Katin du si hakkillooji maɓɓe ina ngonnoo e leydi ndi ɓe njaltunoo ndiin,
iɓe mbaawnoo yeccaade toon.
16 Kaa si goonga, iɓe pooɗanoo leydi ɓurndi woodde, ɗum woni ngonndi
dow kammu ndiin. Saabe ɗuum, Laamɗo semtiraay noddireede Laamɗo
maɓɓe, moyyinanii ɓe ngalluure.
17 Saabe goondinal, nde Laamɗo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jaɓiri
hokkude Isiyaaka faa laatoo kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude
ɓiyiiko korsuɗo oon hono sadaka, fay si Laamɗo na aadanii mo lenyol
keewngol.
18 O waɗii ɗum fay ko Laamɗo wi'i mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa
hiisortee.»*
19 Ibrahiima ina jogorii Laamɗo ina waawi ummintinde ɓiyum Isiyaaka e
maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa ɓiyiiko hono wo ummitiiɗo e
maayde.
20 Saabe goondinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o
barkini ɓe ɗuum tabitan jaango.
21 Saabe goondinal, nde Yaakuuba ɓadinoo maayde ndeen, barkiniri ɓiɓɓe
Yuusufi ɗiɗo ɓeen gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamɗo.

* **11:18** Fuɗɗoode 21.12.

22 Saabe goondinal, nde Yuusufi ɓadinoo maayde du, sapporii wurtagol
ɓiɓɓe Israa'iila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii ɓe ɓe kooya yi'e makko.
23 Saabe goondinal, saaraaɓe Muusaa cuudiri ɗum lebbi tati caggal
rimeede muuɗum. Ɓe nji'ii o cukalel lobbel, de ɓe cuusii salaade yamiroore
kaananke ndeen.
24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawnunoo ndeen, salii inndireede taan
Fira'awna ɓii ɓiyum debbo.
25 O suɓake wondude e yimɓe Laamɗo ɓeen e ley torraaji muɓɓen diina
weltoraade wakkatiyel seeɗa ley hakke.
26 Imo hiisorii huyfineede saabe Almasiihu ɓuri woodde diina jawdi
Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.
27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke
oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamɗo mo yi'ataake oon ni.
28 Saabe goondinal, o wadi iidi Faltagol. O yamiri yiiyam wujee e
dammbuɗe cuudi taa maleyka baroowo oon meema ɓiɓɓe Israa'iilankooɓe
artiiɓe rimeede ɓeen.
29 Saabe goondinal, Israa'iilankooɓe peyyitiri Maayo Maaliya ngoon dow
leydi njoorndi. Ammaa Misirankooɓe tefunooɓe feyyitirde noon ɓeen fuu
njoolake.
30 Saabe goondinal, lalgaaje mawɗe deenuɗe Yeriko ɗeen caamiri ko
Israa'iilankooɓe ngadi balɗe jeɗɗi ina piiltoo ɗe ɗuum.
31 Saabe goondinal, Rahabu debbo woykuuru oon† dadiri halkideede e
luttuɓe Laamɗo ɓeen, sabo o jaɓɓake Israa'iilankooɓe horooɓe leydi makko
ɓeen e dow jam.
32 Ɓume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru
Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaaɓe
heddiiɓe.
33 Yimɓe ɓeen fuu, wo goondinal wadi ɓe njaalii kaanankooɓe, ɓe laamorii
fonnditaare, ɓe keɓi ko Laamɗo aadii ɗuum. Kangal wadi de ɓe muɓɓi
kunnduɗe dawaadi ladde,
34 ɓe nyifi giiteeli ul'ultooji, ɓe ndadi e mbelndi kaafaahi. Ɓe tampii de ɓe
keɓi semmbe. Ɓe laatii suusuɓe ley wolde, ɓe ndiiwi konuuji gardi to maɓɓe
ɗiin.
35 Saabe goondinal, rewɓe woɓɓe keɓiri maayɓe muɓɓen ummintinaa. De
yimɓe woɓɓe le, torraama faa maayi saabe goondinal ngaal. Ɓe njaɓaay
heefordinde faa ɓe ndannee, sabo iɓe pooɗanoo iirtagol ɓurngol woodde.
36 Woɓɓe katin njalnoraa, piyaa dorri. Woɓɓe ngeyyaa, ngattaa ley kasu.
37 Woɓɓe maɓɓe paɗɗaa kaaye faa maayi. Woɓɓe tayiraa garjaaje. Woɓɓe
mbardaa kaafaaje. Iɓe njiiloo iɓe ɓornii guri be'i e baali, ɓe talkaaɓe, ɓe
torraaɓe, ɓe waɗaaɓe ko boni.
38 Wo ɓe yiilotooɓe ley laddeeji e ley baamle, ley lohi e ley gayɗe. Yimɓe
ɓeen le, adunaaru ndu haandaano e muɓɓen.
39 Yimɓe ɓeen fuu, Laamɗo jaɓii ɗum'en saabe goondinal muɓɓen. Ɓum fuu
e taweede, ɓe keɓaay ko Laamɗo aadinoo ɗuum.
40 Ɓe keɓaay ɗum sabo Laamɗo anniyake hokkude en ko ɓuri ɗum. O
muuyaay ɓe laatoo hiɓɓuɓe si wanaa ɓe tawdee e meeɗen.

12

No dartaare Joomiraaɗo hollirta njinngu muuɗum

† **11:31** Maanaa woykuuru wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

1 Ndelle enen, sini seedeeɓe dow goondinal fotuɓe nii heewude ina piilii en,
en njoppa doŋle tedduɗe en fuu e hakke jiiɓuɗo en oon fuu no hoyiri. Njaaren
yeeso dow munyal hono no daɗundurteeɗo ni.
2 Ngatten hakkillooji meeɗen dow Iisaa. Kam omtani en laawol goondinal,
kam tabintinta goondinal ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i seyo ina heɗii
mo ɗuum, o munyii maayde dow leggal palaangal ngaal, o yawi semteende
maggal. Joonin, imo jooɗowii gere nyaamo jooɗorgal laamu Laamɗo.
3 Ɗum le, miiloɗon mo, kanko munyanɗo nganyaandi luttuɓe. Miiloɗon mo
faa taa on tampu, taa ɓerɗe mooɗon njoppa hoolaare muɓɓen.
4 Oɗon caloo hakke oɗon kaɓa e muuɗum, ammaa on kaɓaaka faa yiiyam
doggi tafon.
5 Yalla on njeggitii haala cemmbinooha ka Laamɗo haaldi e mooɗon kaan,
onon ɓiɓɓe muuɗum naa? O wi'ii:
«Ɓiyam, nde Joomiraaɗo dartini ma fuu, taa yaw ɗum.
Taa ɓernde maa metta si o felii ma.
6 Sabo Joomiraaɗo dartinan mo horsini,
fiyan mo nanngiri ɓiyum fuu.»*
7 Munyee dartaare ndeen. Inde holla Laamɗo nanngirii on ɓiɓɓe muuɗum.
Ɓiɗɗo moy woni mo bammum dartintaa ɗum?
8 Si on ngalaa ley dartaare nde ɓiɓɓe ɓeen fuu ndartintee ndeen fu, on nganaa
ɓiɓɓe goongalaaɓe, on nganaa ɓiɓɓe halal.
9 Woodi du, ko Baabiraaɓe meeɗen adunaaru ɓeen ndartinannoo en ɗuum,
en teddinii ɓe. Sakko Baaba meeɗen jom yonkiiji oon! Wanaa eɗen kaani
jaɓande ɗum faa ɓura noon de mbuuren naa?
10 Baabiraaɓe meeɗen ina ndartinannoo en no miilorii ina woodi faa ɓooyti
seeɗa tan. Ammaa Laamɗo na dartina en faa kawten e muuɗum ley senaare
muuɗum. Wo ɓeydaari meeɗen dartinirta en.
11 Wakkati dartingol fuu, ndakam walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa
caggal ɗuum, ingol waddana jaɓuɓe dartineede ɓeen fonnditaare e jam.
12 Ndelle tinnee, cemmbinɗinon juuɗe mooɗon tampuɗe ɗeen e koppi mon
ɗi ngalaa semmbe ɗiin.
13 Moyyinanee koyɗe mon laabi dartiiɗi, faa taa koyngal layoowal seelta,
ammaa ngal daɗa.

Sappagol taa neɗɗo waasu moyyere Laamɗo

14 Tinnee, piloɗon wondude e yimɓe fuu dow jam. Piloɗon senaare, sabo
si on ngalaa nde, on nji'ataa Joomiraaɗo.
15 Kilnee taa fay gooto yeccoo gaɗa de hunngoo moyyere Laamɗo ndeen.
Kilnee taa neɗɗo mooɗon laatoo hono ɗaɗol kaaɗungol. Sabo si yaltii fu, na
raaɓira yimɓe heewɓe tooke muuɗum.
16 Kilnee taa fay gooto mooɗon laatoo jaahili naa mo walaa kulol Laamɗo
hono Isuwa ni. Kam sonni mawniraagu muuɗum faa heɓa ko nyaama nde
wootere tan.
17 Oɗon anndi caggal ɗuum, nde o yiɗunoo baabiiko barkina mo ndeen, o
jaɓaaka. O waawaay waylitinde ko o waɗunoo ɗuum fay si o filorii ɗum e
bojji.
18 Onon, on ngaraay to huunde waawnde meemeede hono no yimɓe Is-
raa'iila ngardunoo to waamnde Sinayi. Ɓeen kaa ngarii to yiite nyanngunge
e to cuddi tekkundi e nimre e henndu mawndu.

---

* **12:6** Banndi 3.11-12.

19 Ɓe nanii fuufaango buututal e daande yuurunde dow kammu. Nanuɓe
daande ndeen ɓeen nyaagii taa ɓeydanee fay konngol gootol no poti hulude.
20 Sabo dey, ɓe kunngake waawtude ko Laamɗo yamiri toon ɗuum nde
wi'unoo: «Ko meemi waamnde ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee kaaye.»
21 Goonga du, ko ɓe nji'ata ɗuum ina hulɓinii faa Muusaa e hoore muuɗum
wi'i: «Mi hulii sanne faa miɗo diwna.»
22 Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamɗo
buurɗo oon, ɗum woni Urusaliima gonɗo dow kammu, to maleyka'en uju-
naaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.
23 On ngarii e kawrital ɓiɓɓe arandeeɓe ɓe inɗe muɓɓen mbinndaa dow
kammu ɓeen. On ngarii to Laamɗo carotooɗo yimɓe fuu oon, on ngarii e
yonkiiji fonnditiiɓe laatiiɓe hiɓɓuɓe ɓeen.
24 On ngarii to Iisaa curoowo hakkunde yimɓe e Laamɗo ley amaana keso
oon. On ngarii to yiiyam makko mbiccaaɗam, ngadduɗam kabaaru ɓurɗo
kabaaru yiiyam Haabiila njuppiiɗam ɗaam woodde.
25 Ndelle tinnee taa calanoɗon Kaaldoowo e mooɗon oon. Sabo salinooɓe
cappanɗo ɗum'en dow leydi ga ɓeen ndaɗaay, sakko enen si en calanake
cappanoowo en gonɗo dow kammu oon.
26 Arande, daande makko dimmbii leydi ndiin. Joonin kaa, o fodake ɗum
ɗo, o wi'i: «Mi dimmban ndi katin. De wanaa leydi tan, ammaa kammu e
leydi fuu.»†
27 Ko o wi'i «kilol gonngol katin» ɗuum ina holla ko tagaa fuu dimmbete
ittee, faa ko dimmbataako ɗuum heddoo kam tan.
28 Ndelle wo laamu ngu dimmbataako keɓeten. Saabe ɗuum, njetten
Laamɗo, ndewren mo no weldata mo tawee e leeyinkinaare e kulol.
29 Sabo Laamɗo meeɗen na wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiiɗī

1 Keddoɗon e yiɗundurde, sabo on sakiraaɓe.
2 Taa njeebee jippinde weerɓe, sabo woɓɓe ngaɗii noon mbeerni ma-
leyka'en tawi anndaa yalla wo kam'en.
3 Miccitee uddaaɓe hono wo on uddida e muɓɓen. Miccitee torraaɓe du
hono wo on torrida e muɓɓen.
4 Yimɓe fuu teddina dewgal. Tilay aadi dewgal jogoree laaɓal. Sabo
Laamɗo saroto fijooɓe wonɓe e dewgal e ɓe ngalaa e dewgal fuu.
5 Cenndon ko'e mon e yidde buuɗi. Kennyitoroɗon ko njogiɗon, sabo
Laamɗo wi'ii:
«Abada mi yoppataa ma, abada mi yeebataako ma!»*
6 Saabe majjum, eɗen mbaawi haalude ɗum ɗo dow hoolaare:
«Joomiraaɗo woni balloowo kam,
mi hulataa.
Ɗume neɗɗo waawata waɗude kam?»†
7 Miccitee ardiiɓe on, haalanɓe on konngol Laamɗo ɓeen. Miiloɗon dow no
ɓe njooɗorii e nguurndam maɓɓe faa ɓe ngaɗi nafaa, nyemmbiton goonɗinal
maɓɓe ngaal.
8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keenan ni, worri hannden,
noon du worrata faa abada.

† **12:26** Agay 2.6. * **13:5** Fillitagol Tawreeta 31.6, Yoosuwa 1.5 † **13:6** Jabuura 118.6.

9 Taa njaɓee waajuuji feere ɗi on mboowaa nanude mbosina hakkillooji mon. Ko ɓuri woodde, semmbe ɓerɗe mon ɣuura e moyɣere Laamɗo, wanaa e jamirooje dow nyaamdu. Jamirooje ɗeen nafaay jokkuɓe ɗum'en.
10 Eɗen njogii hirsirde teddinirteende Laamɗo. Almaami'en gollooɓe ley hukum ceniiɗo ɓeen ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.
11 Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawɗo na wadda ɣiiɣam kirsamaaji ley nokkuure ɓurnde fuu senaade faa ɗam laatoo sadaka saabe hakkeeji. Ammaa teewuuji majji ɗiin, wo yaasin hoɗorde toon mbuletee.
12 Ɗum waɗi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yimɓe ɣiiɣam muuɗum.
13 Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoɗen semteende nde yimɓe ndonndi mo ndeen!
14 Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngalluure duumotoonde, ammaa eɗen piloo ngalluure waroore ndeen.
15 Ndelle, ko Iisaa rewrintini en e Laamɗo ɗuum, manen Laamɗo wakkati fuu. Manoore ndeen wo sadaka jettooje, wo toni ɗi cemtirtaa innude innde muuɗum.
16 Ammaa taa njeebee waɗude ko woodi. Peccon ko njogiɗon. Sabo sadakaaji ɗiin ina mbela Laamɗo.
17 Ɗowtanoɗon ardiiɓe on, njaɓanon ɗum'en, sabo iɓe kaybi yonkiiji mon. Ɓe kaaltanowan Laamɗo golle maɓɓe fuu. Accee ɓe ngollira golleeji ɗiin e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si ɓe ngaɗirii ɗum mettorgal fu, nafataa on.
18 Miɗen ŋaaroo on du'aare. Miɗen tannyori ɓerɗe amin pelaay min. Si goonga, muuyɗe amin woni yaarude no woodiri e huunde fuu.
19 Miɗo ŋaaroo on sanne ndu'anoɗon kam, yalla Laamɗo ina hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynundural

20 Laamɗo jom jam, kam iirtini Joomiraaɗo meeɗen Iisaa, duroowo baali mawɗo oon, iirtinii mo saabe ɣiiɣam makko tabintinoojam amaana duumiiɗo oon.
21 Laamɗo baawɗo ɗum oon, hokku on ko woodi fuu, faa ngaɗon muuyɗe muuɗum. O waɗa e meeɗen ko welata mo saabe Iisaa Almasiihu. Teddeengal woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

22 Sakiraaɓe, miɗo nyaagoo on kettindoree waajuuji ɗiin munyal, sabo ko mbinndanmi on ɗo ɗuum juutaa sanne.
23 Miɗo anndina on sakiike meeɗen Timote yoppaama. Si o yaawii yottaade ga, mi wardan e makko to moodon, min nji'a on.
24 Njowtee ardiiɓe on e seniiɓe ɓeen fuu. Sakiraaɓe ɣuuruɓe Itali ɓeen du ina njowta on.
25 Hinney Laamɗo wondu e moodon, on fuu.

Ɓataaki Yaakuuba

Jowtaango

1 Ɓataaki ki to am ɣuuri, miin Yaakuuba maccuɗo Laamɗo, maccuɗo Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu. Miɗo jowta on, onon laatiiɓe lenyi sappo e ɗiɗi cankitiiɗi ley adunaaru.

Haala goondinal e hakkilantaaku

2 Sakiraaɓe am, nde tiiɗallaaji ɗi kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree ɗum fuu seyo manngo.
3 Sabo oɗon anndi si goondinal mooɗon ndaartindaama fu, ɗum riman munyal.
4 Ammaa, sanaa munyal mon yottoo faa laatoɗon hiɓɓuɓe, selluɓe e goondinal ɓe huunde fuu nyakaay.
5 Ndelle, si gooto mooɗon hakkillo muuɗum nyakii fu, ŋaaro Laamɗo, heɓan. Sabo Laamɗo wo kokkoowo yimɓe fuu faa wooɗa, tawa feldaay joomum ko ŋaarii ɗuum.
6 Ammaa sey joomum ŋaaroroo goondinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiiɗo ina nanndi e bempeyye ɗe henndu hooyata, ina soggi yaade.
7 Taa neɗɗo ga'uɗo hono nii miiloo heɓan fay huunde to Joomiraaɗo.
8 Wo o neɗɗo jom ɓerɗe ɗiɗi. O anndaa ko o jokkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

9 Sakiike goondinɗo si tawii wo talkaajo fu, mantoroo ko Laamɗo toowni ɗum.
10 Jom jawdi du, mantoroo ko Laamɗo leeyini ɗum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.
11 Si naange fuɗii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, ŋari mayri fuu ɣuwa. Hono noon du jom jawdi oon ɗaylirta, golleeji ɗi jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

12 Barke woodanii neɗɗo fuu munyuɗo ley tiiɗallaaji ndaartindotoodi ɗum. Sabo nde o ndaardaa o jarraaɗo ndeen, o teddinirte kufune mo Laamɗo aadii hokkude yiɗuɓe ɗum, ɗum woni nguurndam nduumiiɗam.
13 Si neɗɗo jarribaama, taa wi'a: «Laamɗo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamɗo, woodi kam du, jarribataako fay gooto.
14 De ko woni dey, neɗɗo ina jarribee si muuyɗe muuɗum bonɗe pooɗii ɗum, eytii ɗum.
15 Caggal ɗuum, si muuyɗe bonɗe aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.
16 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa accee mbosineɗon.
17 Moyyere lobbere e dokkal kiɓɓungal fuu, to dow kammu ɣuurata, to Baabiiwo taguɗo annooraaji kammu, mo waylitataako. O nanndaa e ɗowkiiji baylitotoodi.
18 Saabe muuyɗe makko o waɗiri en ɓiɓɓe makko, o rimtiniri en konngol makko goongawol faa laatoɗen artiiɓe e ko o tagi.

Haala nanude konngol Laamɗo de jokka

19 Sakiraaɓe am horsuɓe, paamon: neɗɗo fuu yaawa hettindaade, de taa yaawa haalude, taa yaawa tikkude.

20 Sabo tikkere ɓii-Aadama gollataa ko fonnditii yeeso Laamɗo.
21 Ndelle, njoppee huunde fuu ko tuuni e ko boni, njaɓɓoroɗon konngol
ngol Laamɗo aawi e ɓerɗe mooɗon ngool e leeyinkinaare. Ingol waawi hisinde
yonkiiji mooɗon.
22 Wooɗi, taa kaaɗee e hettindanaade konngol ngool tan, ammaa ngaɗon
ko ngol wi'i. Si wanaa noon, on kiilii ko'e mooɗon.
23 Sabo kettintooɗo konngol de jokkaay ko ngol wi'i, ina wa'i hono
yeewoowo hoore muuɗum e daandorgal de yi'a no yeeso mum worri.
24 Imo yeewa hoore makko, de si o dillii fu, wakkati gooto o yeggitan no o
wa'i.
25 Ammaa neɗɗo fuu taykotooɗo yamiroore hiɓɓunde rimɗinoore ndeen,
si heddake e mayre fu, laatoto hono golliroowo konngol ngool, wanaa hono
nanoowo tan de yeggita. Wo oon neɗɗo barkintee e golle muuɗum.
26 Neɗɗo fuu jogoriiɗo hoore muuɗum wo diinanke lobbo, si tawii dawran-
taa ɗemngal muuɗum fu, hiilii hoore mum. Neɗɗo oon le, walaa fuu ko
nafata e diina muuɗum.
27 Diina laaɓuka ceniika yeeso Laamɗo Baaba meeɗen kam woni: wallude
rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi e atiime'en ley ɓillaare muɓɓen,
e haybude hoore muuɗum e tuundi adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo fuu potiri e meeɗen

1 Sakiraaɓe am, onon goondinɓe Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu Jom
teddeengal, taa ɓurdinee ɓiɓɓe-Aadama.
2 Si jom jawdi gattuɗo hootonnde kaŋŋe e kaddule lobbe naatii kawrital
mon, de talkaajo ɓorniiɗo kaddule tuunɗe kam du naatii, noy ngaɗoton?
3 Si on teddinii ɓorniiɗo kaddule lobbe oon, on mbi'ii ɗum «Jooɗa, inan
joonnde lobbere», de mbi'uɗon talkaajo oon «Dara toon» naa «Jooɗa e leydi
ɗakkol koyɗe am»,
4 si on ngaɗirii noon fu, wanaa on cenndii hakkunde mooɗon naa? On
laatake sarotooɓe ɓe miilooji bondi.
5 Sakiraaɓe am horsuɓe, kettindee! Talkaaɓe adunaaru ndu ɓeen, wanaa
Laamɗo suɓake ɓe faa ɓe laatoo danyuɓe goondinal, ɓe naata e laamu Laamɗo
mo Laamɗo aadii hokkude yiɗuɓe ɗum naa?
6 De onon kaa, on kuyfinii talkaaɓe ɓeen. Wanaa joomiraaɓe jawdi ɓeen
torrata on naa? Wanaa kam'en njaarata on yeeso sariya naa?
7 Wanaa kam'en mbonkotoo Iisaa mo njogiɗon innde muuɗum lobbere
oon naa?
8 Goonga, on ngaɗii ko wooɗi si tawii on njokkii yamiroore laamu Laamɗo
mawnde no Binndi mbiiri nde mbi'unoo: «Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa
hoore maa ni.»*
9 Ammaa si on ɓurdinii ɓiɓɓe-Aadama, on ngaɗii hakke. Yamiroore ndeen
du na fela on ko mboofuɗon.
10 Goonga ni, si neɗɗo jokkii jamirooje fuu, de woofi gootel majje tan, luttii
jamirooje ɗeen fuu.
11 Sabo Laamɗo biiɗo «Taa jeenu», kam wi'i katin «Taa waɗu war-hoore.» Si
a waɗaay jeenu, de a waɗii war-hoore, a laatake boofuɗo jamirooje ɗeen.
12 Ndelle, kaaldon, ngolliron hono no yimɓe sardeteeɓe yamiroore
rimɗinoore kaani waɗude ni.

* **2:8** Lewinkooɓe 19.18.

13 Sabo si goonga, nde Laamɗo sarotoo fu, yurmataako neɗɗo mo hollaay
woƀƀe yurmeende. De jom yurmeende kaa, walaa fuu ko huldata sariya.
14 Sakiraaƀe am, si goɗɗo wi'ii ina jogii goondinal de golle makko hollaay o
goondinii fu, ɗume ɗum nafata? Goondinal ngaal waawaa hisinde mo.
15 Si tawii aɗa jogii sakiike gorko naa debbo de wo koldo naa wo jolbuɗo,
16 si gooto moodon wi'ii ɗum: «Yahu e jam! Laamɗo holtine, nyaamne faa
kaaraa,» tawee o hokkaay ɗum ko haajaa ɗuum, ɗume ɗum nafata?
17 Goondinal e hoore muuɗum du wo noon worri: si ngal walaa golleeji
kollooji ngal fu, ngal waatii.
18 De si goɗɗo wi'ii ma: «Aan, wo a jom goondinal, miin, mi jom golle»,
ndeen, mi jaaboto joomum, mi wi'a: «Hollam goondinal maa tawee waldaa
e golleeji lobbi si aɗa waawi. Miin du mi hollirte golle am wo mi goondindo.»
19 Aɗa goondini Laamɗo wo gooto naa? Gasii! De fay ginnaaji ina
ngoondini ɗum de na ndiwna kulol!
20 Aan pamɗuɗo hakkillo! Aɗa haajaa holleede no goondinal ngal waldaa
e golle fuu nafataa faa'e.
21 A miccitaaki no maami en Ibrahiima ndaardiraa wo ponnditiiɗo saabe
golle muuɗum, nde yowunoo ƀiyum Isiyaaka e hirsirde ndeen naa?
22 A yi'ii goondinal Ibrahiima e golle muuɗum fuu ina hawri. Woodi du,
golle makko hiƀƀini goondinal makko.
23 Hono noon Binndi ɗiin tabitiri nde mbi'unoo: «Ibrahiima goondinii
Laamɗo, de Laamɗo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiiɗo»,† faa o
noddiraa giɗo Laamɗo.
24 Ndelle on nji'ii, wo e golle neɗɗo ndaardetee wo ponnditiiɗo, wanaa e
goondinal muuɗum tan.
25 Hono noon Rahabu, debbo woykuuru oon‡ du. O ndaardaa wo o
ponnditiiɗo saabe golleeji ɗi o gollunoo, nde o jakkitinoo nulaaƀe ƀeen, de
o walli ɗum'en njaltiri laawol gonngol de ndaɗi.
26 Goonga ni, hono no ƀanndu ndu walaa yonki maayiri noon, goondinal
ngal walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande ɗemngal muuɗum

1 Sakiraaƀe am, taa heewƀe e moodon piloo laataade jannginooƀe. Sabo
oɗon anndi minen jannginooƀe, sariya boofi amin ƀuran sariya heddiiƀe fuu
naawude.
2 En fuu eɗen mboofa e laabi keewɗi. Si tawii ina woodi mo woofataa
e ley haala muuɗum, oon laatii neɗɗo kiƀƀuɗo, baawɗo dawrande ƀanndu
muuɗum fuu.
3 Si en ngaɗii labaale e kunnduɗe pucci faa ɗi ɗowtanoo en fu, en
ndawranan ƀalli majji fuu.
4 Ndaaree kabaaru laanaaji maayo du. Fay si iɗi mawni sanne, woodi keni
nyanngudi ina kooya ɗi fu, wo ooncirgel pamarel tan oonyata ɗi, dorbotoodo
oon ina waawi yaarude ɗi ɗo muuyi fuu.
5 Noon ɗemngal du worri. Wo tergal pamaral e ƀanndu neɗɗo, de ingal
mantoroo kulle mawɗe. Ndaaree! Doccel yiite, no foti famɗude ni, ina
waawi wulude ladde mawnde fuu.

† **2:23** Fuɗɗoode 15.6. ‡ **2:25** Maanaa woykuuru wo pijoowo joƀeteeɗo ceede.

6 Ɗemngal du wo yiite. Ingal tummbii hakkunde ɓanndu, ingal heewi
bonanda, ingal tuunina ɓanndu fuu. Ingal huɓɓiree yiite jahannama, ingal
wula nguurndam meeɗen fuu.
7 Ɓiɓɓe-Aadama ina mbaawi dawrande sii daabaaji fuu. Ɓe ndawranii
kulle ladde e pooli, faa e kulle ladooje e ko woni ley ndiyam fuu.
8 Ammaa ɗemngal, fay gooto waawaa dawrande ɗum. Ɗemngal dawran-
taako, wo ngal baasi bondo. Ingal heewi tooke barooje.
9 Kangal njettirten Joomiraaɗo Baaba meeɗen, kangal du kuɗirten yimɓe
tagaaɓe dow alhaali Laamɗo.
10 Hunnduko wooto yaltinta jettooje e kuddi fuu. Sakiraaɓe am, ɗum
haanaa worrude noon.
11 Yalla ildude wootere ina waawi wurtinde ndiyam mbelɗam e kaaɗuɗam
fuu naa?
12 Sakiraaɓe: yalla yibbi ina waawi rimude ɓiɓɓe jaytun naa? Yalla cabiihi
ina waawi rimude yibbi naa? Waawaa. Noon du ildude haaɗunde waawaa
yaltinde ndiyam mbelɗam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamɗo

13 Si jom hakkillo e paamal ina woni hakkunde moodon fu, hollira ɗum
joonnde saahiinde e golleeji gaɗiraaɗi heese e hakkilantaaku.
14 Kaa si tawii kiram kaaɗɗam naa yidde hoorem tan woni e ɓerɗe moodon,
taa mantoroɗon on jom'en hakkillo. Ɗum woni yeddude goonga.
15 Hakkillo ngo yuuraay to Laamɗo. Wo ley adunaaru ɗo e muuyɗe yonki e
to Seyɗaani ngo yuuri.
16 Sabo ɗo kiram mbonɗam e yidde hoorem tan ngoni fu, ɗoon jiiɓaare e
siyiiji bonanda fuu tawetee.
17 Ammaa hakkillo yuurungo to Laamɗo, arande fuu, wo ngo laaɓungo.
Woodi du, ingo wadda jam. Ingo heewi heese, ingo heewi newaare, ingo
heewi yurmeende, ingo rima ko woodi. Ngo ɓurdintaa yimɓe. Naafikaaku
walaa e maggo.
18 Waɗooɓe jam ina aawa jam, de wo fonnditaare laatantoo ɓe tayri.

4

No yiɗugol adunaaru laatorii wanyugol Laamɗo

1 Toy bolwole e kalalaaji gondi ley moodon ɗiin yuuri? Wanaa e muuyɗe
moodon bonɗe kaɓooje e ley ɓerɗe moodon ɗi yuuri naa?
2 Si on muuyii huunde de on keɓaay, ɗum saabii oɗon ngaɗa war-hoore.
Oɗon kaasidoo de on keɓataa muuyɗe moodon, ɗum saabii oɗon ndukida
oɗon kaɓa. On keɓaay, sabo on nyaagaaki Laamɗo.
3 Oɗon ŋaaroo de mbaason heɓude, sabo anniyaaji moodon wo bondi. Oɗon
piloo heɓude muuyɗe yonki moodon tan.
4 Onon jeenooɓe! Yalla on anndaa yiɗude adunaaru wo wanyude Laamɗo
naa? Ndelle, anniyiiɗo laataade giɗo adunaaru fuu, waɗii hoore muuɗum
ganyo Laamɗo.
5 Taa miilee Binndi ɗiin wo ɓolum kaalata nde mbi'unoo: «Laamɗo ina
hirana ruuhu mo waɗi e meeɗen oon sanne.»
6 Ammaa, Laamɗo ina ɓeydana en moyyere ɓurnde mawnude katin. Ɗuum
waɗi de Binndi ɗiin ina mbi'a:
«Laamɗo na salanoo mawninkiniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe moyyere.»*

* **4:6** Banndi 3.34.

7 Ndelle, njaɓanee Laamɗo. Calanoɗon Ibiliisa, ndeen dillan to mooɗon
law.
8 Ɓattee Laamɗo, ndeen kam du ɓadoto on. Onon luttuɓe, laaɓinee juuɗe
mon. Onon waɗuɓe ɓerɗe ɗiɗi, laaɓinee ɓerɗe mon!
9 Mettinee ɓerɗe mon, cunee, mboyee. Ngaɗon jaleeɗe mooɗon bojji,
weltaare mooɗon du laatoo cunu.
10 Leeyinkinee yeeso Joomiraaɗo, ndeen toownan on.
11 Sakiraaɓe, taa fay gooto mooɗon mbuyka banndum. Neɗɗo fuu
mbuykuɗo banndum naa sarii ɗum, mbuykii jamirooje Laamɗo ɗeen, sarake
jamirooje ɗeen. Si a sarake jamirooje du, a ɗowtantaako ɗe, a waɗii hoore
maa carotooɗo.
12 Gooto tan woni kokkoowo jamirooje, gooto woni Carotooɗo: kam tan
waawi hisinde e halkude. Aan, wo a moy faa caroɗaa gondo maa?

No neɗɗo haaniri wakkilde Laamɗo

13 Joonin kettindee, onon wi'ooɓe: «Hannden naa jaango, min njahan
ngalluure maaniire e maaniire, min ngaɗa toon hitaande miɗen luumoo,
min keɓa tino.»
14 Si goonga, on anndaa ko laatotoo jaango. Ɗume woni nguurndam
mooɗon? Wo ɗum cuurki ɓanguki wakkatiyel gootel tan de majji.
15 Inan ko kaannoɗon wi'ude: «Si Joomiraaɗo muuyii, min mbuuran, min
ngolla huunde maani e huunde maani.»
16 De joonin, oɗon mawninkinoo, oɗon mantoo. Mantoraade hono nii fuu
ina boni.
17 Ndelle, si neɗɗo faamii ko wooɗi ko haani waɗeede, de waɗaay ɗum fu,
waɗii hakke.

5

Haala joomiraaɓe jawdi bonɓe golle

1 Joonin kettindee onon joomiraaɓe jawdi, mboyee, ngaɗon wullaango
saabe mettallaaji kewtotooɗi on.
2 Jawdi mooɗon nyolii, kaddule mooɗon mooyii.
3 Kaŋŋe mooɗon e cardi mooɗon fuunii. Puundi ndiin laatantoo on
seedaaku bonanda mooɗon, nyaama terɗe mooɗon hono no yiite ni. On
ndesanii ko'e mooɗon jawdi ley balɗe cakitotooɗe.
4 On calake yoɓude gollooɓe gese mooɗon njobdi muɓɓen. Inan, kettindee
bullaali maɓɓe! Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon nanii bullaali tayooɓe gese
mon ɓeen.
5 On mbuurdii e muuyooji mooɗon, on mbeltake ley adunaaru ndu. On
paynii ɓalli mooɗon hono kulle, faa nyannde kirsetee.
6 On carake fonnditiiɓe de mbarɗon ɗum'en. Fay si kamɓe kaa, ɓe nganaa
yeddooɓe on.

No munyal nafirta

7 Wooɗi, sakiraaɓe, munyee faa Joomiraaɗo wara. Miilee dow demoowo,
no heɗortoo faa leydi hokka ɗum tayri korsundi. Imo munya faa o heɓa
yuwoonde arandeere e sakitotoonde.
8 Onon du munyee. Cemmbinɗinee ɓerɗe mon, sabo gartol Joomiraaɗo
ɓadake.
9 Sakiraaɓe, taa pelunduree, faa ndaɗon sariya. Miccitee, Carotooɗo oon
ina ɓadii sanne, imo darii e dammbugal!
10 Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe haaldunooɓe e innde Joomiraaɗo ɓeen.
Munyal maɓɓe ley torra ina laatanii on alhaali, faa onon du munyiron noon.

11 Eɗen mbi'a barke woodanii tinniiɓe ɓeen. On nanii haala tinnaare
Ayuuba, woodi du on nji'ii e ley ɗum fuu no Joomiraaɗo fodoranii mo cakitte
lobbe, sabo Joomiraaɗo wo keewɗo yurmeende, jom hinney.
12 Ammaa aranel fuu, sakiraaɓe am, taa kunee: wanaa hunoraade
kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. Ammaa wi'ude
«Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya, taa caamon ley sariya Laamɗo.

Haala ŋaaraade Laamɗo dow goondinal

13 Yalla won torriiɗo e mooɗon naa? O waɗa du'aare. Yalla won ceyiiɗo e
mooɗon naa? O yettira Laamɗo jimi.
14 Yalla won nyawɗo e mooɗon naa? O nodda mawɓe kawrital goondinɓe,
de ɓe ndu'anoo mo, ɓe ngatta nebbam dow hoore makko e innde Joomiraaɗo.
15 Du'aare du'oraande e goondinal dannan nyawɗo oon, Joomiraaɗo um-
minan ɗum. Si joomum waɗiino hakke du, yaafete.
16 Ndelle, kaalton hakkeeji mooɗon hakkunde mooɗon, ngaɗunduron
du'aare, yalla oɗon cellinee. Du'aare neɗɗo ponnditiiɗo ina jogii baawɗe
waɗude kulle mawɗe.
17 Annabi Iliyaasa wo neɗɗo hono meeɗen. O waɗirii du'aare e tinnaare taa
kammu toɓa. De yuwoonde toɓaay e leydi faa waɗi duuɓi tati e lebbi jeegom.
18 Caggal ɗuum, o waɗi du'aare katin yuwoonde toɓa. De Laamɗo jippini
yuwoonde, leydi du fudini ko tayetee.
19 Sakiraaɓe am, si gooto mooɗon wosake laawol goonga, de goɗɗo wartirii
ɗum fu,
20 paamon gartirɗo mo e laawol oon hisinan yonki makko e maayde,
mooytan hakkeeji makko keewɗi.

* **5:12** Hunoraade kammu woni hunoraade Laamɗo.

Ɓataaki **Piyeer arandeehi**

1 Miin Piyeer nulaaɗo Iisaa Almasiihu winndi ɓataaki ki ɗo yaade to
mooɗon, onon ɓe Laamɗo suɓii, laatiiɓe jananɓe e ley adunaaru ndu, sanki-
tiiɓe e leyɗe Ponta e Galaatiya e Kapadokiya e Aasiya e Bitiniya.
2 Laamɗo Baaba meeɗen suɓake on, anniyake laatoɗon yimɓe muuɗum
toon. Ruuhu muuɗum ina golla e mooɗon faa laatoɗon seniiɓe, faa
ɗowtanoɗon Iisaa Almasiihu, laamnireɗon yiiyam muuɗum mbiccaaɗam e
mooɗon.
Laamɗo ɓeydan on moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam nduumiiɗam

3 Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraaɗo meeɗen Iisaa Almasiihu.
Dow yurmeende makko mawnde o hokki en rimteede kesum saabe um-
mitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe, faa keɓen jikke celluɗo.
4 Saabe jikke oon eɗen kedii ndongu ngu Laamɗo resani en dow kammu.
Ndongu nguun mbonataa, tuunataa, ɓuytataako.
5 Baawɗe Laamɗo na reeniri on saabe goondinal mooɗon faa hisina on. O
segilake ɓanginde kisindam ɗaam e wakkati cakitte adunaaru ndu.
6 Ley majjum oɗon keewi seyo, fay si tilsi ɓerɗe mon metta joonin ley
wakkati seeɗa saabe torraaji feere feere.
7 Torraaji ɗiin kollata goondinal mooɗon na selli. Hono no kaŋŋe taaynir-
tee e yiite faa ndaaree yalla wo dimo, onon du hono noon ndaartinorteɗon.
Goondinal mooɗon du ina ɓuri kaŋŋe sabo kaŋŋe heddataako. Caggal
oɗon munyi torra, on njettete, on keɓan darja e teddeengal nyannde Iisaa
Almasiihu ɓangi.
8 On nji'aay ɗum de oɗon njiɗi ɗum. On nji'ataa mo joonin, ammaa oɗon
ngoondini mo. Ɗum hebbini on seyo manngo faltiingo haaleede.
9 Oɗon ceyorii noon sabo on keɓan ko kedidon ley goondinal, ɗum woni
kisindam yonkiiji mooɗon.
10 Annabaaɓe pilake faamude kabaaru kisindam ɗam, ɓe yamtindii dow
majjam faa wooɗi. Ɓe cappake moyyere nde Laamɗo fodii hokkude on
ndeen.
11 Ruuhu Almasiihu gonɗo e maɓɓe oon anndinii ɓe torraaji kewtotooɗi
Almasiihu e teddeengal jokkitoowal ngaal gilla wakkati majjum waraay.
Annabaaɓe ɓeen pilake faamude moy warata e ndey ɗum waɗata.
12 Ammaa Ruuhu oon hollii ɓe ko ɓe mbaajotoo ɗuum wanaa ko'e maɓɓe
ɓe mbaajantonoo, wo onon ɓe mbaajantoo. Joonin du, waajotooɓe Kabaaru
Lobbo njottinii on kabaaru oon dow baawɗe Ruuhu Ceniiɗo yuuruɗo dow
kammu. Fay maleyka'en ina njiɗi faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

13 Saabe majjum, pindinon hakkillooji mon faa cegilanoɗon golle, nan-
gitoɗon! Njowon jikke mooɗon fuu dow moyyere nde Laamɗo hokkoyta on
nyannde Iisaa Almasiihu ɓangowi ndeen.
14 Laatoɗon ɓiɓɓe ɗowtaniiɓe Laamɗo, taa njeccee e muuyɗe yonki ɗe
ngonnoɗon e muuɗum arande ɗeen. Ndeen, on anndaano goonga.
15 Joonin kaa, laatee seniiɓe e huunde fuu ko ngaɗoton, hono no Laamɗo
nodduɗo on oon senorii ni.
16 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:

«Laatee seniiɓe, sabo miin du wo mi ceniiɗo.»*
17 Oɗon noddira Laamɗo Baaba mooɗon. Kanko woni carortooɗo mono
fuu e golle muuɗum, o ɓurdintaa yimɓe. Ndelle kulee mo ley ko ngaɗoton
fuu, faa ɗo mbeerka mooɗon haaɗi e adunaaru.
18 Oɗon anndi on kaɓɓitaama e nguurndam mon ɓolam ɗam tawruɗon
baabiraaɓe mooɗon. Coottitaari ndimɗindi on ndiin wanaa huunde tim-
moore hono cardi naa kaŋŋe.
19 Almasiihu wo laatiiɗo jawgel kiɓɓungel, ngel walaa malal. Oon soottitiri
on yiiyam muuɗum tedduɗam.
20 Laamɗo suɓake Almasiihu gilla joyyinaay adunaaru, ammaa e cakitte
jamaanuuji ɗiin Laamɗo ɓanginii mo saabe mooɗon.
21 Wo saabe makko ngoonɗinirɗon Laamɗo. Laamɗo ummintinii mo e
maayde de hokki mo teddeengal. Ndelle goonɗinal mon e jikke mon fuu ina
njowii e Laamɗo.
22 Ɗowtaare mooɗon goonga laamnii ɓerɗe mooɗon heɓa njiɗon sakiraaɓe
mon goonɗinɓe, tawee naafikaaku fuu walaa. Ndelle njiɗunduree njinngu
manngu dow ɓerɗe laaɓuɗe.
23 Laamɗo waɗi aawdi e mooɗon de ndimtaɗon kesum. Aawdi ndiin
wanaa timmoori, ndi timmataa abada. Kayri woni konngol Laamɗo buurn-
gol, duumiingol ngool.
24 Sabo,
«Ɓii-Aadama wo huɗo,
dawla muuɗum du wo pinndi.
Huɗo yooran, pinndi du solan,
25 ammaa konngol Joomiraaɗo ngool
duumoto faa abada.»†
Konngol ngool woni Kabaaru Lobbo mo mbaajaɗon oon.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamba e naafikaaku e haasidaaku*
e nyoore fuu.
2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam enɗi inniraaɓe muɓɓen ni, hono noon
onon du haani muuyiron konngol Laamɗo laaɓungol ngool, faa mawnon ley
kisindam mon saabe maggol.
3 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii: «on meeɗii hinney Joomiraaɗo.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimɓe seniiɓe

4 Ngaree to Joomiraaɗo. Kanko woni hayre wuurnde nde yimɓe calii.
Ammaa Laamɗo suɓake hayre nde, ina horsini nde.
5 Onon du oɗon nga'i hono no kaaye buurɗe nyiɓirteeɗe suudu seniindu ni.
Wo on almaami'en seniiɓe, waddanooɓe Laamɗo sadakaaji teddinooji ɗum.
Laamɗo na jaɓira ɗi saabe Iisaa Almasiihu.
6 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Mi yowan hayre joyyinirde ley Siyona,
hayre suɓaande, horsunde.
Katin du goonɗinɗo nde fuu
semtintaake abada.»‡
7 Onon goonɗinɓe, hayre ndeen ina horsi e mooɗon. Ammaa ɓe ngoonɗinaay
ɓeen, Binndi ɗiin mbi'ii ɓe:

* **1:16** Lewinkooɓe 11.44-45, 19.2. † **1:25** Esaaya 40.6-8. * **2:1** Maanaa haasidaaku ɗo wo nganyaandi yuurundi e yiɗande hoorem tan. Joomum yiɗaa goɗɗo heɓa. † **2:3** Jabuura 34.9. ‡ **2:6** Esaaya 28.16.

«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.§
8 Hayre ndeen na ferga yimɓe,
na saabanoo ɗum'en boɓɓaade.»*
Iɓe pergoo e mayre sabo ɓe calake rewude konngol ngool. Wo noon ɓe podoranaa.
9 De onon kaa, wo on lenyol cuɓaangol, wo on almaami'en gollanooɓe Kaananke oon, wo on lenyol ceniingol, wo on yimɓe ɓe Laamɗo suɓanii hoore muuɗum. O suɓake on faa kaalon kabaaru moyyuki makko, kanko nodduɗo on yuuwde e nimre warude e annoora makko kaayniiɗo oon!
10 Arande on nganaano yimɓe Laamɗo, de joonin wo on yimɓe muuɗum. On keɓaayno yurmeende makko, joonin kaa on keɓii.

Haala ɗowtanaade hooreeɓe

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, wo on hoɓɓe, yimɓe jananɓe ley adunaaru ndu. Saabe majjum, miɗo waajoo on, mboɗɗoɗon muuyɗe yonki, sabo wakkati fuu iɗe piloo halkude yonkiiji mooɗon.
12 Ngaɗee needi hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen. Si on ngaɗii noon fu, fay si ɓe peldi on ko boni, ɓe nji'an golleeji mooɗon lobbi, de ɓe teddina Laamɗo nyannde ɓangani ɓe.
13 Njaɓanee kaanankooɓe ɓeen fuu saabe Joomiraaɗo, gilla e kaananke ɓurɗo toowde,
14 faa e hooreeɓe nelaaɓe muuɗum. Sabo kaananke nelii ɓe faa jukkoo waɗooɓe ko boni, de yetta waɗooɓe ko woodi.
15 Sabo ko woni muuyɗe Laamɗo dey, muɓɓiron kunnduɗe fuuyɓe majjuɓe e golleeji mooɗon lobbi.
16 On ndimɗinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku mooɗon saabanoo on gollude ko boni. Ngorron no maccuɓe Laamɗo ni.
17 Teddinee yimɓe fuu, njiɗee sakiraaɓe goondinɓe ɓeen, kulee Laamɗo, teddinee kaananke mawɗo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

18 Maccuɓe, ɗowtanee joomiraaɓe mooɗon, teddinon ɗum'en, wanaa joomiraaɓe mooɗon lobbuɓe newiiɓe ɓeen tan, ammaa fay oonyiiɓe ɓeen du.
19 Sabo neɗɗo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamɗo fu, waɗii ko woodi.
20 Si tawii a toonyiiɗo de munyuɗaa piiɗe fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko woodi de munyuɗon torraaji saabe ɗuum fu, Laamɗo ina yiɗi ɗum.
21 Ɗum Laamɗo noddiri on, sabo Almasiihu torriraama saabe mooɗon. O hollii on laawol faa njokkon koyɗe makko.
22 Abada o luttaay, abada hunnduko makko du wurtinaay fewre.
23 Nde ɓe njennunoo mo ndeen, o yennitaaki ɓe. Nde ɓe torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki ɓe e haala. O heɗorake ɓe Laamɗo carortooɗo laaɓal oon.
24 Almasiihu e hoore muuɗum ronndorake hakkeeji meeɗen e ɓanndu muuɗum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeeji, mbuuranen fonnditaare. On ndannaama saabe barme makko.
25 Arande, wo on baali majjuɗi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kayboowo yonkiiji mooɗon.

---

§ **2:7** Jabuura 118.22. * **2:8** Esaaya 8.14.

3

Haala mboodirka hakkunde goriiyo e deekiiyo

1 Hono noon onon rewɓe du, ɗowtanee goriraaɓe moodon. Ndeen si woɓɓe
maɓɓe nganaa jokkuɓe konngol Laamɗo fu, golle mon ina waawi waylitinde
ɓe, tawee fay haala waɗaay.
2 Ɓe nji'an no ngorruɗon e laaɓal e yaage.
3 Taa nyaayo moodon laatoo nyaayo yi'eteengo: moorli, soɗaade e
ɓornaade kaddule ŋarɗuɗe.
4 Tinnee e soɗagol cuuɗiingol faa ɓerɗe mon coɗoroo jam e heese, ɗum
woni soɗagol ngol timmataa. Ngool woni soɗagol korsungol to Laamɗo.
5 Arande, wo noon rewɓe seniiɓe nyaayirannoo, yowuɓe jikke muɓɓen e
Laamɗo ɓeen. Ɓe njaɓanii goriraaɓe maɓɓe,
6 hono no Saaratu ɗowtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira ɗum
joomum ni. Si on ngollii ko woodi de on accaay fay huunde hulɓina on fu,
on laatake ɓiɓɓe makko, kanko Saaratu.
7 Onon worɓe du, ko ngondoton e deekiraaɓe mon fu, paamon debbo fotaa
e gorko semmbe. Teddinee ɓe sabo onon e maɓɓe fuu on kawtu moyyere,
ɗum woni nguurndam ngoongalajam. Ngaɗiron noon, taa fay huunde haɗa
du'aawuuji mon njaabeede.

Haala torreede saabe laawol lobbol

8 Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkillo wooto, moyyunduron, njiɗunduron
njinngu sakiraagu, njurmunduree, leeyinkinoɗon.
9 Taa njomnitoɗon ko boni, taa njennitee jennuɗo on. Ammaa mbarkinon
joomum, sabo wo ɗuum Laamɗo noddiri on, faa hokka on barke.
10 Sabo Binndi ɗiin mbi'ii:
«Jiɗuɗo heddoraade nguurndam lobbam
e nyalaaɗe belɗe fuu,
nanngita ɗemngal muuɗum e ko boni,
nannga hunnduko muuɗum e pene,
11 woɗɗoo ko boni, waɗa ko moyyi,
filoo jam de tinnoo e majjam.
12 Sabo Joomiraaɗo ina ndaara fonnditiiɓe,
ina hettindoo du'aawuuji muɓɓen,
de na salanoo waɗooɓe ko boni ɓeen.»*
13 Ɗum le, moy waɗata on ko boni si on tinnake e ko woodi?
14 Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani
on. Taa kulee yimɓe ɓeen, taa hakkillooji moodon mbemmboo.
15 Teddinee Almasiihu e ɓerɗe moodon: wo o ceniiɗo, wo o Joomiraaɗo
meeɗen. Wakkati fuu, tawa oɗon cegilanii jaabaade neɗɗo fuu yamuɗo on
sabaabu jikke mo ngonɗon e muuɗum oon.
16 Njaaboroɗon ɓe heese e yaage, tawee walaa fuu ko ɓerɗe moodon
peldata on. Ndeen yimɓe buykooɓe golleeji moodon lobbi saabe Almasiihu
ɓeen cemtan dow majjum.
17 Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo ɗum muuyɗe Laamɗo, ɓuri
torreede e ley golleeji bondi.
18 Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muuɗum maayii saabe hakkeeji yimɓe
jamaanuuji fuu nde wootere faa abada. Ponnditiiɗo oon maayanii ɓe
ponnditaaki ɓeen, faa o yaara en to Laamɗo. Fodde ɓanndu, wo o baraaɗo,
de o ummitiiɗo e Ruuhu.

---

* **3:12** Jabuura 34.13-17.

19 Wo e baawɗe Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkiiji uddaadi ley
kasu.
20 Yonkiiji ɗiin luttii Laamɗo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamɗo munyanii
ɗi sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muuɗum mawka kaan ndeen. Yimɓe
seeɗa naati de kisi e ndiyam ɗaam, njeetato tan.
21 Ɗum fuu ɗum wadii faa ɗum holla lootagal batisima gilla waraay. E
ley maggal on kisii saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima
ngaal wanaa ittude tuundi ɓanndu, ammaa wo amaana mo neddo nanngidi
e Laamɗo e ɓernde laaɓunde.
22 O yeentowii dow kammu, imo joodii gere nyaamo Laamɗo. Imo laamii
maleyka'en e kaanankooɓe e jogiiɓe baawɗe fuu.

4

Haala nguurndam kesam

1 Almasiihu yarii torra ley ɓanndu muuɗum. Ndelle onon du kooyon
anniya hono no makko ni, cegilanoɗon torra. Sabo si neddo torraama ley
ɓanndu fu, seedii e hakkeeji.
2 Ndeen selan jokkude muuyɗe terɗe, de jokka muuyɗe Laamɗo haddi
nguurndam muuɗum fuu.
3 Nguurndam mooɗon paltiiɗam ɗaam heyii on, on ngaɗiino ko yimɓe ɓe
anndaa Laamɗo ɓeen njidi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyɗe terɗe e
sulagol e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruuji nyiddiniingal.
4 Ko celuɗon tawdeede e maɓɓe e ley golleeji cemtiniidi cattuɗi ɗuum
haaynake ɓe sanne, ɗuum wadi de iɓe mbonkoo on.
5 Ammaa ɓe ndaroyto yeeso Laamɗo, cegilaniiɗo saraade wuurɓe e maayɓe
fuu oon.
6 Ɗum wadi de fay maayɓe ɓeen kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay
si ɓe caraa sariya maayde hono no yimɓe fuu, ɓe mbuuran ley ruuhu hono
no Laamɗo wuurdi ni.
7 Timmoode huunde fuu ɓadake. Ndelle, kakkilon, nanngitoɗon, faa
keddoɗon e du'aare.
8 Ko artii ɗum fuu, njiɗunduron sanne, sabo njinngu na sudda hakkeeji
keewdi.
9 Mono fuu jaɓa weeraneede tawee on ŋormaaki dow majjum.
10 Mono e mooɗon fuu heɓii dokke feere feere. Ngolliron dokke ɗeen
faa nafon woɓɓe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaaɗo moyyere Laamɗo
heewnde sifa.
11 Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamɗo. Gol-
loowo fuu, ina haani gollirde semmbe mo Laamɗo hokki ɗum oon. Ɗum
fuu wo faa Laamɗo teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa
Almasiihu. Wo teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada
abadin! Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

12 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa torra ndaartindotoodo on naawɗo hono no
yiite oon haaynoo on, hono wo ɗum huunde nde haanaa laataade.
13 Ammaa ceyee sabo ko kawtuɗon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin ɗuum,
faa ceyoɗon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓangi.
14 Si on kuyfinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo
Ruuhu teddudo, ɗum woni Ruuhu Laamɗo, ina woni dow mooɗon.
15 Taa fay gooto mooɗon torree saabe wadii war-hoore maa wujjii maa
wadii ko boni maa naatii ko walanaa ɗum.

16 Ammaa si gooto moodon torraama saabe wo Almasiyankeejo fu,* taa
semtira dum, njettee Laamdo saabe innde ndeen.
17 Joonin wakkati mo Laamdo fuddata saraade yimɓe yottake. To yimɓe
rewooɓe mo ɓeen o fuddirta. Si sariya oon fuddirii en enen, noy timmirta e
dow ɓe njokkaay Kabaaru Laamdo Lobbo ɓeen?
18 Binndi diin mbi'ii:
«Si hisinde fonnditiiɓe tiidii,
dume hewtotoo yedduɓe Laamdo e luttuɓe?»†
19 Ndelle si wo nii dum worri, neddo fuu torraado ley muuyde Laamdo halfina
hoorem e Tagudo koolniido oon, heddoo e wadude ko woodi.

5

Haala waaju yaade to mawɓe

1 Mido waajoo mawɓe wonduɓe e moodon ɓeen dum do, sabo miin du mi
mawdo, mi seedakeno torraaji Iisaa Almasiihu, mi tawdete e teddeengal
ɓanginoyteengal ngaal du.
2 Nduron coggal ngal Laamdo halfini on ngaal. Kaybon ngal. Taa ndurdon
ngal tilay, ammaa ndurdon ngal yardaamuye no Laamdo yidiri ni. Taa
ndurdon ngal faa keɓon kaalisi tan, ndurdon ngal e semmbe ɓerde mon.
3 Taa ndooldee coggal ngal Laamdo halfini on ngaal, ammaa ngadon
alhaali lobbo e maggal faa ngal jokka.
4 Ndeen si Duroowo mawdo oon ɓangowii, on keɓan kufune teddeengal
mo bonataa abada.
5 Hono noon onon jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu, ngondon e
leeyinkinaare hakkunde moodon, sabo Binndi diin mbi'ii:
«Laamdo na salanoo mawninkiniiɓe,
de na hokka leeyinkiniiɓe moyyere.»*
6 Ndelle, leeyinkinanee Laamdo jom semmbe oon, faa toowna on si wakkati
cuɓaado oon yottake.
7 Paddee kaɓɓu-ko'uuji moodon diin fuu yeeso Laamdo, sabo imo hakkilani
on.
8 Ndeentee, kakkilon! Sabo ganyo moodon Ibiliisa ina wada yaha-warta
hono no laddeeru yolbundu ni, ina filoo mo nyaama.
9 Kabdon e mayru, tinnodon e goondinal moodon, sabo odon anndi saki-
raaɓe moodon sankitiiɓe e adunaaru ndu ɓeen, kam'en du ina ngondi e
torraaji diin.
10 Nde torradon faa ɓooyti seeda fu, Laamdo jom hinney fuu, nodduɓo en
faa ngonden e teddeengal muudum duumiingal ley kawtal Iisaa Almasiihu,
kam hiɓɓinta on. Kam darnata on, sellina ɓerde mon, tabintina on.
11 Wo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynundural

12 Silas mo tiigoriimi wo sakiike koolniido walli kam winndande on ɓataaki
ndaɓɓi ki, faa mi sellina ɓerde mon, mi hokka on tannyoral: kabaaru mo
mbinndumi oon wo hinney Laamdo goongaajo. Keddodee e majjum!
13 Kawrital goondinɓe gonngal Baabiila, ngal Laamdo suɓii no suɓorii on
ni, ingal jowta on. Marku ɓiyam oon du ina jowta on.
14 Njowtunduron jowtaali gondudi e njinngu.
Jam wondu e moodon, onon hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen fuu.

---

* **4:16** Almasiyankeejo ina fiirta jokkudo Almasiihu. † **4:18** Banndi 11.31. * **5:5** Banndi 3.34.

Ɓataaki Piyeer ɗiɗaɓi

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Simon Piyeer. Mi maccuɗo Iisaa Almasiihu,
mi nulaaɗo muuɗum. Miɗo jowta on, onon heɓuɓe goonɗinal korsungal
hono ngal amin ngaal saabe fonnditaare Iisaa Almasiihu, Laamɗo meeɗen
kisinoowo en oon.
2 Laamɗo hebbin on moyyere e jam e ley ko anndudon mo ɗuum, e ko
anndudon Joomiraaɗo meeɗen Iisaa ɗuum.

No goonɗinɓe kaaniri wuurdude e kulol Laamɗo

3 E baawɗe Joomiraaɗo keɓirɗen huunde fuu ko kaajaɗen, faa mbuurden
e kulol Laamɗo. En keɓirii ɗum saabe ko anndudon Laamɗo, noddirɗo en
teddeengal muuɗum e moyyuki muuɗum oon.
4 E ley teddeengal makko e moyyuki makko o hokkii en amaanaaji korsuɗi,
mawɗi sanne. O waɗanii on ɗi faa ndaɗon bonanda kalkoowo mo muuyɗe
bonɗe ndimi gonɗo e adunaaru ndu, de kawton e Laamɗo alhaali.
5 Saabe ɗuum, tinnoɗon faa wooɗa, ɓeydon e dow goonɗinal mooɗon ngaal
moyyuki, e dow moyyuki kiin anndal,
6 e dow anndal ngaal nanngitaare, e dow nanngitaare ndeen munyal, e
dow munyal ngaal kulol Laamɗo,
7 e dow kulol Laamɗo ngool yiɗugol sakiraaɓe, e dow yiɗugol sakiraaɓe
ngool, njinngu kuuɓungu.
8 Si sifaaji lobbi ɗi ina ngoni e mooɗon, wooɗi na ɓeydoo, ɗi kaɗan on
laataade waatuɓe ɓerɗe ɓe nafataa e ley anndugol mooɗon Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu.
9 Sabo neɗɗo fuu mo sifaaji ɗiin ngalaa e muuɗum wo bumɗo naa pamɗuɗo
jiiɗe, sabo yeggitii Laamɗo laaɓinii ɗum e hakkeeji muuɗum paltiiɗi ɗiin.
10 Ndelle sakiraaɓe, onon kaa, tinnoree no mbaawruɗon fuu e tabintinde
noddaango ngo Laamɗo noddi on to muuɗum ngoon, e ko o suɓii on ɗuum
du. Sabo si on ngaɗii ɗum on pergataako abada!
11 Hono nii Laamɗo jaɓɓortoo on e teddeengal manngal de naaton laamu
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en nduumiingu.
12 Ndelle, fay si tawi oɗon anndi kulle ɗeen, oɗon keddii e goonga mo
keɓuɗon oon, mi miccintinan on ɗe wakkati fuu.
13 Mi yi'ii ina tilsi mi findina hakkillooji mooɗon faa miccitoɗon ɗum si
miɗo heddii miɗo foofa.
14 Sabo miɗo anndi mi ɓooyataa e adunaaru katin, dow no Joomiraaɗo men
Iisaa Almasiihu holliri kam ni.
15 Ndelle mi waɗan ko mbaawumi fuu, faa si mi dillii adunaaru fu, oɗon
mbaawa miccitaade kulle ɗeen wakkati fuu.

No haala annabaaɓe dow Almasiihu tabitiri

16 Nde min anndinnoo on garol Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu e baawɗe
muuɗum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyuɗi. Gite amin jaati min njiiri
manngu makko!
17 Laamɗo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande
Laamɗo jom darja mawɗo oon hewtii mo, de wi'i: «O wo Ɓiyam mo korsinmi,
mo ceyortoomi.»
18 Daande ndeen yuurii dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde,
sabo wakkati oon miɗen ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.

19 Ɓum fuu ɓeydanii min katin tannyorde ko annabaaɓe ɓeen kaalnoo ɗuum. Ndelle sanaa ngatton hakkillooji mooɗon e dow majjum, sabo haalaaji maɓɓe ina nga'i hono lampal jaynoowal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley ɓerɗe mooɗon.*
20 Aranel fuu, paamon ko winndaa ley dewte annabaaɓe ɗuum fuu yuuraay e ko'e muɓɓen.
21 Sabo fay nde wootere konngol annabaaɓe yuuraay e muuyɗe ɓii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniiɗo waɗi de annabaaɓe ɓeen kaalti konngol yuurungol to Laamɗo ngool.

2

Haala annabaaɓe fewreeɓe e halkere muɓɓen
(Yahuuda 4-13)

1 No annabaaɓe fewreeɓe ngorrunoo e ley lenyol Israa'iila ngool ni, hono noon waajotooɓe fewreeɓe ngorroyta e ley mooɗon. Ɓe cornan e ley mooɗon jannde fewreere halkoore. Ɓe njeddan fay Joomii ɓe cooduɗo ɓe oon. Hono noon ɓe pooɗiranta ko'e maɓɓe halkere yaawunde.
2 Heewɓe njokkan e rafi semto maɓɓe ngoon. Saabe maɓɓe laawol goonga ngool mbonkete.
3 Eelgal* maɓɓe waddanan ɓe haalde pene faa ɓe luumtoroo on. Ammaa jukkungo maɓɓe saraama ɓooyii, halkere maɓɓe ina doomi ɓe.
4 Miccitoɗon, Laamɗo accaay maleyka'en luttunooɓe ɓeen. Ko o waɗi dey, o geyyirii ɓe callali, o faɗɗi ɓe ley nimre jahannama faa nyannde darngal.
5 Miccitoɗon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o waɗi dey, o reenii Nuuhu baajotooɗo fonnditaare oon e yimɓe njeɗɗo woɓɓe, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.
6 Laamɗo sarii gure ɗiɗi Sodoma e Gomoora. O halkirii ɗum'en yiite faa laatii ndoondi, faa ɗe laatanoo yeddooɓe mo warooɓe fuu maande ko hewtata ɗum'en.
7 E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiiɗo oon. Ɓernde muuɗum metti saabe golleeji bonɓe ɓeen cemtiniiɗi.
8 Wo o koɗuɗo hakkunde bonɓe ɓeen, o ponnditiiɗo. Ɓernde makko laaɓunde ndeen ina metta nyalooma pinɗo fuu saabe golleeji maɓɓe bonɗi ɗi o yi'ata e ɗi o nanata.
9 Ɓum fuu ina holla Joomiraaɗo ina waawi reenude ɗowtaniiɓe ɗum ɓeen e ndaartindooje, ina waawi katin resande oonyiiɓe ɓeen jukkungo faa nyannde darngal,
10 sakko doggooɓe caggal muuyɗe terɗe tuunɗe, huyfinɓe hoorewaaku Joomiraaɗo ɓeen.

Waajotooɓe fewreeɓe ɓeen cemtataa, ina mawnitoo, ɓe kulataa mbonkaade tedduɓe wonɓe dow kammu.
11 Ammaa maleyka'en ina ɓuri ɓe semmbe e baawɗe, de fay e noon mbonkataako tedduɓe ɓeen faa kiitoo ɗum'en yeeso Joomiraaɗo.
12 De yimɓe ɓeen kaa, iɓe nanndi hono daabaaji ladde ɗi ngalaa hakkillo, jokkooji taguuji muɓɓen, dimiraaɗi faa nanngee, mbaree. Iɓe mbonkoo ko ɓe anndaa. Laamɗo halkiran ɓe hono no daabaaji ladde ɗiin kalkirtee ni.

---

* **1:19** Hoodere fajiri ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley ɓerɗe goonɗinɓe ɗum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16. * **2:3** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

13 Ɓe torrii woɓɓe, woodi kamɓe du ɓe keɓan torra faa laatoo njobdi maɓɓe.
Iɓe ceyoroo muuyde terde maɓɓe bonde fay ley nyalooma. Si ɓe njooddake e
moodon e ley kawrital nyaamdu, iɓe ceyoroo jamba maɓɓe. Iɓe laatanii on
gacce e laru[†].
14 Ɓe tampataa yeewude rewɓe woɓɓe, ɓe celataa wadude junuuba. Mo
goondinal muudum walaa semmbe fuu, ɓe nanngiran dum e eytooje. Ɓerde
maɓɓe wo boowde eelgal. Wo ɓe ɓiɓɓe hudaaɓe.
15 Ɓe celii laawol ponnditiingol ngool, ɓe majjii saabe ko ɓe njokki laawol
Balaama[‡] ɓii Bosora, jidudo yoɓeede faa wada ko boni.
16 Ammaa annabaajo oon felaama dow hakke muudum, sabo araawa
mum haaldii e muudum e daande nedɗo de hadi dum wadude puuyndam.
17 Waajotooɓe fewreeɓe ɓeen wo ɓulli di ngalaa ndiyam, wo ɓe duule de
henndu soggata, nimre ɓurnde fuu niɓɓude ɓe ndesanaa.
18 Iɓe piloo jarribaade yimɓe e dow haalaaji mawdi ɓoli. Iɓe nawtoroo
muuyde terde cemtiniide faa ɓe eyta yaltuɓe ko ɓooyaay hakkunde majjuɓe.
19 Iɓe aadanoo dum'en ndimaaku, tawee kamɓe e ko'e maɓɓe, wo ɓe
maccuɓe bonanda. Sabo mono fuu wo maccudo ko jaalii dum.
20 Ina waawi taweede ɓe ndadirii e tuundi adunaaru saabe anndude
Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon. Ammaa si ɓe njec-
cake e mayri katin faa ndi jaalii ɓe fu, cakitte maɓɓe ɓuran arane maɓɓe
bonde.
21 Si ɓe anndaano laawol fonnditaare ngool faa'e fu, duum ɓuri ko ɓe anndi
ngol faa woodi de ɓe tottitii yamiroore seniinde nde ɓe keɓunoo.
22 Ko hewti ɓe duum laamnii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure
muudum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, ɓataaki ki woni didaɓi ki mbinndanammi on. E
ley didi diin fuu, mido filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji moodon
ɓeydoo miilaade ko laaɓi.
2 Mido yidi miccinde on haalaaji di annabaaɓe seniiɓe kaalnoo arande, kam
e yamiroore Joomiraado meeden kisinoowo en nde nulaaɓe mon njanngini
on.
3 Artee anndude dum do: e balde cakitotoode deen, jalnortooɓe yimɓe
jokkuɓe muuyde terde muɓɓen ngarowan. Ɓe njalnorto on,
4 ɓe mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraaɓe
men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muudum hono no
worrunoo gilla e fuddoode adunaaru ni.»
5 Iɓe anniyii yeggitinde Laamdo tagirii kammu e leydi fuu konngol
muudum. Illa ko ɓooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.
6 Katin du, Laamdo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde wadunoo ilam
tuufaandu.
7 Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi do ngonden e muudum
joonin ndesanaama yiite faa nyannde darngal. Wakkati oon yedduɓe
Laamdo ɓeen kalkete.

---

† **2:13** Laru e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake. ‡ **2:15** Balaama janngini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'iilankooɓe faa ɓe naata ley jeenu e dewal tooruuji.

8 Sakiraaɓe am horsuɓe, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraaɗo,
nyalooma gooto ina wa'i hono no duuɓi ujunere ni, de duuɓi ujunere du ina
nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*
9 Joomiraaɗo hanndintaa tabintinde amaana muuɗum no yimɓe woɓɓe
miilortoo ni. Wo o munyanɗo on tan, sabo o yiɗaa fay gooto halka. Ko o yiɗi
dey, yimɓe fuu ngarta to makko, tuuba.
10 Ammaa nyannde gartol Joomiraaɗo ndeen juhan en hono no gujjo
juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu mawɗo. Kulle kam-
munkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e golleeji gonɗi e muuɗum fuu
ɓanginte, caree.
11 Ndelle si tawii ɗum fuu hono noon ɗum halkirta, ina tilsi njokkon laawol
ceniingol, mbuurdon e kulol Laamɗo!
12 Ina tilsi laatoɗon heɗiiɓe nyalaande Laamɗo ndeen, laatoɗon filotooɓe
nde wara law! Nyannde ndeen, kammu huɓɓan halka, kulle kammunkooje
fuu taayan ley yiite.
13 Ammaa eɗen keɗii ko Laamɗo aadii: kammu keso e leydi keyri ɗo
fonnditaare tawetee.†
14 Ndelle, sakiraaɓe am horsuɓe, e ley ko keɗiɗon kulle ɗeen ɗuum, tinnee
faa Joomiraaɗo tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.
15 Paamon munyal Joomiraaɗo meeɗen ngaal ina hokka on laawol heɓude
kisindam. Noon sakiike meeɗen Pool korsuɗo oon winndirani on, no
Laamɗo hokkiri mo hakkilantaaku ni.
16 Ley ɓataakiiji makko ɗiin fuu, imo winndira hono nii dow haala kaan.
Ɓataakiiji makko ɗiin ina njogii haalaaji ɗi maanaa muɓɓen tiiɗi faamude,
ɗi yimɓe famɗuɓe jannde e ɓe ngalaa semmbe ley goonɗinal mbaylitata
maanaa muuɗum. Wo hono noon du ɓe ngaɗirta e nokkuuje goɗɗe ley Binndi
ɗiin. Ɓe ngaddanan ko'e maɓɓe halkere.
17 Ammaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, sabo on kumpitaama ɗum gilla
joonin, ndeentee taa bonɓe ɓeen njaara on e majjere muɓɓen de ceedon e
semmbe mon ley goonɗinal.
18 Mawnon e anndude Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu kisinoowo en,
mawnon e moyyuki muuɗum. Teddeengal woodan mo gilla joonin faa
abada! Aamiina.

* **3:8** Jabuura 90.4. † **3:13** Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

Ɓataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimɓe nguurndam

1 Miɗen mbinndana on e dow gonɗo gilla fuɗɗoode oon. Min nanii haala
makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juuɗe
amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*
2 Nguurndam ɗaam ɓanginaama, min nji'ii ɗam, miɗen ceedoo haala maj-
jam. Nguurndam nduumiiɗam ngonɗam ɗo Baabiiwo ɗam min ɓanginanaa,
wo ɗam min kaalanta on haala muuɗum.
3 Ndelle, ko min nji'i e ko min nani ɗuum min kaalanta on onon du, faa
kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Ɓiyum Iisaa Almasiihu.
4 Ɗum min mbinndanta on, faa seyo meeɗen hiɓɓa.

Haala wuurude ley annoora

5 Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala
muuɗum oon: Laamɗo wo annoora, nimre fuu walaa e muuɗum.
6 Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonɗen, en penii,
goonga walaa e golle meeɗen.
7 Ammaa si e annoora mbuurɗen hono no o worri e annoora kanko e hoore
makko ni fu, ndeen eɗen ngoodi kawtal hakkunde meeɗen. Katin du yiiyam
Ɓiyiiko Iisaa na laaɓina en e hakkeeji fuu.
8 Si en mbi'ii en ngalaa hakkeeji, en kiilii ko'e meeɗen, en ngaldaa e goonga.
9 Ammaa si en kaaltanii Laamɗo hakkeeji men, o yaafoto en, o laaɓina en
e hakkeeji fuu. Sabo kanko, wo o koolniiɗo, ponnditiiɗo.
10 Si en mbi'ii en ngaɗaay hakke, en ngaɗii Laamɗo wo penoowo, konngol
makko du naataay e meeɗen.

2

No Almasiihu laatorii ballo meeɗen

1 Ɓikkoy am, mi winndanii on ɗum faa taa ngaɗon hakke. Ammaa si goɗɗo
waɗii hakke, eɗen ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu
ponnditiiɗo oon.
2 Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeeji* meeɗen. Wanaa hakkeeji
meeɗen enen tan, de wo hakkeeji yimɓe adunaaru fuu.

Haala yiɗundurde

3 Ko hollata en eɗen anndi Laamɗo dey, wo haybude jamirooje muuɗum.
4 Biiɗo «miɗo anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo
penoowo, walaa e goonga.
5 Ammaa kaybuɗo konngol Laamɗo ngool, njinngu Laamɗo ina hiɓɓi e
muuɗum jaati. Nii annditirten eɗen ngoni e makko.
6 Biiɗo ina woni e makko, ina haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo ni.
7 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko ngonumi miɗo winndana on ɗuum wanaa
yamiroore heyre. Wo yamiroore ɓooynde nde keɓɗon gilla arande.
Yamiroore ɓooynde ndeen woni konngol ngol nanɗon ngool.†

---

* **1:1** Aayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18.

* **2:2** Haala kirsamaari kaan, e geresankoore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimɓe e Laamɗo du. † **2:7** Yamiroore ndeen wo yiɗundurde.

8 Ɗum e taweede fuu, yamiroore ɓooynde nde mbinndanammi on ndeen,
wo nde heyre du. Goonga mayre ina ɓanga e Almasiihu, ina ɓanga e moodon,
onon du. Sabo nimre ina timma, annoora goongaajo oon du ina yayna illa
joonin.
9 Biido e annoora woni, tawi ina wanyi sakiike muudum fu, e nimre woni
faa hannden.
10 Jiddo sakiike muudum e annoora woni, walaa ko fergata dum.
11 Banyudo sakiike muudum e nimre woni, ina yaada e nimre. O anndaa
to o yahata sabo nimre wumnii mo.
12 Sukaaɓe, mido winndana on
sabo hakkeeji moodon njaaforaama saabe Almasiihu.
13 Baabiraaɓe, mido winndana on
sabo odon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.
Jokolɓe, mido winndana on
sabo on njaalake Ibiliisa bondo oon.
14 Sukaaɓe, ko mbinndanammi on dey,
sabo odon anndi Baabiiwo.
Baabiraaɓe, ko mbinndanammi on dey,
sabo odon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.
Jokolɓe, ko mbinndanammi on dey,
sabo odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngool ina woni e moodon,
katin du on njaalake Bondo oon.

Haala reentaade e adunaaru

15 Taa njidee adunaaru ndu e ko woni e mayru fuu. Sabo jiddo adunaaru
fu, njinngu Baabiiwo walaa e muudum.
16 Sabo ko woni e adunaaru wo muuyde terde e muuyde yitere e man-
toraade dow jawdi. Ɗum fuu jeyaaka e Baabiiwo. Wo e adunaaru dum jeyaa.
17 Adunaaru e muuyooji muudum fuu na timma, ammaa gadoowo muuyde
Laamdo duumoto faa abada.

Tindingo dow wayɓe Almasiihu

18 Sukaaɓe am, timmoode adunaaru ndu ɓadake. On nanii ganyo-
Almasiihu waran. Haya, joonin wayɓe-Almasiihu heewɓe ngari. Ɗum
anndirden timmoode ndeen.
19 Ɓe njaltii hakkunde meeden, ammaa ɓe njeyaakano e meeden. Sabo
kamɓe, sini e meeden ɓe njeyanoo, ɓe keddodotono e meeden. De dum na
holla kamɓe ɓe fuu ɓe njeyaakano e meeden.
20 Onon kaa, Ceniido hokkii on Ruuhu Laamdo paaminoowo on goonga,
ndelle on fuu odon anndi goonga.
21 Mido winndana on wanaa saabe on anndaa goonga, ammaa wo saabe
odon anndi goonga. Katin du odon anndi fewre fuu walaa e goonga.
22 Ndelle, moy woni penoowo? Jedduɗo Iisaa wo Almasiihu, kam woni
penoowo.‡ Jedduɗo Baabiiwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-Almasiihu.
23 Sabo jedduɗo Bajjo oon jeydaaka e Baabiiwo. De mo semtaay inndude
Bajjo oon fuu, ina jeyda e Baabiiwo.
24 Woodi onon le, tinnee e ko nandon gilla arande duum. Haala ka nandon
gilla arande kaan, si ka woni e moodon fu, onon du on ngonan e Bajjo oon,
on ngonan e Baabiiwo oon du.
25 Woodi du, ko Almasiihu aadanii en duum wo nguurndam nduumiidam.

‡ **2:22** Si neddo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

26 Mi winndanii on ɗum dow yimɓe majjinooɓe on.
27 De onon kaa, Ruuhu paaminoowo on goonga mo o hokki on oon, ina
woni e mooɗon, hewtaay ko njannginеɗon. Sabo Ruuhu oon jannginta on
huunde fuu. Wo goonga o jannginta on, wanaa fewre. Ndelle, ngonee e
Almasiihu hono no Ruuhu muuɗum oon jannginiri on ni.

No laatoriɗen ɓiɓɓe Laamɗo

28 Joonin sukaaɓe am, keddee, ngonee e Almasiihu, faa ndaroɗen yeeso
makko tawa eɗen ngoodi hoolaare, taa cemten nyannde gartol makko.
29 Si on anndii Almasiihu wo ponnditiiɗo, tannyoree du golloowo ko
fonnditii fuu wo ɓinngel Laamɗo.

3

1 Ndaaree no Laamɗo Baabiiwo foti yiɗirde en, faa noddirii en ɓiɓɓe
muuɗum. Wo en ɓiɓɓe muuɗum jaati. Ko haɗi adunaaru ndu anndude en
dey, ndu anndaa Baabiiwo.
2 Sakiraaɓe am horsuɓe, joonin wo en ɓiɓɓe Laamɗo. Ko laatoytoɗen ɗuum,
ɓanginaaka tafon. De eɗen anndi nde Almasiihu ɓangowi fu, en nanndan e
muuɗum, sabo en nji'an mo kanko e hoore makko no o worri.
3 Dekuɗo jikke muuɗum dow makko fuu, laaɓiniran hoore muuɗum no
Almasiihu laaɓiri ni.
4 Golluɗo ko boni fuu, luttii jamirooje Laamɗo. Sabo gollude ko boni wo
luttude jamirooje.
5 Oɗon anndi Almasiihu ɓangirii faa itta hakkeeji. Kam kaa, hakkeeji
ngalaa e muuɗum.
6 Gonɗo e makko fuu, heddataako ley hakkeeji. Keddiiɗo ley hakke fuu,
yi'aay mo, anndaa mo.
7 Sukaaɓe am, taa fay gooto majjina on! Golloowo ko fonnditii wo
ponnditiiɗo, hono no Almasiihu worri wo ponnditiiɗo ni.
8 Kaa luttoowo wo neɗɗo Ibiliisa, sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e fuɗɗoode.
Saabe majjum Ɓii Laamɗo oon wardi faa halka golle Ibiliisa.
9 Laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako e luttude, sabo aawdi Laamɗo ina
woni e muuɗum. Joomum waawaa heddaade e luttude, sabo wo ɓii Laamɗo.
10 Inan ko hollata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa: mo gollataa ko fonnditii
fuu, wanaa neɗɗo Laamɗo. Mo yiɗaa sakiraaɓe muuɗum du, hono noon
worri.

Haala njinngu

11 Inan kabaaru mo nanɗon gilla arande oon: njiɗunduren.
12 En kaanaa wa'ude hono Kayiinu jokkuɗo Ibiliisa bonɗo, baruɗo minyum
oon. Ɗume waɗi de o wari ɗum? O wardii ɗum saabe golleeji makko wo
bonɗi, de golleeji minyiiko ɗiin kaa wo lobbi.
13 Ndelle sakiraaɓe, ko adunaaru ndu wanyi on ɗuum, taa ɗum haaynoo
on.
14 Ko njiɗuɗen sakiraaɓe meeɗen ɗuum hollii en en njaalake maayde, en
naatii e nguurndam. Mo yiɗaa sakiike muuɗum fuu, heddake wo maayɗo.
15 Neɗɗo fuu banyuɗo sakiike muuɗum na waɗa war-hoore. Oɗon anndi
nguurndam nduumiiɗam walanaa gaɗoowo war-hoore.
16 Inan no anndirten ko woni njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki
muuɗum saabe meeɗen. Ndelle enen du, eɗen njeyi hokkitirde yonkiiji
meeɗen saabe sakiraaɓe men.
17 Si jogiiɗo jawdi yi'ii sakiike muuɗum na ɓillii de yurmaaki ɗum, noy
njinngu Laamɗo waawri wonirde e muuɗum?

18 Sukaaɓe am, taa njinngu meeɗen laatoo haala ɓola tan, ammaa njiɗiren
golle e goonga.
19-20 Nii anndirten wo e goonga ngonɗen. Nii du, si ɓerɗe men pelii en fu,
en mbaaltinan ɗe yeeso Laamɗo, sabo Laamɗo ɓuri ɗe manngu, kanko woni
annduɗo huunde fuu.
21 Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, sini ɓerɗe meeɗen pelaay en, en tawdete e
hoolaare daraade yeeso Laamɗo.
22 O hokkan en ko nyaagiɗen mo fuu, sabo en kaybii jamirooje makko, eɗen
ngaɗa ko weli mo.
23 Yamiroore makko wo goonɗinde Iisaa Almasiihu Ɓiyiiko oon, e
yiɗundurde hono no o yamiri en ni.
24 Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ina woni e Laamɗo, Laamɗo du ina
woni e muuɗum. Ruuhu mo o hokki en oon, kam anndinta en imo woni e
meeɗen.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

1 Sakiraaɓe am horsuɓe, waajotooɓe wi'ooɓe Ruuhu Laamɗo ina woni e
muɓɓen, taa ngoonɗinee ɗum'en fuu, ammaa koron ɓe yalla Ruuhu Laamɗo
jaati woni e maɓɓe naa wanaa. Sabo annabaaɓe fewreeɓe heewɓe caakake e
adunaaru ndu.
2 Inan no paamirton Ruuhu Laamɗo ina woni e goɗɗo: jaɓuɗo Iisaa
Almasiihu warii laatake neɗɗo fuu, Ruuhu Laamɗo ina woni e muuɗum.
3 Ammaa jedduɗo Iisaa fuu, Ruuhu Laamɗo walaa e muuɗum. Wo e ganyo-
Almasiihu yuuri. Ganyo mo nanɗon ina wara oon ina woni ley adunaaru gilla
joonin.
4 Sukaaɓe am, onon le, wo on yimɓe Laamɗo, on njaalake annabaaɓe
fewreeɓe ɓeen. Sabo Ruuhu Laamɗo gonɗo e mooɗon oon ɓuri gonɗo e
adunaaru oon semmbe.
5 Annabaaɓe fewreeɓe ɓeen wo adunankooɓe. Saabe majjum wo haalaaji
adunaaru ɓe kaalata, adunaaru ndu ina hettindanoo ɓe.
6 Enen le, wo en yimɓe Laamɗo, annduɗo Laamɗo fuu hettinanto en. Mo
wanaa neɗɗo Laamɗo hettindantaako en. Nii cenndirten Ruuhu goonga e
ruuhu majjere.

Haala njinngu Laamɗo

7 Sakiraaɓe am horsuɓe, njiɗunduren, sabo njinngu e Laamɗo yuuri. Mo
njinngu woni e muuɗum fuu wo ɓii Laamɗo, ina anndi Laamɗo.
8 Mo njinngu walaa e muuɗum oon anndaa Laamɗo, sabo Laamɗo wo
njinngu.
9 Inan no Laamɗo ɓangirani en njinngu muuɗum: o nuli Ɓiyiiko Bajjo ley
adunaaru ndu faa keɓiren nguurndam saabe muuɗum.
10 Wanaa ko njiɗuɗen Laamɗo ɗuum anndinta en njinngu. Ko anndinta
en njinngu dey, wo ko Laamɗo yiɗi en. O nulii Ɓiyiiko faa hokkitira yonki
muuɗum faa hakkeeji meeɗen njaafee.
11 Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamɗo yiɗiri en nii ɗuum, enen du, eɗen njeyi
yiɗundurde.
12 Fay gooto yi'aay Laamɗo abada. Si en njiɗundurii fu, Laamɗo ina woni
e meeɗen, katin du njinngu muuɗum hiɓɓii e meeɗen.
13 Noy paamirten eɗen ngoni e makko, kanko du imo woni e meeɗen? Wo
ko o hokki en Ruuhu makko ɗuum paamirten.

14 Minen e ko'e amin, min nji'ii Bajjo oon, miɗen ceedoo Baabiiwo oon nuli
mo faa o hisina adunaaru ndu.
15 Jaɓuɗo Iisaa wo Ɓii Laamɗo fuu, Laamɗo wonan e muuɗum, kam du
wonan e Laamɗo.
16 Enen du, eɗen anndi njinngu ngu Laamɗo yiɗi en, en koolake ngu.
Laamɗo wo njinngu. Gonɗo ley njinngu fuu, e Laamɗo woni. Laamɗo du
wonan e muuɗum.
17 No Almasiihu wa'i ni, hono noon enen du laatoriɗen ley adunaaru
ndu. Nii woni no njinngu nguun hiɓɓiri e meeɗen, faa ndaroroɗen hoolaare
nyannde darngal.
18 Kulol walaa ley njinngu. Ko woni dey, njinngu kiɓɓungu na itta kulol.
Sabo kulol wo jukkungo doomi, katin du gonduɗo e kulol fuu, njinngu
Laamɗo hiɓɓaay e muuɗum.
19 Enen le, eɗen njiɗunduri sabo kanko artii yiɗude en.
20 Si goɗɗo wi'ii, «miɗo yiɗi Laamɗo» de tawi ina wanyi sakiike muuɗum fu,
wo penoowo. Sabo mo yiɗaay sakiike muuɗum mo yi'ata, waawaa yiɗude
Laamɗo mo yi'aay.
21 Jiɗɗo Laamɗo fuu yiɗa sakiike muuɗum du. Yamiroore ndee ɗo wo
Almasiihu hokki en ɗum.

5

Haala goondinde Ɓii Laamɗo

1 Goonɗinɗo Iisaa woni Almasiihu fuu laatake ɓii Laamɗo. Jiɗɗo saaraa fuu,
yiɗan ɓiyum du.
2 No anndirten eɗen njiɗi ɓiɓɓe Laamɗo dey, ko njiɗuɗen Laamɗo de
njokkuɗen jamirooje muuɗum ɗuum.
3 Sabo haybude jamirooje makko woni yiɗude mo. Jamirooje makko
nganaa donngal,
4 sabo laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu jaaloto muuyɗe adunaaru. Wo goonɗinal
meeɗen njaalortoɗen ɗe.
5 Moy jaalotoo adunaaru? Walaa fuu jaalotooɗo ndu si wanaa goonɗinɗo
Iisaa woni Ɓii Laamɗo.
6 Oon woni Iisaa Almasiihu garduɗo e ndiyam e yiiyam. Wanaa e ndiyam
tan o wardi. O wardii e ndiyam e yiiyam fuu. Wo Ruuhu seedotoo ɗum, sabo
Ruuhu oon woni goonga.
7 Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni Almasiihu,
8 ɗum woni Ruuhu e ndiyam e yiiyam. Seedaaku majje oo du wo gooto.
9 Eɗen njaɓa seedaaku yimɓe, ammaa seedaaku Laamɗo ɓuri semmbe.
Sabo kangu woni ngu Laamɗo seedanii Ɓiyum oon.
10 Goonɗinɗo Ɓii Laamɗo, heɓii seedaaku nguun e ley ɓernde muuɗum. Mo
goonɗinaay Laamɗo waɗii Laamɗo wo penoowo, sabo jaɓaay seedaaku ngu
Laamɗo haali haala Ɓiyum.
11 Inan seedaaku nguun: Laamɗo hokkii en nguurndam nduumiiɗam,
nguurndam ɗam ina woni e Ɓiyiiko oon.
12 Jeydaaɗo e Ɓii Laamɗo fuu, heɓii nguurndam ɗam. Mo jeydaaka e
muuɗum du, heɓaay ɗam.

Baynundural

13 Onon goonɗinɓe Ɓii Laamɗo ɓeen, mi winndanii on ɗum, faa tannyoron
on keɓii nguurndam nduumiiɗam.
14 Eɗen njogii hoolaare to makko: si en ndu'orake huunde haddi muuyɗe
makko, o jaabanto en.

15 Eɗen anndi en keɓii ko ndu'iɗen ɗuum, sabo eɗen anndi imo jaabanoo
en du'aawuuji meeɗen.
16 Ndelle, si won jiiɗo sakiike muuɗum ina waɗa hakke mo waddantaa ɗum
maayde, o nyaaganoo ɗum Laamɗo, Laamɗo du hokkan ɗum nguurndam.
De na woodi hakke gaddoowo maayde. Mi wi'aay nyaagoroɗon saabe hakke
oon.
17 Oonyaare fuu wo hakke, de wanaa hakke fuu waddata maayde.
18 Eɗen anndi laatiiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako e hakkeeji, sabo Almasi-
ihu Ɓii Laamɗo oon ina hayba neɗɗo oon, Bonɗo oon du meemataa mo.
19 Eɗen anndi wo en yimɓe Laamɗo, de adunaaru le fuu ina woni e maral
Bonɗo oon.
20 Eɗen anndi Ɓii Laamɗo warii, hokkii en hakkillo ngo anndiren Dewe-
teeɗo goongaajo oon. Joonin eɗen njeyaa e goongaajo oon, sabo eɗen ngoni
e Ɓiyum Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamɗo goongaajo oon, kanko woni
nguurndam nduumiiɗam.
21 Ɓikkoy am, ndeenee ko'e mooɗon e ɗowtanteeɓe woɓɓe.

Ɓataaki Yuhanna ɗiɗaɓi

1 Miin mawɗo kawrital goonɗinɓe winndi ɓataaki ki yaade to debbo mo
Laamɗo suɓii.* Miɗo jowte, aan e ɓiɓɓe maa fuu, onon ɓe njiɗirmi goonga.
Wanaa miin tan yiɗi on, wo annduɓe goonga ɓeen fuu ina njiɗi on
2 saabe goonga gonɗo ley meeɗen, duumotooɗo e meeɗen faa abada oon.
3 Laamɗo Baaba men e Iisaa Almasiihu Ɓiyum oon, njurmoto en, kokkan
en moyyere e jam faa mbuurden e majjum ley goonga e njinngu.

Haala goonga e njinngu

4 Mi seyake sanne ko tawumi ɓiɓɓe maa woɓɓe ina njokka goonga, no
Baabiiwo yamiri en ni.
5 Joonin, debbo tedduɗo, miɗo ŋaare, njiɗunduren. Mi winndantaa ma
ɗum hono wo ɗum yamiroore heyre, wo ɗum yamiroore nde keɓuɗen gilla
fuɗɗoode.
6 Ko woni njinngu dey, jokkude jamirooje Laamɗo. On nanii yamiroore
nde gilla fuɗɗoode. Oɗon kaani jokkude nde no nanirɗon ni.
7 Sabo majjinooɓe heewɓe caakake e adunaaru ndu. Ɓe njaɓaay Iisaa Al-
masiihu warii laatake ɓii-Aadama. Gaaɗo no maɓɓe nii fuu wo majjinoowo,
wo ganyo-Almasiihu.
8 Kaybee ko'e mooɗon, taa ko min ngollani on ɗuum bona, faa keɓon
mbarjaari kiɓɓundi.
9 Sabo mo heddodaaki e laawol Almasiihu de ɓeydi ko jeyaaka e maggol
fuu, jeydaaka e Laamɗo. Keddodiiɗo e maggol fuu ina jeyda e Baabiiwo e
Bajjo.
10 Si won garɗo to mooɗon ina waajoo ko waldaa e laawol ngol, taa
njakkitee ɗum e ley galleeji mooɗon, taa fay njowton ɗum.
11 Sabo jowtuɗo mo fuu hawtu e makko golleeji bonɗi.

Baynundural

12 Ko kaanumi haalande on ɗuum ina heewi, de mi yiɗaa winndande
on ɗum fuu e ɗerewol. Ammaa miɗo yeloo warde to mooɗon, kaalden
hunnduko e hunnduko, faa seyo meeɗen hiɓɓa.
13 Ɓiɓɓe sakiike maa debbo mo Laamɗo suɓii oon ina njowte.

---

* **1:1** Debbo tedduɗo oon e ɓiɓɓe muuɗum wo kawrital goonɗinɓe gootal.

Ɓataaki **Yuhanna tataɓi**

1 Miin mawɗo kawrital goondiinɓe winndi ɓataaki ki yaade to Gayus sakiike
am korsuɗo mo njiɗirmi goonga.
2 Sakiike am korsuɗo, miɗo yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maaɗa,
aɗa wondi e cellal du hono no hakkillo maa selliri ni.
3 Mi seyake sanne nde sakiraaɓe woɓɓe ngari kaalani kam no tinnoriɗaa e
goonga e no njokkirɗaa ɗum ni.
4 Seyo fuu ɓuranaa kam ko nanumi ɓiɓɓe am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraaɓe

5 Sakiike am korsuɗo, ko mballataa sakiraaɓe men ɗuum, fay si wo ɓe
jananɓe to maaɗa,* ina hollita wo a koolniiɗo.
6 Ɓe kaalii haala njinngu maaɗa yeeso kawrital goondiinɓe. A waɗan ko
woodi si a wallirii ɓe e ko haani e jahaangal maɓɓe, no hawrirta e muuyde
Laamɗo ni.
7 Sabo kamɓe, wo saabe Almasiihu ɓe ummorii jahaangal ngaal. Ɓe pilaaki
yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen mballa ɓe fay huunde.
8 Ndelle, enen goondiinɓe Iisaa, eɗen njeyi wallude hono yimɓe ɓeen, faa
laatoɗen gollidooɓe e maɓɓe e ley yaajinde goonga.

No Diyotoref e Demetirus ngorri

9 Won ko mbinndanmi kawrital goondiinɓe, ammaa Diyotoref, jiɗuɗo
ardinde hoore muuɗum oon, ina heddii salanaade kam.
10 Saabe ɗuum, si mi warii fu, mi hollan ko o waɗata ɗuum e no o
mbonkortoo min ni. Wanaa ɗum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe jananɓe ɓeen,
katin du yiɗuɓe jaɓɓaade ɓe ɓeen, o haɗan ɗum'en, o riiwa ɗum'en e kawrital
goondiinɓe.
11 Sakiike am korsuɗo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi.
Gaɗoowo ko woodi fuu wo neɗɗo Laamɗo. Gaɗoowo ko boni anndaa Laamɗo.
12 Demetirus wo neɗɗo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yimɓe fuu
ina kaala haala makko lobba. Minen du, miɗen njaɓi ɗum, de aɗa anndi
seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

13 Ko kaanumi haalande ma ɗuum ina heewi, de mi yiɗaa winndude ɗum
fuu e binndirgal.
14 Miɗo yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunnduko e hunnduko.
15 Yigiraaɓe maa wonɓe ɗo ɓeen ina njowte. Njowtanaa kam yigiraaɓe ɓeen
fuu gooto gooto. Jam wondu e maaɗa.

* **1:5** Sakiraaɓe ɓeen wo sankitooɓe Kabaaru Lobbo.

Ɓataaki Yahuuda

1 Ɓataaki ki to am yuuri, miin Yahuuda maccuɗo Iisaa Almasiihu. Mi minyoo
Yaakuuba. Miɗo jowta on, onon ɓe Laamɗo Baaba meeɗen noddi, horsini, ɓe
Iisaa Almasiihu reenata.
2 Laamɗo hebbin on yurmeende e jam e njinngu.

Sappangol dow jannginooɓe fenooɓe
(2 Piyeer 2.1-17)

3 Sakiraaɓe am horsuɓe, miɗo yiɗunoo faa sanne winndande on dow
kisindam ɗam kawtuɗen. Ammaa joonin mi yi'ii ina tilsi mi winnda faa
mi suusina on ndaranoɗon goondinal kalfinaangal seniiɓe nde wootere faa
abada.
4 Sabo bonɓe woɓɓe ina coorii e kawrite goondinɓe tawee taykaaka.
Jukkungo muɓɓen winndaama gilla ko ɓooyi. Ɓe kulataa Laamɗo. Iɓe oonya
moyyere Laamɗo faa ɓe keɓa gollude muuyɗe ɓalli cemtiniiɗe. Iɓe njedda
Joomiraaɗo men Iisaa Almasiihu Joomii en gooto oon.
5 Joonin, miɗo yiɗi miccintinde on ko anndudon faa laaɓi: Joomiraaɗo
dannii yimɓe muuɗum to leydi Misira toon. De sakitii o halki ɓe ngoondinaay
e ley maɓɓe ɓeen.
6 Miccitoɗon du no maleyka'en woɓɓe muurtiri, keddaaki ley keerol
baawɗe ɗe Laamɗo darnannoo ɗum'en, de njoppi joonnde muɓɓen. Saabe
ɗum, Joomiraaɗo watti ɓe ley nimre faa kiite nyannde darngal, geyyirii ɓe
geyyelle duumiiɗe.
7 Hono noon du, Sodoma e Gomoora e gure piiliiɗe ɗum'en ngaɗiri jeenu
no maleyka'en ɓeen ngaɗiri ni, ɗe mbuurdiino e muuyɗe terɗe ɗe kaanaa
waɗeede. De ɗum laatanii yimɓe fuu sappangol jukkungo yiite duumiinge
ngeen.
8 Woodi, wo hono noon sooriiɓe e mooɗon ngaɗirta. Ko ɓe nji'ata ley koyɗi
maɓɓe na nanna ɓe ley tuuninde terɗe maɓɓe. Iɓe kuyfina hoorewaaku*, iɓe
mbonkoo tedduɓe wonɓe dow kammu.
9 Fay Miikaa'iilu, mawɗo maleyka'en oon, jaɓaay mbonkaade Ibiliisa
hono noon. Nde kanko e Ibiliisa ngaɗidinnoo jeddi dow mooɓeede ɓanndu
Muusaa ndeen, o jaɓaay saraade ɗum, de ko o wi'i ɗum tan wo: «Joomiraaɗo
fele.»
10 De yimɓe ɓeen kaa ina mbonkoo kulle ɗe anndaa. Ɓe ummodake e
muuyɗe terɗe maɓɓe, nga'uɗe hono muuyɗe daabaaji ladde ni, de ɗuum woni
ko halkata ɓe.
11 Halkere woodanii ɓe koy! Ɓe njokkii laawol Kayiinu.† Ɓe majjinii ko'e
maɓɓe hono no Balaama majjiri‡ faa ɓe keɓa jawdi. Iɓe kalka e muurtugol
maɓɓe no Koora§ halkiri ni.
12 Iɓe laatii masiiba wakkati kawroton faa nyaamdon ley njinngu, sabo iɓe
nanndi hono tefaaje gonɗe ley maayo kalkooje laanaaji. Ɓe cemtataa ko ɓe
njeyaaka ley ɗoon. Woodi du, ko'e maɓɓe tan ɓe killaa. Wo ɓe duule ɗe ngalaa
ndiyam ɗe keni coggata. Wo ɓe leɗɗe yaamnde ɗe ngalaa ɓiɓɓe ɓoreteeɓe,
ɗoofaaɗe, baatuɗe fey.

---

* **1:8** hoorewaaku ɗo ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraaɗo naa hoorewaaku tedduɓe dow kammu. Woɓɓe du paamii wo hoorewaaku leydi, ɗum wo laamu e jamirooje muuɗum. † **1:11** Kayiinu wo barɗo minyum Haabiila. ‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15. § **1:11** Gorko bi'eteeɗo Koora muurtini yimɓe Israa'iila nde Muusaa haybannoo ɓe ley ladde ndeen.

13 Wo ɓe bempeyye maayo manngo nyanngude, iɓe yuufinira noon nguufo
golleeji maɓɓe cemtiniidi. Wo ɓe koode jiilotoode. Nimre ɓurnde fuu niɓɓude
ɓe ndesanaa faa abada.
14 Henok, taaniiyo njeɗɗaɓo ley yuwdi Aadama oon, sappakeno kabaaru
maɓɓe gilla ko ɓooyi, wi'i:
«Ndaaree, Joomiraado ina warda e maleyka'en muudum seniiɓe ujunaaje
ujunaaje
15 faa saroo yimɓe fuu.
O hollitan bonɓe ɓeen golle muɓɓen fuu no foti bonde,
o hollitan ɓe haalaaji nyaaɗudi di luttooɓe yeddooɓe Laamdo ɓeen kaali dow
muudum fuu.»
16 Yimɓe ɓeen wo ŋurŋurtooɓe. Iɓe nji'a boofi woɓɓe e huunde fuu. Iɓe njokka
muuyde terde maɓɓe. Daade maɓɓe na mawnitoroo yukkinaare. Iɓe mana
woɓɓe faa ɓe keɓa ko ɓe njidi.

Haala nyiɓude nguurndam dow goondinal

17 Ammaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, miccitee haalaaji di nulaaɓe Joomi-
raado men Iisaa Almasiihu ɓeen cappinoo diin.
18 Ɓe mbi'ii on: «E cakitte jamaanu, jalnortooɓe yimɓe, jokkuɓe muuyde
terde muɓɓen bonde ngarowan.»
19 Kamɓe ngoni senndooɓe yimɓe. Wo adunaaru tan ɓe miilotoo. Ruuhu
Laamdo walaa e maɓɓe.
20 De onon kaa sakiraaɓe am horsuɓe, nyiɓee nguurndam moodon dow
goondinal moodon ceniingal faa sanne ngaal. Ngonee e ŋaaraade Laamdo
dow baawde Ruuhu Ceniido.
21 Keddee e njinngu Laamdo tawa odon ndoomi yurmeende Joomiraado
meeden Iisaa Almasiihu yaaroore on to nguurndam nduumiidam.
22 Njurmee yimɓe wonɓe e ley sikki-sakka.
23 Ndippitee, mburtinee woɓɓe e yiite, ndannon dum'en. Woɓɓe du,
njurmee dum'en tawee odon kulana ko'e moodon. Nyiddon fay saayaaji diin,
taa muuyde ɓalli maɓɓe tuunde deen ndaaɓa on.

24 Laamdo ina waawi reenude on e fergaade, ina waawi waddude on faa
ndarodon yeeso teddeengal muudum, tawee feloore fuu walaa e moodon, wo
on weltiiɓe.
25 Teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo
gooto kisinirdo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oon, gilla fuddoode,
faa joonin, faa abada abadin! Aamiina.

Holleede
nde Iisaa Almasiihu ɓanginani Yuhanna

1 Dewtere nde ina hawrunduri kulle ɗe Iisaa Almasiihu ɓangini. Laamɗo
ɓanginani mo kulle ɗe faa o holla maccuɓe muuɗum ko ɓadii laataade. Iisaa
nuli maleyka muuɗum to maccuɗo muuɗum Yuhanna, de humpiti ɗum kulle
ɗe.
2 Yuhanna du seedake konngol Laamɗo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu
waddi. O haali ko o yi'i fuu.
3 Barke woodanii neɗɗo fuu janngugo dewtere annabaaku nde. Barke du
woodanii neɗɗo fuu kettindaniiɗo nde de jokki ko winndaa e mayre ɗuum,
sabo wakkati mo kulle ɗeen ngaɗata oon ɓadake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goondinɓe jeɗɗi

4 Miin Yuhanna, miɗo winndana kawrite goondinɓe jeɗɗi gonɗe e leydi
Aasiya. Wo on keɓu moyyere e jam yuurude to Laamɗo gondo, gonnoodo,
gonoowo oon, e yuurude to ruuhuuji jeɗɗi gondi yeeso joodorgal laamu
makko ɗiin.
5 Wo on keɓu moyyere e jam yuurude to Iisaa Almasiihu, seedee koolniiɗo,
artiiɗo iirtineede hakkunde maayɓe, dawranoowo kaanankooɓe adunaaru
ndu.
Kam yiɗi en de haɓɓiti en e hakkeeji meeɗen saabe yiiyam muuɗum
ndufaaɗam.
6 O hokki en laamu, o waɗi en almaami'en faa ngollanen Laamɗo Baabiiko
oon! Teddeengal e baawɗe ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.
7 Ndaaree, imo wara e duule.
Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnooɓe mo ɓeen.
Lenyi adunaaru fuu mboyran mettorgal saabe makko.
Wo ɗum laatoro noon! Aamiina.
8 Laamɗo Joomiraaɗo, gondo, gonnoodo, gonoowo, Jom baawɗe fuu oon,
wi'i:
—Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina teddiniree

9 Miin Yuhanna, wo mi sakiike moodon, kawtuɗo e moodon torraaji,
kawtuɗo e moodon laamu Iisaa Almasiihu, munyidindo e moodon munyal
makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajiimi
konngol Laamɗo e seedaaku ngu Iisaa waddi.
10 E ley Nyalaande Joomiraaɗo ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi
caggal am daande toowunde hono daande buututal ni
11 ina wi'a:
—Ko nji'ataa ɗuum, waɗu ɗum dewtere, de nuldaa nde kawrite goondinɓe
jeɗɗi ɗeen: kawrite gonɗe Efeesu e Simirna e Pergamon e Tiyatira e Sardis e
Filadelfi e Lawdikiya.
12 Njeeyiimi yalla miɗo yi'a kaaldoowo e am oon. Nde njeeyinoomi ndeen,
mi yi'ii fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi.

---

* **1:9** Ruunde wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **1:10** Nyalaande Joomiraaɗo ndeen woni nyannde alan.

13 Hakkunde fitillaaji ɗiin ina woodi goɗɗo nannduɗo e ɓii-Aadama, ina
ɓornii saaya njuutuka, ina haɓɓi kaɓɓorgol kaŋŋe e becce muuɗum.
14 Leeɓi hoore makko ndawni far hono haabu, naa hono jalbugol daandor-
gal ni. Gite makko na njayna hono ɗemle yiite.
15 Koyɗe makko ina ɗelkira no njamndi mboɗeeri jalbirta si waɗaama e
yiite faa wojji coy ni. Katin du daande makko ina wa'i hono duko ndiyeele
keewɗe.
16 Imo jogorii junngo makko nyaamo ngoon koode jeɗɗi. Kaafaahi ki
kunnduɗe muuɗum ɗiɗi fuu mbeli ina wurtoo e hunnduko makko. Yeeso
makko ina ɗelkira hono naange yayniroowe haddi baawɗe muuɗum fuu.
17 Nde nji'unoomi mo ndeen, caamumi yeeso makko hono wo mi maayɗo.
Ammaa o yowi junngo makko nyaamo dow am, o wi'i:
—Taa hulu! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotooɗo,
18 miin woni buurɗo oon. Mi maayiino, ammaa inani kam miɗo wuuri faa
abada. Miɗo tiigii baawɗe dow maayde e laakara fuu.
19 Ndelle, winndu ko nji'uɗaa ɗuum, ko waɗata joonin ɗuum e ko waroyta
yeeso.
20 Inan maanaa sirri koode jeɗɗi ɗe nji'uɗaa e junngo am nyaamo ɗe, kam
e fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi: koode jeɗɗi ɗeen wo maleyka'en kawrite goondinɓe
jeɗɗi ɗeen. Fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi ɗiin wo kawrite goondinɓe jeɗɗi ɗeen.

2

Haala ɓataakiiji yaade to kawrite goondinɓe jeɗɗi

Ɓataaki to Kawrital gonngal Efeesu

1 —Winndan maleyka kawrital goondinɓe gonngal Efeesu, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo koode jeɗɗi e junngo muuɗum nyaamo, jahoowo
hakkunde fitillaaji kaŋŋe jeɗɗi:
2 Miɗo anndi golle maa e no tinnoriɗaa ley tampiri. Miɗo anndi munyal
maa. Miɗo anndi a munyantaa bonɓe, a ndaartindake wiitotooɓe wo
nulaaɓe ɓeen, de tawuɗaa ɓe fenooɓe.
3 A jom munyal, a ronndake tiiɗallaaji saabe innde am, de ɗum fuu, a
selaay jokkude goonga.
4 Ammaa miɗo felire ɗum ɗo: a yoppii njinngu maa ngu njoginoɗaa
arande nguun.
5 Ndelle miccita no ngorrunoɗaa gilla a saamaay. Tuubu, ngolliraa no
ngollirtaano arande ni! Si wanaa ɗuum, si a tuubaay, mi waran to maa mi
itta fitilla maa e nokku muuɗum.
6 Ammaa miɗo yardorii maa ɗum ɗo: aɗa wanyi golleeji jokkuɓe Niko-
lay* hono no mbanyirmi ɗi, miin du.
7 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe ɗuum!
Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum nyaamude ɓiɓɓe lekki nguurndam ndariiki ley
aljanna Laamɗo kiin.»

Ɓataaki to kawrital gonngal Simirna

8 —Winndan maleyka kawrital goondinɓe gonngal Simirna, mbi'aa:
«Inan haalaaji arandeejo e cakitotooɗo, maaynooɗo de iirtii oon:

* **2:6** Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yimɓe faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewreejo kaalaaɗo katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

9 Miɗo anndi torra maaɗa e talkaaku maaɗa, tawee le a jom jawdi. Miɗo anndi no wiitotooɓe wo Alhuudiya'en de nganaa ɓeen mbonkortoo on. Wo ɓe kawrital rewooɓe Seyɗaani.
10 Taa hulu torra ɓadiiɗo hewtude ma. Ndaar, Ibiliisa ɓadake faɗɗude woɓɓe maaɗa ley kasu faa filoo jarribaade ma. A torrete balɗe sappo. Laatoɗaa koolniiɗo faa e maayde, de mi hokke nguurndam nduumiiɗam laatane kufune jaalorgal.
11 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondiɓe ɗuum! Jaaliiɗo fuu, maayde ɗiɗaɓerde ndeen meemataa ɗum.»

Ɓataaki to Kawrital gonngal Pergame

12 —Winndan maleyka kawrital goondiɓe gonngal Pergame, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo kaafaahi ki kunnduɗe muuɗum ɗiɗi fuu mbeli:
13 Miɗo anndi nokku ɗo koɗuɗaa, ɗo Seyɗaani laamii ɗoon. E noon fu, aɗa tinnii e innde am. A yankiraay goondinde kam fay wakkati nde Antipas seedee am koolniiɗo oon waranoo ley maaɗa ndeen. Wo ɗo Ibiliisa jooɗii.
14 Ammaa ina woodi pelooje seeɗa ɗe njoganimaami: aɗa munyana yimɓe wonɓe hakkunde maaɗa haɓɓiiɓe e jannde Balaama. Kam janngini Balak ferginde Israa'iilankooɓe, ɓe nyaama teewuuji cakkanaaɗi tooruuji, ɓe njeena du.
15 Woɓɓe maaɗa du na njokka yimɓe Nikolay. Jannde maɓɓe fuu wo fotu bonde.
16 Ndelle tuubu. Si wanaa ɗum, mi waran to maa joonin, mi haɓira e maɓɓe kaafaahi ngonki e hunnduko am ki.
17 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondiɓe ɗuum! Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum nyaamdu suuɗiindu wi'eteendu ‹manna›. Mi hokkan ɗum kaayel danewel du. Dow kaayel ngeel innde heyre ina winndaa nde fay gooto anndaa si wanaa kokkaaɗo ɗum.»

Ɓataaki to kawrital gonngal Tiyatira

18 —Winndan maleyka kawrital goondiɓe gonngal Tiyatira, mbi'aa:
«Inan haalaaji Ɓii Laamɗo mo gite muuɗum njalbirta hono ɗemle yiite, mo koyɗe muuɗum ɗelkirta hono njamndi mboɗeeri ciiwaandi ni:
19 Miɗo anndi golleeji maa e njinngu maa e goondinal maa e ballal ngal ngaɗanɗaa woɓɓe, kam e munyal maa. Miɗo anndi golleeji maa cakitiiɗi ɓuri arandeeji ɗiin heewude.
20 Ammaa miɗo felire ɗum ɗo: aɗa munyana Yesabel, debbo biitotooɗo wo annabaajo oon. Imo wosina maccuɓe am, imo janngina ɗum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaaɗi tooruuji.
21 Mi hokkii mo wakkati no o tuubira, ammaa o yiɗaa tuubude e fijirde makko ndeen.
22 Saabe majjum mi faɗɗan mo dow leeso naawalla. Fijidooɓe e makko ɓeen du, si tuubaay e golle makko, mi torran ɗum'en torraaji mawɗi.
23 Mi halkan ɓiɓɓe makko du. Ndeen kawrite goondiɓe ɗeen fuu anndan miin woni ndaartintooɗo hakkillooji e ɓerɗe. Katin du mi yoɓan gooto mooɗon fuu haddi golle muuɗum.
24 Ammaa onon yimɓe Tiyatira heddiiɓe ɓe njokkaay laawol ngol ɓeen, ɓe ngolliraay ko woɓɓe mbi'ata ‹sirriiji Seyɗaani luggudi›, miɗo wi'a on: mi yowataa dow mooɗon donngal gonngal
25 si wanaa tinnoɗon e ko njogiɗon ɗuum faa nde ngarumi.
26 Jaaliiɗo – ɗum woni gaɗoowo muuyɗe am faa yehi timmoode oon – mi hokkan ɗum baawɗe dow laamorɗe adunaaru.

27 Jaaliiɓe ɓeen ndurdan ɗe e sawru njamndi, pusiran ɗe hono no looɗe
pusirta ni.
28 Mi hokkan ɗum'en baawɗe, hono no Baaba am hokkiri kam miin du.
Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndeen du.
29 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goonɗinɓe ɗuum!»

3

Ɓataaki to kawrital gonngal Sardis

1 —Winndan maleyka kawrital goonɗinɓe gonngal Sardis, mbi'aa:
«Inan haalaaji jogiiɗo ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi e koode jeɗɗi:
Miɗo anndi golle maa. Aɗa wi'ee a buurɗo, tawee le a maayɗo.
2 Hakkil! Cemmbinɗinaa seeɗa mo njogiɗaa oon gilla waataay, sabo mi
tawaay golle maa ina kiɓɓi yeeso Laamɗo am.
3 Ndelle, miccita no keɓirɗaa e no nanirɗaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu,
de ngolliraa ɗum. Si a hakkilaay, mi wardan hono no gujjo ni, de a anndataa
wakkati mo ngarammi maɓɓude ma.
4 Ammaa, aɗa woodi ɗo Sardis ɗoon yimɓe ɓe tuuninaay kaddule
muɓɓen. Ɓe ɓornoto kaddule daneeje ɓe njaada e am, sabo iɓe poti e majjum.
5 Hono noon jaaliiɗo fuu ɓornortoo kaddule daneeje. Abada mi tosataa
innde muuɗum e dewtere nguurndam ndeen. Mi seedoto imo jeydaa e am
yeeso Baaba am e maleyka'en muuɗum.
6 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goonɗinɓe ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Filadelfi

7 —Winndan maleyka kawrital goonɗinɓe gonngal Filadelfi, mbi'aa:
«Inan haalaaji ceniiɗo goongante, tiigiiɗo cokitirgal Daawda. Si o omtii, fay
gooto ommbataa. Si o ommbii, fay gooto omtataa.
8 Miɗo anndi golle maa. Ndaar, mi omtii dammbugal yeeso maa ngal fay
gooto waawaa ommbude. Aan e famɗude semmbe fuu, a haybii konngol
am, a yankiraay innde am.
9 Haya, mi neldete jeyaaɓe e kawrital rewooɓe Seyɗaani wiitotooɓe wo
Alhuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi doolɗan ɓe ɓe ngara ɓe
cujidowa to koyɗe maa. Ndeen ɓe paaman mi yiɗii ma.
10 A haybii ko njamirmaami ɗuum, a munyii sanne. Saabe ɗum, mi
reenete e wakkati nde ɓillaare warata hora adunaaru faa ndaartindoo yimɓe
fuu.
11 Mi ɓadake warude. Tinna e ko njogiɗaa ɗuum taa fay gooto teeta
kufune maa jaalorgal.
12 Jaaliiɗo fuu, mi waɗan ɗum bimmbeere ley suudu Laamɗo am seni-
indu. O wurtataako e mayru abada. Mi winndan e dow makko innde
Laamɗo am e innde ngalluure muuɗum. Ngalluure ndeen wo Urusaliima
keso yuuroowo dow kammu to Laamɗo am de jippoo. Mi winndan e dow
makko innde am heyre ndeen.
13 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goonɗinɓe ɗuum!»

Ɓataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

14 —Winndan maleyka kawrital goonɗinɓe gonngal Lawdikiya, mbi'aa:
«Inan haalaaji bi'eteeɗo Aamiina oon, seedaaku koolniiɗo goongante, mo
tageefo oon fuu laatorii saabe muuɗum:
15 Miɗo anndi golle maa, a feewaa a wulaa. Wo a laato peewuɗo naa
buldo!
16 Saabe ko tawaa a feewaa a wulaa ɗuum, hunnduko am tuutete.

17 Aɗa wi'a: ‹Mi jom jawdi, mi hawrundurii jawdi, mi haajaaka fay
huunde.› Tawi le, a anndaa wo a mettuɗo hoore, a jurminiiɗo, a talkaajo,
a bumɗo, a kolɗo!
18 Miɗo tindine, coodaa to am kaŋŋe laaɓiniraaɗo yiite, faa keɓaa jawdi
ngoongalaari. Coodaa to am du kaddule daneeje ɓornoɗaa, faa cuuraa
ɓanndu maa ɓoldu nduun e semteende. Katin du, coodaa to am nebbam faa
mbujaa gite maa de keɓaa nji'aa.
19 Miin, miɗo fela yimɓe ɓe njiɗumi, miɗo dartina ɗum'en. Ndelle,
tinnoɗaa, tuubaa!
20 Inani miɗo darii e dammbugal, miɗo salmina. Neɗɗo fuu nanɗo
daande am de omti dammbugal, mi naatan to muuɗum, mi nyaamda e
muuɗum, kam du nyaamda e am.
21 Jaaliiɗo fuu, mi hokkan ɗum jooɗodaade e am dow jooɗorgal am
laamu, hono no miin du njaaloriimi de njooɗodiimi e Baaba am dow
jooɗorgal muuɗum ni.
22 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinɓe ɗuum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

1 Caggal ɗuum, yeewumi, de nji'umi dammbugal ina omtii dow kammu.
Daande nde nanunoomi arande wa'unde hono buututal ina haalda e am
ndeen, ina wi'a:
—Yeeŋu ngaraa ɗo, faa mi holle ko haani laataade caggal joonin.
2 Wakkati gooto Ruuhu heewi kam, de nji'umi jooɗorgal laamu dow
kammu. Goɗɗo ina jooɗii dow maggal.
3 Jooɗiiɗo oon, tagaadi muuɗum ina jalbira hono no hayre yaspa, ina
wojjitira hono no hayre sardis. Ciiɓociiɓongal ina fiilii jooɗorgal ngaal, ina
jalbira hono no hayre emerooda ni.
4 Jooɗorgal ngaal, jooɗorɗe laamu noogay e nay ina piilii ngal. Mawɓe
noogayo e nayo ina njooɗii dow majje, ina ɓornii kaddule daneeje, kufuneeje
gaɗiraaɗe kaŋŋe ina ngoni e ko'e maɓɓe.
5 Mayye e sawtuuji e diggaali ina njalta e jooɗorgal laamu ngaal. Yeeso
maggal ɗoon ina woodi docce jeɗɗi kuɓɓooje. Ɗeen ngoni ruuhuuji Laamɗo
jeɗɗi ɗiin.
6 Ko wa'i hono maayo laaɓungo tal nanndungo e daandorgal ina weertii
yeeso maggal.
Ɗakkol jooɗorgal laamu ngaal ina woodi kulle nay buurɗe. Iɗe piilii ngal,
iɗe keewi gite yeeso e caggal fuu.
7 Huunde wuurnde arandeere ndeen ina wa'i hono laddeeru. Ɗiɗaɓerde
ndeen ina wa'i hono ngaari. Tataɓerde ndeen, yeeso muuɗum ina wa'i hono
yeeso ɓii-Aadama. Nayaɓerde ndeen ina wa'i hono ciilal piiroowal.
8 Kulle buurɗe nay ɗeen, gootel fuu ina woodi bippeele jeegom. Bippeele
ɗeen ina keewi gite ley e dow fuu. Jemma e nyalooma fuu ɗe celataa yimude,
iɗe mbi'a:
«Ceniiɗo, Ceniiɗo, Ceniiɗo,
wo Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu,
gonnooɗo, gonɗo, gonoowo oon!»
9 Kulle buurɗe nay ɗeen ina ndarjina, ina teddina, ina njetta jooɗiiɗo dow
jooɗorgal laamu, buurɗo faa abada oon.

10 Nde ɓe ngaɗata ɗum fuu, mawɓe noogayo e nayo ɓeen kippoto e leydi
yeeso joodiiɗo e joodorgal oon, cujidana buurɗo faa abada oon. Iɓe njoyyina
kufuneeje maɓɓe yeeso joodorgal ngaal, iɓe mbi'a:
11 «Joomiraadɔ amin, Laamɗo amin,
aɗa foti heɓude darja e teddeengal e baawɗe,
sabo aan tagi huunde fuu.
Wo saabe muuyɗe maa ɗum laatorii,
wo saabe muuyɗe maa tagirɗaa ɗum.»

5

Haala dewtere Laamɗo e kaanɗo omtude nde

1 Caggal ɗuum, nji'umi e junngo nyaamo joodiiɗo dow joodorgal laamu oon
dewtere taggaande. Gereeji mayre ɗiɗi fuu ina mbinndaa. Inde ommbiraa
takkanɗe maandinaaɗe jeɗɗi.
2 Ndeen nji'umi maleyka jom semmbe ina yeewnoo daande toownde, ina
wi'a:
—Moy foti e takkitinde takkanɗe takkaaɗe ɗeen, de omta dewtere tag-
gaande nde?
3 Ammaa fay gooto walaa dow kammu, walaa dow leydi, walaa ley leydi
baawɗo omtude dewtere taggaande ndeen naa ndaarude ley mayre.
4 Mboyumi bojji cattuɗi, sabo heɓaaka potuɗo omtude dewtere ndeen naa
ndaarude ko woni e mayre.
5 Ndeen gooto e mawɓe ɓeen wi'i kam:
—Taa woy! Inan, laddeeru jeyaandu e lenyol Yahuuda, yuurndu e Daawda
nduun, jaalake. Kayru waawi omtude takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi ɗeen, de omta
dewtere ndeen.
6 Ndeen nji'umi Jawgel ina darii hakkunde joodorgal ngaal. Kulle nay
buurɗe ɗeen e mawɓe ɓeen ina piilii ngel. Ingel nanndi e kirsanoongel. Ingel
woodi luwe jeɗɗi e gite jeɗɗi. Ɗeen ngoni ruuhuuji Laamɗo jeɗɗi nuleteeɗi e
adunaaru ndu fuu.
7 Jawgel ngeel yehi, jaɓowi dewtere taggaande ndeen e junngo nyaamo
joodiiɗo dow joodorgal oon.
8 Ko ngel jaɓi dewtere ndeen ɗuum, kulle nay buurɗe ɗeen e mawɓe
noogayo e nayo ɓeen kippii e leydi yeeso maggel. Mono fuu ina woodi hoddu
e urdude kaŋŋeere heewnde uurdi, ɗum woni du'aawuuji seniiɓe ɓeen.
9 Heddii iɓe njima jimol kesol, iɓe mbi'a:
«Aɗa foti e jaɓude dewtere ndeen
de takkitaa takkanɗe uddiraaɗe nde,
sabo a hirsanooma.
E yiiyam maa coottirɗaa yuuruɓe
e lenyi fuu e ɗemle fuu e siyiiji yimɓe fuu e laamorɗe fuu
faa ɓe njeydaa e Laamɗo.
10 A waɗii ɓe jeyaaɓe e laamu e almaami'en gollanooɓe Laamɗo meeɗen.
Ɓe laamoto adunaaru.»
11 Caggal ɗuum nji'umi ley holleede, de nanumi daaɗe maleyka'en heewɓe.
Iɓe ngaɗa ujunaaje ujunaaje ɗuuɗɗe. Iɓe piilii joodorgal ngaal e kulle buurɗe
ɗeen e mawɓe ɓeen,
12 iɓe njimira daaɗe toowɗe, iɓe mbi'a:
«Jawgel kirsanoongel ngel
ina foti e heɓude baawɗe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddeengal e darja e manoore!»

13 Ndeen nanumi tageefo wonngo dow kammu fuu e ko woni dow leydi e ko
woni ley leydi e ko woni dow maayo e ko woni e muɓɓen fuu, ina mbi'a:
«Manoore e teddeengal e darja e baawɗe
ngoodanii jooɗiiɗo dow jooɗorgal ngaal oon
e Jawgel ngeel faa abada!»
14 Kulle nay buurɗe ɗeen njaabii:
—Aamiina.
Mawɓe ɓeen du, kippii e leydi, cujidi.

6

Takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi

Haala takkitingol takkande arandeere: jaalagol

1 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii wootere e takkanɗe takkaaɗe jeɗɗi
ɗeen. Nanumi wootere e kulle nay buurɗe ɗeen ina iidina daande muuɗum
hono riggaango, ina wi'a:
—War!
2 Yeewumi, nji'umi puccu ndaneewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii kalawal
laanyal. O hokkaa kufune laamu. Wo o jaaliiɗo, de o wurtii faa o ɓeyda
jaalorgal.

Haala takkitingol takkande ɗiɗaɓerde: barundural

3 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande ɗiɗaɓerde ndeen, nanumi hu-
unde wuurnde ɗiɗaɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
4 Ndeen puccu gonngu, mboɗeewu yalti. Baɗɗiiɗo ngu oon hokkaa laawol
faa itta jam e adunaaru, faa yimɓe mbarundura. O hokkaa kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataɓerde: tiiɗalla

5 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande tataɓerde ndeen, nanumi hu-
unde wuurnde tataɓerde ndeen ina wi'a:
—War!
Nji'umi puccu ɓaleewu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina tiigii etirgal e junngo
muuɗum.
6 Nanumi ko nanndi e daande neɗɗo yuurii hakkunde kulle nay buurɗe
ɗeen, ina wi'a:
—Kiloo alkama wo ceede golle nyalooma soodete. Kilooji tati gawri du wo
ceede golle nyalooma coodete. De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaɓerde: maayde

7 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande nayaɓerde ndeen, nanumi
daande huunde wuurnde nayaɓerde ndeen, ina wi'a:
—War!
8 Yeewumi, nji'umi puccu oolu. Baɗɗiiɗo ngu oon ina wi'ee Maayde, laakara
ina jokki mo. Ɓe kokkaa baawɗe dow nayaɓerde adunaaru faa ɓe mbarda
yimɓe kaafaahi e rafo e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaɓerde: wardaaɓe saabe seedaaku muɓɓen

9 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande joyaɓerde ndeen, nji'umi to ley
hirsirde rewreteende Laamɗo toon yonkiiji wardanooɓe saabe ɗowtanaade
konngol Laamɗo e seedaaku ngu ɓe ceedii nguun.
10 Ɓe yeewnii faa toowi, ɓe mbi'i:
—Joomiraaɗo ceniiɗo goongante, faa ndey ndoomuɗaa faa caroɗaa yimɓe
wonɓe e adunaaru ndu ɓeen? Ndeye njomnitotoɗaa ɓe rufugol yiiyam amin?

11 Mono e maɓɓe fuu hokkaa saaya ndaneeha. Ɓe mbi'aa ɓe powta seeɗa
tafon, faa limgal gollidiiɓe maɓɓe, sakiraaɓe maɓɓe fodanaaɓe wareede hono
maɓɓe ɓeen, kiɓɓa.

Haala takkitingol takkande jeegaɓerde: nyalooma mawɗo

12 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii takkande jeegaɓerde ndeen.
Wakkati oon leydi dimmbi dimmbagol manngol. Naange ɓawliri faa nanndi
hono kaasa ɓaleewa, lewru du fuu wojjiri hono yiiyam.
13 Koode kammu ɗeen caami e leydi hono no ɓiɓɓe yibbi kecce caamirta si
henndu mawndu wifii.
14 Kammu oon du dilli, taggiraa hono no daago taggirtee ni. Baamle e
duuɗe fuu ɗoofaa e nokkuuje muɓɓen.
15 Ndeen kaanankooɓe adunaaru e yimɓe tedduɓe e hooreeɓe sordaasiiɓe
e joomiraaɓe jawdi e jom'en semmbe e rimɓe e riimayɓe fuu cuuɗii ley lohi
baamle e hakkunde tefaaje baamle.
16 Heddii iɓe mbi'a baamle e tefaaje ɗeen:
—Caamee dow amin! Cuuɗon min e yeeso jooɗiiɗo dow jooɗorgal laamu
oon! Cuuɗon min e tikkere Jawgel ngeel!
17 Sabo nyannde tikkere maɓɓe mawnde ndeen yottake. Moy waawi
daɗude?

7

Haala yimɓe 144 000 waɗaaɓe maande

1 Caggal ɗuum, mi yi'ii maleyka'en nayo ina ndarii e jihaaji adunaaru nay.
Iɓe paddii keni adunaaru nay ɗiin, taa ɗi mbifa, wanaa dow leydi, wanaa
dow maayo, wanaa dow lekki.
2 Nji'umi katin maleyka goɗɗo yuuruɗo funnaange ina tiigii gaɗirgal
maande Laamɗo buurɗo. O yeewnii daande toownde to maleyka'en nayo
hokkaaɓe baawɗe torrude leydi e maayo ɓeen.
3 O wi'i ɓe:
—Taa mbonnee leydi naa maayo naa leɗɗe ɗe tafon, faa min ngaɗa maande
e tiiɗe maccuɓe Laamɗo meeɗen ɓeen.
4 Ndeen nanumi limgal waɗaaɓe maande e tiiɗe muɓɓen ɓeen: iɓe ngaɗa
ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo (144 000). Wo ɓe maandinaaɓe
yuuruɓe e lenyi Israa'iilankooɓe ɗiin fuu:
5 yuuruɓe e Yahuuda ujunaaje sappo e ɗiɗo (12 000),
yuuruɓe e Ruuben, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Gada, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
6 yuuruɓe e Aser, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Naftali, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Manasa, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
7 yuuruɓe e Simeyon, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Lewi, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Isakar, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
8 yuuruɓe e Jabulon, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Yuusufi, ujunaaje sappo e ɗiɗo,
yuuruɓe e Benyamin, ujunaaje sappo e ɗiɗo.
Lenyi ɗiin fuu ngaɗanaama maande.

No yimɓe lenyi fuu njettirta Laamɗo

9 Caggal ɗuum, yeewumi, nji'umi jamaa keewɗo mo limataako yuuruɗo e
laamorɗe fuu e lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu e ɗemle fuu. Iɓe ndarii yeeso

joodorgal laamu ngaal e Jawgel ngeel. Iɓe ɓornii saayaaji daneeji, licce tamarooje ina ngoni e juude maɓɓe.
10 Iɓe ilina, iɓe mbi'a:
—Kisindam to Laamdo meeden joodiido dow joodorgal laamu ngaal yuurata, kam e Jawgel ngeel.
11 Maleyka'en ɓeen fuu ina ndarii, ina piilii joodorgal ngaal e mawɓe ɓeen e kulle nay buurde deen. Ɓe fuu ɓe kippi geese maɓɓe e leydi, iɓe cujidana Laamdo.
12 Iɓe mbi'a:
«Aamiina.
Manoore e darja e hakkilantaaku e yettoore
e teddeengal e baawde e semmbe,
fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!
Aamiina.»
13 Ndeen gooto e mawɓe ɓeen yami kam:
—Ɓeye ngoni yimɓe ɓorniiɓe saayaaji daneeji ɓe? Faa toy ɓe yuuri?
14 Mbi'umi mo:
—Joomam, aan woni anndudo.
O jaabii kam, o wi'i:
—Kamɓe ngoni yuuruɓe e torra mawdo. Ɓe lonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii di yiiyam Jawgel ngeel.*
15 Ɓum saabii de ɓe keddoto yeeso joodorgal laamu Laamdo ngaal, ɓe ndewa mo jemma e nyalooma ley suudu makko seniindu nduun. Joodiido dow joodorgal laamu oon huuran ɓe hukum muudum.
16 Ɓe njolbataa katin, ɓe domdataa katin. Ɓe naangataake, nguleefi fuu tappataa ɓe katin.
17 Sabo Jawgel gonngel hakkunde joodorgal laamu ngeel duran ɓe, yaara ɓe to ildude ndiyam kokkoojam nguurndam. Laamdo mooytan gondi gite maɓɓe fuu.

8

Haala takkitingol takkande jeddaɓerde: deyyere mawnde

1 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande jeddaɓerde ndeen, kammu oon deyyinii siw faa wadi hono feccere yamnde wootere.
2 Ndeen nji'umi maleyka'en njeddo dariiɓe yeeso Laamdo. Ɓe kokkaa buutute jeddi.
3 Maleyka goddo jogiido urdude kaŋŋeere darowii dakkol hirsirde rewreteende Laamdo. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkida dum e du'aawuuji seniiɓe, o yottina di dow hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso joodorgal laamu ndeen.
4 Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji seniiɓe diin yuuri e junngo maleyka oon de yeenti to Laamdo.
5 Maleyka oon hooyi urdude ndeen, hebbini nde yiite e ley hirsirde ndeen, de faddi nde e leydi. Ndeen diggaali e dukooji ngadi, mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeddi

6 Caggal duum, maleyka'en njeddo jogiiɓe buutute jeddi ɓeen cegilanii fuufude de.

Haala buututal arandeewal

* **7:14** Maanaa ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiiyam, woni hakkeeji maɓɓe fuu njaafaama.

7 Maleyka arandeejo oon fuufi buututal muuɗum, de marmalluuje e yiite
jillunduraange e yiiyam paɗɗaa dow leydi. Feccere tataɓerde leydi ndiin
wulaama, feccere tataɓerde leɗɗe ɗeen wulaama, huɗo hecco koon du fuu
wulaama.

Haala buututal ɗiɗaɓal

8 Maleyka ɗiɗaɓo oon fuufi buututal muuɗum, de ko wa'i hono waamnde
mawnde huɓɓoore faɗɗaa e ley maayo. Tataɓerde maayo ngoon laatii yiiyam,
9 tataɓerde kulle buurɗe gonɗe e maayo ngoon mbaati, tataɓerde laanaaji
ndiyam du kalkii.

Haala buututal tataɓal

10 Maleyka tataɓo oon fuufi buututal muuɗum, de hoodere mawnde
huɓɓiroore hono no doccal ni yuuri dow kammu, saami e tataɓerde gooruuji
e ildude ndiyam.
11 Hoodere ndeen «Ƙaaɗeefi» wi'etee. Nde haaɗinii feccere tataɓerde
diyeele ɗeen. Yimɓe heewɓe maayi saabe ndiyam ɗaam haaɗinaama rok.

Haala buututal nayaɓal

12 Maleyka nayaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Ndeen feccere tataɓerde
naange e feccere tataɓerde lewru e feccere tataɓerde koode piyaa, faa gootel
fuu tataɓerde muuɗum niɓɓi. Jemma e nyalooma fuu mbaasa tataɓerde
annoora muɓɓen.
13 Caggal ɗuum, nji'umi ciilal ina fiira dow, nanumi inde yeewnoo e daande
toownde, inde wi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe adunaaru nde maleyka'en tato
heddiiɓe ɓeen puufii buutute muɓɓen!

9

Haala buututal joyaɓal

1 Maleyka njoyaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Nji'umi hoodere yuuri dow
kammu, saami e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum
walaa ɗo haaɗi.
2 Nde sokiti ɓunndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no duppirde
mawnde ni. Cuurki kiin niɓɓini naange e mbeeyu* fuu.
3 Baɓɓatti njalti e cuurki kiin, cankitii e leydi. Ɓi kokkaama baawɗe
torrude hono jahe ni.
4 Ɓi njamiraa taa ɗi mbonna huɗo naa leɗɗe naa huunde fuu ko fuɗata e
leydi, ammaa ɗi torra yimɓe ɓe maande Laamɗo walaa e tiiɗe muɓɓen ɓeen
tan.
5 Ɓi kokkaa torrude yimɓe ɓeen faa naawa haddi lebbi joy, ammaa ɗi
kokkaaka warude ɓe. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fiɗi.
6 Ley lebbi ɗiin, yimɓe piloto maayde de keɓataa. Ɓe muuyan maayde,
ammaa maayde doggan ɓe.
7 Baɓɓatti ɗiin ina nanndi e pucci cegilaniiɗi wolde. Dow ko'e majji ina
ngoodi ko nanndi e kufuneeje gaɗiraaɗe kaŋŋe. Geese majji ina nga'i hono
geese yimɓe.
8 Iɗi njogii cukuli hono cukuli rewɓe. Nyiiye majji ina nga'i hono nyiiye
dawaaɗi ladde.
9 Ko wa'i hono jamɗe ina ngoni e becce majji. Sawtu bippeele majji ina wa'i
hono torkooji ɗi pucci keewɗi ndaasata ina ndoggana wolde.

---

* **9:2** Mbeeyu wo ɓolum hakkunde kammu e leydi.

10 Iɗi ngoodi lacce jogiiɗe kure hono jahe. Ley lacce ɗeen ina ngoodi
baawɗe torrude yimɓe haddi lebbi joy.
11 Kaananke majji woni maleyka kawjotooɗo ɓunndu ndu luggeefi
muuɗum walaa ɗo haaɗi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e
ley geresankoore wo Apoliyon (ɗum na fiirta «Ƙalkoowo»).
12 Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji ɗiɗi ina ngara caggal
majjum.

Haala buututal jeegaɓal

13 Maleyka njeegaɓo oon fuufi buututal muuɗum, de nanumi daande
yuurunde to luwe nay gonɗe e coɓɓuli hirsirde kaŋŋeere wonnde yeeso
Laamɗo ndeen.
14 Daande ndeen ina wi'a maleyka njeegaɓo jogiiɗo buututal oon:
—Haɓɓitin maleyka'en nayo haɓɓaaɓe to maayo manngo wi'eteengo
Efarata.
15 Ndeen maleyka'en nayo ɓeen kaɓɓitaa faa mbara tataɓerde yimɓe
adunaaru. Laamɗo na segilaninoo ɓe saabe wakkati o, saabe hitaande nde e
lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.
16 Mi nanii limgal konunkooɓe waɗɗiiɓe pucci: wo ɓe ujunaaje noogay kile
ujunaaje sappo.
17 Inan no njiirumi pucci ɗiin e waɗɗiiɓe ɓeen e ley holleede am: iɓe ɓornii
kaddule jamɗe boɗeeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e
oole hono sitti. Ko'e pucci ɗiin ina nga'i hono ko'e dawaaɗi ladde. Yiite e
cuurki e sitti ina mburtoo e kunnduɗe majji.†
18 Masiibaaji tati ɗiin, ɗum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti
e kunnduɗe pucci ɗiin de mbari tataɓerde yimɓe adunaaru.
19 Baawɗe pucci ɗiin ina ngoni e kunnduɗe majji, fay e lacce majji du. Lacce
majji ɗeen ina nanndi e bolle. Iɗe ngoodi ko'e, e ko'e ɗeen ɗi mbarminirta
yimɓe.
20 Yimɓe heddiiɓe ɓe masiibaaji ɗiin mbaraay ɓeen tuubaay e golle juuɗe
muɓɓen. Ɓe njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gaɗiraaɗi kaŋŋe e
cardi e njamndi mboɗeeri e kaaye e leɗɗe. Iɓe cujidana tooruuji ɗi nji'ataa,
ɗi nanataa, ɗi njahataa.
21 Ɓe tuubaay e waɗude bar-ko'e, ɓe tuubaay e ndaggadaaku maɓɓe e
fijirde maɓɓe e nguyka maɓɓe.

10

Haala maleyka jogiiɗo dewtel taggitaangel

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo jom semmbe ina yuura dow kammu
ina jippoo. Ruulde ina fiili ɗum, ciiɓociiɓongal ina tiimti hoore muuɗum.
Yeeso muuɗum ina ɗelka hono naange, koyɗe mum du ina nga'i hono
bimmbeeje yiite.
2 Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko
nyaamal dow maayo, o darni nanal dow leydi.
3 O yeewnii daande toownde hono no laddeeru ubbirta ni. Nde o yeewninoo
ndeen, diggaali jeɗɗi njaaborii mo e hoolo muɓɓen, kam'en du.
4 Nde diggaali jeɗɗi ɗiin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa
nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:
—Taa winndu ko diggaali jeɗɗi ɗiin mbi'i ɗuum, accu ɗum laatoo kumpa!
5 Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci
junngo muuɗum nyaamo faa dow,

† **9:17** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

6 hunorii Buurɗo duumiiɗo faa abada, taguɗo kammu e ko woni e
muuɗum, e leydi e ko woni e muuɗum, e maayo e ko woni e muuɗum.
Maleyka oon wi'i:
—Wakkati heddaaki katin!
7 Ammaa e ley balɗe ɗe buututal maleyka njeɗɗaɓo ngal fuufata ɗeen,
Laamɗo tabintinan anniya muuɗum cuuɗinoodo. Ɗum laatorto hono no o
wiirunoo annabaaɓe maccuɓe makko ɓeen ni.
8 Ndeen daande yuurannoonde kam dow kammu ndeen haaldi e am katin,
wi'i:
—Yahu jaɓoy dewtel taggitiingel, gonngel e junngo maleyka dariiɗo dow
maayo e leydi ngeel.
9 Njahumi to maleyka oon, mbiimi ɗum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i
kam:
—Jaɓu ngel, moɗaa! Ngel haaɗan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e
hunnduko maa hono no njuumndi ni.
10 Njaɓumi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, moɗumi ngel. Ngel weli e
hunnduko am hono njuumndi, ammaa nde moɗunoomi ngel fu, ingel haaɗi
e ley reedu am rok!
11 Caggal ɗuum, mbi'aami:
—Ina tilsi mbaajoɗaa annabaaku katin e dow siyiiji yimɓe heewɓe e
laamorɗe e ɗemle keewɗe e kaanankooɓe heewɓe.

11

Haala seedaaku annabaaɓe ɗiɗo

1 Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:
—Umma, fonndoy suudu Laamɗo seniindu e hirsirde ndeen, kiisoɗaa
rewooɓe wonɓe ɗoon ɓeen.
2 Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama
laamorɗe adunaaru. Ɗe njaaɓan ngalluure seniinde ndeen faa waɗa lebbi
capanɗe nay e ɗiɗi.
3 Mi hokkan seedeeɓe am ɗiɗo mbaajoo annabaaku haddi balɗe ujunere e
keme ɗiɗi e capanɗe jeegom, iɓe ɓornii tekke bootooji.*
4 Seedeeɓe ɗiɗo ɓeen ngoni leɗɗe jaytun ɗiɗi e fitillaaji ɗiɗi dariiɗi yeeso
Joomiraaɗo jom adunaaru ndu.
5 Neɗɗo fuu jiɗuɗo torrude ɓe, yiite yaltan e kunnduɗe maɓɓe, halka ɗum.
Jiɗuɗo torrude ɓe fuu, tilay halkiree noon.
6 Iɓe njogii baawɗe haɗude kammu toɓude haddi balɗe annabaaku maɓɓe
ɗeen. Iɓe njogii baawɗe waylitinde diyeele laatoo yiiyam. Nde ɓe muuyi fuu,
iɓe mbaawi jippinde e adunaaru sii masiiba fuu.
7 Nde ɗiɗo ɓeen tilinoo e seedaaku muɓɓen nguun fuu, ndaabaawa mbon-
nga njeyaanga e ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi ngaan yaltan
de yana e maɓɓe, jaaloo ɓe, wara ɓe.
8 Ɓalli maɓɓe mbaaloto e dow laawol ngalluure mawnde, ɗo Joomiraaɗo
maɓɓe tontanoo e leggal palaangal ɗoon. Ngalluure ndeen ina nanndi e
Sodoma† naa Misira.
9 Siyiiji yimɓe fuu e lenyi fuu e ɗemle fuu e laamorɗe fuu nji'an ɓalli maɓɓe
ko fotata e nyaloomaaji tati e feccere nyalooma. Ɓe caloto ɗi ngattee ley
saabeere.

---

* **11:3** Maanaa ɓe ɓornoo tekke bootooji woni hollude cunu, hono no rewɓe maayraaɓe cuddortoo ni.
† **11:8** Sodoma wo wootere e galluuje ɗiɗi ɗe Laamɗo halki saabe heewgol majje hakkeeji. Ndaaree Fuɗɗoode 19.1-29.

10 Yimɓe adunaaru ceyorto saabe maayde maɓɓe ndeen. Ɓe mbeltoto,
ɓe kokkundura dokke dow weltaare, sabo annabaaɓe ɗiɗo ɓeen torriino ɓe
sanne.
11 Ammaa caggal nyaloomaaji tati e feccere ɗiin, foofaango nguurndam
yuuri to Laamɗo naati annabaaɓe ɗiɗo ɓeen, de ummitii, ndarii. Kulol
manngol nanngi ndaarannooɓe ɗum'en ɓeen fuu.
12 Daande toownde yuuri dow kammu, ina wi'a ɓe:
—Yeeŋee ga!
Ɓe yeeŋi dow kammu e ley ruulde. Wayɓe ɓe fuu keddii ina ndaara ɓe.
13 Wakkati oon, leydi dimmbii semmbe, de feccere sappoɓerde ngalluure
ndeen saami. Yimɓe ujunaaje njeɗɗo kalkii. Heddiiɓe ɓeen kuli, mawnini
Laamɗo jom kammu oon.
14 Bone ɗiɗaɓo oon faltake. Ndaar, bone tataɓo oon ina wara law.

Haala buututal jeɗɗaɓal

15 Maleyka njeɗɗaɓo oon fuufi buututal muuɗum. Ndeen daaɗe toowɗe
nanaa dow kammu, ina mbi'a:
—Laamu adunaaru ndu fuu laatake laamu Joomiraaɗo meeɗen e Almasi-
ihu muuɗum. O laamoto faa abada abadin!
16 Mawɓe noogayo e nayo jooɗiiɓe dow jooɗorɗe yeeso Laamɗo ɓeen kippi
geese muɓɓen e leydi, cujidani Laamɗo.
17 Iɓe mbi'a:
«Miɗen njette, Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu,
gondo, gonnoodo oon miɗen njette,
sabo a gollirii baawɗe maa mawɗe ɗeen,
a tabintinii laamu maa.
18 Laamorɗe adunaaru ɗeen wo tikkuɗe,
ammaa tikkere maa warii.
Wakkati warii faa caroɗaa maayɓe.
Wakkati warii faa mbarjoɗaa annabaaɓe maccuɓe maa,
seniiɓe hulɓe innde maa ɓeen,
tedduɓe e lo'uɓe fuu.
Wakkati warii faa kalkaa halkooɓe adunaaru ɓeen du.»
19 Ndeen suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduun omtaa,
keesuwal amaana ngaal ɓangi e ley mayru. Mayye mayyi, dukooji e diggaali
ngaɗi, leydi dimmbii, marmalluuje ɓutte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom ŋatawere

1 Maande haayniinde ɓangi dow kammu. Debbo ina ɓornii naange. Lewru
ina woni ley njaaɓirdi muuɗum. Hoore muuɗum na fiila taarde koode sappo
e ɗiɗi.
2 Wo o debereedu, imo wulla saabe naawalla ŋatawere. Ndimu nguun ina
tiiɗi mo.
3 Ndeen maande wonnde ɓangi dow kammu. Ina woodi kuungal boɗewal
manngal nanndungal e mboddi. Ingal woodi ko'e jeɗɗi e luwe sappo, hoore
fuu ina woodi kufune laamu.
4 Laasi maggal wuuwi feccere tataɓerde koode kammu, faɗɗi ɗe e leydi.
Ngal darii yeeso debbo jom ŋatawere oon faa si rimii fu, ngal moɗa ɓiyum
oon.
5 Ndeen o rimi ɓiɗɗo gorko, durdoowo laamorɗe adunaaru fuu e sawru
njamndi. Ɓiɗɗo oon dippitaa, yaaraa to Laamɗo e jooɗorgal muuɗum laamu.

6 Debbo oon doggiri ley ladde, yehi nokku ɗo Laamɗo segilaninoo ɗum. O
haybowaa toon balɗe ujunere e keme ɗiɗi e capanɗe jeegom (1 260).
7 Wolde waɗi dow kammu toon. Maleyka bi'eteeɗo Miikaa'iilu e ma-
leyka'en muuɗum kawriti, kaɓi e kuungal ngaal. Kuungal ngaal e ma-
leyka'en muuɗum du kaɓi e maɓɓe.
8 Ammaa Miikaa'iilu'en njaalake ngal, kangal e maleyka'en maggal, de ɓe
mursi nokku maɓɓe gonɗo dow kammu oon.
9 Kuungal manngal ngaal riiwaama. Kangal woni mboddi arandeeri
mbi'eteendi Ibiliisa naa Seyɗaani, njarribotoondi adunaaru ndu fuu. Ndi
faɗɗaama e leydi, kayri e maleyka'en mayri fuu.
10 Ndeen nanumi daande toownde yuurunde dow kammu, ina wi'a:
«Joonin kisindam Laamɗo meeɗen yottake!
Semmbe e laamu muuɗum njottake!
Laamu ina woni e hawju Almasiihu!
Sabo peloowo sakiraaɓe meeɗen,
peloowo ɓe to Laamɗo jemma e nyalooma oon,
riiwaama dow kammu.
11 Sakiraaɓe meeɗen ɓeen njaalorake mo yiiyam Jawgel ngeel,
e seedaaku ngu ɓe ngaɗi dow maggel.
Ɓe pilaaki reenude yonkiiji maɓɓe e maayde.
12 Ndelle, kammu e wonɓe dow muuɗum fuu mbeltee!
Ammaa bone woodanii leydi e maayo!
Sabo Ibiliisa jippake to mooɗon.
Ina tikki tikkere mawnde,
sabo ina anndi wakkati seeɗa tan heddanii ɗum.»
13 Nde kuungal nanndungal e mboddi ngaal faamunoo faɗɗaama e leydi
ndeen, ngal tewni debbo dimɗo ɓiɗɗo gorko oon.
14 Debbo oon hokkaa bippeele ciilal manngal, faa fiirda yaha nokkuure
nde segilanaa ley ladde ndeen. Toon o haybetee haddi wakkati e wakkatiiji
ɗiɗi e feccere wakkati, faa o reenoo e mboddi ndiin.
15 Ndeen mboddi ndiin tuuti ndiyam, ɗam ili caggal debbo oon hono
maayo faa ɗam hooya mo.
16 Ammaa, leydi ndiin wallii debbo oon, ndi aari hunnduko mayri, ndi
moɗi ndiyam ɗam kuungal ngaal tuuti ɗaam.
17 Kuungal manngal ngaal tikkani debbo oon sanne, yehi haɓoyde e
heddiiɓe e yuwdi debbo oon. Ɓeen ngoni ɗowtaniiɓe jamirooje Laamɗo de
tiigii seedaaku ngu Iisaa waddi nguun.
18 Kuungal ngaal ina darii dow njaareendi daande maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

1 Caggal ɗuum, nji'umi ndaabaawa njogiinga luwe sappo e ko'e jeɗɗi
ina wurtoo e maayo ngoon. Luwal fuu ina woodi kufune laamu. Inɗe
mbonkorɗe Laamɗo ina mbinndaa e dow ko'e ɗeen fuu.
2 Ndaabaawa nga nji'umi ngaan ina nanndi e cirgu. Koyɗe magga ina
nga'i hono koyɗe huunde wi'eteende ursu*. Hunnduko magga ina wa'i hono
no hunnduko laddeeru ni. Kuungal nanndungal e mboddi ngaal hokki nga
semmbe muuɗum, e jooɗorgal muuɗum laamu ngaal, e baawɗe mawɗe.

* **13:2** Ursu wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogii leeɓi e peɗeeli juuɗɗi beldi.

3 Hoore wootere e ko'e ndaabaawa ngaan ina wa'i hono ko barminanoo
barmere waawnoonde warude ɗum, ammaa barmere ndeen dannaama.
Ɗum haaynii yimɓe adunaaru fuu, njokki ndaabaawa ngaan.
4 Ɓe cujidani kuungal nanndunngal e mboddi ngaal sabo ngal hokkii
ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan baawɗe laamu maggal. Katin du, ɓe
cujidani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan, iɓe mbi'a:
—Moy nanndi e ndaabaawa nga? Moy waawi haɓude e magga?
5 Ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan hokkaa haalude haalaaji mantordi
mbonkotoodi Laamɗo. Nga hokkaa baawɗe gollude lebbi capanɗe nay e ɗiɗi.
6 Ndaabaawa ngaan fuɗɗi mbonkaade Laamɗo, ina mbonkoo innde
muuɗum e suudu muuɗum. Nduun woni jooɗiiɓe dow kammu toon ɓeen.
7 Nga hokkaama baawɗe faa nga haɓa e seniiɓe ɓeen, nga jaaloo ɗum'en.
Nga hokkaa baawɗe laamaade lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu e ɗemle fuu e
laamorɗe fuu.
8 Yimɓe wonɓe e adunaaru ndu ɓeen fuu cujidanan ndaabaawa nan-
ndunga e cirgu ngaan. Ɓeen ngoni yimɓe ɓe inɗe muɓɓen tawaaka ina
mbinndii gilla fuɗɗoode adunaaru ley dewtere nguurndam ndeen, dewtere
Jawgel kirsanoongel ngeel.
9 Jom nowru fuu, nana!
10 Neɗɗo fuu podanaaɗo haɓɓeede yaaree e maccungaaku, haɓɓete yaaree.
Neɗɗo fuu podanaaɗo wardeede kaafaahi, wardete kaafaahi. Ɗum le, tilay
yimɓe Laamɗo ngonda e munyal e hoolaare.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

11 Caggal ɗuum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga
woodi luwe ɗiɗi nanndunɗe e luwe ɓii mbaalu, ammaa inga haalda hono no
kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.
12 Nga golliri baawɗe ndaabaawa arandeya, nga barmere muuɗum ne-
sunoo warude ɗum de dannaa ngaan. Nga golli ɗum yeeso arandeya ngaan.
Nga dooldi yimɓe adunaaru ɓeen cujidana arandeya ngaan.
13 Ndaabaawa ɗiɗaɓa ngaan waɗii kaayeefiiji mawɗi. Nga waɗii faa nga
jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimɓe fuu.
14 Nga hiiliri yimɓe adunaaru kaayeefiiji ɗi nga hokkaa waɗude ley baawɗe
ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimɓe adunaaru moyyina tooru
nanndundu e ndaabaawa barminiranoonga kaafaahi faa nesi waatude
ammaa ina wuuri ngaan.
15 Nga hokkaa baawɗe faa nga waɗani tooru nduun yonki faa indu haala.
Nga waɗi faa neɗɗo fuu mo sujidanaay nga waree.
16 Ndaabaawa ngaan dooldi yimɓe fuu keɓa maande e juuɗe muɓɓen
nyaame naa e tiiɗe muɓɓen, tedduɓe e lo'uɓe, joomiraaɓe jawdi e talkaaɓe,
rimɓe e riimayɓe fuu.
17 Fay gooto waawaa soodude maa sonnude si tawraaka maande ndeen.
Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.
18 Ɗo kaa, tilay neɗɗo waɗa hakkillo e kabaaru o: neɗɗo jogiiɗo paamal
fuu hiisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde
neɗɗo. Limoore magga wo keme jeegom e capanɗe jeegom e jeegom (666).

14

Haala Jawgel e jimol soottitaaɓe

1 Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e
yimɓe ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo (144 000). Innde muuɗum e
innde Baaba muuɗum na mbinndaa e tiiɗe maɓɓe.
2 Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyeele keewɗe,
hono riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu
fiyooɓe kolli.
3 Yimɓe ɓeen fuu ina njima jimol kesol yeeso jooɗorgal Laamɗo ngaal e
yeeso kulle nay buurɗe ɗeen e yeeso mawɓe ɓeen. Fay gooto waawaano
ekitaade jimol ngol si wanaa yimɓe ujunaaje hemre e capanɗe nayo e nayo
(144 000) soottitaaɓe e adunaaru ɓeen.
4 Ɓeen ngoni ɓe tuunniraay ko'e muɓɓen rewɓe, sabo ɓe laaɓuɓe. Iɓe njokki
Jawgel ngeel ɗo ngel yahata fuu. Wo ɓe soottitaaɓe e ley yimɓe adunaaru, faa
ɓe laatoo artiiɓe fuu sakkeede Laamɗo e Jawgel ngeel.
5 Fewre meeɗaay yaltude e kunnduɗe maɓɓe, ɓe ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

6 Wakkati oon nji'umi maleyka goɗɗo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru
Lobbo duumiiɗo oon. Imo waajoo ɗum yimɓe adunaaru, yuuruɓe e laamorɗe
fuu e lenyi fuu e ɗemle fuu e siyiiji yimɓe fuu.
7 Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:
—Kulee Laamɗo! Mawninon ɗum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii.
Cujidanee taguɗo kammu e leydi e maayo e ilduɗe ndiyam oon!
8 Maleyka goɗɗo ɗiɗaɓo jokki mo, ina wi'a:
—Baabiila halkii! Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii
leyɗe fuu fijirde mayre nyaaɗunde.
9 Maleyka goɗɗo, tataɓo, jokki ɓe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:
—Neɗɗo fuu cujidanɗo ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e
magga nduun, de heɓi maande magga e tiinde naa e junngo,
10 tilay joomum yara cabijam tikkere Laamɗo ɗaam, mbaylaaɗam e ley
horde-loonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley
yiite e sitti yeeso maleyka'en seniiɓe ɓeen e yeeso Jawgel ngeel.
11 Cuurki yuuruki e jukkungo maɓɓe ina yeeŋa faa abada. Jemma e
nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanooɓe ndaabaawa ngaan e tooru
magga e heɓuɓe maande innde magga.
12 Ɓum le, tilay yimɓe Laamɗo ngonda e munyal.
Ɓeen ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo de kaybi goondinal Iisaa ɓeen.
13 Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:
—Winndu ɗum ɗo: gilla joonin, barke woodanii maayooɓe hawtuɓe e
Joomiraaɗo ɓeen.
Ruuhu oon wi'i:
—Goonga! Ɓe powtinoyte e tampiri maɓɓe, sabo barke golle maɓɓe jokkan
ɓe.

Haala wakkati tayri adunaaru

14 Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e ɓii
neɗɗo ina jooɗii. Kufune gaɗiraaɗo kaŋŋe ina woni e dow hoore makko. Imo
tiigii wawdu welndu e junngo makko.
15 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu, ina yeewnoo daande
toownde, ina wi'a jooɗiiɗo dow ruulde oon:
—Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake.
Adunaaru ɓenndii, yonii tayeede!
16 Ndeen jooɗiiɗo e ruulde oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, de
adunaaru fuu tayaa.

17 Maleyka goɗɗo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu
nduun. Kam du ina tiigii wawdu welndu.
18 Ndeen maleyka goɗɗo yalti e ley hirsirde rewreteende Laamɗo ndeen.
Oon woni kawjotoodo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka
tiigiiɗo wawdu welndu oon:
—Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa ɓiɓɓe cabiije dow leydi, sabo ɗe
ɓenndii.
19 Maleyka oon yiili wawdu muuɗum dow leydi, hawrunduri ɓiɓɓe cabiije
ɗeen, de faɗɗi ɗe ley ɓoosirde mawnde. Ɓoosirde ndeen woni tikkere Laamɗo
mawnde.
20 Ɓiɓɓe cabiije ɗeen ɓoosaa caggal ngalluure toon. Yiiyam yalti e ɓoosirde
ndeen faa hewti labaale pucci, ɗam ili ko fotata e kilooji keme tati njuuteefi.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel

1 Caggal ɗuum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayni-
inde. Nji'umi maleyka'en njeɗɗo ina njogii masiibaaji jeɗɗi. Wo ɗi masiibaaji
cakitotoodi. E majji tikkere Laamɗo timmata.
2 Nji'umi maayo nanndungo e daandorgal ina jillunduri e yiite. Jaalinooɓe
ndaabaawa ngaan ɓeen ina keddii ɗakkol maggo. Ɓeen ngoni jaalinooɓe nga,
kanga e tooru nanndundu e magga nduun e limoore innde magga ndeen. Iɓe
njogii kolli ɗi Laamɗo hokki ɓe ɗiin.
3 Iɓe njima jimol Muusaa maccuɗo Laamɗo oon e jimol Jawgel ngeel, iɓe
mbi'a:
«Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu,
golleeji maa wo mawɗi, wo kaayniiɗi!
Laabi maa wo ponnditiiɗi, goongaaji,
aan laamiiɗo laamorɗe fuu!
4 Moy woni hulataa ma, Joomiraaɗo,
mo mawnintaa innde maa?
Sabo aan tan woni gooto Ceniiɗo.
Leyɗe fuu ngaran cujida yeeso maa,
sabo ɓe nji'ii golleeji maa ponnditiiɗi.»

Haala kaake jeɗɗi keewɗe masiibaaji jeɗɗi

5 Caggal ɗuum, nji'umi suudu Laamɗo seniindu dow kammu ina omti. Ɓum
woni hukum seedaaku oon.*
6 Maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe masiibaaji jeɗɗi ɓeen njalti e mayru, ina ɓornii
kaddule laaɓuɗe tal jalbooje, ina kaɓɓi kaɓɓordi kaŋŋe e becce muɓɓen.
7 E kulle nay buurɗe ɗeen, wootere hokki maleyka'en njeɗɗo ɓeen kaake
kaŋŋeeje jeɗɗi keewɗe tikkere Laamɗo buurɗo faa abada oon.
8 Suudu nduun heewi cuurki saabe annoora Laamɗo e baawɗe muuɗum.
Fay gooto waawaa naatude ley mayru, si wanaa nde masiibaaji jeɗɗi ɗi
maleyka'en njeɗɗo ngaddi ɗiin timmi.

16

1 Ndeen nanumi daande toownde yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a
maleyka'en njeɗɗo ɓeen:
—Njehee, njuppowee dow adunaaru kaake tikkere Laamɗo jeɗɗi ɗeen!

---

* **15:5** Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: Caggal ɗuum, nji'umi suudu Laamɗo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.

2 Maleyka arandeejo oon yehi, yuppi kaakol muuɗum dow leydi. Ɓuuye
bonɗe naawɗe ngaɗi dow yimɓe tawraaɓe maande ndaabaawa ngaan e
sujidanooɓe tooru nanndundu e magga ɓeen.
3 Maleyka ɗiɗaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e maayo. Maayo ngoon
waylitii, laatii hono yiiyam maayɗo. Kulle buurɗe gonɗe ley maggo fuu
mbaati.
4 Maleyka tataɓo oon yuppi kaakol muuɗum ley gooruuji e ilduɗe, de
diyeele ɗeen fuu mbaylitii yiiyam.
5 Ndeen nanumi maleyka kawjotooɗo diyeele oon, ina wi'a:
—Aan Ceniiɗo, gonɗo, gonnooɗo, wo a ponnditiiɗo, sabo a sarake goonga.
6 Saabe ko ɓe ndufi yiiyam seniiɓe e yiiyam annabaaɓe ɗuum, aan du,
kokkuɗaa ɓe yiiyam ɓe njara! Iɓe kaandi e majjum.
7 Ndeen nanumi daande yuurii to hirsirde rewreteende Laamɗo toon, ina
wi'a:
—Goonga! Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu, sariyaaji maa wo goon-
gaaji, wo ponnditiiɗi!
8 Ndeen maleyka nayaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e dow naange, de nge
hokkaa sumirde yimɓe nguleefi magge.
9 Yimɓe ɓeen cumiraa nguleefi cattuki. Ndeen ɓe mbonkii innde Laamɗo
mo baawɗe ngoodani dow masiibaaji oon. Ɓe tuubaay, ɓe mawninaay ɗum.
10 Maleyka njoyaɓo oon yuppi kaakol muuɗum dow jooɗorgal ndaabaawa
ngaan. Ɗo nga laamii ɗoon niɓɓinaa tiki, de yimɓe ina ŋata ɗemle muɓɓen
saabe naawalla.
11 Ɓe mbonkii Laamɗo jom kammu oon saabe ɓuuye maɓɓe e naawalla
maɓɓe. Ammaa ɗuum fuu, ɓe tuubaay e golleeji maɓɓe bonɗi ɗiin.
12 Maleyka njeegaɓo oon yuppi kaakol muuɗum dow maayo manngo
wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo ɓeeɓi faa yoori, faa kaanankooɓe
yuurooɓe lettugal ɓeen keɓa laawol ndewa toon.
13 Ndeen nji'umi ginnaaji tati bonɗi nanndudi e paaɓi. Wooturu ina
wurtoo e hunnduko kuungal nanndungal e mboddi ngaal, wooturu ina
wurtoo e hunnduko ndaabaawa ngaan, wooturu du ina wurtoo e hunnduko
annabaajo peneejo oon.
14 Ginnaaji bonɗi ɗiin wo waɗooɓe kaayeefiiji. Iɓe njaha to kaanankooɓe
adunaaru fuu faa ɓe kawrundura ɗum'en saabe wolde nyannde darngal,
nyalaande Laamɗo jom baawɗe fuu.
15 Joomiraaɗo wi'i:
—Kakkilee! Inani miɗo warda hono no gujjo ni. Barke woodanii doomuɗo
kakkilɗo, ina tiigii kaddule muuɗum faa taa yaha ɓanndu ɓoldu de semta
yeeso yimɓe.
16 Ginnaaji ɗiin kawrunduri kaanankooɓe ɓeen e nokku bi'eteeɗo e
ibraninkoore Harmagedon.
17 Maleyka njeɗɗaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e mbeeyu. De daande
toownde yalti e suudu seniindu to jooɗorgal laamu toon, ina wi'a:
—Timmii!
18 Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngaɗi, dimmbagol leydi manngol waɗi.
Dimmbagol leydi hono ngool waɗaay e adunaaru ndu gilla yimɓe tagaa, no
ngol sattiri mawnude!
19 Ngalluure mawnde ndeen feccaa pecce tati. Galluuje laamorɗe
adunaaru fuu caami. Laamɗo miccitii bonanda ngalluure mawnde
wi'eteende Baabiila, de yarni nde horde cabijam heewnde tikkere muuɗum.
20 Duuɗe maayo fuu kalkii. Baamle fuu majji.

21 Marmalluuje ɓutte yuuri kammu, caami dow yimɓe, wootere fuu ted-
deefi muuɗum ina waɗa kilooji capanɗe nay. Yimɓe ɓeen mbonkii Laamɗo
saabe masiiba marmalluuje oon, sabo masiiba oon sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

1 Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en njeɗɗo jogiiɓe kaake jeɗɗi ɓeen wari,
haaldi e am, wi'i:

—War faa mi holle jukkungo debbo woykuuru* anndaaɗo sanne, jooɗiiɗo
dow diyeele keewɗe oon.

2 Kaanankooɓe adunaaru ɓeen pijidii e muuɗum. Yimɓe adunaaru ɓeen
du culii e fijirde muuɗum.

3 Ndeen Ruuhu heewi kam, maleyka oon yaari kam faa ley ladde. Nji'umi
toon debbo ina waɗɗii ndaabaawa mboɗeewa keewnga inɗe mbonkorɗe
Laamɗo. Inga woodi ko'e jeɗɗi e luwe sappo.

4 Debbo oon ina ɓornii kaddule ciiɗe e boɗeeje, ina soɗii kaŋŋe e kaaye
dime e hayre luulu. Imo jogorii junngo makko horde-loonde kaŋŋe heewnde
ko nyiddini sanne, heewnde tuundi fijirde makko.

5 Dow tiinde makko innde ina winndaa nde maanaa muuɗum suuɗii:

«Baabiila ngalluure mawnde, inna woykuuji,
inna ko nyiddini fuu ley adunaaru».

6 Nji'umi debbo oon sulake saabe yiiyam seniiɓe e yiiyam seedantooɓe Iisaa
ɗam o yari.

Ko nji'umi mo ɗuum, ɗum haaynii kam sanne.

7 Ammaa maleyka oon wi'i kam:

—Ko waɗi de iɗum haaynii ma? Mi fiirtante maanaa cuuɗiiɗo oon, maanaa
debbo oon e ndaabaawa nga o waɗɗii njogiinga ko'e jeɗɗi e luwe sappo
ngaan.

8 Ndaabaawa nga njiiɗaa ngaan, inga wonnoo, ammaa nga heddaaki
joonin. Inga haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi
nduun, nga halkowaa. Yimɓe adunaaru ɓe inɗe muɓɓen mbinndaaka e
dewtere nguurndam gilla fuɗɗoode adunaaru ɓeen, si nji'ii ndaabaawa
ngaan na yalta fu, kaayeefi nanngan ɗum'en. Sabo inga wonnoo, nga
heddaaki joonin, de nga ɓangowan katin.

9 Ɗo kaa, tilay neɗɗo tawree hakkilantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeɗɗi
ɗeen wo baamle jeɗɗi ɗe debbo oon jooɗii dow muɓɓen ɗeen. Iɗe cappoo
katin kaanankooɓe njeɗɗo:

10 njoyo paltake, njeegaɓo oon ina woni joonin, njeɗɗaɓo oon waraay tafon,
ammaa si o warii, wakkatiyel seeɗa o laamotoo.

11 Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeɗɗo
ɓeen. Nga wartan de nga laatoo kaananke njeetataɓo, ammaa cakitte magga
wo halkere.

12 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen wo kaanankooɓe sappo ɓe keɓaay laamu
tafon, ammaa ɓe keɓowan baawɗe laamaade no kaanankooɓe ni haddi
wakkatiyel gootel, kamɓe e ndaabaawa ngaan.

13 Ɓe fuu ɓe anniya gooto, iɓe kokka ndaabaawa ngaan semmbe maɓɓe e
baawɗe maɓɓe.

14 Ɓe kaɓan e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto ɓe sabo kangel
woni Joomiraaɗo joomiraaɓe e Kaananke kaanankooɓe. Wonduɓe e maggel
ɓeen wo noddaaɓe, suɓaaɓe, hoolniiɓe.

* **17:1** Maanaa woykuuru wo pijoowo joɓeteeɗo ceede.

15 Maleyka oon wi'i kam katin:
—Diyeele ɗe njiiɗaa debbo woykuuru oon ina jooɗii dow muɓɓen ɗeen, kanje ngoni siyiiji yimɓe e jama'aaje e laamorɗe e ɗemle.
16 Luwe sappo ɗe njiiɗaa ɗeen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, ɓoldina ɗum faa laaɓa de heddoo ɓanndu ɓoldu, nyaama teewu muuɗum, de nduppa ko heddii ɗuum e yiite.
17 Sabo Laamɗo wattii e ɓerɗe maɓɓe waɗude anniya muuɗum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe kokka ndaabaawa ngaan laamu maɓɓe, faa nde haalaaji Laamɗo ɗiin fuu tabiti.
18 Debbo pijoowo mo njiiɗaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankooɓe adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka goɗɗo keewɗo baawɗe ina yuura dow kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.
2 O yeewnii faa toowi, o wi'i:
«Baabiila halkii!
Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii!
Nde laatake joonnde ginnaaji,
suuɗorde ruuhuuji tuunuɗi fuu
e foondu tuunundu wanyaandu fuu!
3 Sabo leyɗe ɗeen fuu culirii cabijam, caamii
saabe fijirde mayre nyaaɗunde.
Kaanankooɓe adunaaru ɓeen njeenii e mayre.
Luumotooɓe e adunaaru ɓeen fuu keɓii jawdi
saabe danyal mayre keewngal faa wittii ngaal.»
4 Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:
—Onon yimɓe am, njaltee e mayre!
Faa taa on kawtu e mayre hakkeeji,
faa taa masiibaaji mayre kewta on!
5 Sabo hakkeeji mayre ɗuuɗi,
ɗi njowundurii faa ɗi njottake kammu,
Laamɗo du yeggitaay golleeji mayre bondi ɗiin.
6 Ngaɗee nde hono no nde waɗiri on ni!
Njoɓtoɗon nde kile ɗiɗi e ko nde waɗi on!
Ko nde siiwani on ley horde mayre ɗuum,
ciiwanee nde kile ɗiɗi!
7 Torron nde, kebbinon mettorgal mayre
faa haddi no nde teddiniri hoore mayre,
faa fota e no nde wuurdi mbelirka.
Sabo inde wi'a e ɓernde mayre:
«Inan miɗo jooɗii, wo mi kaananke debbo,
mi wanaa debbo mo gorum maayi,
abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»
8 Saabe no nde worri noon,
masiibaaji mayre caaman dow mayre:
maayde e mettorgal e rafo.
Nde wuldete yiite,
sabo Laamɗo Joomiraaɗo carotooɗo nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

9 Kaanankooɓe adunaaru wonduɓe e mayre jeenu de kawti e mayre
danyal ɓeen nji'an cuurki ngulu mayre. Wakkati oon, ɓe mboyan, ɓe piiran
ɓerɗe maɓɓe mettorgal.
10 Ɓe ndaroto to toowti, sabo iɓe kula jukkungo mayre. Iɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngalluure mawnde nde, ngalluure jogiinde
semmbe nde! Nde jukkaama wakkati gooto tan!
11 Luumotooɓe e adunaaru ɓeen mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto
soodataa gineeji maɓɓe katin.
12 Gineeji maɓɓe wo kaŋŋe e cardi e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule
ɗaatuɗe e kaddule ciiɗe e kaddule hariiri tiiɗuɗe e kaddule boɗeeje e leɗɗe
uurooje goɗɗe e gineeji moyyiniraadi nyiiye nyiibi e gineeji moyyiniraadi
leɗɗe tiiɗuɗe coggu e jamɗe boɗeeje e jamɗe ɓaleeje e hayre wi'eteende
marba.
13 Gineeji maɓɓe katin wo funngooji belnirɗi e uurnirɗi e gowe e nebbam
uurɗam e uurdi miira e uurdi cuurtinteendi e cabijam e nebbam ɓiɓɓe jaytun
e conndi alkama e aawdi alkama e na'i e baali e pucci e torkooji e maccuɓe e
yonkiiji yimɓe.
14 Luumotooɓe ɓeen mbi'i ngalluure ndeen:
—Ko njiɗunoɗaa heɓude fuu woɗɗake ma: keewal mbelirka maa e dawla
maa fuu halkii, a hewtataa ɗum abada katin.
15 Luumotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓeen ndaroto to toowti, sabo ina kula
jukkungo mayre. Ɓe mboyan, ɓe cunoto,
16 ɓe mbi'an:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde nyaayiroore kaddule ɗaatuɗe e
kaddule ciiɗe e kaddule boɗeeje, soɗortoonde kaŋŋe e kaaye dime e kaaye
luulu!
17 E ley wakkati gooto tan, jawdi ndiin fuu halkaa!
Dawranooɓe laanaaji ndiyam e yahooɓe ley majji e dogginooɓe ɓeen, kam
e heɓooɓe neema muɓɓen e luumagol dow maayo ɓeen, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe
ndaroo.
18 Wakkati mo ɓe nji'ata cuurki ngulu mayre, ɓe mbullan, ɓe mbi'a:
—Ngalluure ndeye nanndunoo e ngalluure mawnde nde?
19 Ɓe ndufan leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede. Ɓe mboyan, ɓe
cunoo, ɓe mbulla, ɓe mbi'a:
—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde ndeen, nde keewal danyal
muuɗum hokki jogiiɓe laanaaji e ley maayo fuu jawdi, e ley wakkati gooto
tan, nde halkii!
20 Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nulaaɓe e annabaaɓe, onon
du mbeltee! Sabo Laamɗo sarake nde ko nde waɗi on ɗuum!
21 Wakkati oon, maleyka jom semmbe hooyi kaayal nanndungal e niisirde
mawnde, de faɗɗiri ɗum semmbe ley maayo, wi'i:
—Nii Baabiila ngalluure mawnde ndeen faɗɗirtee, nde yi'ataake abada
katin!
22 Katin du, fay gooto nanataa ley mayre kolli hoɗooɓe gaaci naa yimooɓe
naa fuufooɓe cereeli e barguuji. Golloowo nyeenyuɗo fay gooto yi'ataake
katin e ley mayre.* Duko unduɗe nanataake katin e ley mayre.
23 Annoora lampal yaynataa ley mayre katin. Sawtu ɓaŋuɗo e ɓaŋaaɗo
nanataake e mayre katin.
Bone oon fuu hewtan Baabiila sabo luumotooɓe mayre ɓurnoo adunaaru
fuu baawɗe. Wooɗi du, nde hiildii leyɗe fuu e ndaggadaaku mayre.

* **18:22** Golloowo nyeenyuɗo wo gaɗoowo golle juuɗe hono cehoowo naa tafoowo jamɗe.

24 Katin du, yiiyam annabaaɓe e seniiɓe e waraaɓe ley adunaaru ɓeen fuu
tawaama e mayre.

19

Jimi jettooje Laamɗo ley aljanna

1 Caggal ɗuum, nanumi sawtu jamaa keewɗo dow kammu, ina yeewnoroo
daaɗe toowɗe, ina wi'a:
«Haleluuya!*
Kisindam e manngu e baawɗe
ngoodanii Laamɗo meeɗen!
2 Sabo sariyaaji makko wo goongaaji,
wo ponnditiidi!
O sarake debbo woykuuru anndaaɗo sanne,
bonnirɗo adunaaru fijirde muuɗum oon.
O yomnake ɗum yiiyam maccuɓe makko ɗam rufi.»
3 Ɓe toowni ɗaaɗe katin, ɓe mbi'i:
«Haleluuya!
Cuurki ngulu ina yuura to ngalluure ndeen
ina yeeŋa faa abada!»
4 Mawɓe noogayo e nayo ɓeen e kulle nay buurɗe ɗeen, kippii e leydi cujidani
Laamɗo joodiiɗo e jooɗorgal laamu oon, ina mbi'a:
—Aamiina. Haleluuya!
5 Daande yuuri to jooɗorgal toon, ina wi'a:
—Njettee Laamɗo meeɗen, onon maccuɓe muuɗum fuu, onon hulooɓe
ɗum, tedduɓe e lo'uɓe!

Haala ɓangal Jawgel

6 Ndeen nanumi daande nanndunde e sawtu jamaa keewɗo, hono sawtu
diyeele keewɗe ni, hono diggaali mawɗi ni, ina wi'a:
«Haleluuya! Sabo Laamɗo Joomiraaɗo meeɗen
Jom baawɗe fuu oon tabintinii laamu muuɗum.
7 Mbeltoɗen, ceyoɗen, mawninen mo,
sabo ɓangal Jawgel ngeel yottake,
ɓaŋeteeɗo oon du segilake.
8 O hokkaama kaddule o ɓornoo,
leppi ɗaatuɗi, jalbooji, laaɓuɗi.»
Kaddule ɗeen ngoni golleeji seniiɓe moyyuɗi ɗiin.
9 Maleyka oon wi'i kam:
—Winndu: Barke woodanii noddaaɓe e nyaamduuji ɓangal Jawgel ɓeen!
O wi'i kam katin:
—Haalaaji ɗiin ngoni haalaaji Laamɗo goongaaji.
10 Kippiimi e leydi to koyɗe makko faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i kam:
—Taa waɗu! Miin du wo mi maccuɗo hono maaɗa, aan e sakiraaɓe maa
tiigiiɓe seedaaku ngu Iisaa waddi nguun. Sujidan Laamɗo!
Sabo seedaaku ngu Iisaa waddi nguun, ɗum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasiihu faa jukka kuungal ladde

---

* **19:1** Haleluuya wo haala ibraninkoore, ɗum woni Njetten Joomiraaɗo. † **19:10** timmoode aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: Sabo seedanaade Iisaa, ɗum pay laatii annabaaku.

11 Caggal ɗuum, nji'umi kammu ina omtii, de puccu ndaneewu ɓangi.
Baɗɗiiɗo ngu oon ina wi'ee Koolniiɗo, ina wi'ee Goongante. Wo e fonnditaare
o sarortoo, e fonnditaare du o honirta.
12 Gite makko ina nga'i hono ɗemle yiite ni. Kufuneeje laamu keewɗe ina
ngoni e hoore makko. Innde ina winndaa e makko nde fay gooto anndaa si
wanaa kanko.
13 Imo ɓornii saaya cuuwaaka e yiiyam. Innde makko wo: «Konngol
Laamɗo.»
14 Konuuji kammu ina njokki mo ina ɓornii kaddule ɗaatuɗe, daneeje,
laaɓuɗe, ina mbaɗɗii pucci daneeji.
15 Kaafaahi mbelki ina wurtoo e hunnduko makko. E kanki o soppirta
laamorɗe adunaaru, de o laamoroo ɗe sawru njamndi. O dampan e ɓoosirde
cabiije yaltinoore tikkere Laamɗo jom baawɗe mawnde.
16 Inan innde winndaande e saaya makko e busal makko:
«Kaananke kaanankooɓe e Joomiraaɗo joomiraaɓe».
17 Ndeen nji'umi maleyka ina darii dow naange. O yeewnii faa toowi, o wi'i
pooli piirooji dow fuu:
—Ngaree, kawritee to nyaamdu weltaare mawndu ndu Laamɗo waɗi
nduun,
18 faa nyaamon teewu kaanankooɓe e teewu hooreeɓe sordaasiiɓe e teewu
jom'en semmbe e teewu pucci e waɗɗiiɓe ɗum'en e teewuuji yimɓe fuu –
rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!
19 Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga ngaan e kaanankooɓe adunaaru
ɓeen e konunkooɓe muɓɓen ina kawriti faa kaɓa e baɗɗiiɗo puccu ndaneewu
oon e konu muuɗum.
20 Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e annabaajo fewreejo gaɗannooɗo
kaayeefiiji yeeso magga oon. E kaayeefiiji ɗiin o hiildunoo heɓuɓe maande
ndaabaawa ngaan ɓeen, sujidannooɓe tooru nanndundu e magga ɓeen. Ɓe
ɗiɗo fuu, ɓe paɗɗaa iɓe mbuuri e weendu yiite huɓɓirteendu sitti nduun.‡
21 Heddiiɓe ɓeen kalkiraa kaafaahi mburtotooki e hunnduko baɗɗiiɗo
puccu ndaneewu oon. Pooli ɗiin fuu ngari nyaami teewuuji maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu duuɓi ujunere

1 Caggal ɗuum, nji'umi maleyka ina yuura dow kammu ina jippoo, ina
jogorii junngo muuɗum cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo
haaɗi nduun, kam e callalol manngol.
2 O nanngi kuungal manngal ngaal, ɗum woni mboddi arandeeri
mbi'eteendi Ibiliisa naa Seyɗaani ndiin. O haɓɓi ɗum duuɓi ujunere.
3 O faɗɗi ndi e ley ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haaɗi nduun, o
ommbi ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila lenyi faa nde duuɓi ujunere
ɗiin kiɓɓi. Caggal ɗuum, ina tilsi ndi haɓɓitee wakkati seeɗa.
4 Ndeen nji'umi jooɗorɗe laamu. Jooɗiiɓe e majje ɓeen kokkaama baawɗe
saraade. Nji'umi katin yonkiiji ɓe ko'e muɓɓen tayanoo saabe ko ɓe mbaajii
seedaaku ngu Iisaa waddunoo, kam e konngol Laamɗo ngool. Ɓe cuji-
danaayno ndaabaawa ngaan e tooru nanndundu e muuɗum nduun, ɓe
keɓaay maande magga e tiiɗe naa e juuɗe maɓɓe. Ɓeen iirtii, laamodii e
Almasiihu duuɓi ujunere.
5 Ɗum woni ummital arandeyal ngaal. Maayɓe heddiiɓe ɓeen iirtaaki faa
nde duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓi.

‡ **19:20** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

6 Barke e senaare ngoodanii jeyaaɓe e ummital arandeyal ɓeen! Maayde ɗiɗaɓerde ndeen walaa ko waawani ɓe. Ɓe laatanto Laamɗo e Almasiihu almaami'en, ɓe laamodoo e Almasiihu duuɓi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

7 Si duuɓi ujunere ɗiin kiɓɓii, Seyɗaani haɓɓitete e kasu muuɗum, yoppee.
8 O wurtoto, o hiilowa lenyi gondi e coɓɓuli adunaaru nay ɗiin, ɗum woni Yaajuuju e Maajuuju.* O hawrunduran yimɓe lenyi ɗiin faa naata wolde. Iɗi keewi sanne hono njaareendi maayo.
9 Ɗi yuuri e gereeji fuu ley adunaaru, ɗi piilii ngalluure horsunde ndeen, ɗo seniiɓe ɓeen kodi ɗoon. Ammaa yiite yuuri dow kammu, halki ɗi.
10 Ibiliisa kiilannoodo ɓe oon faɗɗaa e weendu yiite e sitti nduun, ɗo ndaabaawa ngaan e annabaajo peneejo oon ngoni ɗoon. Ɓe njukketee ɗoon jemma e nyalooma faa abada.

Haala nyannde darngal

11 Caggal ɗuum, nji'umi jooɗorgal laamu manngal danewal e jooɗiiɗo dow maggal. Kammu e leydi fuu ndoggi ndilli yeeso makko, ɗi nji'ataake katin.
12 Nji'umi maayɓe, tedduɓe e lo'uɓe, ina ndarii yeeso jooɗorgal laamu ngaal. Dewte ina peertee. Dewtere wonnde du ina feertee, kayre woni dewtere nguurndam. Maayɓe ɓeen cariraa golleeji muɓɓen binndaaɗi e dewte ɗeen, mono fuu haddi golle muuɗum.
13 Maayo ngoon hokkiti maayɓe muuɗum, maayde e laakara kokkiti maayɓe muɓɓen, mono e muɓɓen fuu saroraa haddi golle muuɗum.
14 Maayde e laakara fuu paɗɗaa e weendu yiite nduun. Weendu nduun woni maayde ɗiɗaɓerde ndeen.
15 Neɗɗo fuu mo innde muuɗum tawaaka ina winndaa e dewtere nguurndam ndeen, faɗɗaama e weendu yiite nduun.

21

No huunde fuu heyɗintinirtee

1 Caggal ɗuum, nji'umi kammu keso e leydi keyri, sabo kammu arandeejo oon e leydi arandeeri ndiin fuu ndillii, maayo du walaa.
2 Nji'umi Ngalluure Seniinde ndeen – ɗum woni Urusaliima keso oon – ina yuura dow kammu to Laamɗo ina jippoo. Nde nyaayinaama hono no ɓaŋeteeɗo nyaayirta faa segiloo yaha to gorum ni.
3 Nanumi daande toownde yuurunde to jooɗorgal laamu toon, ina wi'a:
—Inan, joonnde Laamɗo na woni hakkunde yimɓe: o jooɗoto hakkundee maɓɓe, ɓe laatoo lenyol makko. Laamɗo e hoore muuɗum wondan e maɓɓe, laatoo Laamɗo maɓɓe.
4 O mooytan gondi gite maɓɓe fuu. Maayde e mettorgal e bullaali e naawalla keddataako, sabo kulle kiiɗɗe ɗeen fuu paltake.
5 Jooɗiiɗo e jooɗorgal ngaal oon wi'i:
—Inan, miɗo heyɗintina huunde fuu!
O wi'i kam:
—Winndu haalaaji ɗiin. Wo ɗi koolniiɗi, wo ɗi goongaaji.
6 O wi'i kam katin,
—Huunde fuu timmii! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo. Miin woni fuɗɗoode, miin woni timmoode. Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo, mi hokkan ɗum ndiyam nguurndam yuuruɗam e ildude ndeen ɓolum tawa yoɓaay faa'e.

* **20:8** Yaajuuju e Maajuuju ina mbi'ee Gogu e Magogu e ibraninkoore.

7 Neɗɗo fuu jaaliiɗo heɓan ɗum fuu, mi laatoto Laamɗo muuɗum, kam du laatoo ɓiyam.
8 Ammaa waatuɓe ɓerɗe e ɓe ngalaa goondinal e gollooɓe ko nyiddini e warooɓe yimɓe e fijooɓe e dabarankooɓe e rewooɓe tooruuji e fenooɓe ɓeen fuu, weendu yiite e sitti huɓɓooru nduun woni ngeɗu muɓɓen. Ɓum woni maayde ɗiɗaɓerde ndeen.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en njeɗɗo tiigiiɓe kaake jeɗɗi keewɗe masiibaaji jeɗɗi cakitotoodi ɗiin wari, haaldi e am, wi'i:
—War faa mi holle ɓaŋaaɗo, jom suudu Jawgel ngeel.
10 Ndeen keewumi Ruuhu, maleyka oon yaari kam faa dow waamnde mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndeen ina yuura dow kammu to Laamɗo ina jippoo.
11 Inde wondi e darja Laamɗo faa inde jalbira hono no hayre rimre ni, hono no hayre yaspa laaɓunde hono daandorgal ni.
12 Kokuwol tekkungol toowngol ina fiilii nde. Ingol woodi dammbuɗe sappo e ɗiɗi, dammbugal fuu ina woodi maleyka. Lenyi ɓiɓɓe Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin, inde muɓɓen ina mbinndaa e dammbuɗe ɗeen:
13 dammbuɗe lettugaaje ɗeen wo tati, gorgaaje ɗeen wo tati, soɓɓiireeje ɗeen wo tati, horɗooreeje ɗeen du wo tati.
14 Kokuwol ngalluure ngool ina woodi kaaye joyyinirɗe sappo e ɗiɗi. Dow majje inde nulaaɓe Jawgel sappo e ɗiɗo ɓeen mbinndaa.
15 Maleyka kaaldoowo e am oon ina tiigii sawru kaŋŋe fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbuɗe mayre e kokuwol mayre.
16 Tatteeji mayre nay ɗiin fuu potu, njuuteefi mayre e njaajeefi mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e ɗiɗi (12 000),* njuuteefi mayre e njaajeefi mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.
17 O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capanɗe nay e nay (144), piye ɗe yimɓe piyata ɗeen maleyka oon fiyirta.
18 Kokuwol ngool nyiɓiraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyiɓiraama kaŋŋe dimo, ga'uɗo hono no daandorgal laaɓungal ni.
19 Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndeen yaspa, ɗiɗaɓerde ndeen safiir, tataɓerde ndeen agate, nayaɓerde ndeen emerooda,
20 joyaɓerde ndeen onikis, jeegaɓerde ndeen sarduwaan, jeɗɗaɓerde ndeen kirisoliita, jeetataɓerde ndeen beril, jeenaɓerde ndeen topaas, sappoɓerde ndeen kirisoparaas, sappo e go'aɓerde ndeen yasente, sappo e ɗiɗaɓerde ndeen ameetis.
21 Dammbuɗe sappo e ɗiɗi ɗeen wo kaaye luulu daneeje sappo e ɗiɗi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kaŋŋe dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.
22 Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamɗo Joomiraaɗo jom baawɗe fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.
23 Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yaynana ɗum, sabo darja Laamɗo yaynata nde. Jawgel ngeel woni lampal mayre.
24 Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankooɓe adunaaru ɓeen ngaddanan nde darja muɓɓen.
25 Dammbuɗe mayre ɗeen ommbataako nyalooma. Ɓe ommbataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

---

* **21:16** Ɓum fuu na hawra e kilooji 2 200.

26 Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.
27 Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa gollooɓe ko nyiddini, naa fenooɓe.
Ammaa naatooɓe e mayre ɓeen ngoni ɓe inɗe muɓɓen mbinndaa e dewtere
nguurndam nde Jawgel ndeen.

22

1 Caggal ɗuum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muuɗum
hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Iɗam yuura to
jooɗorgal laamu Laamɗo e Jawgel ngeel toon.
2 Iɗam ila hakkunde laawol dewoowol ley ngalluure ndeen. Gereeji maayo
ngoon ɗiɗi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muuɗum, ndimoohi
kile sappo e ɗiɗi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare
dannoore lenyi adunaaru.
3 Ko Laamɗo huɗi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Jooɗorgal
laamu Laamɗo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccuɓe Laamɗo
ndewan ɗum.
4 Ɓe nji'an yeeso muuɗum. Innde muuɗum du wonan e tiiɗe maɓɓe.
5 Jemma walaa katin. Ɓe ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora
naange, sabo Laamɗo Joomiraaɗo yayniranan ɓe annoora muuɗum. Ɓe
laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Maleyka oon wi'i kam:
—Haalaaji ɗiin wo koolniiɗi, wo goongaaji. Laamɗo Joomiraaɗo, gattuɗo
konngol muuɗum ley annabaaɓe oon, nuli maleyka muuɗum faa holla
maccuɓe muuɗum ko ɓadii warude.
7 Iisaa wi'i:
—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa!
Barke woodanii neɗɗo fuu kaybuɗo ko dewtere annabaaku nde wi'i.
8 Wo miin, Yuhanna, woni nanuɗo, ji'uɗo kulle ɗeen fuu. Caggal ko nanumi
e ko nji'umi ɗuum, kippiimi e leydi to koyɗe maleyka kollannooɗo kam oon
faa mi sujidana ɗum.
9 Ammaa o wi'i kam:
—Taa waɗu! Miin du wo mi maccuɗo Laamɗo hono maaɗa, aan e sakiraaɓe
maa annabaaɓe ɓeen, kam'en e haybooɓe haalaaji dewtere nde. Sujidan
Laamɗo!
10 O wi'i kam katin:
—Taa suuɗu haalaaji annabaaku gonɗi e dewtere nde ɗiin, sabo wakkati
mo ɗum laatotoo oon ɓadake.
11 Gaɗoowo ko boni heddoo e bonanda muuɗum, tuunɗo golle heddoo e
golleeji muuɗum tuunɗi ɗiin, moyyo heddoo e moyyuki muuɗum, ceniiɗo
heddoo e senaare muuɗum!

12 Iisaa wi'i:
—Ndaaree, mi waran ko ɓooyataa. Miɗo wadda mbarjaari faa mi barjoo
mono fuu haddi golle muuɗum.
13 Miin woni arandeejo e cakitotooɗo, miin woni fuɗɗoode e timmoode.
14 Barke woodanii lonnooɓe saayaaji muɓɓen faa mbaawa nyaamude
ɓiɓɓe lekki nguurndam kiin, ɓe ndewa dammbuɗe, ɓe naata ngalluure
ndeen.
15 Ammaa wonɓe caggal mayre ɓeen wo dawaaɗi e dabarankooɓe e fijooɓe
e warooɓe yimɓe e rewooɓe tooruuji e yiɗuɓe fewre e waɗooɓe hiila.

16 Miin Iisaa, mi nulii maleyka am faa seedoo kulle ɗe e ley kawrite
goondinɓe ɗeen. Miin woni ɗaɗol Daawda, wo mi yuwdi Daawda du. Miin
woni hoodere fajiri jalboore ndeen!
17 Ruuhu e ɓaŋeteeɗo oon ina mbi'a:
—War!
Neɗɗo fuu nanɗo ɗum wi'a: «War!»
Neɗɗo fuu ɗomɗuɗo wara, jiɗuɗo yarude ndiyam kokkoojam nguurndam
fuu jaɓa yara ɗam ɓolum tawa yoɓaay faa'e.

Timmoode

18 Miin Yuhanna, miɗo sappana neɗɗo fuu nanɗo haalaaji annabaaku
gondi e dewtere nde ɗiin: si neɗɗo ɓeydii e majji huunde, Laamɗo ɓeydanan
ɗum masiibaaji cifaaɗi e ley dewtere nde.
19 Si neɗɗo ittii goɗɗum e haalaaji dewtere annabaaku nde, Laamɗo ittan
ngeɗu muuɗum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kiin, kam e ngalluure
seniinde sifaande e mayre ndeen.
20 Ceedantooɗo kulle ɗeen oon wi'i:
—Tannyoral, mi waran ko ɓooyataa!
Aamiina. War Iisaa Joomiraaɗo!
21 Hinney Joomiraaɗo meeɗen Iisaa wondu e mooɗon on fuu.